VERZAMELING

VAN

CHARTERS EN BESCHEIDEN

BETREKKELIJK HET

VRIJE RIJKSKAPITTEL VAN SINT SERVAAS

TE MAASTRICHT

BIJEENGEBRACHT EN IN REGESTVORM

UITGEGEVEN DOOR

DR. P. DOPPLER

OUD-RIJKSARCHIVARIS IN LIMBURG

EERSTE DEEL

800—1460

OVERDRUK UIT:

Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg à Maestricht

TOMES LXVI, LXVII, LXVIII

MAASTRICHT

FIRMA LEITER NIJPELS — FIRMA GEBRS. VAN AELST

1930—1932

'S-GRAVENHAGE

MARTINUS NIJHOFF

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0381 7126

928 A29

381764

VERZAMELING

VAN

CHARTERS EN BESCHEIDEN

BETREKKELIJK HET

VRIJE RIJKSKAPITTEL VAN SINT SERVAAS

TE MAASTRICHT

BIJEENGEBRACHT EN IN REGESTVORM

UITGEGEVEN DOOR

DR. P. DOPPLER

OUD-RIJKSARCHIVARIS IN LIMBURG

EERSTE DEEL

800—1460

OVERDRUK UIT:

Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg à Maestricht

TOMES LXVI, LXVII, LXVIII

MAASTRICHT

FIRMA LEITER NIJPELS — FIRMA GEBRS. VAN AELST

1930—1932

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

INLEIDING.

De geschiedenis van het vrije Rijkskapittel van St. Servaas te Maastricht, een der rijkste en invloedrijkste in de Nederlanden, wacht nog op een bewerker en schrijver. Een eerste vereischte voor die beschrijving is het kennen en bestudeeren der bronnen, waarvan zonder twijfel tot de voornaamste te rekenen zijn de charters en andere officiëele merkwaardige stukken. Wij hebben ons de moeite getroost deze verschillende stukken op te sporen, te verzamelen, te copiëeren en ze persklaar te maken, een werk van langdurigen tijd en nauwkeurigheid. Evenwel de vele en groote moeilijkheden, welke de uitgave der stukken in extenso in den weg stonden, hebben ons genoodzaakt daarvan af te zien en hebben wij het plan opgevat ze in regestvorm te publiceeren.

Deze verzameling omvat eene serie van stukken loopende over de jaren 800 tot aan de laatste jaren der XVIII de eeuw. Het zijn charters waarbij Koningen en Keizers over de kerk en kapittel beschikten als over hun eigendom, bescheiden waarbij zij aan die instelling vele en groote privilegiën, vrijdommen en rechten schonken of haar onder hunne bescherming namen, stukken waarbij latere Keizers de verschillende privilegiën door hunne voorgangers geschonken, bekrachtigden; het zijn bullen van Pausen, waarbij deze aan kerk en kapittel vele geestelijke gunsten verleenden, hunne bezittingen bevestigden of in bescherming namen; het zijn bescheiden van Bisschoppen, Prelaten, Hertogen en andere wereldlijke vorsten en grooten, waarbij deze kerk en kapittel in bescherming namen, ze schenkingen deden, vrijdommen verleenden of andere gunsten bewezen; het zijn acten van non-praejuditie door de regeering van Maastricht gegeven en overeenkomsten met deze gesloten; stukken waarbij de verhouding van de kanunniken tot den proost geregeld en nader omschreven worden; brieven van verbroedering met andere kapittels of abdijen, van wederzijdsche schenking of ruil van goederen en inkomsten; stukken eindelijk waaruit blijkt de samen-

stelling van het kapittel, de rechten, verplichtingen en onderlinge verhouding van zijn leden en verder personeel.

In het regest geven wij alles wat het stuk aan vermeldenswaardigs bevat, zoowel wat het kapittel zelf betreft, als zijn bezittingen, de personen en den localen toestand der omgeving. Aan het eind van elk regest geven wij de namen der getuigen, zoo die erin voorkomen, in de taal en schrijfwijze van het stuk, alsmede de beschrijving der aanwezige zegels, met uitzondering der bullen van Pausen, zegels van Keizers en Koningen, welke genoegzaam bekend zijn en in meerdere werken reeds beschreven zijn.

Wat de jaartelling betreft, deze hebben wij, waar zulks noodig is, herleid tot den nieuwen stijl, *stilus novus,* terwijl wij in voetnoten inlichtende aanteekeningen plaatsen.

Bij deze regesten hebben wij niet opgenomen die van schepenbrieven, welke op de kerk en kapittel betrekking hebben en eene serie vormen van 1834 stuk; deze hebben wij met Gods hulp reeds uitgegeven in de deelen 36 tot en met 44 dezer „Publications".

De vereering van den H. Servatius was reeds zeer vroeg groot en zijn graf bleef beroemd. Te zijner eer bouwde de H. Monulphus, een zijner opvolgers, eene meer dan gewone kerk boven dat graf. Gregorius van Tours, de bekende en betrouwbare Fransche geschiedschrijver, zegt dat de H. Monulphus ter eere van den H. Servatius een *magnum templum* bouwde. Deze kerk was sedert hare stichting tot aan de verplaatsing van den bisschopszetel van Maastricht naar Luik door den H. Hubertus in 709, de kathedrale of domkerk van het bisdom Maastricht en het kapittel bijgevolg het kathedraal kapittel. Na de verplaatsing van dat domkapittel naar Luik werd de kerk van St. Servaas eene collegiale kerk en het kapittel een collegiaal kapittel.

Volgens Hariger, abt van Lobbes, zou de H. Monulphus niet alleen de kerk van St. Servaas gebouwd, maar haar ook tot erfgename zijner goederen gemaakt hebben. Hij verhaalt dit met de volgende woorden: *Pontifex vero Monulphus Dionanto rediens omnium praediorum suorum beatum Servatium scripsit heredem.*[1]) Die eerste schenking is buiten twijfel gevolgd door nog grootere en het verleenen van vele privilegiën door de Merovingische en Frankische

[1]) Joannes Chapeavil'a, *Qui Gesta Pontificum Tungrensium, Trajectensium et Leodiensium scripserunt autores,* tom. I, p. 59.

Koningen en hunne opvolgers de Duitsche Keizers, die eene groote vereering voor den H. Servatius hadden, zijne kerk eene voorliefde toedroegen en haar beschouwden als de speciale kapel van het Rijk. Zoo zien wij o.m. dat Keizer Frederik II in een charter van 28 Juli 1215 en in een van 9 Mei 1223 van die kerk zegt: *que specialiter attinet imperio,* terwijl hij in een charter van 1 Augustus 1219 nog deze woorden daaraan toevoegt: *qualiter ecclesia sancti Servatii nobis et imperio ligata, omnimodis a predecessoribus nostris fundata dinoscitur et dotata.* Meerdere zijner opvolgers laten zich in dienzelfden geest uit over de St. Servaaskerk. Alzoo Koning Richard, die in een charter van 22 September 1268 ze noemt: *specialis capella imperii et a divis imperatoribus et regibus romanis specialiter fundata, dotata et privilegiata* en verklaart dat hij ze naar het voorbeeld zijner voorgangers zal liefhebben, beschermen en begunstigen. De laatste keizer, die in dien geest en met meer omschrijving nog over de kerk van St. Servaas spreekt, is Karel V, waar hij in een charter van 12 Juni 1517 zegt: *Alsoe die collegiaele kercke van Sint Servaes binnen onsser stadt van Maestricht een notabel collegie ende kercke is, die gesticht, gefondeert ende gedoteert is geweest bij roemsche Keyseren ende Coningen, die derselve vergift ende versien hebben van vele schoene rechten, liberteiten, prerogativen, vryheiden ende privilegien ende die onse voorvaderen hertoghen van Brabant alle huere gerechticheyt ende heerlicheyt die sij hadden soo in den kercke als in de stadt van Tricht voerschreven gegonnen, gegeven verleent ende opgedragen hebben gehadt* .... In dat zelfde charter noemt Karel V zich *protectoer ende conservatoer* der Kerck.

Wij zien dan ook dat koningen en keizers over de kerk beschikten als hun toebehoorende. Zoo bij de verdeeling van het Rijk van Lotharingen na den dood van Lotharius in 870 als de kerk van St. Servaas toegewezen werd aan Karel den Kale, Koning van Frankrijk, en toen na den dood van diens opvolger in 878 geheel Lotharingen werd afgestaan aan Lodewijk den Duitscher, de kerk van St. Servaas verbonden werd aan het Duitsche Rijk. Keizer Arnulf schonk in 889 de kerk en hare bezittingen aan de aartsbisschoppelijke kerk van den H. Petrus te Trier. Zwentibold ontnam ze aan die kerk om ze te geven aan graaf Raginerus voor de hem verleende diensten. Niettegenstaande Zwentibold, zijne verkeerde handelwijze inziende, ingevolge klachten van den aartsbisschop van Trier, na een vonnis der Rijksgrooten, ze aan de genoemde kerk van Trier terugschonk, hield

Raginerus ze in bezit alsook zijn zoon Giselbertus. Wederom werd ze door den Keizer aan de kerk van Trier teruggeschonken, doch wist de een of ander vorst zich van haar meester te maken en zoo doorleefde de kerk gedurende bijna twee eeuwen wisselende lotgevallen met al hun nadeligen nasleep, totdat Keizer Hendrik IV daaraan een einde maakte. Bij diploom van 1087 verklaarde hij de kerk van St. Servaas onafhankelijk van elke souvereiniteit, zoo geestelijke als wereldlijke, behalve van die van den Paus en van den Keizer. De waardigheid van proost reserveerde hij voor den kanselier des Rijks, terwijl hij voor zich behield de benoeming van den Voogd dier kerk. Sedert dien is de kerk van St. Servaas en kapittel eene vrije Rijkskerk en kapittel.

Door wie en wanneer het kapittel in een *capitulum clausum* is veranderd is nog een open vraag. Of de regel, onder welken de kanunniken leefden, die was van den H. Benedictus, en dus de leden Benedictijner monniken waren, is niet met zekerheid te bepalen. De voorstanders daarvan beroepen zich op het feit, dat in enkele oude Keizerlijke diplomata het kapittel van St. Servaas *abbatia,* abdij, genoemd wordt; het staat evenwel vast dat in die dagen dit woord niet de beteekenis had, welke wij thans eraan geven, maar daardoor evengoed een kapittel van kanunniken als een Benedictijner klooster werd aangeduid. Intusschen heeft het gemeenschappelijk leven der kanunniken in de 13e eeuw opgehouden, wellicht omstreeks 1232, toen de proost en de kanunniken de administratie der elf dorpen, banken geheeten, welke zij gemeenschappelijk bezaten, onder elkaar verdeelden, tengevolge waarvan die van Tweebergen en Mechelen aan de Maas bleven voor den Proost en de overige negen aan de kanunniken werden toegewezen; deze negen waren: Berg, Heer, Vleytingen, Hees, Sichen en Sussen, Zepperen, Niel of Grootloon, Coninxheim en Bernau.

Toen in 1204 de Roomsche Koning Philips II van Schwaben bij diploom van 2 November het aandeel in de stad Maastricht, dat aan het Rijk behoorde, alsmede de voogdij over het kapittel van St. Servaas in leen gaf aan den hertog van Brabant, trad deze en zijne opvolgers in de rechten van den Keizer op ons kapittel en nadat in 1632 de stad Maastricht ingevolge de inneming door Frederik Hendrik in de macht gekomen was van de Ho.-Mo. Staten Generaal, bekwamen deze de rechten van den Hertog op de stad en het kapittel van St. Servaas.

Na het ophouden van het gemeenschappelijk leven werden de inkomsten in 42 prebenden of kanunnikaten verdeeld. Later kreeg de deken twee prebenden, in het eerste begin der 14e eeuw werd eene prebende bestemd voor de fabriek der kerk en in 1580 werden, op verzoek van Philips II door Paus Gregorius XIII, de twee eerste vaceerende prebenden na dat jaar geamortiseerd en gegeven aan de Jesuieten te Maastricht voor de instandhouding van hun college en onderhoud der leeraren, zoodat van dien tijd af het aantal kanunniken 38 bedroeg.

De voornaamste waardigheid van het kapittel was die van Proost, in de bescheiden Hoogproost geheeten; dit ambt werd *ad vitam* gegeven. Sedert 1087 was die waardigheid voorbehouden voor den kanselier des Rijks, naderhand, wellicht na 1204 werd ze vergeven door den Hertog van Brabant en na 1632 door de Staten-Generaal. De proost vertegenwoordigde het kapittel bij de buitenwereld en de diplomatie. Hij bezat binnen Maastricht op een gedeelte der stad souvereine rechten en zelfs halsrecht. Zijne rechtspraak werd uitgeoefend door eene schepenbank en de crimineele executies hadden plaats op den ouden walmuur achter de proostdij, thans het klooster der Eerwaarde Zusters van Liefde. In zijne hoedanigheid van proost was hij commissaris van het klooster „de Beyart" of „Dal van Josaphat" op de Brusselschestraat; *ipso facto* was hij geen kanunnik en genoot dus niet eene prebende, tenzij hij tot kanunnik gekozen werd.

Wegens de groote en omvangrijke stof moeten wij ons bepalen tot enkele aanwijzingen en korte mededeelingen. De prebenden werden om beurt, per maand vergeven door den Paus en den Proost; eerstgenoemde vergaf de prebenden opengevallen in de oneven maanden, nl. Januari, Maart, Mei enz., de Proost die in de even maanden, Februari, April, Juni enz. Toen in 1632 de Staten Generaal meester werden van Maastricht en in de rechten traden van den hertog van Brabant, benoemden zij diensvolgens den Proost, doch matigden zich wederrechtelijk toe het recht van den Paus om de prebenden te vergeven; zoowel voor deze laatste als voor de waardigheid van proost vorderden zij hooge sommen gelds, waarmede zij de Protestantsche instellingen zoo te Maastricht als in de landen van Overmaas steunden en onderhielden; dit heeft veel ertoe bijgedragen, dat het Protestantisme in die landen vasten voet heeft gekregen. Bij bulle van 12 September 1515 lijfde Paus Leo X de parochiekerken van St. Jan en van St. Mathias in bij de *mensa capitularis,* zoodat van toen af de pastoors dier beide kerken *ipso facto*

kanunnik waren en de laatste plaats innamen der kanunnikenpriesters.

Het geestelijk hoofd van het kapittel was de deken, die door de kanunniken uit hun midden met meerderheid van stemmen werd gekozen.

Verdere waardigheidsbekleeders waren de scholaster, *scholasticus*, oudtijds *magister scholarum* geheeten. Oorspronkelijk was hij belast met het onderwijs der jeugdige kanunniken, later had hij het toezicht op de school van het kapittel en de scholen der stad; ook was hij voorlichter der kanunniken in rechterlijke aangelegenheden en moest daarom bedreven zijn in de rechtsgeleerdheid; de *cantor*, groot-zanger, die belast was met het toezicht op de muziek en de regeling der diensten op het choor; de opper-fabrieken, *magistri fabricae*; de *camerarius;* de *Thesaurarius* in oude tijden; vier groot-rekenmeesters, *magni computatores;* 10 *prepositi equitaturae, rijproosten,* belast met het toezicht op de rechtspraak en administratie der banken van het kapittel; al deze waardigheidsbekleeders worden door de kanunniken uit hun midden gekozen.

Vervolgens waren aan de kerk verbonden 4 *vicarii,* die priester moesten zijn en door de kanunniken benoemd werden; daarenboven *2 personatus,* waarvan de benoeming van een rechtens behoorde aan den Preceptor der Antonieten te Maastricht tot aan de opheffing van dat klooster in 1783, en van het tweede gedaan werd door den Proost. Buitendien waren ten minste een 60 beneficianten die deels door den Proost, deels door den deken, doch voor verreweg het grootste gedeelte door de kanunniken aangesteld werden. De benoeming dezer door de kanunniken, evenals de andere door hen te doene benoemingen geschiedde om beurt, per week, zoodat de kanunnik, wiens beurt het was, *canonicus turnarius* of *hebdomadarius* genoemd werd.

Dan bestond in de kerk eene broederschap van priesters, ten getale van 30, wier leden, volgens een paar schrijvers, den naam van kanunnik van St. Jan Evangelist zouden gedragen hebben. Bij onze vele nasporingen hebben wij nooit die benaming ontmoet, maar die broederschap steeds aangeduid gevonden met *fraternitas sacerdotum* of *presbyterorum St. Servatii,* enz. Twaalf der leden werden gekozen door het kapittel en de achttien overigen door de leden zelf. Voor meerdere inlichting over die broederschap verwijzen wij naar de Préface van het door ons uitgegeven Necrologium daarvan.[1])

[1]) Dr. P. Doppler, *Nécrologe de la Confrérie des Chapelains de la ci-devant collégiale de Saint-Servais à Maestricht,* Maestricht, Math. Schols, 1897-8°.

Aan het kapittel waren meerdere leekenbedieningen verbonden, als die van secretaris, rentmeester van het kapittel en andere rentmeesters, zangmeesters, carillon-bespeler, vele koralen *choraules* geheeten, een volledige muziek, zoo vocaal als instrumentaal, negen roededragers of *pedellen,* waarvan vier den naam droegen van *campanatores,* een dien van *pistor* bakker, een dien van *bracedarius* brouwer en een dien van *cocus* kok, welke namen herinneren aan het gemeenschappelijk leven; het personeel van de kerk overschreed de 250.

Het kapittel bezat buitendien het *jus patronatus* in de kerk van zijn banken en van nog meerdere kerken, alsmede van een groot aantal beneficiën, die allen door de kanunniken om beurt werden vergeven; ook benoemden deze tot de ambten van schout, meier, schepen en laten der schepen- en laatbanken hunner banken en elders gelegen, alsmede van de lagere bedieningen daarvan.

Dit rijke en invloedrijke kapittel was een sta in den weg en een doorn in het oog der Fransche Revolutiemannen, evenals alles wat herinnerde aan den Godsdienst en de feodaliteit. Dit alles moest verdwijnen, en zoo werd ons kapittel opgeheven bij wet van 5 frinaire an VI (25 November 1797). Door den laatsten Proost Thomas Willem Jacob baron van Wassenaar-Warmondt werden meermalen pogingen aangewend om het kapittel te herstellen. Zij bleven echter vruchteloos.

Dr. P. DOPPLER.

BRONNEN.

A. Oorspronkelijke.

1. De oorspronkelijke charters op het Rijksarchief in Limburg te Maastricht.
2. De oorspronkelijke charters behoorende aan het Kerkbestuur van St. Servaas te Maastricht in dêpot op het Rijksarchief in Limburg aldaar. Ter onderscheiding van eerstgenoemde hebben wij deze gemerkt met eene D.
3. De oorspronkelijke charters bewaard op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms fonds latins, kartonnen n. 9306-9316.
4. De oorspronkelijke charters berustend op het Staatsarchief te Coblenz.
5. Het oorspronkelijke bewaard op het gemeentearchief te Maastricht.
6. De oorspronkelijke berustend op het Staatsarchief te Luik, fonds de St. Lambert, fonds du Val-St. Lambert.

B. Afschriften.

1. Cartularium in drie banden fol., gebonden in velin en berustend op het Rijksarchief te Maastricht.
   a. De eerste band is ingedeeld in:
      1. *Pontificalia,* fol. 1-83.
      2. *Episcopalia,* fol. 1-132.
   b. De tweede band is ingedeeld in:
      1. *Imperialia,* fol. 1-96.
      2. *Ducalia,* fol. 1-86.
   c. De derde band is ingedeeld in:
      1 en 2. *Varia.*
      3. *Fabrica.*
      4 en 5. *Varia.*

   De afschriften in band *a* en in band *b* die van *Imperialia* zijn

voor copie conform gewaarmerkt door den notaris van het kapittel, Henricus Lenssens, terwijl de afschriften van de rubriek *ducalia* van den 2en band gewaarmerkt zijn voor copie conform door den notaris van het kapittel Christianus Veestraten. Alhoewel de afschriften van den 3en band van dezelfde hand zijn als die der beide andere, zijn slechts enkele gewaarmerkt voor copie conform door den notaris Henricus Lenssens.

2. Cartularium getiteld: *Registrum litterarum quas habet fraternitas sacerdotum ecclesie sancti Servatii opidi Trajectensis de bonis suis heriditariis in eodem opido et circumvicino situatis scriptum anno Nativitatis Domini M° CCC° LXXVI° de mense Julio et habeatur recursus ad registrum censuum, quod conscriptum fuit anno LXXI°, quasi huic registro contemporaneum.* Met eene latere hand erbij geschreven: *pronunc habeatur sepe recursus ad registrum censuum de papiro, quod conscriptum fuit anno XIIII^c L quinto,* 1 band gr. 4°.

3. *Variorum decem volumina,* 10 dln. fol.

Eene handschriftelijke verzameling, samengesteld door den kanunnik en camerarius van het kapittel, Andreas Leonardus Josephus Brandts [1]), bevat afschriften van bescheiden betreffende St. Servaaskapittel, kloosters en kerken van Maastricht, de geschiedenis dier stad enz. Door den deken van genoemd kapittel Guilielmus Pleugmakers, werd zij aangevuld met afschriften van meerdere bescheiden.

De banden 1 en 4 ontbreken.

4. *Liber sive regestum originis ecclesie sancti Servatii Trajectensis illiusque privilegiorum, donationum ac jurium ex originalibus et libro chartarum manu Joannis Choris receptoris capituli descriptorum.* Fol.

Dit cartularium in fol. bevat afschriften van charters van 889 af tot 1534, heeft 122 pagina's en is in perkament gebonden. Na pag. 78 zijn 2 bladen uitgescheurd. De copieën laten aan nauwkeurigheid te wenschen over.

5. *Chartularium ecclesie sancti Servatii.* Fol.

Dit cartularium bestaat uit drie banden van papier, genummerd

---

[1]) Andreas Leonardus Josephus Brandts, geboren te Maastricht 10 April 1693 uit het huwelijk van Jan en Maria Cornelia Thelen, bekwam 27 April 1712 een kanunnikaat en prebende bij St. Servaaskapittel, en werd 24 November 1738 gekozen tot camerarius. Hij stierf 24 April 1752.

10178, 10179 en 10180, gebonden in kalfleder met op den rug rood marokijn en versierd met de lelie.

Band 1, de minst omvangrijke, is ingedeeld in de volgende vier rubrieken naargelang van den persoon van wie de acte is uitgegaan: a) *litterae pontificum;* b) *litterae imperatorum;* c) *litterae regum et ducum;* d) *litterae episcoporum et praepositorum.*

Op fol. 3 bevindt zich eene lijst der abten van 889 af en der proosten van het kapittel, waarvan de oudste is Godescalcus van 1087, en de laatste Willem Veusels in 1596.

Deze band dagteekent uit de XVIe eeuw.

Band 2 begint met een inhoudstafel getiteld: *Inventarium omnium et singulorum hoc registro contentorum per me Servatium Landen factum anno 1618 19 Novembris.* Deze tafel beslaat 6 folio's, is door eene latere hand vermeerderd en gevolgd door eene nieuwe serie der proosten, die eindigt met Arnoldus Hyacinthus de Wynandts 1719.

Op folio 7 staat vermeld: *Restituatur Cornelio Borcouts*[1]) *in metropolitana Cameracensi canonico et archidiacono Brabantiae necnon in collegiata D. Servatii apud Trajectum ad Mosam canonico. Restitutum reverendissimo domino Archiepiscopo cameracensi, sancti Servatii Trajectensis praeposito, domino Ludovico Barlaymont, per heredes domini vice-prepositi Cornelii Borcouts anno Domini 1587 mediante condigna compensatione.*

Deze band bevat veel van hetgeen in het voorgaande deel is gecopiëerd, daarenboven de eedsformulieren der kanunniken.

---

[1]) Cornelis Bourcouts (z) S. Th. doctor en artium magister, geboren te Kamerijk en kanunnik der metiopolitaankerk dier stad, verkreeg bij St. Servaaskapittel 23 Juli 1597 de prebende en kanunnikaat opengevallen door den dood van Dirk Heydenrich. Bij schrijven van 28 October 1580 benoemde de proost van St. Servaaskapittel Lodewijk van Barlaymont, kort te voren tot Aartsbisschop van Kamerijk benoemd, hem tot zijn vicarius in de proostdij of vice-prepositus. In 1581 werd hij door zijn mede-kanunniken benoemd tot camerarius. Bij de inneming van Bergen op Zoom door de *vributers* in 1587, waar hij toen vertoefde, werd hij gevangen genomen en stierf in die stad 24 April van dat jaar.

[2]) Lodewijk van Berlaiment, 5 October 1542 geboren op het kasteel van Berlaiment, was kanunnik van St. Lambert te Luik, van O.L. Vrouw te Doornik, proost van St. Waldetrudis te Bergen (Mons), seculiere abt van O.L. Vrouw te Namen, commanditaire abt van St. Aubertus te Kamerijk, proost van St. Servaas kapittel te Maastricht sedert 30 Maart 1570, en in dat jaar benoemd tot aartsbisschop van Kamerijk. Hij overleed 15 Februari 1596.

kapellanen en suppoosten der kerk; verder eene lijst der beneficiën ter vergeving door den proost en van die ter vergeving door het kapittel, ook eene lijst der inkomsten van den proost opgemaakt in 1602 tijdens het proostschap van Willem Veusels.

De derde band, de meest omvangrijke, begint evenals de beide voorgaande met eene inhoudstafel en bevat afschriften van pauselijke bullen en charters betrekking hebbend op de privilegiën en immuniteiten van St. Servaaskerk; deze beslaan de fol. 1-376; daarbij zijn gebonden: 1) *extracta ex privilegiis ecclesie sancti Servatii concessis* (fol. 377-406), en 2) een afschrift op papier van de Luiksche wetgeving: „la paix des douze".

6. *Liber privilegiorum.* Fol.

Dit cartularum is voor het grootste gedeelte op perkament (108 folio's) geschreven door verschillende handen, waarvan de oudste dagteekent uit de XIIIe eeuw en de jongste niet na de XVIIe eeuw; het is gebonden in eikenhouten planken met koperen sloten.

7. *Diplomatica Trajectensia,* 5 bndn fol.

Deze handschriftelijke verzameling bestaat uit 5 banden folio door verschillende personen samengesteld en bevat afschriften van charters en bescheiden betrekkelijk de stad Maastricht, de kapittels van St. Servaas en van O.L. Vrouw en meerdere kloosters dier stad; ook bescheiden betreffende de Landen van Overmaas, heerlijkheden en plaatsen der provincie Limburg. Meerdere afschriften zijn onderteekend door G. J. Lenarts. De bescheiden loopen van 800 tot 1664 en de deelen hebben een doorloopend nummer der folio's van 1 af.

De bescheiden van band 1 loopen *de anno 800 ad annum 1399;* die van band 2 van 1400 tot 1485; die van band 3 van 1486-1539; die van band 4 van 1540-1599 en die van band 5 van 1600-1664, terwijl een zesde band, *Index diplomaticus,* een chronologische tafel is der diplomen van die 5 banden.

De charters in deze banden afgeschreven zijn volgens aanduiding van den copiist genomen uit: *Liber A conservatus in Capitulo S. Servatii, Liber B conservatus in Capitulo sancti Servatii, Liber bonorum sancti Servatii;* en *Liber primus diplomaticus sancti Servatii.*

8. Mr. Collectio Y op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage. Fol.

Y 375 =
132 D 24

9. Cartularium, op de binnenkant van de voorzijde des bands omschreven:

Varia ex variis libris, scriptis, scripturis et documentis, tum autenticis tum valde antiquis collectanea in hoc registro inseri curato per venerabilem dominum Servatium Emondts, presbyterum Liberae Imperialis ecclesiae Sancti Servatii Trajectensis ad Mosam Beneficiati.

Dit deel, gebonden in bruin kalflederen band, is samengesteld uit afschriften van charters, bescheiden en verhandelingen betreffende de kerk en kapittel van St. Servaas en kloosters te Maastricht, afschriften door verschillende personen genomen. Het heeft 287 beschreven folio's.

De onder n. 1-4 vermelde handschriften berusten op het Rijksarchief te Maastricht, die onder n. 5 op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, die onder n. 6 op het Staatsarchief te Hasselt, n. 7 berust op de bibliotheek der gemeente Maastricht, n. 8 op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage en die onder n. 9 is eigendom van den heer Dr. P. Schols, arts te Maastricht, wien wij hier dank zeggen, voor de meeste bereidwilligheid en onbeperkten tijd, waarmede en waarvoor hij dat manuscript ter onzer beschikking heeft gesteld.

C. Gedrukte bronnen.

Alle gedrukte bronnen te vermelden is in dit bestek niet doenlijk: wij deelen slechts de voornaamste ons ten dienste staande mede en verwijzen voor de andere naar de regesten, waar wij bij de eerste vermelding de volle titel geven; overigens vindt men deze vermeld in: Alphonse Wauters, *Table Chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de la Belgique, mise en ordre et publiés sous la direction de la Commission royale d'histoire. Bruxelles, M. Hayez,* 1866-heden.

Heinrich Beyer, *Urkundenbuch zur Geschichte der, jetzt die Preussischen Regierungsbezirke Coblenz und Trier bildenden, mittelrheinischen Territorien,* Coblenz, J. Hölscher, 1860-1874, 3 bnd. roy. 8°.

Auberti Miraei Cathedralis ecclesiae Antverpiensis decani opera diplomatica et historica, in quibus continentur Chartae Fundationum ac Donationum piarum, Testamenta, Privilegia, Foedera Principum

et alia tam sacrae quam profanae Antiquitatis Monumenta, a Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Princibusque Belgii edita et ad Germaniam inferiorem, vicinasque Provincias spectantia ex ipsis Tabularum publicarum fontibus eruta. Editio secunda auctior et correctior. Joannes Franciscus Foppens, Bruxellensis S.T.L. cathedralis ecclesiae Brugensis et in Alma Universitate Lovaniensi Philosophiae Professor, Notas et indices addidit, Diplomata multa cum suis originalibus contulit, aliaque plura hactenus inedita adjunxit. Bruxelles, Typis Francisci Foppens, 1723-1748. 4 dln. fol.

Edm. Martene et Ursinus Durand, *Veterum scriptorum et monumentorum historicorum, dogmaticorum, moralium amplissima collectio.* Parisiis, Montalant, 1724-1733, 9 dln, fol.

F. Christophe Butkens, *Trophées sacrés et profanes du duché de Brabant.* La Haye, Chrétien van Lom, 1724, 2 dln, fol.

Supplément aux trophées tant sacrés que profanes du duché de Brabant de Mr. Butkens. La Haye, Chrétien van Lom, 1726, 2dln. fol.

Compte rendu des scéances de la Commission royale d'histoire, ou Recueil de ses Bulletins. 1837 tot heden. — M. le chevalier de C. de Borman, *Notice sur un cartulaire du chapitre de Saint-Servais à Maestricht,* in deel IX der 3e serie.

Publications de la Société historique et archéologique de Limbourg, Ruremonde, Maestricht, 1864-1929, 65 dln. 8.

Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique, Louvain, 1864-1915, 8.

1. 800.

Schrijven van Albinus (Alcuinus) aan *Arnon,* bisschop van Salzburg, waarbij hij dezen belooft hem in den aanstaanden Vasten een bezoek te zullen brengen in het klooster van St. Amandus, en deelt hem mede, dat hij de broeders van het klooster van St. Servaas uitgenoodigd heeft aan hem onderdanig te zijn, gelijk aan hem zelf.

Froben, *Alcuini opera,* tom. I, p. 128, in de editie van Migne, tom. 1, col. 316. — Alphonse Wauters, *Table chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de la Belgique,* tom. I, p. 113.

2. 820 - Januari 28 - 1821.[1])

Einhard, *in Dei nomine abbas venerabilis monasterii sancti Servatii Confessoris Christi,* verklaart, in tegenwoordigheid van priesters en edelen, uit kracht van het kerkelijk en keizerlijk decreet, Meginfridus, *famulus* zijner kerk, die door eendrachtige goedkeuring der *veneranda congregatio* tot het H. Priesterschap gekozen is *ad altaris cornu,* tot Romeinsch burger en los van elken band van dienstbaarheid, zoodat hij van dezen dag af geheel vrij en los van elken band van knechtschap blijft, alsof hij uit vrije ouders geboren ware, *eam denique pergat partem, quam si canonicae liberationis honor concesserit habens ad hoc portas apertas,* gelijk andere Romeinsche burgers; derhalve dat hij in het vervolg noch aan hem, noch aan zijne opvolgers eenige dienstbaarheid verschuldigd zal zijn, noch eenige

[1]) Lodewijk de Vrome begon zijne regeering 28 Januari 814, zoodat het 6de jaar van 28 Januari 820 - 28 Januari - 821 loopt.

onderdanigheid van een vrijgelatene, maar door deze *manumissio* al de dagen van zijn leven steeds als een vrijgeborene in alle gerustheid zal bestaan en met zijn tegenwoordig en toekomstig privaat eigendom naar de voorschriften der canons naar verkiezen zal mogen handelen.

Actum Trajecto citra Rhenum in Monasterio sancti Servatii anno Christi propitio, imperiï domini VI indictione XIIII. Ego Einhardus manu propria subscribendo firmavi.

Dom. Bouquet, *Recueil des historiens de France*, tom. VI, p. 657. — Migne, *S. Agobardi Eginhardi opera*, col. 603. — D. P. Carpentier, *Alphabetum Tironianum seu notas tironis explicandi methodus*, p. 77. — Alph. Wauters, *Op cit.*, tom. I, p. 169.

3. 839.

Einhard, kort voor zijn dood .. *jam in extremo positus*, richt eenige aanbevelingen tot een zijner vrienden[1]) en zend hem een *pallium* voor de broeders van St. Servaas te Maastricht, opdat deze zich zijner zouden gedenken .. *Mitto pallium unum quem rogo fratribus ad S. Servatium dare jubeas, ut mei mentionem faciant.*

Dom Bouquet, *Op. cit.*, tom. VI, p. 377. — Migne, *Op. cit.*, col. 520. — Du Chesne, *Historiae Francorum Scriptores*, tom. II, p. 702. — Alph. Wauters, *Op. cit.*, tom. I, p. 206.

4. Omstreeks 839.

Einhard, *Eghinardus peccator*, schrijft aan bisschop Jacobus, dat hij toestaat, dat zekere clericus Otmarus met zijne broeders en zijne moeder bij hem blijven, zooals de Bisschop hem dat verzocht heeft, doch jaarlijks zijnen cijns *ad S. Servatium* betale, zooals dat door zijne broeders is verordend. Wat betreft de wijding van dien clericus, waartoe hij de macht heeft, dat hij daarin handele naar goedvinden, daar hij het zedelijk gedrag en den omgang van deze kent en oordeelen kan of hij geschikt is voor het ontvangen eener wijding.

Dom Bouquet, *Op cit.*, tom. VI, p. 370. — Migne, *Op. cit.*, col. 510. — Du Chesnes, *Op. cit.*, tom. II, p. 696. — Alph. Wauters, *Op cit.*, tom. I, p. 207.

---

[1]) Volgens Mabillon, *Annales*, lib. 32, num. 16, zou deze vriend zijn Gerward, bibliothecaris van den Keizer en opziener der werken van het paleis.

5. 840-876 October 6 (?).[1])

Badigerus, overdenkende de eeuwige zaligheid en in de hoop dat de Heer iets van zijne zondenschuld verminderen mag, schenkt aan den H. Servatius, *tradidi Sancto Servatio,* eene hoeve met bijbehooren in het dorp Urlo[2]), onder beding dat zijn zoon voor zijn leven haar bezitte en jaarlijks met het feest van den H. Martinus betale dertig denaren, doch dat na diens dood die hoeve met dien cijns aan zijne erfgenamen zal aanvallen. Zoo de *prepositus monasterii* bij geval in dat dorp komt, zal hij voor eene nacht met 6 paarden en 5 mannen verblijf bekomen .. *Si servitium habet non dantur denarii et sic per totum annum liber ab omni censu remaneat.*

Signum Wiberti advocati, signum Walgeri, signum Dicravan, signum Thebaldi, signum Gerolphi, signum Gerardi, signum Gerulphi prepositi, signum Wigeri presbyteri, signum Hildegeri, signum Angeri, signum Walgranni, signum Silfridi.

Afschrift in: *Cartularium III,* fol. 95; — *Ms fonds Latins,* 10180 A, fol. 168 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 249.
Onuitgegeven.

6. 870 Augustus 8.

Karel de Kale, koning van Frankrijk en Lodewijk, koning van Germanië komen bij elkaar op den oever der Maas tusschen Meerssen en Herstal en maken eene nieuwe verdeeling van het Rijk, waarbij aan Karel ten deel valt o.a. .... *abbatia sancti Servatii Trajecti ad Mosam.*

Anno Incarnationis Dominicae DCCCLXX, regni Caroli XXXIII, Indictione III, VI Idus Augusti.

Afgedrukt in: Aub. Miraeus, *Opera diplomatica,* tom. I, p. 29; — Butkens, *Trophées du Brabant,* tom. I, p. 7; — Pertz, *Monumenta Germaniae,* tom. I, p. 516; — Alph. Wauters, *Op. cit.,* tom. I, p. 279; — *Publications de la Société historique et archéologique du Limbourg,* tom. III, p. 43.

---

[1]) In het vidimus van dat charter van 30 April 1218, staat dat het dagteekent uit den tijd van koning Karel .... *tempore regis Caroli.* Deze Karel kan niet zijn Karel de Groote, die reeds ten tijde van Karel den Kale (840-876), als men van hem sprak, aangeduid werd met den titel van *imperator* en zelfs genoemd wordt *Carolus Magnus.* Zou hier sprake zijn van Karel den Kale, die in 870 nabij Meerssen met zijnen broeder Lodewijk den Duitscher het rijk verdeelde, en die 6 October 876 stierf?

[2]) Oreye, Oerle of Urle (?), eene gemeente van het kanton Waremme, provincie Luik (België).

7. 889 Juli 1.

Koning Arnulf schenkt, op verzoek van Radboud, aartsbisschop van Trier, aan de Kerk van den H. Petrus in die stad de abdij van St. Servaas te Maastricht .... *quandam abbatiam sancti Servatii Confessoris quae vocatur Trajecta in comitatu Masalant nuncupato,* met al hare bezittingen nl. *cum ecclesiis, curtibus, aedificiis, familiis mancipiis utriusque sexus, decimis, campis, agris, pratis, pascuis, silvis, aquis aquarumve decursibus, molinis, piscationibus, vicis et villis, viis et inviis, exitibus et reditibus, cultis et incultis, quaesitis et inquirendis, mobilibus et immobilibus et cum universis appenditiis et adjacentiis suis* .... Deze schenking doet hij ter gedachtenis van zijn grootvader Hlodowicus, van zijn vader Karloman en van zijn ooms Lodewijk en Karel.

Data Kalendas Julii anno dominicae Incarnationis DCCC. LXXX.VIIII. Indictione VII. anno secundo regni domini Arnolfi piissimi regis. Actum Franchonofurt palatio regali in Dei nomine feliciter Amen.

Oorspr. op het Staatsarchief te Coblenz.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad annum 1399,* fol. 24; — *Ms fonds Latins,* n. 10179, fol. 218 en n. 10180, fol. 1; — *Cartularium IV,* pag. 1; — *Liber sive regestum originis ecclesiae sancti Servatii,* fol. 1. — Gedeeltelijk in: Servatius Emondts, *Varia ex variis libris scriptis .... collectanea,* fol. 76, 179.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Urkundenbuch zur Geschichte der jetzt Preusischen Regierungsbezirke Coblenz und Trier bildenden mittelrheinischen Territorien,* tom. 1, p. 136.

8. 898 Mei 13.

Koning Zuentibold, die de abdij van St. Servaas .. *que est in pago Maselant vocabulo Trajecta, que in beati Servatii confessoris honore consecrata est,* op eene onrechtvaardige wijze aan Renier in gebruik had gegeven, *injuste in precariam concessimus,* erkent zijn ongelijk, brengt de zaak voor zijn groot gerechtshof te Aken en herstelt den Aartsbisschop van Trier Radboud in het bezit dier abdij en beleent hem daarmede.

Data III Idus Maji ipsa die festivitatis sancti Servatii anno Incarnationis dominice D.CCC.XC.VIII. indictione I, anno vero regis piissimi III. Actum Aquisgrani palatio. Investitura vero in ipso Trajecto.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia* etc., fol. 29; — *Ms fonds Latins*, n. 10178 *litterae imperatorum*, fol. XI, n. 10179, fol. 218 v. en n. 10180, fol. 1 v-(13 v.); —*Cartularium IV*, p. 2.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Urkundenbuch* etc., tom. I, p. 210; — Brouerus, *Annales Trevirenses*, tom. I, p. 441; — Ab Hontheim, *Op. cit.*, tom. I, p. 237; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, tom. I, p. 252; — Miraeus, *Donationes Belgicae*, p. 368; — Butkens, *Op. cit.*, tom. I, p. 13; — Martene et Durandus, *Op. cit.*, tom. IV, col. 146; — *Publications de la Société historique* etc., tom. III, p. 44; — Alph. Wauters, *Op. cit.*, tom. I, p. 317.

9. 898 Mei 13.

Koning Zuentibold verklaart, dat de aartsbisschop van Trier, Radboud, met smeekende moede is komen klagen, dat graaf Renier de abdij van St. Servaas onrechtmatig in bezit houdt. De bisschoppelijke afgezanten, op reis naar Nijmegen, waren in de abdij vastgehouden en gedwongen geworden deze usurpatie goed te keuren. Door deze omstandigheden misleid, had hij dat onrecht goedgekeurd, doch nu beter ingelicht herstelt hij ingevolge uitspraak van bisschoppen en van zijne graven de kerk van Trier in het bezit dier abdij *..abbatia sancti Servatii Trajectensis monasterii in pago Hasbaniense juxta Mosam in comitatu Maselant .... in quo (monasterio) h. Servatii sacratum corpus quiescit ....*

Data III Idus Mai ipso die festivitatis sancti Servatii, Anno Incarnationis DCCCXCVIII Indictione I, anno vero regis piissimi IIII. Actum Aquisgrani palatii. Vestitura vero in ipso monasterio a rege coram multitudine populi facta in Dei nomine feliciter. Amen.

Oorspr. op het het Staatsarchief te Coblenz.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ab anno 800 ad 1399*, fol. 31; — *Ms fonds Latins*, n. 10180, fol. 1 v.-(13 v.); — *Cartularium* IV, p. 37; — *Liber sive regestum originis ecclesiae sancti Servatii*, fol. 2.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Urkundenbuch* etc., tom. I, p. 209; — Rosières, *Stemmata Lotharingiae ac Barri ducum*, preuves fol. IX; — Brouwer, *Annales Trevirensis*, tom. I, p. 441; — Ab Hontheim, *Historia Trevirensis diplomatica*, tom. I, p. 257; — Miraeus, *Donationes Belgicae*, p. 368; — Miraeus, *Notitia ecclesiarum Belgii*, p. 81; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, tom. I, p. 252; — Butkens, *Op. cit.*, tom. I, p. 13; — Lünig, *Spicilegium ecclesiasticum*, Fortsetz, tom. I, p. 195; — Martene et Durandus, *Op cit.*, tom. IV, col. 146; — Hartzheim, *Concilia Germaniae*, tom. II, p. 412; — *Publications de la Société historique* etc., tom III, p. 45; — Alph. Wauters, *Op. cit.*, tom. I, p. 316.

10. 898 Mei 13.

Koning Zuentibold schenkt, ingevolge vonnis van bisschoppen, van zijne hertogen en graven, aan de kerk van den H. Petrus te Trier terug de abdij van St. Servaas .. *abbatia sancti Servatii Trajectensis ecclesie in pago Moselandt in comitatu Moselandt qui modo dicetur Hasbania,* waarover Radboud, de aartsbisschop van Trier zich in 's Konings groot gerechtshof beklaagd had, dat ze onrechtmatig door Argentiarius in bezit wordt gehouden.

Data III Idus Maii ipso die sancti Servatii anno dominice Incarnationis DCCCLXXXVIIII[1]) indictione secunda. Actum Aquisgrani palatio nostro regio anno regni quinto.

Zuendebaldus Francorum rex.

Ms fonds Latins n. 10178, *litterae regum et ducum,* fol. 179 en n. 10179, fol. 209.

Onuitgegeven.

11. 919 Juni 13.

De koning van Frankrijk, Karel III, bijgenaamd de eenvoudige, verklaart, dat de aartsbisschop van Trier, Rutger, meermalen bij hem geklaagd heeft, dat de abdij van St. Servaas .. *abbatia sancti Servatii quae est constructa in Trajecta in comitatu Maselant,* welke koning Arnulf aan de kerk van Trier had geschonken, door graaf Renier en zijn zoon Gislebertus onrechtmatig in bezit wordt gehouden, en dat hij na de uitspraak van de schepenen van zijn paleis te Herstal, die abdij aan de kerk van Trier terugschenkt.

Data Idus Junii indictione VII,[2]) anno XXVII regnante rege Karolo, redintegrante XXII, largiore vero hereditate indepta. Actum Eristail palatio.

Oorspr. in het Staatsarchief te Coblenz.

Afschrift in: Servatius Emondts, *Varia collectanea* .... fol. 76 v. en fol. 180 v. met het jaar 926; — *Liber seu regestum* .... fol. 4, met het jaar 926.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Urkundenbuch* .... tom. I, p. 223; — Rosières, *Op. cit.,* fol. 12; — Miraeus, *Dipl. belg.,* p. 270; — Miraeus, *Don. belg.,* p. 370; — Miraeus, *Notitia ecclesiarum Belgii,* p. 80; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.,* tom. I, p. 255; — *Gallia Christiana,* tom. XIII, in-

[1]) Blijkbaar eene schrijffout van den copiist voor DCCCLXXXXVIII.

[2]) Daar koning Karel III het eerste jaar *largiore hereditate indepta* begint met 20 Augustus 911, komt de VIIe indictie niet overeen met het jaar 919 en zou moeten zijn IX.

strum., col. 317; — Martene et Durandus, *Op. cit.*, tom. IV, col. 148; — Lünig, *Op. cit.*, tom. I, p. 197; — Dom Bouquet, *Op. cit.*, tom. IX, p. 541; — *Publications de la Société historique* .... tom. III, p. 46.

12. 919 Juli 9.

Karel III, koning van Frankrijk verklaart, dat Rutger, aartsbisschop van Trier, bij hem geklaagd heeft, dat de abdij van St. Servaas .. *abbatiam quandam quae est constructa super flumen Mosam in loco Trejectis nuncupato, ubi requiescit corpus sanctissimi confessoris Christi Servatii,* welke koning Arnulf op verzoek van den aartsbisschop van Trier, Radboud, aan die kerk geschonken had, door graaf Renier met geweld afgenomen, doch door koning Zuentibold aan de kerk van Trier teruggeschonken werd, evenwel na diens dood andermaal door graaf Renier met geweld afgenomen werd en na zijn dood door zijn zoon Gislebertus nog in bezit gehouden wordt, en schenkt met toestemming zijner bisschoppen en na uitspraak van zijne graven en andere getrouwen die abdij .. *in Trajecto super flumine Mosae sitam in comitatu vero Hasbacensi .. cum villis, ecclesiis, mancipiis utriusque sexus et omnibus rebus juste ibidem pertinentibus* .. aan de kerk van Trier terug.

Data VII Idus Julii, indictione VII, anno regni Caroli inclyti regis XXVII, redintegrante XXII, largiore vero hereditate indepta VIII. Actum in villa Theodonis.

Afschrift in: *Codex Balduinus* te Coblenz; — *Cartularium* IV; — *Ms fonds Latins*, n. 10180, fol. 3 (15); — Servatius Emondts, *Varia collectanea* .... fol. 181; — *Liber sive regestum*, fol. 5 met het jaar 920.
Afgedrukt in: H. Beyer, *Op. cit.*, tom. I, p. 224; — Brouwer, *Op. cit.*, tom. I, p. 448; — Ab Hentheim, *Op. cit.*, tom. I, p. 264; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, p. 256; — Martene et Durandus, *Op cit.* tom. IV, col. 149; — Dom Bouquet, *Op. cit.*, tom. XIX, p. 546; — *Publications de la Société historique* .... tom. III, p. 47.

13. 919 Juli 9.

Charter van Karel III, koning van Frankrijk, van denzelfden inhoud als de voorgaande, evenwel met deze genealogische mededeeling dat na den dood van Zuentibold de abdij van St. Servaas met geweld afgenomen is van de kerk van Trier .. *Raynero duce Lotharingie superioris Mosellancie Fadigeri justi filio, filii Ferrici orti de eodem stipite videlicet B. Arnulphi gloriosi confessoris, filii Arnoldi, filii Ansberti sancti senatoris*

romani, filii Vamberti ex preclaro et antiquo Trajanorum sanguine nati, videlicet Franci Antarii filii ex Dardano descendentis de quo et nos descendisse gloriamur.

Data septimo Idibus Julii anno dominice Incarnationis DCCCC XVIIII regnorum vero nostrorum XVIIII[1]) tempore nostre congregationis generalis Theodonis ville celebrate.

Afschrift in: *Ms fonds Latins*, n. 10178, *litter-regum et ducum*, fol. (134) en n. 10179, fol. 219 v
Onuitgegeven.

14. 928.

Giselbertus, hertog van Lotharingen .. *Gysalbertus gratia Dei dux rectorque sancte Trajectensis ecclesie*, maakt *cunctis hujus ecclesie domnique sancti Servatii fidelibus presentibus atque futuris* bekend, dat hij van Rutger, den aartsbisschop van Trier de kerk van St. Servaas verkregen heeft en daarvoor in ruil gegeven de dorpen Burtz, Burgen, Gulze en Thalfang.

Signum Wothilberti qui vestituram attulit. S. Walgeri comitis. S. Thiedrici comitis. S. Cristiani comitis. S. Folcoldi comitis. S. Godefridi. S. Gerolfi, S. Razoni. S. Hugni. S. Reginaldi, S. Burigrici. S. Gisilbarti. S. Godefridi. S. Ingebrandi. S. Ansfrithi. S. Waltgeri. S. Arnoldi. S. Nithardi abbatis. S. Friderici diaconi. S. Herulfi prepositi. S. Saravardi diaconi. S. Herimari custodis. S. Stephani presbyteri. S. Arnoldi presbyteri. S. Gerardi presbyteri. S. Sigiberti presbyteri. S. Helmerini presbyteri. S. Walteri presbyteri. S. Odrici presbyteri. S. Geroldi presbyteri. S. Reginhardi diaconi. S. Sfogili diaconi. S. Warneri diaconi.

Sigibertus sancti Servatii alumnus scripsit et subscripsit.

Actum in Trajecto anno dominice Incarnationis D.CCCC. XXVIII. anno vero V[2]) domni Henrici serenissimi regis super regnum quondam Lotharii indictione I.

---

[1]) Het jaar der regeering XVIIII komt niet overeen met 919, moet zijn XXVII.

[2]) Het 5e jaar der regeering van koning Hendrik valt niet samen met 928, moet zijn het 9e.

Giselbertus, hertog van Lotharingen, huwde in 929 Gerberga, de dochter van Koning Hendrik I genaamd den vogelaar; hij stierf 10 jaar later in 939. Zijne weduwe trad daarna in het huwelijk met Lodewijk van Overzee, koning van Frankrijk.

Afschrift in: *Codex balduinus*; — *Diplomata Trajectensia ab anno 800 ad 1399*, fol. 43.

Afgedrukt in: Ab Hontheim, *Op. cit.*, tom. I, p. 271; — H. Beyer, *Op. cit.*, tom. I, p. 233.

15. 929-939.

Gerberga, de zuster van keizer Otto I en echtgenoote van Giselbert, hertog van Lotharingen schenkt het dorp Echt aan het Kapittel van St. Servaas.

„Est namque vestra in regione villa dicta vulgo *Ettha* Mosae fluvii in littore sita infra Trajectum versus septentrionem sinum, distans ab eodem Trajecto non amplius atque VII et uno, ut dicunt, miliario. In hac siquidem villa idem vir Domini Servatius habet ecclesiam, sibi a quadam matrona dicta Gerberga antiquitus collatam. Illis nimirum a diebus sine aliqua contradictione possidebat ....

Erat .... matrona quedam dicta Gerberga, imperatoris soror Ottonis, et hec Giselberti uxor, omnium. Lotharie principum eo tempore nobilioris et ditioris."

Vermeld in: Pertz, *Monumenta Germaniae .. scriptores. Jocondus translatio sancti Servatii*, tom. XII, p. 123; — ibidem, *Scriptores. Annales S. Maximini Trevirensis*, tom. II, p. 213; idem, *Luidprandi Antopodosii*, lib. IV, cop. 28, tom. III, p. 325; — L. A. J. W. Sloet, *Oorkondenboek der graafschappen Gelre en Zutphen*, 1e partie, p. 78.

16. 945 December 29.

Keizer Otto I, gebeden zijnde door den aartsbisschop van van Mainz Friduricus, door zijn broeder Heinricus en den graaf Herimannus, om aan de kerk van Trier de abdij van St. Servaas te schenken, of liever terug te geven .. *daremus quin potius restitueremus*, vernieuwt de schenkingen zijner voorgangers, n.l. der koningen Arnulf, Zuentibold, Lodewijk en Karel en bepaalt, dat genoemde abdij *ex toto et integro omnia appendentia cum omnibus quae visa est habere* ten eeuwigen dage aan de kerk van Trier zal blijven.

Data IIII Kalendas Januarii anno Incarnationis Domini DCCCC XLV, indictione II, anno domini Ottonis X. Actum in Talahem.

Oorspr. op het Staatsarchief te Coblenz.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia* .. fol. 45; — *Ms fonds Latins*, n. 10178, *litter. imperatorum*, fol. 99, en n. 10180, fol. 3v (15v); — Servatius Emondts, *Varia .... collectanea*, fol. 181 v; — *Liber sive regestum*, fol. 6.

Afgedrukt in: *Monumenta Germaniae .... Diplomatum regum et imperatorum* .. tom. I, pars prior p. 151; — H. Beyer, *Op. cit.*, tom I, p. 245; — Ab Hontheim, *Op. cit.*, tom I, p. 281; — Kyriander, *Annales Trevirensis*, p. 94; — Brouwer, *Op. cit.*, ed. I, p. 558, ed. II, p. 455; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, tom. I, p. 259; — Martene et Durandus, *Op. cit.*, tom. IV, col. 150; — Calmet, *Histoire de Lorraine*, ed. I, 1, p. 351, ed. II, 2, 191; — Schopf, *Wettereiba illustrata*, 144 zu 955; — Wyttenbach und Müller, *Gesta Trevirorum*, 1-100; — Böhmer, *Regesta*, p. 131; — Stumpff, *Regesta*, p. 126; — Gorz, *Mittelrhein. regesta*, p. 922; — *Publications de la Société historique* etc., tom. III, p. 47.

17. 946.

Het kapittel van Trier verklaart, dat zekere Goderamnus, voogd der abdij van St. Servaas, gevraagd heeft om een ruil aan te gaan van negen mansi in de villa *Lens* in het graafschap van *Avernas*, waarvan graaf was Rudolphus, tegen twaalf mansi van zijne bezittingen in het graafschap Hardinne in de villa *Bovingas;* dat Sigebertus en Bovonis, kanunniken van genoemde abdij van St. Servaas, en de leeken Adelbertus en Gonnilonis naar die streek gezonden zijn om te onderzoeken naar de grootheid en hoedanigheid dier goederen en deze verklaard hebben, dat eene behoorlijke ruiling kan geschieden vermeerderd met nog drie mansi, dat derhalve Goderamnus bovengenoemde goederen te *Bovingas* met 15 lijfeigenen van beider geslacht, door bemiddeling van Adelbertus voornoemd en Remboldus aan de kerk van Trier overdraagt en hij met toestemming van koning Otto en den aartsbisschop Robertus, die de abdij van St. Servaas voor zich opvorderde door bemiddeling van Adelbertus en Remboldus de bezittingen te *Lens* met twaalf lijfeigenen ontvangt.

Signum Rotberti archiepiscopi; Signum Teudonis prepositi et archidiaconi; S. Martini archidiaconi; S. Ansveri archidiaconi; S. Gozpoldi archidiaconi. S. Saraberti decani et custodis; S. Mamanni cantoris; S. Gelfridi diaconi; S. Sigiberti diaconi; S. Dommuci(?) capellani; S. Lantberti capellani; S. Raginonis capellani; S. Wifridi; S. S. Sigiberti prepositi; S. Bovonis camerarii; S. Norberti custodis; S. Ansfredi; S. Reinzonis; S. Egilulfi; S. Waltgeri; S. Tancradi; S. Hildardi; S. S. Dudonis; S. Erigoni; S. Druogoni; S. Winitheri.

.. anno dominice Incarnationis D.CCCC.XL.VI. indictione IIII, anno regnante XIII[1]) Ottone serenissimo rege.

Afschrift in: Codex Balduinus.
Afgedrukt in: H. Beyer, *Op. cit.*, tom. I, p. 246.

18. 966-971.

Keizer Otto I verklaart, dat de aartsbisschop van Trier Thiedricus hem overgedragen heeft de abdij van St. Servaas .. *ut abbaciam almi Confessoris Christi Servacii Trajecto in ripa Mose fluminis sitam .... in jus et proprietatem nostri publici juris aut fisci assumeremus,* in ruil voor de abdij de H. Maagd te Oeren nabij Trier, welke abdij van St. Servaas hij verklaart noodig te hebben .. *quoniam in eisdem partibus pro disponendis regni negociis pluribus indigemus* ..

Oorspr. gebrekkig op het Staatsarchief te Coblenz.
Afgedrukt in: H. Beyer, *Op. cit.*, tom. I, p. 285; — *Monumenta Germaniae .. Diplomatum regum et imperatorum Germaniae* .. tom. I, p. 436.

19. 993 April 18.

Keizer Otto III, overwegende dat zijn voorganger Arnulfus de abdij van St. Servaas *in honore sancti Servatii confessoris Christi in loco Trajecto vocato constructa* ter gedachtenis van zijn grootvader Koning Lodewijk, alsmede van zijn vader Karloman en zijne oomen de Koningen Lodewijk en Karel, aan de kerk van den H. Petrus te Trier geschonken heeft en zijne opvolgers die schenking bevestigd hebben, dat insgelijks zijn grootvader Koning Otto I die schenking bekrachtigd heeft, doch naderhand door verkeerde raadslieden ingelicht die schenkingen en bevestigingen als ook de zijne vernietigd heeft en de abdij van St. Servaas voor zich genomen en daarvoor in ruil gegeven heeft de abdij van Oeren, alsof deze zijn eigendom ware, wenscht dit onrecht te herstellen en op verzoek van den aartsbisschop Egbertus en ter nagedachtenis van zijn vader, zijn naamgenoot en van zijne moeder Keizerin Theophania schenkt hij de abdij van St. Servaas *cum omnibus utensilibus ad eam jure aspicientibus* terug aan de kerk van Trier.

---

[1]) Het 13e jaar der regeering van Koning Otto I komt niet overeen met het jaar 946; wellicht eene vergissing van den copiist voor X.

Data XIV Kalendas Maii anno dominice Incarnationis DCCCC XCIII. indictione VI, anno autem tercii Ottonis regis X. Actum Ingileheim feliciter. Amen.

Afschrift in: *Codex Balduinus*; — *Ms fonds Latins*, n. 10178, *litter. imperatorum*, fol. 100 en n. 10180 fol. 6 (16); — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 61; — *Cartularium III*, p. 7; — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea*, p. 182; — *Liber sive regestum ..* fol. 7.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Op. cit.*, tom. I, p. 322; — Brouwer, *Annales Trevirenses*, tom. I, p. 491; — ab Hontheim, *Op. cit.*, tom. I, p. 331; — *Monumenta Germaniae .. Diplomata*, tom. II, p. 530; — Martene et Durandus, *Op. cit.*, tom. IV, col. 155; — Lunig, *Spicilegium.. Fortsetz*, tom. I, p. 200; — Miraeus, *Notitia ..* p. 134.

20. 1050.

Godfried, hertog van Lotharingen, zoon van hertog Gozelo, schenkt ter liefde Gods en voor zijn zieleheil, zijn vrijgoed te *Ramelul*[1]) aan het altaar van St. Servaas *ad usum fratrum ibidem Deo et sancto Servatio famulantium, eo jure et libertate qua possedi, in campis, in silvis, in pratis, in pascuis, in rivis, in piscationibus, et ut nullum advocatum habeant praeter advocatum altaris sancti Servatii scilicet ipsum regem* en geen der heeren die in den omtrek eenig vrijgoed bezat, eenig recht op de *cultores* aldaar bezat, behalve de heer van Ingeis[2]), evenwel met dien verstande, dat zoo een boer te Ramioulle wonende vee bezit, en dit wil laten weiden te *Ingeis*, aan den heer dezer plaats voor het gebruik der weide jaarlijks geven zal een denaar, een hoender en een brood. Bijaldien deze dat verschuldigde ten gestelde tijde niet voldoet, zal de schout van *Ingeis*, zoo hij verkiest eene klacht indienen bij dien van *Ramioulle*, die dan last zal geven hem het verschuldigde te betalen. Zoo deze dat niet wil, zal de schout het vee van den schuldenaar, wanneer het te *Ingeis* komt weiden, laten gijzelen en zoolang vasthouden dat het verschuldigde voldaan is.

Hujus rei testes hi sunt: Tydewinus prepositus, Dudekinus decanus, Dudelinus cantor, Udelricus magister scholarium, Lambertus comes Lovaniensis, Giselbertus de Los, Gozelo de Monte Acuto.

---

[1]) Ramelul = Ramioulle, dependentie der gemeente Ramet-Yvot, gemeente behoorende tot het kanton Seraing, provincie Luik.

[2]) Engihoul of Engis (?) gemeente op de Maas gelegen.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis M°L°, indictione III regnante Henrico secundo[1]) imperatore presente Wazone Leodiensi episcopo ....

Oorspr. op het staatsarchief te Luik, fonds abdij van Val St. Lambert met het opgedrukt zegel in witte was van het Kapittel van St. Servaas, nog gedeeltelijk over: de H. Servatius aanziende gezeten op een zetel in bisschoppelijk ornaat en met den nimbus, houdende met de rechterhand den kromstaf en met de linker een boek (Evangelieboek).

Afschrift in: *Ms fonds Latins*, n. 10180, fol. 137 v. I.

Résumé in: J. S. Schoonbroodt, *Inventaire analytique et chronologique des archives de l'abbaye du Val St. Lambert lez Liège*, tom. I, chartes 2.

21. 1051 Juli 18.

Keizer Hendrik III schenkt, tot stichting van een jaargetijde voor de zielerust van zijn vader keizer Conrad II, *ad altare domino Jhesu Christo sanctoque Servatio Masetricth consecratum, in usum fratrum ibidem Deo sanctoque predicto die noctuque famulantium* zijne goederen te Wadenheim en Ahrweiler in het graafschap van graaf Sicgonis en het dorp *Aregowa* met alle toebehooren, nl. *utriusque sexus mancipiis, areis, aedificiis, terris cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, silvis, venationibus, aquis aquarumque decursibus, molis, molendinis, piscationibus, exitibus et reditibus, viis et inviis quesitis et inquirendis seu cum omni utilitate, quae ullo modo inde provenire potest.*

Data XVIII Julii, indictione IIII, anno dominice Incarnationis M°LI°, anno autem domini Henrici tertii regis, secundi imperatoris, ordinationis ejus XXIIII°, regni XIII°, imperii V°. Actum Minde feliciter. Amen.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 7; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 78; — *Cartularium IV*, p. 9; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 183; — *Liber sive Regestum*, fol. 9.

Afgedrukt in: *Messager des sciences historiques de Belgique*, 1848, p. 379; daar is de dagteekening XVIII Kalendas Julii = 14 Juni; — C. de Borman, *Notice sur un cartulaire du chapitre de Saint-Servais à Maestricht* in *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, n. 1; — *Publications de la Société historique* etc. .. tom. III, p. 50.

[1]) Zooals uit de dagteekening van het volgend regest blijkt noemt Hendrik III zich *tertius rex* en *secundus imperator*.

22. 1062 September 21.

Koning Hendrik IV bevestigt de schenking aan het kapittel van St. Servaas .. *ad ecclesiam sancti Servatii in Trajecto ad usum confratrum ibidem Domino sanctoque Servatio famulantium* gedaan, in zijne tegenwoordigheid, in die van Anno, aartsbisschop van Keulen, Diedwinus, bisschop van Luik, hertog Fredericus, markgraaf Godfried, Lambertus graaf van Brussel en diens zonen, Winricus de Wivsehelen meer anderen, door Otto graaf van Thuringen en zijne echtgenoote Adela van hun *predium* in de dorpen Weert en Dilsen, onder beding dat de proost geen rechten daarop kan doen gelden, maar de deken *consilio fratrum,* die ze door een geschikte der *fratres* laten uitvoeren; daarvoor hebben Otto en zijne echtgenoote van voornoemde *fratres* ontvangen driehonderd zilveren ponden en voor hun leven de dorpen *Oya, Mahlen, Masewic* en *Hese* met de bepaling dat die dorpen na hun dood aan de *fratres* zullen terugkomen en de voogdij over genoemd *predium* uitgeoefend zal worden door den door de *fratres* in gemeenschappelijk overleg benoemde. Bij die bevestiging werd bepaald dat de overtreders eene boete zullen beloopen van duizend gouden ponden te betalen aan de Koninklijke schatkist.

Data XI Kalendas Octobris anno dominice Incarnationis M° LX° II°, indictione XV, anno autem ordinationis domini Heinrici quarti regis VIII, regni vero V. Actum in silva Ketela dicta in Dei Nomine feliciter. Amen.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 5 v; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 87; — *Ms fonds Latins,* n. 10180, fol. 31; — *Cartularium IV,* p. 13; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*; — *Liber sive regestum* .. fol. 13.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 11; — *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de Belgique,* tom. I, preuves, p. 27; — *Publications de la Société historique* etc., tom. III, p. 50.

23. 1079.

Hendrik van Verdun, bisschop van Luik, beslecht eene veete tusschen het kapittel van St. Servaas en dat van St. Maarten te Luik, als zoude de kerk van Hees niet onderworpen

zijn aan de moederkerk van Vleytingen. Hij schenkt met toestemming van Liveco, proost, en de kanunniken van St. Maarten en den voogd Adelbertus en op verzoek van Hugo proost van St. Servaas, aan de kerk te Hees de tiend van 4 mansus bosch en elk recht in de *curia* bij *Kannen* (Canne), en bepaalt dat de mannen inwoners van Hees jaarlijks, Donderdag in de Paaschweek, een denaar aan Adelardus den pastoor van Vleytingen en zijne opvolgers zullen betalen en daarvoor een priester zullen hebben, die met Kerstmis, Paschen, O. L. Heer Hemelvaart, Pinksteren en de voornaamste Heiligen feesten, de feesten die een eigen officie hebben, op de vigilie van Allerheiligen, de dagen der veertigdaagsche Vasten, op de Quatertemperdagen en elken Vrijdag van het jaar bij hen de H.H. Diensten zal verrichten.

Getuigen: de clericis: Hugo[1]) prepositus ecclesie sancti Servatii, Godescalcus archidiaconus, Liveko prepositus ecclesie sancti Martini, Dodekinus decanus ecclesie sancti Servatii, Wolkerus decanus ecclesie sancti Martini, Adelardus presbyter Fleitingensis ecclesie; de laicis: Adelbertus advocatus, Reinboldus de Jesseram, Adelbertus de Berge, Adelardus de Here.

Facta sunt hec anno Incarnationis Dominice M°LXX°IX°, indictione secunda regnante Heinrico hujus nominis imperatore quarto, anno presulatus mei quinto.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds Saint Martin, zegel verloren.

Regest in: J. S. Schoonbroot, *Inventaire analytique et chronologique des chartes du chapitre de Saint-Martin à Liège*, p. 1.

24. 1087.

Keizer Hendrik IV, ingevolge het verzoek zijner echtgenoote Berta en het oordeel der vorsten van het Rijk, maakt het kapittel van St. Servaas los van het *juk* van elke overheersching en dienstbaarheid, tenzij van die van de Roomsche koningen en keizers en den H. Stoel; hij reserveert de waardigheid van proost dier kerk voor den kanselier van het Rijk, en de voogdij

[1]) Hugo komt als proost reeds voor in 1050. Volgens de Theux, *Chapitre de Saint-Lambert à Liège*, tom. I, p. 86, zou hij ook proost van dat kapittel zijn geweest en als zoodanig vermeld in 1063.

over de kerk, voor de Keizers en Koningen en de door deze aangestelde prelaten, en hernieuwt *ob meritum sancti et venerabilis Servatii et dignitatem cleri et familiae, quae fere omnis ex ingenua parentum propagine libera traditionis conditione ad proprietatem ecclesie processit* .., de bevestiging der vrijheid van de kerk van Keizer Karel en dit alles *quoniam ipsa quondam XX episcoporum simul extitit et regalis et imperialis curia.*

Acta sunt hec Aquisgrani palatio anno dominice Incarnationis millesimo. LXXX° VII°, Indictione X°, regnante Heinrico imperatore, Cunrado filio ipsius duce, anno regni ejus XXX°-IId°, imperii IIII°, Heinrico episcopo Leodiensi, Godescalco Trajectensi praeposito, Dudekino decano.

Oorspr. in het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; opgedrukt zegel in witte was beschadigd.

Afschrift in: *Ms fonds Latins*, n. 10178, *litterae imper.*, fol. XXXII en n. 10180, fol. 4 v (16 v); — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 101; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 7.

Afgedrukt in: Miraeus en Foppens, *Op. cit.*, tom. IV, p. 186; — *Acta Sanctorum*, Maii, tom. VII, p. XXXIII; — J. Ghesquierus, *Acta Sanctorum Belgii selecta*, tom. I, p. 259; — Hartzheim, *Concilia Germaniae*, tom. III, p. 206.

25. 1087.

Keizer Hendrik IV schenkt de kerk te Echt, *Echta quae pertinet ad prebendam fratrum ecclesie sancti Servatii quae est in Trajecto* en waarvan graaf Gerardus van Wassenberg zich had meester gemaakt, bij vonnis der optimates van zijn hof te Aken, aan de *fratres* van St. Servaas terug, benoemt tot voogd Theodericus de Herlaar en veroordeelt ten tweede male met toestemming der vorsten van zijn hof dien graaf, die niettegenstaande het eerste vonnis de kerk van Echt in zijn bezit hield.

Acta sunt hec Aquisgrani palatio, anno dominicae Incarnationis M° LXXXVII°, indictione decima, regnante Henrico imperatore, Conrado filio ejus duce, anno regni ejus trecesimo secundo, imperii quarto, Henrico episcopo Leodiensi, Godescalco Trajectensi preposito, Dudekino decano.

Afschrift: op perkament op de Bibliothèque Nationale te Parijs, ms latins, n. 9306; in: *Diplomata Trajectensia* .. fol. 10; — *Liber privilegiorum*, fol. 4 v; — *Cartularium IV*, p. 10; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea* ; fol. 183 v; — *Liber sive regestum* .. fol. 10.

Afgedrukt in: C. de Borman, *Notice sur un cartulaire du chapitre de Saint Servais à Maestricht, p. 10;* in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 14.

26. 1096.

Ida, gravin van Bouillon, en haar zoon hertog Godfried schenken te Maastricht in St. Servaaskerk aan de abdij van Afflighem, de kerk, de tienden en eenig land te Genappe.

Factum est autem hoc apud Trajectum in ecclesia Sancti Servatii Confessoris, presentibus etiam Reliquiis S. Gertrudis Virginis pro simili negotio illuc allatis.

Factum est autem hoc Incarnationis Domini anno millesimo nonagesimo sexto, indictione quarta, regnante Domino nostro Jesu Christo, anno etiam perfectionis Christianorum contra Paganos Jerusalem.

In: Miraeus en Foppens, *Op. cit.,* tom. I, p. 77; — Miraeus, *Codex donationum piarum,* p. 223; — Miraeus, *Notitia ecclesiarum Belgii,* p. 268; — Miraeus, *Origines Benedictinae,* p. 300 en *Origines coenobiorum Benedictinorum in Belgio,* p. 138; — Geldolphe A. Ryckel, *Historia S. Gertrudis,* p. 351; — Le Roy, *Topographia Gallo-Brabantiae,* p. 68; — Van Gestel, *Historia archiepiscopatus Mechliniensis,* tom. II, p. 172; — de Ram, *Notice sur un sceau inédit de Godefroid de Bouillon* in *Bulletin de l'Académie royale de Belgique,* tom. XIII, 1 partie, p. 355; A. Wauters, *Op. cit.,* tom. I, p. 598.

27. 1097.

Henricus schenkt voor het heil zijner ziel en dat zijner ouders, aan de kerk van St. Servaas *ad usum fratrum ibidem Deo famulamtium* de helft der kerk van Roda (Gruytrode) en bepaalt dat niemand anders dan genoemde *fratres* eenig recht op die kerk kan doen gelden.

Getuigen: clerici: Anelinus[1]) decanus, Franco, Humbertus, Rado, Stephanus, Franco, Bertoldus; liberi: H. (sic) Lambertus, Rotgerus, Theodericus, Wilhelmus, Witgerus; de familia ecclesie: Gero, Folboldus, Sigemarus, Lambertus, Godefridus.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo nonagesimo septimo, indictione quinta, regnante tertio Henrico romanorum imperatore[2]), H. Leodiensi episcopo, duce G. Hierosolimitano.

[1]) Anelinus nog als deken vermeld in charters van 1107 tot 1122.

[2]) Hendrik IV noemt zich na zijne kroning te Rome, *quartus rex et tertius Romanorum imperator.*

Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 124 verso.
Onuitgegeven.

28. 1106 Januari 6 - 1111 April 13.

Voor het heil zijner ziel en op verzoek van den proost van St. Servaas, Adelbertus, zijnen kanselier, schenkt koning Hendrik V de kerk van *Lodenaken* (Lanaeken) gelegen *in pago Asbinie, in episcopatu Leodiensi, in comitatu* van graaf Arnulf van Loon, aan de *fratres* der kerk van St. Servaas en draagt ze hun over door graaf Hermannus de Wincenburg met de bepaling, dat het land behoorende tot die kerk en de *dominicales mansi* der hoeve te Lanaeken, die aan hem dienstbaarheid verschuldigd is, *liberam communionem habeat in exitibus, in reditibus, pascuis, silvis, aquis et in omnibus usibus;* de voogdij dier kerk alleen aan den proost en het patronaatsrecht en verdere rechten aan den deken en de *fratres* behooren. Voor die schenking zullen de *fratres* gedurende zijn leven op den verjaardag zijner kroning Missen houden en aan twaalf armen aalmoezen geven, en na zijn dood op den verjaardag daarvan Missen van overledenen houden met vermelde aalmoezen.

Afschrift op perkament in den bevestigingsbrief van Keizer Frederik II van Februari 1223 (zie hierachter n. 95) op de Bibliothèque Nationale te Parijs, *Ms fonds Latins*, n. 9306.
Onuitgegeven.

29. 1109.

Hendrik V Roomsch Koning vernieuwt en bevestigt, door tusschenkomst van zijn kanselier en proost van St. Servaas Adelbertus, en op gemeeschappelijk verzoek der *fratres* dier kerk, de wetten in zeer ouden tijd aan haar gegeven voor de suppoosten.

Anno dominice Incarnationis M° C° VIIII, indictione II, anno autem domini Heinrici quinti Romanorum regis, regni IIII°. Actum feliciter in nomine Domini.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht met opgedrukt zegel in witte was, voor een gedeelte over.
Afschrift in: *Ms fonds Latins*, n. 10178, *litter. imper.*, fol. 13 v.; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 109, waar het jaar is 1108; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 74 verso, 78; — *Liber sive regestum*, fol. 14.
Afgedrukt met onnauwkeurigheden in: Miraeus en Foppens, *Op. cit.*, tom. IV, p. 190, waar het jaar is 1108.

30 1110.

Een kanunnik van St. Servaas, die de kerk verlaten had, te Trier monnik geworden is en priester gewijd, keert naar Maastricht terug en vraagt om weder opgenomen te worden onder de kanunniken. Daar dienaangaande tusschen de monniken verschil is ontstaan, schrijven zij daarover aan den aartsbisschop van Trier.

Vermeld in het fragment eener lijst van archieven van St. Servaaskerk op het Rijksarchief te Maastricht, p. 2.
Onuitgegeven.

31. 1116.

Sigewidis, *mulier ingenua,* schenkt voor het heil harer ziel, aan het altaar van St. Servaas, *ad altare beati Servatii,* haar vrijgoed te Grathem, met de bepaling, dat zij gedurende haar leven het vruchtgebruik daarvan zal hebben en jaarlijks *eidem Sancto* betalen twee denaren, welke schenking, zooals zij het goed bezeten heeft, vrij is van elk erfelijk recht, *in campis, in sylvis, in pascuis et omnibus appenditiis ibidem attinentibus* en onder voorwaarde dat de broeders haar na haren dood zullen opnemen en begraven in hun *atrium* en haar jaardienst houden, en het vrijgoed zal zijn ten gebruike van den refter.
Getuigen: Anelinus decanus, Rado, Stephanus, Franco; laici: Gozmarus, Lambertus, Sigemarus, Godefridus.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo centesimo sexto decimo, regnante Henrico quarto Imperatore, Otberto episcopo, Brunone preposito.

Afschrift in: Cartularium III, *Fabrica,* fol. 91; — *Ms fonds Latins,* n. 10180, fol. 170 v; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 112; — Afschrift op papier door den notaris Conradus Salden van 13 Augustus 1601 op het Rijksarchief te Maastricht.
Onuitgeven.

32. 1119-1124.

Paus Callixtus II bevestigt de schenking van het vrijgoed te Grathem door Sigewidis aan de kerk van St. Servaas.

Vermeld zonder datum in het fragment eener lijst van archieven van het kapittel van St. Servaas op het Rijksarchief te Maastricht, p. 3.
Onuitgegeven.

33. 1122.

Keizer Hendrik V bevestigt, op hun klacht, de kapittels van St. Servaas en O.L. Vrouw, in het bezit van de twee banaalmolens .. *ut nullum in Trajectensi loco molendinum, preter hec duo, brasium molat, nisi necessitas supercrescentium fluminum aut algoris, sive glaciei asperitas hoc fieri compellat et necdum id fiat nisi voluntate et licentia illorum qui molendinis presunt.*

Getuigen: Fredericus Coloniensis archiepiscopus, Godeboldus Trajectensis, Arnulphus prepositus Aquensis, Bruno cellerarius, Gerardus comes de Gelre, Arnulphus comes de Los, Giselbertus comes de Duras, Wigerus advocatus sancti Lamberti, Arnulphus et Giselbertus frater ejus de Rode; de fratribus: Anelinus decanus, Rodo, Stephanus, Franco; de burgensibus: Adolphus, Heinricus, Alsteinus, Fulquinus.

Acta sunt autem hec anno dominice Incarnationis M° C° XXII°, indictione quinta decima, regnante quarto Henrico imperatore Romanorum Augusto.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs, *Ms fonds Latins*, n. 9306.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 11; — *Diplomata Trajectensia* .. fo'. 115; — *Ms fonds Latins*, n. 10180, fol. 46 v; — *Cartularium IV*, p. 46; — Serv. Emondts, *Varia .. Collectanea*, fol. 187; — *Liber sive regestum*, fol. 46.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 16.

34. 1126.

De kanunniken van St. Servaas, *beati Servatii fratres in Trajecto*, geven aan de monniken van Hersfeldt, hunne goederen te Monesheim en te Dienheim met al hun toebehooren, en ontvangen in ruil de kerk van Guls met hare dependentiën.

Getuigen: clerici: Johannes decanus, Rado presbyter, Stephanus scholasticus, Franco cantor, Heinricus, Willo, Winandus; laici: Godefridus, Folboldus, Franco, Engramus, Godefridus frater ejus.

Acta sunt autem hec anno ab Incarnatione Domini M° C° XXVI°, indictione IV, regnante Lothario Romanorum rege, hujus nominis tertii.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, p. 674.
Onuitgegeven.

35. 1126.

Koning Lotharius III bevestigt, *peticione et obtentu* van al de *fratres* der St. Servaaskerk, den ruil van hunne goederen te Monesheim en Dienheim, voor de kerk van Guls met de monniken van Hersfeldt.

Getuigen: Moguntiensis archiepiscopus, Fridericus Coloniensis archiepiscopus, Bucco Wormacensis episcopus, Albero Leodiensis episcopus, Johannes decanus ecclesie sancti Servatii, Stephanus, Franco, Rado; laici: Arnolfus comes de Los, Wilelmus comes Palatinus, Wilelmus comes de Luzeleburc, Gerardus de Ostaden; ministeriales sancti Servatii: Christianus, Godefridus, Lambertus, Franco.

Acta Moguntie sunt hec anno dominice Incarnationis M° C° XX° VI° indictione VI^a^.

Afschrift op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds S. Servaas; — *Liber privilegiorum*, fol. 6 — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 115; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 117; — Cartularium IV, p. 17; Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 187 v; — *Liber sive regestum*, fol. 17.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 17.

36. 1128 Juni 13.

Koning Lotharius III schenkt de kerk van Echt, die de graaf van Loon Gerardus onrechtmatig in bezit had en door Koning Hendrik IV aan het kapittel van St. Servaas terug gegeven was en door den proost van dat kapittel niet tot voordeel van de kanunniken bezeten werd, *in manu decani ad opus fratrum in cotidiano usu refectorii*, met de bepaling, dat de proost noch zijne opvolgers eenig recht op die kerk, *sitam in pago Maselant in episcopatu Leodieni in comitatu comitis de Los*, hebben, doch alleen de deken en de broeders.

Getuigen: Archiepiscopi: Meinherus Treverensis, Nortbertus Magedeburgensis; episcopi: Alexander Leodiensis, Andreas Trajectensis, Siwardus Mindensis, Tiethardus Osenbruggensis, Burchardus Cameracensis, Stephanus Metensis; de ecclesia beati Servatii: Johannes decanus,

Stephanus magister scolarum, Franko cantor, Heinricus, Winandus, Warinherus, Reinherus, Piligrinus, Volcwinus et ceteri; de liberis: dux Paganus, dux Simon, comes Namurcensis, comes de Los, Gozewinus de Montefalconis, Gerardus de Honstad, Willelmus de Dolehem; de familia ecclesie: Godfridus, Lambertus, Folbaldus, Lambertus, Engrammus.

Data Idus Junii anno dominice Incarnationis millesimo CXX VIII, indictione VI, anno vero regni Lotharii regis gloriosissimi III.

Actum Aquisgrani in palacio feliciter. Amen.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 6; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 116; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 10 v (22 v); — Cartularium II a, *Imperatorum et regum*, fol. 8 v; — Cartularium IV, fol. 18 v; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 187 v; — *Liber sive regestum* .. fol. 18.

Afgedrukt in: M. Sloet, *Oorkondenboek* enz. 1e gedeelte, p. 241; — *Publications de la Société historique et archéologique* .. tom. IV, p. 124; — *Messager des sciences historiques et archives des arts, année* 1849, p. 172.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 18.

37. 1130.

Situs koopt van Arnold van Elsloo vijftien bunders vrijgoed en schenkt ze aan de kanunniken van St. Servaas *ad altare beati Servatii* onder voorwaarde, dat hij gedurende zijn leven het vruchtgebruik daarvan zal hebben, doch jaarlijks aan de broeders twaalf denaren betalen; dat na zijn dood geen zijner erfgenamen eenig recht daarop zal kunnen doen gelden, maar zij zullen dienen ten gebruike der broeders *in quotidiana refectione*, en niet zullen zijn in de macht van den proost, doch dat alleen de deken *conjuncto consilio fratrum* ten nutte dezer erover beschikken zal. Voor deze liefdegift beloven de broeders jaarlijks zijn jaargetijde en dat van zijnen vader te zullen houden, en zoo hij naar Maastricht wordt gebracht naar de kerk van O.L. Vrouw, waarvan hij *servus* is, om er begraven te worden, zij zijne begrafenis zullen bijwonen.

Getuigen: clericis: Johanne decano, Stephano scolarum

magistro, Henrico cantore, Wynando custode; laicis vero: Giselberto de Grunsele et filiis ejus, Arnoldo, Philippo; de familia ecclesie: Henrico, Bertoldo,, Henrico et Walgero.

Facta est autem haec traditio anno dominice Incarnationis millesimo centesimo tricesimo, indictione VIII, regnante Lothario hujus nominis rege tertio, Alexandro Leodiensi episcopo.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 171.
Onuitgegeven.

38. Omstreeks 1130.

De abt Absalon en de monniken der abdij van St. Amandus van de orde van den H. Benedictus, uit dankbaarheid voor de liefdediensten die de kanunniken van St. Servaas bewezen hebben aan hun medemonnik Robertus, die bij hen overleden is, sluiten met hen een broederschap van liefdadigheid, gebeden en goede werken; o.m. werd daarbij bepaald dat *fratres nostri, qui singulis annis consuetudinem habent ulteriores partes adire propter colligendos redditus nostros per vos transitum habentes, deferant ad vos nomina fratrum nostrorum ipso anno defunctorum et euntes itidem referant ad nos nomina canonicorum vestrorum similiter apud vos eodem anno defunctorum et utrobique uno die pro ipsis defunctis cum signorum pulsatione officia solemniter peragantur et ipso die una prebenda ad eleemosynam detur.*

Afschrift in *Diplomata Trajectensia* .. fol. 117.
Afgedrukt in: Miraeus en Foppens, *Op. cit.*, tom. II, p. 1159; — Martene et Durandus, *Thesaurus anecdotorum*, tom. I, col. 377.

39. 1131.

Henricus abt van Hersfeld,[1]) maakt bekend, dat hij met raad zijner broeders en der *familia* zijner kerk aan de broeders van St. Servaas te Maastricht de kerk van Guls geschonken heeft in ruil voor hun vrijgoed te Monesheim en hun mansus te Dienheim en dat die ruil geschied is door bemiddeling van hun voogd Herimannus de Rode en den voogd der kerk van St. Servaas.

Getuigen: Adelbertus Moguntinus archiepiscopus, An-

[1]) Hensfeld, rijksabdij en vorstendom, was gelegen op de Fulda, tusschen Noord en Zuid Hessen.

dreas Trajectensis episcopus, Bucco Wormacensis episcopus, Gerlach prepositus Herveldensis ecclesie, Cuno frater et monachus ejusdem ecclesie, Gozolt et Otere capellani abbatie, Johannes decanus ecclesie beati Servatii, Stephanus scolarum magister, Henricus cantor, Winandus custos, Willo camerarius; layci: Bernardus de Hildesheim, Gerardus de Hostaden, Gosuinus de Montefalconis; ministeriales beati Wigberti: Adelbraght, Eggehart, Burchart, Edelhere, Diderich, Godefridus, Christianus.

Acta sunt hec Leodii anno dominice Incarnationis M°C° XXXI° indictione nona, presente Lothario rege hujus nominis tertio.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 16; — *Variorum* .. tom. VIII, p. 673; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 125; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 48 v.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 19; — H. Beyer, *Op. cit.*, tom. I, p. 529.

40. 1132.

Koning Lotharius III bevestigt en hernieuwt met toestemming van Alexander, bisschop van Luik, eene wet, welke het kapittel van St. Servaas meer dan driehonderd jaar in vrede en ongestoord heeft bezeten en waartegen de proost en broeders van O.L. Vrouwe kapittel bezwaren hebben geopperd. Deze wet is dat de *ecclesia parochie sancti Servatii sola in Trajectensi urbe habeat decimas et terminum et omnes de quacumque regione ad manendum ibi confluxerint praeter familiam sanctae Mariae sanctique Lamberti ad justitiam regis pertinent et in parochia sancti Servatii baptizari et sepeliri debent. Et consuetudo est longo usu in habitum legis conversa, ut presbyter parochie sancti Servatii et presbyter parochie sancte Marie presidente archidiacono communiter habeant synodum in ecclesia sancte Marie, ita ut presbyter parochie sancti Servatii appellat suos, omnes scilicet pertinentes ad justitiam regis, ubicumque maneant in eadem urbe et culpas eorum synodali lege corrigat, sicut et presbyter parochie de sancta Maria suos appellat, scilicet omnes ad justitiam episcopi pertinentes et culpas eorum sinodali lege corrigit.*

Getuigen: Willelmus Prenestensis episcopus Cardinalis,

Matthaeus Albanensis episcopus cardinalis, Johannes de Crema presbyter cardinalis, Wido diaconus cardinalis, Albero Treverensis archiepiscopus, Stephanus Metensis episcopus, Liutardus cameracensis episcopus; de principibus: dux Walrammus, dux Symon, comes Arnulphus de Los, Goswinus de Falcomonte, Gerardus Hostade; de fratribus ecclesie: Johannes decanus, Willo camerarius, Wynandus custos, Henricus cantor, Renerus scholasticus; de ministris: Godefridus, Christianus, Walterus.

Actum est hoc Aquisgrani in paschali curia anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, indictione decima, regnante Lothario hujus nominis rege tertio, Alexandro episcopo Leodiensi existente.

Afschrift op perkament in de bevestiging door keizer Maximiliaan van 18 December 1516 op de Bibliothèque nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307. 16; — in het vidimus van die bevestiging door het kapittel van St. Servaas van 3 Januari 1521.

Afschrift in: *Liber .. sive regestum ..* fol. 19; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. XLVI en n. 10180, fol. 60; — Cartularium II, fol. 10; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 129; — Cartularium IV, p. 19; — *De exordio et vetustate Mosae Trajectensis*, fol. 10; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 20, 188 v.

Afgedrukt in: Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, tom. I, p. 95; — Boxhorn, *De Leodiensi republica*; — Ghesquierus, *Acta Sanctorum Belgii selecta*, tom. I, p. 272; — Miraeus, *Codex donationum ..* p. 275; — *Noticia ecclesiarum Belgii*, p. 351; — *Acta Sanctorum*, Maii tom. VI, p. XXXIX; — G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden .. van O. L. Vrouwekerk ..* tom. I, p. 1; — *Publications de la Société historique ..* tom. XXIX, p. 350; — Lünig, *Op. cit.*, I, p. 208; — Hartzheim, *Concilia Germaniae*, tom. III, p. 323; — A. Wauters, *Op. cit.*, tom. II, p. 165; tom. XI, p. 142.

41. 1139 Maart 31.

Paus Innocentius II bekrachtigt de bezittingen der kerk van Sint Servaas en richt zijne bulla toe den proost Arnoldus en de *fratres* dier kerk. Die bezittingen zijn: *Latuic, Harsele, Kalueten, Colencheim, Wimale, Kyersbeche, Lens*[1] *cum ecclesia, Gardengeis*[2] *cum ecclesia, Septemburis*[3] *cum eccle-*

[1]) Lens Saint-Servais in de provincie Luik.
[2]) Jardignée, gehucht nabij Lens Saint-Servais gelegen.
[3]) Zepperen, gemeente van Belgisch Limburg.

sia, Lieke,[1]) *Niel,*[2]) *Conengesheym,*[3]) *Slusis, Sechene cum ecclesia, Susgene, Fletengis cum ecclesia, Hese, Duos Montes,*[4]) *Ramel,*[5]) *Berga cum ecclesia, Magalinis*[6]) *cum ecclesia, Telmis cum ecclesia, Werta cum ecclesia, Oya*[7]) *cum ecclesia, ecclesiam de Echt, ecclesiam de Apeltre, ecclesiam de Achile, ecclesiam de Berge juxta Nersan flumen, Coslar cum suis appendiciis, Codechove cum suis appendiciis, Wastrode cum suis appendiciis, Awilra, Waldenheim, Gulse cum ecclesia.* Verder bevestigt hij de *rationabiles et antiquas consuetudines, que in vestra ecclesia hactenus viguerunt* namelijk het houden der synode in de kerk van O.L. Vrouw, *que in vestro burgo sita est.*

Datum Laterani per manum Americi sancte Romane ecclesie diaconi cardinalis et cancellarii secundo Kalendas Aprilis indictione secunda Incarnationis dominice anno millesimo centesimo trigesimo nono, pontificatus vero domini Innocentii secundi pape anno decimo.

Afschrift op perkament in de bevestiging door paus Gregorius XI van 6 October 1375 op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins 9307.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. pontif.*, fol. XXX; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 141; — *Liber privilegiorum*, fol. 63; — *Liber sive regestum*, fol. 33.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. ..; — *Publications de la Société historique* .. tom. IV, p. 26.

42. 1139 Juni *22.*

Koning Conrad II schenkt, op aandringen zijner echtgenoote Gertrudis en van Arnoldus zijn kanselier en proost van St. Servaas, de brug over de Maas te Maastricht met alle rechten en opbrengsten aan de kerk van dien Heilige. Daarbij is bepaald, dat de herstellingen aan de brug uit de opbrengsten zullen bekostigd worden en de overschietende gelden in twee deelen verdeeld, het eene ten bate van den proost en het tweede

---

[1]) Oley, gemeente van het kanton Waremme.

[2]) Niel, nabij St. Truiden.

[3]) Coninxheim, gemeente in Belgisch Limburg.

[4]) Tweebergen, heerlijkheid gelegen, gedeeltelijk binnen de stad Maastricht en voor het grootste gedeelte daarbuiten, buiten de Brusselschepoort.

[5]) Ramioulle, gehucht van Ramet-Yvot, provincie Luik.

[6]) Mechelen a. d. Maas, provincie van Belgisch Limburg.

[7]) Oyen, in de provincie Noord-Brabant.

ad refectorium fratrum et cotidiani victus augmentum, en bij aldien de proost of zijne opvolgers hun deel zouden willen verpanden, dat deel dan vervallen zal op de *fratres.*

Getuigen: Arnoldus Coloniensis archiepiscopus, Albero Leodiensis episcopus, Theodericus sanctorum Apostolorum prepositus, Tibaldus sancti Severini prepositus, Cunradus frater regis et sancti Petri in Colonia canonicus, Albertus Virdunensis primicerius, Altmannus, Becilinus, Burchardus, Jordanis regis capellanus, Winandus ecclesie sancti Servatii dekanus, Reinerus scolasticus, Andreas cantor, Willo camerarius, Everardus cellerarius, Robertus presbyter, Adelardus presbyter, Heinricus diaconus, Wiricus diaconus, Cuonradus subdiaconus, Peregrinus subdiaconus, Baldewinus subdiaconus, Godefridus dux Lovaniensis, Fridericus dux Suevie, Godefridus comes Namurcensis, Heinricus filius ejus, Otto de Rinekke, Adolfus comes de Monte, Godefridus et Herimannus de Cuch, Outhelricus de Horninga, Marquardus de Gruenbach, Theodoricus et Anselmus de Dure, Henricus de Boninga; ex familia ecclesie: Godefridus de Machlinis, Franco frater ejus, Christianus, Engrammus, Godefridus frater ejus, Henricus de Lata Strata, Bertoldus villicus, Reinerus, Adolfus.

Datum X Kalendas Julii regnante Cuonrado serenissimo Romanorum Rege II anno vero regni ejus secundo.

Oorspr. met opgedrukt groot zegel van den Koning in witte was op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. D.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 8 v; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 41; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 147; — Cartularium IV, p. 20, waar de namen der getuigen ontbreken.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le duché de Limbourg,* tom. II, p. 161; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.,* tom. I, p. 870; — B. Fisen, *Flores ecclesiae Leodiensis,* tom. II, p. 54.

43. 1139 December 18.

Paus Innocentius II bevestigt de schenking van de brug over de Maas te Maastricht aan het kapittel van St. Servaas door koning Conrad II.

Datum Laterani per manum Aimerici sancte Romane ecclesie

diaconi Cardinalis et cancellarii. XV. Kalendas Januarii, indictione III, Incarnationis dominice anno M° C° XXX° VIIII° pontificatus vero domini Innocentii secundi pape anno decimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht met looden bulla aan een streng, fonds St. Servaas D.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique* .. tom. II, p. 164.

44. 1146.

Koning Conrad II bevestigt de schenking van Mewen, Lithols en Buitenaken aan de kerk van St. Servaas .. *quod Renardus de Kentzwilre et fratres sui, Gervasius videlicet et Henricus predium Mewa cum omnibus suis pertinentiis beato Servatio et ecclesie Trajectensi contulerunt; Riquinus quoque de Campenich necnon Heribertus de Hese et Renardus de Milne silvam Lithols cum allodio et omnibus suis appenditiis beato Servatio donaverunt; Hecelo nichilominus de Butenacho hoc idem predium Butenachen nuncupatum eidem contulit ecclesie;* en verklaart dat hij de *advocatia* over die goederen voor zich behoudt.

Getuigen: Henricus Leodiensis episcopus, Godefridus dux Lovanie, Herimannus palatinus comes de Reno, Fredericus dux Suevorum, Udelricus comes de Lenzeburch, Bertolfus comes de Anedessa, Henricus de Limporch, Gosuinus de Falkenborgh.

Anno dominice Incarnationis M° C° XLVI°, indictione nona regnante Cunrado Romanorum rege secundo, anno vero ejus nono. Data in regio palatio Aquisgrani feliciter. Amen.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 6-v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imperatorum*, n. 10180, fol. 117 v; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 766; — Cartularium IV, p. 22; — Serv. Emondts, *Varia* .. *collectanea*, fol. 190; — *Liber sive regestum* .. fol. 22.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 23.

45. 1146.

Koning Conrad II neemt, ingevolge de klachten van Arnold zijn kanselier en proost van St. Servaas, de goederen dier kerk, gelegen in het graafschap van Loon en bijzonder de

inwoners van Vleytingen, onder zijne bescherming en verklaart hen vrij van de jurisdictie van dien graaf.

Anno dominice Incarnationis M° C° XL° VI° indictione nona, regnante Conrado Romanorum rege secundo, anno vero ejus IX. Data in regio palatio Aquisgrani feliciter. Amen.

Oorspr. op de *Bibliothèque nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307.

Afschrift op perkament in het vidimus van 8 Februari 1468 op het Rijksarchief te Maastricht, fond St. Servaas.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178 *litterae imperatorum*, fol. I en XIX en n. 10180, fol. 11 (23); — *Liber privilegiorum*, fol. 2 v; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 160; — Cartularium IV, p. 21; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 189 v; — *Liber sive regestum* .. fol. 21.

Afgedrukt met eenige lacunes in: Miraeus en Foppens, *Op. cit.*, tom. IV, p. 203.

46. 1152 Maart 5 - 14 Mei 1156.[1])

Frederik Barbarossa, Roomsch koning, bevestigt de schenking eener prebende bij St. Servaaskapittel aan de kerk der H. Maria Magdalena te Wans door Gertrudis, gravin van Doesburg met toestemming van haren zoon Hugo, welke prebende zij wegens eene weldaad aan dat kapittel bewezen voor haar en hare erfgenamen *usque in perpetuam* bekomen had. Deze prebende, onrechtvaardig afgenomen door zekeren Renerus, werd haar teruggegeven in gevolge vonnis, geveld in 's konings paleis te Maastricht .. *presentibus et adstantibus et circumsedentibus et adjudicantibus nobilibus viris Arnulpho Coloniensi archiepiscopo et Henrico Leodiensi episcopo et Gerolpho cancellario nostro, perpositis Alberto Aquensi, Gerardo Bonnensi et Trajectensi; laicis vero Marcowardo de Grunenbath, Henrico de Hurningh, Goswino de Falckenburgh minore, Theoderico de Werde ceterisque quam pluribus diverse conditionis, etatis et ordinis judiciario jure.*

Afschrift in *Variorum*, vol. X, p. 663.
Onuitgegeven.

---

[1]) Het charter is niet gedagteekend. Wij meenen het te moeten stellen tusschen 5 Maart 1152 en 14 Mei 1156, aangezien de aartsbisschop van Keulen, die in het charter genoemd wordt en Arnold II van Wied is, in 1151 na 3 April gekozen werd en 14 Mei 1156 overleed, terwijl Frederik I Barbarossa 5 Maart 1152 gekozen werd.

47. 1159.

Henricus en de dochter van Geldulphus, *ministerialis* van St. Servaaskerk, nemen van het kapittel dier kerk te cijns 18 bunders en eene hoeve groot een halve bunder, van een vrijgoed, dat hij *in capitulo fratrum* aan de kerk geschonken had, waarvoor zij jaarlijks met het feest van O.L. Vrouw Lichtmis betalen zullen drie denaren; zijne erfgenamen zullen *gratia fratrum habita* die goederen in de kapittelvergadering verheffen en den cijns ten gestelde dage betalen.

Getuigen: coram his testibus: magistro Baldewino, Arnoldo cantore, Henrico camerario, Gevehardo, et his laicis: Marchario, Godefrido, Reinero Divite et sculleto et aliis quam pluimis.

Afschrift in: *Cartularium III*, p. 139 en Ms fonds Latins n. 10180, fol. 138 v.

Onuitgegeven.

48. 1160.

Albertus neemt in erfrecht van de broeders van St. Servaas 1° het vrijgoed, dat Bertoldus voor het heil zijner ziel aan die kerk heeft geschonken en te Wijk gelegen is, voor vier ponden 's jaars, betaalbaar een met het feest van den H. Martinus (11 Nov.), twee op Zondag *Septuagesima* en het vierde bij het begin van den Vasten, *intrante quadragesima*, en 2° het vrijgoed bestaande uit 16 bunders land te Wijk, dat zekere Baro aan genoemde kerk geschonken heeft, voor 20 malder graan ten behoeve van den refter der broeders, te leveren met het feest van den H. Andreas (30 November), daarbij werd bepaald dat deze twee goederen in het vervolg eene *hereditas* zullen vormen en onverdeeld door een erfgenaam in bezit zal genomen worden. Verder zweert hij op de Relieken der Heiligen, dat die cijnzen steeds op de gestelde tijden zullen betaald en geleverd worden, bepaalt, dat dit ook door zijne opvolgers zal gedaan worden en benoemt tot zijn eersten opvolger zijn broeder Helyas. Verder werd door de broeders voornoemd met zijne toestemming overeengekomen, dat zoo door nalatigheid of in bezitneming die cijnzen door hem of zijne erfgenamen niet op den gestelden tijd betaald worden, die *hereditas* hun ontnomen zal worden; doch indien de *frater* die van die cijnzen rekenschap moet afleggen, ontkent ze ontvangen te hebben, zal hij

of zijne erfgenamen onder getuige van twee kanunniken dier kerk bewijzen dat ze betaald en geleverd zijn. Van iedere verheffing dier *hereditas* zal aan de broeders een aam en aan de deken een *sextarius* wijns verschuldigd zijn.

Getuigen: de fratribus ecclesie: Gerardus prepositus, Gerardus decanus, Balduinus scolasticus, Arnoldus cantor, Henricus camerarius, Balduinus cellerarius et quam plures alii fratres; de familia ecclesie: Macharius, Godefridus Puls, Engrammus et Helyas, Florentius et frater suus Franco.

Actum est hoc anno ab Incarnatione M°C°LX° indictione octava, regnante Frederico imperatore, Henrico Leodiensium episcopo, existente preposito ejusdem ecclesie Gerardo.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 139; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 140.
Onuitgegeven.

49. 1165, na 24 September — 1171.[1])

Keizer Frederik Barbarossa schrijft aan den deken G. *et toti capitulo et ministerialibus* van St. Servaaskerk, dat op eene vergadering der Rijksgrooten de gekozen bisschop van Mainz, tevoren proost hunner kerk, zich beklaagd heeft, dat Lodewijk graaf van Loon zich wederrechtelijk heeft doen toewijzen eenige rechten op het dorp Vleytingen en zijne inwoners, verklaart dit voor onwettig en verzekert het kapittel van St. Servaas den eigendom van gemeld dorp.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307, n. 10; zegel verloren.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. XXXI.
Onuitgegeven.

---

[1]) Het charter is niet gedateerd: wij meenen het te stellen tusschen 24 Sept. 1165 en 1171. De proost toch van St. Servaas, die tot Bisschop van Mainz gekozen werd, is Christiaen de Buche, die proost was van Merseburg en van Maria ter Schreden te Keulen; ook was hij kanselier van keizer Frederik I van 27 November 1162 tot 19 September 1165 en als zoodanig proost van St. Servaaskapittel. Den 24 September van dit laatste jaar werd hij tot aartsbisschop van Mainz en aartskanselier gekozen, waardigheid welke hij bekleedde tot 1183.
De deken G. is Gerardus, dien wij vermeld vinden in stukken van 1159 tot 1171.

50. 1171.

Hezelo *fidelis dispensator domus hospitalis* van St. Servaaskerk maakt eene lijst der bezittingen en inkomsten van dat hospitaal, zoowel van die welke zijne voorgangers verworven hebben als van die welke hij verkregen heeft, leest ze voor in bijzijn van Gerardus *Dei gratia* deken en *cetero concioni fratrum* dier kerk en verkrijgt dat ze in het *sacrarium* zal bewaard worden. Deze bezittingen en inkomsten zijn:

Van de tiend van het hospitaal te Meer en Bolre jaarlijks met het feest van den H. Remigius (1 October), 3 mud tarwe, 3 mud gerst, 1 sextarius koren en 1 sextarius erwten; van de tiend te .... jaarlijks met datzelfde feest 10 sextarii tarwe en 10 sextarii gerst; van de tiend te Herne jaarlijks 1 mud tarwe, 1 mud gerst en 3 halstarii erwten; van de tiend te Rosmeer jaarlijks $4^1/_2$ sextarii tarwe, $5^1/_2$ sextarii gerst en 1 sextarius erwten; van de tiend te Hees jaarlijks 7 sextarii tarwe, 7 sextarii gerst, 1 sextarius koren en 1 sextarius erwten, daarenboven van de tiend van 3 bunder land aldaar de schoteltjes voor den proost; van de tiend te Winesete 1 mud tarwe, $^1/_2$ mud gerst en $^1/_2$ mud haver; van de tiend te Mesch jaarlijks $^1/_2$ mud tarwe en $^1/_2$ mud gerst; van de tiend te Rothem 's jaars 3 halstarii koren van een bunder vrijgoed; van de tiend te Dornen 4 schellingen betaalbaar jaarlijks met St. Remigius; van de tiend te Gestinghen 5 mud tarwe en 1 mud gerst met het feest van St. Remigius te leveren; daarenboven bezit het hospitaal 3 mansus vrijgoed te *Rodelose libere sub aratro suo,* welke eertijds Fredericus de camerarius der kerk ten behoeve der armen geschonken had, van welk vrijgoed en 1 curtile aan de kerk van St. Servaas met het feest van den H. Johannus 15 penningen betaald worden; van een mansus te *Rockemberg* jaarlijks 14 schellingen; van het aan het hospitaal naast aangrenzend huis betaalt Gerlacus 14 schellingen; het hospitaal bezit te Maastricht ter plaatse *Waterculen* 1 bunder en 5 roeden vrij goed door Arnoldus de Duobus Montibus bijgenaamd Gruel ten behoeve der armen geschonken, ook gaf deze in erfrecht twee curtilia te Tweebergen; Hermannus en zijne echtgenoote zijn jaarlijks, zoolang zij leven, van een huis verschuldigd 10 schellingen; van een curtile zijn *reingnoto pistori* met *quinquagesima* verschuldigd 4 penningen en 2 kapoenen, terwijl hij

het hospitaal verschuldigd is *unum ferculum percine carnis;* te Maastricht heeft het hospitaal de geheele tiend der *dominicalis curia* aldaar en in de omgeving bezit het de geheele tiend van de hoeve van Franco Pomereus; insgelijks aldaar de geheele tiend *de culturis imperatoris et de agris qui dicuntur warlant;* ook de tiend van de hoeve *wijngart* aldaar, *quam circumfluit Jecora;* verder den molen eertijds van Hildebrandus, waarvan jaarlijks aan de broeders van St. Servaaskerk betaald worden 20 schellingen; Adam de Berge is jaarlijks met Kerstmis van de naast gelegen hoeve verschuldigd 2 schellingen en 2 kapoenen en met het feest van den H. Servatius 12 penningen, diens erfgenaam zal bij de verheffing zooveel betalen als hij per jaar in cijns geeft, hetgeen voor alle verheffingen bepaald is; Lifridius betaalt van de naastbij gelegen hoeve met Kerstmis 12 penningen en 2 kapoenen, met het feest van den H. Servatius 12 penningen, met het feest der Kerkwijding 12 penningen en met het feest van den H. Remigius ook 12 penningen; Marsilius betaalt met Kerstmis van zijne erfhoeve 2 schellingen en 2 kapoenen; Theodoricus *cum vacca* van zijne erfhoeve met Kerstmis 2 schellingen en 2 kapoenen; Lambertus jaarlijks van eene *camera* 5 schellingen en 2 kapoenen; Godefridus Albus betaalt *de scrupstulo* met Kerstmis 3 penningen en 1 kapoen; van deze hoeve betaalt het hospitaal aan den Keizer 6 penningen en 2 kapoenen met Kerstmis en van de 4 huizen aan den weg jaarlijks 4 ponden; Werenbertus en zijne echtgenoote betalen jaarlijks van eene *camera* 10 schellingen *sive hereditario jure annexo* en 10 schellingen de *macello quod est in pede capellae;* van dat *macellum* worden aan het hospitaal jaarlijks betaald 4 schellingen; het hospitaal is jaarlijks aan den Keizer verschuldigd 4 penningen en 1 kapoen van eene hoeve, *per quod via in directum ducta est;* Ermentrudis is aan het hospitaal verschuldigd 20 penningen en 9 kapoenen en Apollonius met Kerstmis 4 schellingen; naast die *curtilia* ligt eene andere *ad levam manum versus sanctum Amorem* welke in erfpacht heeft Gerardus Dorpere, die daarvan jaarlijks met Kerstmis betaalt 2 schellingen en 2 kapoenen; Conradus de Montenaken betaalt aan de naastgelegen hoeve 2 schellingen en 2 kapoenen met Kerstmis; het daarnaast gelegen huis, dat Hilderus en wijlen zijne echtgenoote Adeleidis aan de kanunniken van St.

Servaas opgedragen hebben, heeft het hospitaal in erfrecht en betaalt daarvan ten behoeve van den refter 10 schellingen in 4 gestelde termijnen en 2 kapoenen met Kerstmis; van Waltherus de Bemela verkreeg het hospitaal 2 bunders, gelegen naast dezes hoeve nabij Bemelen, van de eene worden jaarlijks met het feest van St. Amor aan het kapittel van O.L. Vrouw of den *obedientiarius* van Bemelen 8, en van de andere 4 penningen betaald; de tiend van het land genaamd *Imperatoris Spitholl* behoort tot het hospitaal van St. Servaas; van de hoeve, het naastbij gelegen bij die van Conradus de Monte naken, betaalt Waltherus aan het hospitaal 12 penningen en 2 kapoenen met Kerstmis; van dezen Waltherus werd gekocht een bunder.

Hec annotata sunt anno ab Incarnatione Domini M.C.LXXI, indictione IIII regnante Frederico Imperatore, Rudolpho Leodiensis ecclesie pontificalis cathedre presidente, Garsendonio Mantuano episcopo ecclesie beati Servatii preposito existente.

Afschrift in: Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 106.
Onuitgegeven.

51. 1173.

Syfridus *Dei gratia decanus ceterique fratres mei ecclesie beati Servatii, que est in Trajecto, canonici,* geven in erfrecht aan de abdij van St. Gillis te Publémont bij Luik 9 bunders en 3 hoeven te Az[1]) gelegen, waarvoor de tegenwoordige abt jaarlijks te Maastricht binnen de acht dagen na St. Remigius en in bijzijn van 2 kanunniken 3 schellingen cijns zal betalen; zijn opvolger zal binnen de veertig dagen na zijne keuze naar Maastricht komen, dien cijns betalen aan den betrokken kanunnik, en in het bezit gesteld worden dier erfelijkheid, waarvoor hij den broeders een aam en aan den deken een sextarius wijn zal vereeren.

Getuigen: de fratribus ecclesie nostre: Ego Syfridus decanus, Heinricus scolarum magister, Gunterus cantor, Thomas, Gerlachus, Gevehardus, Godefridus; nobiles: Alexander, Heinricus de Binga, Erpo, Steppo, Heinricus de Kenzwilre, Heinricus de Bisela, Retherus, Baldewinus cellarius, Heinricus de Colonia, Lambertus et alii quam plures. De fratribus de Publico Monte

[1]) Waarschijnlijk Asch in Belgisch Limburg nabij Mechelen.

hii testes notati sunt secundum abbatis petitionem: Marsilius abbas, Lambertus prior, Heinricus magister, Reinerus cantor, Bruno custos.

Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini M°C°LXXIII° indictione. VI. regnante Frederico Romanorum imperatore, Rudolfo Leodii existente episcopo, Garsendonio Mantuano episcopo ecclesie sancti Servatii preposito.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 169 et fol. 299.
Uitgegeven in: *Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven XXVI-1903*, p. 434; — *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. V, p. 31.

52. 1174 April 11.

Keizer Frederik Barbarossa maakt een einde aan het geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en den graaf van Loon over de rechten op de bewoners van Rosmeer, verklaart dat deze vrij zijn van inkwartering, verdrukking en diensten van genoemden graaf en dat zij dezelfde rechten zullen genieten als de bewoners van Sluysen en Hees.

Getuigen: Arnoldus Treverensis archiepiscopus, Rudolfus Leodiensis episcopus, Rudolfus Leodiensis archidiaconus, Godefridus dux Lovaniensis, Heinricus dux de Limburch; comes Gerardus et frater ejus, Hugo de Loes, comes Heinricus de Dichse, Wernherus de Bolant, Wernherus de Rode et Richoldus judex Aquensis et alii quam plures.

Acta sunt haec anno Dominice Incarnationis M°C°LXXIV°, indictione septima regnante Domino Frederico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno ejus XXIII, imperii vero XX. Datum Trajecti III Idus Aprilis feliciter. Amen.

Oospr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307.
Afschrift op perkament in het Vidimus van Keizer Rudolf van 1282; — Afschrift in Cartularium II a, fol. 24; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 10 (22) en fol. 304; — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 191; — *Liber sive regestum*, fol. 24.
Afgedrukt in: Butkens, *Trophées de Brabant...*, tom I, *preuves*, p. 43.

53. 1174.

Keizer Frederik Barbarossa erkent, dat Rudolf bis-

schop van Luik, met toestemming van zijn kapittel, hem verpand heeft de bisschoppelijke goederen om de noodige gelden te bekomen voor zijn strijd tegen de Lombarden en verpandt op zijn beurt aan genoemden bisschop voor duizend marken zijne bezittingen aan gene zijde der Maas met uitzondering van de proostdij van St. Servaas, *prepositura Trajectensis*, en de abdij van Nivelles.

Deze bezittingen waren: *burgus Trajecti cum omnibus pertinentiis suis, Rotheim, Vibeir, Monteigny, Freres, Folon, burgus sancti Trudonis.*[1])

Oorspr. op het Staasarchief te Luik, fonds St. Lambert met een fragment van het zegel.

Afgedrukt in: S. Bormans en E. Schoolmeesters, *Cartulaire de l'église Saint-Lambert de Liège*, tom. I, p. 93; — J. G. Schoonbroodt, *Inventaire analytique et chronologique du chapitre de Saint- Lambert à Liège*, p. 6; — A. Wauters, *Op. cit.*, tom. VII, p. 318; — Stumpf, *Die Reichskanzler*, tom. III, p. 209.

54. 1176.

Hezelo *Dei gratia diaconus*, verklaart, dat hij zijnen broeder Giselbertus, zijne zuster Hadewidis, haar man Godefridus en hun zoon Geldulfus, alsmede zijne zuster Christina, haren man Libertus en hun zoon Macharius overgehaald heeft om, tot het heil hunner ziel, van hunne voorouders en nakomelingen, 5 mansi welke zij te Mechelen in leen bezitten en waarvan geen tiend of eenig recht betaald wordt, cijnsplichtig te maken aan St. Servaaskapittel .. *beato Servatio censuales fecerunt, offerentes eos ad altare quod est in ecclesia prenotate ville, daturi singulis annis de his quinque mansis in festo sancti Remigii tres solidos super idem altare ibi in administrationem nocturnalis luminis.*

Getuigen: de fratribus ecclesie beati Servatii: Sifridus decanus, Heinricus scholarum magister, Gevehardus cantor, Alexander camerarius; et isti de liberis hominibus: Winricus de Viseto, Arnoldus de Elslo; et isti de familia beati Servatii: Macharius de Mabertingen, Godefridus de Maglis, Gislebertus frater ejus, Helyas, Lambertus Dumbo.

Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini millesimo cen-

[1]) Deze plaatsen zijn: Maastricht, Rothem, Vibeir (?), Montenaken, Frères, Fologne, Sint-Truiden.

tesimo septuagesimo sexto, indictione nona, regnante Frederico imperatore, Rudolfo Leodii existente episcopo, Garsendonio Mantuano episcopo ecclesie sancti Servatii preposito.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 91 v.
Onuitgegeven.

55. 1179.

Emundus, een adellijk heer, schenkt aan de kerk van St. Servaas *ad usum fratrum* een mansus vrijgoed te *Harburg* nabij *Udenhoven* (Uyckhoven ?), en een bunder te Maastricht, waarvan op zijn jaargetijde 5 schellingen en 5 penningen betaald worden, overigens geheel vrij van elke dienst en verplichting, met de bepaling dat na zijnen dood of die van zijn opvolger, die som, alsmede een aam wijns voor de broeders en een sextarius voor den deken wegens de verheffing betaald worden. De deken der kerk Syfridus, maakt bekend dat na den dood van Emundus voornoemd zijne erfgenamen in de kapittelvergadering dit goed hebben geresigneerd ten behoeve van Lucas, abt van Corneliemunster *ad usum cenobii et fratrum suorum,* die den verschuldigden cijns betalen zal, waarbij bepaald werd, dat na zijn dood zijn opvolger het goed van den deken in eene kapittelvergadering zal verheffen, waarvoor hij dan verschuldigd zal zijn 5 schellingen en 5 penningen, een aam wijns voor de broeders en een sextarius voor den deken.

Getuigen: hii de fratribus: Syfridus decanus, Thomas, Gerlachus, Gevehardus cantor, Henricus de Binga (?) Heynricus de Kenzwilre, Retherus, Godefridus, Alewinus, Lambertus, Heinricus cellerarius, Winricus, Adam, Alexander; et isti de laicis: Bertoldus Swabbe, cum omnibus scabinis et alii quam plures.

Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo septuagesimo nono, indictione duodecima, regnante Frederico Romanorum imperatore, Rudolpho Leodiensi episcopo, Garsendonio Mantuano episcopo ecclesie beati Servatii existente preposito.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 169 v.
Onuitgegeven.

56. 1180 Maart 25.

Philippus I, aartsbisschop van Keulen, verleent den kanunniken van St. Servaas vrijdom van tol voor de wijnen afkomstig

van hunne wijnbergen, die door zijn bisdom vervoerd worden, onder voorwaarde van jaarlijks een urn wijn te leveren .. *indulgentes, ut urnam vini de universo vino suo nomine thelonii, annuatim persolvat et a prestando graviori thelonio liberrima permaneat.*

Getuigen: Bruno major prepositus in Colonia, Widekinnus major decanus, Lotharius Bunnensis prepositus, Wecelo prepositus sancti Andree, Hermannus decanus sanctorum Apostolorum, Wohlrammus decanus de Novo opere, magister Lyranus de sancto Gereone, magister Yno de sanctis Apostolis, magister Gervasius de sancto Cuniberto, comes Florentius Hollandie, comes Engelbertus de Monte, Gerardus advocatus, Wilhelmus Schillinc, Gozwinus de Alvetre, Hermannus camerarius et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis M°C°LXXX°, indictione XIII[a], Alexandro papa tertio, regnante domino Frederico Romanorum imperatore. Data Colonie octavo Kalendas Aprilis.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 29; — Cartularium I. b, *episcopalia*, fol. 1 verso; — Ms fonds Latins, n. 10178 *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. XXIII (205) en n. 10180, fol. 46 v.

Onuitgegeven.

57. Tusschen 1180 en 1215.

Hendrik III hertog van Limburg verleent, met toestemming van zijn bloedverwant den hertog van Brabant en van zijne zonen met name H. de Wassenberg, W. de Monyoie en G. de Hurne, den kanunniken van St. Servaas vrijdom van tol in zijne landen voor de wijnen voor hun gebruik bestemd.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 14 v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litterae regum et ducum*, fol. V, en n. 10180, fol. 47.

Afgedrukt in: S. P. Ernst, *Histoire du Limbourg*, tom. VI. *Codex diplomaticus Valkenburgensis, Limburgensis*, p. 197; — *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 27.

58. 1189.

Vergelijk over de tiend te Guls tusschen de kanunniken van St. Servaas en de broeders van Siegburg, waarbij laatstgenoemden *de omni sua terra sive salica sive non salica*, bebouwd voor hun eigen gebruik of voor een ander, aan die van St. Servaas betalen de tiend van wijn, van vruchten, van dieren en van

alles waarvan tiend betaald wordt, waartegen eerstgenoemden uit hun *torcularis sive cellerarium* in den herfst vijf voeders van hunnen wijn *nec optimi nec deterrimi* aan genen leveren zullen.

Dit vergelijk werd gesloten te Keulen in het kapittel van den H. Petrus en met eede bevestigd door o.a. namens het kapittel van St. Servaas den deken en de kanunniken Godefridus, Giselbertus, Adam en Richolfus.

Getuigen behalve genoemden: van de kanunniken van den H. Petrus: magister Rudolfus, Johannes, Bezelinus, Herimannus, Ludewicus, Wiricus, Heinricus, magister Juno de Sanctis Apostolis; de capitulo Sibergensi: Gerlacus abbas, Guillehelmus prior, Lambertus, Hildegerus, Philippus; de laicis: Gerhardus advocatus de Colonia, Richolfus Aquensis, Heinricus nepos Nazonis.

Anno Incarnationis dominice millesimo centesimo octuagesimo nono, indictione septima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met gebroken zegel in witte was, aan een rood zijden koord. Het zegel stelt voor een Heilige gezeten en met de nymbus; randschrift S.C.S.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 16; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 49; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 210.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Urkundenbuch* .. tom. II, p. 132.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire* .. 3e série, tom. IX, p. 25.

59. Tusschen 1190 en 1235.

Hendrik hertog van Lotharingen schenkt in navolging van Godfried met den Baard aan de *mansionarii* van St. Servaas te *Kelveze*[1]) vrijdom van elken tol van goederen, welke zij te Leuven koopen of verkoopen, onder beding dat *annuatim quodlibet bunuare ipsorum terre angariam in Lovanio duci faciant in excolendo vineam suam vel in alio opere manicipii sui.* Bij aldien een buurman door onder hun naam te koopen of te verkoopen de tol tracht te ontwijken en betrapt wordt, zal hij moeten verschijnen voor den schout van St. Servaas en de schepenen van *Kelveze.*

De heredes en hunne goederen in de acte vermeld zijn de volgende: bona Godefridi de Curia, bona Rutherdi de Kelveze, bona Johannis de Ellemudis, bonum Rabbodi de

[1]) Zou dit Kelfs zijn, een gehucht van Herent nabij Leuven?

Kelveze, bona Hermanni de Kelveze, bona G. de Tilia, bona H. aucipis, bona Margarete de Tilia, bona Balderici de Vado, bona Erleboldi de Kelveze, bona Lamberti de Vado, bona Franconis de Wackezele, bona Alardi de Vado, bona Gosuini dicti de Erpze, bona Erleboldi Ruffi et Tiliabdi, bona de Guthem, bona Everardi de Plox, bona Rudolfi Bot et Arnoldi de Lovania.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, fonds Latins, n. 9307; zegel verloren.

Afschrift in: Cartularium II. b. *ducalia*, fol. 2.

Onuitgegeven.

60. 1195.

Het *conventus de sancto Servatio in Trajecto* verkoopt aan het zusterklooster van Rupertsberg nabij Bingen voor 2 marken 's jaars een perceel wijngaard naast dat klooster gelegen en waarvan de religieuzen jaarlijks aan de broeders van St. Servaas betaalden *hamam franconici et sextarium hunici vini.*

Getuigen: Winricus dechanus, magister Winandus, Simon cantor, Alewinus, Stephanus, Gerhardus, Lambertus, Ricolfus, Wiricus, Balduinus, Gisilbertus, Franco, Arnoldus, Heinricus, Willelmus, Heinricus, Gisilbertus prepositus, Hezelo, Gerlachus, Fridericus.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis M.C.XC.V.

Afschrift in het register der bezittingen van het klooster Rupertsberg op het Staatsarchief te Idstein.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Op. cit.*, tom. II, p. 186.

61. 1196.

Winricus *Dei gratia decanus et ceteri fratres de domo beati Servatii in Trajecto* verklaren, dat Arnoldus de Suestris, vicarius hunner kerk, *pro remissione peccatorum suorum* hun geschonken heeft 150 zilveren marken tot aankoop van wijnbergen te Ahrwilre en Guls, van een bosch te Weert, van akkerland te Buchten en Welpesdale, van een claustraal huis te Maastricht en tot terugkoop van vaatwerk uit de schatkamer. Daarvoor zullen zij hem gedurende zijn leven jaarlijks met het feest van den H. Andreas (30 November) 24 amen wijns en 40 schellingen en met het feest van O.L. Vrouw Lichtmis (2 Febr.)

60 schellingen betalen en dagelijks leveren *panem nostrum diuturnum siliginem et album tamque canonico* of hij aanwezig dan wel afwezig zal zijn, hetgeen den kanunniken alleen bij aanwezigheid gegeven wordt. Na zijn dood zal op den dag van zijn jaargetijde de refterproost verplicht zijn *ita universaliter servire, sicut solet serviri in anniversario decani Anelini.*

Getuigen: Wynandus scholasticus, Symon cantor, Alewinus, Stephanus, Lambertus, Baldewinus, Giselbertus de Hugardis, Arnoldus, Heinricus camerarius, Henricus de Wyc, Wynricus de Erclent et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo sexto, indictione quartadecima, regnante Henrico Romanorum imperatore, domino Alberto existente Leody episcopo, domino Theoderico hujus ecclesie preposito.

Afschrift in: Cartularium III. *Fabrica*, fol. 92 v.
Onuitgegeven.

62. 1199.

De deken en geheel het kapittel van St. Servaas verklaren, dat, na een nauwkeurig onderzoek, op verzoek van wijlen ridder Balduinus heer van Lieshout ingesteld door de *jurati inquisitores*, ridder Bindolfus en Henricus de Bochout, zij geen recht hebben op Lieshout[1]) tenzij een cijns van vier mansi, waarvan een namelijk de *Scote usuagium habebat in foresta Lishot et tres reliqui in communi, quos mansos dictus B. a nobis obtinuit licentia emendi cum erunt venales.*

Getuigen: Winricus decanus, Winandus scolasticus, Alcuinus et Otto canonici et quam plures alii.

Datum anno Domini M° C° nonagesimo nono.

Afgedrukt in: C. R. Hermans, *Bijdragen tot de geschiedenis, oudheden, letteren, statistiek en beeldende kunsten der provincie Noord-Brabant*, deel I, p. 201.

63. 1200.

Rinerus verklaart, dat hij zekere tiend te *Dubele juxta cremii* aan de kerk van St. Servaas geschonken en daarna te cijns genomen heeft voor 6 Luiksche penningen 's jaars, betaalbaar Woensdag na Pinksteren, onder beding, dat bijaldien

[1]) Lieshout, gemeente in Noord-Brabant, ten N.-W. van Helmond.

zijn zoon of zijne dochter als erfgenaam hem in die tiend opvolgt, dit zal geschieden met gelijke rechten.

Acta sunt hec anno Domini M°CC° indictione XI^a. Decima vero hec est sexta pars prenominate ville.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 140.
Onuitgegeven.

64. 1204 Maart 12.

Hendrik hertog van Lotharingen bevestigt de vrijdommen, welke keizer Hendrik V verleend heeft aan de *officiales* en *ministri* van St. Servaaskerk, met name de *pistores, campanarii, cellerarii, brescedarii cervisiarum, claustrales ministri, coci.*

Getuigen: Henricus Lovaniensis prepositus,[1]) Winricus decanus, Alewinnus, Heribertus, Stephanus, Giselbertus, Gerardus, Wiricus, cum ceteris ecclesie beati Servatii canonicis, Godefridus de Scoten, Gerardus de Satia, Arnoldus et Gerardus de Diste, Robinus de Thenis et alii quam plures.

Datum in pleno capitulo Trajecti anno dominicę Incarnationis millesimo ducentesimo tertio, indictione quinta, quarto Idus Martii feliciter. Amen.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307, met zegel in witte was.
Afschrift in: Cartularium II b. fol. 1; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. regum et ducum*, fol. VIII, n. 10179, fol. 165 en n. 10180, fol. 6 v.
Afgedrukt in: Miraeus et Foppens, *Opera diplomatica* .. tom. IV, p. 224; — *Messager des sciences historiques de Belgique*, 1851, p. 340; — Wauters, *De l'origine et des premiers développements des libertés communales de Belgique* .. Preuves, p. 59.

65. Tusschen 1204 Maart 12 en 1235.[2])

Hendrik hertog van Lotharingen beveelt den magistraat en de burgers van Maastricht geen belasting te vorderen van de suppoosten van St. Servaaskapittel, waarover de deken en de kanunniken meermalen bij hem geklaagd hebben, en hen te laten genieten de privilegiën hun geschonken door keizer Hendrik V en door hem bevestigd.

---

[1]) Hendrik van Leuven, Henricus Lovaniensis, vinden wij als proost van St. Servaas in de jaren 1204 tot 1211.

[2]) Hoewel niet gedateerd is het charter van na 12 Maart 1204, als wanneer de hertog het charter van Keizer Hendrik V bekrachtigde (zie voorgaand nummer).

Afschrift in: Cartularium II. b, *ducalia*, fol. 2 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178 *litter. regum et ducum*, fol. IX en n. 10180, fol. 61, 233 v en 242.
Afgedrukt in: *Messager des sciences historiques de Belgique 1851*, p. 342, waar de datum 14 September 1227 is gegeven.

66. 1204 Mei 15.

Paus Innocentius III belast den abt van Afflighem, den magister R. *persona* van Thenis en Giselbert kanunnik van St. Servaas een onderzoek in te stellen naar het gedrag van W. deken van Maastricht, die van regulier priester, seculier is geworden.[1])

Datum Laterani Idibus Maii (anno septimo).

Regesta Vaticana, tom. V, fol. 125; — Potthast, *Regesta pontificum Romanorum, n. 2209.*

67. 1204 November 12.

De Roomsche koning Philips II schenkt te leen aan den hertog van Brabant en zijne erfgenamen o.a. de stad Maastricht en de kerk van St. Servaas .. *civitatem Trajectensem cum omnibus justiciis et appenditiis suis extra civitatem et infra, necnon ibidem ecclesiam sancti Servatii cum omni integritate et eo jure quo patri nostro F. et fratri nostro H. divis Romanis imperatoribus attinebat ....*

Getuigen: Adolfus Coloniensis archiepiscopus, Diethalmus Constantiensis episcopus, Conrardus Spirij episcopus, comes Wilhelmus Juliacensis, comes Arnoldus de Altenach, comes Otto de Gelriaé, comes Sibertus de Werda, comes Henricus de Geminoponte, comes Ernestus de Velsecki, Osto de Burum, Cono de Minzinberc, Heinricus dapifer de Walpure, Heinricus de Smalmecki, Wernherus et Philippus fratres de Boulandia, Conrardus puer de Bopardia, Reynhardus de Lutera et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo CC° IIII. Datum Confluentie II Idus Novembris, indictione VIII.

Oorspr. zeer gehavend, op het Staatsarchief te Brussel.
Afschrift op papier aldaar bij de *Papiers d'Etat et de l'audience* n. 24; — *Liber sive regestum* .. fol. 25.

---

[1]) Ten onrechte wijst G. Brom, *Bullarium Trajectense*, n. 46, deze acte toe aan Utrecht.

Afgedrukt in: Butkens, *Trophées de Brabant*, tom. I, Preuves p. 55; — *Recueil des traités de paix*, tom. I, p. 44; — Dumont, *Corps diplomatique*, tom. I, 1 partie, p. 132; — Lünig, *Codex Germaniae diplomaticus*, tom. II, p. 1075; — Miraeus et Foppens, *Oper. dipl.* tom. II, p. 75; — Kluit, *Historia critica comitatus Hollandiae et Zelandiae, tom. II, 1 partie*, p. 279; — Bondam, *Charterboek der hertogen van Gelderland*, p. 295; — de Ram, *Chronique des ducs de Brabant par Edmond de Dynter*, tom. II, p. 141; — De Vaddere, *Traité de l'origine des ducs de Brabant*.

Regest in: Alph. Verkooren, *Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des Pays d'Outre Meuse*. Première partie. — *Chartes originales et vidimus*, tom. I, p. 15.

68. 1206.

Heinricus *sacerdos de sancto Vincentio* schenkt aan de kerk van St. Servaas tot stichting van een solemneel feest ter eere van den H. Vincentius, ½ mansus bouwland te Montenaken, *juxta Montenacham*, dat hij gekocht heeft en jaarlijks opbrengt 2 mud tarwe, waarvan hij een mud voor zich houdt gedurende zijn leven, dat na zijn dood vervalt aan den refter van de kerk voornoemd, en het tweede mud komt aan genoemde kerk. De zorg voor het bebouwen van dat land en de uitdeeling der brooden aan allen, die bij dat feest dienst doen, laat hij over aan de goede zorgen van den refterproost van St. Servaaskerk.

Getuigen: Winricus decanus, Symon cantor, Wynandus scolasticus, Alewinus, Heribertus, Stephanus, Gerardus, Lambertus, Gilibertus, Baldewinus et alii quam plures clerici et laici.

Anno dominice Incarnationis M°CC°VI° Indictione IX^a^.

Afschrift in register: *Jura sive scabinales litterae capelle sancti Vincentii*, fol. 2, op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.; — Ms fonds Latins, n. 10180, p. 124 v, waar het jaar is 1207.

Afgedrukt in: *Publications de la société historique et archéologique* .. tom. II, p. 165.

69. 1207.

Henricus van Leuven, proost van St. Servaas, herroept de *precariae*, welke hij ten onrechte gevorderd heeft van de bewoners der *banken* van het kapittel .. *precarias voluimus facere in singulis curiis, ut mansionarii nobis darent, unde fratribus possemus persolvere*, behoudens het gebruik *primae receptionis prepositi de novo introitu suo*.

Getuigen: Wynricus decanus, Simon cantor, Alewi-

nus, Stephanus, Gerardus, Lambertus, Balduinus, Giselbertus, Wiricus, Franco, Lodewicus comes de Loen, Heribertus de Rutta, Bollo, Reinerus, Rutherus de Machlis, Waltherus de Mihra et alii quam plures clerici et laici.

.... anno dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo septimo.

Afschrift in: Cartu'arium III, p. 94; — Ms fonds Latins, n. 10178 *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. X (192) en n. 10180, fol. 113; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 235.

Uitgegeven.

70. 1209 Juni 13.

Tarief van den tol te betalen te Coblenz door de kooplieden van elk land en meer bepaald door de inwoners van Aken, de onderdanen der abdij van St. Servaas te Maastricht en door die van gene zijde der Maas komen.

.. *Illi de sancto Servatio ascendendo nihil dabunt, sed redeundo duos denarios Colonienses, preterea tenendo unum pedem in navi alterum in littore juramento confirmabunt quicquid in sua nave deferant a bonis ipsorum in Gulse* ..

Datum anno Domini M° CC° IX° Idus Junii.

Afgedrukt in: H. Beyer, *Op. cit.*, tom. II, p. 270, 772.

71. 1209 December 18.

Henricus proost, Wynricus deken en de kanunniken van St. Servaas maken bekend de stichting der kapel van den H. Antonius door ridder Arnold Stirbolt op een terrein te Maastricht behoorende aan hunne kerk .. *de bonis propriis fideliumque elemosinis nostro consensu in territorio sancti Servatii quamdam aedificavit capellam ad honorem sancti Anthonii magni confessoris.*

Hec autem acta sunt Trajecti in claustro beati Servacii anno dominice Incarnationis M° CC° IX°, XV kalendas Januarii, indictione VII.[1])

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 87 v; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 48 v, 136 en 139; — *Diplomata Trajectensia .. de anno 800 ad 1399, fol. 236.*

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 26.

[1]) Waarschijnlijk is hier een fout van den copiist, de indictie van 1209 is niet de 7e maar de 12e.

72. 1212.

Het kapittel van St. Servaas, eigenaar van een gedeelte van het bosch van Dondersloe, hetgeen het indivies bezit met de abdij Hocht, maakt daarvan eene nauwkeurige verdeeling met plaatsing van reinsteenen.

Getuigen: Heinricus decanus, Gerardus, Holdo, Gerardus de Blisia, Gerardus Poitevin, Lambertus, Petrus, canonici; laici vero Gerardus villicus, Heinricus dictus Rex et alii quam plures.

Acta sunt hec dominice Incarnationis anno M°CC°XII regnante domino Ottone imperatore, presidente domino Hugone Leodiensi episcopo.

Afgedrukt in: *Bulletin de l'institut archéologique Liégois*, tom. XI, p. 54.

73. 1215 Juli 28.

Keizer Frederik II bevestigt de privilegiën en vrijheden van St. Servaaskerk, *que specialiter attinet imperio*, en meer bepaald de vrijdommen aan de *officiales* en *ministri* dier kerk geschonken door keizer Hendrik V in 1109.

Datum Aquisgrani dominice Incarnationis anno M.CC.XV. V Kalendas Augusti, indictione III.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het gave zegel van den Keizer in groene was aan een streng van roode zijde.

Afschrift op papier door den notaris van het kapittel Henricus Lenssens; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 166, en n. 10180, *litter. imper.*, fol. XXIIII en fol. 276 v., waar de datum is 1 Augustus; — *Diplomata Trajectensia .. de anno 800 ad 1399*, fol. 241.

Afgedrukt bij: Miraeus en Foppens, *Op. cit.*, tom. IV, p. 229.

74. 1218 Maart 30.

Hernieuwing van het charter van tusschen 840 en 876 *que nimia vetustate fere periit*, waarbij Badegerus aan de kerk van St. Servaas onder zekere voorwaarden schenkt eene hoeve in het dorp *Urlo* (zie n. 5).

Getuigen: Gerardus camerarius, Henricus cantor, Franco, Fastrardus et Macharius canonici, magister Matthias et alii quam plures.

Renovata est itaque Friderico rege regnante, Ottone prepo-

sito, Henrico decano, anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo octavodecimo tertio Kalendas Aprilis.

Afschrift in: *Cartularium III*, fol. 95.
Onuitgegeven.

75. 1218 Juni 10.

Otto,[1]) proost van het kapittel van St. Servaas te Maastricht en van het Munster te Aken, geeft een vidimus van het charter van keizer Hendrik V van 1109 over de immuniteiten der *officiati* en *ministeriales* van St. Servaaskerk.

1218 in octavo Pentecostes.

Vermeld in een fragment eener lijst der archieven van St. Servaaskapittel op het Rijksarchief te Maastricht, p. 6.
Onuitgegeven.

76. 1218 Juli.

Otto proost van Aken en van Maastricht oorkondt, dat hij aan het kapittel van St. Servaas *libere et absolute* geschonken heeft het *jus patronatus* over de kerk van St. Jan te Maastricht, dat hem *ratione prepositure ecclesie Trajectensis* toebehoorde.

Datum anno dominice Incarnationis M°CC°X octavo mense Julio.

Oorspr. op het Rijksarchief, fonds St. Servaas D. Zegel in witte was aan een groen zijden koord, zijnde een geestelijk persoon ten voeten uit naar rechts, houdende in de rechterhand een lelietak en in de linker een boek (evangelieboek ?); randschrift: *Otto dei gracia prepositus aquensis et trajectensis.*

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 82 v en n. 10180, fol. 47 305; — *Diplomata Trajectensia .. de anno 800 ad 1399*, fol. 236, waar de dagteekening foutief is 8 Juli 1210 en fol. 248; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea ..* fol. 192 v; — *Liber sive regestum ..* fol. 27.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. II, p. 167; — E. Teichmann, *Aachen in Philipp Mouskets Reimchronick*, dritter Teil, p. 106.

77. 1218 vóór December 26.[2])

Otto proost van St. Servaas oorkondt, dat hij met toestem-

[1]) Otto van Everstein, zoon van Adolf, graaf van Altena en de la Marck en van Margareta, dochter van Otto, graaf van Gelder en Zutfen en van Richarda, gravin van Gulick. Als proost van St. Servaas en van het Munster te Aken komt hij voor in de jaren 1214 tot 1229, in welk jaar hij 27 October overleed.

[2]) De bevestiging dezer schenking door koning Frederik II had plaats 26 December 1218 (zie volgend nummer).

ming van den Roomschen koning aan de broeders dier kerk geschonken heeft het *jus patronatus* over de kerk van St. Jan en de kerk zelf *cum omnibus suis appenditiis*, waarvan de opbrengsten *ad .. usus dictorum fratrum utiliores et honestiores* gebruikt zullen worden, met de bepaling, dat de broeders voornoemd het jaargetijde van zijn vader zullen houden.

Ongedagteekend.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 93; — Ms fonds Latins, n. 10178 *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. XXII (204).
Onuitgegeven.

78. 1218 December 26.

Frederik Roomsch koning bevestigt de schenking van de parochie van St. Jan aan het kapittel van St. Servaas te Maastricht door proost Otto .. *quod de parochia sancti Johannis in Trajecto, quam capitulo sancti Servatii ad usus eorum deputavit conferendo provide ordinavit.*

Datum apud Frankenfurt VII Kalendas Januarii anno Domini M° CC° XVIII°, indictione septima.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 16 v; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 83 en n. 10180, fol. 119; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 243; Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 192 v; — *Liber sive regestum* .. fol. 27.
Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Historia diplomatica Frederici secundi*, tom. I, pars II, p. 579.

79. 1219 April 29.

Koning Frederik II bevestigt het in leen geven van de stad Maastricht en de kerk van St. Servaas aan den hertog van Brabant door keizer Philippus II.

1219 tertio Kalendas Maii.

Vermeld in een fragment eener lijst der archieven van St. Servaaskapittel, p. 6, op het Rijksarchief te Maastricht.
Onuitgegeven.

80. 1219 Augustus 1.[1])

Koning Frederik II verbiedt den schout en de burgers van Tongeren om op aanzetten van den bisschop van Luik zich in bezit te stellen van goederen van het kapittel van St. Servaas

[1]) De 7e indictie correspondeert alleen met het jaar 1219 der regeeringsjaren van Frederik II, als roomsch Koning.

of schade of last te veroorzaken aan de kanunniken dier kerk, daar zij dienen te weten *qualiter ecclesia beati Servatii Trajectensis nobis et imperio sit ligata, que omnimodis a predecessoribus nostris fundata dignoscitur et dotata.*

Datum apud Norenberg Kalendas Augusti indictione VII.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 136 v. en n. 10180, fol. 12 (24).

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. I, pars II, p. 656.

81. 1219.

Henricus *Dei gratia decanus totusque conventus* van St. Servaas geven in erfrecht, tegen een jaarcijns van 100 Luiksche schellingen, aan de abdij van Herkenrode, hun vrijgoed te Meuwen met het bosch genaamd Dunderslo, de akkerlanden, weiden, beemden, laten en verder toebehooren; die cijns, *ad quotidianam fratrum refectionem* moet worden betaald half met Kerstmis en half met het feest van St. Servaas.

Getuigen: de ecclesia sancti Servatii: Henricus decanus, Winandus scholasticus, Heribertus Aquensis, Gerardus, Holdo, Godescalcus canonici et alii quam plures; de ecclesia de Herkenrode: humillimus monachus frater Henricus, frater Balduinus, frater Henricus, item frater Balduinus, frater Arnoldus; de familia comitis de Los: Conrardus de Hubertinghen, Robertus de Corswarem, Lambertus castellanus de Brusthem, Egidius dapifer et alii quam plures.

Actum anno Incarnationis dominice millesimo ducentesimo XIX.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia* .. fol. 252; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 124.

Afgedrukt in: Wolters, *Notice sur l'ancienne abbaye de Herckenrode*, p. 60, naar een gebrekkig afschrift met het jaar 1214; — *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de Belgique*, tom. XVI, p. 225; — Villenfagne, *Mélanges historiques et littéraires*, 1810, p. 447, waar het jaar 1214 is; — Fragment in: *Bulletin archéologique liégeois*, tom. I, p. 54.

82. 1219.

Engelbert I, aartsbisschop van Keulen, bevestigt de schenking van het vrijgoed, met het bosch Dunderslo en verder toebehooren aan de abdij van Herkenrode door het kapittel van St. Servaas (zie vorig nummer).

Datum anno Domini M° CC° XVIIII.

Afgedrukt in: *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de Belgique*, tom. XVI, p. 226; — J. Daris, *Notices sur les églises du diocèse de Liège*, tom. IV, p. 86.

83. 1219.

Engelbert I, aartsbisschop van Keulen, *qui non dispari voto meritis et intercessione sanctissimi confessoris Servatii qui miles Jhesu Christi indefessus et cognatus extitit proquinquus, hic et in evum juvari speramus*, bevestigt den vrijdom van tol van de wijnen door zijnen voorganger Philippus *van Heinsberg* aan de kanunniken van St. Servaas geschonken.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo nono decimo.

Afschrift in: Cartularium I, b. *episcopalia*, fol. 2 v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. V (187) en n. 10180, fol. 248 v.

Onuitgegeven.

84. 1220 April 17.

Frederik II Roomsch koning *ad recipiendam coronam finis Alemannie .... egressuri*, beveelt de kerk van St. Servaas *quam speciali amplectimur affectu in personis, canonicis et aliis ad ipsam ecclesiam spectantibus et rebus universis*, aan de zorgen en de bescherming van aartsbisschop van Keulen aan.

Datum apud Franckenfort XV Kalendas Maii, indictione VIII°.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, ms Latins, n. 9307, met zegel van den koning.

Afschrift in: Cartularium II, a. *Imperialia*, fol. 20; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 136, en n. 10180, fol. 11 (23 v) en fol. 246 v; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea ..* fol. 214 v; — op papier op de Koninklijke bibliotheek te 's Hage, collectie Y, n. 375.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. I, pars II, p. 752; — Fragment in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 136; — Wauters, *Rapport sur des manuscrits, chartes et autres documents qui se trouvent à Paris*, p. 60.

85. Tusschen 26 April 1220 en 1235.[1])

Koning Hendrik VII verzoekt den hertog van Brabant, Hendrik I, om goed te keuren de schenking van een bouw-

[1]) Het charter dagteekent tusschen 26 April 1220 en 1235, Hendrik VII toch werd Roomsch Koning gekozen 20-26 April 1220 en Hendrik I, hertog van Brabant, bijgenoemd de Krijger, regeerde van 1190 tot 1235.

vallig huis aan de St. Servaaskerk door zijnen vader den keizer, welk huis nabij die kerk gelegen is *et ad opus dormitorii predicte ecclesie competit.*

Datum apud Wormatium II Kalendas Maii indictione quarta.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 302 v.
Onuitgegeven.

86. Tusschen 1220 November 22 en 1225 November 7.

Engelbertus aartsbisschop van Keulen oorkondt, dat zijn bloedverwant O(tto), proost van St. Servaas, met toestemming van keizer Frederik, de kerk van St. Jan met al haar toebehooren *ad communes usus et ad communem refectionem* der broeders van St. Servaaskerk geschonken heeft en aangezien die broeders en de kerk van St. Servaas *ex mandato dicti domini imperatoris nobis sunt commissi regendi et promovendi,* bekrachtigt hij met inwilliging van Henricus, bisschop van Luik, die schenking.

Ongedagteekend.[1])

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 17; — Cartularium II, b. fol. 1; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 83 en n. 10180, fol. 119; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea ..* fol. 192.
Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 29.

87. 1220 December 9.

Keizer Frederik II verleent het kapittel van St. Servaas vrijdom van tol in geheel het Rijk .. *ut in omni jurisdictione et districtu imperio et nobis pertinente hominibus eorum victualia frumenti et vini deferentibus ad opus ecclesie supradicte, ubicumque necesse ire habuerint, tam per terras quam per aquas, nullum thelonium vel passagium ab ipsis requiratur vel occasione thelonii aliqua in eos exactio fiat.*

Datum in castris apud Florentium anno Incarnationis Domini M°CC° vicesimo, V Idus Decembris indictione nona.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 9 v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.,* fol. XLIIII (96) en n. 10180, fol. 217 v; — *Diplomata Trajectensia .. de anno 800 ad 1399,* fol. 263; — Serv. Emondts, *Varia*

[1]) Wij plaatsen dit charter tusschen 22 November 1220 — als wanneer Frederik Keizer werd — en 7 November 1225, jaar van het overlijden van den aartsbisschop Engelbert.

.. *collectanea*, fol. 73, fol. 196, waar het jaar is 1225; — *Liber sive regestum* .. fol. 36, dat tot dagteekening heeft 13 December 1225.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 29.

88. 1220 December 20.

Paus Honorius III verschuift het feest der kerkwijding van St. Servaaskerk, dat *tali tempore occurrit quod ejus familia circa collectionem messium occupata ipsi festivitati nequit commode interesse*, op het feest van den H. Gorgonius martelaar (9 September) en verleent op dien dag een aflaat van 40 dagen aan allen die gebiecht hebbend dat feest bijwonen.

Datum Laterani XII Kalendas Januarii pontificatus nostri anno quinto.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, ms Latins, n. 9307, stuk 16, met de looden bul aan een koord van roode en gele zijde.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. pontific.*, fol. XII.

Fragment afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 4e série, tom. II, p. 136.

Onuitgegeven.

89. 1220.

De kapittels van Aken, van Maastricht en van Werden sluiten eene *fraternitas ipseque ecclesie in confratres et canonicos sic se invicem receperunt*, zoodat, wanneer een der kanunniken naar eene andere dier kerken gaat, hij naar believen er drie dagen kan vertoeven en elken dag de prebende van een kanunnik genieten en zoo iemand der kanunniken komt te overlijden zal daarvan aan de beide andere kerken bericht worden gezonden, opdat een plechtige uitvaart kan worden gehouden en een jaardienst, en zal de bode door den *camerarius* ontvangen worden, die hem voor een dag het noodige onderhoud zal verschaffen .. Ook kan de kanunnik die naar een der beide andere kerken gaat, wanneer hij zulks begeert, in koorkleed de diensten op het koor bijwonen.

Actum anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo vicesimo.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 50 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 167; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 257.

Onuitgegeven.

90. 1220.

De deken Henricus en *totus conventus* van St. Servaas, geven in erfrecht voor 5 Luiksche schellingen, 2 kapoenen en 5 schellingen zoo deze gevorderd worden in erfrecht aan Bertoldus, burger van Maastricht, het huis met open plaats, behoord hebbend aan wijlen Moysis clericus en gelegen nabij de kapel van den H. Georgius[1]), welke cijns *ad refectionem fratrum ecclesie* betaald moet worden met het feest van den H. Andreas.

Datum anno dominice Incarnationis M°CC° vicesimo.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 140 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 139.

Onuitgegeven.

91. 1221 Maart 2.

Paus Honorius III bevestigt het privilegie door keizer Frederik II aan het kapittel van St. Servaas 9 December 1220 geschonken, waarbij deze het ontheft van tolbetaling in geheel het gebied van het Rijk.

Datum Laterani sexto nonas Marcii pontificatus nostri anno quinto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307, met de looden bul.

Afschrift op perkament in het vidimus van 1492 door den deken van St. Servaaskapittel Gillis de Lapide.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 28 v; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 67; — *Diplomata Trajectensia .. de anno 800 ad 1399*, fol. 281; — *Liber sive regestum ..* fol. 16.

Fragment in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 4e série, tom. II, p. 136; — Wauters, *Rapport sur des manuscrits, chartes et autres documents, qui se trouvent à Paris*, p. 60.

92. 1221.

Waleram, graaf van Luxemburg en Rupe en markgraaf in Arlon, en zijn broeder Gerard graaf van Wassenberg bevestigen den vrijdom van tol van de wijnen door hun vader Hendrik III hertog van Limburg aan het kapittel van St. Servaas geschonken .. *quod omnia vina sua que de decimis et curiis suis annuatim provenient, terminos potestatis nostre*

[1]) Deze kapel was gelegen in de St. Jorisstraat, thans de Groote Staat op den hoek der Spilstraat naar den kant van het Vrijthof.

ab omni conductu et thelonio cum plaustris suis libere transeant ..

Getuigen: Testes autem hujus elemosine sunt dominus Engelbertus Coloniensis archiepiscopus, abbas H. de Rode, F. prepositus de Wassenbergh, Arnoldus comes de Los, Henricus et Walramus junior et alii quam plures.

Acta sunt hec anno gratie M° CC° XXI° in claustro de Rode.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 267; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 47; — *Liber privilegiorum*, fol. 15.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 30; — Ernst, *Histoire du Limbourg*, tom. VI, p. 195; — fragment in: Butkens, *Trophées du duché de Brabant*, tom. II, p. 322.

93. 1222 Mei 8 - 1241 Juni 9.

Hendrik VII Roomsch koning gelast de ontvangers der tollen van het rijk de kanunniken van St. Servaas in het genot te laten van hunne privilegiën en van hen geen tol te vorderen noch te water noch te land, *in aquis vel in terris et specialiter in Rheni alveo.*

Datum Lutzelenburgum V Idus Junii.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 10 v. (23 v) en fol. 249; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea ..* fol. 218; — Cartularium van 1670, fol. 77.

Onuitgegeven.

94. 1222 Mei 9.

Hendrik VII Roomsch koning maakt bekend, dat hij de kerk van St. Servaas *que specialiter attinet imperio sub specialem majestatis nostre sicut et pater noster suscepimus protectionem,* bevestigt hare privilegiën en meer bijzonder die waarbij zijn vader keizer Frederik II vrijdom van tol in geheel het Rijk verleend heeft en de schenking der kerk van St. Jan door den proost Otto.

Getuigen: Sifridus Maguntinus, Engelbertus Coloniensis, Theodericus Treverensis archiepiscopi, Hugo Leodiensis, Otto Trajectensis episcopi, Heinricus dux Brabantie, Gerardus comes de Gelren et alii quam plures.

Datum Aquisgrani dominice Incarnationis anno M° CC° XX° II°. VII ydus Maii indictione decima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met gebroken zegel in witte was aan een rood zijden koord.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, fol. XLIII en n. 10180, fol. 45 v.; — Ms *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam*, fol. 21 op de koninklijke bibliotheek te 's Hage; — *Liber privilegiorum*, fol. 7; — Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 26; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 272; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea, fol. 216 v.*

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. II, pars. II, p. 738; — *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 31.

95. 1223 Februari.

Keizer Frederik II bevestigt het charter zonder dagteekening, doch van tusschen 6 Januari 1106 en 13 April 1111, waarbij de Roomsch koning Hendrik V de kerk van Lanaeken aan het kapittel van St. Servaas schonk.

Getuigen: Albertus Madeburgensis archiepiscopus, Engerardus Cicensis, Gerlandus Blandeburgensis, Conradus Ildesemiensis, Bertoldus Brixinensis, Albertus Tridentinus, Onricus Warmatiensis episcopi, Ugo abbas Morbacensis, Wipoldus marchio de Tohenburch, Rainaldus dux Spoleti, Henricus comes de Heberstain, Sifridus comes de Vienna, Olricus comes de Ultunis, Warnerus de Bolanda et alii quam plures principes et magnates.

Actum est hoc anno dominice Incarnationis M° CC° XXIII°, mense Februario, indictione XIa, imperante domino nostro Friderico secundo Dei gratia Romanorum imperatore Augusto et rege Sicilie anno imperii ejus tertio, regni vero XXV° feliciter Amen. Datum Capue, anno, mense et indictione supradictis.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms latins, n. 9307; met zegel.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 12 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. XXVI en n. 10180, fol. 118; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 276; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 116; — *Liber sive regestum*, fol. 29.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 35.

96. 1223 Februari.

Keizer Frederik II schenkt aan de broeders van St. Servaaskerk eene *area* met hare muren dicht bij die kerk gelegen .. *quedam area quidem prope ecclesiam memoratam ab antiquo usque ad hec nostra tempora inutilis penitus et despecta .. que loci vicinitate deformitatem potius memorate ecclesie videtur ingerere quam commodum aliquod ministrare .. pretaxatam*

aream cum parietibus, si qui adhuc ibidem eminent, fratribus Deo et beato Servatio ibidem patrono die noctuque famulantibus, ad omnem utilitatem et commodum eorum auctoritate imperiali contulimus ..

Datum Capue anno dominice Incarnationis M° CC° XXIII° mense Februario, indictione undecima.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms latins, n. 9306. Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 163 en n. 10180, fol. 6 (18); — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 280; — *Liber privilegiorum*, fol. 11, 98; — *De exordio et vetustate Mosae Trajectensis*, fol. 18; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 193; — *Liber sive regestum ..* fol. 30.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 33, met enkele onnauwkeurigheden; — Huillard Bréholles, *Op. cit.*, tom. II, pars I, p. 307.

97. Na 1223 Februari.

De deken en kanunniken van St. Servaas en O.L. Vrouw te Maastricht geven een vidimus van het charter van keizer Frederik II van Februari 1223, bevestigend dat van Hendrik V betreffende de schenking der kerk van Lanaeken aan het kapittel van St. Servaas.

Nos itaque Henricus decanus,[1]) Gerardus cantor, Godefridus scholasticus, totumque capitulum ecclesie sancti Servatii et nos Reinerus decanus, Wilhelmus cantor, Henricus scholasticus totumque capitulum sancte Marie Trajectensis hac subscriptione et sigillorum nostrorum appensione protestannur nos vidisse premissum privilegium de verbo ad verbum cum sigillo etiam imperatoris.

Ongedagteekend.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms latins, n. 9307. Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 276; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 116.
Onuitgegeven.

98. 1223 Maart 19.

Keizer Frederik II gelast den Aartsbisschop van Keulen, het kapittel van St. Servaas het rustig bezit te verzekeren van de open plaats in de buurt dier kerk *in qua domus quaedam ab*

[1]) Henricus komt als deken van St. Servaas voor van 1212-1241.

antiquo fundata fuisse dinoscitur, welke hij tot lafenis zijner ziel en die zijner voorouders aan die kerk geschonken had.

Datum apud Soram XIIII Kalendas Aprilis.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms latins, n. 9307, met fragment van het zegel.
Afschrift in: Cartularium II a, *imperialia,* fol. 18.
Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.,* tom. II, pars I, p. 351.

99. 1223 September 20.

Hendrik VII Roomsch koning bevestigt het privilegie 9 December 1220 door keizer Frederik II aan het kapittel van St. Servaas gegeven, waarbij deze vrijdom van tol in het Rijk aan dat kapittel verleent.

Datum apud Northusiam anno Domini M° CC° XXIII°, XII Kalendas Octobris indictione XII.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms latins, n. 9307, met het zegel van den koning.
Afschrift in: Cartularium II a, *imperialia,* fol. 29 v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imper.,* fol. XLIIII (96) en n. 10180, fol. 248 v.
Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.,* tom. II, pars II, p. 775.

100. 1224.

Otto Dei gratia proost van Aken en van St. Servaas te Maastricht, schenkt aan de broeders van deze laatste kerk een bosch te Berneau waarvan een gedeelte op een berg en het andere in de vlakte gelegen is.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo vicesimo quarto.

Afschrift in Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episcoporum et prepositorum,* fol. XXI (203).
Onuitgegeven.

101. 1224.

M(arsilius) abt van Rolduc, G. proost van Heinsbergh en Th. heer van Heinsbergh doen eene scheidsrechterlijke uitspraak in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en ridder Nicolaus de Heer en zijn erfgenamen, die zich van goederen geheeten *frumenstucken* te *Welpesdael,* behoorende aan voornoemd kapittel, hadden weten in het bezit te stellen en dat reeds sedert vier jaren, en wijzen die goederen toe aan genoemd kapittel in tegenwoordigheid van velen die *aderant in conventu ad ecclesiam beati Servatii* ..

Getuigen: de canonicis ecclesie beati Servatii: Henricus decanus, G.. cantor, magister Godeschalcus, Franco de Colonia, Petrus A .. de Erclent, Fastradus, Macharius, Arnoldus .. Item Adulphus prior de Scarnis, frater Lambertus de Valle sancti Petri Cisterciensis ordinis; de laicis vero: Winricus nobilis vir de Ditheren, Walcelinus, Godefridus, Henricus, Petrus et Renerus milites de Heer, Renerus quoque dapifer de Heinsberch, Alardin de Avechesdal, Adam de Haren et Gocewinus frater ejus; sculteti quoque et scabini tam imperii quam episcopatus, villicus quoque et scabini curie de Heer et alii quam plures.

Acta sunt hec anno gratie millesimo ducentesimo vicesimo quarto, regnante Frederico imperatore secundo, Hugone existente episcopo Leodiensi.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 126.
Onuitgegeven.

102. 1225 vóór October 21.

Otto proost van St. Servaas zegt ten behoeve van het kapittel dier kerk vaarwel op de rechten die hij bezit op de groote tiend en het patronaat der kerk van Vleytingen *quod de fructibus exinde provenientibus panis cotidianus fratrum in ecclesia residentium, prout ipsis expedire visum fuerit, augeatur.*

Getuigen: Sybodo Aquensis et Henricus ecclesie beati Servatii Trajectensis decani, Theodoricus Rumbla et Theodoricus Puls canonici Aquensis, Gerardus cantor, magister Godescalcus, Franco, Petrus, Frastradus, Arnoldus, Godefridus canonici ecclesie beati Servatii; laici vero: Franco de sancto Petro, Theodardus, Giselbertus de Fletingis et alii quam plures.

Actum anno Incarnationis dominice millesimo ducentesimo XX° quinto.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 17; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 83; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 282.
Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 37.

103. 1225 October 21.

Hendrik VII Roomsch koning bevestigt de schenking aan St. Servaaskapittel door den proost Otto van zijne rechten

op de groote tiend en het patronaats recht op de kerk van Vleytingen.

Getuigen: Sifridus Moguntinus archiepiscopus, Engelbertus Coloniensis archiepiscopus, Henricus Wormatiensis episcopus, Otto comes de Thecklemburg, Conradus comes Silvestris, Conradus comes de Everstein, Theodericus de Heinisberg, Gerlacus de Budingen, Wernherus dapifer de Bolanden, Conradus notarius de Bobarben et alii quam plures.

Actum apud Frankenfurt anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo vicesimo quinto XII Kalendas Novembris, indictione decima quarta.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.* fol. XIX en n. 10180, fol. 5 (17); — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 217 v; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 282.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. II, pars II, p. 859.

104. 1225.

Hugo van Pierrepont, bisschop van Luik, bevestigt de schenking door Otto, proost van St. Servaas, aan het kapittel dier kerk zijner rechten op de groote tiend en het patronaat van de kerk van Vleytingen (zie n. 102).

Actum anno ab Incarnatione Domini M° ducentesimo XX° quinto.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 17 v.; — Ms. fonds Latins, n. 10178, *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. XI (93), n. 10179, fol. 85 en n. 10180, fol. 119 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 283.

Onuitgegeven.

105. 1227 September 14.

De schouten, schepenen en de *universitas civium in Trajecto*, zoo die van den bisschop van Luik als die van den hertog van Brabant, verplichten zich de rechten, vrijheden en privilegiën van St. Servaaskerk te eerbiedigen.

Acta sunt hec coram prioribus Leodiensibus in majori refectorio beati Lamberti ex ordinatione venerabilis patris nostri Hugonis Leodiensis Episcopi, mediantibus etiam Ottone decano, Hugone scolastico sancti Pauli et Lamberto custode sancti Dyonisii Leodiensis specialiter ad hoc ex parte dicti patris

nostri delegatis. Anno ab Incarnatione Christi M° CC° XXVII° in Exaltatione Sancte Crucis.

Afschrift in: Cartularium III, fol 1; — *Liber privilegiorum*, fol. 16; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 165 v., en n. 10180, fol. 303; — *De exordio et vetustate Mosae Trajectensis*, fol. 29 v.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 39.

106. 1227 September.

Proost, deken en kapittel van O.L. Vrouw te Hoei geven voor eene jaarlijksche pacht van 15 mud spelt, te leveren te Hoei met Kerstmis, aan het kapittel van St. Servaas hun geheele tiend te Lens en Jardegnée[1]) in erfpacht.

Actum anno Domini M° CC° VII° mense Septembri.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 15 v.; — *Diplomata Trajectende anno 800 ad 1399*, fol. 224, 304; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 175; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 1180.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 39.

107. 1230.

Arnoldus de Scarne, burger van Maastricht, maakt een hem toebehoorend terrein, *area*, gelegen aan de Houtmarkt aldaar, *que fuit propria et libera*, voor zijn zieleheil en dat zijner echtgenoote en kinderen, cijnsplichtig aan St. Servaaskerk, waarvan op den dag van zijn jaargetijde, op den vooravond van Paulus' bekeering, 4 Luiksche penningen *ad communem fratrum beati Servatii refectionem* en eens twaalf penningen aan den refterproost, wanneer deze zulks vordert, zullen betaald worden.

Getuigen: Gerardus cantor, Arnoldus de Ercklentia cellerarius, Arnoldus Clostermannus, Fastrardus, Macharius canonici beati Servatii in Trajecto et alii ejusdem ecclesie canonici tunc presentes.

Actum anno gratie M° CC° tricesimo.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 140 v. en Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 139.

Onuitgegeven.

108. 1231 April 30.

Hendrik VII, Roomsch koning schrijft aan den hertog van

[1]) Jardegnée, vroeger een gehucht gelegen nabij Lens-Saint-Servais, provincie Luik, dat in 1139 eene kerk bezat, bestaat niet meer.

Limburg om toestemming te geven in de schenking door zijn vader, den keizer, aan de kerk van St. Servaas van een bouwvallig huis nabij die kerk gelegen. *Locus enim ille, sicut nobis innotuit, ad opus dormitorii predicte ecclesie competit et propter hoc potius consentire debes,* schrijft hij.

Datum apud Wormatiam II Kalendas Maii, indictione IIII.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Historia diplomatica Frederici secundi,* tom. III, p. 457.

109. 1231 April 30. (?)

Hendrik VII, Roomsch koning, gelast Hendrik IV, hertog van Limburg, geen tol te heffen van de wijnen van St. Servaaskapittel, afkomstig van hunne bezittingen, hetgeen in tegenwoordigheid van zijn vader den keizer en de rijksgrooten bepaald is.

Datum Wormatie pridie Kalendas Maii indictione quarta.[1])

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 11 v. (23 v.) en fol. 209; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea,* fol. 218 v.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Historia diplomatica Frederici secundi,* tom. III, p. 456.

110. 1231 Juni 7.

Otto, proost van Aken en van St. Servaas te Maastricht, schenkt ten behoeve van den refter der kanunniken zijner laatste kerk de tiend of *obedientia* te Tweebergen.

Getuigen: Godefridus prepositus et Johannes decanus Sanctorum, Sibodo prepositus beati Alberti et Sibodo decanus sancte Marie Aquensis, Conradus canonicus sancti Petri in Colonia, Remblo, Fastrardus, Gerardus cantor, Arnoldus de Erclentia canonici Trajectenses et alii quam plures clerici et laici.

Acta sunt hec anno Domini M° CC° tricesimo primo VII Idus Junii in translatione Sancti Servatii.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 141: — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 306.

Onuitgegeven.

---

[1]) Hoewel het jaar niet is aangeduid vermoeden wij dat dit zijn zal 1231, het eenige jaar der regeering van koning Hendrik VII dat overeenstemt met de 4e indictie.

111. 1231 Juni 11.

Otto proost van Aken en van Maastricht keurt goed de schenking van de tiend of *obedientia* van Vleytingen en Hees, voorheen door meester Johannes, deken van Xanten, aan St. Servaaskerk geschonken.

Actum anno Domini 1231 in capitulo beati Servatii in festo Barnabae Apostoli.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 306. Onuitgegeven.

112. 1232 vóór April.

Otto, proost van Aken en van Maastricht, schenkt met toestemming van keizer Frederik en van diens zoon den Roomsch koning Hendrik VII, aan de kanunniken van St. Servaas de *administratio* van de *curiae* dier kerk, behoorende aan de proostdij *cum omni jure*, welke schenking geschiedt *libere et absolute*, behalve die van Tweebergen en Mechelen, en 10 marken en de helft der *placita* van de afgestane *curiae*. Daarbij werd bepaald, dat de proost een residеerende kanunnik zal aanwijzen, die in opdracht van het kapittel met den kanunnik door dit laaatste te benoemen, in die *curiae placitum ire et jus hominibus ecclesie dare teneatur*, en zoo hij dat niet verkiest te doen, zal de door het kapittel benoemde alleen dit volbrengen; van de opbrengst van het tweede jaar der prebende van een overleden kanunnik zal het kapittel $^2/_3$ en de proost en zijne opvolgers $^1/_3$ beuren; zoo een der *feodatarii* van den proost een leengoed aan het kapittel zal willen schenken, verkoopen, legateeren of op eene andere wijze vervreemden, zal hij daartoe de vrijheid hebben; de vergeving der prebenden en beneficiën, de aanstelling der *campanarii* in St. Servaaskerk en het patronaatsrecht van al de kerken, welke tot dan toe aan hem en zijne voorgangers *ratione dicte prepositure* behoorden, zullen voor de toekomst aan hem en zijne opvolgers blijven.

Getuigen: Godefridus Xantensis prepositus, Sibodo decanus et Theodoricus dictus Puls canonici Aquenses et multi alii.

Datum anno Domini M° ducentesimo tricesimo secundo.

Afschrift in: de bevestigingsbrief van keizer Karel IV van 2 April 1359 op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms latins, n. 9309; —

Liber privilegiorum, fol. 3 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. XVIII (200) en n. 10179, fol. 23; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 772, waar als datum is gegeven XII Kalendas Octobris (20 September).

Afgedrukt in: Miraeus, *Opera diplomatica*, tom. IV, p. 543.

113. 1232 April.

Keizer Frederik II bevestigt de overeenkomst tusschen den proost en de kanunniken van St. Servaas betreffende de *administratio* der banken (curiae) hunner kerk (zie vorig nummer).

Getuigen: S. Maguntinus archiepiscopus, B. patriarcha Aquilegensis, G. Salzeburgensis archiepiscopus, E. Papimbergensis, S. Ratisponensis imperialis aule cancellarius, H. Wormaciensis et .. Herbipolensis episcopi, .. abbas sancti Galli, A. Saxonie, O. Meranie et B. Karinthie duces, comes H. de Hortemberc, .. comes Sene, Warnerus de Bollandia, Gunzulinus, G. et C. de Hohenloc, Riccardus camerarius et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo secundo, mense Aprilis, quinte indictionis, imperante domino nostro Friderico secundo Dei gracia invictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Jerusalem et Sicilie Rege, anno Romani imperii ejus duodecimo, Regni Jerusalimitani septimo, Regni vero Sicilie tricesimo quarto feliciter. Amen.

Datum apud civitatem in Foro Julii anno, mense et indictione prescriptis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, zegel verloren.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imperatorum*, fol. XXIX en n. 10179, fol. 23 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 308; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 214 v.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. IV, pars I, p. 321; — min nauwkeurig in: *Publications de la Société historique et achéologique dans le Limbourg*, tom. II, p. 167.

114. 1232 Mei 18.

Hendrik VII Roomsch koning keurt goed en bekrachtigt de bevestiging door keizer Frederik II van de overeenkomst tusschen den proost en de kanunniken van St. Servaas over de administratie der *curiae* hunner kerk en de verdeeling daarvan.

Datum apud Augustam anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo secundo XV Kalendas Junii indictione quinta.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 96; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 308; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 5 (17); — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 218; — Joh. Chorus, *Liber chartarum, fol. 75.*

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. IV, pars II, p. 568.

115. 1232 Juli 16.

Frater Calcherus, abt der Cisterciensers, maakt bekend, dat de kanunniken van St. Servaas en de abdij Hocht eene minnelijke schikking hebben aangegaan, waarbij eerstgenoemden aan deze laatste afstaan het gebruik van hun gedeelte van het bosch Lede, nl. *tale usagium libere et absolute, quale constitutum est eis a domino Arnoldo comite de Los* .. Daarbij werd bepaald dat, zoo een der kanuniken van St. Servaas komt te overlijden, de abdis van Hocht met de 12 oudste *moniales* de lijkdienst en uitvaart zullen bijwonen en zal de *provisor* van dat bosch jaarlijksch van de abdij Hocht met het feest van Allerheiligen *duo paria botrarum* ontvangen; daarentegen werden de kanunniken van St. Servaas opgenomen in de *fraternitas* van de geheele orde der Cisterciensers.

Actum anno Domini M°CC°XXX° secundo, mense Julio in crastino Divisionis Apostolorum.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10189, fol. 162 v.; — *Variorum* .. tom. V, p. 676; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 315.

Onuitgegeven.

116. 1232 September 4.

Het kapittel van St. Servaas oorkondt, dat het van de schepenen en laten hunner hoeve te Weert, met toestemming van Willelm de Eymael, *obedientiarius* dier hoeve, ontvangen heeft 55 Luiksche ponden wegens afkoop van het recht geheeten *Bede*, waartoe zij jaarlijks verplicht waren.

Getuigen: decanus Sybodo S. Mariae Aquensis, Gerardus cantor, Arnoldus de Erklent, Arnoldus Clostermanus, Fastrardus, Willelm de Eymael praedictae curiae tunc obedientiarius, Alardus, Godefridus de Bilsen, mag. Boid .. Henricus canonici et alii quam plures.

Actum anno Domini 1232 Sabbato post decollationem Johannis Baptiste.

Afschrift in: *Variorum*, tom. IX, fol. 800.
Onuitgegeven.

117. 1232 December.

Keizer Frederik II bevestigt het privilegie van keizer Hendrik IV van 1087 betreffende de vrijheid van het kapittel van St. Servaas, dat hem namens dat kapittel was aangeboden door den kanunnik Johannes.

Getuigen: Panormitanus et Capuanus archiepiscopi, Ravellensis episcopus, Thomasius comes Acerrarum, marchio Lance, Riccardus camerarius et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo secundo, mense Decembris, sexte indictionis, imperante domino nostro Friderico secundo Dei gratia invictissimo Romanorum imperatore semper Augusto, Jerusalem et Sicilie rege, anno romani imperii ejus terciodecimo, regni Jerusalem octavo et regni Sicilie tricesimo quinto feliciter. Amen.

Datum aput Pricenam anno, mense et indictione predictis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met gebroken zegel van den keizer in witte was aan een koord van roode en gele zijde.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, fol. XXVIII en n. 10180, fol. 45; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 373, met verkeerd jaar 1252; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 22 bis en fol. 184; — *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam* fol. 8.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. IV, pars I, p. 411; — *Acta Sanctorum Maii*, tom. III, p. XXXIV en Ghesquierus, *Acta Sanctorum Belgii*, tom. I, p. 261.

118. 1233 Mei.

De kanunniken van St. Servaas geven *jure obedientiae* aan hun medekanunnik Ludovicus de Beche hunne hoeve te Zepperen met de toebehoorende landerijen, molen, cijnzen, rechten, ap- en dependentiën enz., onder beding, dat hij acht jaren ze zal verbeteren ter waarde van 20 Luiksche ponden, waarvoor zij na zijnen dood jaarlijks zijn jaargetijde met de gebruikelijke plechtigheid zullen houden; jaarlijks zal hij aan hen leveren 65 mudden, maat van St. Truiden, half tarwe en half haver, en 2 mud tarwe, maat van Maastricht *ad quotidianam distribu-*

tionem, waarvan de voogd van Zepperen ontvangen zal 18 vaten haver en Honno de Sepperen 6 vaten haver en zal hij als cijns betalen 105 Luiksche schellingen, half met het feest der Besnijdenis des Heeren (1 Januari) en half met het feest van den H. Servatius.

Acta sunt hec solemniter Trajecti in nostro capitulo anno Domini 1233 mense Maio.

Afschrift in: *Variorum, vol. IX,* fol. 436, naar een afschrift van den notaris Henricus Lenssens.
Onuitgegeven.

119. 1233 September *22.*

De deken en kapittel van het Munster te Aken authentiseeren een afschrift van het privilegie van 1087 door keizer Hendrik IV aan het kapittel van St. Servaas geschonken, en het vidimus der bevestiging van dat privilegie door keizer Frederik II van December 1232.

Actum anno Domini M° CC° XXXIII° in crastino Mathei.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 243 v.
Afgedrukt in: *Acta Sanctorum, Maii,* tom. III, p. XXXIV; — Ghesquierus, *Acta Sanctorum Belgii,* tom. I, p. 262.

120. 1233 September *22.*

De Cantor en de kanunniken van St. Adelbertus te Aken authentiseeren, op verzoek der kanunniken van St. Servaas, het privilegie hun in 1087 geschonken door keizer Hendrik IV en geven een vidimus van de bevestiging van dat privilegie door keizer Frederik II van December 1232.

Acta anno Domini millesimo ducentesimo XXXIII° in crastino sancti Mathei.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 243 v.
Onuitgegeven.

121. 1233 November *22.*

Paus Gregorius IX bevestigt de vrijheden en immuniteiten aan het kapittel van St. Servaas door keizer Hendrik IV geschonken en deszelfs bezittingen.

Datum Laterani X Kalendas Decembris pontificatus nostri anno septimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307.

Afschrift op perkament in een vidimus van 1455.

Afschrift in: Cartularium I a, *Pontificalia*, fol. 22; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 9 en fol. 313; — Ms fonds Latins, n. 10178, fol. 4 en n. 10180, fol. 67 v. en fol. 229 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 23 v.; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 16 v.; en fol. 197 met het jaar 1234.

Aangehaald bij: Potthast, *Regesta Pontificum Romanorum*, n. 9329 en *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX.

Onuitgegeven.

122. 1234 Maart 18.

Hendrik VII, Roomsch koning, die meermalen van zijn kapelaan Sybodo, deken van Aken en kanunnik van St. Servaaskapittel te Maastricht en de overige kanunniken van dit laatste kapittel vernomen heeft over de inbreuken op hunne privilegiën en rechten door den bisschop van Luik, die zelfs den kerkelijken ban tegen hen heeft uitgesproken, verklaart dat deze, noch zijne opvolgers eenig recht of jurisdictie op dat kapittel en de kanunniken bezitten.

Getuigen: Sifridus Maguntinensis, Theodericus Treverensis, Henricus Coloniensis archiepiscopi, Ekelbertus Babenbergensis episcopus, Hermannus Herbipolensis, Johannes Metensis, Conradus Spirensis, Rogerus Tullensis episcopi, Conrardus abbas sancti Galli, magister Theog. protonotarius, Arnoldus sancti Gereonis prepositus Coloniensis, Matheus dux Lotharingie, Henricus dux Limburgensis, Waleramus frater ejus, Henricus comes de Helfenstein, Everhardus comes de Eberstein, Henricus comes de Spanheim et Simon frater ejus, Henricus comes de Gemino Ponte, Simon comes de Sarebrukke, Fredericus comes de Lininghe, Gerlacus comes de Veltenche, Lotharius comes de Weda, Henricus comes de Castris, Gerardus comes de Dieze, Widegobbus de Albeche, Hermannus de Mulenarke, Fredericus de Riferscheyd, Wernherus dapifer de Bolandia, Conrardus pincerna de Clingemberg, Everhardus dapifer de Walpurg, Henricus camerarius de Rabinsburch et alii quam plures.

Actum apud Lutram anno gratie millesimo CC° XXXIIII°. Datum XV° Kalendas Aprilis indictione septima.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308.

Afschrift op perkament in het vidimus van 3 Januari 1531 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 309; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. XXXIIII en n. 10180, fol. 58; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 24 v. en fol. 86 met het jaar 1233.

Afgedrukt in: Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, tom. IV, p. 237; — Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, pars V, tom. II, p. 644.

123. 1234 Augustus 1.

De Roomsch koning Hendrik VII verbiedt den inwoners van Tongeren zich in te laten met de zaken van St. Servaaskapittel en dit schade te berokkenen in zijne bezittingen.

Datum apud Nuremberc Kalendas Augusti indictione VII[a].

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 12 (24).

Afgedrukt in: Winkelman, *Acta imperii inedita seculi XIII et XIV*, tom. I, p. 196; — *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 4e série, tom. II, p. 137; — Wauters, *Rapport sur des manuscrits, chartes et autres documents qui se trouvent à Paris*, p. 61.

124. 1234 September 20.

Koning Hendrik VII verbiedt de inwoners van Luik, Maastricht, St. Truiden, Hoei, Tongeren en Dinant gehoorzaamheid te betuigen aan den bisschop van Luik, totdat deze uitvoering zal gegeven hebben aan zijn vonnis wegens diens aanmatigingen op de kerk van St. Servaas *quae capella nostra et imperii esse dignoscitur, utpote que a divis Romanorum imperatoribus et regibus est fundata et ad ipsum imperium pertinet immediate.*

Datum apud Spiram XII Kalendas Octobris indictione septima 1234.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 312; — *Liber privilegiorum*, fol. 2 v.; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 27.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 42; — Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. IV, pars II, p. 690.

125. 1234 September 20.

Koning Hendrik VII gelast den schout van Aken toe te zien, dat uitvoering gegeven worde aan zijn diploom van 20

September 1234[1]) en de burgers aldaar te dwingen, zoo het noodig mocht zijn *invocato super hoc auxilio dilectorum fidelium nostrorum ducis de Lempere et comitis Walerammi.*

Datum apud Spiram XII Kalendas Octobris indictione XII.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 15.
Onuitgegeven.

126. 1236 Mei 18.

Keizer Frederik II gelast, op verzoek van den deken en de kanunniken van St. Servaas, den bisschop van Luik, hen onder zijne bescherming te nemen.

Datum apud Wiesbaden XVIII Madii[2]) none indictionis.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds St. Lambert, n. 121.
Afschrift in: Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 216; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 54 v. en 252 v.
Afgedrukt in: S. Bormans en E. Schoolmeesters, *Cartulaire de l'église Saint-Lambert de Liége*, tom. I, p. 359; — Huillard-Bréholles, *Op. cit.*, tom. IV, p. 859.

127. 1236 Juni 9.

Het Kathedraalkapittel van St. Lambert en de andere conventueele kerken van Luik nemen de kerk van St. Servaas *que nobis ab antiquis temporibus familiaris extitit et devota,* in hare *fraternitas* op.

Actum anno Domini M° CC° tricesimo sexto quinto Idus Junii.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 316; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 34; — *Liber privilegiorum*, fol. 24 v.
Afgedrukt in: S. Bormans et E. Schoolmeesters, *Op. cit.*, tom. I, p. 361, n. 284.

128. 1236 Juli.

Jan van Eppes, bisschop van Luik, bekrachtigt de overeenkomst tusschen den proost van St. Servaas en het kapittel dier kerk over de verdeeling en het beheer hunner goederen.

Actum anno Domini M° CC° tricesimo sexto, mense Julio.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia*, fol. 317; — *Liber privilegiorum*, fol. 32 v.; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 25.
Onuitgegeven.

---

[1]) Zie voorgaand nummer.

[2]) De maand Mei — Ducange, *Glossarium ad scriptores mediae et infimae Latinitalis:* mensis maius dictus madii, quod terram madeat.

129. 1236 September 9.

Op verzoek van den proost en het kapittel van St. Servaas, *capelle nostre beati Servatii in Trajecto, fideles nostri,* bevestigt keizer Frederik II de uitspraak van 's Rijks grooten, namelijk dat genoemd kapittel onmiddelijk ressorteert onder het Rijk en bijgevolg vrij is van elke jurisdictie van den bisschop van Luik.

Datum Hagenowe VIIII Septembris IX indictione.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs, fonds Latins, n. 9308, met gebroken zegel van den keizer in witte was aan een lederen koord.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 166 v. en n. 10180, *litter. imper.,* fol. XXX (83) en fol. LIII v. (107 v.); — *Codex diplomaticus Mosae Trajectensis,* tom. I, fol. 225, op het Rijksarchief te Maastricht; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 311 met het jaar 1234.

Afgedrukt in: Huillard-Bréholles, *Op. cit.,* tom. IV, pars II, p. 764; — Miraeus et Foppens, *Op. cit.,* tom. IV, p. 255.

130. 1236 October 26.

Henricus, Dei gratia deken, en geheel het kapittel van St. Servaas, geven in eeuwigdurende pacht voor eene jaarlijksche rente van 5 ponden, Luiksche munt, aan de abdij van Val-Saint-Lambert van de Cistercienser Orde, hun vrijgoed van *Ramioulle* met al zijne dependentiën in personen, cijnzen, landen, weiden, bosschen, beemden, waters, visscherijen, wegen enz.

Actum anno Domini M° CC° tricesimo sexto, die beati Amandi.

Chirograaf op perkament op het Staatsarchief te Luik, fonds Val-Saint-Lambert, n. 141.

Regest in: J. G. Schoonbroodt, *Inventaire analytique et chronologique des archives de l'abbaye du Val-St. Lambert lez Liège,* tom. I, chartes, p. 51, n. 141.

Onuitgegeven.

131. 1237 Mei 2.

Paus Gregorius IX bevestigt de minnelijke schikking, die door bemiddeling van den bisschop van Luik tusschen den proost Otto en de kanunniken van St. Servaas is tot stand gekomen, in hunne geschillen over de heerlijkheden Mechelen en Tweebergen en andere zaken.

Datum Viterbii VI nonas Maii pontificatus nostri anno undecimo.

Afschrift in: Cartularium I a, *Pontificalia*, fol. 4 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, fol. V en n. 10180, fol. 127 v.
Onuitgegeven.

132. 1237 Juli 9.

Henricus, deken van Utrecht, doet eene scheidsrechterlijke uitspraak in de geschillen tusschen de abdij van St. Truiden eenerzijds, die van Averbode en den deken van St. Servaas te Maastricht anderzijds, over de tiend van Beautershoven nabij St. Truiden.

Aan den deken van St. Servaas wijst hij toe de tiend van het land van Haspert en van Eike; de tiend van de helft eener mansus, welke zekere Adam de Baltersoven geschonken had aan de kerk van St. Servaas en waarvan aan de kerk van St. Truiden cijns werd betaald; de tiend van een mansus vrijgoed, welke die van Bautershoven geschonken hebben aan de kerk van *Haspert;* de tiend van een mansus, welke die van Bautershoven aan de kerk van St. Servaas geschonken hadden met den cijns en de tiend, eindelijk de tiend van het land geheeten *Valke,* vrijgoed van Bautershoven.

Actum VII° Idus Julii anno Incarnationis dominice M°CC° XXXVII° in ecclesia sancti Trudonis.

Afgedrukt in: Ch. Piot, *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trond*, tom. I, p. 196.

133. 1237 Juli.

Otto, Dei gratia proost van Aken en van Maastricht, keurt goed de overeenkomst gesloten tusschen het kapittel van St. Servaas en de abdij van Val-St. Lambert betrekkelijk het vrijgoed van Ramioulle.

Actum et datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo septimo, mense Julio.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds Val-St. Lambert, n. 146, met het zegel van den proost.
Regest in: J. G. Schoonbroodt, *Op. cit.*, tom. I, p. 51, n. 146.
Onuitgegeven.

134. 1237 Augustus.

In hun geschil over de goederen te Ramioulle benoemen de abdij van Val-St. Lambert en het kapittel van St. Servaas scheidsrechters, te weten, eerstgenoemde den deken van St.

Maarten te Luik, laatstgenoemd den deken van St. Jan aldaar en deze beiden den deken van St. Paulus dier stad, met de bepaling dat wie der partijen de scheidsrechterlijke uitspraak niet involgt eene boete zal beloopen van 20 Luiksche ponden, het geschil verliezen en trouwbreuk begaan.

Actum anno Domini M° CC° XXX° septimo mense Augusto.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds Val-St. Lambert, n. 147.
Regest in: J. G. Schoonbroodt, *Op. cit.*, tom. I — Chartes, p. 53, n. 147.
Onuitgegeven.

135. 1237 Augustus 22.

R. deken van St. Maarten en W. deken van St. Jan te Luik, doen een scheidsrechterlijke uitspraak in het geschil tusschen de abdij van Val-St. Lambert bij Luik en deken en kapittel van St. Servaas over de bewering van genoemde abdij, dat genoemde deken en kapittel haar in eeuwigdurende pacht voor 5 Luiksche ponden 's jaars hun goed te *Ramioulle*[1]) gegeven hadden, doch door hen teruggenomen zou zijn.

Actum et datum mense Augusto in octavis Assumptionis beate Marie Virginis, anno Domini M° CC° tricesimo septimo.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds Val-St. Lambert, n. 148.
Regest in: J. G. Schoonbroodt, *Op. cit.*, tom. I — Chartes, p. 54, n. 148.
Onuitgegeven.

136. 1237 Augustus 28.

Henricus, deken, en het kapittel van St. Servaas geven hunne goedkeuring aan de scheidsrechterlijke uitspraak, in het voorgaande charter vermeld.

Datum anno Domini M° CC° XXX° septimo in dei beati Augustini.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds Val-St. Lambert, n. 149, met zegel van het kapittel van St. Servaas.
Regest in: J. G. Schoonbroodt, *Op. cit.*, p. 54, n. 148.
Onuitgegeven.

137. 1237 Augustus 29.

J., proost, J., deken, de aartsdiakenen en het kapittel der kathedraal van Luik keuren goed en bekrachtigen de overeen-

[1]) Ramulhel, Ramehul, Ramelul, Ramihul = Ramioul'e, een gehucht van Ramet, zijnde een vrijgoed, dat in de XIe eeuw behoorde aan Godfried van Bouillon, die het in 1050 schonk aan de kerk van St. Servaas.

komst tusschen de abdij van Val-St. Lambert bij Luik en het kapittel van St. Servaas over dezes goederen te *Ramioulle*.

Datum in decollatione sancti Johannis Baptiste anno Domini M° CC° XXX° septimo.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds Val St. Lambert. Zegel afgevallen.
Onuitgegeven.

138. 1237.

Henricus, deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij aan de hospitaalridders van den H. Antonius van Vienne, *„pauperibus sancti Anthonii de Vinos"* de hun toebehoorende kapel van den H. Antonius te Maastricht, met haar toebehooren gegeven hebben, onder voorwaarden dat zij een priester of broeder hunner orde zullen aanstellen om er de H.H. Diensten te verrichten en zal die priester hunne kerk van St. Servaas veelvuldig bezoeken en bij de diensten tegenwoordig zijn; jaarlijks zullen zij het kapittel van St. Servaas voor deze schenking 4 Luiksche ponden betalen, 2 met het feest der H. Maria Magdalena en 2 met O.L. Vrouw Lichtmis, totdat zij de som van 40 ponden zullen betaald hebben tot aankoop van goederen, waarvan een door het kapittel van St. Servaas aan te stellen vicarius kan onderhouden worden; van deze 40 ponden zullen zij 20 ponden met het feest van Pinksteren over een jaar betalen en dan ontheven zijn van de betaling van 2 der 4 voormelde ponden, en de resteerende 20 ponden het jaar daaropvolgende, zoodat zij dan ook ontheven zullen zijn van de resteerende 2 ponden; jaarlijks zullen zij met het feest van St. Servaas, ter erkenning van het patronaatsrecht over die kapel, een pond was leveren; daarenboven zal de priester aan het hoofd dier kapel gesteld, hetzij seculier of lid hunner orde, jaarlijks met de feesten van Kerstmis, Paschen, St. Servaas, O.L. Heer Hemelvaart, Pinksteren en de dedicatie van St. Servaaskerk aanwezig zijn op hun koor, gekleed in koorkleed; overigens kan deze naar verkiezen steeds de diensten op het koor hunner kerk bijwonen en zal dan genieten wat aan de *„socii chorales"* gegeven wordt; die priester of lid hunner orde zal de beslissingen en besluiten van het kapittel nakomen en ten uitvoer brengen en zal hij, zoo dikwijls de kanunniken van St.

Servaas met processie naar gemelde kapel zullen komen, die processie met wierookvat, het luiden der klokken en andere passende middelen begroeten; daartegen zal het kapittel genoemden priester of lid dier orde beschouwen en behandelen als een hunner *socii chorales*.

Datum actum anno Domini M° CC° XXX° septimo.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 98 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 209.

Uitgegeven in: *Messager des sciences historiques de Belgique*, 1850, p. 362.

139. 1238 Juni 1.

Paus Gregorius IX geeft zijne goedkeuring aan en bevestigt der overeenkomst gesloten tusschen den proost en de kanunniken van St. Servaaskapittel betreffende de administratie hunner goederen .. *super quibusdam curiis, possessionibus et aliis bonis ad ecclesiam vestram spectantibus que communiter habebatis pro eo quod eadem bona erant indivisa dissensio sepe sepius oriretur* .. (zie n. 112)

Datum Laterani Kalendas Junii pontificatus nostri anno duodecimo.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, fol. VI en n. 10180, fol. 127 v.

Onuitgegeven.

140. 1240 Januari 17.

H(enricus), deken, en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat wijlen Godefridus junior 3½ marken *ad bona comparanda* aan hun gelegateerd had, waarvan zijne echtgenoote Herburgis voor haar leven het vruchtgebruik zal hebben, dat deze, toen naderhand de refterproost heer W. eenige goederen gekocht had van Franco de Lataplatea, aan dat legaat van haren echtgenoot toegevoegd heeft ½ mark, onder beding dat de refterproost haar jaarlijks met het feest van den H. Andreas bezorgen zal ½ mud tarwe, en na haren dood, op den dag van het jaargetijde van Godefridus voornoemd *cuneos* zal uitdeelen.

Actum in capitulo ecclesie sancti Servatii anno millesimo ducentesimo tricesimo nono feria quarta post octavam Epiphanie.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 96 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 139.

Onuitgegeven.

141. 1241 Juli 15.

Otto Dei gratia proost, Hendricus deken en geheel het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij eendrachtiglijk aan de *pauperes sancti Antonii de Viennois*, de hun toebehoorende kapel van den H. Antonius, gelegen *in suburbio* van Maastricht, onder zekere voorwaarden geschonken hebben (zie n. 138)

De acte werd bezegeld door den proost Otto, den deken Hendricus, den cantor Gerardus en den scholaster magister Godefridus, terwijl Lancelinus (?) provisor van genoemd huis, die kapel in bezit nam en voor zich en zijne opvolgers belooft de gestelde voorwaarden te zullen nakomen.

Datum anno dominicae Incarnationis 1241 indictione 14 in die divisionis sanctorum Apostolorum.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 32 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 332; — *Liber sive Regestum*, fol. 31.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le duché de Limbourg*, tom. II, p. 172; — *Messager des sciences historiques*, année 1850, p. 365.

142. 1243-1254.

Paus Innocentius IV keurt goed de schenking der kapel van den H. Antonius aan de hospitaalridders van den H. Antonius te Vienne door het kapittel van St. Servaas.

Vermeld in het fragment eener lijst der archieven van St. Servaaskapittel op het Rijksarchief te Maastricht, p. 6, waar als jaargetal foutief is opgegeven, 1241; eerst 24 Juni 1243 is Paus Innocentius IV gekozen.
Onuitgegeven.

143. 1244 Juni 2.

Otto Dei gratia proost, Gerardus deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij aan de abdis en het convent der Munsterabdij te Roermond in erfpacht gegeven hebben hunne bezittingen te Echt, nl. de hoeve met akkers, opbrengsten en alle toebehoor, de tiend zoo groote als kleine en de novale tiend, het patronaatsrecht der kerk van Echt, alsmede de groote en kleine tiend te Weert met alle toebehooren, alle goederen en rechten aldaar, onder beding dat zij hun jaarlijks met het feest van Kerstmis 15 Luiksche ponden, daags na het feest van O.L. Vrouw Lichtmis insgelijks 15 dier ponden, en op de octaaf van Pinksteren 14 dier ponden zullen betalen; ingeval

die gelden niet op den gestelden dag betaald zijn, zullen de abdis en het convent voor iedere achterstallige week 5 Luiksche schellingen boete betalen; die gelden zullen op risico der abdis en het convent naar Maastricht gezonden en in het kapittel betaald worden, terwijl de kanunniken voorzien zullen *in expensis* voor den brenger; ter erkenning van het *dominium* van St. Servaaskapittel, zal ieder nieuw benoemde abdis persoonlijk of door haar afgevaardigde genoemde schenking vernieuwen in eene kapittelvergadering en ½ aan wijn schenken; de rechten wegens die kerk aan den bisschop, den aartsdiaken of den deken verschuldigd, alsmede het noodige voor de herstellingen daaraan, komen ten laste van de abdis en haar convent, doch indien op last van den Paus of een gemeenschappelijk besluit der kerk van Luik van de opbrengsten der voornoemde goederen van Echt of Weert eenig gedeelte, hetzij twintigste, hetzij tiende, hetzij elk ander gedeelte zal gevorderd worden, dit door het kapittel van St. Servaas betaald zal worden, *eo quod pensionarii sint dictorum bonorum;* en ingeval iemand hunne kerk of het convent moeilijkheden wil berokkenen of geweld plegen wegens die goederen, zullen zij te zamen en op gemeenschappelijke kosten deze tot rede brengen.

Acta sunt hec in capitulo nostro quarto nonas Junii anno Domini M°CC°XLIIII.

Afschrift in: *Variorum,* tom. V, p. 651; — *Liber chartarum* van het Munster te Roermond; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 346; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 166

Afgedrukt in: *Publications* enz., tom. XIII, p. 295.

144. 1244 Juni 2.

Soror O .. *dicta abbatissa* en het convent van het Munster[1]) te Roermond maken bekend, dat de proost, deken en kapittel van St. Servaas haar ten eeuwigen dage onder zekere voorwaarden geschonken hebben hunne hoeve te Echt met deszelfs toebehoor en rechten, de groote en kleine tiend te Weert met met alle daaraan verbonden rechten (zie vorige acte).

Acta sunt hec quarto nonas Junii anno Domini M°CC°XL°quarto.

---

[1]) De Munsterabdij te Roermond van de orde der Cisterciensers, werd in 1218 gesticht op verlangen zijner moeder Richarda van Nassau, door Gerard III, graaf van Ge'der en Zutphen, zijne echtgenoote Margareta van Brabant en zijn zoon Otto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. Zegel in roode was aan een rood zijden koord, voorstellende eene vrouwelijke figuur ten voeten uit en aanziende, in kloosterlijke kleederen, houdende in de handen tegen de borst een boek; randschrift: **Sigill' abbiss .. de roremude.**

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 34 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 348.

Afgedrukt in: L. A. J. W. Sloet, *Oorkondenboek der graafschappen Gelre en Zutphen, tot aan den slag van Woeringen, 5 Juni 1288*, tom. II, p. 650, n. 644.

145. 1244 Juli 2.

Otto, *Dei gratia* proost, Godefridus, *eadem gratia* deken, en geheel het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat een geschil ontstaan is tusschen hen en de inwoners van Zepperen. Deze beweerden, dat zekere gronden geheeten *Ekhout, Oye, Vrosbach, Drisk in villa* en *Stuk* deel uitmaken van hun gemeentelijke weidegronden, terwijl het kapittel voor zich uitsluitend opvorderde den eigendom van *Ekhout* en *Stuk*. Na langdurige debatten kwamen zij overeen die zaak aan scheidsrechters op te dragen en benoemden daartoe Henricus, toen deken, den scholaster, den cantor en den schatbewaarder van genoemd kapittel. Deze beslisten dat het perceel geheeten *Stuk* zich uitstrekkende van het bosch *Elkenbosch* tot aan *Stippelrode* eigendom is van het kapittel en dat de inwoners van Zepperen daarop geen recht hebben; maar dat de perceelen *Ekhout, Oye, Vrosbach, Drisk in villa* voor het vervolg zonder tegenspraak behooren zullen aan de inwoners van Zepperen.

Getuigen: Wilhelmus cantor, Johannes decanus Xantensis, Henricus camerarius, Ludowicus thesaurarius, dominus Henricus sanctorum Apostolorum in Colonia prepositus, Gerardus, Macharius, Goswinus et alii quam plures ecclesie nostre canonici.

Datum anno ab Incarnatione Domini M° CC° XLIIII° in crastino octave sancti Johannis Baptiste.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 69; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcop. et preposit.*, fol. XVI (198).

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 44.

Onuitgegeven.

146. 1245 Maart 14.

Paus Innocentius IV bevestigt de overeenkomst tusschen den proost en de kanunniken van St. Servaas over de verdeeling der villae, bezittingen en andere zaken aan hunne kerk behoorende en door hen onverdeeld bezeten.

Datum Lugduni secundo Idus Martii pontificatus nostri anno secundo.

Afschrift gecollationeerd door den notaris Jacques Lennich in Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. pont.*, fol. XVI; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 127.

Ouitgegeven.

147. 1245 Maart 14.

Paus Innocentius IV gelast den proost, den deken en den scholaster van het kapittel van O.L. Vrouw te Maastricht om de overeenkomst tusschen den proost en de kanunniken van St. Servaas betreffende de goederen hunner kerk, die door beide partijen *sine pravitate provide* gesloten is en *sponte* aangenomen, onverwijld te doen nakomen en zulks met kerkelijke straffen.

Datum Lugduni secundo Idus Martii pontificatus nostri anno secundo.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 24 v. en n. 10180, fol. 232 v.

Onuitgegeven.

148. 1245 Maart 27.

Paus Innocentius IV bevestigt, op verzoek van den deken en de kanunniken van St. Servaas, de schenking van het *jus patronatus* der kerk van St. Jan te Maastricht, hun gedaan door den proost Otto.

Datum Lugduni VI Kalendas Aprilis pontificatus nostri anno secundo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307, met bul van den Paus.

Afschrift in: Cartularium I, *Pontificalia*, fol. 3 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. pontif.*, fol. XV en n. 10180, fol. 317 v.

Onuitgegeven.

149. 1245.

Otto, proost, de deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat de abdis en het Munster te Roermond, van de Cis-

tercienser orde, hunne hoeve met toebehoor te Echt, de tiend der kerk aldaar en de tiend te Weert *tam predialem quam personalem* tegen eene eeuwigdurende jaarlijksche pacht reeds meer dan twintig jaar bezitten met al de rechten en ongereptheid als zij hun behoord hebben.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quinto.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 166 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 360.

Afgedrukt in: L. A. J. W. Sloet, *Op. cit.*, tom. II, p. 660 bis.

150. 1246 April 13.

Magister Godefridus, *Dei gratia* deken, en geheel het kapittel van St. Servaas maken bekend, dat zij Nicolaus, *investitus* van Zepperen, tot hun confrater hebben aangenomen onder deze voorwaarden: dat zoo hij te Maastricht komt te overlijden, zij op den dag van dat overlijden met het kruis en in processie, zooals gebruikelijk is, naar zijn lijk zullen gaan om er de vigiliën te bidden, en op den dag der begrafenis zijn lijk zullen ontvangen in hun convent *in medio monasterii* tot het houden van de Mis der overledenen; dat hij in de *ambitus* hunner kerk zal begraven worden en jaarlijks zijn jaardienst met *vigiliae* op den vooravond en met de H. Mis op den verjaardag zal gehouden worden en zij volgens gebruik met voorafgaand kruis naar zijn graf gaan zullen en zijn naam *in regulis nostris* en andere boeken, waarin de namen van overledenen en weldoeners vermeld worden, opteekenen. Zoo hij echter buiten Maastricht komt te overlijden en dit hun bekend is gemaakt, zullen zij zijn uitvaart houden als van een afwezigen kanunnik met *vigiliae* op den vooravond en met eene Mis van de overledenen den volgenden dag. Genoemde Nicolaus heeft het kapittel van St. Servaas *propter reverentiam Dei et honorem gloriosi patroni nostri sancti Servatii* en voor zijn zieleheil geschonken 18 Luiksche ponden om ten behoeve hunner kerk af te lossen eene tiend bij Mopertingen, namelijk $^1/_3$ der tiend van 13 mansus aldaar, welke $^1/_3$ jaarlijks voor 2 mud tarwe en 2 mud gerst, maat van Maastricht, verpacht werd. Van de opbrengst dezer tiend zal de refterproost hunner kerk 4 mudden ontvangen, waarvan een mud gerst ten behoeve van

den refter, 2 mudden tarwe vóór het feest van O. L. Vrouw Lichtmis en een mud gerst vóór half vasten, ten behoeve van Nicolaus voornoemd of voor den door hem aangewezene voor zijn leven en in geval die tiend niet voldoende 4 mudden opbrengt, zal de geheele opbrengst aan Nicolaus gegeven worden. Verder werd bepaald dat na zijn dood voor het mud gerst, dat hem voor zijn leven is toegewezen, op den dag van zijn jaardienst aan ieder aanwezige, zoo kanunnik als choralis, een kleine *cuneus* zal verstrekt worden, en aan de kanunniken, zoo aan- of afwezig nog een groote *cuneus*, en voor de twee mudden tarwe, Nicolaus voor zijn leven toegewezen, zal de refterproost van hun graanzolder 32 vaten tarwe jaarlijks met Septuagesima den *hospitalarius* hunner kerk doen toekomen ten behoeve der armen, met deze bepaling, dat het getal der brooden en haringen dat in den Vasten dagelijks aan de armen in hun refter in aalmoes wordt gegeven, hetgeen *mandatum* genoemd wordt, zal verdubbeld worden, namelijk waar tot nu toe twaalf armen dagelijks tot het *mandatum* werden aangenomen in het vervolg hun getal op vier en twintig zal gebracht en aan allen eene gelijke hoeveelheid brood en haring verstrekt worden; met Septuagesima zal de refterproost genoemde tarwe onverwijld den *hospitalarius* bezorgen, opdat deze de brooden en de haringen voor dat *mandatum* noodig gevoegelijk kan aanschaffen.

Acta sunt hec solemniter in nostro capitulo anno dominice Incarnationis M° CC° XLVI°. Idibus Aprilis.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 125; — *Variorum*, tom. II, p. 197.
Onuitgegeven.

151. 1246 October 15.

Paus Innocentius IV verleent den deken en de kanunniken van St. Servaas *sine juris prejudicio alieni* het recht in de plaatsen, waar zij oude tienden bezitten, in die mate novale tienden te heffen.

Datum Lugdini Idibus Octobris pontificatus nostri anno quarto.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 243; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 358.
Onuitgegeven.

152. 1247 Januari 5.

Paus Innocentius IV bevestigt de overeenkomst gesloten tusschen den proost Otto en de kanunniken over de administratie hunner banken, *curiae* (zie n. 112).

Datum Lugduni nonas Januarii pontificatus nostri anno quarto.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. pont.*, fol. XVII en n. 10180, fol. 126 v.
Onuitgegeven.

153. 1247 Maart 1.

Paus Innocentius IV bevestigt de privilegiën, immuniteiten en andere rechten aan het kapittel van St. Servaas geschonken door Pausen zijne voorgangers, Roomsche koningen, vorsten en anderen.

Datum Kalendas Martii pontificatus nostri anno quarto.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 362.
Onuitgegeven.

154. 1247 Juni.

Arnoldus graaf van Loon en Chinay oorkondt, dat hij met het kapittel van St. Servaas eene overeenkomst heeft gesloten over het bosch van Lede[1]), waarvan 1/4 deel in eigendom behoort aan genoemd kapittel. Daarbij werd bepaald, dat hij en zijne opvolgers van dat 1/4 deel ten allen tijde zullen genieten het derde deel van het houtgewas en der eikels en het derde deel van den prijs wanneer het verkocht mocht worden, terwijl de overige twee derde deelen behooren aan het kapittel; wanneer de boomen van dat 1/4 deel gerooid zullen zijn, zal een vierde van den grond *cum omni ulilitate que ex eo provenire poterit* aan hem en zijne opvolgers toebehooren en de overige drie deelen *cum omni jure et utilitate* aan het kapittel, behoudens het negende gedeelte zoo van het bosch als van den grond behoorend aan de kerk van Aken; het 1/4 deel dat aan het kapittel toegewezen is strekt zich uit naar den kant van Neeroeteren, en is door limietsteenen afgebakend; het patronaatsrecht op het nieuwe dorp nabij Dilsen[2]), zal evenals dat op Dilsen beur-

[1]) Het bosch Lede bestaat niet meer.
[2]) Dilsen, eene gemeente van Belgisch Limburg, 1 1/2 uur van Maeseyck.

telings toebehooren aan den graaf en zijne opvolgers en aan het kapittel; de *mansionarii* van het kapittel of de hun cijnsplichtigen, die in genoemd nieuw dorp burger worden, zullen den hoofdelijken cijns en alle rechten evenals tevoren aan genoemd kapittel verschuldigd zijn, zoodat, hoewel zij nieuwe burgers zijn, in geenendeele de rechten van het kapittel zullen verkort worden; het steenen huis met plaats en omheining, waarvoor hij 50 schellingen 's jaars aan het kapittel betaalt, zoo voor tiend van het nieuwe dorp als voor tol en de visscherij, welke het kapittel op de Maas te Dilsen toebehoort, ruilen zij voor de 20 marken, welke het kapittel hem heeft toegezegd met de verplichting dat hij en zijne opvolgers dat huis van den leenband dienen los en tot een vrijgoed te maken en het omgeven met grachten en water — naar goedvinden — evenwel mag er geene versterking tot zijn nadeel eraan aangebracht en het huis niet vervreemd worden zonder toestemming van het kapittel.

Getuigen: His autem interfuerunt et testes adhibiti sunt: ex parte nostra Balduinus magister de Herkenrode Cisterciensis ordinis, Goswinus nobilis de Borne, Henricus de Velke dapifer noster, Houterus de Berlo, Lenna de Cortercem et Godenulus de Elderen milites; ex parte autem dicti capituli: magister Godefridus decanus, Adam scholasticus, Wilhelmus cantor, Ludovicus thesaurarius, Alardus canonici sancti Servatii et tam ex nostra quam eorum parte alii clerici et laici quam plures.

Datum apud Dilsen. Acta autem sunt hec anno Domini millesimo CC⁰XL⁰ septimo, mense Junio.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 41; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 19; — *Variorum*, tom. VIII, fol. 357; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 167.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3ᵉ série, tom. IX, p. 45.

Onuitgegeven.

155. 1248 Juni 17.

Henricus van Gelder, bisschop van Luik, neemt van de inkomsten der pastorij van Vleijtingen twaalf mudden 's jaars, half rogge half gerst, en voegt ze bij de inkomsten van den schatbewaarder van St. Servaaskapittel, die het recht verkrijgt

om telkens bij het openvallen dier pastorij een geschikt persoon, die reeds priester is of binnenkort de H. Wijding ontvangen zal, voor te stellen.

Datum in castro (?) Aquisgrani anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo octavo feria quarta post Trinitatem.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 128 v.
Onuitgegeven.

156. 1249 Januari 12.

Paus Innocentius IV verleent onder de gewone voorwaarden, aan de geloovigen, die met het feest der H.H. Zeven Broeders Martelaren (10 Juli) of gedurende de octaaf de kerk van St. Servaas bezoeken een aflaat van 40 dagen .. *ad ecclesiam vestram in festo sanctorum septem Fratrum Martirum magna confluat annuatim fidelium multitudo.*

Datum Lugduni II Idus Januarii pontificatus nostri anno sexto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, met looden bul aan een koord van gele en roode zijde.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. pont.*, fol. XVIII.
Onuitgegeven.

157. 1249 Januari 12.

Paus Innocentius IV verleent onder de gewone voorwaarden een aflaat van veertig dagen aan de geloovigen die op de feestdagen der H. Maagd .. *quas, quia sic decet, sollempniter vos celebrare asseritis,* de kerk van St. Servaas bezoeken.

Datum Lugduni II Idus Januarii pontificatus nostri anno sexto.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. pont.*, fol. XXIIII.
Onuitgegeven.

158. 1249 Januari 30.

Paus Innocentius IV verleent een aflaat van veertig dagen onder de gewone voorwaarden aan de geloovigen, die op den dag van het feest van den H. Servatius en van de H.H. Monulphus en Gondulphus en gedurende de octaaf .. *in festis sanctorum Servatii, Monulfi et Gondulfi, quorum corpora requiescunt ibidem,* de kerk van St. Servaas bezoeken.

Datum Lugduni III Kalendas Februarii pontificatus nostri anno sexto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, met looden bul hangende aan een koord van roode en gele zijde.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 230, waar de dagteekening is IIII Kalendas Februarii (29 Januari).
Onuitgegeven.

159. 1249 Mei 7.

Paus Innocentius IV bevestigt de schenking van de kapel van den H. Antonius te Maastricht door het kapittel van St. Servaas aan de *Fratres hospitalis Sancti Antonii*, van het diocees Vienne (zie n. 138).

Datum Lugduni nonas Maii pontificatus nostri anno sexto.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 332; — *Liber seu regestum*, fol. 31.
Afgedrukt in: *Publications* etc., tom. II, p. 171; — *Messager des sciences historiques* .. année 1850, p. 364.
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 45; — vermeld in: Potthast, *Op. cit.*

160. 1249 Mei 18.

Paus Innocentius IV vraagt, op verzoek van den abt van Sint-Truiden, den deken van St. Servaas om in andere kloosters voor drie jaren eenige monniken dier abdij onder te brengen, teneinde hare lasten te verlichten.

Datum Lugduni XV Kalendas Junii anno VI.

Regest in: Rodenberg, *Epistolae seculi XIII e regestis pontificum Romanorum*, tom. II, p. 536.

161. 1249 December 21.

Paus Innocentius IV .. *cupientes ut ecclesia vestra in honore sancti Servatii dedicata congruis honoribus frequentetur* .. verleent onder de gewone voorwaarden een aflaat van veertig dagen aan de geloovigen, die met het feest van Paschen en gedurende de octaaf de kerk van St. Servaas bezoeken.

Datum Lugduni XII Kalendas Januarii pontificatus nostri anno septimo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, met de looden bul aan een koord van gele en roode zijde.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. pont.*, fol. XXVI.
Onuitgegeven.

162. 1250 Februari.

Otto, *Dei gratia Aquensis et Trajectensis prepositus,* oorkondt dat hij, in overleg en met goedkeuring van het kapittel van St. Servaas, de bouwlanden behoorende tot de heerlijkheid zijner proostdij Tweebergen en gelegen te St. Pieter te cijns heeft gegeven, onder beding dat de *mansionarii* die dat land te cijns nemen jaarlijks van ieder jurnale 4 schellingen en 4 kapoenen betalen zullen, maar *in requisitione* slechts 4 Luiksche schellingen; dat deze *mansionarii* behooren tot de jurisdictie van den bisschop van Luik, doch vrij zijn van elke tiend wegens dat land verschuldigd, en zij de rechten en gebruiken genieten zullen welke de *homines beati Lamberti* te Maastricht genieten.

Het stuk werd gezegeld door den Proost, den deken Godefridus en het kapittel.

Actum et datum anno Domini M°CC°XL° nono mense Februario.

Afschrift in: *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam,* fol. 25 v., handschrift op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage.
Onuitgegeven.

163. 1250.

Otto, proost van Aken en van Maastricht, oorkondt, dat hij met toestemming van het kapittel van St. Servaas aan de abdis en het convent van Hocht gegeven heeft een vijver nabij Grimbede (Opgrimby[1]), in het vrijgoed van dat kapittel gelegen, onder beding dat aan beide zijden van dien vijver zulk een strook gronds erbij zal behooren waarop de *cespites effodiant, quibus vivarium ipsum infra alveum suum conservent, ne aliquatenus erumpat,* die grond zal zich naar den kant van Maastricht uitstrekken tot aan het vrijgoed; de uitgaven voor dien vijver zullen voor den eersten keer voor de helft door genoemd kapittel gedragen worden, en voor het vervolg geheel door de abdij; zonder wederzijdsche toestemming kan geen der partijen er visch vangen; zoo die vijver buiten zijne oevers treedt en schade berokkent aan het aangrenzend land der *mansionarii* zullen de proost en het kapittel zorg dragen dat de abdij daarvan geen last ondervinde.

Actum et datum anno Domini M°CC° quinquagesimo.

[1]) Grimby, Opgrimby, eene gemeente in Belgisch-Limburg.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds abdij Hocht; zegels verloren.

164. 1251 Februari 3.

Otto, bij de gratie Gods proost van Aken en van Maastricht, oorkondt, dat de abdis en het convent van Hocht *(Hughte)* van de orde der Cisterciensers, van Macharius de Mobertingen gekocht hebben dertien bunders land gelegen op het grondgebied van Mopertingen[1]), *Mabertingen,* welke genoemde Macharius van hem te leen houdt, en welke deze, zooals gebruikelijk is, met toestemming zijner echtgenoote en kinderen ten behoeve van eerstgenoemden in zijne handen heeft neergelegd en afstand daarvan gedaan; dat hij met instemming van zijn kapittel te Maastricht dat land aan genoemde abdij heeft overgedragen en tot cijnsgoed gemaakt met dien verstande, dat de abdis en het convent voornoemd jaarlijks met het feest van den H. Servatius hem en zijne opvolgers in de bank van Tweebergen nabij Maastricht van elk bunder 5 Luiksche denaren betalen zullen; dat zij een *frater conversus* zullen aanstellen tot *mansionarius* van dat land, na wiens dood diens opvolger hem en zijn opvolgers in de proostdij van Maastricht zooveel zal betalen als van dat land cijns wordt betaald; dat die frater tot schepen zal aangesteld worden, naar de gerechtszittingen zal moeten komen en tot geen andere verplichtingen, welke van andere *mansionarii* gevorderd worden, gehouden zal zijn.

Actum et datum anno Domini M° CC° L° in crastino Purificationis Beate Virginis.

Chirograaf op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds abdij Hocht, met gebroken zegels van den proost en het kapittel aan een groen zijden koord.

Onuitgegeven.

165. 1251 November 29.

Gerardus[2]), bij de gratie Gods proost van O.L. Vrouw

[1]) Mopertingen, eene gemeente in Belgisch Limburg ten Oosten van Bilsen.

[2]) Deze is zonder twijfel Gerardus de la Marck, die in twee charters van 1254 en eene van 1259 den titel voert van deken van O.L. Vrouw te Maastricht; hij was proost van Munster in 1260, waarvan hij bisschop gekozen werd op het laatst van April 1261 (J. de Chestret de Haneffe, *Histoire de la maison de la Marck y compris les Clèves de la seconde race,* p. 11).

kapittel te Maastricht, Meester Godefridus[1]), deken van St. Servaas, en Gerardus, deken van O.L. Vrouwkapittel voornoemd, oorkonden, dat tusschen hen en de plebanen van St. Jans- en van O.L. Vrouweparochie eenerzijds en de begijnen te Maastricht anderzijds volgende overeenkomst is gesloten: dat de begijnen die buiten de muren van Maastricht binnen de grenzen *infra bannos* dier stad naar den kant van St. Pieter tot aan den molen van St. Servaas geheeten *Bruëermolen*, wonen in huizen *sub conventu et congregatione et sub competenti clausura vel pluribus clausuris* zoo dat noodig mocht zijn, onafhankelijk zullen zijn van genoemde plebanen en hare parochi en in hare kerk een haar toegewezen priester zullen hebben, die hare biecht zal hooren, de Missen en godsdienstplechtigheden verrichten, de kerkelijke Sacramenten haar toedienen en na haar dood haar begraven zal op het kerkhof harer kerk en verder alles voor haar doet wat de pastorale zorg vereischt. Op de vier voornaamste feestdagen zullen van de *oblationes* de begijnen die van Brabantsche geboorte zijn .. *pertinentes ad sanctum Servatium*, aan den plebaan van St. Jan en zijne opvolgers jaarlijks 2 Luiksche denaren en die van Luiksche zijde .. *pertinentes ad sanctam Mariam*, aan den plebaan van O.L. Vrouwekerk jaarlijks ook twee Luiksche denaren betalen, waarvan een binnen de octaaf van Kerstmis en de tweede binnen de octaaf van Paschen; het H. Oliesel zal, wanneer zij zulks vraagt, aan de begijn gebracht worden door den plebaan tot wie zij behoort, met zijn *campanator* en haar met den priester van hare kerk toegediend worden; wanneer voor de toediening van dit H. Sacrament iets vergoed wordt volgens een goed en goedgekeurd gebruik van Maastricht, zal de plebaan daarvan $^2/_3$ en de priester der begijnen $^1/_3$ ontvangen en zal de *campanator* ook het zijne volgens gebruik bekomen; van de offers bij uitvaarten, missen en *tricenarii* zal de priester harer kerk de helft genieten en de helft de plebaan

[1]) Meester Godefridus wordt als deken van St. Servaas reeds vermeld in een charter van 2 Juni 1244. Hij was aartsdiaken van Famenne en als zoodanig voorkomend in charters van 20 December 1252 tot 6 November 1261. In de maand April 1252 keurt hij goed de afscheiding der kerk van Nandrin van die van Sohaet en Fraiture. In de betreffende acte voert hij den titel van deken van St. Servaas te Maastricht en van *provisor in spiritualibus reverendi patris H(enrici) Dei gratia Leodiensis electi.*

tot wie de overledene begijn behoort, nadat eerst van de geheele opbrengst aan den *campanator* 2 Luiksche denaren gegeven zullen zijn; ten einde de kloosterlijke tucht te onderhouden werd door beide partijen bepaald, dat de abt van Val-Dieu, van de Cistercienser orde een of meer geschikte priesters aan den proost van O.L. Vrouw of zijn plaatsvervangers aan den deken en den cantor dier kerken alsmede aan den scholaster van St. Servaas zal voordragen dien zij in tegenwoordigheid van voornoemde plebanen zullen aanstellen. Iedere nieuw aangestelde priester over de kerk der begijnen zal aan Heylwigis, de zuster van den cantor van O.L. Vrouwe kapittel, op wier vrijgoed die kerk gebouwd is, een pond was leveren als erkenning van haar heerlijkheid en aan haar en hare erfgenamen van genoemd vrijgoed jaarlijks met het feest van den H. Stephanus voor cijns 3 Luiksche schellingen en 2 kippen betalen; daarbij zal ieder nieuw aangestelde priester bij zijne aanstelling gelden inzamelen bij de begijnen en aan ieder der plebanen het hem toekomende daarvan bezorgen. Zoo een of meer priesters zullen zijn in hare kerk, zullen de begijnen in hun onderhoud voorzien en niets daarvoor vorderen van de plebanen; wanneer één priester er is zal deze naar verkiezen het koor van St. Servaas of dat van O.L. Vrouw frequenteeren, en zoo zij met tweeën zijn zal de een het koor van St. Servaas en de andere dat van O.L. Vrouw frequenteeren, tenzij bij de groote feesten, wanneer in genoemde kerken processies plaats hebben, in de kerk der begijnen een preek voor het middagmaal gehouden wordt.

Datum in vigilia Sancti Andree Apostoli anno Domini M° CC° LI°.

Afschrift in Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 302.

166. 1251 December 1.

Henricus van Gelder, bisschop van Luik, geeft zijne goedkeuring aan de overeenkomst 29 November 1251 gesloten tusschen de kapittels van St. Servaas en van O.L. Vrouw en de plebanen van St. Jan en van O.L. Vrouw en de begijnen van Maastricht (zie vorige acte).

Datum in crastino beati Andree Apostoli anno Domini M° CC° LI°.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 312.
Onuitgegeven.

167. 1252 Mei *22*.

Willem, roomsch koning, gelast zijnen voogd, schout, schepenen en de *universi cives* van Maastricht de rechten en immuniteiten van den proost en het kapittel van St. Servaas te eerbiedigen.

Datum apud Trajectum XI Kalendas Junii, indictione X.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht. fonds St. Servaas; met gebroken zegel van den koning in witte was aan een perkamenten staart.

Afschrift in: Cartularium II. a, *Imperialia*, fol. 21; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imper.*, fol. LXVII, en n. 10180, fol. 57 en fol. 249 v.; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 218.

Afgedrukt in: Böhmer, *Acta imperii selecta*, p. 301; — Wauters, *De l'origine et des premiers développements des libertés communales en Belgique* etc. preuves, p. 179.

168. 1252.

Otto, proost van St. Servaas, oorkondt dat hij met inwilliging van den keizer en Roomsch koning, aan het kapittel van St. Servaas heeft afgestaan de rechtspraak van Tweebergen en Mechelen, voor zich behouden heeft de jurisdictie en voogdgedingen van die beide rechtbanken, het derde der vacante prebenden en de vergeving der prebenden.

Vermeld in het fragment eener lijst der archieven van St. Servaaskapittel, pag. 8 op het Rijksarchief te Maastricht.
Onuitgegeven.

169. 1254 Januari 5.

De graaf van Verneborch zegt vaarwel op de rechten, die hij mocht hebben op de goederen, welke het kapittel van St. Servaas gekocht heeft van Otto van Mendich gelegen in de vrije onafhankelijke bezitting van dat kapittel nabij Guls.

Datum anno Domini M°CC° quinquagesimo tertio, in vigilia Epyphanie Domini.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 34; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 363; — Variorum, tom. VIII, p. 673.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire de Belgique*, 3e série, tom. IX, p. 46.
Onuitgegeven.

170. 1255 September 9.

Garsilius, bij de gratie Gods deken, en geheel het kapittel van O.L. Vrouw te Aken keuren goed de overeenkomst door hunnen cantor Cunradus, met het kapittel van St. Servaas gesloten over de *nona* te Dilsen, *nona ville et allodii de Dylsen,* welke aan hunne kerk behoort, en welke genoemde cantor voor 50 Luiksche schellingen 's jaars in eeuwigdurende pacht aan St. Servaaskapittel gegeven heeft, de cijns betaalbaar met O.L. Vrouw Lichtmis.

Datum in crastino Nativitatis beate Marie Virginis anno Domini M° CC° quinquagesimo quinto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegels verloren.
Onuitgegeven.

171. 1262 Mei 23.

Paus Urbanus IV richt, op verzoek der kanunniken van St. Servaas een schrijven tot hen, waarbij hij goedkeurt de overeenkomst door hen gesloten met hun proost over de administratie der banken hunner kerk (zie n. 112).

Dat(um) Viterbii X Kalendas Junii, pontificatus nostri anno primo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, stuk 36, met de looden bul aan een koord van gele en roode zijde.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. pont.*, fol. XXXVIII, n. 10179, fol. 25 v en n. 10180, fol. 170 v.
Onuitgegeven.

172. 1262 Juli 1.

Paus Urbanus IV richt een zelfde schrijven en goedkeuring tot den proost van het kapittel.

Datum Viterbii Calendas Julii, pontificatus nostri anno primo.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. pont.*, fol. XXXIX.

173. 1263 November 4.

Theodericus, abt van Siegburg[1]), verklaart, dat tusschen zijne abdij en de kerk van St. Servaas geschil ontstaan is over de tiend hunner goederen bij Guls, geheeten *Manewert,* dat

[1]) Siegburg, eene benedictijner abdij die, gesticht in 1064, in 1802 opgeheven werd.

uit de privilegiën der kerk van St. Servaas bezegeld met het zegel zijner abdij en uit andere bescheiden voldoende gebleken is, dat genoemde tiend, evenals elke andere tiend aan de kerk van St. Servaas behoort, belooft ze ten allen tijde te zullen betalen en vraagt verschooning voor het tekort komen in die betaling.

Het stuk was gericht aan L., *Dei gratia decano totique capitulo ecclesie beati Servatii* ..

Datum anno Domini M°CC°LX° tercio Dominica proxima ante festum beati Martini.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

174. 1264 November *22*.

Lodewicus, *Dei gratia decanus*, en geheel het kapittel van St. Servaas nemen, op hun verzoek, Arnoldus dictus Nauta van Guls en zijne echtgenoote Cristantia, die aan hunne kerk meerdere perceelen wijngaard geschonken hebben, *in nostre fraternitatis consortium*, tot hun broeder en hunne zuster aan, en staan hun voor hun leven het vruchtgebruik dier goederen toe, van welke goederen genoemde echtgenooten hen tot erfgenaam benoemen.

Deze zijn: ½ jurnale wijngaard ter plaatse geheeten *rupes*, waarvan aan het *claustrum monialium de Rode*, van de orde van Premonstreit, 20 Keulsche denaren jaarcijns betaald worden; ½ jurnale ter plaatse *superior spilwese;* ½ jurnale ter plaatse *ofmereyne*, waarvan jaarlijks ½ pond was aan de kerk van Golse (Guls) betaald wordt; ¼ jurnale ter plaatse *op der gruven*, waarvan 1 obulus jaarcijns voor eene zielemis betaald wordt; een klein perceel wijngaard ter plaatse *calegruven*, waaruit de cijns van 1 Keulsche denaar aan de abdij van Siegburg betaald wordt; ½ jurnale geheeten *Gheyse* en gelegen ter plaatse *Meldinghen*, waarvan aan de weduwe van ridder Baldewinus de Wolkene betaald wordt een halve aam wijns.

Actum et datum anno Domini M°CC°LX° quarto, in die sancte Cecilie Virginis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.
Onuitgegeven.

175. 1265 Februari 20.

Ludovicus, deken, en geheel het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat Nicolaus, priester en investitus van Zepperen, ten tijde van wijlen meester Godefridus, deken hunner kerk, geschonken heeft 18 Luiksche ponden om ten behoeve hunner kerk terug te koopen zekere tiend te Mopertingen, waarvan de opbrengst zal zijn ten deele voor het houden van zijn jaardienst in hunne kerk en ten deele tot vermeerdering der aalmoes, *mandatum* geheeten, die in de Vasten aan armen in hunne kerk gegeven wordt; dat hij nog zes bunders bouwland min dertien deelen — welke laatste hij nog zal aankoopen of bij zijn dood het voldoende voor den aankoop zal laten — welke hij te Zepperen verkregen heeft aan hunne kerk heeft geschonken voor vermeerdering van genoemd *mandatum*, te aanvaarden na zijn dood en die van zijn *scholaris* Johannes, met de bepaling dat uit die aalmoes geen arme meer of minder zal ontvangen dan thans gebruikelijk is, namelijk elken dag der Vasten een brood en 2 haringen en dat het getal der armen vermeerderd zal worden naargelang de opbrengst dier zes bunders; dat zoo Johannes voornoemd religieus wordt of een inkomen heeft van 10 marken, hij na den dood van Nicolaus geen vruchtgebruik dier zes bunders zal genieten, maar zal dat land onmiddelijk vervallen tot vermeerdering van gemeld *mandatum* en zal na Nicolaus' dood de opbrengst ervan geïnd worden door den refterproost, die ze Zondag Septuagesima zal doen bezorgen bij den hospitularius, die met het beheer van het *mandatum* belast is.

Acta sunt hec in capitulo nostro anno Domini M°CC°LXIV° sexta feria ante festum Cathedra Petri.

Afschrift in: Variorum, tom. II, p. 398 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 125 v. dat tot datum heeft 19 Februari 1266.
Onuitgegeven.

176. 1265 Juni 1.

Paus Clemens IV bevestigt, op verzoek der kanuniken van St. Servaas, de overeenkomst tusschen hen en hun proost

[1]) Mandatum of pedislavium was het waschen der voeten van gasten en vreemdelingen, die in de eerste tijden van het Christendom gebruikt werd als aandenken aan het waschen der voeten van de Apostelen door Christus; later en in de Middeleeuwen werd dit gebruik verricht aan 12 of 13 armen die daarna werden onthaald of aalmoezen ontvingen.

Otto gesloten over de administratie der banken hunner kerk en andere goederen, welke tot heden reeds dertig jaren door beide partijen in vrede nagekomen is (zie n. 112).

Datum Perusii Kalendas Junii pontificatus nostri anno primo.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms Latins, n. 9308, met looden bulle.

Afschrift in: Cartularium II a. *pontificalia*, fol. 18; — Ms fonds Latins, n. 10178, fol. II en n. 10180, fol. 127.

Onuitgegeven.

177. 1265 September 2.

Otto, *Dei gratia* proost van Aken en van Maastricht verklaart, dat hij *ad meliorationem et emendationem* zijner proostdij van Maastricht en tot voordeel en nut zijner opvolgers in die proostdij, de landerijen dezer proostdij, gelegen nabij de Jeker naar den kant van Tweebergen, en zijnde *de allodio patroni ecclesie nostri sancti Servatii* en in de volkstaal *commenna* van den proost genoemd, in erfpacht heeft gegeven, te weten voor 16 Luiksche schellingen en 16 kapoenen elke bunder, voor een ander bunder 20 Luiksche schelingen zonder kapoenen of voor een ander bunder meer, naargelang zij door zijn *villicus* met behulp zijner schepenen verpacht zijn, welke pachtgelden betaalbaar zijn in twee termijnen, de helft met de kapoenen met Kerstmis en de helft met St. Jan Baptist (24 Juni). In geval iemand meer of minder dan een bunder pacht, zal hij naar die mate cijns en kapoenen betalen; de *jurisdictio temporalis*, welke zijne voorgangers op die landerijen gehad hebben van wege de curtis van Tweebergen, behoudt hij ongeschonden voor zich *cum requisitione ipsorum bonorum;* zoo eenige bunders zoodanig zijn gepacht dat met of zonder kapoenen meer dan 16 schellingen cijns betaald worden, slechts 16 schellingen *in requisitione* betaald zullen worden; en evenals de *mansionarii* naar gelang van het grooter of kleiner deel dier akkerlanden cijns betalen, zoo zullen zij ook *in requisitione* meer of minder betalen.

Datum in crastino beati Egidii abbatis anno Domini XII^{c} sexagesimo quinto.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. fol. 40 en n. 10180, fol. 233.

Onuitgegeven.

---

[1]) In de volkstaal ook genoemd *proosten commer.*

178. 1265 November 1.

Henricus van Gelder, bisschop van Luik, gelast den deken van St. Servaas te zorgen, dat de *filie novelle congregationis beginarum sancte Catherine extra muros Trajectenses* niet bemoeilijkt worden bij de uitvoering van het indult, dat hij haar verleend heeft, waarbij hij haar toestaat om hunne oude kapel der H. Katharina af te breken en de steenen en ander materieel daarvan naar haar nieuw verblijf *ad novellam plantationem* te vervoeren en te gebruiken voor hare nieuwe kapel, welke zij begonnen zijn te bouwen, en dat hij de *molestatores, contradictores et rebelles* op zijn gezag met de kerkelijke censuur treffen zal.

Datum anno Domini M°CC°LXIIII in die Omnium Sanctorum.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 313 verso.
Onuitgegeven.

179. 1266 Juli 16.

L(udovicus), *Dei gratia* deken, en het kapittel van St. Servaas maken bekend de overeenkomst welke tusschen hen en den graaf van Loon over de vergeving der pastorie van Dilsen gesloten is. Bij de laatste voordracht, die gemaakt werd door den graaf in den persoon van Ludovicus gezegd Judeus, voorheen kanunnik van Loon, was bepaald dat, wanneer deze de pastorie zou nederleggen, de kanunniken van St. Servaas de voordracht konden doen, zonder dat dit inbreuk zou maken op de beurt van voordracht, welke tot dan gevolgd was.

Datum anno Domini M°CC°LX° sexto sexta feria post Divisionem Apostolorum.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik, fonds St. Lambert, n. 293, zegel verloren.
Afgedrukt in: S. Bormans et E. Schoolmeesters, *Cartulaire de Saint-Lambert de Liége*, tom. second, p. 177, n. DCXV.

180. 1268 Juni 3.

Otto, *Dei gratia* proost van Aken en Maastricht, geeft een vidimus van het diploom van keizer Hendrik V over de rechten en immuniteiten der *officiati* en *ministri* van St. Servaaskerk en de jurisdictie van den proost, den deken en de kanunniken dier kerk.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo LXVIII in octavis Pentecostes.

Afschrift in: Cartularium II a, *imperialia*, fol. 40; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 42; — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea ..* fol. 185 v.
Onuitgegeven.

181. 1268 Juni 9.

Paus Clemens IV richt een schrijven tot de kanunniken van St. Servaas, waarbij hij hen aaanmoedigt om de kapel van den H. Georgius te schenken aan het daarbij gelegen klooster der Dominicanen.

Datum Viterbii quinto Idus Junii, Pontificatus nostri anno quarto inchoato.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308.
Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 368.
Afgedrukt in: *Annales de la Société historique et archéologique à Maestricht*, tom. I, p. 306.

182. 1268 September 22.

De Roomsch koning Richard beveelt den magistraat en de inwoners van Maastricht om de privilegiën van het kapittel van St. Servaas te eerbiedigen en zijne leden en dezer domestieken niet lastig te vallen. Aangezien de kerk van St. Servaas *specialis capella imperii et a divis imperatoribus et regibus romanis specialiter fundata, dotata et privilegiate existat* meent hij naar het voorbeeld dier keizers en koningen, zijne voorgangers, die kerk te moeten *diligere, protegere et favere* en hare rechten en vrijheden niet te verminderen maar te vermeerderen.

Datum Aquis XXII die Septembris indictione XI regni nostri anno XII°.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308; van het zegel nog een gedeelte over.
Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 14 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imperat.*, fol. XLVII; — Ms Collectio Y, fol. 375 op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage.
Afgedrukt bij: Böhmer, *Op. cit.*, p. 314.

183. 1268 September 22.

Koning Richard richt een schrijven tot den bisschop van Luik, Henricus III van Gelder, waarbij hij hem met aandrang verzoekt om de kanunniken en verder personeel van

St. Servaaskerk onder zijne bescherming te nemen tegen die inbreuk maken op hunne privilegiën, om reden de kerk van St. Servaas is .. *specialis capella imperii et a divis imperatoribus et regibus romanis specialiter fundata, dotata et privilegiata existat* ..

Datum Aquisgrani XXII die Septembris, indictione XI, regni nostri anno XII.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 49 v. en fol. 302; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 219.

Afgedrukt in: Winckelman, *Acta Imperii selecta*, tom. I, p. 462.

184. 1268 September *22.*

Koning Richard bevestigt het privilege in 1109 aan het kapittel van St. Servaas geschonken door keizer Hendrik V.

Datum Aquisgrani XXII[a] die Septembris, indictione XI[a] anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo, regni vero nostri anno duodecimo.

Oorspr. met het half zegel in roode was aan een koord van roode en gele zijde.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. XLVIII, n. 10179, fol. 15 en n. 10180, fol. 61 v.; — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 32 v.

Afgedrukt in: Böhmer, *Op. cit.*, p. 313.

185. 1269 September *2.*

W., *Dei gratia* deken en het kapittel van St. Servaas, staan de begijnen van den Nieuwenhof *„de Nova curia"*, gelegen buiten de muren der stad, toe, om behoudens het recht hunner kerk een eiland, dat tusschen twee oevers van de Jeker gelegen is, geheel of gedeeltelijk te koopen of op eene andere wettige manier te bekomen, eiland dat een vrijgoed is van hun kapittel en in erfpacht tegen een jaarcijns wordt gehouden. Daarbij werd bepaald dat zij eenige personen aanstellen, die gemelde goederen van hen in pacht nemen, zooals dat tot heden het gebruik is en daarvan jaarlijks cijns betalen; dat ieder pachter bij zijnen dood door een anderen zal vervangen worden, zoodat hun getal altijd hetzelfde blijft, die dan onder gelijke voorwaarden die goederen van haar ontvangen zullen; voor zoover zij het vermogen, geven zij de begijnen toestemming om op het verkregen gedeelte van dat eiland eene kapel, *oratorium* te bouwen behoudens de rechten van den *parochus* en andere rechten, daar de tiend van dat eiland aan het hospitaal hunner

kerk behoort en zullen de begijnen, wanneer zij het geheele eiland bekomen hebben met den procurator van dat hospitaal overleg plegen over hetgeen daarvan zal moeten opgebracht worden, zoodat hierin gemeld hospitaal in geenen deele nadeel zal hebben en geen geestelijk of wereldlijk persoon door deze beschikking eenige schade zal ondervinden.

Het stuk werd gezegeld door het kapittel van St. Servaas en door Garsilius den *sacerdos* van de Begijnen.

Actum et datum anno Domini M° CC° LXIX° in crastino beati Egidii abbatis.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 5; — *Variorum*, tom. V, p. 623.
Korte inhoud in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 46.
Onuitgegeven.

186. 1269.[1])

Wilhelmus advocatus, Arnoldus scultetus, Iwannus villicus en de schepenen der stad Aken schrijven aan hun vriend Otto, *Dei gratia* proost van Aken en van Maastricht, dat aan het gebruik in de banken van St. Servaaskapittel, welk gebruik reeds meer dan zestig jaar bestaat, door niemand verandering kan aangebracht worden, dan door den Roomschen koning of keizer.

Genoemde proost had aan de schepenen van Aken .. *regalis sedis et imperialis urbis Aquensis, que caput cis Alpes est sacri imperii,* inlichting hieromtrent gevraagd.

Afschrift op perkament in het vidimus van 28 Augustus 1270 door Henricus, proost der kerk van de Apostelen te Keulen, en Marcoaldus, aartsdiaken van Luik.

187. 1270 Augustus 28.

Henricus, proost der kerk van de Apostelen te Keulen, en Marcoaldus, aartsdiaken van Luik en kapelaan van den Paus, geven een vidimus van het besluit van den voogd, den schout, meier en schepenen van Aken, dat niemand iets veranderen kan aan het gebruik meer dan zestig jaar in voege in de banken van St. Servaaskapittel dan de Roomsche koning of keizer (zie vorig nummer).

[1]) Hoewel deze acte niet gedateerd is, meenen wij ze te moeten stellen op 1269, in welk jaar de drie genoemden, Wilhelmus, Arnoldus en Ywannus te zamen voorkomen (Christian Quix, *Geschichte der Stadt Aachen*, zweiter Band, p. 99).

Datum anno Domini M°CC°LXX° feria quinta post festum beati Bartholemei Apostoli.

Oorspr. met het zegel van den aartsdiaken, in bruine was, van spitsovalen vorm en hangend aan een perkamenten staart; zijnde: onder een ronden boog de H. Maagd gekroond, houdende op den linkerarm het Kindje en in de rechter een lelietak; daaronder voor een lezenaar een priester staande naar links; omschrift: .. *Marcoaldi: archid. aconi. leodiensis.*

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 168.

188. 1270 September 10.

Op verzoek van O(tto) proost, deken en kapittel van St. Servaas, bekrachtigt Richard, Roomsch koning, het oud gebruik in hunne banken, dat de zusters niet deelen met de broeders in de erfgoederen welke door de schepenen dier banken cijns en allodiaal goederen zijn verklaard, welk gebruik volgens uitspraak van Willelmus voogd, A(rnoldus) schout, Ywanus meier en de schepenen van Aken onveranderd dient te blijven.

De koning noemt de kerk van St. Servaas *que nostra et imperii specialis capella existit.*

Datum Risembergis X° die septembris, indictione XIII[a] anno Domini M°CC° septuagesimo, regni vero nostri anno XIIII°.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 9 v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.,* fol. LI, n. 10179, fol. 44 en n. 10180, fol. 46; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 371; — *Varia .. collectanea,* fol. 219.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 47; — Böhmer, *Acta Imperii selecta,* p. 314.

189. 1272 November 24.

Arnold, graaf van Loon, doet als scheidsrechter uitspraak in een geschil tusschen den deken en de kanunniken van St. Servaas eenerzijds en de brabantsche bewoners van Maastricht anderzijds, ontstaan doordien de schout, schepenen en burgers van den Hertog van Brabant gewapender hand in de kerk van St. Servaas waren binnengedrongen en er geweld hadden gepleegd. Bij die uitspraak werden de *villicus, scabini et jurati ac universitas* veroordeeld den deken en het kapittel onder eede te beloven dergelijke feiten niet meer te zullen plegen en dat zoo zij in de toekomst in de kerk van St. Servaas of op het claustrum, met algemeen overleg en met wapenen of klokslag,

compulsu campane of eenig ander teeken, waarop de gemeente kan en moet uitgedaagd worden, eenig geweld plegen of de immuniteit der kerk of claustrum schenden, zij eene boete van 200 Luiksche marken zullen beloopen, welke binnen de twee maanden moeten betaald worden en daarenboven eene voldoening geven overeenkomstig de grootte van het misdrijf. En zoo hieraan binnen de twee maanden niet is voldaan, zal de bisschop van Luik hen door kerkelijke straffen daartoe dwingen. Zoo bij eenig geschil of twist een of meerdere burgers het claustrale huis van een of meerdere kanunniken met geweld binnendringt of dringen en deze en hunne inwoners, *familiares,* in hun persoon of hunne zaken benadeelen, zullen de schout en schepen op aanklacht van het kapittel of den beleedigden kanunnik of beleedigde kanunniken, over de schuldigen een vonnis vellen overeenkomstig de grootte van het feit. Daarentegen, zoo een der kanunniken of iemand zijner huisgenooten een of meerdere burgers beleedigt, zullen de deken en het kapittel, wanneer bij hen daarover een klacht is ingediend, den schuldige bij vonnis van het kapittel straffen. Vervolgens bepaalt de graaf, dat de schout, schepenen, gezworenen en de overige hun bekende schuldigen blootsvoets, met ontdekten hoofde en gekleed in *tunica* op een dag in de kerk van St. Servaas en den daaropvolgenden in die van O.L. Vrouw de processie medemaken, dragende in de hand eene roede, terwijl de andere burgers, die daarbij niet tegenwoordig zijn geweest, op twee Zondagen in genoemde kerken geknield voor het hoogaltaar aan de priesters vergiffenis zullen vragen en onder eede beloven in het vervolg dergelijke feiten niet meer te zullen bedrijven, maar de privilegiën, vrijheden en immuniteiten van St. Servaaskapittel te eerbiedigen en verdedigen. Doch de leerlooiers, genaamd *lorre,* die vooral de kerk van St. Servaas geschonden hadden, zullen, gekleed slechts *camisiis et brachiis,* blootsvoets en met ontdekten hoofde en in de hand eene roede genoemde processiën medemaken; evenwel zoo eenigen hunner aan die gewelddadigheden geen deel hebben genomen en zij dit onder eede willen bevestigen gelijk de andere, zullen zij in *tunica* gemelde processie medemaken. Met de nakoming dezer uitspraak zullen de schout, schepenen, gezworenen en de *universitas* ontheven zijn van hunne schuld jegens den deken en kapittel.

Datum anno Domini M° CC° LXX° secundo in vigilia beate Katharine mense Novembri.

Afschrift in: *Cartularium* III, fol. 2; — *Liber privilegiorum*, fol. 39 verso; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 16 v. en 163 v., n. 10180, fol. 32; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 393; — Ms Lefort, p. 47; — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 174.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. II, p. 303 en tom. IX, p. 48; — Bormans, *Notice d'un manuscrit intitulé:* Cartulaire de van Bergh, p. 30.

Onuitgegeven.

190. 1272 November 24.

De schout, schepenen, gezworenen en de *universitas opidi Trajectensis ad nobilem virum dominum ducem Brabantie pertinentes* beloven onder eede, voor zich en hunne opvolgers, de scheidsrechterlijke uitspraak tegen de daarbij bepaalde boete te zullen nakomen (zie vorig nummer), waartoe zij zich en hunne opvolgers bij deze oorkonde verplichten.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo in vigilia beate Catharine.

Afschrift in: *Cartularium* III, fol. 2; — *Liber privilegiorum*, fol. 123 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 170; — *Diplomata Trajectensia* .. fol. 397.

Onuitgegeven.

191. 1273 Maart 16.

Johannes heer van Megen bericht den kanunniken van St. Servaas, dat hij de opbrengst der tiend te Megen, welke hij van hen *jure pactuali* bekomen heeft, voor den tijd van 16 jaren verkocht heeft aan Henricus gezegd de Uden en zijne erfgenamen en aan Nicolaus gezegd Lillart, burgers van 's Hertogenbosch, aanvangende met het feest van den H. Martinus eerstkomende (11 November), onder beding dat deze hun *pactio* alsmede de hun toekomende *jura et debita* zullen betalen, en verzoekt hen instantelijk dezen verkoop te willen goedkeuren.

Datum quinta feria ante dominicam Letare anno Domini M° CC° LXXII°.

Afschrift in een vidimus van 1332 in *Liber privilegiorum*, fol. 4 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 112 en 224.

Onuitgegeven.

192. 1273 October 15.

Magister B. de Altera ecclesia, kanunnik en officiaal van Luik, geeft een vidimus van het charter van keizer Frederik II van 6 December 1232, bevestigend het privilegie in 1087 aan het kapittel geschonken door keizer Hendrik IV.

Datum anno Domini M° CC° LXX° tercio, Dominica post festum beati Dyonisii.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.

Onuitgegeven.

193. 1273 October 28.

Keizer Rudolf beveelt de kerk van St. Servaas en hare suppoosten in de bijzondere welwillendheid van den magistraat en de ingezetenen van Maastricht aan .. *Honorandam ecclesiam beati Servatii Trajectensis utpote specialem nostram et imperii Romani capellam tam meritis gloriosi patroni predicti Sancti mirifice decoratam, quam et divorum imperatorum et regum predecessorum nostrorum gratiosis favoribus adornatam....*

Datum Aquisgrani XXVIII die Octobris indictione II, regni nostri anno I.

Oorspr. op de *Bibliothèque Nationale te Parijs*, Ms fonds Latins, n. 9308.

Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol 20 v; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imper.*, fol. LXVI en n. 10180, fol. 12 (24) en fol. 295; — *Varia .. collectanea*, fol. 220 v.

Verme'd in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 4e série, tom. 2, p. 138; — Wauters, *Rapport sur les manuscrits, chartes et autres documents qui se trouvent à Paris*, p. 64.

Onuitgegeven.

194. 1273 November 1.

Keizer Rudolf bevestigt de privilegiën 18 Juli 1215 en 9 September 1236 door Keizer Frederik II aan het kapittel geschonken.

Datum Colonie Kalendas Novembris, indictione secunda, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo tercio, regni vero nostri anno primo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in witte was.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. LIII en n. 10180, fol. 58 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 399, 401; — *Varia .. collectanea*, fol. 220.

Afgedrukt in: Miraeus, *Oper. diplom.*, tom. IV, p. 255; — Winckelman, *Acta imperii inedita saecuti XIII et XIV*, tom. II, p. 79.

195. 1273 November 5.

Keizer Rudolf neemt op verzoek van den proost, deken en kapittel van St. Servaas en naar het voorbeeld van zijn voorganger Hendrik IV, dat kapittel met zijne privilegiën, bezittingen en goederen onder zijne bijzondere bescherming en die van het rijk, overwegende.. *ecclesiam sancti Servatii Trajectensis, que nostra et imperii specialis capella dinoscitur, titulis ab antiquo florere conspicuis et honorum et libertatum eximiis dotibus insigniri....*

Datum Colonie, quinta die Novembris, indictione secunda anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo tertio, regni vero nostri anno primo.

Afschrift in: Ms fonds latins, n. 10180, fol. 50, 246 en 275 v; — *Diplomata Trajectensia* de anno 800 ad 1399, fol. 678; — *Varia .. collectanea*, fol. 223.

Afgedrukt in: Böhmer, *Acta imperii selecta*, p. 315.

196. 1273 December 19.

Decreet van Paus Gregorius X, ingevolge het algemeen concilie van Lyon, tegen de bigamie, waarbij de schuldigen van alle kerkelijke privilegiën worden uitgesloten, en onder straf van kerkelijken ban hun verboden wordt tonsuur noch geestelijke kleederen te dragen, en dat bij de *cessio a divinis* door kanunniken uit te spreken, dit moet geschieden bij een openbaar stuk of brief, waarin de reden tot de *cessio* staat vermeld, en dit den schuldige zal beteekend worden.[1])

Datum Lugduni XIIII Kalendas Januarii pontificatus nostri anno tercio.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; bulla verloren.

Onuitgegeven.

197. 1274 Maart 3.

Johannes heer van Megen zendt aan de kanunniken van St. Servaas de som van drie marken, welke hij hun verschul-

[1]) In dorso staat: *magistris Servatianis.*

digd is wegens verpachting der tiend, en verzoekt hen gehoor te geven aan hetgeen zijn bode hun zal mededeelen over de borgen door de koopers der opbrengst dier pacht voor 15 jaren en hem hun beslissing dienaangaande te berichten.

Datum sabbato post dominicam Reminiscere anno Domini M° CC° LXXIII°.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 4 v, in het vidimus van 1332; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 112, 221.
Onuitgegeven.

198. 1274 Maart 16.

Nicolaus de Lubbart, Gerardus zoon van Henricus Grael, de echtgenoote van deze en zijn overige zonen, allen inwoners van 's-Hertogenbosch, verklaren, dat zij van kapittel van St. Servaas voor den tijd van 15 jaren, aanvang nemende met Augustus a.s., zijn tiend van Megen gepacht hebben voor 3 Keulsche marken 's jaars, de mark berekend tegen 30 Luiksche schellingen, op hun risico te betalen te Maastricht in de helft der Vasten en zij tot borgen gesteld hebben den prior en het convent *sancti Wilhelmi de Celi porta* nabij 's-Hertogenbosch.

Actum et datum anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo tertio, feria sexta post dominicam Letare.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 112, naar een afschrift gewaarmerkt door den notaris Leonis de Atrio; — *Liber privilegiorum*, fol. 4 v.
Onuitgegeven.

199. 1274 September 17.

Op verzoek zijner *capellani dilecti*, den deken en de kaunniken van St. Servaas, geeft keizer Rudolf uitleg van het charter van keizer Koenraad II, die hun de brug over de Maas te Maastricht geschonken heeft. Bij die schenking was bepaald, dat het gewone onderhoud der brug zou geschieden uit de opbrengst derzelve en het overschietende zou besteed worden voor hunnen refter. De deken en kapittel verklaren nu, dat de brug van den beginne stevig gebouwd slechts geringe herstellingen heeft noodig gehad, doch dat nu tengevolge van het hooge water en het drijfijs de brug eene algeheele herstelling noodig heeft, hetgeen de opbrengsten verre overtreffen zal. Genoemd privi-

legie hebbende ingezien en overwegende, dat de kerk van St. Servaas is *specialis capella nostra a divis romanis imperatoribus et regibus nostris predecessoribus est fundata pariter et dotata....* verklaart de keizer, dat de kanunniken tot geen meerdere uitgaven voor de brug verplicht zijn dan de opbrengst derzelve.

Datum apud Hagenowe anno Domini M° CC° septuagesimo IIII°, XV Kalendas Octobris, indictione secunda, regni nostri anno primo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D, met beschadigd zegel in witte was van den keizer.

Afschrift in: *Ms fonds Latins*, n. 10180, fol. 18 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fo'. 403; — *Varia .. collectanea*, fol. 220 v.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. II, p. 175.

200. 1274 October 25.

Keizer Rudolf *amicabilem cunctis ecclesiam sancti Servatii Trajectensis favore benevola prosequentes* bevestigt, in navolging van keizer Frederik II en koning Hendrik VII zijne voorgangers, de verdeeling der goederen van St. Servaaskapittel tusschen den proost en de kanunniken.

Datum Hagenowe XXV^a^ die Octobris, indictione tertia anno Domini millesimo ducentesimo LXXIIII regni nostri anno primo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308.

Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 44 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imper.*, fol. LVI en n. 10180, fol 6 (18); — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 405; — *Varia.. collectanea*, fol. 221.

Afgedrukt in: Winckelman, *Op. cit.*, tom. II, p. 81.

201. 1275 Maart 20.

Otto van Gulik, *Dei gratia* proost van St. Servaaskapittel en aartsdiaken van Luik, verklaart, dat hij als proost geen rechten heeft op de goederen en opbrengsten van het hof van *Kodichoven* (Godicoven) *cum villicatione ejusdem curie*, doch dat deze bijzonderlijk behooren aan het kapittel voornoemd.

Datum feria quarta post dominicam Oculi anno Domini M° CC° LXX° quarto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met onduidelijk zegel in roode was aan een perkamenten strook.
Onuitgegeven.

202. 1275 Augustus 1.

Keizer Rudolf bevestigt het charter van keizer Frederik II van 28 Juli 1215, waarbij deze de privilegiën en immuniteiten der *ministeriales* der kerk van St. Servaas bekrachtigt.

Datum Aquisgrani anno dominice Incarnationis 1275 kalendas Augusti, indictione tertia.

Afschrift in: Serv. Emondts, *Varia.. collectanea,* fol. 221 vers.
Onuitgegeven.

203. 1276 Januari 4.

Syfridus, *nobilis vir* de Bruule en zijne echtgenoote Luthardis verklaren, dat zij, wegens de vriendschap en de diensten hun bewezen door de inwoners van Guls, in welke plaats zij de erfvoogdij bezitten, gedurende veertien jaren, te beginnen met Paschen a.s., vrijdom verleenen van alle rechten, diensten en betaling van *precarie et exactiones,* welke hem wegens de voogdij toekomen, dat hij evenwel al dien tijd die inwoners zal beschermen, begunstigen en in hunne rechten handhaven, waarvoor zij hem jaarlijks drie diensten en een kar wijn van de hoeve van den abt van Sieburg verschuldigd zullen zijn en dat na dien termijn al de rechten van zijne voogdij aan hem zullen terugkomen, met de bepaling, dat de *precarie,* ten bedrage van 8 marken 's jaars, die som niet zullen te boven gaan; dat hij tot zijn officiaal aldaar den naar zijne meening geschikten persoon zal benoemen en dat, zoo hij de erfvoogdij wil verpanden, verkoopen of op andere wijze vervreemden, hij het eerst ze zal aanbieden aan den abt van Sieburg en de inwoners van Guls.

Actum et datum anno Domini Millesimo Ducentesimo septuagesimo Quinto pridie nonas Januarii.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

204. 1276 April 9.

Proost Otto van Gulik keurt goed de verdeeling der *curie* door zijn voorganger proost Otto[1]) met de kanunniken ge-

[1]) Otto van Everstein.

maakt, welke hij zal handhaven, verklaart dat, zoo die verdeeling door eene hoogere autoriteit moet bekrachtigd worden, hij daartoe zijne voorlichting en zijn steun zal verleenen en de kerk van St. Servaas hare rechten, vrijheden en privilegiën tegen al wie in bescherming nemen.

Datum anno Domini M°CC°LXX° sexto, feria quinta post Pasche Domini.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episcoporum et prepositorum*, fol. XX (202) en n. 10179, fol. 26.
Onuitgegeven.

205. 1279 September 6.

Willelmus proost en de conventualen van St. Gerlach van de orde van Premonstreit, berichten den deken en de kanunniken van St. Servaas, dat zij den muur, welke hun klooster omsluit, gebouwd hebben op grondgebied van het vrijdorp Berg, *Berghe*, over eene lengte van een bunder en breedte van een roede en zeventien voet, ter erkenning van welk *allodium* zij jaarlijks des Zondags na het feest van den H. Andreas (30 November) ten behoeve van St. Servaaskapittel in genoemd vrijdorp zullen betalen twee Luiksche denaren en verklaren, dat zij door *dicti allodii concessionem* geen recht op de goederen hunner kerk bekomen hebben of in de toekomst zullen bekomen.

Actum et datum feria quarta ante Nativitatem beate Marie anno Domini M°CC°LXX nono.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Gerlach, bezegeld door het kapittel van St. Servaas met het zegel *ad causas*. Zegel in groene was aan een koord: Op een geruiten ondergrond de H. Servatius ten halve lijve, aanziend en gedekt met mijter, houdende in de rechterhand opgeheven den sleutel en met de linker den kromstaf; omschrift.. *esie. sci. servacii. traie*..
Regest in: G. D. Franquinet, *Beredeneerde Inventaris der oorkonden en bescheiden van het adellijk klooster St. Gerlach*, blz. 24.
Onuitgegeven.

206. 1279 September 6.

Walram, heer van Montjoie en Valkenburg, verklaart, dat hij geen recht verkregen heeft of in de toekomst verkrijgen zal op het vrijgoed van St. Servaaskerk te Berg, waarop de

conventualen van St. Gerlach, met zijne toestemming een muur rond hun klooster gebouwd hebben.

Actum et datum feria quarta ante Nativitatem beate Marie anno Domini M°CC°LXX° nono.

Afschrift in: *Variorum*, tom. V, p. 668.
Onuitgegeven.

207. 1281 September *22*.

Otto van Gulik, proost van St. Servaas, schenkt aan de kapel der H. Agatha, gelegen in de kerk van dien Heilige en behoorend aan de proostdij, tot vermeerdering van het onderhoud van den priester, door hem of zijne opvolgers te benoemen, die ten minste eenmaal per week zelf de Mis moet lezen of door een ander laten lezen, vier bunders van het land te Heer, dat, bij de verdeeling der *communitas*, die gewoonlijk *ligum sancti Servatii* genoemd werd, aan zijn voorganger, den proost Otto ten deel is gevallen.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo primo in crastino beati Mathei Apostoli.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 136 v.
Onuitgegeven.

208. 1282 Maart *25*.

Keizer Rudolf bevestigt en hernieuwt de schenking der Maasbrug te Maastricht, door keizer Koenraad II aan het kapittel van St. Servaas en het recht om er tol te heffen.

Datum Oppenheim VIII Kalendas Aprilis indictione X^a^ anno Domini M°CC°LXXX° secundo, regni vero nostri anno IX.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, zegel verloren.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. LVII, n. 10179, fol. 160 en n. 10180, fol. 48; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 437.

Afgedrukt in: *Publications*.. etc., tom II, p. 177; — *Annales de l'Académie d'archéologie de Belgique*, tom. X, p. 173; — *Bulletins de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 49.

209. 1282 April 6.

Keizer Rudolf, in navolging zijner voorgangers roomsche koningen en keizers, die de St. Servaaskerk *pro eorum perpetua conservanda memoria plantaverunt et amplis gratiarum muneribus dotaverunt*, bekrachtigt het privilegie van koning

Hendrik IV van 21 September 1062 (zie n. *22*), waarbij deze bevestigt de schenking der dorpen Weert en Dilsen aan St. Servaaskapittel door den markgraaf van Thuringen Otto en zijne echtgenoote Adela.

Getuigen: dezelfde als van de volgende acte met in de plaats van Henricus de Vurstenberg: Ludovicus de Hoensberch en Adolphus de Nassouwe.

Datum Oppenheim VIII Idus Aprilis, indictione decima, anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo secundo regni vero nostri anno nono.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 119 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 436; — *Liber privilegiorum*, fol. 18; — Serv. Emondts, *Varia.. collectanea*, fol. 222.

Afgedrukt in: Winkelman, *Op. cit.*, tom. II, p. 110.

210. 1282 April 7.

Op verzoek van den deken en het kapittel van St. Servaaskerk, welke is *Capella nostra et imperii specialis* en overwegende dat die kerk *predecessorum nostrorum imperatorum et regum Romanorum illustrium dive memorie memorialis est plantula, non indigne debet pre ceteris amplioris gratie et libertatis prerogativa gaudere*, bevestigt keizer Rudolf het charter van keizer Frederik II van 11 April 1174 (zie n. 52).

Getuigen: *venerabiles:* Wernherus Maguntinus, .. Treverensis archiepiscopi, Bertholdus Babenbergensis, Fridericus Spirensis episcopi; *illustres:* Lodewicus comes Palatinus Reni dux Bavarie; nobiles viri: Johannes Haynnonie, Eberhardus de Marca, Eberhardus de Catzenellenboge, Heinricus de Vurstenberg; comites: Wernherus de Bololandia et quam plures alii.

Datum Oppenheim VII Idus Aprilis, indictione X, anno Domini M°CC°LXXX° secundo, regni nostri anno nono.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St .Servaas, met gebroken zegel in witte was aan een koord van roode, gele en groene zijde.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imperat.*, fol. LXIII, en n. 10180, fol. 60, 231; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad annum 1399*, fol. 427 met de dagteekening *III Idus Aprilis* (11 April); — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 223.

Afgedrukt in: Böhmer, *Acta imperii selecta*, p. 338.

211. 1283 April 9.

Keizer Rudolf, overwegende dat de kerk van St. Servaas door zijne voorgangers de Roomsche koningen en keizers gesticht is en *magnifice ac munifice predotata* en de *sincerum.. fidei zelum et pure devocionis affectum, quem ecclesie pretaxate collegium* hem en het roomsche rijk toedraagt, bevestigt het privilegie in December 1232 aan die kerk geschonken door keizer Frederik II, waarbij deze bekrachtigt dat van keizer Hendrik IV van 1087 (zie n. 147).

Getuigen: venerabiles Maguntinus et .. Treverensis archiepiscopi, Fridericus Spirensis et B. Babenbergensis episcopi; illustres: Ludewicus comes palatinus Reni dux Bavarie, Eberhardus de Catzennellinboche, Eberhardus de Marca, Johannes Hanonie, Johannes de Spanheim, Adolphus de Nassowe comites et alii quam plures.

Datum Oppenheim V Idus Aprilis Indictione X, anno dominice Incarnationis millesimo ducentesimo octogesimo secundo, regni vero nostri anno nono.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imper.*, fol. LXV; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 433. — Afschrift op los blad papier door den notaris Ch. Verstraten.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 49.

Onuitgegeven.

212. 1282 April 10.

Koning Rudolf I richt een schrijven tot de schouten, schepenen, burgemeesters en burgers van Maastricht over het onderscheid, dat er bestaat tusschen de nationaliteit der bewoners der parochie van St. Jan en van O. L. Vrouw en de banaliteit hunner graanmolen .. *quod in eodem oppido Trajectensi due ecclesie parrochiales existunt, videlicet Sancte Marie perpetue Virginis et sancti Johannis ecclesie imperialis, nostros homines ab episcopalibus distinguentes; de quibus duo molendina brasii trahunt originem et respectum, ita tamen quod imperiales homines prenotati ad predictam parrochiam Sancti Johannis et ad molendinum brasii, quod ab eadem ecclesia derivatur, episcopales autem homines ad parrochiam Sancte Marie et ad molendinum, quod ab ea descendit, pertinere noscuntur,*

en beveelt hen met ernst te zorgen, dat de *homines imperiales* dier stad hun graan laten malen in den molen van St. Servaaskapittel, zoo dikwijls zij door dat kapittel of den *camerarius*, die over dien molen gesteld is, daartoe worden aangezocht.

Datum Oppenheim quarto idus Aprilis indictione X, anno Domini M°CC° octuagesimo secundo, regni vero nostri anno nono.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 18 v; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 47 v en fol. 59; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 429, minder nauwkeurig afschrift; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 215, met het jaargetal 1292.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 50.

213. 1283 Januari 3.

Hermannus[1]), *camerarius* van St. Servaaskapittel kondt, dat in tegenwoordigheid zijner medekanunniken, namelijk Daniel de Hamella[2]), Garsilius de Aquis[3]), Godefridus de Molendino en Conrardus de Suethuesen en zijner laten, met name Godefridus Ose[4]), Henricus Griniart[5]), Godefridus zoon van Flormannus[6]), Johannes Suevi[7]), Florentius, Albertus Colsop[8]) en Gerardus Montenaken, zijn laat Reynerus gezegd Quitkin, ten overstaan van hem

[1]) Hermannus komt in gelijke hoedanigheid voor in het accoord dat in 1292 het kapittel van St. Servaas sloot met den pastoor van Heer.

[2]) Daniel de Hamelle komt nog voor als kanunnik in 1305 en 1309, in welk laatste jaar hij als getuige tegenwoordig was bij de overeenkomst van St. Servaas kapittel met den heer van Boxtel over hunne respectieve rechten op de dorpen Lille-Saint-Hubert, Achel en Hamont, alle drie gemeenten in Belgisch Limburg.

[3]) Garsilius de Aquis ontmoeten wij als kanunnik van St. Servaas in acten van 1280 tot 1294. In dit laatste schonk hij zijne hoeve, *Paffenbroeck* geheeten, aan het Munster van Aken, alwaar hij ook kanunnik was.

[4]) Godefridus Ose, *Oze*, komt als schepen van Maastricht voor reeds in 1257.

[5]) Henricus Griniart, *Grinyart*, was ridder en schepen van Maastricht, nog vermeld in 1309.

[6]) Hij was schepen van Maastricht en komt voor in bescheiden van 1287 tot 1297.

[7]) Johannes Suevi, schepen van Maastricht, vermeld in acten van 1267 tot ± 1309 en in 1291 vermeld als schepen van den Vroenhof.

[8]) Olbertus Colsop, schepen van Maastricht, voorkomend in acten van 1285 tot 1315; schepen van Lencu'en 1300-1310 en schepen van de proostdij van St. Servaas 1306-1311.

als *dominus bonorum* het huis *de Landscrone* met bijbehorende plaats en dependentiën, dat hij van hem en de *camera* van St. Servaaskerk houdt, voor 11 Luiksche marken 's jaars, aan Petrus Lombardus gezegd Homedin in eeuwigdurend bezit gegeven heeft, doch dat Reynerus wegens den grondcijns van dat huis, zijn laat blijft voor 5 kleine Leuvensche penningen 's jaars, en dat daarna Petrus Lombardus hem, genoemde kanunniken en laten terzelfder tijd de *denarios testimoniales* gegeven heeft.

Datum Dominica post Circumcisionem Domini anno Domini M° CC° LXXXII°.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 76 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol 425; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 145, n. 10180, fol. 192 v; — *Variorum*, tom. IV, p. 18.

Onuitgegeven.

214. 1283 April 8.

Hermannus, *camerarius* van St. Servaaskapittel, oorkondt, dat, in zijne tegenwoordigheid en die van den deken Reynerus, van zijne medekanunniken Daniel de Hamelle en Godefridus de Molendino, van Godefridus Ose, Godefridus zoon van Flormannus, Johannes Suevi, Florentius, Godefridus de Montenaken, Godefridus gezegd Kenterken en Johannes gezegd Stilken, zijne laten, Reynerus gezegd Quitkinck aan Jacobus Lombardus verkocht heeft 6 van de 11 Luiksche marken jaarcijns, welke diens broeder Petrus Lombardus gezegd Homedin hem verschuldigd is wegens het huis de *Lanscrone* en den cijns van 5 Leuvensche penningen, welke hij hem verschuldigd is wegens grondcijns van dat huis, nader omschreven in de acte waardoor deze is gestoken; dat Reynerus en zijne echtgenoote Margareta, geen kinderen of erfgenamen hebbende, hun recht op gemeld huis in erfpacht aan Jacobus voornoemd en zijne erven hebben overgedragen en Reynerus onder verband zijner goederen beloofd heeft goede wering te doen en hem gedurende een jaar en dag tegen elke vordering te zullen vrijwaren en tot meerdere verzekering daarvan tot borgen gesteld Lambertus de Fleytingen, diens schoonzoon Macharius en Gerardus de Boeckolken van Veltwezelt, Wezette; dat Jacobus voornoemd die rente en grondcijns van het kapittel verhief en zijn laat werd.

Datum feria quinta ante Ramos palmarum anno Domini M° CC° LXXXII°.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 76 v.; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 145 v. en n. 10180, fol. 194 v.; — *Variorum*, tom. X, p. 19.
Regest in: *Bulletin de la Comm. royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 52.
Onuitgegeven.

215. 1284 Januari 29.

Wilhelmus Chorentiensis, Reynaldus Messionensis, Tellius Brocharensis, Petrus Arborensis Archiepiscopi, Guido Papiensis, Bartholomeus de Turtibero, Henricus Saxenatis, Symeon Balneoregensis, Ascenis Wexionensis, Andreas Asloensis, Bernardus Humantis, Obertus Astensis, Gevehardus Brandebergensis, Theodericus Serviensis, Vincentius Portugalensis, Tholomeus Sardanensis, Forfinnus Hamarensis, Bartholomeus Anteradensis en Bartholomeus Gaietanus episcopi verleenen een aflaat van veertig dagen onder de gewone voorwaarden aan alwie bijdraagt voor den bouw en de voltooiïng der steenen brug over de Maas te Maastricht.

In het desbetreffende charter verhalen zij: „Cum igitur pons „ligneus super fluvium Mosam Trajecti, Leodiensis diocesis, „consistet diversis provintiarum et regnorum hominibus large „lateque circumjacentium transitum dinoscitur administrare „oportunum nec ullo hominum ingenio ullove artis studio ex „materia lignea quantumcumque ingenti et robusta, seu qua„cumque subtilitatis cautela ordinata et composita valeat edi„ficari, firmari vel muniri, ita ut tantam aquarum inundatio„nem et glacierum impetum posset aliquamdiu fermus et inte„ger sustentare, quod eciam per eventum rei pluries probatum „est et compertum: aut enim inibi aquarum inundationes et „glacierum impetus dicti pontis sustamenta et ypotases con„fringunt, aut postibus evulsis et compagibus dissolutis corruere „faciunt in toto vel in parte, aut si quod raro accidit ipse pons „multis sumptuosis laboribus et magnopere sustentatur ali„quando reservatur a ruina, crebris tamen et inportunis con„tinuisque gravium honorum transvectionibus conquassatum „adeo in aliquibus suis partibus debilitatur occulte, ne pondera „consueta non valeat portare secure. Hinc est quod fluctuosus

„iste fluvius et materia dicti pontis lignea modico in suo robore „duratura multis prebuerunt necessitatem precipitacionis, nau- „fragii et navium subversionis cum deperdicione rerum et cor- „porum in magno periculo animarum, de quibus exempli gratia „factum quoddam licet miserabile libet in medium deducere „et veridica narracione enarrare, nec est silentio pretereundum, „quod propositum proficiet et animum audientis in melius com- „mutet. Accidit itaque anno Domini M° CC° LXXV° quarto Idus „Julii, quod cum viri venerabiles Decanus et Capitulum ecclesie „beate Marie Trajectensis et clerici ejusdem ecclesie chorales „ibidem causa devocionis cum suis reliquiis habitu religioso pon- „tem transirent more processionis, pars dicti pontis non longe „post dictam processionem quasi avulsa cum hominibus in ipsa „receptis horribilem fecit casum, quum eadem hora per dicti „pontis rupturam sunt suffocati in fluvio supradicto quadrin- „genti homines utriusque sexus vel circiter, nulla facta men- „tione eorum, qui ex ipso fluvio quasi mortui extracti postea „miraculose revixerunt...."

Datum apud Urbemveterem anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, quarto Kalendas Februarii, Pontificatus domini Martini Pape quarti anno tercio.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. Van de 19 zegels zijn nog 11 in roode was aanwezig.

Uitgegeven in: *Publications de la Société historique et archéologique*.. tom. II, p. 182.

216. 1284 Maart 21.

Jan I, hertog van Brabant, gelast zijne onderdanen te Maastricht hun mout te laten malen in den molen van het kapittel van St. Servaas, welke afhangt van kerk van St. Jan, en geeft zijnen schout en zijne schepenen in die stad de noodige bevelen om de overtreders en weerspannigen naar de zwaarte van hun misdrijf te straffen.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo tertio, die martis post Letare Jerusalem.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, met zegel.

Afschrift in: Cartularium II b, *ducalia*, fol. 3 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 463.

Onuitgegeven.

217. 1285 Maart 4.

Jan I, Dei gratia hertog van Lotharingen en van Brabant, overwegende .. *jura nostra et ecclesie Leodiensis ac hominum nostrorum hincinde in opido Trajectensi per ordinationem et diffinitionem divorum imperatorum ac regum Romanorum, a quibus eadem jura nostra recepimus et tenemur, sunt distinata* en o.a. bepaald is, dat zijne mannen in die stad hun mout zullen laten malen in den molen van St. Servaaskapittel, gelast dezen hun mout in dien molen te laten malen en beveelt zijnen schout en diens opvolgers om de overtreders te dwingen zelfs met verkoop hunner goederen.

Datum et actum Bruxelle anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo quarto Dominica qua cantatur Letare Jerusalem.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 274 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 465.
Onuitgegeven.

218. 1285 November 22.

Johannes dictus de Hosdinne oorkondt, dat Maranda de weduwe van wijlen Gybekinus van Hemert, hare kinderen en dezer voogden erkend en verklaard hebben, dat zij aan het kapittel van St. Servaas, wegens tiend van sommige goederen nabij Hemert, verschuldigd zijn 30 Leuvensche schellingen 's jaars en van vorige jaren nog een groote som gelds, waarvoor zij met inwilliging van de partijen jaarlijks 10 Leuvensche schellingen zullen betalen, tezamen dus 40 schellingen en zulks gedurende twaalf jaren, met de bepaling, dat genoemde Maranda of hare erfgenamen, *quacumque causa fortune ingruente* zich niet kunnen verontschuldigen van betaling dier rente en dat, zoo wegens het niet op tijd betalen dier rente het kapittel verplicht zal zijn een bode naar Hosdinne te zenden en in een *hospitium* zijn intrek te doen nemen, zij dezen niet beletten kunnen terug te keeren, totdat hij, Maranda of hare erven of wie ook bij die tiend belang heeft genoodzaakt zal hebben tot betaling *tam de custu quam de sorte.*

Acta sunt hec coram nobis et Theodorico Fabro et Roberto de Doneren scabinis de Hosdinne.

Datum anno Domini millesimo CC° LXXX° quinto, feria quinta ante festum beate Katherine Virginis.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 47 v.
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 52.
Onuitgegeven.

219. 1286 Maart 2.

Paus Honorius IV bevestigt het charter van keizer Frederik II, van 9 December 1220, waarbij deze aan het kapittel van St. Servaas vrijdom van tol in geheel het rijk verleend heeft.

Datum Laterani VI° nonas Martii pontificatus nostri anno primo.

Afschrift in: Servatius Emondts, *Varia.. collectanea*, fol. 196.
Onuitgegeven.

220. 1287 Mei 8.

Johannes van Vlaanderen, bisschop van Luik[1]), keurt goed de aflaten door meerdere aartsbisschoppen en bisschoppen verleend aan al wie geld geeft of de behulpzame hand verleent voor de steenen brug over de Maas te Maastricht, waarvan de bouw begonnen is en geeft zijne toestemming daartoe.

Datum anno Domini M° CC° LXXX° septimo octava die mensis May.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.
Afschrift in: Cartularium I b, *episcopalia*, fol. 6; — *Diplomata Tratensia de anno 800 ad 1399*, fol. 466.
Onuitgegeven.

221. 1289 Maart 8.

Bonaventura, bisschop van Cea (?), *episcopus Encensis*, richt een schrijven tot den proost, den deken en geheel het kapittel van St. Servaas, meldende dat hij een aflaat van een jaar schenkt aan allen, die na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, hunne kerk bezoeken en er bidden op de vigilie en het feest van den H. Servatius en de octaaf, het feest der H.H. Monulphus en Gondulphus en octaaf, op de vigilie en het feest

[1]) Johannes van Vlaanderen was bisschop van Luik van 1282-1292.

der kerkwijding hunner kerk en de octaaf en het feest van de translatie van den H. Servatius.

Datum anno Domini M°CC°LXXX° octavo, feria tertia post Reminiscere.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D., met zegel van den Bisschop in groene was hangend aan perkamenten strook. Het zegel stelt voor: een gothische boog waarboven de H. Maagd ten halven lijve, dragende op den linker arm het Kindje met nimbus om het hoofd; onder den boog: een bisschop op de knieën in biddende houding de handen omhoog, de mijter op het hoofd en de kromstaf leunend tegen het lichaam; omschrift: .. *onavent.re epi. de. en..*

Afgedrukt in: Fr. Bock en M. Willemsen, *Antiquités sacrées conservées dans les anciennes collégiales de St. Servais et de Notre-Dame à Maestricht,* Appendice 3.

222. 1289 Maart 21.

G., Dei gratia proost van St. Servaas, overwegende, dat de kerk van St. Servaas *in variis suis partibus reedificationem ac restaurationem fabrice sue desideret necnon in suis ornamentis ad statum debilem pervenerit et ad debiliorem pervenire poterit,* bepaalt dat, te beginnen na het loopende jaar, de inkomsten van het tweede jaar eener prebende, vacant door den dood, gedurende tien jaren daartoe zullen besteed worden.

Als hebbende geen zegel zegelt in zijne plaats zijn broeder Bertoldus, proost van Werden.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octavo, die Lunae ante Annuntiationem beate Marie Virginis.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 88 en n. 10180, fol. 134; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 9.
Onuitgegeven.

223. 1290 December 1.

De deken en het kapittel van St. Jan-Evangelist te Luik geven in erfpacht aan het kapittel van St. Servaas voor eene jaarlijksche en aflosbare rente van 35 Luiksche schellingen te betalen te Luik met het feest der Epiphanie, hunne goederen te Heer nabij Maastricht .. *in villa de Hyere juxta Trajectum,* bestaande in cijnzen, kapoenen, laten en andere rechten en inkomsten.

Datum in cratino beati Andree Apostoli anno Domini M°CC° nonagesimo.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 69 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 470; — Ms fonds Latins, n. 1018, fol. 180.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 53.

Onuitgegeven.

224. 1290, December 16.

De deken en kapittel van St. Servaas geven een transumpt van het privilegie in 1109 door keizer Hendrik V aan hunne kerk geschonken (zie n. 29).

Actum anno Domini M° CC° nonagesimo sabbato post Lucie Virginis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, zegel verloren.

Onuitgegeven.

225. 1291 Januari 3.

Gerhardus, Dei gratia proost van St. Servaas *qui fungimur jure patrocinio,* keurt goed het besluit van den deken en de kanunniken, om de inkomsten van het tweede jaar eener door overlijden opengevallen prebende, welk jaar gewoonlijk *annus defuncti* genoemd wordt, te besteden voor de fabrica hunner kerk, die *in magna sui parte inevitabilem minatur ruinam* en die bezit *sacratissimas sancti Servatii ceterorumque plurimorum Sanctorum reliquias, reverenter et honorifice custoditas et a diversis mundi partibus frequentatas.*

Actum et datum Parisius anno dominice Incarnationis M° CC° nonogesimo, tercio nonas Januarii.

Afschrift op perkament in het vidimus van keizer Rudolf van 20 Februari 1290. — In register: *Bullae, diplomata, fundationes, testamenta* op het Rijksarchief te Maastricht, fonds van O. L. Vrouw, fol. 190 v.: — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. VI (189); — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 10 v.; — met dagteekening 9 Januari 1293.

Afgedrukt in: Fr. Bock et M. Willemsen, *Antiquités sacrées* etc... Appendice 4.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 53.

226. 1291 Februari 9.

Paus Nicolaus IV gelast den cantor van het kapittel van O. L. Vrouw te Tongeren[1]) het besluit bekend te maken en de

[1]) Deze was Egidius, een der uitvoerders van het testament van den kanunnik Johannes de Huldertingen van 1 December 1274.

overtreders met kerkelijke straf te bewegen, waarbij Neapoleone, kardinaal diaken van den H. Andrianus, het verbod heeft uitgevaardigd op verzoek van Andreas de Piperno als gesubstitueerde van Jacobus de Stadiis procurator van het kapittel van St. Servaas, dat, in geschil met den bisschop van Luik J(ohannes) (?), met dezen proces voert in hooger beroep, dat niemand wie ook daarin eenige verandering brenge ten nadeele der rechten van de beide twistende partijen.

Datum apud Urbem veterem, V Idibus Februarii Pontificatus nostri anno tertio.

..Oorspr. op de *Bibliothèque nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, met looden bulla aan een koord van roode en gele zijde.
Afschrift in: Cartularium I, *Pontificalia*, fol. 6.
Onuitgegeven.

227. 1291 Februari 20.

Keizer Rudolf, op verzoek van den proost Gerhardus[1]), *nostri capellani ob sui et ecclesie Trajectensis reverentiam quem et quam tamquam immediate nobis et imperio subjectum et subjectam in temporalibus, utpote capellam imperii spectalem,* geeft een vidimus van de goedkeuring door dezen verleend aan het kapittelsbesluit betreffende het *annus defuncti* (zie n. 225).

Datum in Baden X Kalendas Marcii, indictione quarta, anno Domini M°CC° nonagesimo primo, regni vero nostri anno decimo octavo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met groot zegel des keizers in witte was aan een koord van gele en roode zijde.
Afschrift in: Register: *Bullae, diplomata, fundationes, testamenta,* op het Rijksarchief aldaar, fonds O. L. Vrouw; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 86 en n. 10180, fol. 59 v; — *Diplomata Trajectensia*.. fol. 469; — Serv. Emondts, *Varia .. collectanea*.. fol. 226 v.
Afgedrukt in: Fr. Bock en M. Willemsen, *Op. cit.*, Appendice IV; — Winckelman, *Acta imperii inedita seculi XIII et XIV*, tom. II, p. 143.

228. 1291 Juli 30.

Paus Nicolaus IV verleent een aflaat van veertig dagen aan de geloovigen, die, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, de kerk van den H. Servatius bezoeken en er bidden

[1]) Gerhardus, *Gerardus*, treffen wij als proost aan in de jaren 1288 tot 1293.

op den feestdag van den H. Servatius, der H.H. Monulphus en Gondulphus, der H.H. Petrus en Paulus en de octaven dier feesten en op den verjaardag der Kerkwijding.

Datum apud Urbem veterem III Kalendas Augusti Pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op de *Bibliothèque nationale* te Parijs, fonds Latins, n. 9308, met looden bulla aan een koord van roode en ge'e zijde.
Regest in: Ernest Langlois, *Les registres de Nicolas IV*, tom. I, n. 792 en n. 3871.
Onuitgegeven.

229. 1292 Juli 3.

Johannes I, hertog van Brabant, beveelt zijne schepenen te Maastricht den kanunniken van St. Servaas *treugas* te verleenen in de processen en geschillen, welke hunne bloedverwanten en wie ook tegen hen voeren.

Datum anno Domini M°CC° nonagesimo secundo feria quinta post festum beatorum Petri et Pauli Apostolorum.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met fragment van het zegel in bruine was aan een koord van roode zijde.
Afschrift in: Cartularium II b, *ducalia*, fol.
Onuitgegeven.

230. 1292 Augustus 16.

Acte van notaris Lambertus de Trajecto gezegd de Sancto Hylario meldend, dat in tegenwoordigheid van Renardus[1]) deken, Daniel de Hammale[2]), Hermannus camerarius[3]) en Conrardus de Nithusen[4]), kanunniken van St. Servaas, namens geheel het kapittel eenerzijds en Udo van Colmunt, *investitus* van Heer anderzijds voorlezing gedaan werd van een schrijven van volgenden inhoud: Daar de deken en het kapittel van St. Servaas, zooals bekend is, van

---

[1]) Renardus of Renerus was Renerus de Veteri Valkenburg; voor het eerst vinden wij hem als deken vermeld in eene acte van 8 April 1283, waarbij Renier Quitkinck voor het Kamerhof van St. Servaas aan Jacobus Lombard een jaarlijkschen cijns van 6 marken uit het huis „die Lanscroene" te Maastricht verkoopt. Hij overleed in 1296.

[2]) Daniel van Hamal ontmoeten wij als kanunnik in acten van 1283 tot 1309.

[3]) Reeds als kanunnik verme'd in 1283.

[4]) Hij behoorde tot eene ridderfamilie, afkomstig van Nijthuisen onder Wynandsrade; hij overleed in 1303.

onheugelijke tijden geïnd hebben en nog innen de tiend binnen de grens der parochie Heer en omgeving behalve de tiend van 16 bunders te *Trembliit* binnen de grens dier parochie en de kleine tiend der dorpen Amby en Bemelen ook binnen de grens dier parochie gelegen, welke tot zijne kerk behooren en het twijfelachtig is of de novale tiend in zijne parochie aan zijne kerk dan wel aan het kapittel van St. Servaas, dat ze meer dan vijf en twintig jaren en nog steeds int, heeft Udo voornoemd goedgevonden, dat genoemd kapittel die tiend blijft innen en zegt ten gunste daarvan hierbij onder eede afstand van de rechten, welke hij mocht bezitten op die tiend, met de verklaring, dat hij van nu af geen rechten daarop zal doen gelden en noch persoonlijk noch door iemand anders, het kapittel daarin bemoeilijken zal. Tot meerdere zekerheid zegelde hij het stuk.

Actum Trajecti in capitulo ecclesie sancti Servatii predicte, presentibus dominis Francone custode dicte ecclesie sancti Servatii, Eustacio vicario de Here, presbyteris, magistro Henrico rectore scolarum et Henrico dicto Simplex clericis, ad hoc vocatis et rogatis tertibus.

..anno a Nativitate Ejusdem (Domini nostri Jhesu Christi), millesimo ducentesimo nonagesimo secundo, indictione quinta, mensis Augusti die sexto decimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, zegel verloren.

Afgedrukt in: *Publications de la Société hist. et archéol.*, tom. V, p. 47.

231. 1293 Maart 19.

Henricus, deken en de kanunniken van O. L. Vrouw te Maastricht oorkonden, dat hun medekanunnik Ricolphus de Colonia in hun bijzijn aan Gyselbertus, rector van het hospitaal van St. Servaas aldaar, met de medeuitvoerders van het testament van wijlen Johannes de Puteo, rector van dat hospitaal, eene jaarlijksche rente van twee en twintig Luiksche schellingen verkocht heeft, waarvan zeven schellingen tot stichting van zijn jaargetijde, vijf voor dat zijner moeder te houden in hunne kerk en tien schellingen voor het hospitaal van den H. Egidius te Wijck ten behoeve der armen, te beuren uit zijn claustraal huis onder beding, dat, zoo hij die rente door eene

andere gelijkwaardige op een ander goed zal hebben vervangen, dat claustraal huis daarvan ontlast zal zijn.

Gezegeld door het kapittel en Ricolphus.

Datum anno Domini M° CC° nonagesimo secundo, feria quinta post Dominicam qua cantatur „Judica".

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel van Ricolphus verloren, van dat van het kapittel van O. L. Vrouw een gedeelte over.

Onuitgegeven.

232. 1294 Mei 21.

De Officiaal van Luik doet uitspraak in een proces voor zijne rechtbank gevoerd tusschen het kapittel van St. Servaas en ridder Willelmus heer van Horn, die zich toegeëigend had en in het bezit gesteld van rechten en bezittingen van eerstgenoemd in Weert.

Deze rechten zijn: de hooge en lage rechtspraak, het benoemen, aanstellen en ontslaan van schouten en schepenen, wier hoofd is de schepenbank van Vleytingen; de helft der tiend; het vergeven en in bezit stellen van goederen met afkondiging van ban en vrede; het bezit van twee molens, de een een windmolen te Weert, de tweede een watermolen te *Tungerlo .. unum ad ventum situm in districtu dicte ville* (nl. Weert) *et aliud ad aquam situm in Tungerlo;* dit alles heeft het kapittel van St. Servaas met de mannen, laten en verder toebehoor van oudsher bezeten. De heer van Horne had zich dit alles toegeëigend en de opbrengsten der goederen van het kapittel geïnd tot een bedrag van 800 Luiksche marken en beweerd, dat hij buitendien ten allen tijde het recht heeft gehad om de tiend naar zijne woning te laten voeren, ze te laten malen naar goedvinden, 't stroo en *paleas* te vorderen en schatting te heffen van de mannen en laten van genoemd kapittel en deze voor zijne legers op te vorderen en ten krijg te voeren; op de openbare wegen grachten te laten maken, over de openbare en gemeene weiden te beschikken en ze aan derden te geven, waarvan hij tot 1200 Luiksche marken gebeurd had; dat hij zich daarenboven toegeëigend had het recht van het kapittel om jaarlijks van zijn mannen en laten te vorderen 8 mud haver geheeten *zukerhavere,* om twee brouwerijen *duo caldaria braxatoria* te hebben met eene jaarlijksche opbrengst van 7 Luik-

sche marken, en om van zijn mannen en laten van een bosch aldaar gelegen te vorderen 25 Luiksche schellingen 's jaars.

Bij het vonnis werd Willelmus veroordeeld om van al die beweerde rechten af te zien, tot het betalen der proceskosten en genoemd kapittel voor het vervolg in zijne rechten niet meer te hinderen en werd aan dit laatste nog toegekend het recht om van zijne mannen en laten te Weert nog te vorderen zes mud min twee vierden *sextarius* haver.

Datum in vigilia Penthecostes anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 101; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 479.
Onuitgegeven.

233. 1294 October 12.

Udo de Coelmont[1]), kanunnik en viceproost van St. Servaas, magister W. cantor, J. U. professor, Godefridus de Lichtenberg, Lambertus de Duobus Montibus genaamd Gringart ridders en Johannes Mostart schepen van Maastricht, *homines venerabilis viri domini .. prepositi* van genoemde kerk, oorkonden, dat Lodowicus de Eymaele, met toestemming zijner echtgenoote en kinderen aan de abdis en het convent van Hocht heeft opgedragen het leen, gelegen *in districtu Meglinensi* (Mechelen a. d. M.) *prepositi memorati* dat hij van den proost houdt en beloofd haar gedurende een jaar tegen elke vordering te zullen vrijwaren, van welk leen de *fidejussor ac debitor principalis* is Godefridus de Lichtenberg voornoemd.[2])

Datum anno Domini M°CC° nonagesimo quarto feria tercia post festum beati Dyonisii.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds abdij Hocht, met de gebroken zege's van den cantor, van Godefridus de Lichtenberg en Johannes Mostart:
1. De H. Maagd, gezeten, houdende op haar schoot het Kindje;

[1]) Kanunnik Udo van Coelmont was in 1280 uitvoerder van het testament van ridder Henricus de Duobus Montibus.

[2]) In dorso: *de silva de Eimale in Grimbede*, met eene latere hand erbij geschreven: *Bosch van Grimby comend van het Capittel van St. Servaes.*

daaronder, onder een boog, een priester naar rechts staande voor een leezenaar, waarop een geopend boek; — 2. Gevierendeeld: 1. een ster; 2 en 3 gevuld; 4 ledig; omschrift: + S. *Godefridi d..*; — 3. Drie hoefijzers, 2-1.

Onuitgegeven.

234. 1296 Februari 23.

Hugo van Chalons, bisschop van Luik, geeft zijne goedkeuring aan het besluit van St. Servaaskapittel, dat de opbrengst van het tweede jaar eener prebende, opengevallen door overlijden, zal vervallen aan de fabriek der kerk voor herstellingen aan den bouw en van de ornamenten der kerk. Dat besluit werd hem namens proost, deken en kapittel voornoemd ter kennis gebracht door Jacobus de Rupe[1]) kanunnik en Robinus de Melin, procurator dezer (zie n. *222* en *225*).

Datum Rome apud sanctum Grisogonum, ubi morabamur, die XXIII mensis Februarii, indictione VIII, anno Domini millesimo CCmo nonagesimo quinto ponticatus domini Bonifacii pape VIII anno secundo.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 49 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcop. et preposit.*, fol. XII (194) en n. 10179, fol. 86, n. 10180, fol. 48 en fol. 162; — Cartularium I b. *episcopalia*, fol. 7.

Onuitgegeven.

235. 1298 Maart 10.

Cunradus gezegd de Nichus, plebaan der kerk van War, diocees Keulen, bericht den Officiaal van dat diocees, dat hij naar Luik gegaan is en, aangezien de Bisschop dier stad Hugo afwezig was en in verre streken vertoefde, de dagvaarding in diens paleis voor zijne kamer in bijzijn van een bevoegd persoon van woord tot woord gelezen en uitgevoerd heeft, hem dagvaardigend om daags na Zondag Letare, zoo hij het zijn voordeel oordeelt en bemerkingen wil maken in het proces in beroep, dat de deken en kapittel van St. Servaas genomen hebben van de *audientia* van genoemden Bisschop, dat hij dezen verboden heeft iets te doen of te inoveren tegen den inhoud zijner dagvaarding; dat hij ten overvloede die dag-

[1]) Jacobus de Rupe vinden wij als refterproost van St. Servaaskapittel vermeld in een schepenbrief van 1295 en als kanunnik nog in 1309 bij de getuigen van eene overeenkomst tusschen dat kapittel en den heer van Boxtel gesloten over hunne respectieve rechten op de dorpen Lille-St. Hubert, Achel en Hamont.

vaarding heeft bekend gemaakt aan den Officiaal van Luik en dezen ze had laten voorlezen, dat deze daarop zeide, dat de Bisschop vertoefde op zijn kasteel te Bouillon, en bemerkte, dat de tijd der dagvaarding te kort was om ze hem mede te deelen en er niet voldoende tijd was om een zaakgelastigde te benoemen en tot zijne verdediging af te zenden, dat de dagvaarding niet voldoende uitgewerkt was en dat hij geene lastgeving van den bisschop had om in deze handelend op te treden en dat naar zijne meening het verbod in de dagvaarding niet had moeten gedaan worden.

Die dagvaarding meldt, dat de deken en kapittel van St. Servaas den Officiaal van Keulen medegedeeld hebben, dat, toen de bisschop van Luik, Hugo, in hunne kerk was komen visitatie houden en zij genegen waren dit toe te staan in zooverre zij rechtens daartoe verplicht waren, doch deze zonder voorafgaand vermaan *ordine juris pretermisso,* hen ingevolge zijne gewone macht met excommunicatie sloeg, hoewel hij dat rechtens niet doen kon, niettegenstaande zij den bisschop voorhielden, dat hij geen jurisdictie op hen bezat, noch op hun personeel en hunne kerk, daar zij en hunne kerk ingevolge Pauselijke en keizerlijke privilegiën onmiddelijk onderworpen zijn aan den Roomschen Stoel en het Roomsche Rijk, hetgeen gekend, bekend en gevolgd is al meer dan honderd jaren, en zij bereid zijn dit te bewijzen voor een bevoegder rechter en aangezien de Bisschop de tegen hen uitgesproken excommunicatie niet heeft herroepen maar zij bevreesd zijn door hem met nog zwaardere straffen als een vonnis van suspensie, excommunicatie of interdict, zijn zij door bemiddeling van een geschikt persoon in beroep gegaan bij den Aartsbisschop van Keulen, en hij Officiaal bevoegdheid en macht heeft om in geheel de provincie Keulen alle processen in beroep te voeren, hem gelast heeft den Bisschop van Luik te dagvaarden, gegeven 11 Maart 1297.

.. anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo feria secunda post dominicam qua cantatur Oculi mei, hora Vesperarum tarde.

Acte werd daarvan opgemaakt door Renerus de Meffia, klerk van het diocces Luik, pauselijk en keizerlijk notaris in tegenwoordigheid der getuigen: Johannes de Acuria (?) ka-

nunnik van St. Servaas, Gerardus de Cadiers priester, Nicolaus de Beche openbaar notaris, Henricus gezegd Milet, alsmede bij den Officiaal te Luik Wirricus gezegd Ardinosus, Gerardus gezegd de Palatio, Henricus de Piasentia kanunnik van St. Maarten aldaar.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 159 v.; — Cartularium I b., *episcopalia*, fol. 8.
Onuitgegeven.

236. 1298 Augustus 28.

De Roomsche koning Albertus I, overwegende den trouw den eerbied en de gehechtheid, welke Johannes I hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg hem toedraagt en de diensten, welke deze hem in de toekomst nog kan bewijzen, bevestigt de *universa feuda, jura, libertates, concessiones, collationes et sententias* door meerdere keizers en koningen en met name koning Philippus, aan de hertogen Henricus, Rudolphus en Adolphus geschonken en meer bijzonder de abdij van Nivelles, de stad Maastricht en het kapittel van St. Servaas aldaar met hun toebehooren, beambten, rechten en rechtspraken alsmede die van het graafschap Dagisburus, de 60 *karata* wijns, *de successione filiarum suarum in feudis suis libere, si heredem masculum non habuerit, de sententia lata apud Franckefort et a principibus approbata, quod de universis bonis, quae de ducatu suo moventur, omnium heredum mortuis parentibus de jure testor habeatur....*

Datum Colonie anno Domini M°CC°XCVIII, quinto Kalendas Septembris, regni nostri anno primo, indictione undecima.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 477; — Cartularium: *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam..* fol. 39.
Onuitgegeven.

237. 1299 Mei 13.

Henricus van Keverenberg, deken van O. L. Vrouw te Maastricht, broeder Wolfart, ridder Ogier van Haren voogd van genoemde stad en meester Jan *clerc des prosts* dier stad doen als *ondersoker, seggher ende paesmeker* uitspraak in een geschil, ontstaan over het brouwen van bier, tusschen het kapittel *van den godeshuse van sunte Servaes* eenerzijds, en de schouten, schepenen en *ghemeine raet* van die stad, zoowel

die van den bisschop van Luik als die van den hertog van Brabant. Daarbij bepalen zij dat *tpanhus*[1]) van St. Servaas per week tweemaal mag bier brouwen houdende vijf *tinen*[2]) of minder, waarvan zij den kop mogen verkoopen een *hellinc*[3]) duurder dan den kop van het bier in de stad gebrouwd, behalve in den Vasten als zij maar een maal dat bier *tut desen tuen* mogen brouwen, welk bier het *calasi* bier der kanunniken zal zijn en waarvan de kop een penning duurder mag verkocht worden, dan het bier in de stad gebrouwd; verder, dat de kanunniken van St. Servaas *noch pape, noch cnape, noch cnegth* van hunnentwege binnen *horen mandaet, noch binnen horen cloester* wijn mogen verkoopen, behalve dien van hun *ghewas* (wijnbergen), dien zij dan zoo duur mogelijk mogen verkoopen.

Getuigen: Godevert van Lichtenborg ridder, scoutheit des bisscops van Lutken, her Ogier der jonghe, her Lambregt van Tuenberghen, her Lambregt Greniart ridder, her Henric van Lichtenborg ridder, Godevert heren Flormanssone, Gherart van den Meye, Albreght Chalsopt, Brune up Thus, Vranke van den Rode Scilde, Rubbregt up die Munte, Jan Borneke, Baudewin Kese, Jan van Mulken, Herbregt van Yseren, Gosuin van de Meye, Jan Voghel, Florens Heren Flormans sone scepen van Trych, Henric van der Molen ende Baudewin van der Molen commengimeesters[4]) van beiden gherichten.

.. ghedaen in sunte Servaes daghe vor einen edelen man minen heren Willem wilen son heren Willems von Ghulic prosts van sunte Servaes in den jare ons Heren graci M⁰CC⁰ neghen ende negentich.

Oorspr. op het gemeentearchief te Maastricht; zegel verloren. Afgedrukt in: De Nedermaas.

---

[1]) *tpanhus* = bierbrouwerij.

[2]) Volgens Ducange, *Glossarium mediae et infimae Latinitatis*, komt *tinen, tynen*, van het Latijnsche *tina, tyna*, zijnde dit een groot vat, om er in te wasschen en ook om wijn er in te bewaren.

[3]) *Hellinc* = *halling* een kleine munt ter waarde van een penning.

[4]) Hoofd der gemeente, burgemeesters.

238. 1299 November 1.

Vooght, rechteren, schepenen, ridders, meysteren, radtsluyden ende die gemeyne poorteren van Tricht op die Maese van beyde gerichten alse eijns eersaeme vaders ons heere den bisschops van Luyck ende eijns deel ons heere hertoge van Lottering, van Brabant ende van Limburg oorkonden dat: *Gij sult weten van geestelijcke personen alse canonicken, werlycker papen ende orderen veele sijn in die stadt van Tricht ende oucht daerom woonen, die alle weerlijck goet, erven, eygen of te leene, seer begeeren ende coupen, daer ons heere in haaren gericht ons stad gemeynlijck in heure rechten ende ouch wee in onsen seer mede belet worden ende besmeert,* dat zij om dit *letsel ende dese suerenisse te verdrijven* en tot voordeel hunner heeren en der stad onder anderen verboden hebben: *Alsoo dat wij verbieden, dat der mannen van onse porteren ofte porteressen ofte eenige weerlijcke persoonen, die in onse stad woonachtigh sijn ofte binnen den banniere van de stadt goet hebben, eenige geestelijcke persoonen, die hiervor genoempt sijn, erffelijck goet als erven, eygen ofte leen ofte renten op sijn erve, eygen ofte leen, erffelyck vercoupen, geven ofte besetten mogen ofte sullen,* en zal hij, die zulks doet, zoo dikwijls hij het doet, vervallen in eene boete, evenredig aan de waardigheid van den persoon, aan wie de verkoop, schenking of *besetsel* geschiedt, welke boete zal zijn ten behoeve van de schepenbank, waartoe de overtreder behoort, hetgeen genoemd wordt *des man des ban* en zullen de verkoop, schenking of *besetsel* niet doorgaan.

Dat geschiede in den jaere ons Heeren gratie 1299 in Alderheyligendagh.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 485. Onuitgegeven.

239. 1301 Juli 31.

Willelmus de Juliaco[1]), proost van St. Servaas, benoemt

[1]) Willem van Gulik, bijgenaamd de jonge, was zoon van Willem V graaf van Gulick en van Maria, dochter van Gui de Dampierre graaf van Vlaanderen en van Mahaut de Béthune. Als proost van St. Servaas vinden wij hem verme'd in acten van 6 September 1299 tot 1304. Hij was van een krijgshaftige inborst en nam deel aan meerdere veldslagen tegen den koning van Frankrijk, ten laatste aan die te Mons-en-Pucle, waar hij het leven verloor.

Godefridus gezegd Mompalir, kapelaan der kapel van de H. Katharina *in porticu* van St. Servaaskerk gelegen, tot zijn procurator in zijn geschil met de kanunniken dier kerk over de volgende punten: dat de offers door de geloovigen in de kerk van St. Servaas gegeven, aan hem behooren en steeds aan zijne voorgangers hebben behoord, en bij de scheiding voorheen tusschen den proost en de kanunniken tot stand gekomen, niet zijn afgestaan aan deze laatsten; dat de helft der *placita* en der jurisdictie in al de banken der kerk van St. Servaas aan hem behooren, zooals dat vermeld staat in voormelde scheiding; dat het derde gedeelte der opbrengsten van het tweede jaar eener prebende aan den proost toekomt, zooals voormelde scheiding aangeeft; dat de helft der opbrengst van de brug over de Maas voor den proost is, luidens het privilegie van keizer Conraad III; dat hij veel schade heeft geleden in de jurisdictie zijner proostdij doordien de kanunniken belet hebben, dat de proost liet dagvaarden en de schepenen namens of van wege hem recht spraken; dat hij veel nadeel heeft geleden, doordien het kapittel voor zijn personeel geene kaarsen gaf, zooals gebruikelijk is; dat de kanunniken zich er niet aan stoorden, wanneer namens den proost hun schout en schepenen verboden werd zitting te houden en recht te spreken alvorens bepaald was, wie de schepen in de proostdij roepen zou; dat het kapittel tiend ontvangt van landen behoorende aan den proost, en thans in gebruik zijn bij Renerus, zijn *cliens;* dat door de kanunniken drie gevangenen uit de gevangenis, *a prisone,* van den proost in vrijheid gesteld zijn.

.. presentibus discretis viris dominis magistro Henrico de Houthorne cantore ecclesie sancte Marie Trajectensis, Johanne investito ecclesie sancti Petri juxta Trajectum, Henrico de Los capellano capelle sancti Jacobi in Trajecto presbyteris Leodiensis dyocesis et Johanne claustrario sepedicte ecclesie sancti Servatii clerico, ad premissa vocatis testibus et rogatis.

Datum anno Domini M°CCC° primo in vigilia beati Petri ad Vincula. Actum in ambitu claustri ecclesie sancti Servatii predicte.

Acte van notaris Lambertus de Trajecto gezegd *de sancto Hilario.*

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 50 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episc. et preposit.*, fol. XXIX v (211 verso) en n. 10179, fol. 46.

Fragment in: Miraeus et Foppens, *Oper. cit.*, tom. IV, p. 578.

Onuitgegeven.

240. 1301 November 19.

De kanunniken van St. Servaas eenerzijds en Godefridus dictus *Monpalir* diaken, procurator van den proost Wilhelmus de Juliaco anderzijds, benoemen tot scheidsrechters in de geschillen tusschen hen en den proost voornoemd, eerstgenoemden Lodowicus de Montfort[1]) en Johannes de Awiria[2]) en laatstgenoemde Petrus, kapellaan van den hertog van Brabant en meester Johannes gezegd Beyart, kanunnik van St. Servaas, welke geschillen loopen over de punten, vermeld in het volgend regest.

.. anno Nativitate Ejusdem (Domini) M° CCC° primo, indictione quinta decima, mensis Novembris die decima nona.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcop. et preposit.* fol. XXIX (211) en n. 10179, fol. 45 v.

Afgedrukt in: Miraens et Foppens, *Oper. cit.*, tom. IV, p. 577.

241. 1301 November 27.

Johannes gezegd Beyart[3]) en Petrus de Gandavo kanunniken van St. Servaas, namens den proost Wilhelmus de Juliaco, Lodowicus de Montfort en Johannes de Awiria, ook kanunniken, namens het kapittel van St. Servaas, doen eene scheidsrechterlijke uitspraak in geschillen tusschen beide partijen (zie n. 240) en bepalen, dat de *oblationis* en de

---

[1]) Lodewicus de Montfort vinden wij nog in 1309 in de hoedanigheid van thesaurarius van het kapittel.

[2]) Johannes de Awiria overleed in 1324 en stichtte zijn jaardienst met eene rente van 1 mark 's jaars. Dit jaargetijde werd bij het kapittel gehouden op 25 Januari. In het doodenregister van het kapittel lezen wij op dien datum: *Commemoratio Johannis de Auwiria canonici et fratris. LII solidos, socii et officiati IIII or denarios.*

[3]) Joannes gezegd Beyart, komt als kanunnik van St. Servaaskerk in acten van 1301 tot 1324 voor, kort na welk laatste jaar hij schijnt gestorven te zijn. In dat jaar schonk hij aan St. Servaaskapittel zijne bezittingen, waarvan de inkomsten dienen moeten tot steun van behoeftige priesters.. *quos necessitas inopie contigeret urgere.* Deze stichting werd naar hem genoemd *fundatio Beyart.*

brug over de Maas met alle toebehoor *pleno jure* behooren aan het kapittel; dat met uitzondering van de banken van Mechelen en Tweebergen, welke uitsluitend aan den proost behooren, de hooge en lage justitie behoord heeft zoowel aan den proost als aan het kapittel en de opbrengsten en inkomsten wegens de rechtspraak en andere rechterlijke handelingen gelijkelijk behooren aan den proost en het kapittel en dat de *officialis* van het kapittel genaamd *equitature prepositus* en de *officialis* van den proost, die beiden kanunnik moeten zijn en resideeren *personaliter residentes, in omnibus dicte jurisdictionis exercitus sive in domo dicti prepositi sive extra in quibus scabini dictarum curiarum requirendi sunt aut monendi causa, jus dicendi, ferendi sententias seu aliud judiciale aliquid faciendi ipsos scabinos requisivisse seu monuisse sub fidelitate, qua tenentur dictis preposito, decano et capitulo, ut jus dicant, sententiam ferant aut aliquid aliud faciant, quod ab eis judicialiter fuerit faciendum,* daar dit alles *a tempore à quo memoria non existet,* aan beide partijen gelijkelijk heeft behoord; daarbij werd bepaald, dat zoo de *officialis seu prepositus equitature* van het kapittel nalatig zou zijn in het uitoefenen der rechtspraak en jurisdictie, het kapittel, op verzoek van den proost, gehouden zal zijn hem te *compellere atque talem habere ut in exequendo et exercendo jurisdictionem et faciendo justitiam, prout sententia scabinorum dictavit, secundum jus seu secundum observatam consuetudinem curiarum sine injuriosa delatione procedat,* zoo niet zal het kapittel genoodzaakt zijn een anderen meer nauwgezetten *officialis* aan te stellen; dat in het vervolg ten allen tijde jaarlijks op de octaaf van Driekoningen, *Epiphanie Domini* of binnen de acht volgende dagen, wanneer binnen die acht dagen het namens den proost behoorlijk verzocht is, de *cellerarius* van het kapittel aan den *officiatus* van den proost, of aan diens gedelegeerde, 21 ponden was zal leveren voor de kaarsen, te maken door voornoemden *officiatus* of gedelegeerde en uit te deelen op het feest van O. L. Vrouw Lichtmis tusschen de *officiati et feodales seu vasallos* van den proost; dat ten slotte de landerijen van den proost, waarover geschil bestond vrij en immuun zijn en blijven zullen van tiend voor het kapittel.

Voor deze scheidsrechterlijke uitspraak, welke bevestigd en

bezegeld werd door den proost en het kapittel, werd acte opgemaakt door den notaris Lambertus de Trajecto gezegd de Sancto Hylario.

.. presentibus dominis Johanne, investito ecclesie sancti Petri juxta Trajectum, Petro de Ruremonde, Renero custode, Adame de Foro, Alexandro, Gerardo de Novo Opere presbyteris capellanis in ecclesia sancti Servatii predicta et multis aliis ad hoc vocatis testibus et rogatis.

Actum in ambitu claustri ecclesie sancti Servatii predicte ante imaginem B. Virginis anno a Nativitate Domini M°CCC° primo, indictione quarta decima, mensis Novembris die vicesima septima....

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episc. et preposit.*, fol. XXIX (211) en n. 10179, fol. 44 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 38.

Gedeeltelijk afgedrukt in: Miraeus et Foppens, *Op. cit.*, tom. IV, p. 578.

242. 1301 November 29.

Wylhelmus de Juliaco, Dei gratia proost, en geheel het kapittel van St. Servaas, teneinde gelden te besteden voor de herstellingen der *fabrica* hunner kerken, der ornamenten en andere zaken te vermeerderen, besluiten, dat de inkomsten en opbrengsten van het eerste jaar eener prebende vaceerende door ontslag nemen of eene andere wijze dan den dood, voor dat doel zullen bestemd worden, en dat jaarlijks bepaald zal worden, welke dier gelden voor die andere zaken zullen besteed worden. Daarbij werd bepaald, dat jaarlijks de proost en de deken of hun gevolmachtigden een geschikt persoon hunner kerk in eene kapittelvergadering zullen kiezen, die genoemde opbrengsten inzamelen en bewaren zal en op het einde van het jaar in tegenwoordigheid van den proost in eene vergadering van het kapittel rekening en verantwoording dier gelden doen, en het overschietende geld bewaard zal worden in de *thesauraria* der kerk in eene kist, waarvan een sleutel de gevolmachtigde van den proost en een tweede sleutel de deken of vice-deken zal bewaren. En zoo iemand in zulk jaar, *annus fabrice*, tot kanunnik wordt benoemd en resideeren wil, zal hij slechts genieten de distributies, welke de *camerarius* en de refterproost gewoon zijn te doen, doch kan hij overigens deel nemen aan de keuzen, vergevingen enz., welke door de kanunniken gedaan worden.

Actum et datum anno Domini millesimo trecentesimo primo in vigilia beati Andree Apostoli.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 99 v.; — *Variorum*, vol. X; — *Liber privilegiorum*, fol. 103; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 11 en 761; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episc. et prepos.*, fol. XXVI (208), n. 10179, fol. 87 en n. 10180, fol. 261.

Afgedrukt in: *Publications de la Soc. hist. et archéol.*, tom. V, p. 50.

243. 1302 Februari 4.

Arnoldus de Awans, Officiaal van Luik, daartoe verzocht door den bisschop dier stad Adolf de la Marck, keurt na gedaan onderzoek goed de scheidsrechterlijke uitspraak gedaan tusschen den proost en het kapittel van St. Servaas *super quibusdam oblationibus, jurisdictionibus vacantium precarum et pontis in Trajecto proventibus et rebus aliis.*

Datum anno Domini millesimo CCC⁰ primo Dominica post Purificationem beate Marie.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 101; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 13, waar in plaats van *precarum* staat *prebendarum;* — *Liber privilegiorum*, fol. 40; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 49 en n. 10180, fol. 135.

Onuitgegeven.

244. 1303 Juni 29.

R(obinus) de Millen[1]) deken, en de kanunniken van St. Servaas oorkonden, dat zij van Johannes, *magister* van het hospitaal hunner kerk, ontvangen hebben de tiend van dat hospitaal op grondgebied van Maastricht bij de tiend hunner kerk tegen eenen jaarlijkschen erfcijns, *tricensus*, van 6½ mud graan, half tarwe, half gerst en vijf bossen stroo, welke Johannes voornoemd of zijne opvolgers uit de eerste en geschikte opbrengst hunner tiend op het grondgebied van Maastricht van de tiendenaren beuren zullen.

Datum anno Domini M⁰CCC⁰ tertio, Sabbato post nativitaten S. Johannis Baptiste.

Afschrift in: *Variorum*, tom. II, p. 165.

Onuitgegeven.

[1]) Robinus van Millen komt als deken voor al in 1295. In die hoedanigheid was hij 24 Maart 1295 tegenwoordig bij de keuze van Guda van Rennenberg tot abdis van Thorn. Volgens zijn grafschrift overleed hij 9 September 1315; zijn grafsteen bevindt zich in den omgang van St. Servaaskerk.

245. 1304 October 9.

Johannes I, hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg, bevestigt op verzoek van de kanunniken van St. Servaas, *ob meritum et reverenciam sancti et venerabilis Servatii et dignitatem cleri,* de privilegiën, vrijheden en gunsten hun geschonken door de Pausen, Roomsche keizers en koningen en zijne voorgangers de hertogen van Brabant.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo quarto, in die beati Dyonisii.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms n. 9307.

Afschrift op perkament in het vidimus van 25 September 1455 door Bartholomeus van Eyck, deken van Eindhoven.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 50 v en 275; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 490.

Afgedrukt in: Miraeus et Foppens, *Op. cit.,* tom. IV, p. 262.

246. 1305 Juni 9.

Paus Clemens V gelast den deken van St. Servaas (Robinus de Millen) om uitvoering te geven aan het vonnis geveld tegen de roovers van de hoeve de Nieuwenhove, toebehoorend aan de abdij van St. Truiden.

Afgedrukt in: Ch. Piot, *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trand,* tom. I, p. 419.

247. 1306 Juni 21.

Johannes I hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg verbiedt zijn voogd, schout en schepenen te Maastricht om een clericus gevangen te nemen, te houden, te veroordeelen of te verbannen, doch zoo zij een clericus om welke reden ook gevat hebben, zullen zij hem onmiddelijk overleveren aan den deken en het kapittel van St. Servaas, verklarende, *quod clericos corrigere non debemus nec aliquid juris in correctione eorundem habere debemus in futurum nec habere volumus.... unde contra premissa nichil attemptetis, quia premissa decano et capitulo ecclesie predicte temporibus perpetuis pro nobis nostrisque successoribus inviolabiliter promittimus observare sine dolo.*

Datum die Martis ante festum beati Joannis baptiste anno Domini M°CCC° sexto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van den hertog in bruine was.

Afschrift in: Cartularium II, *ducalia*, fol. 5 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 192; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 491, 492; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. regum et ducum*, fol. XI en n. 10180, fol. 50, 249 v. en 296; — Serv. Emondts, *Varia.. collectanea*, fol. 79. Afgedrukt met eenige onnauwkeurigheden uit het *Liber privilegiorum* in: *Publications* etc., tom. V, p. 53.

248. 1306 December 19.

Enghelbertus proost der groote en St. Salvatorkerk te Utrecht en Magister Makarius, kanunnik van Luik, eenerzijds, Robinus de Millen deken en Willelmus de Juleymont kanunnik van St. Servaaskerk te Maastricht, anderzijds eerstgenoemden door Gerardus heer van Horn en Altena, de beide laatstgenoemden door het kapittel van St. Servaas 15 November 1306 benoemd tot scheidsrechters in hunne geschillen en twisten, bijzonder over hunne goederen en rechten te Weert, welke geschillen reeds bestonden tijdens Gerardus' voorganger, Willelmus heer van Horn en Altena, doen volgende uitspraak, nadat Gerardus voornoemd bij schrijven van 12 December tot zijne procuratoren benoemd had Walterus de Brunshorne, kanunnik te Luik en zijn famulus Godefridus de Wertha:

De helft der tiend van Boven Weert, zoo oude als novale als groote en kleine tiend met het stroo en kaf, dat tot dusverre genoten en geïnd werd door den heer van Horne, zal voortaan behooren aan het kapittel van St. Servaas, dat die ongehinderd zal innen en er mede handelen naar goedvinden.

De deken en kapittel zullen van hunne cijnsplichtigen te Weert en op het grondgebied van den heer van Horne zich bevindend een hoogeren cijns vorderen, namelijk twee zwarten van Tours voor een Luiksche denier en zal de heer van Horn en zijne opvolgers de weigerachtigen, waar ook in zijn land vertoevend, tot betaling dwingen.

De deken en kapittel zullen te Weert een schout en een *forestarius* hebben, welke schout, met eenige laten of cijnsmannen hunner kerk, de cijnsgoederen in erfrecht geeft of ze onterft en de rechten daarop staande int zonder rechtspleging, tenzij de schout de laten zal manen te doen wat tot in erfrecht geven gevorderd wordt, terwijl ook de bannen, welke de heer gewoon was te houden, zullen vervallen.

Op den gebruikelijken betalingsdag der cijnzen zal de schout

in bijzijn van eenige laten der kerk ze innen, alsmede op eenige volgende dagen, zoo dit noodig mocht zijn. En zoo een cijnsplichtige dien dag of de volgende dagen vóór zonsondergang den verschuldigden cijns niet heeft betaald, zal hij zonder eenige rechtspraak vervallen in de daarop staande boete en zal de schout of de *forestarius* daags na die vervaldagen of naar goedvinden de nalatigen bepanden en zoo deze zich daartegen verzetten *quominus pignora pacifice habeantur,* zal de heer der plaats of zijn *villicus* die panden, wanneer zij voldoende zijn, op aanmaning van den schout der kerk in beslag nemen en aan dezen overdragen om daaruit de voldoening van den cijns en de boete te bekomen. Zoo evenwel het cijnsplichtige land ledig is en niet kan bepand worden en zich niemand opdoet, die van dat land cijns of boete betaalt, zal de *villicus* der kerk in haren naam ervan bezit nemen en gebruik daarvan maken; en zoo naderhand iemand zich bij den villicus vervoegt en den cijns en de boete en andere lasten betaalt en overigens met dat land naar rede en gebruik handelt, zal dat land met zijne vruchten op den eigenaar of zijne erven terugvallen behoudens de uitgaven en rechten van die het bebouwd hebben; en zoo iemand binnen de twee jaren den cijns en de boete voor den verstreken tijd betaald heeft, zal hij na die twee jaren de vruchten niet bekomen doch het land ledig terug ontvangen.

De kerk zal in erfrecht hebben de jaarlijksche cijnzen wegens bosch, landerijen, weiden en andere cijnzen.

De *villicus* der kerk kan zelf of door zijn *forestarius* de cijnsplichtigen der kerk voor cormeden en andere rechten wegens sterfgeval of huwelijksvoorwaarden en andere, waartoe zij verplicht zijn aan die kerk, bepanden en zullen de weigerachtigen door den heer der plaats of zijne erfgenamen behandeld worden zooals hiervoren is medegedeeld.

Al wat de *villicus* voor de uitoefening van en het doen eerbiedigen der rechten van de kerk ten overstaan der laten dezer zal gedaan hebben, zal evenzeer van kracht zijn alsof de schout en schepenen van den heer van Horn persoonlijk erbij tegenwoordig waren geweest.

De kerk van St. Servaas zal te Weert eene hoeve en gebouwen hebben, waarin zij haar tienden en opbrengsten harer landerijen en de benoodigdheden der hoeve kan onderbrengen.

Het staat de kerk vrij om te Weert bouwland tot 300 bunder te koopen voor die hoeve, en zoo bij dat gekocht bouwland zich leengoed bevindt ,dat meer dan vijf bunder bedraagt, zal de kerk den heer van Horn en zijne erfgenamen eenen vasal aanwijzen, doch zoo dit minder dan vijf bunder bedraagt, zullen de heer der plaats en zijne erfgenamen het leenverband losmaken en elk bunder tot cijnsland maken tot twee Luiksche denieren.

De schout, de *forestarius* en de erfpachter der kerk zullen, zoo zij met hunne familie te Weert wonen, vrij zijn van alle belasting, hand- en spandienst en alle andere lasten, tenzij zij van hun goederen, zoo zij er bezitten, cijns of andere rechten van oudsher betalen.

De kerk van St. Servaas zal de granen van tienden, de opbrengst harer landerijen, van pachten, lijfrenten of op andere wijzen haar toekomende naar believen buiten Weert of het land van den heer, geheel of ten deele mogen voeren, zonder daarin verhinderd te kunnen worden, door den heer van Horn, zijne erfgenamen en de magistraat van Weert, zoo te zamen als afzonderlijk. De hooge en lage rechtspraak en de kennis van alle grondheerlijke rechtspraak, hare opbrengsten en waarborgen behooren aan den heer van Horn en zijne opvolgers.

Ter vergoeding van genoemde rechtspraak en van alle andere rechten van de kerk, welke den heer van Horn zijn toegewezen, zal deze en zijne opvolgers jaarlijks aan die kerk betalen 8 ponden zwarten van Tours met het feest van den H. Martinus in den winter (11 November), welke betaling zal geschieden op de hoeve der kerk te Weert, aan haren *villicus* of bode.

Om de beurt zullen de heer van Horn en zijne erfgenamen en het kapittel van St. Servaas den pastoor van Weert benoemen, welke benoeming laatstelijk door den heer van Horn is geschied.

Met deze uitspraak zullen alle geschillen, processen en zaken hangende tot heden tusschen den heer van Horn en het kapittel van St. Servaas beslecht en geëindigd zijn. Daardoor is genoemd kapittel niet ontzegd en verboden om zijne beleedigers en schuldenaars dier plaats voor een geestelijke rechtbank te dagvaarden, hetgeen de heer van Horn en zijne opvolgers niet kunnen verhinderen.

Actum pronuntiatum et ordinatum ac amicabiliter compositum et dictum in ambitu ecclesie sancti Servatii predicte ante ymaginem beate Virginis ibi sitam anno, indictione, die, mense et hora predictis (nl anno Nativitatis Ejusdem Domini millesimo tricentesimo sexto, indictione quarta, decima nona die mensis Decembris hora misse) in presentia venerabilium virorum dominorum Robini de Millen decani, magistri Walteri cantoris[1]), Henrici de Pytersheim scolastici[2]), Loduwici thesaurarii, Jacobi de Maguncia[3]) camerarii, Gerardi de Rennenberg eleemosinarii, Danielis de Hamele, Rycaldi de Rosut, Godefridi de Andernaco, magistri Johannis dicti Bayart de Gandavo presbytorum, Ottonis de Rennenberg, Ryquini de Mastrode[4]), Johannis de Auwiria, Philippi de Alteia, Gerlaci de Vrishem[5]), Jacobi de Rupe, Gerardi de Schonowen[6]), Baldewini de Aurea barba, magistri Willelmi de Bonna, Mathie de Aquis,

[1]) Walterus komt als scheidsrechter voor in eene verklaring van Oysto de Thorn genaamd van Covorde van 11 Februari 1288, waarbij deze zich onderwerpt aan de scheidsrechterlijke uitspraak betreffende den verkoop van zijn lijfrente van 50 Luiksche marken aan de abdij van Thorn. Walterus wordt daar genoemd kapelaan van den Paus, professor der beide rechten en groot-zanger van St. Servaaskapittel.

[2]) Hij was zoon van Hendrik heer van Petershem, gestorven 13 April 1296 en van Margareta ..... Als kanunnik van St. Servaas vinden wij hem reeds vermeld in 1292. Kort na 1306 werd hij kanunnik van St. Lambert te Luik met behoud van zijn kanonikaat bij St. Servaaskapittel, in welke hoedanigheid hij in 1320 nog voorkomt. In 1329 gevangen genomen door den bisschop van Luik Adolf van der Mark, werd hij gevoerd naar het kasteel te Moha, waar hij het volgende jaar of in den loop van 1331 overleed. Een charter van 19 December 1331 toch noemt Guillelmus de Oys zijn opvolger als scholaster van St. Servaas, en ridder Johannes de Petershem, zijne testamentaire uitvoerders; die oorkonde geeft hem den titel van proost van O. L. Vrouw te Maastricht.

[3]) Jacobus van Mainz komt in 1306 voor met den titel van refterproost, *prepositus refectorii;* hij stierf in 1311.

[4]) Riquinus de Mastrode (Mascroyde) was in 1309 uitvoerder van het testament van den kanunnik Johannes de Stadis en in 1311 van voornoemden Jacobus van Mainz; hij stierf in 1334 en was toen cantor van het kapittel.

[5]) Hij verkocht in 1327 September 30 aan den scholaster van het kapittel, Henricus de Herenthals eene jaarrente van 1 mark.

[6]) Gerardus de Schonouwen werd naderhand tot deken gekozen en als zoodanig ontmoeten wij hem in 1319.

Gherwini de Gandavo, Guidonis, Symonis fratrum de Castrovillano ac Hermanni de Bilsteyne canonicorum dicte ecclesie sancti Servatii qui tunc capitulum ipsius ecclesie presentabant pro se suisque successoribus ac pro ipsa ecclesia sancti Servacii Trajectensis, ac venerabilis viri domini Walteri de Brunshorne canonici Leodiensis et Godefridi de Werthe famuli, procuratorum nobilis viri domini Gerardi domini de Horne et de Althena, qui procuratores nomini procuratorio pro ipso domino Gerardo, domino de Horne et suis heredibus ac successoribus dictas pronunciationem, declarationem et ordinationem arbitri sui amicabilem compositionem arbitri seu compromissi supradicti laudarunt, approbarunt, acceptarunt, ratificarunt et in perpetuum observare promiserunt.... presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Willelmo de Altera ripa viro nobili, Ogero de Haren advocato in Trajecto superiori, Godefrido de Nidekem, Henrico de Lichtenborg, ejus fratre Lamberto dicto Grinyart et Theodorico de Eynenberg militibus, Brunone Supra donum scabino Trajectensi, Godefrido dicto Kenterken, Henrico dicto Murken, Alexandro, Willelmo dicto Mus, Johanne de Bride, Johanne dicto Rex, Gerardo filio Henrici quondam Mulen, Johanne de Foro lignorum presbyteris capellanis, Gerardo de Rolingen, Johanne dicto Pontman, Johanne claustrario, Syberto de Buscoducis clericis choralibus ecclesie sancti Servatii predicte, Johanne filio nobilis viri domini Willelmi domini de Pytershem, Johanne filio quondam domini Henrici dicti Happart de Wyc, Henrico ejus fratre, Walramo filio quondam domini Waltelini de Here, Henrico filio domini Lamberti Grinyart predicti militum, Marcario de Hoghem, Daniele Caseo, Gerardo dicto Roet, Joanne filio quondam Arnoldi Lupi, Florentio filio Egidii de Heppenart, Balduino filio Gisonis quondam de Hospitali, Gosuino de Mayo scabino in Here ac aliis quam pluribus testibus fidedignis ad premissa specialiter vocatis ac rogatis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de zegels in bruine was der scheidsrechters, der partijen en der getuigen met name: Ogerus de Haren, voogd van Maastricht, Godefridus de Nidekem, Theodoricus de Eynenberg ridders, Henricus de Lichtenborgh, Lambertus Grynyart en Bruno Supra domum schepenen van Maastricht.

1. Zegel van Engelbertus van Horn, proost van Utrecht: in eene gothische nis de H. Martinus te paard met den bedelaar, boven zijn hoofd eene hand in zegenende houding; onder de nis het wapen van de familie van Horn, zijnde in een schild met uitgeschulpten rand, drie hoorns, 2-1; — randschrift: *..erti de Horne positi traiectensis;* tegen zegel: het wapen der van Horn.

2. Zegel van Macarius kanunnik van Luik: de H. Petrus, houdende in de rechterhand den sleutel, in de linker een boek; randschrift: *S. Magri Makarii custod. S. Petri leod.*

3. Zegel van Robinus de Millen: De H. Servatius in bisschoppelijk ornaat, aanziende en gezeten op een zetel, houdende in de rechterhand opgeheven den sleutel en met de linker den kromstaf, de nimbus om het hoofd; daaronder: het wapen van Robinus zijnde een keper vergezeld van drie sterren; randschrift: *S. Robini d'Myilne decani S. Servatii traiectens.;* tegenzegel: het hoofd van den H. Servatius met myter en nimbus; omschrift: *S. Robti decani S. Servatii t'.*

4. Zegel van Willelmus de Juleymont: onder eene gothische nis de Boodschap der H. Maagd, daaronder een priester naar rechts in biddende houding, de handen ten Hemel opgeheven; randschrift: *S. W. de Julemot. can. sci Pauli Leodien.*

5. Ruiterzegel van Gerardus van Horn in bruine was: een naar links rennend paard met dekkleed, waarop het wapen van Horn; op het paard gezeten een ruiter naar links in wapenrok, houdende in de rechterhand opgeheven het zwaard en met de linker een schild, waarop het wapen van Horn, zijnde drie hoornen 2-1; helmteeken een vederbos, omschrift: *..Ge.. ini de Horne et..*; tegenzegel: twee afgewende zalmen, de koppen naar boven; omschrift: † *S. Gerardi domini de Horne..*

6. Groot zegel van het kapittel van St. Servaas: De H. Servatius in bisschoppelijk ornaat aanziende en gezeten op een zetel, houdende met de opgeheven rechterhand den kromstaf en met de linker een geopend boek.

7. Zegel van Ogerus de Haren; gefaast van 10 stuks, waarop drie arenden naar rechts 2-1; randschrift: *S. Og.. ren..*

8. Zegel van Godefridus de Nidekem; gevierendeeld: 1. een ster; 2 en 3 vrijkwartier; 4 ledig; randschrift: *S. Godefridi militis..*; tegenzegel: gevierendeeld: 1 vrijkwartier..; omschrift: *S.. secret..*

9. Zegel van Theodoricus de Eynenberg: van vair met breede band, in den schildvoet een schild, waarop een getand kruis; randschrift: *S. Teo..i militis de Eynenberghe.*

10. Zegel van Henricus de Lichtenborgh: gevierendeeld: 1. een stappende leeuw; 2 en 3 ledig; 4 vrijkwartier (?).

11. Zegel van Lambertus Griniart: een hertenschedel, waarop een lambel; randschrift: *S. Laberti.. art seabi tiectens.*

12. Zegel van Bruno supra domum: een geluipaarde leeuw.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 55 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 36 v. en fol. 185; — ten deele in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 497.

Gedeeltelijk uitgegeven in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX p. 55.

249. 1308 Augustus 12.

Paus Clemens V gelast de aartsbisschoppen van Keulen, Trier en Maagdeburg, de bisschoppen van Basel en van Constance en onder anderen ook den deken van St. Servaas te Maastricht, in hunne diocesen, in Duitschland en zelfs in Polen een onderzoek in te stellen naar de misdrijven en gebreken welke den Tempeliers ten laste worden gelegd.

Datum Pictavis II Idus Augusti pontificatus nostri anno tertio.

Regest in: *Regestum Clementis Pape V annus tertius*, p. 289, 290, 291, 298.

250. 1308 November 11.

De kanunniken van St. Servaas benoemen Johannes de Kuyc,[1]) Robinus en Lodewicus respectievelijk proost, deken en schatbewaarder hunner kerk, tot scheidsrechters in hun geschil met Willelmus heer van Boxtel, die beweert, dat zij de dorpen Hamont, Achel en Lille-Saint-Hubert met hem geruild hebben voor andere goederen of hij ze voor eene jaarlijksch bedrag van hen gekocht heeft. Zij beloven die scheidsrechterlijke uitspraak na te komen op verbeuren van 1000 ponden van Tours, te betalen aan de andere partij en met verlies van het geschil. Daarbij werd bepaald, dat, zoo de eene of andere partij meer waarborgen voor de nakoming der uitspraak eischt, deze zullen gegeven worden; de scheidsrechters zullen hunne uitspraak in eens of in gedeelten doen naar hun goeddunken; zoo de zaak in dat stadium gekomen is, dat de bepaalde boete moet betaald worden, blijven het verlies van het geschil en de woordbreuk van kracht. Tot nakoming van deze bepalingen benoemen de kanunniken tot borgen: Henri-

[1]) Johannes van Kuyck, zoon van Jan I van Kuyck, den held bij den slag van Woeringen, en van Johanna van Gimmenich, werd door zijn bloedverwant, Jan hertog van Brabant benoemd tot proost van St. Servaaskapittel. In die hoedanigheid vinden wij hem vermeld in acten van 26 November 1306 tot 1320, in welk laatste jaar hij als getuige onderteekende de scheidsrechterlijke uitspraak door Gerard graaf van Gulik, in de geschillen tusschen de stad Keulen en haren aartsbisschop Hendrik II van Virneburg. In die scheidsrechterlijke uitspraak wordt hij verkeerdelijk genoemd Joannes de Luycke.

cus de Pytersheym scholaster, Rigoldus de Rositt, Godefridus de Andernaco, Johannes de Gandavo en Jacobus de Stadis hunne medekanunniken en Willelmus voornoemd: Henricus de Molendino schepen van Maastricht, Alardus de Agelle, Libertus de Milne, Rutgerus de Beggendorpe en Mathias de Strythagen. Daarbij werd overeengekomen, dat, zoo een der partijen de uitspraak niet nakomt, hare borgen zich te Maastricht in gijzeling zullen stellen, de leken in een *hospitium*, de geestelijken *infra claustrum* door de andere partij aan te wijzen en op hunne kosten aldaar verblijven, totdat die partij de uitspraak zal zijn nagekomen; en bijaldien een dier borgen om wettige redenen niet persoonlijk kan gaan, hij een ander geschikt persoon in zijne plaats zal stellen. Zoo de een of ander borg komt te overlijden zal de betrokken partij 15 dagen daarna een anderen borg in de plaats benoemen. Ten slotte hebben de borgen dit aanvaard en onder eede beloofd het overeengekomene te zullen nakomen en zal de scheidsrechterlijke uitspraak moeten gedaan zijn vóór het feest der Epiphanie of uiterlijk vóór het feest van O. L. Vrouw, *ad festum beate Virginis* (O. L. Vrouw Lichtmis).

Datum anno Domini millesimo trecentesimo octavo in die beati Martini Hyemalis.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 264.
Onuitgegeven.

251. 1309 Januari 18.

Koning Hendrik VII bevestigt de rechten op de stad Maastricht en de kerk van St. Servaas, welke de Roomsche koning Philips II in 1204 aan de hertogen van Brabant geschonken heeft.

Datum Colonie decimo quinto calendas Februarii, indictione septima, anno Domini millesimo trecentesimo nono, regni vero nostri anno primo.

Gebrekkig afschrift in: *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam*.. fol. 40.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique*.. tom. V, p. 54.

252. 1309 April 9.

De deken en het kapittel van St. Servaas geven aan Petrus de Kalstere, burger van Leuven, en de abten van Villers

en van andere kloosters der Cistercienser orde, uitvoerders van het testament van ridder Gerardus de Wesemale en zijne erven, kwitantie van de som van 2000 grooten van Tours, hun door deze gelaten en kwijtschelding van elke rechtsvervolging, welke tengevolge van dit testament zij tegen dezen kunnen doen gelden.

Datum anno Domini M°CCC° nono, feria quarta post dominicam qua cantatur Quasimodo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van het kapittel in bruine was aan een perkamenten staart.
Onuitgegeven.

253. 1309 April 29.

Johannes de Cuyck Dei gratia proost, Robynus deken en Ludovicus *thesaurarius* van St. Servaaskapittel, doen eene scheidsrechterlijke uitspraak in de geschillen tusschen hun kapittel en Wilhelmus heer van Boxtel over hunne respectieve rechten en bezittingen in de dorpen Lille, Achel en Hamont:

De heer van Boxtel zal in die dorpen hebben de hooge en lage rechtspraak en de kennis der geschillen *totius justitie temporalis,* welke het kapittel gehad heeft; buitendien zal het kapittel er hebben een *villicus* en een *forestarius,* die in zijnen naam de cijnzen, boeten, keurmeden en alle rechten hetzelve wegens zijne bezittingen toekomende, inzamelen en innen zullen; genoemde *villicus* of zijn plaatsvervanger zal door de laten van het kapittel de goederen daarvan in erfpacht geven en nemen en de daaruit voortvloeiende rechten namens het kapittel beuren; zoo van achterstallige cijnzen boete moet worden betaald, zal de heer van Boxtel, zijne erfgenamen of hunne plaatsvervangers het derde deel daarvan genieten, welke boete de *villicus* of zijn plaatsvervanger veertien dagen na aanmaning zal opleggen en vorderen; dat de *villicus* met zijne *familia,* en de *forestarius* slechts voor zich en zijne echtgenoote, zoolang zij in hunne bediening zijn, vrij zullen zijn van elke schatting, betaling, bede, vracht, militairen dienst, bedwongen diensten en dienstbaarheid zoo reëel als personeel; het kapittel of genoemde *villicus,* en *forestarius* of zijn bode zullen in die

dorpen en hun grondgebied de cijnzen in de munt van oudsher gebruikelijk, namelijk Zwarten van Tours, *sub tulia* of op eene andere plaats of huis in ontvangst nemen, zonder bemoeilijking van den heer van Boxtel of zijne erfgenamen; de heer van Boxtel zal wegens de drie ponden cijns bij Achel verschuldigd aan het kapittel, welke hij van Henricus de Brucke bekomen heeft, een persoon, geen militair of kerkelijk persoon, aanstellen, die dien cijns op den van ouds gestelden datum aan het kapittel zal betalen en verantwoording geven van de rechten, waartoe andere cijnsplichtigen gehouden zijn en zoo de houder van het erf, waarvan die ponden betaald worden, komt te overlijden, zal de heer van Boxtel en zijne opvolgers steeds een anderen geschikten aanstellen; het kapittel kan binnen het grondgebied dier drie dorpen eene hoeve bezitten met daarbij behoorend land tot één *mansus* groot, welke hoeve en land alsmede de pachter met zijn huishouden de vrijheden zullen genieten gelijk de *villicus* voornoemd; bij geschillen over goederen van het kapittel zullen de *villicus* en laten van het kapittel in beroep gaan bij den schout en schepenen van den heer van Boxtel, die in dergelijke gevallen in beroep gaan bij de schepenbank van Vleytingen als hun hoofd; de heer van Boxtel en zijne erfgenamen of hunne plaatsvervangers zullen bij het in erfrecht geven door den *villicus* verplicht zijn ban te houden en daarvan zooveel ontvangen naar schatting der laten; als vergoeding voor de schade en beleedigingen het kapittel van oudsher aangedaan, zal de heer van Boxtel en de zijnen 40 ponden zwarten van Tours betalen, half met het feest van den H. Martinus (11 November) en half met Paschen daaraanvolgende en als vergoeding voor de jurisdictie in de drie dorpen, den heer van Boxtel en zijne opvolgers toegekend, 35 ponden Zwarten van Tours jaarcijns, te vestigen op allodiale of cijnsgoederen, tot niemands schade; de heer van Boxtel zal de eerstvolgende Zondag met borgen *compromissarii* of een of meer lasthebbers van het kapittel naar Diepenbeek zich begeven en op zijne kosten de kerk van St. Servaas in het bezit doen stellen van ongeveer 22 bunder land, welke hij daar bezit; wanneer aan de *compromissarii* of aan twee hunner gebleken zal zijn, dat gemeld land genoemde kerk voordeelig zal zijn zullen deze dan dit land schatten naar zijn jaarlijk-

sche opbrengst, die van den cijns der 25 ponden zal worden afgetrokken, waarvan het restant de heer van Boxtel binnen de maand zal vestigen op zijn tienden te Boxtel en zal hij de lasthebbers van het kapittel op zijne kosten naar Boxtel brengen en hen in naam van het kapittel in het bezit dier tiend stellen, onder beding dat, zoo hij dien cijns niet betaalt op den gestelden tijd, het kapittel zijne zaakgelastigden op kosten dier tiend naar Boxtel zal zenden zonder verhindering of tegenspraak van den heer of zijne opvolgers, en na aftrek der gemaakte kosten, het bedrag van den niet betaalden cijn in ontvangst nemen; van dien cijns zal hij ontheven zijn, wanneer hij op verzoek van het kapittel dien op een ander erf volgens schatting door genoemde *compromissarii* zal gekocht hebben; ingeval eene der *compromissarii* komt te overlijden, zal zijn opvolger zijn plaats en bevoegdheid in deze innemen; het recht van den proöst of proostdij van St. Servaas, zoo dit in die dorpen bestaat of bestaan kan, zal onverkort blijven; zoo in de toekomst een der partijen in strijd handelt met deze uitspraak of eenige der bepalingen, zal zij vervallen in de boeten uitgedrukt, in de scheidsrechterlijke uitspraak en met behoud van deze zal de volgzame partij hare vroegere rechten in die drie dorpen terugbekomen en de weerspannige partij haar recht aldaar verliezen, dat vervallen zal op de andere partij.

Actum, pronuntiatum ordinatum et amicabiliter compositum et dictum in ambitu dictae ecclesiae ante imaginem beatae Virginis, ubi decanus et capitulum consueverunt convenire anno Domini millesimo trecentesimo nono, feria tertia post Dominicam qua cantatur Cantate, hora tertia, praesentibus ibidem magistro Makario canonico Leodiensi, magistro Henrico de Gelrea publico notario, Henrico Moreken, Petro de Gandavo, Joanne de Ponte, Joanne de Veteri capella, Nicolao Serdo, Wynando de Moneta, Michaele de Foro, Waltero vicario, Joanne de Sancto Spiritu, Henrico rectore scholarum, Joanne claustrario, Waltero Kincklyn campanario et aliis quam pluribus testibus ad hoc specialiter vocatis et rogatis, presentibus etiam ibidem magistro Waltero cantore, Jacobo de Stadis camerario, Daniele de Hammale, Godefrido de Andernacho, Rigaldo de Rosis, magistro Joanne dicto Beyaert, magistro Christiano de An-

dernacho, magistro Wilhelmo de Bunna, Jacobo de Rupe, Rychwino de Mastrode, Ottone de Rennenbergh, Gerardo de Schonowe, Gerlaco de Vryschem, Gerwino de Gandavo et Hermanno de Bylsteyn, canonicis praedictae ecclesie sancti Servatii Trajectensis, qui tune capitulum ipsius ecclesiae faciebant et domino Wilhelmo de Boxstele supradicto, Wilhelmo de Austen et Matthia de Strythagen armigeris.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 494; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 149; — *Liber privilegiorum*.. fol. 120 v.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. V, p. 56.

254. 1309 Juni 1.

Paus Clemens V draagt den deken van St. Servaas op. uitvoering te geven aan de excommunicatie, welke de Officiaal van Luik, tegen die aanslag hebben gepleegd op de jurisdictie van den abt van St. Truiden binnen die stad uitgesproken heeft.

Datum Avinionis Kalendas Junii pontificatus nostri anno quarto.

Afgedrukt in: Ch. Piot, *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trond*, tom. I, p. 435.

255. 1309 Juni 9.

Jan II, hertog van Brabant, geeft zijne goedkeuring aan het in erfrecht geven aan den proost, deken en kapittel van St. Servaas van goederen te *Diepenbeeck*, door Wilhelmus, heer van Boxtel.

Datum Bruxellis nono die mensis Junii, anno Domini millesimo tricentesimo nono.

Afschrift in: *Liber bonorum sancti Servatii*, fol. 276; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 494; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imperat.*, fol. XLV verso et *litt. regum et dacum*, fol. XII.
Onuitgegeven.

256. 1310 Juni 9.

Hendrik VIII van Luxemburg, roomsch koning, gelast zijne officiales en tolbeambten geen tol te vorderen van het kapittel van St. Servaas, noch te water noch te land en meer bijzonder op den Rijn en die kerk in het bezit en genot te laten harer privilegiën.

Datum apud Lutzelemburg V Idus Junii, regni nostri anno secundo.

Oorspr. op de *Bibliothèque nationale* te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9308, met goed bewaard zegel.

Afgedrukt in: Winkelman, *Acta Imperii inedita seculi XIII et XIV*, tom. II, p. 237.

257. 1310 Juli 15.

Ridder Jacobus de Leute verklaart voor zich, zijne erfgenamen en opvolgers, van deken en kapittel van St. Servaas in erfrecht bekomen te hebben de hooge en lage jurisdictie, welke het van oudsher bezit in het dorp van Meeswijk en zijn grondgebied, dat een allodium is van genoemd kapittel, met al de daartoe behoorende rechten tegen eenen jaarlijkschen cijns van 14 kleine ponden van Tours, jaarlijks op hunne kosten betaalbaar in de kerk van St. Servaas met het feest van den H. Andreas (30 November); onder beding dat, zoo hij of zijne opvolgers dien cijns niet op den gestelden tijd betalen of in gebreke daarvan zijn, genoemd kapittel dan, zoo dikwijls het verkiest, boden kan zenden op dezer kosten om hen daaraan te herinneren; en zoo vóór het feest van Kerstmis onmiddelijk volgend op genoemd feest aan den H. Andreas, die cijns niet ten volle is betaald, zal het kapittel beslag mogen leggen op het tot onderpand gesteld land, en zijn vroegere *hereditas* kunnen terugnemen. Tot onderpand stelde hij 1½ bunder akkerland gelegen te Vronedael[1]) naar den kant van Embemes[2]) nabij land van het kapittel van St. Servaas en land van de H. Genofeva[3]); 5 groote roeden akkerland achter de hoeve van wijlen Aleydis gezegd Meyerck; 27 groote roeden land aan den weg van Sussen naar Bolre naast het land geheeten *Schilderlandt*.

Op verzoek van Jacobus voornoemd zegelden zijn vader Wilhelmus de Leute en Arnold graaf van Loon.

Datum anno Domini M°CC° decimo in die divisionis Apostolorum.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 88; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 495.

---

[1]) Vroenendael, onder de parochie Sichen, provincie Belgisch Limburg.

[2]) Eben, gemeente Eben-Eymael.

[3]) De kerk van Sussen is toegewijd aan de H. Genoveva.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. V, p. 63; — S. Bormans et E. Schoolmeesters, *Cartulaire de Saint-Lambert*, tom. III, p. 102.

258. 1310 Juli 15.

De deken en het kapittel van St. Servaas te Maastricht verklaren, dat zij de jurisdictie of de hooge en lage rechtspraak, welke zij van oudsher te Maswieck en zijn grondgebied bezeten hebben, in erfpacht hebben gegeven aan ridder Jacobus de Leuthe, zijne erfgenamen en opvolgers (zie vorig nummer).

Datum anno Domini M° CCC° decimo, in die divisionis Apostolorum.

Afgedrukt naar het oorspronkelijke in: *Bulletin de la Société scientifique et littéraire du Limbourg*, tom. XIV, p. 351; — S. Bormans et E. Schoolmeesters, *Oper. cit.*, tom. III, p. 103.

259. 1311 Maart 10.

R. deken en gansch het kapittel van St. Servaas reduceeren het getal hunner *panistae* van 25 op 16 en bepalen, dat voor het vervolg de nieuwe door het kapittel zullen aangesteld worden, op voordracht volgens geweten van den rector en cantor der scholieren.

Deze beslissing begint aldus: *Cum ad eleemosynam seu panem, qui datur sub campanis pauperibus scolaribus ecclesie nostre, plures scolares paueres quotidie affluant et adveniant dictumque panem petant....*

Datum anno Domini M° CCC° decimo, feria quarta post Dominicam Reminiscere sub sigillo ecclesie nostre ad causas.

Afschrift in: *Liber litterarum bonorum panistarum aut pauperum scholarium sub campanis in ecclesia St. Servatii Trajecti Mosae*, fol. 5. Onuitgegeven.

260. 1312 Augustus 13.

Paus Clemens V gelast de dekens van St. Servaas te Maastricht en van den H. Dionysius te Luik om de inkomsten der bisschoppelijke mensa aldaar tot een bedrag van vierduizend goudgulden te innen, welk bedrag bisschop Theobald de Bar verschuldigd was aan de pauselijke *camera*.

Datum in prioratu de Grausello prope Malausanam, Vasionensis diocesis, idus Augusti anno Septimo.

Regest in: *Regestum Clementis Papae V. annus septimus*, p. 332.

261. 1315 Januari 9.

Jan II Dei gratia hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg neemt, in hoedanigheid van voogd der kerk van St. Servaas, de inwoners van Vleytinghen, Laefelt, Elligh en Heer buiten Maastricht, onder zijne bijzondere bescherming en hoede en belooft hen evenals de bewoners van Maastricht tegen alle lasten, bezwaren en geweldadigheden te beschermen en gelast zijne *seneschalli, dapiferi, sculteti, ballivii, villici* en de overige *justitiari homines* met name vooral die van Limburg, Daalhem, Wassenberg en Maastricht, de inwoners dier dorpen te beschermen en te verdedigen. Daarenboven verzoekt hij den schout en schepenen van Maastricht, om degenen, die aangewezen worden om de gelden door die dorpen verschuldigd jaarlijks om te slaan, behulpzaam te zijn en, zoo het noodig mocht zijn en zij daartoe verzocht worden, de belasten tot betaling te dwingen.

Op verzoek van den hertog werd de acte medebezegeld door den magistraat van Leuven, Brussel en Maastricht.

Datum et actum die Jovis post festum Epiphanie Domini anno millesimo trecentesimo quarto decimo.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. regum et ducum*, fol. XIII en n. 10180, fol. 49 v. en 219 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 33; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad annum 1399*, fol. 500; — Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 95; — de bevestigingsbrief van hertog Antonius van 19 October 1407.

Afgedrukt in: *Publications*.. deel V, p. 65.

262. 1320 Juli 5.

Arnoldus graaf van Loon, Gerardus de Scoenhouwen deken en het kapittel van St. Servaas, Godefridus *investitus* van Dylsen en Johannes *investitus* van Stockhem maken de overeenkomst bekend wegens de scheiding der kerken van Stockhem en Dylsen. Aan de kerk van Stockhem worden toegewezen de volgende jaarlijksche cijnzen en renten: 11 ponden kleinen van Tours te Vouderen[1]) onder de parochie van Rothem[2]); 4 ponden en 12 kapoenen met de cijnzen te Hauwen[3]) en welke te Dilsen en Lanklaar[4]) zullen geïnd worden. De her-

[1]) *Vouderen*, Vonderen of Vauderen.

[2]) Rothem, gemeente in Belgisch Limburg.

[3]) *Hauwen*, Houwen, Houw, gehucht van Op-Oeteren, gemeente in Belgisch Limburg.

[4]) Dilsen en Lanklaar zijn twee gemeenten in die provincie.

tog ziet af van zijn recht op de vergeving der kerk van Dilsen, die behooren zal aan voornoemd kapittel van St. Servaas, dat op zijne beurt afziet van zijn recht op de vergeving der kerk van Stockhem.

Datum anno Domini M°CCC° vicesimo, sabbato post festum beatorum Petri et Pauli Apostolorum.

Oorspr. op het stadsarchief te Luik, fonds St. Lambert.
Afgedrukt in: S. Bormans en E. Schoolmeesters, *Oper. cit.*, tom. III, p. 212.

263. 1320 Augustus 9.

Adolf de la Marck, bisschop van Luik, bevestigt op verzoek van den deken en de kanunniken van St. Servaas de privilegiën en immuniteiten van hun kapittel.

Datum anno Domini 1230[1]) in vigilia beati Laurentii Martyris.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 298.
Onuitgegeven.

264. 1320 December 3.

Magister Joannes Bayart de Gandavo vice-deken en geheel het kapittel maken bekend, dat op eene kapittelvergadering volgend besluit is genomen; de scholaster zal in het vervolg persoonlijk resideeren en dit bij zijne aanstelling onder eede beloven; telkens als hij daartoe het verzoek krijgt, zal hij de gewone correspondentie van het kapittel aan een bekwaam persoon dicteeren of zelf ze schrijven; het kapittel zal hem het noodige perkament daartoe verschaffen. Hij heeft de voogdij over de kanunniken *non emancipati* (minderjarigen?) en zal de inkomsten hunner prebenden innen en eerlijk hunne uitgaven bestrijden, zoo zij persoonlijk resideeren, tenzij iemand hunner bloedverwanten recht op die inkomsten heeft; de kanunniken onder voogdij *sub jugo* zullen tijdens hunne afwezigheid niets beuren van hunne prebende. De scholaster mag geen kapoenen vorderen of aannemen van de arme scholieren, die onder den klokkentoren brood ontvangen, *a pauperibus*

[1]) Dit jaar is zonder twijfel eene fout van den copiist. De bisschop Adolf de la Marck toch heeft geregeerd van 1313 April 4 tot het einde van October 1344; de fout is waarschijnlijk ontstaan, doordat hij de beide jaargetallen 1230 en 1320, die dezelfde cijfers hebben, verwisseld heeft.

scolaribus sub campanis panem recipientibus noch van hen, die vertoeven bij de kanunniken in de vrijheid der kerk.

Gezegeld door het kapittel en den scholaster Henricus van Pitershem.

Datum anno Domini millesimo CCC° vicesimo, feria quarta post festum beati Andree Apostoli.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 42: — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 508.

Afgedrukt in: *Publications*.. tom. V, p. 68.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 6.

265. 1322 Januari 8.

Johannes de Kuyck, Dei gratia proost van St. Servaas, verklaart, dat zijn voorganger in de proostdij Willelmus de Juliaco en het kapittel van St. Servaas, teneinde te voorzien in de vele nooden der *fabrica* en gebreken aan de ornamenten hunner kerk, besloten hebben, dat de inkomsten van het tweede jaar der prebenden hunner kerk, vacant door overlijden, resignatie of andersints,, bestemd zullen zijn voor de *fabrica* en de ornamenten hunner kerk, tot geen ander doel mogen gebruikt worden dan door het kapittel met of zonder toestemming van den proost of zijn plaatsvervanger. Daarbij werd bepaald, dat de proost of zijn plaatsvervanger en het kapittel jaarlijks een geschikt persoon uit hun midden zullen kiezen, die genoemde inkomsten voor gemeld doel zal inzamelen en bewaren en aan het einde van het jaar verantwoording daarvan geven, en bijaldien een overschot zal zijn, dit in de *thesauraria* der kerk zal bewaard worden in eene kist, met twee sleutels, waarvan een door den vice-proost en de tweede door den deken of vice-deken zullen bewaard worden. Aangezien nu hij en ook, naar hij vermoedt, zijne opvolgers *aliis majoribus prepositure nostri predicte negotiis occupati* niet altijd kunnen aanwezig en tegenwoordig zijn en bijgevolg de zaak niet naar wensch kan geschieden, heeft hij voor zich en zijne opvolgers afstand gedaan ten behoeve van den deken en kapittel van alle recht *in fructibus, redditibus et proventibus supradictis aut circa dispensationem, recollectionem, conservationem, distributionem, custodiam eorum vel audiendum aut aliquo alio quovis modo virtute prefate ordinationis et statuti nobis et nos-*

tris successoribus competit vel potest aut posset in futurum quoquo modo; hij verzoekt den bisschop van Luik Adolphus, om deze afstand en overdracht zijner rechten goed te keuren *prout et in quantum ad eum pertinet.*

Datum anno Domini M°CCC° vicesimo primo feria sexta post festum Epyphanie Domini.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de drie zegels aan perkamenten staart: dat van Johannes de Kuyc in bruine was is gebroken en gedeeltelijk verloren, onder eene gothische nis links de H. Servatius in bisschopeplijk ornaat met den sleutel in de rechter- en den kromstaf in de linkerhand en op het hoofd de myter; rechts een bisschop; onder die nis met ronde boog een knielende geestelijke naar links tusschen twee schildjes, dat van rechts afgevallen, dat van links heeft een klimmende leeuw naar rechts; omschrift onleesbaar. — Contra zegel: een schild waarop het wapen der familie van Cuyck; achter het schild uitkomende het hoofd van een bisschop met myter; omschrift: ....*clavis nostri secreti.*

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episc. et preposit.*, fol. XIIII (196) en n. 10180, fol. 135 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 509.

Afgedrukt in: M. Willemsen, *Inventaire chronologique des chartes et documents de l'église Saint-Servais* in: *Publications* etc., tom. II, p. 364.

266. 1323 Mei 20.

Scheidsrechterlijke uitspraak of der commissarissen, bij artikel IV waarvan geregeld worden de geschillen ingevolge een vonnis tusschen het kapittel van St. Servaas en de Minderbroeders van Maastricht.

Aldus in een gedeelte eener lijst der bescheiden van St. Servaaskapittel, op het Rijksarchief te Maastricht, p. 14.

267. 1324 April 30.

Magister Johannes Bayart, kanunnik van St. Servaas, maakt bekend, dat hij zijne hoeve te Tweebergen, met haren aanhang en akkerland en al zijne erfgoederen onder de jurisdictie van Maastricht, van Lenculen en van de proostdij van St. Servaas, voor die rechtbanken aan Godefridus Mompalyr[1])

[1]) Godefridus Mompalyr, zoon van Arnoldus, *apothecarius* van Maastricht, was in 1315 lid der broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk en als bewaarder der relieken vinden wij hem reeds in 1320. Hij overleed in de maand Augustus 1365 en gaf een legaat aan de arme scholieren van de kerk, *panistae* geheeten. Hij had een broeder Petrus, wiens jaargetijde den 26 October gevierd werd, het zijne op 14 Maart.

en Walterus[1]), bewaarders der Relieken van St. Servaaskerk en hunne opvolgers opgedragen heeft en bepaald, dat deze telken jare de vruchten en opbrengsten daarvan voornamelijk zullen besteden voor de kapellanen, priesters van genoemde kerk, *quos necessitas inopie contigerit urgere* en vervolgens voor de priesters van Maastricht, die in eenzelfde geval verkeeren en zoo dan nog iets overschiet, dit te geven aan behoeftige huisarmen der stad. En bijaldien daar een priester zonder onderkomen is, zullen zij hem een onderkomen verschaffen in voornoemde hoeve; de *fraternitas hospitalis* der St. Servaaskerk zal twee geschikte priesters harer leden, behoorende tot het *consortium* dier kerk, jaarlijks aanwijzen, die de rekening en verantwoording der geïnde opbrengsten zullen afhooren van die personen, die genoemde *custodes* jaarlijks voor dat innen hebben aangewezen. Daarenboven vraagt hij den deken en het kapittel van St. Servaas en de beide gerechten van Maastricht om, wanneer zij daartoe door de *custodes* of hun boden zullen gevraagd worden, hulp te verleenen om Gods wil. Wanneer zijne roerende en onroerende goederen en credieten, waar hij ze ook bezit, niet voldoende opbrengen om zijn testament ten uitvoer te brengen, zal dit tekort door de *hereditas* of opbrengst van bovengenoemde goederen aangevuld worden. En zoo na uitvoering van zijn testament nog een overschot mocht zijn, wil hij dat dit besteed worde voor bovengenoemde hoeve, met terzijdestelling van zijn huis met hoeve bij *ecrisgaet*[2]) gelegen.

Hij verzoekt Johannes gezegd Kaex, zijn kapelaan en Henricus van Yseren, schepen van Maastricht, die als getuigen erbij tegenwoordig waren, de acte met hem te zegelen.

Datum anno Domini millesimo CCC° vicesimo quarto, in vigilia beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met twee zegels in bruine was aan een perkamenten staart.

Het eerste, dat van Johannes Bayart, is gebroken: onder een gothisch baldakijn de H. Servatius in bisschoppelijk gewaad gezeten

---

[1]) Walterus, met zijn familienaam Cap, ontmoeten wij als bewaarder der Relieken van 1324 tot 1337.

[2]) *Ecgrisgaat, eggerisgaet,* eene poort op het einde van het Statenstraatje, die toegang verleende tot de Groote Gracht.

op een zetel, in de opgeheven rechterhand de sleutel en in de linker de kromstaf; daaronder, onder een gothischen boog, een kanunnik naar links in biddende houding en dragende de *cuculle* op geruiten achtergrond. — Van het tweede zegel, dat van Johannes Kaex slechts een brokstuk over, waarop in een medaillon een manshoofd.

268. 1324 Juni 19.

Theodoricus priester, zoon van Everholdus van Gulse, man van wapenen, en Burchardus, man van wapenen, oorkonden dat, aangezien geschil tusschen hen is gerezen over de onroerende goederen, nagelaten door wijlen ridder Theodoricus en gelegen te Gulse en omtrek, zij met behulp hunner vrienden tot de volgende overeenkomst zijn geraakt:

Twee derden van al die goederen zullen dienen tot stichting eener Vroegmis op het altaar van het H. Kruis in de parochiekerk te Guls, tot lafenis der zielen van Theodoricus en van zijne ouders, van welke twee derden hij, Theodoricus priester, voornoemd de bezitter zal zijn ten behoeve dier Mis; terwijl het overige derde gedeelte toegewezen wordt aan Buchardus en zijne erfgenamen, onder beding, dat jaarlijks door deze en zijne erfgenamen met het feest van den H. Andreas aan genoemden priester en zijne opvolgers voor het lezen dier Mis een cijns van 4 marken zal betaald worden, met wensch van excommunicatie uit te spreken door den Officiaal van Coblenz, zoo die cijns niet op den gestelden tijd betaald wordt en zoo die excommunicatie voortduurt tot Paschen daaraanvolgende, wil hij vervallen zijn van alle rechten op dat derde deel. Onder deze voorwaarden wil hij dat derde deel aannemen en behouden.

Datum in die SS. Gervacii et Prothasii martyrum anno Domini M°CCC°XXIV°.

Afschrift in: *Variorum*, tom. II, p. 114.
Onuitgegeven.

269. 1324 October 17.

Hermannus de Galopia[1]), kanunnik van St. Servaas, vestigt op zijn claustale huis tot stichting van het jaargetijde van

[1]) Hermannus de Galopia, werd later gekozen tot *camerarius*. In die hoedanigheid gaf hij in 1367 eene verklaring, dat Bartholomeus de Reymersbeeck, man van wapenen, in erfpacht nam van Alard de Grisegrubbe, drie bunder bouwland te Reymersbeeck. Bij de broederschap van kapellanen der St. Servaaskerk stichtte hij zijn jaargetijde, dat 2 Juli gehouden werd, met een cijns van 5 schellingen 's jaars.

wijlen ridder Arnoldus de Heyda en zijne echtgenoote Margareta in de kerk van St. Servaas te houden een jaarcijns van een Luiksche mark, van dertig grooten, welke cijns Willelmus de Oys[1]), kanunnik en camerarius dier kerk, van hem bekomen heeft onder beding, om binnen de twee jaren na het feest van den H. Egidus voor die mark een anderen naar schatting van vertrouwde mannen en tevredenheid van deken en het kapittel van St. Servaas, in de stad Maastricht te stellen.

Op zijn verzoek zegelen met hem het kapittel en de camerarius voornoemd.

Datum anno Domini M°CCC°XXIIII° in vigilia beati Luce Ewangeliste.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, zegels verloren.

Onuitgegeven.

270. 1324 October 17.

Hermannus de Galopia, kanunnik van St. Servaas, vestigt op zijn claustraal huis voor de stichting van het jaargetijde van Johannes de Auweria, in leven kanunnik van St. Servaas, in die kerk een jaarcijns van een mark, welke Godefridus de Duys, kanunnik en magister Johannes *thesaurarius* en kanunnik dier kerk alsmede Nicholaus de Freris kapellaan aldaar en Eustacius de Haren als uitvoerders van het testament van Johannes voornoemd, van hen gekocht hebben, onder beding als in de vorige acte, en met tot onderpand stelling van de inkomsten van een jaar zijner prebende.

Met hem zegelen het kapittel en Willelmus de Oys camerarius.

Dagteekening als van vorig nummer.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de drie zegels in bruine was aan perkamenten staart: 1. dat van Hermannus de Galopia: een draak naar rechts, achter hem een Heilige in staande houding naar links met nimbus om het hoofd en de handen opgeheven ten hemel; aan beide zijden van den Heilige een ster: om-

[1]) Willelmus de Oys vinden wij als kanunnik vermeld reeds in 1320. In dat jaar benoemde Margareta van Pietershem, abdis van Thorn, hem en zijnen broeder Theodoricus, man van wapenen, tot scheidsrechters in haar geschil met Gerard heer van Horn, over hare jurisdictie. Hij was ook scholaster van het kapittel van O. L. Vrouw.

schrift: *S. H'mani de Gulpe ca;* — 2. Zegel van het kapittel: Op een geruiten achtergrond de H. Servatius ten halven lijve naar rechts in bisschoppelijk gewaad met myter en nimbus, houdende in de rechter opgeheven hand den sleutel en met de linker den kromstaf; omschrift: *S' ecclie' beati Serva.. iectensis ad causas;* — 3. dat van Willelmus de Oys: Onder een gothische nis de Boodschap, de H. Maagd staande naar links, de Engel naar rechts; daaronder een schild beladen met biljetten, waaroverheen een band, omschrift: *..Willi d'Oes scolasti ecce S. Marie tiect.*

Onuitgegeven.

271. 1325. Augustus 2.

De Officiaal van Adolphus bisschop van Luik, doet uitspraak in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en dat van O. L. Vrouw, over een aflaat van 40 dagen op sommige feestdagen en andere gelegenheden ter eere van O. L. Vrouw in de kerk van O. L. Vrouw te verdienen, verleend door: Patriarcha Grandensi[1]), fratre Guillelmo Antibarensi[2]) archiepiscopo, fratre Nicholao Dirmacensi, Stephano Lubricensi, fratre Jordano Aternensi, fratre Francisco Perusino[3]), fratre Thoma Agrensi, fratre Bonifacio Kyrionensi, fratre Petro Civitatis Nove[4]), Henrico Lubicensi[5]), fratre Guillelmo Cartellano[6]), fratre Roberto Clomfestrensi, fratre Gregorio Feltrensi[7]), Johanne Roskidensi[8]), fratre Guillelmo Sagomensi et fratre Venuto Cathacensi. episcopis en waartoe de diocesaan bisschop zijne toestemming heeft verleend, en verklaart dat de aflaat van 40 dagen door genoemde bisschoppen verleend op de feesten en dagen in hunnen brief aangegeven verdiend kunnen worden door hunne diocesanen onder de gewone voorwaarden, verder de onderdanen van alle andere katholieke bisschoppen onder de gewone voorwaarden, wien dit door hen of hunne eigen priesters wordt toegestaan; ook de onderdanen van den bisschop van Luik kunnen op die dagen dien aflaat verdienen onder de gewone voorwaarden en bidden voor hem en de kerk van Luik, *status ecclesie Leodiensis.*

Datum sub sigillo nobilis Sedis Leodiensis, quo utimur in hac parte, anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo quinto, feria sexta post festum beati Petri ad Vincula.

---

[1]) Patriarchaat van Prado; [2]) Aartsbisdom van Antivari; [3]) Bisdom van Perugia; [4]) Bisdom van Citta Nuova; [5]) Bisdom van Leuca; [6]) Bisdom van Castel, een gedeelte der republiek van Venetië; [7]) Bisdom van Feltre; [8]) Bisdom van Roskilde in Denemarken.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds O. L. Vrouw, met gebroken zegel.
Onuitgegeven.

272. 1325 December 16.

Adolf de la Marck, bisschop van Luik, verleent een aflaat van veertig dagen aan de geloovigen van de diocees, die na berouwvolle biecht driemaal het „Wees Gegroet" bidden, *„in honorem Omnipotentis Dei, beatae Mariae Virginis, sancti Lamberti Martyris, sancti Servatii episcopi et confessoris Omniumque Sanctorum"*, bij het luiden der klok van St. Servaaskerk te Maastricht, die na de completen geluid wordt.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo quinto feria secunda post festum beate Lucie.

Afschrift in: Cartularium I b, *episcopalia*, fol. 10 v.
Onuitgegeven.

273. 1326 April 5.

Paus Johannnes XXII beveelt den Aartsbisschop van Keulen en de bisschoppen van Luik en Kamerijk, die benoemd zijn tot conservatoren en gedelegeerde rechters van deken en kapittel van St. Servaas, dezen onder hunne bescherming te nemen en niet te dulden, dat zij in hunne goederen en rechten benadeeld en gekrenkt worden.

Datum Avinione nonas Aprilis anno decimo.

Afschrift in: *Registra vaticana*, 80, fol. 373, n. 1078.
Regest in: Heinrich Volb. Sauerland, *Urkunden und Regesten zur Geschichte der Rheinlande aus dem Vatikanischen Archive*, Erster Band, p. 430, n. 918.

274. 1326 Maart 21.

Henricus de Wolffdale en Carolus de Aquis[1]), kanunniken en *magistri fabrice* van St. Servaaskerk, verklaren, dat zij *magna necessitate fabricae dictae ecclesiae perurgente* en op den door het kapittel bepaalden dag en na rijpe overweging aan den deken en kapittel uit de opbrengsten, inkomsten en baten der *fabrica* verkocht hebben een jaarlijkschen cijns van

[1]) Carolus de Aquis stierf vóór 1358. In het register getiteld: *Computus festorum et anniversariorum* van St. Servaaskerk lezen wij: *Item (pro anniversario) Karoli de* Aquis XX solidos, dominis VII denarios, sociis et officiatis II denarios; bij de broederschap der kapellanen der kerk stichtte hij ook een jaargetijde, dat op 13 Maart gehouden werd.

vier Luiksche marken te betalen half met het feest van St. Servaas en half met het feest van de dicatie der kerk van Aken en daarvoor van genoemde deken en kapittel ontvangen hebben vijf ponden grooten van Tours, aan dezen overgedragen door de kinderen van Adam de Mobertingen wegens uitwinning van eene jaarcijns van 2 mud koren en van de testamentaire uitvoerders van wijlen hun medekanunnik Johannes de Auwiria vijftien schillingen grooten en nog vijf dier schillingen van voornoemde deken en kapittel, welke zes marken zij bekennen besteed zijn tot betaling der schulden door Godefridus de Duys en Karolus de Aquis in 1324, toen zij magistri fabrice waren, gemaakt voor het fenster.. *occasione fenestrae in dicta ecclesia versus sanctum Johannem de novo instructae,* en beloven, zoodra de goederen het toelaten, vier gelijkwaardige marken voor de fabriek te bekomen.

Tot teeken der waarheid hebben de deken Gerardus de Schoenhouwen en kapittel met hun zegel *ad causas* het stuk bezegeld.

Datum anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo sexto in die beati Benedicti abbatis.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 144 v.
Onuitgegeven.

275. 1327 September 30.

Gerlacus de Vrishem, kanunnik van St. Servaas, verklaart dat hij aan Henricus de Heretals, scholaster van dat kapittel, verkocht en op zijn claustaal huis, dat hij bewoont, gevestigd heeft een cijns van een mark 's jaars, betaalbaar half met het feest van den H. Johannes den Dooper, waarvan hij de koopsom besteed heeft *in arduos ac necessarios usus meos,* met belofte dien cijns te zullen betalen aan deken en kapittel van St. Servaas, onder beding, dat dit zal zijn in korting van het *pensio* te betalen van het claustrale huis van bovengenoemden scholaster, waarvan zij dezen kwitantie zullen geven en tenslotte Henricus voornoemd slotkwitantie zullen geven en verder niets meer vorderen. Tot onderpand stelt hij zijn claustraal huis, en de inkomsten en opbrengsten van zijne prebende, welke de deken en kapittel of hun zaakgelastigde zullen innen, zoo hij ten deele of in het geheel nalatig mocht zijn in

het betalen van dien cijns of het nakomen van het bepaalde. Op zijn verzoek zegelen met hem de deken Gerardus de Scoenhauwen en het kapittel met het zegel *ad causas* en Willelmus de Oys, *camerarius.*

Datum anno Domini M°CCC° vicesimo septimo in vigilia Beati Remigii.

Oorspr. met de drie zegels aan perkamenten staart: 1. dat van Gerlacus de Vrishem in bruine was, stelt voor de Boodschap: de H. Maagd naar links, den Engel naar rechts, aan hun voeten een schild, waarop drie schelpen 2-1; boven het schild een vaas, waarin een lelietak; omschrift: *F. S' Gerlaci de....i tiec.*
Onuitgegeven.

276. 1328 December 5.

Het leenhof van Brabant te Brussel doet uitspraak in een geschil tusschen Eustaes van Bonne graaf en heer van Humbercourt en het kapittel van St. Servaas over de vergeving van de pastorie van Megen, en bepalen, dat beiden alternatief het recht hebben *totter collatien ende presentatien der voorscréven Kercke van Meghen.*

Gedaen ende soo uytgesproocken in der stadt van Brusselt op den 5 dagh X bris in het jaer ons Heeren 1328.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 532.
Onuitgegeven.

277. 1330 Juni 27.

Adolphus, bisschop van Luik, schrijft aan Renerus de Goore, scholaster van het kapittel van St. Jan aldaar, dat hij tijdens de vacature van het dekenaat van St. Servaaskapittel, door het overlijden van deken Gerardus de Schoenhowen, heeft doen beslag leggen op de inkomsten en opbrengsten van het dekenaat, zich beroepende op het algemeen gebruik, dat de inkomsten van de dekenaten en andere kerkelijke waardigheden gedurende den tijd der vacature aan den bisschop komen, dat het kapittel van St. Servaas daartegen in verzet is gekomen en medegedeeld, dat bij hun kerk van oudsher het gebruik bestaan heeft, dat bij eene vacature van het dekenaat de inkomsten der dertig eerste dagen na het overlijden van den titularis aan hem of aan zijne testamentaire uitvoerders vervallen en na de dertig dagen aan het kapittel zoo lang de vacature duurt

en onder de leden gelijkelijk verdeeld worden. Daar hij aangaande deze bewering zekerheid wil hebben en de waarheid wenscht te kennen, gelast hij hem een onderzoek daarnaar in te stellen en zijne bevinding vast te leggen.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo feria quarta post Nativitatem Beati Johannis Baptiste.

Afschrift in: Cartularium I b, *episcopalia*, fol. 12 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 303.
Onuitgegeven.

278. 1330 Juli 31.

Renerus de Goore, scholaster van het kapittel van St. Jan te Luik, in deze commissarius van den bisschop van Luik, verklaart dat, na nauwkeurig onderzoek hem gebleken is, dat bij het kapittel van St. Servaas het gebruik en de gewoonte bij de vacature van het dekenaat werkelijk van ouds bestaat, gelijk de vice-deken en de kanunniken hebben medegedeeld (zie vorig nummer).

Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo in vigilia beati Petri ad Vincula.

Afschrift in: Cartularium I b, *episcopalia*, fol. 12; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 303 verso.
Onuitgegeven.

279. 1330 Augustus 9.

Adolphus, bisschop van Luik, bekrachtigt het oude gebruik bij St. Servaaskapittel, volgens hetwelk de inkomsten van het dekenaat, vacant door het overlijden van den titularis, na de eerste maand vervallen aan de vice-deken en de kanunniken, gelijkelijk tusschen hen te verdeelen zoolang de vacature duurt (zie de beide vorige nummers).

Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo in vigilia beati Laurentii Martiris.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 81 v en fol. 237.
Onuitgegeven.

280. 1330 Augustus 9.

De deken en geheel het kapittel van St. Servaas maken bekend, dat in hunne kerk van over langen tijd het gebruik heeft bestaan, dat de inkomsten van het dekenaat onderscheiden

zijn van die der kanunniken en niet meer bedragen dan die van een eenvoudige prebende en dat de deken bij afwezigheid een weinig minder geniet dan zoo hij aanwezig is. Dat diensvolgens de deken, die tot de residentie verplicht is, soms *plus cupiditatis et avaritie laqueis innexus, quam urgentibus ecclesie nostre negotiis intentus*, elke gelegenheid te baat neemt om zich van de kerk afwezig te houden en de belangen dezer verwaarloost, maar ook *damnabiliter* verdraagt, dat zij door zijne afwezigheid grootelijks schade lijdt, zoo op geestelijk als tijdelijk gebied. Ten einde aan dit euvel een einde te maken, nemen zij bij dezen het besluit, dat voortaan de deken de inkomsten van eene dubbele gewone prebende der kanunniken zal genieten en daarmede tevreden dient te zijn, waarvan eene wegens zijn kanunnikaat, zoo hij kanunnik is, en de tweede wegens het dekenaat, onder beding dat, zoo hij van de kerk moet afwezig zijn of de gebruikelijke en verplichte residentie niet houdt, hij uit die dubbele prebende slechts zooveel zal genieten, als twee *simplices canonici non residentes* genieten. En werd de nakomeling van dit besluit onder eede op het H. Evangelie door ieder der kanunniken beloofd met de bepaling tevens, dat ieder nieuwe kanunnik en deken, alvorens toegelaten te worden, dien eed zal afleggen.

En tot meerdere bekrachtiging van dit besluit verzoeken zij den bisschop van Luik dit te willen bevestigen zonder evenwel afbreuk te doen aan hunne privilegiën, vrijheden en gebruiken.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo in vigilia beati Laurentii Martyris.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 51; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 233 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 511. Onuitgegeven.

281. 1330 Augustus 9.

Besluit van Philippus, waarbij hij verklaart niet aan scheidsrechters te willen onderwerpen de rechten en jurisdictiën van het kapittel van St. Servaas, maar alleen zijn verliezen en beleedigingen hetzelve aangedaan wegens zijn geschillen met de Minderbroeders.

Aangehaald in een fragment eener lijst der charters van St. Servaaskapittel, handschrift op het Rijksarchief te Maastricht, p. 14.

282. 1332 Februari 18.

Paus Johannes XXII bevestigt de vrijheden en immuniteiten door zijne voorgangers aan het kapittel van St. Servaas geschonken, alsmede de vrijheden en exemptiën in wereldlijke zaken geschonken door koningen, vorsten en andere geloovigen *Christi fidelibus.*

Datum Avinione XII Kalendas Martii pontificatus nostri anno sexto decimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9. Afschrift in: Cartularium I a, *pontificalia,* fol. 17 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 69 en fol. 242; — Servatius Emondts, *Varia.. collectanea..* fol. 196 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* waar de bul toegekend wordt aan Paus Johannes X, wiens regeerings jaren niet *16* maar *14* zijn. Wij vermoeden, dat hier een vergissing is gemaakt door den copiist en dat de bul moet toegeschreven worden aan Johannes XXII, die ruim 18 jaar geregeerd heeft.
Onuitgegeven.

283. 1332 November 20.

Leo de Atrio, openbaar en keizerlijk notaris, geeft met Johannes de Beke, ondermeester der scholen van St. Servaas, *submonitore scolarum ecclesie sancti Servatii,* Godefridus de Duobus Montibus en Siger gezegd Syger een vidimus van de drie charters betreffende Megen, respectievelijk van 16 Maart 1273, van 3 en 16 Maart 1274 (zie hiervoor n. 191, 197, 198).

.. sub anno Domini millesimo trecentesimo secundo indictione quinta decima mensis Novembris die vicesima, hora vesperarum in ambitu ecclesie sancti Servatii predicte.

Afschrift in: *Liber privilegiorum.* fol. 4 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 221.
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 61.
Onuitgegeven.

284. 1333 Maart 12.

Balduinus, aartsbischop van Trier, maakt bekend, dat hij met inwilliging van zijn kathedraal kapittel en den aartsdiaken van Trier, de parochiekerk van Guls, waarvan het *jus patronatus* of *jus presentandi* tot op dien dag behoorde aan deken en kapittel van St. Servaas, bij dat kapittel heeft ingelijfd en aan

hetzelve verbonden, *incorporamus, unimus et annectimus* met al hare rechten en bezittingen, zoodat na den dood van den tegenwoordigen pastoor, Johannes de Pescheyl, zij bezit zullen nemen van die kerk, hare rechten en inkomsten gebruiken naar goedvinden en een anderen vice-pastoor of geschikten vicarius, een wereldlijk priester, die persoonlijk resideeren zal en zich niet mag absenteeren, zonder toestemming van den ordinarius of wettige reden, aan den aartsdiaken voorstellen, die hem in het bezit dier vaceerende kerk zal stellen door hem op te dragen de *cura animarum et custodia reliquiarum.* Deze vice-pastoor of vicarius zal van de inkomsten dier kerk genieten het deel, dat ten allen tijde de vicarii en kapellanen genoten hebben en zullen de deken en kapittel hem daarenboven geven de helft van de tiend der granen, waarvan de vicarii tot heden slechts het derde deel ontvingen, vier *karratae* tiendwijn en twee marken *usualis redditus* 's jaars tijdens den oogst en wijnoogst, opdat genoemde vicarius zal kunnen *hospitalitatem debitam tenere et juxta sui status exigentiam decenter et honeste vivere,* de bisschoppelijke rechten en andere lasten gemakkelijk en naar behooren dragen en zullen de deken en het kapittel bij elke vacature een geschikt persoon voorstellen aan den aartsdiaken zonder vermindering van voornoemde *portio.* Zoo de deken en het kapittel of hunne opvolgers of eenig ander persoon tegen deze bepalingen handelt, zal door het feit zelf die *incorporatio, unio et annexio* te niet worden gedaan.

Het stuk werd bezegeld door hem, het kathedraal kapittel en den aartsdiaken Henricus de Paffendorf.

Datum Treveris anno Domini millesimo CCC° tricesimo secundo, die XII mensis Marcii.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 46; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 79; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 768; — Servatius Emondts, *Varia.. collectanea,* fol. 206 v., waar het jaar 1332 is aangegeven.

Transsumpt in de bevestigingsbul van Paus Clemens VI van 31 Juli 1344.

Regest in: Heinrich Volb. Sauerland, *Urkunden und Regesten zur Geschichte des Rheinlandes aus dem Vaticanischen Archive,* Zweiter Band, p. 437, n. 2106.

285. 1333 Maart 24.

Proost, deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat

Baldewinus, aartsbisschop van Trier, *in augmentum divini cultus in nostra ecclesia* de kerk van Guls ingelijfd bij en vereenigd heeft met hun kapittel, onder de voorwaarden als vermeld in de vorige acte.

Datum anno Domini 1332 die 24 mensis Martii.

Afschrift in: *Variorum*, tom. II, fol. 21.
Afgedrukt ten deele in: Gunther, *Codex diplomaticus*, Rheno-Mosellanus III, 1e Abtheil., p. 313.

286. 1333 October 4.

Magister Johannes Frabart, *thesaurarius* van St. Servaaskerk, oorkondt, dat ten overstaan van hem en Henricus Mesken, Arnoldus Mont, Godefridus Merken en Meyskinus, laten van de *thesauraria* dier kerk, Theodoricus Duncber en zijne echtgenoote Gertrudis de helft der apotheca gelegen *in monte sancti Servatii* nabij de kerk, waarin Mesken voornoemd woont, aan Renerus de Herber en zijne erven opgedragen heeft.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo tercio feria secunda post festum beati Remigii.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 138.
Onuitgegeven.

287. 1333 October 13.

Acte van Joannes de Lobede, clericus te Maastricht, keizerlijk notaris meldend, dat Joannes gezegd Fraybart, kanunnik van St. Servaas aan zijne natuurlijke zonen, Joannes en Willelmus *ex causa puri et legitimi debiti* duizend kleine ponden zwarten van Tours uit zijne woning met toebehooren, *in claustro sive super claustrum beati Servatii* naast de woning van kanunnik Balduwinus, toegewezen heeft.

Facta fuerunt hec in camera pretorii Trajectensis (anno a Nativitate Ejusdem (nl Domini) M° CCC° tricesimo tertio, indictione prima, mensis Octobris (die decima tertia, hora quasi nona) presentibus ibidem discretis viris Florentio de Vinea[1]) et Florentio de Lapide scabinis Trajectensibus.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 296 v.
Onuitgegeven.

[1]) Florentius de Vinea treffen wij als schepen van Maastricht aan van 1336 tot 1357.

288. 1334 Augustus 30.

Philippus, koning van Frankrijk, doet als scheidsrechter uitspraak in de geschillen tusschen Johannes, koning van Boheme, Waleram aartsbisschop van Keulen, Adolf bisschop van Luik, Lodewijk graaf van Vlaanderen, Willem graaf van Holland, Renard graaf van Gelder, Willem graaf van Gulick, Lodewijk graaf van Loon, Jan graaf van Namen eenerzijds, en Jan hertog van Lotharingen en van Brabant anderzijds, waarbij hij de beslissingen te Maastricht genomen in 1323 goedkeurt nl. dat de rechten der beide vorsten ongerept zullen blijven en de kerk van St. Servaas het rustig bezit harer privilegiën zal genieten.

Donné à Amiens le penultième jour du mois d'aoust l'an de grasce M. III c XXXIIII.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 539.
Afgedrukt in: M. G. Louvrex, *Recueil contenant les édits et règlements*.. tom. I, p. 174.

289. 1335 Maart 3.

Paus Benedictus XII verklaart, dat de sanctie, door zijnen voorganger Clemens V gegeven op de bevestiging der privilegiën en vrijheden van St. Servaaskapittel door den bisschop van Luik Adolf de la Marck, van kracht is van den dag af, dat ze gegeven is, nl. 1 Augustus, hoewel door zijn overlijden de bullen nog niet gemaakt en verzonden waren.

Datum Avinione quinto nonas Martii pontificatus nostri anno primo.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 297.
Onuitgegeven.

290. 1335 Maart 5.

Acte van notaris Matheus de Berghe, zoon van Henricus de Berghe, waarbij Johannes de Valkenborgh, Godefridus gezegd Caseus, Henricus de Heretals, Gyselbertus de Caudenbergh, Rutgerus de Moneta, Nycholaus gezegd Pistor, leden der *fraternitas hospitalis* van St. Servaaskapittel, willende nakomen het voorschrift der constitutie hunner broederschap, namelijk dat ieder broeder voor de broederschap zal stellen een jaarlijkschen cijns van vijf Luiksche schellingen, waarvan deze na zijn dood in het bezit zal komen voor

houden van zijn jaargetijde, zich verplichten om jaarlijks aan de broederschap te betalen 30 grooten van Tours, waarmede een jaarcijns zal gekocht worden tot dat na vier jaar ieder hunner zal betaald hebben acht schellingen grooten van Tours. Daarbij werd bepaald, dat, zoo een hunner binnen dien tijd aan zijne verplichting niet heeft voldaan, doch die acht schellingen in het geheel niet of ten deele heeft betaald, hij het lidmaatschap der broederschap zal verliezen, dat nooit meer terug bekomen, en het grootste gedeelte dier rente zal verbeuren. De vijf schellingen Luiksche munt, zal ieder gedurende zijn leven beuren en na zijn dood vervallen aan de broederschap.[1])

.. presentibus ibidem predictis dominis Theoderico de Duobus montibus et Gerardo Bonefant magistris seu provisoribus fraternitatis predicte, necnon domino Joanne investito sancti Johannis, domino Godefrido investito sancti Mathie Trajectensium ecclesiarum, necnon.. Arnoldo Hovenere.. Petro de Sancto Medardo et Henrico dicto Moerken.. fratribus dicte fraternitatis ac pluribus aliis fratribus testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec Trajecti in capella hospitalis memorati, anno indictione, mense, die et hora prescriptis (anno a Nativitate Ejusdem nl Domini millesimo trecentesimo tricesimo quinto, indictione tertia, mensis Marcii die quinta, hora prime).

---

[1]) De broederschap van kapellanen bestond reeds in de XIIIe eeuw; de dagteekening harer oprichting is niet bekend. Haar doel was geestelijk, namelijk ter hulp te komen aan de zielen der overleden leden, bloedverwanten en weldoeners, door gebed en goede werken. Op aanwijzen van de kanunniken vergaderden de leden in dezer kapittelzaal. Doch ten gevolge van den last en hinder, veroorzaakt onder anderen door het heen en weerloopen der kanunniken tijdens hunne vergaderingen, begon de broederschap te verzwakken en zou een gewissen ondergang tegemoet zijn gegaan zoo de deken van het kapittel Renerus van Oud-Valkenburg, de Veteri Valkenborgh, zich niet over haar had ontfermd. Door zijn toedoen gaven de kanunniken der broederschap de beschikking over de kapel van het hospitaal, dat gelegen was aan de oostzijde van het Vrijthof, vandaar dat de broederschap genoemd werd broederschap van het hospitaal van St. Servaas.. *fraternitas hospitalis sancti Servatii.* Deze naam bleef de broederschap behouden tot in het laatste kwart der XVe eeuw, toen haar tot vergaderplaats werd geschonken de koningskapel, gebouwd door de vrijgevigheid van Lodewijk XI koning van Frankrijk, omstreeks 1473, die gelegen was in den linker kruisbeuk aan de Noordoost zijde der kerk.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met teeken van den notaris, zijnde eene lelie in een klaverblad.
Onuitgegeven.

291. 1336 Januari 12.

Adulphus, bisschop van Luik, benoemt Renerus de Cosen, *custos Wallecureti,* tot zijn procurator en *nuntium specialem ad compromittendum* en in zijnen naam een of meerdere scheidsrechters te benoemen in de geschillen tusschen hem of zijnen Officiaal *ex officio nostro vel alia quacumque ratione* eenerzijds en den vice-deken en het kapittel van St. Servaas en hunne aanhangers en meer speciaal de plebanen van St. Jan en St. Matthias te Maastricht anderzijds, in de wegens beleedigingen, onrecht en schade hun door voornoemd kapittel berokkend en aangedaan, gevoerde processen, zoowel die op zijne lastgeving en van zijnen Officiaal, als *delegata instantia* der Minderbroeders van Maastricht, wier beschermer en bewaarder hunner privilegiën hij is.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto mensis Januarii de duodecima.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 107 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 14.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique..* tom. V, p. 72.

292. 1336 Januari 20.

Acte van Gerardus Johannes de Dysstен, openbaar notaris, meldend de scheidsrechterlijke uitspraak, gedaan door Philippus Brunni deken van de H. Kruiskerk en Elbertus deken van St. Pauluskerk te Luik in de geschillen tusschen Adolph bisschop van Luik, den Gardiaan en het Convent der Minderbroeders te Maastricht eenerzijds en de deken en het kapittel van St. Servaas aldaar anderzijds:

1. dat de vice-deken en het kapittel van St. Servaas alsmede de kapellanen en hunne andere *chorales* en *scholares cessent penitus a divinis* in hunne kerk, van het oogenblik af dat hun dit zal zijn bekend gemaakt en zij het interdict, door den Bisschop tegen hen uitgesproken, eerbiedig zullen nakomen totdat deze van oordeel zal zijn het op te heffen en zal niemand hunner alsmede van hunne aanhangers, zelfs na de opheffing van het interdict, *ministrabunt solemniter nec ministrare poterunt in*

eisdem suis ordinibus, totdat hun vanwege den Apostolischen Stoel het geschikte middel zal zijn aan de hand gedaan.

2. de Minderbroeders, bij wie Theodoricus de Oys zijn graf had gekozen, maar die door toedoen van zijne nabestaanden begraven is geworden bij St. Servaaskerk, zullen dat lichaam, zonder bemoeilijking van den kant der kanunniken uit dat graf laten nemen en in hunne kerk begraven en zullen de kanunniken de begrafenisrechten, zooals *baldekinos* en andere emolumenten te ontvangen bij gelegenheid van begrafenis, voor zoover die nog aanwezig zijn, aan de Minderbroeders terugschenken binnen de maand, alsook het reeds uitgegeven en verteerde dier rechten volgens hunne schatting. De uitgaven door de Minderbroeders gedaan en de geleden schade schatten zij op 150 kleine goudgulden van Florence, door het kapittel te betalen.

3. De bisschop van Luik zal op hun verzoek het interdict en andere kerkelijke straffen zonder bemoeilijking opheffen en die van St. Servaas opene brieven, met zijn zegel bezegeld, daarover doen toekomen.

4. Genoemde Bisschop zal op hun lastgeving de gewenschte suppliek tot den Paus, ten gunste van die van St. Servaas, hunne aanhangers en deelnemers, met allen spoed zelf of door de zijnen gereed maken; de kosten komen evenwel ten laste van die van St. Servaas.

5. Zoo op die suppliek brieven van Rome zijn ontvangen, zal de Bisschop of zijn lasthebber zonder tegenstreven zorgen, dat uitvoering daaraan worde gegeven en de kanunniken de ontheffing verleend volgens den inhoud van de brieven, zoo de kanunniken evenwel nederig het verzoek daartoe voor zich en de hunnen zullen gedaan hebben en in het nakomen der provinciale en synodale statuten van Luik, zich zullen schikken naar de kapittelkerken dier stad en diocees.

6. De Bisschop noch zijn Officiaal zullen zelf of door een ander, die van St. Servaas of de plebanen van St. Jan en St. Matthias, of hunne aanhangers of deelnemers dezer, hetzij tezamen of afzonderlijk lastig mogen vallen wegens vroegere processen, maar veeleer hen met voorkomendheid behandelen.

7. Onder bedreiging der straf in het compromis uitgedrukt, gelasten zij, dat ieder lid der partijen de punten in hunne uitspraak vervat, voor zooveel haar betreft, zal nakomen en ver-

langen niet, dat den deken en het kapittel of hunne kerk in het vervolg eenig nadeel worde berokkend, maar dat deze in het rustig bezit blijven van hun vrijheden, immuniteiten en gebruiken en die van andere kapittelkerken der stad en van het diocees Luik.

Tenslotte behouden zij zich de volle en vrije macht voor *declarandi, supplendi et plenius arbitrandi seu pronunciandi ac etiam ordinandi inter dictas partes,* zoo dikwijls hun dit geschikt voorkomt.

Deze uitspraak werd bekrachtigd en goedgekeurd door: Renerus de Here(?) *custos Wallecurensis* van den Bisschop, frater Godefridus de Molre gardiaan en het convent der Minderbroeders, Balduinus de Molendino[1]) scholaster en Hermannus de Lizenkerken, kanunnik van St. Servaas, deze beide laatste als zaakgelastigden van het kapittel.

.. presentibus ibidem venerabilibus viris dominis Francisco de Medicis custode majoris, Joanne de Marka, et Joanne de Corwaremme sancti Joannis ecclesiarum Leodiensium canonicis, Leone de Atrio investito ecclesie de Lens sancti Remigii presbytero, magistro Andrea de Fereres advocato in curia Leodiensi, Nicolao et Joanne de Mestra fratribus clericis, testibus ad premissa specialiter vocatis et rogatis.

Datum et actum Leodii in domo claustrali habitionis venerabilis viri domini Adolphi de Waldeke canonici Leodiensis sub anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo tricesimo sexto, indictione quarta, mensis Januarii die vicesima, hora prime pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Benedicti Dei Providentia papa duodecimo anno secundo.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 113 v.
Onuitgegeven.

293. 1337 Februari 13.

De Officiaal van Luik richt een schrijven *presbytero officianti ecclesiam de Sepperen,* dat de inwoners van Sepperen zich tot

[1]) Balduinus de Molendino, van der Molen, zoon van Baudewijn, vinden wij in 1312 vermeld als *clericus* en in 1325 als kanunnik van St. Servaaskapittel. Met zijn medebroeder Guilielmus de Oys was hij in 1326 uitvoerder van het testament van Joannes Beyart de Gandavo. Tot scholaster benoemd ontmoeten wij hem in een schepenbrief van Maastricht van 9 October 1325 en het laatst in 1341.

hem gewend hebben met het verzoek hen niet te nemen in het interdikt, dat over geheel het graafschap Loon door hem is uitgesproken. Zij deelden hem namelijk mede, dat de *totalis jurisdictio* en *dominium* van het dorp Zepperen van oudsher behoord hebben aan den deken en kapittel van St. Servaas, *in tantum quod ipsi decanus et capitulum* in dat dorp *merum et mixtum imperium* hebben bezeten en nog bezitten en dat de graaf van Loon slechts voogd is van dat dorp en als zoodanig recht heeft op het derde deel der boeten en ten uitvoer brengt de door de rechtbank van het kapittel tot den dood veroordeelde dieven en andere misdadigers. Aangezien nu, ten gevolge van het interdikt door hem op het graafschap Loon gelegd wegens de geweldenarijen door den graaf van Loon of zijne officieren aan de goederen van den abt van Eyck in het dorp Abswellen gepleegd, de pastoor van Zepperen zich daarna geregeld heeft en de *cessio a divinis* in zijne kerk heeft toegepast, hetgeen voor Zepperen bij *generale interdictum* nooit het geval is, deelt hij hem mede, dat, na nauwkeurig onderzoek, gebleken is de waarheid van hetgeen die van Zepperen hem hebben medegedeeld, en bijgevolg het verbod van kerkelijke officies in zijne kerk ingevolge voornoemd interdikt, niet noodig is.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo CCC° tricesimo septimo feria quinta post octavam festi Purificationis beate Marie Virginis, mensis Februarii die decima tertia.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 95 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 122 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad annum 1399*, fol. 326.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique*.. tom. V, p. 73; — Regest in; *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 62.

294. 1337 Juli 27.

Acte van notaris Joannis de Lobede, clericus Trajectensis, Luiksch diocees, waarbij Joannes Fraybart, kanunnik en tresorier van St. Servaaskapittel, met toestemming zijner beide natuurlijke zonen Joannes en Wilhelmus beiden clerici, aan Arnoldus proost van Wassenberch, ten behoeve van Joannes hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg en zijne opvolgers, bij wijze van testament geschonken heeft zijn claustrale huis,

gelegen naast dat van den kanunnik en scholaster Baldewinus de Molendino, onder beding, dat na zijn dood de hertog uit de inkomsten van dat huis voornoemde Johannes en Willelmus behoorlijk zal voorzien.

Acta fuerunt hec in aula mansionis autedicte presentibus ibidem discretis viris domino Hermanno de Os milite, Arnoldo Neus sculteto, Henrico de Yseren scabino oppidi Trajectensis necnon aliis personis fidedignis tanquam testibus dicte Leodiensis diocesis ad premissa vocatis et rogatis anno, indictione, mense, die et hora antedictis (anno a Nativitale Domini millesimo trecentesimo tricesimo septimo, indictione quinta, mensis Julii die vicesima septima hora quasi Vesperarum..

Transfix van de acte van 13 October 1323.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 298.
De acte werd bezegeld door Henricus de Yseren en Arnoldus Nuest, schepenen van Maastricht voornoemd.
Onuitgegeven.

295. 1337 Juli 27.

Acte van notaris Joannis de Lobede, waarbij Joannes en Willelmus, natuurlijke zonen van Joannis Fraibart, kanunnik en tresorier van St. Servaaskapittel, met toestemming hunner moeder Hadewigis, ten behoeve van den Hertog van Brabant en zijne opvolgers, afstand doen hunner rechten op de som gelds en het huis, vermeld in de acte, waardoor deze gestoken is, en zij bijgevolg aan ridder Hermannus de Os, deze acten, alsmede het testament van Fraibart overdragen.

Acta fuerunt hec in camera domus *de molendino* oppidi Trajectensis, presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Arnoldo preposito de Wassenberch, Hermanno de Os milite, Arnoldo Nuest[1]) et Henrico de Yseren[2]) scabinis dicti oppidi et domicella Elizabeth de Molendino tamquam testibus..

.. anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo tricesimo septimo, indictione quinta, mensis Julii die vicesima septima hora quasi post Vesperas..

[1]) Arnoldus Nuest komt als schepen van Maastricht voor in acten van 1329 tot 1378, en als lid van het Hof van Lenculen van 1330 tot 1370.
[2]) Henricus de Yseren schepen van Maastricht vermeld in 1310 tot 1352 en van het Hof van Lenculen van 1324 tot 1345. Hij overleed vóór 4 Januari 1355 als wanneer zijne weduwe Gertrudis genoemd wordt.

Transfix der acte van 27 Juli 1337 hiervoren.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 297.
Onuitgegeven.

296. 1337 Augustus 29.

Joannes de Molenarken, deken, en geheel het kapittel van St. Servaas *in nostro superiori capitulo in unum congregati* teneinde geschillen en twisten te voorkomen, die tot dan meermalen voorvielen bij gelegenheid van het vergeven van opengevallen beneficiën en ambten hunner kerk, besluiten na voorafgaand nauwkeurig onderzoek en beraadslaging, dat voor het vervolg de beneficiën en officies hunner kerk met of zonder zielzorg, wanneer deze komen te vaceeren, vergeven zullen worden door den deken en de *canonici prebendati* ,ieder afzonderlijk per week, de deken namelijk twee weken en de overige kanunniken eene week en vooralsnog geen beneficie kunnen vergeven alvorens Petrus de Foro, Rutgerus Rait en de brouwer Christianus een bekomen hebben zooals hun beloofd is. De orde der vergeving is deze: de deken zal het eerst de vergeving doen in zijne twee weken en vervolgens ieder kanunnik naar het jaar zijner benoeming, *non emancipatis nichilominus exceptis*. Onder deze beneficiën vallen niet: *decanatus, cantoria, scolasteria, thesauraria, cameraria, elemosinaria, duo vicaria, duo custodes, pistoria et braxatoria;* de week zal voor ieder beginnen des Zondags bij het opgaan der zon en eindigen den daarop volgenden Zondag op hetzelfde uur. Zoo een der kanunniken komt te overlijden of permuteert in zijne week, zal diens week voltooid worden door den kanunnik, die de volgende week zijne beurt heeft. De *hebdomadarius*, aldus geheeten de kanunnik wiens beurt het is, zal gehouden zijn om binnen de vier maanden na de bekendmaking der vacature ze te vergeven aan een geschikt persoon of wel daarin volgens gebruik der kerk namens deken en kapittel te voorzien, welke persoon dan binnen de veertien dagen na de vergeving of voorziening trouw zal zweren aan deken en kapittel, zoo niet zal de vergeving vervallen op den deken en het kapittel. Deze bepalingen hebben de deken en de kanunniken onder eede beloofd te zullen nakomen en zal ieder nieuw benoemde kanunnik bij zijne eerste intrede de nakoming dezer bepalingen onder eede belooven.

Nog werd bepaald, dat de *hospitalaria* der kerk ook niet valt onder deze bepalingen.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo septimo in nostro capitulo generali, videlicet feria sexta ante festum beati Egidii, quo ipsum capitulum generale ab antiquo consuetum est fieri et celebrari.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met groot ovalen zegel van het kapittel in bruine was.
Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 52; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 562.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique*.. deel III, p. 82; — Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 63.

297. 1337 December 28.

Johannes Frabart, Walterus[1]) en Theodericus[2]) priesters, schatbewaarders van St. Servaaskerk oorkonden, dat Wilhelmus, brouwer, zoon van Walramus de Duobus Montibus ten overstaan van hen en de *mansionarii montis ecclesie sancti Servatii* de helft der *apotheca* gelegen *in monte sancti Servatii*, waarvan melding is in den brief waardoor deze gestoken is, opgedragen hebben aan Renerus de Harborch en zijne erven.

Datum sub sigillo custodie nostre predicte anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo septimo in die beatorum Innocentium martyrum.

Transfix van den brief van 4 October 1333.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 138.
Onuitgegeven.

298. 1338 Juli 21.

De deken Johannes de Molenarken en geheel het kapittel van St. Servaas maken bekend, dat zij, overwegende dat de goederen, welke zij en hunne kerk bezitten in het dorp en de parochie Oyen en de dorpen Aggel (Achel), Hamont en

---

[1]) Hij heet Walter Cap en is als bewaarder der Relieken vermeld van 1324 tot 1337.

[2]) Hij was zoon van Gerardus de Duobus Montibus en Adula, was lid en later meester der broederschap van Kapellanen. Van 1337 tot 1358 was hij bewaarder der Relieken en overleed 29 September 1365. Hij legateerde aan het kapittel van St. Servaas een *baldaquinum* voor de uitvaartdiensten der kapellanen.

Lille, bestaande *in terris, pratis, pascuis, aquis, censibus, redditibus, decims grossis et minutis necnon cormedis ac rebus quibuscumque aliis consistentibus, quocumque nomine censeantur cum omnibus bonis nostris inter Mosam et Wolum in terra domini comitis Gelrie situatis,* en hun *tam inutilia quam onerosa* zijn, dat zij naar betere en voordeeligere omziende ze verkocht hebben aan ridder Willelmus heer van Boxtel en zijne erfgenamen, alsmede *het jus patronatus* der kerk van Oyen en bevelen hunne officieren, laten en onderdanen dier plaatsen dezen te erkennen als hun heer, met de verklaring dat genoemde heer niet het minste recht zal hebben op het patronaatsrecht der kerken Achel en Lille, dat *pleno jure* behoort aan den proost van St. Servaas en diens opvolgers en dat genoemde heer en zijne opvolgers geen recht zullen doen gelden op den cijns van een pond zwarten van Tours, welke de kerk van Achel en die van Lille elk voor zich aan hunne kerk verschuldigd zijn.

.. sub anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo octavo, indictione sexta, mensis Julii die vicesima prima hora vesperarum, presentibus ibidem discretis viris Rutgero de Os canonico Graviensi, necnon Petro de Foro lignorum claustrario et Johanne de Brogel hospitulario, clericis ejusdem ecclesie sancti Servatii, et Johanne de Segeworp testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Deze acte, verleden voor notaris Mathias de Berghe, zoon van Henricus de Berghe, werd gezegeld met het groot zegel van het kapittel van St. Servaas, door den heer van Boxtel en voorzien van het notaristeeken van Mattheus voornoemd.

Afschrift op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

299. 1338 Juli 27.

Johannes de Molenarken deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij aan hun medekanunnik Reynerus de Sconoywen, voor 32 ponden grooten van Tours verkocht hebben eene lijfrente van 4 dier ponden, betaalbaar half met het feest van St. Petrus banden (1 Augustus), welke rente zij bij den dood van Reynerus zullen terug bekomen tegen betaling van voormelde som en zij die som besteed hebben *in arduos et necessarios usus nostros et nostre ecclesie,* dat zij

de goederen hunner kerk tot onderpand hebben gesteld onder beding, dat, zoo zij in gebreke blijven, ten deele of in het geheel die rente op den gestelden tijd te betalen, Reynerus of zijn *certus nuntius* of de bezitter van deze acte of haar afschrift *sub manu publica vel sigillo attentico confecta,* daarop beslag mogen leggen; dat zij die goederen ook tot onderpand stellen, voor het geval Reynerus door tekort komen in de betaling der rente, uitgaven gedaan of nadeel geleden heeft; dat zij Reynerus tot hun procurator en van hunne kerk hebben aangesteld *ad exigendum, petendum, recipiendum et levandum* hunne goederen, opdat hij meer verzekerd zal zijn van de betaling dier rente en kwitantie te geven van het door hem ontvangene; dat zij bij zijnen dood de rente nog zullen betalen naar gelang den verloopen tijd.

Datum anno Domini M°CCC° tricesimo octavo feria secunda ante festum beati Petri Apostoli ad Vincula predictum.

Oorspr. op het Rijksarchief, fonds St. Servaas, met zegel van het kapittel ad causas aan perkamenten staart.

Afschrift met onnauwkeurigheden in: *Publications de la Société historique..* tom. XI, p. 291.

300. 1340 Januari 15.

Acte van notaris Matheus de Berghe, clericus, zoon van wijlen Henricus de Berghe, meldend, dat Lambertus, zoon van wijlen Wilhelmus de Capella, en zijne vrouw Jutta aan de broederschap van Kapellanen der St. Servaaskerk, *fratribus presbyteris ecclesie sancti Servatii Trajectensis in hospitali ejusdem ecclesie celebrandis* voor hun jaargetijde geschonken hebben eene jaarlijksche pacht van vier vaten koren uit vijf groote roeden bouwland te Heer naast land der kinderen van Coelsop in leven schepen van Maastricht, en zij de broederschap dat land tot onderpand hebben gegeven, onder beding, dat na hun dood de broederschap bij nalatige betaling dier pacht onmiddelijk bezit kan nemen van dat land.

.. presentibus ibidem discretis viris dominis Theoderico de Duobus Montibus, Arnoldo Hovenere, Gerardo dicto Bonefant[1]), Arnoldo in parva cripta et Waltero Eg-

[1]) Gerardus Bonefant komt als lid der broederschap van Kapellanen voor van 1330 tot 1355; in 1335 als Meester dier broederschap. Hij was in het bezit van een beneficie in St. Servaaskerk, dat gevestigd was op een altaar *ante crucem situm.*

berti, presbyteris capellanis in ecclesia sancti Servatii sepedicta testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta sunt hec Trajecti in dicta ecclesia sancti Servatii ante altare beati Nicholai confessoris anno indictione, mense, die et hora prescriptis (nl. anno a Nativitate Domini M° CCC° XL°, indictione VIII, mensis Januarii de XV, hora prime..

Afschrift in: *Registrum litterarum fraternitatis A.* fol. 47.
Onuitgegeven.

301. 1341 Februari 18.

Giselbertus van der Hoven, Martinus de Borslaer, W. de Rode, Eustacius de Bachant, Henricus Mabilie, Jacobus gezegd Raef en Walterus gezegd de Grindale, schepenen van Diepenbeek[1]) oorkonden, dat voor hunne schepenbank behandeld wordt een geschil tusschen deken en kapittel van St. Servaas en Wilhelmus gezegd Raetplume over de betaling van een erfcijns verschuldigd aan eerstgenoemden door laatstgenoemde, waarvoor gene vragen betaling van een oude groote van Tours voor acht denaren, terwijl laatstgenoemde beweert dien cijns te moeten betalen in de gelden gangbaar *in bursa.* Dat eindelijk voor hen verschenen Balduinus de Molendino scholaster en Hermannus de Lysenkarken[2]) kamerling van St. Servaaskerk, die in opdracht en met volmacht van het kapittel die zaak ter beslissing als scheidsrechter opdragen aan ridder Ludowicus heer van Diepenbeek, die dit heeft aanvaardt, nadat de beide partijen beloofd hadden zijne uitspraak te zullen nakomen. Dat deze na zorgvuldig onderzoek volgende uitspraak heeft gedaan:

Dat Wilhelmus voortaan dien cijns, groot negen marken, ineens betalen zal met het feest van St. Petrus' banden (1 Augustus) in geldspecie, waarmede de hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg de cijnzen ontvangt in zijnen hof van Lenculen

[1]) Diepenbeek, eene gemeente in Belgisch Limburg.

[2]) Hermannus, geboren te Keulen, noemt zich Hermannus de Colonia gezegd de Lisenkerken; in 1348 vinden wij hem nog vermeld als kamerling en stierf waarschijnlijk op het eind van 1357. Den 8 Februari 1358 werd zijne prebende geschonken aan Iterius de Ruppe, *familiaris* van Audoynus, kardinaal van Montaubon, en clericus van het diocees Périgueux, die toen in het bezit was van een beneficie te Parijs. (Don Ursmer Berliere, *Suppliques d'Innocent VI*, p. 428, 429).

bij Maastricht. En indien hij of zijne erfgenamen in gebreke zijn dien cijns te betalen op den gestelden tijd, de deken en kapittel de hand mogen slaan op de weide van Willelmus, gelegen achter de hoeve geheeten *Rode,* en de goederen, welke zij tot onderpand van dien cijns aan dezen en zijne erfgenamen gesteld hebben mogen terugnemen en aan een ander geven naar hun welgevallen. Wat betreft vroegere betalingen zullen de deken en het kapittel niets meer mogen vorderen.

Deze uitspraak werd gezegeld door Ludowicus voornoemd en Nicholaus de Gemblaco pastoor van Diepenbeek.

Datum anno a Nativitate Domini M° CCC° quadragesimo primo dominica qua cantatur Esto michi.

Afschrift in: *Liber privilegiorum, fol. 44.*
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 64.

302. 1341 April 20.

Henric de Bucstelle, heer van Oyen, ziet af van zijne pretentiën ten behoeve van het St. Servaaskapittel.

In orconde des brives met minen seghel bezeghelt int jaer ons Heren dusent drie hondert een ende veertich des vriedaghes na sente Tyburciusdach.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel van Hendrik van Boxtel in roode was aan een perkamenten staart, zijnde: twee faasen vergezeld van zeven merletten, drie in het schildhoofd, twee aan de zijden en twee in den schildvoet; in den hartpunt eene zespuntige ster; omschrift: *S' Henrici. de. Buechstele.*
Onuitgegeven.

303. 1342 April 23.

Acte van notaris Gerardus gezegd *Sillikinc* de Borken, clericus van het diocees Munster, waarbij de deken Joannes Moilnarken en geheel het kapittel, vergaderd *in ambitu in loco capitulari juxta altare beate Marie Virginis,* aan hunnen medekanunnik Hermannus de Galopia opdragen uitspraak te doen in het geschil dat zij hebben met hunnen bierbrouwer Christianus de Eckelrade over de levering van het bier in de Vasten. Hermannus, na zorgvuldig onderzoek van een brief over de waarde van dat bier, voorgebracht door Christianus, en andere bepalingen dienaangaande, en na raadpleging zijner

medekanunniken, besluit, dat Christianus rechtens verplicht is voor den deken en kanunniken in de Vasten te brouwen en hun te leveren en schenken zoowel in den refter en andere plaatsen als in hunne huizen, goed en wenschelijk *cerevisiam collationis,* de kop tegen zes denaren, munt gangbaar te Maastricht op het tijdstip, toen Christianus tot hun bierbrouwer door de kanunniken werd aangesteld en in de brouwerij is gaan wonen. .. presentibus ibidem honestis et discretis personis Petro dicto Limpus[1]) claustrario, Gysekino de Duobus Montibus ejus clerico, Godefrido dicto Foelix sociis choralibus et Waltero virgifero ecclesie sancti Servatii antedicte, testibus ad premissa vocatis specialiter at rogatis.

Acta sunt hec anno, indictione, mense, die, hora, pontificatu et loco prenotatis (nl. anno a Nativitate Ejusdem (Domini) M° CCC° quadragesimo secundo, indictione decima, mensis Aprilis vicesima tertia die, hora diei sexta vel quasi).

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 307 v.
Onuitgegeven.

304. 1342 November 29.

De deken Joannes de Molenarken en de kanunniken van St. Servaas bekrachtigen het reglement en de statuten der broederschap van kapellanen hunner kerk.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo secundo in vigilia beati Andree Apostoli.

Afschrift op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — Serv. Emondts, *Varia.. collectanea,* fol. 245.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique..* tom. III, p. 411.

305. 1343 Januari 23.

Ludovicus genaamd de Eckendorp, inwoner van Ahrweiler *Arwilre,* verklaart, dat hij met toestemming zijner echtgenoote Druda, van deken en kapittel van St. Servaas voor de helft der opbrengst in eeuwigdurende pacht genomen heeft een half jurnale wijngaard gelegen *supra Vorst* onder de parochie van Ahrweiler, onder beding dien wijngaard *in debita cultura* te houden en te doen, wat ook andere zijner medeburgers doen,

[1]) Petrus de Lympus noemt zich ook Petrus de Foro lignorum, wellicht omdat hij te Maastricht woonde op de Houtmarkt, het *forum lignorum.* Voor het eerst ontmoeten wij hem als *claustrarius* in 1338.

die ook dergelijke wijngaarden in pacht hebben en tot onderpand heeft gesteld 1/4 van de helft van zijn wijngaard te *Gumershecken* in de ban van Ahrweiler naast den wijngaard van Gerkinus inder Adenbach, vroeger behoord hebbend aan Virncons.

Op zijn verzoek bezegelden met hem de schepenen van Ahrweiler.

Datum anno Domini M° CCC° XLII° feria quinta post Agnetis Virginis et Martyris.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 43 v. .
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 65, waar de dagteekening is 24 Januari 1342.

306. 1344 Januari 23.

Thilmannus de Eysenhoven, zoon van wijlen Slachwic burger van Ahrweiler, oorkondt, dat hij, voor de helft van de opbrengst en het brandhout, van deken en kapittel van St. Servaas in erfpacht genomen heeft de wijngaard gelegen achter den toren *retro turrim*, onder beding, dat hij deze naar de eischen des tijds in goede bebouwing zal houden *sive ad plantandum aut fumandum*, dat hij zoowel als de kapittelheeren van St. Servaas druivenlezers en dragers zullen aanstellen, die te zamen zullen arbeiden, de beide korven, welke hij in den wijngaard zal laten brengen, met druiven vullen, waarvan die heeren een kunnen kiezen of hun door het lot laten aanwijzen, welke hij dan zal laten dragen naar het vat, dat hij in den wijngaard heeft laten plaatsen, hetgeen hij dan op zijne kosten zal laten varen naar hunne wijnpers. Zoo de wijngaard dichter bij die wijnpers is gelegen en geen vat noodig zal zijn, zullen de kapittelheeren de hun toekomende druiven op zijn kosten direct laten brengen naar hunne wijnpers; dat zoo van de hem verpachte wijngaarden een of meer moet verkaveld worden, zal elk perceel niet minder bedragen dan een vierde en zoo het gevoeglijk kan een jurnale en vier en een halve jurnale in twee gelijke deelen gedeeld worden, welke verdeeling zal moeten geschieden ten overstaan van de laatbank van het kapittel; dat hij ter nakoming dezer bepalingen zijn *quartale* wijngaard te *Gysenheymerbach* en een cijns van een denaar 's jaars verbonden heeft, onder beding, dat zoo hij of zijne erfgenamen nalatig worden bevonden in het nakomen dier voorwaarden

en bepalingen, zoowel de gepachte als de verbonden wijngaard onmiddelijk den genoemden kapittelheeren zullen aanvallen en hij nog verbindt een half quartala allodialis wijngaard te Ulsbergh; — Petrus gezegd in Curia verklaart, dat hij onder dezelfde voorwaarden van genoemde kapittelheeren gepacht heeft de helft van een jurnale wijngaard gezegd *plenzerin* te *Bagheim* en daarvoor met toestemming zijner echtgenoote Alverada verbonden heeft ½ jurnale wijngaard gelegen *tusschen den wegen*, waaruit de abdij Rolduc jaarlijks beurt 5 penningen; — Johannes, de zoon van Greta van Wadenheym dat hij ½ jurnale van den wijngaard *plenzerin* te pacht genomen heeft, waarvoor hij ten overstaan van Gerkinus inder Adenbach ½ quartale wijngaard te *aen oetgendael* en een obulus 's jaars verbonden heeft; — Heyno zoon van wijlen Wize dat hij van den wijngaard *plenzerin* ½ jurnale gepacht heeft onder verband van een quartale wijngaard te *Conzenbergh*, waaruit Bartholomeus de Baggheym jaarlijks beurt 15 penningen; — Johannes Supra curiam dat hij met toestemming zijner echtgenoote Hilla van den wijngaard *plenzerin* een quartale en een jurnale wijngaard *supra vorst* gepacht heeft, onder pandstelling van een quartale wijngaard *supra fossatum* te Ahrwylre, waaruit aan de heeren de Lantzerne jaarlijks een kuiken te cijns betaald wordt; — Johannes de zoon van Thomas verklaart, dat hij met toestemming zijner echtgenoote Hilla te pacht genomen heeft ½ jurnale wijngaard *supra vorst* onder pandstelling van een jurnale wijngaard *Hoestad* geheeten bij *Bullincshoven* gelegen, welke aan zijnen vader behoord heeft en waaruit en uit meerdere daarbij gelegen perceelen een obulus cijns *in feodum dicti Budelghem* betaald wordt; — Mathias gezegd Loman dat hij met goedkeuring van Mechtilde zijne echtgenoote gepacht heeft ½ jurnale wijngaard *supra vorst*, onder verband van drie *pintas* gelegen *supra Schoes*, waaruit aan Bartholomeus de Bacheym jaarlijks een obulus cijns betaald wordt; — Heyno gezegd Vyss dat hij met medeweten zijner echtgenoote Hilla te pacht genomen heeft ½ jurnale wijngaard *supra steenenbergh* onder verband van de helft van zijn wijngaard *supra roderwege*, uit de helft van welke wijngaard de pastoor van Ahrweiler jaarlijks beurt 2 penningen; — Hermannus gezegd Kyser dat hij en zijne echtgenoote Di-

liga de helft van den wijngaard *aen Konzenbergh* gepacht hebben onder verband van een daarbij gelegen quartale wijngaard, waaruit in de *curtis* van wijlen ridder Pyne jaarlijks twee denaren betaald worden; — Abele wagenmaker, dat hij met inwilliging zijner echtgenoote Gertrudis de halve wijngaard *aen Conzenbergh* en ½ jurnale geheeten *der spis* achter Wylre, gepacht heeft onder verband van zijn quartale wijngaards gezegd *die Hoefstad,* die aan zijnen schoonvader behoort en waaruit aan *Budelghem* jaarlijks *in feodum* betaald wordt een obool, welke hij voor zijnen schoonbroeder en de medeerfgenamen volgens overeenkomst betaalt, en tot pand gesteld heeft een jurnale allodiaal wijngaard nabij de area der kinderen van Abele; — Hermannus gezegd Scheffene de Eysenhoven dat hij en zijne echtgenoote Yete te pacht genomen hebben 3½ quartale wijnberg *ander Crumbersleyfven* in twee perceelen gelegen, onder verband van ½ jurnale wijngaard *supra Gysenheymerbach juxta fontem,* waaruit aan de kerk (?) *Selingerede* 8 denaren betaald worden; — Heyno gezegd Rutke dat hij en zijne vrouw Hilla 1½ quartale wijngaard *an Rumershecken* gepacht hebben, waaruit het klooster *Vallis sancte Marie* jaarlijks 15 denaren beurt; — Thilo gezegd Rode de Bacheym dat hij met toestemming zijner vrouw Paulina ⅓ van den wijngaard *die Haestaet* te Bacheym gepacht heeft, onder verband van ½ quartale wijngaard *am Genshorn,* waaruit Bartholomeus de Bacheym jaarlijks beurt 1 denaar; — Johannes gezegd Schutze de Bacheym dat hij met voorkennis zijner echtgenoote Hilla het derde deel van voornoemde Hoistad gepacht heeft, onder verband van drie *pintas* wijngaard *an Genshorn,* waaruit het convent te Eijns een jaarcijns van 1 obool beurt; — Thilmannus de Uregge n dat hij en zijne vrouw Nece het overige derde deel van den wijngaard Hostad gepacht hebben onder verband van drie *pintas* wijngaard bij het huis van .. gezegd Duine nabij de *Ackir* der heeren van Steynvelt, waaruit zijne moeder jaarlijks beurt 3½ sextarius wijn; — dat zij allen, door bemiddeling van Thilmannus voornoemd zich verplichten de gestelde voorwaarden te zullen nakomen voor zich en hunne nakomelingen, verklaren dat de gestelde onderpanden aan genoemde kapittelheeren verbonden zijn, de schepenen van Ahrweiler jaarlijks zullen onderzoeken of die wijngaarden in

goeden staat worden gehouden, zulks op verzoek van den meier en laten van genoemd kapittel en de nalatigen volgens gebruik zullen bestraffen met inachtneming van de rechten van den voogd der curtis, en zoo een dier wijngaarden moet opgedragen worden, dit geschieden zal in de hoeve ten overstaan der *curtiarii* der heeren voornoemd zonder betaling van een *sextarius* wijns, en zullen de geschillen wegens die wijngaarden in de *curtis* der kapittelheeren en nergens anders beslecht worden.

Op verzoek van Thilmannus Slachwic en de overige pachters en hunne echtgenooten werd deze acte bezegeld met het zegel der schepenbank van Ahrweiler.

Datum anno Domini M°CCC° quadragesimo secundo feria quinta post Agnetis Virginis et Martyris.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 42; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 573.
Onuitgegeven.

307. 1344 April 15.

Acte van Johannes Johannis gezegd Tinctor, clericus van Maastricht en keizerlijk notaris, waarbij Hilgerus de Colonia, kanunnik van St. Servaas, voor zijn jaargetijde en dat zijner vrienden aan de broederschap van kapellanen dier kerk, *fraternitati presbyterorum hospitalis sancti Servatii*, eene jaarlijksche rente van 5 Luiksche schellingen uit zijn claustraal woonhuis overdraagt, waarvan deze acte opgemaakt is op verzoek van heer Gerardus gezegd Bonefant *presbyter capelle ecclesie sancti Servatii predicte* en meester van genoemde broederschap.

.. presentibus ibidem discretis viris dominis Theodorico de Duobus Montibus, custode reliquiarum et Petro de Eckelrode capellano ecclesie sancti Servatii sepedicte, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate Ejusdem (Domini) M°CCC°XLIIII°, indictione XII, mensis Aprilis die XV hora quasi prima..

Afschrift in: *Registrum litterarum fraternitatis A*, fol. 36.
Onuitgegeven.

308. 1344 Mei 8.

De deken Johannes de Molenarken en het kapittel van van St. Servaas *intendentes in hac casu choro ecclesie nostre*

congrua, honesta et utilia, ut tenemur providere et amovere que futuris temporibus in ipsius chori nostri prejudicium et incongruitatem timemus posse redundare, bepalen, welke kapellanen en choorgezellen de *denarios chorales* zullen genieten: rechtens de kapellanen wier beneficie te Maastricht is gevestigd en ter vergeving staat van den proost en het kapittel; de *socii clerici* in dienst der kanunniken, bij hen inwonende en door hen bezoldigd, zoolang zij in dien dienst zijn; de *socii clerici civiles,* ten getale van twaalf, dienst doende op het choor, wier getal steeds zal moeten blijven; de *claustrarius,* de *rector* der scholen, de *succentor cantoris* en de *matricularius campanarum* hunner kerk zoolang zij hun bediening uitoefenen; de *submonitor* der scholen; de kapellanen en socii, die ze thans genieten en buiten deze bepaling vallen, zullen deze blijven genieten, zoolang zij te Maastricht vertoeven en niet een beneficie buiten hunne kerk bezitten.[1])

Datum anno Domini millesimo CCC° XLIIII° die predicte (die videlicet octava mensis Maii).

Afschrift op perkament in het vidimus van den Officiaal van Luik van 23 November 1385; — *Liber privilegiorum,* fol. 53 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 119 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 579.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique..* tom. III, p. 417.

309. 1344 Juli 30.

Paus Clemens VI keurt goed en bevestigt de inlijving der parochiale kerk van Guls bij het kapittel van St. Servaas, door den aartsbisschop van Trier, Balduinus van Luxemburg, met toestemming van zijn kapittel (zie n. 284).

[1]) Johannes de Molenarken komt als deken van St. Servaaskapittel voor in acten van 1337 tot 1347. Den 8 Juni van dit laatste jaar zegelde hij het vidimus van den inventaris der meubilaire goederen van Margareta van Petersheim, abdis van Thorn. Hij stierf in het begin van 1350; zijne prebende werd verleend aan Johannes Hennis de Ruppe die 25 Februari van dat jaar de bevestiging daarvan ontving van Paus Clemens VI (Dom Ursmer Berlière, *Suppliques de Clément VI,* p. 496, n. 1095).

Zijn zegel: De H. Servatius ten halve lijve, met nimbus en mijter, houdende in de rechter hand den sleutel en in de linker den kromstaf daaronder onder een gothieken boog het wapen zijner familie zijnde een keper. Randschrift: *Sigillum Johannis de Molnarken decani ecclesie sancti Servatii.*

Datum apud Villam Novam, Avinionensis diocesis, III Kalendas Augusti pontificatus nostri anno tertio.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 46; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 79; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 46; — Servatius Emondts, *Varia.. collectanea..* fol. 206 v, waar de datum is 1 Augustus.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire..* 3e série, tom. IX, p. 65; — Heinrich Volb. Sauerland, *Urkunden und Regesten zur Geschichte des Rheinlandes aus dem Vaticanischen Archiv*, Dritter Band, p. 350, n. 389.

310. 1344 December 20.

Acte van notaris Johannes Johannis gezegd Tinctor, waarbij Henricus gezegd Dunckel de Duobus Montibus de oude, burger van Maastricht, met toestemming van zijn zoon Henricus gezegd Dunckel, verklaart heeft, na zijn dood voor het jaargetijde van wijlen Lambertus gezegd Dunckel, priester en kapellaan van St. Servaaskerk, aan het kapittel dier kerk verschuldigd te zijn eene jaarlijksche rente van 1 Luiksche mark uit zijn huis gelegen *extra portam exteriorem de Duobus Montibus* tusschen het huis van Henricus gezegd Nordinghem en dat van Johannes de Haisbergh, onder beding dat die mark kan teruggekocht worden met veertig kleine guldens van Florence.

.. presentibus ibidem discretis personis domicella Mechtilde de Duobus Montibus Alba domina, sorore sepedicti Henrici Dunckel senioris, Johanne dicto Snydweynt et Lamberto dicto Kippinc carnifice.

Acta sunt hec in Duobus Montibus in domo inhabitationis ejusdem Henrici Dunckel senioris sub anno a Nativitate Ejusdem (Domini) millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, indictione duodecima, mensis Decembris die vicesima, hora quasi prime.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

311. 1345 April 12.

Philips II de Stoute, hertog van Bourgondië, neemt het kapittel van St. Servaas — dat zich beklaagd had door zijne ambtenaren, cijnsmannen en anderen in het hertogdom Limburg en de landen van Overmaas bemoeilijkt en benadeeld te

zijn — en zijne bedienaren en bezittingen, *decanum et capitulum communiter et divisim eorumque officiarios censuarios, familiares, possessores et bona quecumque* in zijne bijzondere bescherming en gelast zijn gouverneur dier landen en zijne castellanen van Limburg, Valkenburg en 's Hertogenrade genoemd kapittel in zijne rechten en bezittingen te handhaven.

Datum Parisiis die XII Aprilis anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo quinto.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 193 v.
Onuitgegeven.

312. 1347 April 27.

Walramus aartsbisschop van Keulen schenkt, in navolging van Pausen, Keizers, Roomsche Koningen en andere vorsten, aan het kapittel van St. Servaas vrijdom van tol in zijn diocees voor diens wijnen, granen en andere zaken, zoo te water als te land, en bevestigt de privilegiën door zijne voorgangers aan genoemd kapittel verleend.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo septimo, feria sexta post festum beati Marci Evangeliste.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. episcoporum et prepositorum*, fol. XXIV (206).
Onuitgegeven.

313. 1347 Augustus 14.

Het kapittel van Keulen geeft zijn goedkeuring aan den vrijdom van tol in zijn diocees door den aartsbisschop Waleram verleend aan het kapittel van St. Servaas.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo septimo decima quarta die mensis Augusti.

Afschrift in: Cartularium I b, *Episcopalia*, fol. 13; — *Liber privilegiorum*, fol. 59 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 565.
Aangehaald in: *Bulletin de la Commission royale*.. 3e série, tom. IX, p. 66.

314. 1347 November 23.

Johannes de Molenarken, deken, en het kapittel van St. Servaas verklaren aan Henricus gezegd de Vouren en zijne vrouw Hilla, voor hun leven schuldig te zijn eene jaarlijksche rente van 55 schellingen, gangbaar te Maastricht, half

met Kerstmis en half met het feest van den H. Johannes den Dooper, welke rente, ingeval een hunner komt te overlijden, in haar geheel aan de overlevende zal betaald worden, dat na dezer dood die rente hun zal aanvallen, waarvan 20 schellingen voor dezer jaargetijde en de overige *35 pro una candela seu luminari communi ad elevationem Corpus Christi in qualibet missa in ecclesia sancti Servatii celebranda.*

Datum anno Domini millesimo CCC° quadragesimo septimo die vicesima tertia mensis Novembris.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met beschadigd zegel van het kapittel in bruine was.
Onuitgegeven.

315. 1349 April *23.*

Overeenkomst tusschen deken en kapittel van St. Servaas en de magistraat van Maastricht betreffende het onderhoud van en herstellingen aan de brug over de Maas aldaar.

In den naeme ons Heren.. Amen.. Et sy cont alle den ghenen die nu leven ende noemaals leven soelen, dat omme ghemeynen orber, eyndrechticheyt, rast en vrede te hebben ende te behouden, onvrede, twest, onminne ende onverdraagh neder te legghen ende te verhueden tusschen eersame luyde ..dekene ende tghemeyne.. capittel der kerken van sinter Voese te Triecht inden cresens van Lutke, beyde die nu syn, ende nomoels syn soelen van eynre siden ende die.. richtere, scepene, ende ghemeyne portere van der selver staet van Triecht van der andene siden, ende sunderlinghen van de Maese brugghen te Triecht, alsoe dat si stoende blive ende gehouden werde buywelec tot ewighen daghen, so es met voorsienlecken ernstighen roede ende eyndrechtichlec van diesen vorseyden beyden partien uutghedraghen ende ordinancie ghemaect daerop in sulker manieren als hir binnen bescreven steyt. Ten eersten dat die vorseyde.. deken ende.. capittel van der kerken van sinter Voese, alle joere ewelike van joere te joere tusschen inganc des oustes ende sinte Remeys daghe, so wanne dat die Maese inder minster vluet es, ende men die gebreken ende bederve derre brugghen alrebeste bekennen mach, soelen senden aen die portere, of aen die staet van Triecht vorsproken, dats te wetene aen die richtere ende scepene der heren beyde, des.. busscoppen van Lutken, ende des

.. hertoeghen van Brabant, twee honre.. canonike ende versucken die vorseyde richteren ende scepene met gueder orcontscap of met gueder woerheyt, dat die staet hun toe scicke twe scepene die met hun varen sullen, wilghe.. canonike ende scepene met hun nemen soelen die wercmeystere van den goedshuyse van sinter Voese ende van der staet van Triecht, ende soelen dan varen samenrehant onder die brugghe hor gebreec te versien, ende so wat gebreke men dan vunde onder of boven die brugghe, dat gebreke soelen die.. deken ende.. capittel vorseyde wieder duen maken sonder toeduene ende vollest derre vorseyder staet van Triecht in manieren ende vueghen also si tot her hebben gedoen, uutghenoemen oft gheviel met onghevalle van water, van yse, van hercracht of in wat manieren dat dat ongheval gesciede, dat eyn arke van der brugghen of meer, of die brugghe al ontfundiert of ghereten were of ghebreeclec, alsoe dat mense af duen mueste of nederlegghen also dat si groets buys noelecke behuefde tot denen buywe ende denen gebreke te beteren ende wieder duen te maken, soe soelen die.. deken ende.. capittel eynen penning legghen ende die vorseyde ghemeyne staet drie penninghe tot denen tide, went die brugghe volmaect were ende wieder volbuyt, maer die staet sal alweghe die ghemeynte dartoe duen, duene hor helpe te putten ende te vollen den dike gheliker wys als die ghemeynde dede doe men die brugghe — die nu es, eerst werven makede ende bi denen cost des werkes uut te ghevene te rekenen ende te betalen soe suelen die.. deken ende ..capittel eynen penning legghen ende die vorseyde ghemeyne staet drie penninghe tot denen tide, went die brugghe volmaect were ende wieder volbuyt, maer die staet sal alweghe die ghemeynte dartoe duen, duene hor helpe te putten ende te vollen den dike gheliker wijs als die ghemeynde dede doe men die brugghe die nu es, eerstwerven makede ende bi denen cost des werkes uut te ghevene te rekenen ende te betalen soe suelen die.. deken ende.. capittel bi die staet, einen honre canonike scicken ende ordenieren. Vort me weert sake als die canonike die richteren ende scepene van der staet van Triecht versuechten alst vorsprocken es ende die richtere ende die scepene vorsechten achterstedich weren of niet comen en wulden noch en quemen, ende die canonike dat geprueven cun-

den met wettigher woerheyt, dat sise versueckt hedden, soe moeghen die selve canonike metten wercmeyster van den goedshuyse van sinter Voese tot dene brugghen varen hoer ghebreec te besien ende dat ghebreke dat si doe venden dat soelen si duen wieder maken ende beteren op hunnen coste ast vorsproken es ende doe mede quyt syn. Et en geviel of gesciede ongheval alst vorsproken es noe hoeren besien bennen joers, tot welghen onghevalle si numme doen en suelen dant vorghesproken es. Vort me weert sake, dat die vorseyde .. deken ende.. capittel aen die. richteren ende scepen, of die staet niet en versuechten, dat sy hun toe scicden twe scepene, noch die brugghe niet en verseghen, noch en bewaerden in manieren ende vueghen alst vorsprocken es, daer so wat ghebreke nomoels gheviel van onghevalle soe wie dat, dar toe queme, van water of yse bermen joers alst vorsproken es, dat soelen die deken end.. capittel vorsproken wieder duen maken ende volbrenghen sonder cost, hulpe, of toeduene derre vorsprokene staet van Triecht.. Vort eest gheordeniert ende ghemaect dat nieman, so we he sy, die brugge betimmeren en sael noch bebuywen, et en is dat sake so wanne dat den deken ende derre.. capittel vorscreven bevellich sy nu of noemaels soe wanne dat dat ghevelt, soe moeghen si syn capelken duen maken of timmeren op die brugghe, doe men eyn bielde van sinter Voese in setten moeghe, sonder hindernisse derre brugghen, der scepe of der sceepluyde. Vort me so en mach noch en sael egheyn visscer achter die brugge of boven die brugghe, noch ouch onder die brugghe egheynen corf legghen bennen spacien van einre roep rueden, soe we daer tyeghen dede, die saels syn op eynen coere van eynre marken guets ghelts den here des man dat he es, soe wi decke dat hi dat dede te betalen, van wilghen coere der inbrengher sal hebben eynen penning ende der here drie, als decke ende wanne dat die coeren in werden bracht. Vort me es theweten, dat die vorseyde.. deken ende.. capittel van sinter Voese hebben ende ophauden suelen van derre vorseyder brugghen, also suelich brugghe ghelt alse si van auts gehadt hebben.. ende opgehouden. Ende hir omme soe syn die vorseyde.. deken ende.. capittel verbonden tot alle den puntten die hir boven bescreven stoen beheltenisse alle huns rechs ende alle hunre brieve, die si.. de-

ken ende.. capittel hebben ende die der kerken van sinter Voese vorscreven verleent syn ende gegheven van.. Keyseren.. Conineghen ende van allen anderen.. princen ende heren, in alle derre manieren dat die brieve in hebben als van derre vorsprockenre brugghen, alle ergheliste ende nuwe vunde in allen diesen vorseyden denghen uutghesloeten. Ende in eyn getuyggheniſse der woerheyt ende stedicheyt al dyeser vorseyder denghen, soe hebbe wer.. deken ende.. capittel van sinter Voese vorscreven sieghel onser vorseyder kerken van sinter Voese, ende wer.. voeght, scouttitten, scepene, roetsluyde end gesuoeren beyde der gherichten derre staet van Triecht diesen tyeghenwordighen brieven, beyde vor ons ende onse noecoemelinghe sieghel beyde dene vorsprockenre gerichten van Triecht aen gehanghen met volcomeme wetentheyt.. Gegeven int joer ons Heren dat men screyf duysent dryehondert ende noeghenendviertich des moens van Aprille des XXIII. daeghe.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D., met de zegels van het kapittel en van de Brabantsche regeering in bruine was beschadigd.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg, tom. III*, p. 423; — Regest in: A. Perreau, *Recherches historiques sur le Chapitre impérial de Saint-Servais à Maestricht.*

316. 1349 Mei 25.

De magistraat van Maastricht, *advocatus, sculteti, scabini, consules, jurati utriusque jurisdictionis* geeft het kapittel van St. Servaas brief van non prejuditie wegens het geld hem *in subsidium ac perfectionem murorum opidi,* zoo door het kapittel als deszelfs leden gegeven.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo nono, feria secunda post Assensionem Domini.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 7; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 585.

Onuitgegeven.

317. 1349 Juli 25.

Op verzoek van zijn bloedverwant, Jan III, hertog van Lotharingen en van Brabant, bevestigt keizer Karel IV het in leen geven der abdij van Nivelles en der stad Maastricht met de kerk van St. Servaas aan den hertog van Brabant door Philips IV Roomsch-koning.

Datum Aquisgrani anno Domini 1349, indictione secunda, octavo Calendas Augusti, regnorum nostrorum Romani 4°, Bohemie vero 3°.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 590; — *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam..* fol. 41.

Onuitgegeven.

318. 1352 Februari *2.*

Franciscus de Dyvelich, man van wapen, sticht met toestemming en inwilliging zijner overleden echtgenoote, Greta de Preschil, in haar leven gegeven, en met goedkeuring van Balduinus, aartsbisschop van Trier, in de kerk van Dyvelich twee altaren, het eene ter eere van de H. Maagd, het tweede ter eere van de H. Barbara en in de kerk van Guls een ter eere der H. Katharina, waarvoor hij schenkt: voor eerstgenoemd altaar zijn woonhuis te Dyvelich nabij de kerk gelegen, den wijngaard *Mulenheldin,* den wijngaard *das drum,* den wijngaard *der Wolfeberg* achter voornoemde kerk, den wijngaard *wegescheide,* den wijngaard *der Berg,* waaruit gebeurd worden vier schellingen 's jaars; 4 quartalen wijns 's jaars; 3 schellingen jaarcijns te betalen door de erfgenamen van Engelbertus Opilio; een jaarcijns van 3 schellingen te betalen door Cecilia; 5 schellingen uit den boomgaard van wijlen Leonius, nabij de kerk gelegen; 2 schellingen uit den wijngaard geheeten Kempen, gelegen *an dem dale; 2* schellingen te betalen door de erfgenamen van Hermannus de Essche; 1 schelling te betalen door Mathias gezegd Dach; — voor het altaar der H. Barbara, een huis met tuin te Dyvelich, waaruit de kerk aldaar beurt 1½ *talensens* (?) was; 3 malder koren 's jaars uit de akkers, welke Henricus de Thuren van vrouwe Bela geheeten Annice gekocht heeft; den wijngaard *der acker* geheeten en groot twee jugera; een jaarcijns van 30 schellingen en 12 kiekens; den wijngaard *Girsnacke;* den wijngaard *Werich* gelegen *inden Auwen,* zich uitstrekkende tot aan het strand *Manenwerich,* waaruit een quartale wijns jaarlijks gebeurd wordt; — voor het altaar der H. Katharina te Guls: zijn huis aldaar voorheen behoord hebbende aan ridder Philippus Monreal; ½ jurnale wijngaard naar den kant van Byssolteren gelegen en door het volk *Gesetge* genoemd, dat ook behoord heeft aan Philippus voornoemd; zijn aandeel in

het akkerland te Byssolteren, dat bij deeling met Gobelinus de Heymersheym aan hem en wijlen zijne echtgenoote aangevallen is; zijne wijnbergen in de omgeving van Guls geheeten *die bultz* in pacht bij Ludewicus zoon van Heynen en de vrouw van Henricus de Cimiterio, voor de helft der opbrengst; het akkerland, dat hij te zamen met Margareta de echtgenoote van wijlen Wallerus, man van wapenen, gekocht heeft van Emroldus de Stenberg en de twee jurnalia, gekocht van Henricus de Wynningen gezegd von dem Spylhuse; het akkerland de Penschil, dat vroeger een wijngaard was; 3½ *somerini in Kaltze,* welke de erfgenamen van Adolffus aldaar jaarlijks uit de goederen van wijlen ridder Gobelinus de Perschil *presentabunt.* Daarbij bepaalt hij, dat zoolang hij leeft, de beschikking over die drie altaren uitsluitend aan hem behoort en dat na zijn dood alle vergeving en andere beschikking dier altaren behooren zullen aan den pastoor der plaats, die dan binnen de veertien dagen na het vaceeren vergeven moet; in geval een hunner daarin nalatig mocht zijn, zal voor die kerk de vergeving komen aan den ordinarius.

Het stuk werd op zijn verzoek mede bezegeld door den Officiaal van Coblenz en Johannis de Derr man van wapenen.

Datum anno Domini millesimo CCC° quinquagesimo primo, feria sexta post Conversionem sancti Pauli Apostoli, que fuit vicesima septima die mensis Januarii.

Afschrift op perkament van 1422; — *Variorum*.. tom. VIII, p. 675. Onuitgegeven.

319. 1352 Mei 23.

De Officiaal van Luik oorkondt, dat de procurator van zijn hof, Johannes gezegd Scat, de uitvoerders van het testament van wijlen Giselbertus gezegd de Sancto Petro, *hospitalarius* van het hospitaal en *officiatus perpetuus* der St. Servaaskerk, heeft gedagvaard om rekenschap af te leggen van dat testament, dat daar tegen namens den vice-deken Johannes de Herle en het kapittel van St. Servaas verzet is aangetee-

[1]) Johannes de Herle ontmoeten wij voor het eerst als kanunnik in 1341. In 1348 geeft hij met zijn medekanunnik Johannis Haack en Guilielmus Mostaart kapellaan van Thorn een scheidsrechterlijke uitspraak in het geschil tusschen kapittel van Thorn en de abdis Margareta van Heinsberg; het volgend jaar was hij reeds vice-deken.

kend als behoorende van oudsher hun alleen dat recht en dat na nauwkeurig onderzoek der desbetreffende bescheiden hem gebleken is de juistheid dier bewering van het kapittel.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo mensis Maii die vigesima tertia.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 108 v.; — gebrekkig in: *Diplomata Trajectensia de anno 899 ad 1399*, fol. 537.
Onuitgegeven.

320. 1352 Augustus 15.

Johan III hertog van Brabant oorkondt, dat, aangezien kortelings geleden het huis van Johannes de Schoenhouwen, kanunnik van St. Servaas, op het claustrum dier kerk gelegen, dat aan de voorzijde een ruimte bezat als een tuin *pro deducatione et solatio* der bewoners met een muur omgeven, welke ruimte door de regeering der stad, bij afwezigheid van wijlen Gerardus de Schoenhouwen, bezitter van dat huis en toen vertoevende in de landen van overzee, meenende dat die plaats tot nadeel strekte en hinder der straat, werd genaast om den den muur af te breken, dat hij, overwegende dat het nadeel en de hinder der straat voor Johannes voornoemd niet opweegt voor het gebruik en genot, dat hij van die ruimte had, hem geschonken heeft een stuk gronds ter breedte van 24 voet *ab ipsa domo limitando versus atrium* en op de lengte van zijn claustrale huis *ab ordone versus ecclesiam sancti Johannis usque ad curtim domini Johannis de Herle, jure et dominio nostris in hoc semper salvis.*

Datum Tina in die Assumptionis Beatae Mariae Virginis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo.

Afschrift op perkament in den bevestigingsbrief van Keizer Karel IV van 18 Maart 1354, op de Bibliothèque Nationale te Parijs; — Cartularium II, *Imperialia*, fol. 63 v.
Onuitgegeven.

321. 1352 Augustus 30.

Engelbertus de la Marck bisschop van Luik, geeft ook aan Johannes de Schoenhouwen, kanunnik van St. Servaas, het perceel gronds als vermeld in het vorig nummer .. spatium unum latitudinis viginti quatuor pedum ab ipsa domo limitando versus atrium[1]) talisque latitudinis, qualis est dicta domus ab

[1]) Vrijthof.

ordone versus ecclesiam sancti Johannis usque ad curtim domini Johannis de Herle concidimus ex gratia et conferimus per presentes.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo crastino die decollationis Johannis Baptiste.

Afschrift op perkament in den bevestigingsbrief van Keizer Karel IV van 18 Maart 1354 (zie hierna); — Cartularium II, *Imperialia*, fol. 62. Onuitgegeven.

322. 1353 Februari 24.

Johannes de Bolliche, heer van Ozeldinga, maakt, als oudste van zijn geslacht, het kapittel van St. Servaas bekend, dat na den dood van zijn oom den heer van Novi Castri en van zijne tante, vrouwe de Rupe, en van Walterus de Meisenburch, monnik, de prebende hunner kerk, welke ter vergeving staat van zijn geslacht, verleend heeft aan zijn bloedverwant den adellijken Wilhelmus heer in Manderscheid en verzoekt hen dezen in het bezit daarvan te stellen.

Datum secundum stilum scribendi dyocesis Treverensis anno Domini M°CCC° quinquagesimo secundo, ipsa dominica Oculi.

Oorspr. op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; zegel verloren.
Onuitgegeven.

323. 1353 October 1.

Theodericus de Duobus Montibus en Baldewinus de Molendino *custodes reliquiarum* van St. Servaaskapittel oorkonden, dat de kanunnik daarvan, wijlen magister Johannes gezegd Beyart, een stichting gedaan heeft ten behoeve van behoeftige priesters aan de St. Servaaskerk verbonden en bij ontstentenis van dezen ten behoeve van behoeftige priesters der stad[1]), van welker goederen hij het beheer heeft opgedragen aan de *custodes reliquiarum;* dat hij bij de broederschap der kapellanen gesticht heeft vier jaargetijden, een voor zich, een voor zijne ouders en voor zijne broeders Nicolaus[2])

[1]) Zie no. 267.

[2]) Nicolaus Beyart (Bayart) vinden wij als kanunnik vermeld in acten van 1329 tot ongeveer 1350, als wanneer hij schijnt overleden te zijn. Bij het kapittel stichtte hij een jaargetijde met 40 schellingen en 4 penningen 's jaars.

magister in Theologia en Gerwinus, beide kanunniken van St. Servaaskerk, voor ieder een, dat van de cijnzen voor die jaargetijden gegeven eenige verloren zijn, zoodat gevaar bestaat, dat die jaargetijden niet meer allen kunnen gehouden worden, dat om dit te voorkomen en de *affectum pium venerandi magistri Johannis quem ad sacerdotes precise-habuerit animadvertentes, ne tanti viri ac suorum amicorum prefatorum anniversaria paulatim ad nihilum redigerentur* zij van de goederen der stichting voor de behoeftige priester tot in stand houden der voormelde jaargetijden gegeven hebben 12 vaten koren 's jaars, drie voor elk jaargetijde te leveren met het feest van den H. Andreas door den rentmeester van de stichting voor behoeftige priesters voornoemd.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo tertio in festo beati Remigii Episcopi et Confessoris.

Afschrift in: *Registrum litterarum quas habet confraternitas Sacerdotum ecclesie sancti Servatii* .. fol. 2 v.
Onuitgegeven.

324. 1354 Maart 18.

Keizer Karel IV bekrachtigt de charters van Engelbertus de la Mark bisschop van Luik en van Johan III hertog van Brabant, waarbij deze aan Johannes de Schoenhouwen kanunnik van St. Servaas een stuk grond grenzend aan zijn huis geschonken hebben (zie nos. 320 en 321).

Datum Metis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto indictione septima XV Kalendas Aprilis regnorum nostrorum anno octavo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins. n. 9307, met zegel.
Afschrift in: Cartularium II, *Imperialia*. fol. 62 v.
Onuitgegeven.

325. 1354 April 2..

Keizer Karel IV, daartoe verzocht door proost, deken en kapittel van St. Servaas en overwegende hunne *devotionis insignia et alia multiplicia probitatis et virtutum merita, quibus nostram celsitudinem et sacrum Romanum imperium studuerunt hactenus,* verheft hun huis geheeten huis van Jacobus Scha-

bedrys[1]), tusschen hunne graanschuur en de Tweebergenpoort gelegen, tot claustraal huis met al de rechten, privilegiën, gunsten en eerbewijzen der overige claustrale huizen.

Datum Tullis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, quarto Nonas Aprilis regnorum nostrorum anno octavo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307.

Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 56; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 615; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imperatorum*, fol. IV en n. 10180 fol. 12 (24) en fol. 305; — *Varia collectanea*, fol. 227 v.

Onuitgegeven.

326. 1354 April 2.

Keizer Karel IV overwegende *devotionis et fidei puritatem* van proost, deken en kapittel van St. Servaas *ac obsequendi promptitudinem, quas ad nos et sacrum imperium solicitis studiis hactenus ostenderunt* bevestigt op hun verzoek het privilegie van keizer Frederik II van 9 December 1220, waarbij deze hun vrijdom van tol voor hunne wijnen verleend heeft (zie n. 87).

Datum Tullis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, quarto nonas Aprilis, regnorum nostrorum anno octavo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9307, met zegel.

Afschrift in: Cartularium II a, *Imperialia*, fol. 58; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. imper.*, fol. 111; — *Varia .. collectanea*, fol. 218.

Onuitgegeven.

327. 1354 April 2.

Keizer Karel IV bekrachtigt den vrijdom van tol door den Aartsbisschop van Keulen, Walramus, aan het kapittel van St. Servaas 14 Augustus 1347 voor zijne wijnen verleend.

---

[1]) Een marginale noot in Cartularium II zegt, dat dit huis was de bakkerij van het kapittel.. *pistoria in domun claustralem erigitum.*

[2]) Jacobus Schabedrys, Scavedries, Scaefdries, komt als kanunnik van St. Servaas voor in bescheiden van 1348 tot 1363. Op verzoek van Jan II hertog van Brabant, wiens *benemeritus familiaris et clericus* hij was, verkreeg hij van paus Innocentius VI eene provisie voor een beneficie te vergeven door den bisschop van Luik (Dom. Ursmer, Berlière, *Suppliques d'Innocent VI*, p. 199).

Zelfde dagteekening als van n. 326.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episc. et prepositorum*, fol. XXVIII (210); — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 618.

Onuitgegeven.

328. 1354 April 2.

Keizer Karel IV bevestigt, daartoe gevraagd door proost, deken en kapittel van St. Servaas, het privilegie hun 28 Juli 1215 geschonken door keizer Frederik II (zie n. 73).

Datum Tullis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, IIII Nonas Aprilis regnorum nostrorum anno octavo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht met het groot zegel van den keizer in witte was aan een koord van roode en groene zijde.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 619.

Onuitgegeven.

329. 1354 April 5.

Keizer Karel IV bevestigt de privilegiën door zijne voorgangers de Roomsche keizers en koningen aan deken en kapittel van St. Servaas geschonken.

Datum Tullis anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo IIII, Nonas Aprilis, Regnorum nostrorum anno octavo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met gebroken zegel ten deele aan een koord van roode en gele zijde.

Afschrift in: Cartularium II a.*Imperialia*, fol. 57; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. imperat.*, fol. II en n. 10180, fol. 62 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 618; — *Varia.. collectanea..* fol. 228; — Collectio Y op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage.

Y 375=
132024

Onuitgegeven.

330. 1354 April 9.

Keizer Karel IV, overwegende het verzoek tot hem gericht door proost, deken en kapittel van St. Servaas, *qui pro nostrae majestatis culmine labores varios subire et etiam personas suas periculo exponere non pavescunt* en bedenkende *dictam ecclesiam antiquis temporibus Romanorum imperatorum et regum specialem capellam esse vocatam et nominatim appellatam*, neemt hunne bezittingen, rechten, inkomsten en dergelijken te Guls nabij Coblenz en omgeving onder zijne bijzondere bescherming.

Datum in Keysersberg anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, V Idus Aprilis, regnorum nostrorum anno octavo.

Afschrift in: Cartularium II, *Imperialia*, fol. 90; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 623; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 14 (26); — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea..* fol. 73 v. Onuitgegeven.

331. 1354 Mei 12.

Sigerus (de Novolapide)[1]) deken van St. Servaas en Matthias (de Basilisborn)[2]) deken van O.L. Vrouw gaan de volgende overeenkomst aan over het bijwonen der officies op zekere feestdagen in hunne respectieve kerk.

Met het feest van den H. Servatius in de maand Mei zullen de deken en de kanunniken van O. L. Vrouwkapittel in processie met voorafgaand kruis naar de kerk van St. Servaas komen en daar bijwonen ten einde toe de vespers, processie en Mis, waarvoor ieder dier kanunniken *de communi bursa* van zijn kapittel, voor het tegenwoordig zijn bij de eerste vespers genieten zal een oude groot van Tours en insgelijks voor het bijwonen der processie en Mis. De deken en de kanunniken van St. Servaas zullen op het feest der dedicatie van O. L. Vrouwekerk hetzelfde doen voor de kerk van O. L. Vrouw en hetzelfde genieten. De dekenen zullen toezien, dat hunne *choraules* tijdens die godsdienstoefeningen op het koor zullen blijven en zich onthouden van weggaan en praten, en de schuldigen zwaar straffen. Zoo dikwijls een der kanunniken van een dezer kapittels komt te overlijden en te Maastricht begraven wordt, zullen de deken en de kanunniken der andere

[1]) Sigerus de Novolapide, van den Nuwenstein komt als kanunnik voor van St. Servaas sedert 1330; later werd hij tot deken gekozen. In 1364 was hij nuntius van den H. Stoel, in welke hoedanigheid hij 8 Juni van dat jaar kwitantie gaf aan het kapittel van Thorn wegens 60 gouden florijnen, gegeven voor den Paus. Bij het kathedraal kapittel van Luik verkeeg hij tien jaar later een prebende door toedoen van den bisschop Johannes van Arkel, bij wie hij in groote achting stond en door wiens bemiddeling hij in 1378 gekozen werd tot proost van St. Rombout te Mechelen. Hij stierf 13 December 1383

[2]) Mathias de Basilisbun (de Basilisborn) komt als deken van O. L. Vrouwkapittel reeds voor in 1346 en overleed vóór 16 November 1354, op welken datum zijne prebende geschonken werd aan Otto van Scarlaken.

kerk ter begrafenis komen, de vigiliën en Mis bijwonen, en zullen zij volgens gebruik wederkeerig uit de bezittingen van den overledene ontvangen eene aam wijns; de *claustrarii* der kerken zullen goeden wijn koopen en voor de verdeeling zorg dragen. Zoo een der *socii chorales* door zijn deken wegens misdrijf of ongehoorzaamheid verwijderd wordt, zal hij door den deken der andere kerk niet mogen toegelaten worden tot zijn *consortium,* tenzij hij voldoening aan zijnen deken zal gegeven hebben. Gedurende de Vasten zullen de kanunniken in processie en met het kruis onder het zingen der Litanie wederkeerig hunne kerk bezoeken op den dag vast te stellen door de *vicarii* hunner kerk. Geen der kanunniken, kapellanen en *socii chorales* zal zonder surplie *seu religione* gedurende de getijden hunne kerk binnenkomen, en zal de overtreder door zijnen deken bestraft worden. Op den eerste der Kruisdagen zal de processie van St. Servaas gaan naar de kerk van O. L. Vrouw en aldaar de antiphoon der H. Maagd bidden en zal deze met de processie van O. L. Vrouwekerk te zamen trekken naar St. Pieter en vervolgens naar de kerk der Begijnen; de *vicarius* van St. Servaas zal dien dag in gemelde kerken de antiphoon bidden en na het houden eener preek zullen de beide processies afzonderlijk ieder naar hare kerk terugkeeren. Op den tweeden Kruisdag zal de processie van O. L. Vrouw gaan naar de St. Servaaskerk en na de antiphoon der H. Maagd en de collecta ter eere van den H. Servatius gebeden te hebben zullen de beide processies gaan naar *Lindercruys,* vandaar naar de St. Antoniuskerk, vervolgens naar de kerk van den H. Matthias en zal dan de processie van St. Servaas zich begeven naar de kerk der Predikheeren, en die van O. L. Vrouw naar de kapel van Marie ten Oeveren. Op den derden Kruisdag zullen de beide processies te zamen komen in de kerk der Augustijnen en van daar te zamen trekken naar de kerk van St. Maarten te Wyc; de *vicarius* van St. Servaas zal dien dag de collectae bidden; van Wyc gaan de beide processies te zamen tot bij den *Goesmare toren*[1]) om daar te scheiden en ieder naar hare kerk terug te keeren; de claustarii der beide kapittels zullen de religieuzen uitnoodigen om bij die gelegenheid te preeken, voor den eersten dag een Franciscaan, voor den tweede een

[1]) Deze toren was gelegen aan het boveneind der Brugstraat bij de Kleine Staat.

Predikheer en voor den derden een Augustijn, die, voor die preeken van elk der beide kapittels een sextarium wijns zullen ontvangen, tenzij met toestemming der beide kapittels een andere religieus of seculiere geestelijke uitgenoodigd is. De scholasters en rectoren der scholen van de beide scholen zullen zorgen, dat tijdens genoemde processies hunne scholieren niet twisten en zich rumoerig gedragen. In geval een der kapittels in zijn personen, zaken, goederen, vrijheden en immuniteiten binnen het district van Maastricht bezwaard, bemoeilijkt of geschaad wordt, zal het andere kapittel naar vermogen helpen *prebendo consilium, auxilium et favorem cum effectu,* en zullen zij, zoo dit noodig mocht zijn, wederkeerig op hunne kosten leden hunner kerk ter beschikking stellen. Zoo een der kerken *secundum jura* moet *cessari a divinis,* zullen, na den raad van rechtsgeleerden te hebben ingewonnen, beide kerken *sibi invicem compatientes* gehouden zijn te *cessare nec debet una sine altera organa resumere quoquo modo, sed sicut simul cessare ceperunt simul etiam organa resumant.* Bepaald werd, dat jaarlijks vóór de maand Augustus, *pro tempestati, pestilentia et peccatis hominum* drie speciale Missen zullen gezongen worden, een in St. Servaaskerk, de tweede in de O. L. Vrouwe en de derde wederom in de St. Servaaskerk, waarheen zij wederkeerig in processie met het kruis zullen komen, en de religieuzen en de geloovigen der stad uitgenoodigd worden. Zoo een der kanunniken of bode door de eene kerk naar de andere voor zaken gezonden wordt, zullen die zaak of zaken vóór alle andere behandeld moeten worden. Zoo onverhoopt tusschen personen van St. Servaaskerk en die van O. L. Vrouwe kerk geschil of oneenigheid mocht ontstaan, zullen van iedere kerk twee kanunniken met de dekenen der beide kerken die geschillen trachten bij te leggen en de twistenden tot overeenkomst te brengen en zullen deze zich aan gener uitspraak moeten onderwerpen.

Datum, actum et ordinatum concorditer anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, mensis Maii die duodecima.

Afschrift door notaris J. Cortenbach in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 639; — *Liber privilegiorum,* fol. 51 v.; — Op papier op het Rijksarchief te Maastricht, fonds O. L. Vrouw.

Onuitgegeven.

332. 1355 Juni 2.

Jan I hertog van Brabant, „want wij een beschermer zijn van onser Kercken van Sint-Servaes van Tricht", beveelt zijnen schout te Maastricht en zijne „richteren over die Maese geseeten" den deken en het kapittel dier kerk op hun verzoek in alles de behulpzame hand te bieden.

Gegeven tot Bruesselt onder onsen zeghel twee daeghe in Junio int jaer ons Heeren duysent driehondert vyfftig ende vive.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, met zegel van den hertog. Ms fonds Latins, n. 9308.

Afschrift in: Cartularium II, *ducalia*, fol. 9 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 241 v.

Onuitgegeven.

333. 1355 Augustus 9.

Eustachius Sul[1]) deken en de kanunniken van O. L. Vrouw kapittel te Maastricht geven een vidimus van de overeenkomst 23 April 1349 gesloten tusschen het kapittel van St. Servaas en de Magistraat van Maastricht over het onderhoud der Maasbrug aldaar.

.. sub anno Nativitatis Domini M°CCC° quinquagesimo quinto, in vigilia sancti Laurentii Martyris et levite.

Afschrift in: Ms: *De exordio et vetustate Mosae Trajectensis*, fol. 13, op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 161 v.

Onuitgegeven.

334. 1355 October 15.

Paus Innocentius VI bekrachtigt den vrijdom van tol voor zijne granen en wijnen in geheel het Duitsche rijk door keizer Hendrik VII aan het kapittel van St. Servaas geschonken.

Datum Avignione Idibus Octobris, pontificatus nostri anno tercio.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309 met looden bulla.

Afschrift op perkament in een vidimus van 1483; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. pontif.*, fol. XXIX.

Onuitgegeven.

---

[1]) Hij overleed op den vooravond van Kerstmis 1368.

335. 1355 December 18.

Paus Innocentius VI bevestigt het charter van keizer Karel IV, waarbij deze de bezittingen en rechten van St. Servaaskapittel te Guls en omstreken in bescherming neemt.

Datum Avinione XV Kalendas Januarii pontificatus nostri anno tercio.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309, met looden bulla aan een koord van gele en roode zijde.
Regest in: Heinrich Voll. Sauerland, *Urkunden und Regesten zur Geschichte der Rheinlande aus dem Vaticanischen Archiv*, Vierter Band, Bonn P. Hausten 1907, p. 114, n. 290.
Onuitgegeven.

336. 1355 December 18.

Paus Innocentius VI bekrachtigt op verzoek der kanunniken van St. Servaas de immuniteiten aan hunne *claustrales ministri* geschonken door keizer Frederik II.

Datum Avinione XV Kalendas Januarii pontificatus nostri anno tertio.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309, met de looden bulla aan een koord van gele en roode zijde.
Afschrift in Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. pontif.*, fol. XXVIII en n. 10180, fol. 126.
Regest in: H. Voll. Sauerland, *Op. cit.*, Vierter Band, p. 115, n. 291.
Onuitgegeven.

337. 1355 December 18.

Paus Innocentius VI bevestigt den vrijdom van tol door Walram van Gulick, aartsbisschop van Keulen, aan het Kapittel van St. Servaas geschonken.

Datum Avinione XV Kalendas Januarii pontificatus nostri anno tertio.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, met looden bulla aan een koord van gele en roode zijde, Ms fonds Latins, n. 9309.
Afschrift op perkament in een vidimus van 1463 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — in: *Liber privilegiorum*, fol. 59 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *lit. pontif.*, fol. XXVII.
Onuitgegeven.

338. 1356 Januari 11.

Johannes de Wyc clericus van Maastricht, keizerlijk notaris en van den Officiaal van Luik, geeft een afschrift van het

charter van 8 Mei 1344, waarbij de deken en de kanunniken van het kapittel van St. Servaas bepalingen maken voor de *denarii chorales* (zie n. 309).

presentibus dominis Machario de Wyc presbytero, Johanne de Wesalia rectore scolarum et Joanne de Beke chorali in supradicta ecclesie sancti Servatii.

Actum in dicta sancti Servatii ecclesia juxta campanatorium sub anno Nativitatis Domini millesimo CCC° L° sexto indictione nona, mensis Januarii die XI, hora misse.

Afschrift op perkament in het vidimus door den Officiaal van Luik van 23 November 1385; — in: *Liber privilegiorum*, fol. 63 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 119 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 579.

Onuitgegeven.

339. 1356 Maart 1.

Paus Innocentius VI bekrachtigt al de privilegiën aan het kapittel van St. Servaas geschonken door zijne voorgangers, Keizers, Roomsche Koningen en andere vorsten.

Datum Avinione Kalendas Marcii pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309, met bulla.

Chirograaf op perkament in het vidimus van 1455 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: Cartularium I a, *Pontificalia*, fol. 16 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 67 v. en fol. 243; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 314; — Servatius Emondts, *Varia.. collectanea*, fol. 86 v. en fol. 196 v., waar de naam van Avignon niet voorkomt.

Onuitgegeven.

340. 1356 Maart 20.

Wenceslas van Bohemen hertog en Johanna hertogin van Brabant, Luxemburg en Lotharingen bevestigen de privilegiën en immuniteiten door Pausen, Keizers, Roomsche Koningen en hunne voorgangers, hertogen van Brabant aan het kapittel van St. Servaas geschonken en gelasten hunne *officiarii et justitiarii* van Maastricht en geheel het hertogdom Brabant te zullen zorgen, dat gemeld kapittel die rechten en privilegiën zal genieten *nostris tamen dominio, jurisdictione, hereditate, juribusque et consuetudinibus in dicta ecclesiae et ejus bonis nobis*

competentibus in premissis nobis et successoribus nostris semper salvis.

Datum Bruxellis mensis Marcii die vicesima anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto secundum stilum curie Cameracensis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de zegels van Wenceslas en Johanna aan perkamenten staart: dat van Wenceslas: op een geruiten achtergrond een gevierendeeld schild: 1 en 4 een klimmende leeuw naar rechts, gekroond en met gespleten staart; 2 en 3 gedwarsbalkt van 12 stuk waaroverheen een klimmende leeuw; omschrift: *S. Wenceli.. de Boe.. Lucemb'g.. Lothar.. Brab.. mb'g.. d....*

Dat van Johanna: in een gevierendeeld schild, 1 en 4, een klimmende leeuw, gekroond en met gespleten staart; 2, een klimmende leeuw; 3, gedwarsbalkt van 12 stuk waarop een klimmende leeuw; omschrift: *S....e Lucemb'gen.. Lothar.. Brab.. Limb'gie ducissa.*

Y 375=1320 21
t. 276-277

Afschrift in: Cartularium II *ducalia*, fol. 10; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 49 en fol. 306; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 633; — Collectio Y, n. 375 a.

Onuitgegeven.

341. 1356 April 30.

Johannes de Gaspar vice-deken en het kapittel van St. Servaas, verhuren, op diens verzoek, aan hun claustrarius Rutgherus de Bracht, om het met de zijnen te bewonen, een gedeelte van hunnen refter, *totum ordonem ipsius refectorii a janua introitus* in rechte lijn midden door dien refter naar het huis van kanunnik Wilhelmus de Longo Campo, van boven en van onder met de aanhoorigheden, die zich uitstrekken tot aan het huis van Jacobus Scaefdryes[1]), behoudens het gebruik van eene kamer van waaruit in de refter de mikken gewoonlijk uitgedeeld worden en drank gegeven, dat alles voor een jaarlijkschen cijns van 2 marken, die begint te loopen na zijn dood en besteed zullen worden voor zijn jaargetijde; hij zal de waarde daarvan, zijnde 80 kleine guldens, besteden voor herstellingen van dat gedeelte van den refter *que ad presens maximam machinatur periclitationem et ruinam.* Daarbij werd bepaald, dat zoo hij zijn ambt van claustrarius verwisselt met een beneficie of andere bediening in hunne kerk, hij voor zijn leven

[1]) Jacobus Scaefdries komt als kanunnik reeds voor in 1354. Hij was *familiaris* en *clericus* van den Hertog van Brabant en overleed vóór 1385.

of voor zoo lang hij verkiest in dat gedeelte van den refter zal mogen blijven wonen; en zoo hij er niet wil wonen of niet kan wegens die wisseling van zijne betrekking, zal zijn opvolger, die in dat huis gaat wonen, die twee marken cijns beuren, zoolang Rutgherus leeft. Zoo later de claustrarius dat huis niet wil bewonen en dien cijns van twee marken niet wil betalen behouden zij zich het recht voor over dat huis te beschikken en het te verhuren naar best voordeel hunner kerk.

Datum anno Domini millesimo CCC° quinquagesimo sexto, ultima die mensis Aprilis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 46.
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 66.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. IV, p. 187.

342. 1356 Mei 20.

Wenceslas en Johanna hertogen van Brabant bevestigen het privilegie door hun voorganger hertog Jan II geschonken aan de bewoners van Vleytingen, Laaffelt, Echt en Heer (zie n. 255).

Datum Bruxellis die vicesima mensis Maii anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto.

Afschrift in: Cartularium II, *Imperialia*, fol. 95; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter. regum et ducum*, fol. XIII v. en n. 10180, fol. 300 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 634.
Onuitgegeven.

343. 1356 Augustus 2.

Sigerus de Novolapide deken en de kanunniken van St. Servaas *evidenti utilitate ecclesie nostre pensata diligenter et attenta* verpachten voor den tijd van 18 jaren aan magister Theodricus, Willelmus en Fredericus van Guls, zonen van Symon gezegd de Burgedor van het diocees Trier en hunne erven, hunne hoeve te Guls met de landerijen, wijnbergen en verdere aanhoorigheden, onder beding dat zij en hunne familia gedurende die jaren de hoeve zullen bewonen en in goeden staat houden, uitgezonderd wanneer groote veranderingen of nieuwbouw moeten aangebracht worden; de wijngaarden ter grootte van ruim 12 jurnalia en ten getale van zeven geheeten: *die wisse, der ackir, vurheuft, groys birke,*

cleyne birke, meyernie, terwijl de zevende gelegen is in *Kygervair,* zullen zij gezamenlijk gedurende dien pachttijd houden en bebouwen en elk jaar minstens een jurnale bemesten; van de wijnen en opbrengsten dier wijngaarden zullen zij $^2/_3$ voor zich houden, het derde deel is voor de kanunniken; gedurende dien pachttijd zullen zij gebruik mogen maken van de landerijen en van het bosch, zoo dit er mocht zijn en genieten hun tiend der granen en de kleine tiend en de cijnzen in geld; ten tijde van den wijnoogst zullen zij zorgen voor het onderhoud, vuur, kaarsen en andere benoodigdheden behalve drank, voor den bode, dien de kanunniken zenden alsmede voor de paarden en het personeel, dat deze zal medebrengen voor het verzamelen der wijnen in vaten voor zoo lang dat duurt en nog twee opvolgende dagen en zoo zij voor den wijnoogst een kanunnik zullen zenden, zullen zij voor deze dezelfde uitgaven doen alsmede voor twee paarden en zijn personeel. Daarenboven zullen gemelde broeders hunne *tortularia* en wijntonnen in goeden staat houden en nieuwe — zoo die noodig mochten zijn — op kosten van het kapittel laten maken en zullen zij de landerijen en wijngaarden goed bebouwen. En opdat voornoemde Theodricus voor de nakoming dezer voorwaarden, ook door zijne broeders zal zorg dragen, zullen zij hem jaarlijks een paar kleederen ter waarde van 10 brabantsche marken geven.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto in crastino beati Petri ad vincula.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 47.
Onuitgegeven.

344. 1356 November 4.

De schepenen van Guls legaliseeren de in pacht neming van bouwland, wijngaarden enz. van het kapittel van St. Servaas te Guls door de gebroeders Theodorus, Guillelmus en Fridericus, die zich ten hunnen overstaan verplichten om de gestelde voorwaarden na te komen (zie n. 343).

Datum anno Domini millesimo CCC° quinquagesimo sexto, feria sexta proxima post festum Omnium Sanctorum.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 47.
Onuitgegeven.

345. 1357 Februari 13.

Keizer Karel IV overwegende *sinceram fidei constantiam et puram devotionem honorabilis viri Godefridi*[1]*, prepositi ecclesie sancti Servatii Trajectensis Leodiensis diocesis, suorumque antecessorum in prepositura predicta, quam ad nostram majestatem et imperium sanctum per opera evidentia semper gessisse et vigili studio habuisse nec minus pensantes multiplicia grata obsequia et labores assiduos, que et quos cum indefessa promptitudine ac multo studio nostro culmini nostrisque antecessoribus recolende memorie divis Romanorum imperatoribus et regibus ac imperio retroactis temporibus exhibuerunt et quod idem Godefridus et sui successores predicti indubie cum effectu fructuosorum operum inantea abundanter poterunt exhibere,* verleent, na ingewonnen raad zijner vorsten, graven, baronnen, regeerders en edelen van het Rijk, aan Godefridus voornoemd en zijne opvolgers in de proostdij om de misdrijven begaan in de dorpen of banken Mechelen a.d. Maas, Vleytingen, Hees, Heer, Coninxheim en Sluysen, behoorende aan de proostdij en het kapittel van St. Servaas, te laten oordeelen door de schepenen der bank van de proostdij nl. die *de Duobus montibus, Tweebergen,* zooals het de gewoonte en gebruik is en de *delinquentes, excedentes, forefacientes et enormitates exercentes* te straffen en te beboeten volgens de wetten van het Rijk en de zwaarte van het misdrijf. Zoo de schepenen der proostdij in die gevallen in de rechtbank geen zitting kunnen nemen, zullen in hunne plaats zitting nemen de *feudales idonei et regales* der proostdij volgens keuze van den proost. Dezen zoowel als genen zullen Godefridus en zijne opvolgers met eerbied en getrouwheid behandelen en op hun verzoek ze in voormelde gevallen de behulpzame hand bieden en volgzaam zijn. Iedere overtreding zal beboet worden met honderd goudmarken, waarvan de helft ten bate van 's Rijks schatkist en de andere helft ten behoeve der beleedigde partij.

Getuigen: illustris Ludovicus dictus Romanus, marchio Bandenburgensis sancti imperii archicancellarius; venerabilis: Engelbertus episcopus Leodiensis; illustres: Wences-

[1]) Godefridus de Humpest (Hompus, Hompesch) was ook proost van den H. Andreas te Keulen, welke waardigheid hij met Guilielmus van Duren wisselde voor eene prebende te Bonn; deze stierf voor 9 December 1354.

laus Saxonie, Otto Bavarie, Wericus Luxembergensis, Brabantie et Limburgensis et Guileilmus Juliacensis duces; spectabiles: Theodericus Lossensis, Guilielmus de Monte, Guilielmus Namurcensis, Burchardus burchgravius Madeburgensis imperialis curie magister, Henricus de Thooindingensis, Guilielmus de Enghien, Albertus de Raelt, Johannes de Rits comites; nobiles: Joannes de Sleyden, Arnoldus de Blanckenheim, Philippus de Isemburgh et alii quam plures nostri et imperii sacri fideles

Datum Trajecti ad Mosam anno millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo, indictione septima, idus Februarii, regnorum nostrorum anno decimo, imperii vero secundo.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia*.. fol. 561; — Ms fonds Latins, n 10178, *litt. imperat.*, fol. VIII, n. 10179, fol. 40 v. en n. 10180, fol. 230; — Servatius Emondts, *Varia*.. *collectanea*.. fol. 91.

Onuitgegeven.

346. 1358 Januari 11.

Sygerus de Novolapide deken en het kapittel van St. Servaas, alsmede Johannes de Rymst pastoor van St. Matthias oorkonden, dat de *fratres de Junccis, ordinis hospitalis sancte Marie Theutonicorum Jherosolimitani* meermalen hun toestemming gevraagd hebben om op een terrein, behoorende aan het kapittel voornoemd en gelegen onder de parochie van St. Matthias, eene kapel te mogen bouwen, er God te dienen, en te begraven wie zulks verlangt en zoo in de toekomst in die kapel altaren en beneficiën gesticht worden, tot rectoren daarvan alleen seculares aan deken en kapittel voornoemd ter benoeming voor te stellen, zooals het gebruikelijk is met de altaristen van St. Servaaskerk, die dan aan dit onderhoorig zullen zijn en de *presentias seu denarios chori* zullen beuren gelijk de overige *socii* en kapellanen van St. Servaaskerk; dat zij na rijp beraad hun dit toestaan onder de volgende voorwaarden: dat zij *in signum patronatus* wegens de grond jaarlijks aan het kapittel van St. Servaas met het feest van dien Heilige betalen zullen één Luiksche denaar, de St. Servaaskerk als de moederkerk in alles zullen eerbiedigen en de broeders, die te Maastricht vertoeven en gevoeglijk komen kunnen, jaarlijks met het feest van St. Servaas in die kerk de processie komen bijwonen; zij zullen voor de offergaven in hunne kapel op de feestdagen

van Kerstmis, Paschen, Pinksteren, Allerheiligen en Allerzielen jaarlijks aan den investitus van St. Matthias betalen 30 Luiksche schellingen cijns, de helft met het feest van Johannes den Dooper en de helft met Kerstmis, daarenboven het vierde deel der *funeralia* van een parochiaan van St. Matthias, die bij hen wenscht begraven te worden, en der offergaven op den dag zijner begrafenis; genoemde cijns van 30 schellingen te vestigen op erfgoederen binnen de stad gelegen. Buitendien zullen bloedverwanten van dien overleden parochiaan den investitus van St. Matthias betalen de waarde van alle op den dag zijner uitvaart gedane offergaven zooals het gebruikelijk is in de andere kloosterkerken der stad.

Datum anno Nativitatis Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo, mensis Januarii die ultima.

Afschrift op perkament in de acte van goedkeuring van den Provinciaal en ridder der Oude-Biesen van 18 Februari 1362; — *Diplomata Trajectensia*.. fol. 653; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 37 v. en 189 v.
Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. IV, p. 206.

347. 1358 Maart 2.

Acte van notaris Hermannus de Stockhem gezegd Pistor, keizerlijk openbaar notaris en gezworen notaris van het Hof van Luik, waarbij Godefridus de Humpus proost eenerzijds en Johannes de Herle, Joannes Dobbelsteyn, Joannes de Wambeke, Wilhelmus de Sancta Margareta, Hermannus de Glopia, Jacobus Schaefdriesch, Baldewinus de Monte, Joannes de Schoenouwen, Joannes de Herenthals, Hermannus de Tongris en Gerardus de Montenaken als gemachtigden door het kapittel van St. Servaas anderzijds tot scheidsrechters benoemen Reymboldus de Vlodorp proost *seu abbatem secularem* van O.L. Vrouwekapittel aldaar, alsmede Sigerus de Novolapide deken en Joannes de Haren *cantor* van St. Servaaskapittel voornoemd in de geschillen, die tusschen hem en dat kapittel gerezen zijn in zake de verdeeling der goederen van St. Servaaskerk voorheen gemaakt tusschen den proost en de kanunniken. Daarbij werd bepaald, dat die scheidsrechters de beide partijen zullen hooren en de bescheiden over die verdeeling der goederen en de daaruit volgende rechten nagaan en naar

geweten ieder der partijen toewijzen, wat haar toekomt; verder werd bepaald, dat zoo zij de beide partijen niet door scheidsrechterlijke uitspraak tot overeenstemming kunnen brengen, dat zij dan met de verschafte gegevens en de bescheiden hun toevlucht zullen nemen tot bekwame rechtsgeleerden te Luik, waarna zij dan hunne uitspraak zullen doen, waaraan beide partijen zich hebben te onderwerpen onder eede en op boete van 40 oude gouden schilden ten bate van de volgzame partij. De scheidsrechters zullen hunne uitspraak moeten doen met het feest van Pinksteren e.k. of uiterlijk met het daaropvolgende feest van den H. Joannes den Dooper. Aan die minnelijke schikking zullen zij kunnen voortwerken zoowel op feest- als andere dagen, hunne uitspraak doen staande of zittende, op schrift of mondeling, bij aan- of afwezigheid der partijen of aanwezigheid van een dezer, zoo ze opgeroepen zijn dan wel niet, of de eene wel en de andere niet gedagvaard is. Bijaldien Reymboldus voornoemd die scheidsrechterlijke uitspraak niet kan op zich nemen of bezwaarlijk daarbij tegenwoordig zijn, zal in zijne plaats Eustachius de deken van O. L. Vrouwekapittel, en ingeval van de andere scheidsrechters een komt te overlijden of zich niet meer geven kan aan deze scheidsgeving, een andere kanunnik van St. Servaas in zijne plaats gesteld worden. Zoo zij het een of andere geschilpunt onbeslist of in twijfel zullen laten en waarover zij de partijen noch op vriendschappelijke wijze, noch volgens recht tot eenigheid kunnen brengen, zullen deze blijven, zooals zij vóór de scheidsrechterlijke uitspraak waren.

Getuigen: presentibus ibidem Wilhelmo de Lodenaken, hospitalario, Rutghero de Bracht claustrario ac Joanne dicto Kellnere de Pietersem presbyteris capellanis in ecclesia nostra ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta sunt hec in maiori novo loco capitulari ecclesie nostre predicte anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo, indictione undecima, mensis Martii die secunda, hora qua in predicta nostra sancti Servatii ecclesia Summa Missa decantabatur.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 26 v.
Onuitgegeven.

348. 1358 Maart 15.

Robinus de Swalmen[1]), kanunnik van St. Servaas, huurt van deken en kapittel dier kerk het claustrale huis van kanunnik Hermannus de Lisenkerke van Keulen met toebehooren gelegen op het claustrum dier kerk voor een cijns van 8 marken en 6 schellingen 's jaars, te betalen half met het feest van den H. Johannes den Dooper en half met Kerstmis; daarbij beloofde hij vóór het feest van den H. Egidius (1 September) 4 marken van dien cijns te zullen lossen met 30 kleine goudgulden elk, welke 4 marken zullen blijven aan deken en kapittel voornoemd, waarvoor zij dan, met de meerdere waarde van het huis als de daarop gevestigde cijns, na zijn dood zijn jaargetijde zullen houden of ze besteden voor het feest dat hij in hunne kerk zal gesticht hebben en ze te verdeelen onder de kanunniken en de overige *choraules* zooals dit gebruikelijk is; verder beloofde hij het huis *in bona structura et edificio* te zullen houden. Ook werd bepaald dat, zoo hij zijn prebende en kanonikaat van St. Servaas wegens permutatie neerlegt, hij zijn huis met toebehoor verkoopen kan aan een anderen kanunnik van St. Servaaskapittel binnen een jaar en dag na deze permutatie en in geval hij hierin mocht nalatig zijn of daartoe niet in staat, mogen de deken en het kapittel na dien tijd het huis aan een hunner medekanunniken verkoopen voor den prijs naar hun goedvinden.

Deze acte werd door hem zelf, door zijnen broeder ridder Wernerus de Swalmen en diens zoon Sigerus bezegeld.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo, mensis Marcy die decima quinta.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

349. 1358 April 5.

Wilhelmus, heer in Manderscheidt, kanunnik van St. Servaas, geeft aan deken en kanunniken van dat kapittel kwitantie van de opbrengsten zijner prebende tot op dezen dag.

[1]) Robinus van Swalmen, kanunnik van St. Servaas reeds vóór 1358, stierf in 1394 na zijn testament gemaakt te hebben 5 Juli 1391. In 1370 stichtte hij met zijnen broeder Wernerus en diens echtgenoote Bertha van Geilenkirchen het klooster der Karthuizers te Roermond, thans het Groot Seminarie in de Swalmenstraat.

Anno Domini M° CCC° quinquagesimo octavo, feria quarta infra octavas Pasche.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

350. 1358 Mei 17.

Godefridus de Hompes, proost, en de kanunniken van St. Servaas verlengen den tijd der scheidsrechterlijke uitspraak in hunne geschillen te doen door den proost van O. L. Vrouwkapittel Reymboldus, Sigerus en Joannes respectievelijk deken en cantor van St. Servaaskapittel, tot het feest van den H. Remigius e.k. (1 October).

Datum anno a Nativitate Domini millesimo CCC° LVIII°, die XVII mensis Maii.

Transfix der acte van 2 Maart 1358 (zie n. 347).
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 29.
Onuitgegeven.

351. 1358 October 1.

Philippus, bisschop van Cavaillon en nuntius van den Apostolischen Stoel, geeft Conradus Sconewerder, kanunnik van St. Servaas, kwitantie van 21 goudgulden en 8 grooten, zijnde het subsidie van het eerste jaar, van dat van twee jaren voor het kapittel van St. Servaas, dat de Paus het bisdom Keulen en de andere kerkelijke provinciën van Duitschland heeft opgelegd.

Datum Maguntie die prima mensis Octobris anno a Nativitate Domini M° CCC° LVIII° pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Innocentii divina providentia pape sexti, anno sexto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in roode was aan een perkamenten staart.

Zegel: Onder een gothische nis een bisschop in bisschoppelijk gewaad met myter op het hoofd, houdende de rechterhand zegenend omhoog en met de linker den kromstaf; aan beide zijden der nis een schildje, waarop dat van rechts twee sleutels kruiselings geplaatst; dat van links onduidelijk; omschrift: *S.' Philip..ei..gra....llium.. oplice . sedis . nutii.*

Onuitgegeven.

352. 1358 December 9.

Heilwigis, weduwe van wijlen Wilhelmus graaf van Me-

ghen, maakt bekend, dat haar echtgenoot Wilhelmus voornoemd op zijn sterfbed, in bijzijn van zijnen biechtvader Amelius, pastoor van Gule, toen bedienend de parochie van Meghen, haar aanbevolen heeft aan het kapittel van St. Servaas te betalen den jaarlijkschen cijns, welke de graven van Meghen daaraan verschuldigd zijn en zijn zoon Johannes, wanneer hij meerderjarig zal zijn geworden, daartoe aan te zetten. Uit de bescheiden van het kapittel toch was gebleken, dat van onheugelijke tijden de graven van Meghen verplicht waren aan de kerk van St. Servaas tot twee derden van de tiend dier plaats, tegen eene eeuwigdurenden cijns van drie marken, elk gerekend tegen drie goudgulden; evenwel had hij en zijn vader verzuimd aan die verplichting te voldoen. Daarom verplicht Heilwigis zich voor haar en haren zoon, wiens voogdij zij op zich heeft genomen, dien cijns te zullen betalen alsmede een mark 's jaars voor haar jaargetijde en dat van haren echtgenoot in de St. Servaaskerk te houden, welke haar echtgenoot voor haar jaargetijde en het zijne aan de kerk van St. Servaas gelaten heeft, welke cijnzen jaarlijks met het feest van den H. Servatius aan genoemd kapittel of diens bode moeten betaald worden; en bijaldien Johannes of zijne erven daarin nalatig of weigerachtig zullen zijn, de bode van het kapittel op hun kosten dagelijks drie oude grooten kan verteeren, totdat de cijnzen betaald zijn, onder beding, dat de pastoor van Meghen beuren zal het derde deel der tiend, zoo goote als kleine, oude en nieuwe tiend. Aangezien meermalen geschil gerezen is tusschen genoemd kapittel en de graven van Meghen over het voorstellen tot pastoor dier plaats, verzoekt zij de kanunniken te willen toestaan dat voortaan de voorstelling tot pastoor beurtelings aan hen en de graven van Meghen zal geschieden, beginnende met haren zoon, met de bepaling, dat zoo de benoemde de pastorie wil permuteeren, hij daartoe toestemming dient te vragen aan het kapittel van St. Servaas, dat dan een geschikten persoon kan aanstellen zonder tegenspraak van haren zoon of diens erfgenamen.

Op haar verzoek zegelden met haar de pastoor voornoemd Amelius, Heinricus gezegd Vake de Oy bloedverwant en schultetus van Johannes de Meghen voornoemd, alsmede Wernerus van den Weltwycke en Johannes Philippi schepenen van Meghen.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo, mensis Decembris die nona.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 4; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 18; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 220.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom IX, p. 67.

353. 1359 Januari 20.

Wenceslas van Boheme; hertog en Johanna hertogin van Brabant oorkonden, dat een geschil ontstaan is tusschen hun voorganger Johannes hertog van Lotharingen, van Brabant en Limburg en markgraaf van het Roomsche Rijk, vader van Johannes voornoemd, eenerzijds en het kapittel van St. Servaas anderzijds over de hooge rechtspraak te Bernau nabij Daelhem en andere rechten, welke de hertog er voor zich opeischte, dat hertog Johannes voornoemd ridder Walterus de Salice en Henricus de Yseren schepen van Maastricht opgedragen heeft zich naar Bernau te begeven en ouden van dagen dier plaats en der omgeving te ondervragen naar de betwiste punten en nauwkeurig hun getuigenis op schrift te stellen, waaraan deze voldaan hebben; dat het kapittel van St. Servaas meermalen erop aangedrongen heeft om bekendmaking van die getuigenissen met de bedoeling ze te zullen onderwerpen aan het oordeel van eenige rechtsgeleerden om aan die geschillen een einde te maken, doch dat daaraan niet kon worden voldaan door het overlijden van hertog Johannes; dat Wenceslas, op aandringen van zijnen broeder, keizer Karel IV, die getuigenissen heeft laten onderzoeken en met het kapittel van St. Servaas volgende overeenkomst heeft aangegaan: de benoeming van den schout of *officiarius, justitiarius,* schepenen, *forestarius seu preco* van Bernau, alsmede de geheele rechtspraak, zoo hooge als lage, *sive justitia secularis, de jure* behooren zullen en moeten aan het kapittel van St. Servaas, behoudens dat zoo een of meerdere misdadigers ter dood veroordeeld worden, de schout of *justitiarius* van Bernau deze *nudo corpore* op de grens van Bernau zal uitleveren aan den *castellanus seu officiarius* van Daelhem en zullen de goederen dezer veroordeelden op het grondgebied van Bernau vervallen aan deken en kapittel voornoemd; de bewoners van Bernau en die van Daelhem zullen wederkeerig elkander te hulp komen, wan-

neer zij door vijanden aangevallen worden; die van Bernau zullen aan de rentmeesters van den hertog van het land van Daelhem jaarlijks betalen veertig schellingen, waarvoor zij dan vrij en immuun zullen zijn van elke *tallia, exactione, angaria, perangaria seu cormeydis* aan hem of zijne opvolgers verschuldigd.

Datum Bruxellis mensis Januarii die vicesima, anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo secundum stilum diocesis Cameracensis.

Afschrift op perkament in het vidimus van de bevestiging door Jan IV hertog van Brabant van 27 Juni 1416, door Bartholomeus van Eyck deken van St. Servaas van 17 Februari 1465, op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — in de bevestiging van keizer Karel IV van 2 April 1359 op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 53 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 184, fol. 36 gedeeltelijk; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 2 v.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 68.

354. 1359 Februari 1.

Wenceslas hertog van Luxemburg en Brabant, *want wij een beschermer sijn van onsser kercken van Sent Servaes van Triecht* beveelt zijne *borggreven* van Limburg, Daelhem en 's Hertogenrade, zijnen schout te Maastricht en zijne *richteren over die Maze gezeten,* om deken en kanunniken van voornoemde kerk op hun verzoek in alles te hulp te komen en hem verantwoording te geven, zoo dikwijls hij dit vorderen zal.

Gegeven tot Triecht onder onssen zeghel des eirsten daghs van Sporkille int jaer ons Heren dusent driehondert vyfftich ende achte.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in bruine was aan een perkamenten staart.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 244 v.

Onuitgegeven.

355. 1359 April 2.

Keizer Karel IV bevestigt de overeenkomst 20 Januari 1359 gesloten tusschen Wenceslas en Johanna van Brabant eenerzijds en het kapittel van St. Servaas anderzijds over de recht-

spraak in het dorp Bernau bij Daelhem (zie n. 353) en het vergelijk tusschen den proost en het kapittel van St. Servaas over de verdeeling en de administratie hunner banken en goederen van 1232 (zie n. 353).

Getuigen: Venerabilis Wilhelmus archiepiscopus Coloniensis; illustres: Rupertus comes palatinus Rheni et dux Bavarie et Rudolfus dux Saxonie, principes electores; venerabiles: Arnestus Archiepiscopus Pragensis, Johannes Luthomusslensis ecclesie episcopus sacre imperialis aule cancellarius; illustres: Wenczeslaus Luczeleburgensis, Brabantie et Limburgie, Wilhelmus Juliacensis et Petrus de Borbonia duces; ac Wilhelmus marchio Misuensis; spectabiles: Theodricus Lossensis, Johannes de Nassau, Gerhardus de Monte, Ulricus landtgravius de Luthemberg, Burghardus burggravius Magdeburgensis imperialis curie noster magister, Henricus de Swarzpurg et marchio de Colalto comites; nobiles: Symon de Lichtenberg, Arnoldus de Rummen, Johannes de Rupe, Waltherus de Meisenburg, Arnoldus de Blankenheim, Reinhardus de Schonenforst ac alii plures nostri et imperii sacri fideles dilecti.

Datum Aquisgrani anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono, indictione duodecima, IIII nonas Aprilis, regnorum nostrorum anno tercio decimo, imperii vero quarto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309, zegel verloren.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 4 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 13 (25) en fol. 241.

Onuitgegeven.

356. 1359 December 5.

Godefridus de Hompesch, Dei gratia proost van St. Servaas, geeft zijne goedkeuring aan de *laudabiles consuetudines statutaque rationabilia et honesta pro inviolabili observatione* der broederschap van kapellanen, *de jurisperitorum concilio* samengesteld, welke broederschap vóór onheuglijke tijden met toestemming van de toenmalige deken en kanunniken *pro vivorum defunctorumque agenda memoria* ingesteld is en ten tijde van deken Renerus de Veteri Valkenborgh naar de kapel van het hospitaal van St. Nicolaas van St. Servaas kerk overgebracht is.

Datum anno Nativitatis Domini M° CCC° quinquagesimo nono mensis Decembris die quinta.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episcop. et prepositorum*, fol. VIII (191).

Onuitgegeven.

357. 1360 Juni 8.

Sigerus deken en het kapittel van St. Servaas verleenen voor zijn leven aan Johannes gezegd de Beke van Zepperen clericus, het officie van *forestarius* of *preco* en *thelonarius* van hun dorp Zepperen voornoemd, onder beding, dat hij van de opbrengsten van de *thelonium* en *winagium*, de *via* en *strata publica* van genoemd dorp te gelegener tijde *pro commodoso et apto transitu currorum, carucarum et vehiculorum* zal onderhouden, voor welk onderhoud hem toegestaan wordt de boomen op den openbaren weg *in communi strata* te vellen en te gebruiken zoo dikwijls dat noodig mocht zijn.

De inkomsten van dat officie zijn: 3 bunder en ongeveer 3 groote roeden bouwland in vijf perceelen gelegen tusschen Zepperen, Hubertinghen en Entbroc, en voor iedere *adurnatio* te doen in het dorp Zepperen zal hij ontvangen hetgeen gebruikelijk is.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo CCC° sexagesimo, die octava mensis Junii.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 46 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 634.

Afgedrukt in: *Bulletin de Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 69.

358. 1360 Augustus 8.

De schepenen van Maastricht als voornaamste en eerste *curatores* van sommige burgers dragen aan het kapittel van St. Servaas over het recht, dat zij hebben op zeker huis *in atrio sive Vrythoft* gelegen bij het kerkhof der armen en het huis van Lodewijk Parrader.

Saterdag voor ons Livevrouwe achtdag 1360.

Vermeld in een fragment eener lijst der charters van St. Servaaskerk op het Rijksarchief te Maastricht, pag. 20.

359. 1360 October 15.

Renerus gezegd de Scoenvoerst draagt aan zijn neef

Johannes de Scoe nowen, kanunnik van St. Servaaskapittel, over de jaarlijksche rente van vier ponden oude grooten, welke de deken en het kapittel hem verschuldigd zijn en vertrouwt dat deze, met wie hij vroeger kanunnik is geweest, hunne goedkeuring daaraan zullen verleenen en goedvinden, dat met zijne toestemming en die van zijn neef voornoemd die vier ponden betaald kunnen worden met 80 kleine gulden.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, mensis Octobris die decima quinta.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met gebroken zegel in zwarte was aan een perkamenten staart zijnde een schild waarop negen besanten 3-3-2-1.

Transfix van den brief van 27 December 1338.

Onuitgegeven.

360. 1360 December 7.

Willelmus heer in Manderscheidt geeft aan deken en kapittel van St. Servaas quitantie van de hem uit zijne prebende toekomende inkomsten, welke zij hem afgedragen hebben.

.. anno Domini M° CCC° sexagesimo, in die crastino sancti Nicolai episcopi et confessoris.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

361. 1361 April 10.

Johannes de Scoenvoerst[1]) proost, Sigerus deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat, aangezien de inkomsten van het beneficie der H. Gertrudis in de kleine Krocht en van het beneficie der H. Maagd 2e stichting in den omgang hunner kerk de som van 12 Luiksche marken jaarlijks niet te te boven gaan, hetgeen onvoldoende is voor het onderhoud van den beneficiant, zij op verzoek der respectieve beneficianten en kapellanen Hermannus gezegd Cellifex en Petrus de Wilre die twee beneficien tot een hebben samengevoegd, zoodat wanneer de eene sterft of zijn beneficie neerlegt, de

[1]) Johannes van Schoonvorst, proost van St. Servaas van 1361-1370, was de tweede zoon van Renard de Schönau, heer van Schoonvorst, Montfort, Sichen en St. Aechtenrode enz. en van Katherina de Wildenberg, weduwe van Otto van Elsloo. Kort na 11 December 1369 legde hij de proostdij neder en ontving van zijnen vader het vicomté van Montjoie met meerdere dorpen. Hij huwde Margarete dochter van Jan Scheiffart de Merode en van Margareta van Pallant. Hij overleed in 1381.

andere het in bezit kan nemen zonder formaliteiten of eenige aanstelling en zal dat nieuwe beneficie genoemd worden beneficie der H. Gertrudis in de kleine Krocht en vergeven worden beurtelings door den proost voornoemd en zijne opvolgers en den deken en het kapittel, te beginnen met den proost.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo, die decima mensis Aprilis.

Afschrift gecollationeerd door Johannes Pistor in *Liber privilegiorum*, fol. 61 v.; — *Registrum altarium I*, fol. 153 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 64; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 658.
Onuitgegeven.

362. 1361 October 13.

Johan Korenmaert, Gentis Vastaertssoen, Winant Karis soen van Elcht, Arnolt Heencken, Nicol van Lauffelt, Karis van Riemst, Reyner Tharis te Vleytingen, Welle Meyers, Librecht Kotus, Godert der Wenne van Caudenberch, Rutger Wyntgens soen, Johan Henrics soen Bolkaers, Gielis van Montenaken en Johan Bolkars te Hees, schepenen van Vleytingen[1]) en Hees oorkonden, dat zij, op verzoek van Dederic van Havert, kanunnik en rijproost van St. Servaas, de volgende verklaringen onder eede afleggen: dat *met wist ende met voerrade* der ingezetenen dier beide dorpen, deze dorpen met de gehuchten Laeffelt en Elcht en hunne bewoners, naar menschengeheugenis behoord hebben aan het kapittel van St. Servaas, dat er zijne *galge, raeders, putten, stocke, blocke, verdeylenisse, kamp ende brant* gehad en schout, schepenen en boden heeft aangesteld; dat alzoo de rijproost van het kapittel met zijn schout van zijnentwegen en in zijn naam *alle diser voerscreven puncten van heerlicheyde geplogen ende gehanteert hebben.... ongekeurt, ongehindert, ongecalengiert ende onbesproecken* van andere heeren of wie ook; dat zij van hunne voorouders of andere personen nooit vernomen hebben, dat eenig heer, hetzij geestelijke of wereldlijke en bijzonder de hertog van Brabant of zijne voorzaten vanwege *heerlicheyt ofte van hoecheyt* in gemelde dorpen aanspraak hebben gemaakt *aender clocken, aen gevolge ofte aen dienst*

[1]) Vleytingen en Hees, gemeenten in de provincie Belgisch Limburg; Laeffelt en Echt gehuchten van Vleytingen.

van luyde, van getouwe, van seettinge, van beeden oft aen eijngen anderen saken; dat zij vernomen hebben, dat, toen voorheen de hertog van Brabant een leger in die dorpen gelegd had, de inwoners zich daarover beklaagd hadden en thans nog beklagen *becraemen clechtlyck ende siverlich;* dat de inwoners aan niemand ter wereld eenig geld of rente verschuldigd zijn wegens heerlijke rechten, tenzij zij ettelijke jaren geleden, op verzoek en met toestemming van het kapittel, aan den hertog van Brabant betaald hebben 60 realen, waarvoor deze beloofde hun in zijne bescherming te nemen, zooals blijkt uit de daarover gemaakte oorkonde; dat het kapittel, naar zij vernomen hebben, niet kon tegengaan en voorkomen de schaden van legers, welke den inwoners dikwijls door den graaf van Loon of andere heeren en hunne ambtslieden aangedaan werden; dat de hertog van Brabant aan voormeld geld geen recht ontleent om binnen die dorpen te *penden, te vangen oft te stocken* een der inwoners of hunne eigendommen, doch dat dit recht uitsluitend behoort aan den rijproost van het kapittel of zijn schout; ten slotte dat zij nooit vernomen hebben dat *eenich woonechtich ondersetich man* van de genoemde dorpen in eenig land *gecummert, gevangen, geslagen oft geschadt werde op den hertoge voerscreven oft op dat lant van Brabant of op eenige andere heeren, geestelick oft werltlick, dan op onse heeren der kercken voerscreven as op haere rechteheeren..*

Getuigen en medebezegelaars: heer Reynart van Berghe, heer Ogier van Biecht, heer Diderich van Berge en heer Diderich van Oye ridders..

Gegeven ende gesciet inden jaere ons Heeren geburt as man screff duysent dryehondert een ende sestich des Goensdaechs nae Dionysdach in den maent van October.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 145.
Onuitgegeven.

363. 1362 Januari 7.

Sigerus de Novolapide deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat voorheen hun kapittel, met toestemming van den bisschop van Luik, Adolf de la Marck, het besluit heeft genomen, dat de inkomsten van het dekenaat zijner

kerk, die tot dan onderscheiden waren van die der kanunniken, bij deze gevoegd zijn en dat de deken daarvan zal genieten een dubbel aandeel, een als kanunnik en een als deken, dat toen twijfel is gerezen of het patronaatsrecht op de kerk te Zepperen, dat tot dan uitsluitend aan den deken behoorde, tengevolge van voormelde vereeniging der inkomsten, niet vervallen was op het kapittel en of de deken nog recht heeft op een dubbel aandeel, zelfs wanneer hij niet in het bezit is eener prebende. Teneinde toekomende geschillen te voorkomen hebben zij besloten, dat het patronaatsrecht op de kerk van Zepperen blijven zal aan den deken en dat deze, zoolang hij verkeert *sub expectatione prebende* recht heeft op slechts een aandeel.

Dit besluit werd door geheel het kapittel onder eede bevestigd en zal dit voortaan door ieder, die eene prebende bekomt, gedaan worden.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo II°, die VII mensis Januarii.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 56; — *Liber privilegiorum*, fol. 61; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 626.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 70.

Onuitgegeven.

364. 1362 Februari 18.

Broeder Reynerus Hoen, *commendator sive provincialis Balive* en de overige *fratres de Junccis* van de Duitsche Orde, diocees Luik, beloven de voorwaarden en bepalingen na te komen, waaronder Sygerus deken en het kapittel van St. Servaas en de pastoor van St. Matthias, Johannes de Rymst hun bij acte van 10 Januari 1358 toegestaan hebben om onder de parochie van St. Matthias op een terrein behoorend aan gemeld kapittel eene kapel te bouwen.

Datum anno Nativitatis Domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, mensis Februarii die decima octavo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. met zegel in bruine was aan een perkamenten staart: de aanbidding der Wijzen; omschrift: † ..*G. Provincialis : balie : de : Junccis.*

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 37 v. en fol. 181 v.; — — *Liber privilegiorum*, fol. 60 v.

Afgedrukt in: *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, tom. IV, p. 205; — Miraeus, *Opera diplomatica*, tom. IV, p. 604; — Wolters, *Notice historique sur la commanderie des Vieux-Joncs*, p. 48.

365. 1362 Mei 23.

Gerardus de Vlodorp[1]), *thesaurarius*, Balduinus de Molendino[2]) en Johannes de Wyck[3]) priesters, bewaarders der Relieken van St. Servaaskerk, oorkonden, dat, ten overstaan van Johannes de Moerken, Johannes de Horrenaert en Arnoldus gezegd Mont, laten van de thesaurie van gemelde kerk, Renerus de Herborch en zijne wettige echtgenoote Maria, burgers van Maastricht, tot stichting van hun jaargetijde aan het kapittel van St. Servaas opgedragen hebben de *integra apotheca* gelegen *in monte sancti Servatii juxta ecclesiam.*

Datum anno a Nativitate millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, mensis Maii die vicesima tertia.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 138 v.
Transfix der brieven van 4 October 1333 en 28 December 1337.
Onuitgegeven.

366. 1362 October 5.

Engelbert de la Marck, bisschop van Luik, ontheft het kapittel van St. Servaas van de betaling der bijdrage, welke hij van het kathedraal en andere kapittels en kloosters van zijn diocees gevorderd heeft tot betaling der groote kosten gemaakt ter verkrijging van het recht zijner kerk in het graafschap Loon, dat *ad nos et ipsam nostram ecclesiam legitime devolutus extitit et existit.*

---

[1]) Gerard de Vlodorp is als *thesaurarius* reeds vermeld in 1350, in welk jaar hij pastoor was van Grensveld. 29 Mei van dat jaar verkreeg hij van Paus Clemens VI eene provisie voor eene prebende en het dekenaat van Xanten (Sauerland, *Urkunden und Regesten zur Geschichte des Rheinlandes aus dem Vaticanischen Archiv*, tom. III, p. 329, n. 854).

[2]) Balduinus de Molendino, zoon van Baudewijn en Elisabeth, komt als bewaarder der Relieken voor van 1351 tot 1386, in welk laatste jaar hij 23 Juli overleed.

[3]) Johannes de Wyck eigenlijk geheeten Johannes Herderman de Wijc werd tot bewaarder der Relieken gekozen als opvolger van Theodericus de Duobus Montibus; hij legde die fuctie neder in 1383 en overleed in 1392. Bij testament stichtte hij het feest van den H. Amandus tot *festum duplex.*

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, mensis Octobris die quinta.

Afschrift in: Cartularium I, *episcopalia*, fol. 14 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 160 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 656.
Onuitgegeven.

367. 1362 December 21.

Gouden bulle van keizer Karel IV waarbij hij het kapittel van St. Servaas bevestigt in de tijdelijke jurisdictie en andere rechten, welke het bezit op de dorpen *Fletingis, Hese, Slusis, Koninchеim, Nielo alias Groitloen, Sepperen, Here* en *Berne*, zooals ze aan hetzelze geschonken zijn en bekrachtigd door de keizers Koenraad II, Frederik II, Rudolf I, koning Hendrik VII, den bisschop van Luik en den hertog en de hertogin van Brabant.

Datum Aquisgrani anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, indictione quarta, XII Kalendas Januarii, regnorum nostrorum anno decimo septimo, imperii vero octavo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins n. 9308, met zegel.
Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 59; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litter... imper...* fol. V; n. 10179, fol. 50 v.; n. 10180, fol. 61 v. en fol. 188 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 591, waar het jaar fautief is 1351; — Servatius Emondts, *Varia .. ex variis litteris* .. fol. 31, waar de indictie is de 5e, en fol. 92; — Op papier Y n. 375 op de koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage.
Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 72.

368. 1363 Maart 3.

Paus Urbanus V verleent een bulle aan het kapittel van St. Servaas. Sigerus de Novolapide deken en geheel het kapittel overwegende, dat de inkomsten van het dekenaat onderscheiden van de andere inkomsten hunner kerk, weinig of niet de opbrengsten eener gewone prebende te boven gingen, en willende dat de deken ertoe gebracht werd te residеeren, hadden besloten, dat deze opbrengsten zullen gevoegd worden bij die der prebenden en gemeenschappelijk zullen verdeeld worden, zoodat hij als deken de opbrengst van eene prebende zou genieten. Dit besluit, goedgekeurd door den bisschop van Luik 9 Augustus 1330, werd ter bekrachti-

ging gezonden naar Paus Clemens VI, die zulks verleende 13 Augustus 1351, doch tengevolge van zijn overlijden was de bulle niet gereed gekomen. Teneinde deze zaak tot een goed einde te brengen en het werk van zijn voorgangers af te maken, verleent Paus Urbanus V de door het kapittel gevraagde bevestiging, keurt goed het besluit van deken en kapittel en bepaalt dat de goedkeuring door zijn voorganger van kracht zal zijn van 13 Augustus 1351 af, alsof de pauselijke bulle van dien datum dagteekent.

Datum Avinione V nonas Martii pontificatus nostri anno primo.

Oospr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. met looden bulla aan een koord van roode en gele zijde.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 37; — *Liber privilegiorum*, fol. 43 v.; Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 80; — Servatius Emondts, *Varia .. collectanea*, fol. 208.

Afgedrukt in: *Publications* etc., tom. IV, p. 213; — Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 75.

369. 1363 April 27.

De Proost, de Deken en het kapittel van St. Servaas vragen aan Paus Urbanus V de bekrachtiging der jurisdictie, welke keizer Karel IV hun verleend heeft voor sommige van hunne dorpen *(banken)*.

Aangehaald bij: Alphonse Fierens, *Suppliques d'Urbain V, 1362-1370 (Analecta Vaticana.. belgica)* n. 790.

370. 1363 April 27.

De Proost, de Deken en het kapittel van St. Servaas vragen aan Paus Urbanus V hun voor tien jaar toe te staan de *conservatoria* naar den vorm van het concilie van Weenen.

Aangehaald als voren, n. 790.

371. 1363 October 4.

Johannes de Schoenvorst proost van St. Servaas, bevestigt de stichting gemaakt door Johannes de Haren, *cantor* dier kerk. Deze stichting bestond hierin, dat op den dag van zijn jaardienst brooden uit een mud koren in den refter aan de armen zullen uitgedeeld worden tot lafenis zijner ziel en die zijner ouders, welke uitdeeling zal moeten gedaan worden door de kapellanen der kapel van den H. Bartholomeus,

welke hij in de St. Servaaskerk gesticht en begiftigd heeft. Daartoe schonk hij twee bunders en negen groote roeden bouwland, leenplichtig aan de proostdij van St. Servaas, gelegen in twee perceelen te Vleytingen, waarvan het eene, groot twee bunders, gelegen is aan den weg van Vleytingen naar Hees en het andere *juxta rubum* van Herderen onder beding, dat het meerdere der opbrengst van dat land zal zijn voor de kapellanen van voornoemde kapel. Ten einde deze stichting te verzekeren droeg genoemde *cantor* ten overstaan van Johannes de Scoenouwen, bloedverwant van voornoemden proost, kanunnik van St. Servaas en zijn *specialis commissarius* voor zaken zijne proostdij aangaande, Arnoldus Nuest en Winandus de Hese, mannen van wapen, die landerijen aan Johannes de Kelnere van Pietersheim, kapellaan van voormelde kapel voor het opgegeven doel op.

In quorum testimonium et firmitatem sigillum nostrum necnon sigilla cantoris, commissarii et fidelium nostrorum predictorum ex certa nostra scientia presentibus litteris sunt appensa. Datum anno a Nativitate Domini M°CCC°LXIII, die IIII mensis Octobris.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de beschadigde zegels van Johannes de Haren en Johannes de Scoenouwen: dat van eerstgenoemde: de H. Servatius op een veld met leliën bezaaid; omschrift: .. *haren* .. *ntor* .. *ec. s. s'vatii. tracectensis;* dat van laatstgenoemde: een veld met bezanten waaroverheen een band.

372. 1363 November 14.

Everhardus de Krummenauwe, man van wapenen, verklaart, dat hij van Gerhardus de Redekeym vice-deken en het kapittel van St. Servaas voor den tijd van twaalf jaren gepacht heeft hunne hoeve te Guls bij Coblenz, met de landerijen, wijnbergen, cijnzen en ander toebehoor, de tiend der cijnzen zoowel die van den wijn als andere, met uitzondering van de *vinum pactarium,* onder beding dat hij met zijn gezin die hoeve zal bewonen en de gebouwen in goeden staat houden, de herstellingen welke twee dagen en twee werklieden vergen, op zijne kosten laten doen; wanneer door zijne nalatigheid grootere schaden aan de gebouwen veroorzaakt worden, zullen deze voor zijne rekening komen. Zoo evenwel zonder zijne

nalatigheid, door welke oorzaak ook, grootere herstellingen dan voormeld dienen te geschieden, zullen deze zijn ten laste van het kapittel en zal hij ze laten maken en de gedane uitgaven verrekenen met het kapittel zelf of met den *prepositus vinorum,* wanneer deze rekenschap komt afnemen. Nieuwbouw, wanneer hij dit voor zijn gemak laat maken, komt voor zijne rekening en zal na afloop van den pachttijd eigendom worden van het kapittel. De aan de hoeve behoorende wijngaarden zal hij zorgvuldig bebouwen, gedurende den pachttijd bijeen houden en jaarlijks minstens een *jurnale* bemesten; deze wijngaarden beslaan te zamen ongeveer twaalf *jurnalia* en bestaan uit zeven perceelen; het eene binnen de grenzen der hoeve gelegen wordt geheeten *dy Veese;* het tweede *der acker;* het derde *fur reheust;* het vierde *groysbirke;* het vijfde *kleynebirke;* het zesde *megerine* terwijl het zevende gelegen is *in leyer vayr.* Van de wijnen en andere voortbrengselen dier wijngaarden zal hij twee derden en het kapittel een derde hebben. De landerijen en het bosch, zoo dit er is, zal hij vrijelijk gebruiken en de tiend der granen alsmede de kleine tiend en de cijnzen in geld genieten. Ten tijde van den wijnoogst zullen de uitgaven voor eten, vuur, kaarsen en andere, behalve die voor drank, voor zijne rekening zijn. Ook zal hij de uitgaven, voor den afgevaardigde, dien het kapittel zal zenden tijdens den wijnoogst, voor diens paarden en werklieden doen, totdat de wijn in de vaten is gebracht en nog drie dagen daarna. Insgelijks zal hij zulks doen, wanneer het kapittel een kanunnik afvaardigt voor den wijnoogst, voor deze, voor zijn twee paarden en helpers, behalve drank. Zoo het kapittel eenig jaar van de opbrengst en tiend zijner wijnen te Guls veertig of meer vaten verkrijgt, zal hij vijftien gulden en twee vaten wijns elk van ongeveer negen amen beuren; zoo dat getal minder dan veertig, doch meer dan twintig vaten bedraagt, zal hij acht gulden en slechts een vat van vier en een halve aam beuren, terwijl zoo die minder dan twintig vaten bedragen, hij niets zal bekomen; deze laatste bepalingen ter vergoeding voor de kosten, die hij moet maken tijdens den wijnoogst. De wijnpers en de wijnvaten zal hij in goeden staat houden en de herstellingen, die het werk vragen van twee werklieden gedurende drie dagen, zal hij op zijne kosten laten

doen; vernieuwingen daarentegen zijn ten laste van het kapittel. Aan het eind van de pachttijd zal hij de gebouwen, landerijen en wijngaarden in goeden toestand overdragen. De cijnzen in geld, verschuldigd van de hoeve, de landerijen en de wijngaarden zal hij betalen, terwijl het kapittel voor zijne rekening neemt de verschuldigde erfcijnzen van wijn. Tenslotte zal het kapittel, uit vrijgevigheid, hem telken jare geven *unum par vestium* ter waarde van tien Brabantsche marken en het laken daartoe benoodigd laten bezorgen door een bode; zoo deze dit onderweg mocht verliezen of ervan beroofd worden, zal het kapittel niet verplicht zijn hem nieuw laken te geven.

Op verzoek van Everhardus hebben de schepenen van Guls dat contract bezegeld.

Datum feria tertia post festum sancti Martini episcopi anno Domini M°CCC°LX tertio.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 52 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, waar de dagteekening is 15 November 1373.

Aangehaald in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 67.

Onuitgegeven.

373. 1364 April 8.

Wenceslas van Boheme, hertog van Luxemburg, van Lotharingen, van Brabant en Limburg en markgraaf van het H. Roomsche Rijk, beveelt Henrick van Grousselt, Joan van Grousselt, Jacob van Frepont en Johan van Ottay en zijne andere richteren en de rentmeesters van de landen van Limburg en Daelhem om de inwoners van Berneau, behoorende aan het kapittel van St. Servaas, in het rustig bezit te laten van de rechten, welke hij met het gemeld kapittel is overeengekomen en *noch beede noch ongelt noch tallia* van hen te vorderen.

Gegeven tot Brussel ach dagen in April onder onsen segele in het jaer ons Heeren 1364.

Per ducem
praesentibus dominis de Schoenvorst et Dewit secretarissen.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 658.

Onuitgegeven.

374. 1365 December 10.

Het kathedraal kapittel van Luik geeft afschrift van het charter van bisschop Johannes van 21 October 1365, waarbij deze aan de geestelijkheid van zijn diocees mededeeling doet, dat, door zijn bevel en die namens hem gegeven, aan de mannen onder hare jurisdictie om zich te begeven naar de belegering van Rummen, hij geenszins afbreuk heeft willen doen aan hare rechten.

Datum autem per copiam sub sigillo ecclesie nostre ad causas anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto, mensis Decembris die decima.

Afschrift in: Cartularium I b, *episcopalia*, fol. 15.
Afgedrukt in: S. Borman et E. Schoolmeesters, *Cartulaire de l'église Saint-Lambert de Liège*, tom. quatrième, p. 424.

375. 1365 December 12.

Sigerus de Novolapide en het kapittel van St. Servaas verklaren, dat, aangezien de regeling der rechten en verplichtingen van den camerarius hunner kerk eene herziening noodig heeft, zij *circa reformationem status, conservationem jurium et observationem morum et serviciorum officii camerarii* hunner kerk de volgende bepalingen hebben gemaakt:

De *camerarius* zal bij zijne benoeming onder eede verklaren persoonlijk te zullen resideeren, zijne bediening trouw en naar best vermogen te vervullen, de jurisdictie der *camera* nauwgezet uit te oefenen, *exercere, regere et gubernare*, geschillen over goederen behoorende tot de *camera* door kanunniken en andere laten der *camera* te doen beslechten en de cijnzen der kamer te innen en te bewaren.

Zoo van goederen der *camera* vorderingen geeischt worden, waarvoor amen wijns verschuldigd zijn, zal hij deze aan het kapittel bekend maken en onder de kanunniken laten verdeelen; van deze zal de deken een sextarius ontvangen als in zijne hoedanigheid van deken en een halve sextarius als kanunnik in het bezit eener prebende, en hetzelfde de *camerarius*, terwijl het overige op de gebruikelijke wijze zal verdeeld worden onder de kanunniken.

Wanneer hij tien amen wijns verdeelt en daarvan rekenschap heeft afgelegd in het kapittel, zal hij een elfde aam als vergoeding hebben.

Bij den dood van ieder kanunnik en bij de aanvaarding van een claustraal huis door een kanunnik zal telkens eene aam wijns uitgedeeld worden, insgelijks wanneer gezamenlijk in *processio* gegaan wordt naar de begrafenis van een persoon, die niet behoort tot de kerk of niet in de kerk begraven moet worden; van die amen wijns zullen de deken en *camerarius* ontvangen als voren; van de aam wijns evenwel, welke verschuldigd is wegens het in processie gaan naar eene begrafenis, moet hij de *cautio* in ontvangst nemen, zoo dit noodig mocht zijn en ze onder de aanwezigen verdeelen. De amen wijns, verschuldigd wegens de claustrale huizen, bij de aanneming en het overlijden van kanunniken en de begrafenissen mogen niet geteld en gevoegd worden bij die, welke wegens goederen der *camera* verschuldigd zijn en zal de *camerarius* daarvan niet meer eischen dan bepaald is.

Hij zal voldoende waarborg eischen voor het luiden der groote klokken voor overledenen, die niet bij de kerk moeten begraven worden; voor dat luiden zal hij rekenen tien schellingen ten behoeve der *fabrica* van de kerk en voor zijnen wijn zal hij vorderen een halve *sextarius* en dit slechts wanneer de overledene aan de kerk gelaten heeft ten minste een gouden mark voor zijn zieledienst en in dit geval zal hij geen *cautio* vorderen, zooals boven vermeld en geen betaling der tien schellingen voornoemd, tenzij de overledene ze uit eigen beweging geven wil.

Van de vier *propinationes* nl. met het feest der H.H. Maria Magdalena, Gallus, Katharina en met Witten Donderdag zal hij van iedere *propinatio* hebben twee *sextarii* en van de overige *propinationes* niets.

Bij het jaarlijks vullen van een vat met nieuwen wijn zal hij voor zijn zorgen een *sextarius wijns* ontvangen.

Met Witten Donderdag zal hij voor de uitoefening zijner bediening dien dag zooveel wijn in eene *thyria* van den *cellerarius* vragen als hij voldoende acht voor het officie; het overschietende zal hij ter goeder trouw aan den *cellerarius* teruggeven ten behoeve van het kapittel of van die dan het toezicht op den wijn heeft.

Met Witten Donderdag en de overige *propinationes* en bij gelegenheid als *species* en erwten in den refter uitgedeeld

worden zal hij op zijne kosten de tafellakens en handdoeken leveren; de kommen door het kapittel geleend voor den dienst op Witten Donderdag, het zilver- en vaatwerk benoodigd voor het drinken geleend, getrouw bewaren; den meest geschikten der jeugdige kanunniken aanwijzen voor de uitreiking van het *mandatum* en *ad propinandum* en zal hij de weigeraars den deken bekend maken, die ze dan naar goedvinden straffen zal. De *claustrarius* zal het vaatwerk na het gebruik schoonmaken en schoongemaakt den *camerarius* overhandigen.

Hij zal zorgen dat met Witten Donderdag de *pistores et officiati,* koud en warm water bezorgen en de overige roededragers de bediening vervullen, welke hun is opgedragen.

Op zekere feest- en bepaalde dagen was de *camerarius* gewoon de penningen uit te betalen, zooals in het getijdenboek is opgeteekend; om bepaalde redenen is dit opgedragen aan den *prepositus refectorii,* refterproost.

Iederen *focus* der banken van het kapittel, die van oudsher gewoon waren met Relieken de kerk van St. Servaas te bezoeken, is aan den *camerarius* een obool verschuldigd, waarvan deze iederen kanunnik twee denaren geven zal en zal de *camerarius zorgen,* dat door de *custodes* aan ieder, die de Relieken naar de St. Servaaskerk gebracht heeft, eene hoeveelheid wierook gegeven wordt.

Zoo een der banken weigert op den gestelden tijd met de Relieken te komen en den vereischten obool te betalen, zal de *camerarius* die bank en hare inwoners op alle mogelijke wijze daartoe laten dwingen en zoo de kosten daarvan hoog loopen zal het kapittel naar redelijkheid daarin bijdragen.

De cijnzen waarvan amen wijns verschuldigd zijn, behooren uitsluitend aan den *camerarius.*

Op triplexfeesten zal hij processie doen houden, den officiati den te volgen weg bekend maken en de noodige koorkappen bezorgen.

Hij zal de bekers, kommen en het vaatwerk, die tot de *camera* behooren, zindelijk opbergen in de kamer onder de klokken en ze ten gebruike naar geen ander vertrek laten brengen, dan met uitdrukkelijke toestemming van het kapittel, met dien verstande, dat hij na afloop der *propinationes* de zilveren bekers overhandigt aan de *custodes* ter bewaring in de *thesauraria.*

Hij zal al de wijn der *elemosina* ontvangen *ad dicas suas et fideliter dicare* en jaarlijks rekenschap daarvan geven; van deze *dica* zal iedere kanunnik en de twee vicarii, die tegenwoordig zijn bij de *quatuor horae* op het feest der H. Katherina, hebben tien kwarten en de deken zijnde kanunnik *prebendatus* het dubbele; het kapittel en de socii veertig kwarten, de elf *officiati* vier kwarten; met Kerstmis 42 personen nl. de deken, 39 kanunniken en de twee vicarii ieder 31 kwarten, makende tezamen dertien amen, vijf *sextarii* en drie kwarten; dienzelfden dag zal ieder der zes *officiati* hebben zes en een half kwarten tezamen negen *sextarii* en drie kwarten; de overste bakker veertien kwarten en ieder der vier klokkeluiders drie kwarten en de *claustarius* daarenboven drie sextarii buiten de genoemde *dica*, de *cantor* en *camerarius* een en dertig sextarii.

Bij zijne verkiezing zal ieder *camerarius pro iocundo introitu* een aam beteren wijn geven, te verdeelen tusschen den deken en de kanunniken, die aan zijne keuze deel hebben genomen.

Acta et ordinata fuerunt hec in capitulo nostro predicto omnibus ad hoc convocatis qui voluerunt et commode potuerunt interesse sub anno Domini M°CCC°LXV° die Veneris que fuit XII dies mensis Decembris..

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 42 v., Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 142 en n. 10180, fo¹. 55 en fol. 190 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 624.

Aangehaald in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 76.

Onuitgegeven.

376. 1366 Maart 29.

Sigerus deken en kapittel van St. Servaas geven aan de testamentaire uitvoerders van hun bewaarder der Relieken, Theodericus de Duobus Montibus, kwitantie der som van vijftig kleine goudgulden, welke door deze gelegaleerd zijn voor de aanschaffing van een *baldekinum ducativum* met fijn lijnwaad omgeven en met *sarracium forrandum*, te gebruiken bij den dood der kapellanen hunner kerk.

Datum anno Domini M°CCC°LXV° mensis Martii die XXIX.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Afschrift in: *Publications* etc., tom. IV, p. 438.

377. 1366 April 13.

Aymericus, episcopus Lodonensis, comes Montisbruni et audientie litterarum contradictarum domini nostri pape auditor, oorkondt, dat in zijne tegenwoordigheid meester Geverhardus de Berna, procurator bij het Hof te Rome en procurator van deken en kapittel van St. Servaas, namens dezen hem voldaan is de som van verschuldigd loon wegens de vele lastgevingen, welke hij voor hen bij het Hof van Rome tot den dag van heden uitgevoerd heeft en kwitantie daarvan gegeven heeft.

Datum et actum Avinione anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto idus Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo domini nostri domini Urbani divina Providentia pape quinti anno quarto.

Br. de Symea.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, zegel verloren.
Onuitgegeven.

378. 1366 Juni 17.

Acte van notaris Ludovicus Flaming van Mechelen, clericus van het diocees Kamerijk, meldend, dat Sigerus deken van St. Servaas in zijnen naam en dien van het kapittel aan Jordanus Viant, kanunnik van St. Maarten te Luik, betaald heeft honderd gouden denaren *ad mutonem,* die ze in ontvangst genomen heeft namens Gerardus de Bene, proost van Arnhem, toen zegeldrager van den bsschop van Luik Johannes, ten behoeve van het subsidie door het dom- en andere kapittels en prelaten van zijn diocees vrijgevig toegezegd voor de oorlogen gevoerd ter verdediging zijner kerk, dat van die som Jordanus, op bevel van den Bisschop, aan Sigerus terugbetaald heeft zes en dertig dier denaren, omdat Corbellus gezegd Hollenquarts, baljuw van den Bisschop in de Hesbay, die tegen den wil en zonder toestemming van deken en kapittel van St. Servaas die van de bewoners van Sluysen gevorderd heeft, omdat zij niet met de onderdanen van het bisdom Luik deel hebben genomen aan de overname van het kasteel Rummen.

Getuigen: .. Panek (?) en Rumboldus de Vlodorp, kanunniken der kathedraal van Luik.

.. anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto indictione quarta die decima septima mensis Junii..

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 657.
Onuitgegeven.

379. 1367 Januari 5.

Schout, schepenen en burgemeesters van Maastricht, zoowel die van den Bisschop van Luik als die van den Hertog van Brabant, oorkonden, dat de bijdrage van veertig gouden mottoenen door het kapittel van St. Servaas voor het onlangs gemaakte openbare uurwerk .. *ad fabricam horologii pro horis diurnis et nocturnis palam et publici designandis noviter facti,* eene vrijwillige en geen verplichte is geweest.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo septimo mensis Januarii die quinta.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 37 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 659.
Onuitgegeven.

380. 1368 Januari 26.

Wilhelmus heer van Manderscheit, kanunnik van St. Servaas, geeft den proost, den deken en geheel het kapittel kwitantie van de betaling der inkomsten van zijne prebende bij die kerk.

Datum anno a Nativitate Domini M°CCC°LXVIII, feria quinta post festum Conversionis sancti Pauli Apostoli.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in zwart was aan een perkamenten staart, zijnde een schild, waarop een hoekige dwarsbalk van goud; helmteeken: een tournooihoed, waarop een baniervlugt; randschrift: *S. he. Wilhelm. von Manderscheidt.*
Onuitgegeven.

381. 1368 Februari 8.

Engelbertus de Schoenvorst proost van St. Servaas, en Gobbelinus Menten *rector perpetuus* der kapel van den H. Georgius te Maastricht gaan eene overeenkomst aan. Bij het overlijden van den vorigen rector dier kapel Arnoldus, was tusschen hen geschil ontstaan over het patronaatsrecht op het altaar der H. Maagd in die kapel en het recht van voordracht voor rector van dat altaar: bij die overeenkomst werd bepaald

dat voortaan het *jus patronatus* of *jus presentandi voor dit altaar* om de beurt aan beiden zal behooren, te beginnen met den proost.

Datum et actum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo, mensis februarii die octavo.

Afschrift in: Serv. Emondts, *Varia .. collectanea ..* fol. 179, 186.
Onuitgegeven.

382. 1368 Februari 12.

Johannes, bisschop van Luik en graaf van Loon, oorkondt dat ten overstaan van zijn leenhof zittende in het kasteel van Muhaut Johannes castellanus de Montenaken heer van Bilrevelt ridder en zijn broeder Godefridus de Bilrevelt man van wapenen, aan Johannes de Schoenouwe, kanunnik van St. Servaas te Maastricht opgedragen hebben twee bunder weide te Binderveld aan den weg van Leeuwen naar Bilsen gelegen en leenroerig aan hem en de kerk van Luik wegens het graafschap Loon, die ze van hem te leen heeft genomen en *fidelitalem et homagium debitum et consuetum* gedaan heeft en hem de gunst verleend om over die beide bunders te beschikken bij testament of andersints.
Daarbij waren tegenwoordig: Arnoldus de Steynvordia, Joannes de Duras aulicus (?), Christianus de Biest, Gerardus Jurmt, Lambertus *venator* van den Bisschop.

.. anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo, die duodecima mensis Februarii.

Afschrift in: *Variorum* .. tom. VIII, fol. 205.
Onuitgegeven.

383. 1368 Mei 12.

Reynerus Huen provinciaal der Biesen en van Maastricht der Duitsche orde oorkondt, dat die orde van wege wijlen Lambertus de Capella en zijne echtgenoote Jutta, aan de priesterbroederschap van St. Servaaskerk te Maastricht verschuldigd is eene jaarlijksche rente van 4 vaten tarwe, maat van Maastricht en pacht van Hesbanie, uit 5 groote roeden land te Heer nabij het land van wijlen Coelsop[1]) schepen van Maastricht, en beloofd, dat die 4 vaten jaarlijks met het feest van den H. Andreas geleverd zullen worden.

[1]) Olbertus Colsop (Coelsop) komt voor als schepen van Maastricht van 1285 tot 1311, als schepen van het Hof van Lenculen in 1300, 1301 en 1310 en van het leenhof der proostdij van St. Servaas in 1309, 1311.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo, mensis Maii die duodecima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van het provincialaat der Duitsche Orde in bruine was; dat stelt voor: een Heilige gezeten, met nimbus om het hoofd en de rechterhand opgeheven; rechts een Kruis; omschrift onleesbaar.

384. 1369 December 10.

Overeenkomst tusschen Johannes de Scoenvorst proost van St. Servaas en Jacobus de Sancto Andrea meester of provisor van het hospitaal van den H. Antonius te Maastricht, in een geschil over het patronaatsrecht op zekere altaren in de kerk of kapel van dat hospitaal. Daarbij werd bepaald dat: het patronaatsrecht, *jus patronatus,* van alle thans in genoemde kerk of kapel gestichte altaren, met uitzondering van het pas gestichte en gewijde altaar ter eere van den H. Eligius, behoort aan Jacobus voornoemd en zijne opvolgers en zij voor de thans vaceerende of in de toekomst openvallende altaren zullen voorstellen aan deken en kapittel van St. Servaas; Johannes voornoemd en zijne opvolgers in de proostdij van St. Servaas de patronen zullen zijn van de in de toekomst in die kerk te stichten altaren en de rectoren daarvoor voorstellen zooals hiervoren.

Wat betreft het altaar van den H. Eligius, waartoe onlangs ieder hunner een rector had voorgesteld, zal dit in de toekomst om de beurt geschieden.

.. sub anno a Nativitate Domini M°CCC° sexagesimo nono, mensis Decembris die decima.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 45; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 491, waar het jaar fautief is 1306.

Afgedrukt in: Miraeus, *Oper. cit.,* tom. IV, p. 584; — *Messager des sciences historiques de Belgique 1850,* p. 366, waar het jaar ook is 1306.

385. 1370 September 12.

Johan van Schoenouwen, Diderich Croempfuyt van Havert kanunnik van St. Servaas, Herman en Lodewyc van Abousdale gebroeders, doen eene minnelijke uitspraak in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en zijn rijproost, *rietproest* Willem van Pitersheim eenerzijds en Willem van Abousdale anderzijds en bepalen, dat het kapittel en Willem van Pitersheim zullen afzien van alle

vorderingen ten laste van gene, *syne hulperen* en van al wie zij om Willem's willen eenige vordering hebben en Willem van Abousdale zijnerzijds ook afzien zal van alle zijne vorderingen op deken, kapittel en Willem van Pitersheim voornoemd en op de ondergeschikten van dat kapittel; voorts behouden zij zich *gants macht* voor om *beteringhe te setten* zoo dit voor de toekomst noodig mocht zijn.

Gegeven in den jaer ons Heren dusent driehondert seventich des doenresdachs nae onser Vrouwendach hore geborte.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met gebroken zegel van Diderich Crompfuyt[1]), zijnde een schild, waarop een slangenkoppig kruis; omschrift: † .. *S. The .. rem .. de .. vort.;* en het gebroken zegel van Herman de Abousdale[2]) : een schuinbalk vergezeld van zes biljetten geplaatst op de wijze van een ronden zoom, in het schildhoofd een barensteel.

386. 1370 September 13.

Willem van Abousdale belooft de scheidsrechterlijke uitspraak gedaan in zijn geschil met het kapittel van St. Servaas en diens rijproost Willem van Pitersheim te zullen nakomen (zie vorig nummer) *ende waint ick den vurgenoempte seegeren gehorsam sin wille soe vertyen ick op die vurgenoempte deken ende capittel, Willem van Pitersheim sine diner, ende underseten der vurscreven kerken in alle sine manieren dat vurscreven steit.*

Met hem zegelen zijne broeders Herman en Lodewyck van Abousdale.

Gegeven inden jore ons Heren dusent driehondert ende seventich des Vridachs no onser Vrouwen dach hoir geborte.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel van Hermann van Abousdale (zie vorig nummer); omschrift: .. *Herman. van. Boesdalhe;* dat van Lodewyck: het schild met biljetten, waarop een schuinbalk, in het schildhoofd eene zespuntige ster; omschrift: *S.' Lodewici. de. Enbosdale.*

---

[1]) Theodericus Crompfoet van Havert vinden wij voor het eerst als kanunnik vermeld in 1350; in 1361 was hij rijproost en 17 Januari 1379 voor het eerst als deken voorkomend; hij stierf in 1394.

[2]) Een Herman de Abousdayl, zoon van Jan de Abousdayle en Katharina, verklaart 19 Augustus 1334 voor de schepenen van Lenculen aan Margareta van Greuselt dochter van Willem van Oys verschuldigd te zijn eene jaarlijksche rente van 36 vaten tarwe.

387. 1370 October 7.

Het kapittel van St. Servaas verklaart van zijn deken Sigerus de Novolapide ontvangen te hebben de som van 212 goudgulden van de gelden hem toevertrouwd voor godvruchtige doeleinden, om daarmede te koopen ten behoeve der kerk een jaarcijns van vyf marken en zes schellingen te verdeelen onder de kanunniken, kapelanen, *socii* en *officiati* der kerk met het feest van den H. Nicolaus in de maand September en dat van Allerkinderen, welke feesten in het vervolg als *festa duplicia* zullen gevierd worden; met het feest van den H. Nicolaus [1]) zullen onder de aanwezigen bij de diensten 50 schellingen, verdeeld worden en zal de kanunnik die het Officie leidt en de H. Mis leest, twee schellingen, de kanunnik die het Evangelie zingt en hij die het Epistel zingt ieder twee denaren en de kanunnik *stans ad chorum* twee schellingen ontvangen, met het feest van Allerkinderen evenwel zullen onder de aanwezigen 50 schellingen gelijkelijk verdeeld worden.

.. anno Domini M°CCC° septuagesimo mensis Octobris die VII[a].

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 61; — Ms fonds latins n. 10180, fol. 181 v., met dagteekening 3 October.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série tom. IX, p. 77.

388. 1371 Januari 26.

Joannes van Arckel, bisschop van Luik, oorkondt, dat Theodoricus de Duobus Montibus, in leven kapelaan en schatbewaarder van St. Servaaskerk te Maastricht, bij testament aan de Lollarden aldaar, *pauperibus fratribus commorantibus Trajecti in loco qui dicitur in duobus montibus, qui vulgariter Lollardi nuncupantur*, gelaten heeft zijn woonhuis en zijn ander huis dat bewoond is door Johannes de Vleytingen en gelegen nabij zijne schuur met hun toebehooren *sub et supra cum via, introitu, exitu usuque et omnibus aliis earum pertinentiis* en deze ten allen tijde dienen zullen voor de armen en geen ander doel; dat, toen voornoemde fratres, *quorum ritus tunc ab ecclesia tollebatur*, die erflating aangenomen en eenigen tijd in bezit hadden, het gebeurde dat *sectam et conventiculam dictorum fratrum Lollardorum apostolica auctoritate per certum*

[1]) nl. Nicolaus Tolentinus op 10 September.

haereticae pravitatis inquisitorem dampnari et fuisse reprobatam; dat deze daarna tegen den wil van den erflater die huizen voor een andere bestemming wilden vervreemden, dat toen de uitvoerders van dat testament hem gevraagd hebben die huizen met hun toebehooren te willen bestemmen voor de arme scholieren van St. Servaaskerk, gewoonlijk *panistae* geheeten, dat hij dit hierbij inwilligt en toestaat.

Datum anno a Nativitate Domini M°CCC°LXXI° mensis Januarii die XXVI^a.

Afschrift in: *Liber litterarum bonorum panistarum* ..., fol. 29, op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Onuitgegeven.

389. 1371 Maart 16.

Johannes de Wambeke, kanunnik, en Wilhelmus de Sancta Margareta, scholaster en kanunnik van St. Servaas, uitvoerders van het testament van Theodericus de Duobus Montibus, kapelaan en bewaarder der Relieken van die kerk, dragen met toestemming van Johannes Dobbelsteyn[1]), cantor en provisor der arme scholieren, *panistae,* hunner kerk, aan Elizabet, de weduwe van ridder Aegidius Haspegouwers op, het huis dat weleer ingevolge testament van Theodericus voornoemd aan de Lollarden behoord heeft, waarvoor zij jaarlijks zal betalen 6 marken, half met Kerstmis en half met het feest van den H. Johannes den Dooper, onder beding dat zij of hare erven binnen de twee jaren twee dier marken in eens of in verscheidene keeren zullen lossen, elke mark met 34 enkele of 17 dubbele mottoenen.

Deze opdracht werd goedgekeurd door den deken en het kapittel van St. Servaas.

Datum anno Domini M°CCC°LXXI° mensis Martii die XVI.

Afschrift in: *Liber litterarum bonorum panistarum* ... fol. 30, op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas D.
Onuitgegeven.

---

[1]) Johannes Dobbelsteyn verkreeg bij permutatie de prebende bij St. Servaaskapittel van Egedius de Werda. Te voren was hij kanunnik van St. Pieter te Sittard en rector der kerk van de H. Katharina van de Nieuwenhof te Maastricht. Wegens zijne prebende bij St. Servaas betaalde hij aan de Apostolische Kamer 42 ponden, 17 schellingen en 14 denaren.

390. 1371 April 6.

Wilhelmus de Sancta Margareta[1]) scholaster, Nicolaus gezegd Rabet J. U. L. en Arnoldus de Tongris[2]), *canonici prebendati* van St. Servaaskapittel, doen eene scheidsrechterlijke uitspraak in een geschil tusschen den gardiaan, den lector en het convent der Minderbroeders van Maastricht eenerzijds en Johannes de Wesalia, *investitus seu rector* der parochiale kerk van St. Jan aldaar anderzijds, over de nakoming der constitutie, uitgevaardigd door Paus Bonifacius VIII en beginnende met de woorden: *Super Cathedram,* waarbij bepaald is, dat van de giften bij begrafenissen, sterfgevallen, legaten aan de Minderbroeders gedaan, een vierde moet afgestaan worden aan de parochiale geestelijkheid. De Minderbroeders hadden zich aan die Constitutie niet gestoord en van de hieronder te noemen giften en gelden niet dat vierde gedeelte aan den pastoor afgedragen. Ingevolge veroordeeling door den Cantor der kapittelkerk van den H. Petrus te Luik in deze pauselijk rechter, doen zij uitspraak waarbij de Minderbroeders aangemaand worden tot het afstaan van een vierde der volgende gelden enz. aan den pastoor van St. Jan: van 16 goudgulden *ad mutones* wegens het testament, de lijkdienst en de teraardebestelling van Wynandus Tonherinc[3]) en van een eeuwigdurenden jaarcijns van een mark aan de Minderbroeders geschonken voor het *luminare* hunner kerk; van 20 gulden wegens de begrafenis van Catharina de moeder, en Barbara de tante van Johannis Prume; van 4 gulden, wegens begrafenis, testament enz. van Ludovicus Dobbelsteyn; van 8 gulden wegens het testament en begrafenis van Longnier; van 4 gulden *ad mutones* en 4 vaten tarwe wegens het testament, lijkdienst en begrafenis van Henricus Sleswijn; van 2 gulden *ad mutones,* wegens het testament en de begrafenis

[1]) Wilhelmus de Sancta Margareta, van sinte Margreten, van Sint Margroeten, broeder van ridder, Arnoldus de Sancta Margareta, ontmoeten wij als kanunnik van St. Servaas reeds in 1342 en als scholaster in 1350; hij overleed in 1385 en werd in de St. Servaaskerk begraven.

[2]) Kanunnik Arnoldus de Tongris stichtte zijn jaargetijde, dat 17 Januari gehouden werd, met eene jaarlijksche rente van 3 marken, 12 schellingen en 4 penningen.

[3]) Winandus Tonherinc stichtte zijn jaargetijde bij schepenbrief van 19 Februari 1368.

van Theodoricus de Mauro; van 4 gulden cijns wegens testament en begrafenis van Margaretha de Pedisceque (?) van Mechtildis Bolsons; van 100 gulden wegens het testament en de begrafenis van wijlen Goswyn *ante portam cerdonum* en van diens echtgenoote Mechtildis; van het huis van wijlen Johannes van de Derde Orde wegens zijn testament, uit welk huis, dat gelegen was in de *Sulsruwe,* thans Begijnenstraat, jaarlijks gebeurd wordt 1½ mark; van de halve mark jaarcijns wegens het testament en de begrafenis van Sibilla, de zuster van Levaldus de Mosa, geïnd sedert haar dood ten bedrage van 10 oude grooten; van een mark jaarcijns en van een bed met twee paar lakens wegens testament en begrafenis van Mabilia de Hese sedert haar overlijden ten bedrage van twintig oude grooten; van 4 gulden *ad mutones* wegens het testament van Mechtildis de weduwe van Ludovicus de Bousdale; van 4 schellingen 's jaars wegens het testament van Aleydis, de moeder van Levaldus de Mosa, met de emolumenten bedragende sedert haar dood 14 oude grooten; van een inkomen van 13 schellingen wegens het testament van Joannes de Eycke, ten bedrage sedert zijn dood van 13 oude grooten.

De gardiaan .. Devolen en de lector Joannes Becker beloofden namens hun convent deze uitspraak te zullen nakomen.

.. praesentibus .. discretis viris domino Adam presbytero capellano dicti domini scholastici, Gerardo de Geylke matricolario dictae ecclesiae sancti Johannis Trajectensis et aliis quam pluribus testibus fidedignis ad praemissa vocatis et rogatis.

Datum et actum in domo claustrali dicti Domini Nicolai Rabet anno Nativitatis Domini millesimo trecentesimo septuagesimo primo, indictione nona, mensis Aprilis die sexta, hora nona vel quasi ..

Acte verleden voor notaris Aegedius de Hoelbeke.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 692. Onuitgegeven.

391. 1372 April 5.

Wenceslas van Bohemen en Johanna, hertogin van Luxemburg, Lotharingen en Brabant, beveelt den schouten, schepenen en raad der beide heeren van Maastricht te zorgen dat het

kapittel en de kerk van St. Servaas, *dir wyr een reght voght ende beschermer syn,* in hare rechten niet gekrenkt worden en de brouwers hun mout zullen laten malen in den moutmolen der kerken van St. Servaas en O. L. Vrouw, zooals zulks van oudsher haar recht is geweest en gebruikelijk, *ende daer te laeten dat XXXe vat voor die molchter.* [1])

Gegeven ter Vueren IX dage in Aprille int jaer ons Heeren duysent dryhondert seventich ende twe nae costume des bisdoms van Cameryck.

Afschrift in: Ms fonds latins n. 10180, fol. 136 v.
Onuitgegeven.

392. 1372 September 20.

De kanunniken van St. Servaas verklaren, dat het claustrale huis van hunnen deken, Sigerus de Novolapide, ten behoeve van hen, van onder te noemen altaren en het jaargetijde van wijlen deken Robinus de Millen belast is met eene jaarlijksche rente van 11 marken en 15 schellingen, betaalbaar half met Kerstmis en half met het feest van den H. Johannes den Dooper, van welke som 15 schellingen voor hen, 8 marken ten behoeve van het altaar der H. Veronica of H. Waldetrudis, en van het altaar der H. Driekoningen 1e stichting dat gelegen is in hun oude kapittelzaal, *in loco capitulari nostro antiquo,* en 30 schellingen voor rectoren van zekere altaren in hunne kerk gelegen, zoo zij bovengemelden jaardienst bijwonen; dat zij met hunnen deken Sigerus voornoemd overeengekomen zijn, zijn huis te ontlasten van den hun verschuldigden cijns van 15 schellingen met de som van 115½ goudgulden, welke hun door Sigerus betaald is en welke zij bestemd hebben *in necessarios usus* hunner kerk, dat zij Sigerus voor zijn leven jaarlijks geven zullen 3 marken en 2 kapoenen en dat na zijnen dood zij die rente van 15 schellingen op zijn huis zullen terugbekomen en zij voor zijn jaargetijde zullen geven eene jaarlijksche rente van 40 schellingen, zoodat voor het jaargetijde van Sigerus bestemd zijn 55 schellingen, waarvan de *socii* en *officiati* volgens gebruik 4 penningen zullen beuren.

Datum anno a Nativitate Domini M°CCC°LXXII° mensis Septembris die 20.

---

[1]) *Molchter, mulcter, molster, molter,* zeker deel van het meel dat de molenaar voor maalloon behield. Het werd ook *scheploon* genoemd.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 50 v. — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 181 v. — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 666, waar het jaar is 1362.
Onuitgegeven.

393. 1372 October 7.

Paus Gregorius IX hernieuwt de bulle van zijnen voorganger Innocentius II aan het kapittel van St. Servaas geschonken betreffende de bezittingen der kerk, welke *incipit vetustate consumi* en die hij nauwkeurig heeft laten inzien en onderzoeken.

Datum Avinione nonis Octobris pontificatus nostri anno secundo.

Afschrift in: Servatius Emondts, *Varia ... collectanea*, fol. 193 v.
Onuitgegeven.

394. 1373 November 24.

Henricus de Lewenbergh, *provincialis partium inferiorum* en *commendator* der Biessen van de Duitsche Orde te Maasstricht, oorkondt, dat hij voor 7 Luiksche schellingen en 3 kapoenen 's jaars van deken en kapittel van St. Servaas in erfrecht genomen heeft het huis met *curtis* en verdere dependentiën van wijlen Maria genaamd Collays op de Houtmarkt nabij de Hochterpoort gelegen, tusschen het huis van Johannes gezegd Clery en hun huis, welke rente betaalbaar is half met Kerstmis en half met het feest van den H. Joannes den Dooper, en waarvoor hij al de eigendommen van zijn orde-huis verbonden heeft.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo tertio in vigilia beate Catherine Virginis et Martyris gloriose.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10180, fol. 171.
Onuitgegeven.

395. 1374 December 23.

Johannes van Arkel, bisschop van Luik en graaf van Loon, maakt bekend, dat Joannes de Schoonouwen, priester en kanunnik van St. Servaas, voor het leenhof van Loon afstand gedaan heeft van 2 bunders weiland te Binderveld, *Binrevelt* nabij den molen *ten rutenwater* ten behoeve van deken en kapittel van St. Servaas, welke deken met name Sigerus de Novolapide, namens het kapittel hun mede-kanunnik

Johannes de Bunde[1]) tot *hominem* en *vasallum* heeft aangewezen om die beide bunders ten hunnen behoeve te verheffen.

Als leenmannen waren daarbij tegenwoordig: Bertrandus de Liers, ridder, Paulus gezegd Grave, Goeswinus de *janitor* van den Bisschop, Goeswinus gezegd van den Campe.

.. anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto die 23 mensis Decembris.

Afschrift in: *Variorum*, tom. VIII, p. 207.
Onuitgegeven.

396. 1375 Januari 5.

Acte van Arnoldus de Stockhem en van Martinus Egidii de Hoelbeke, eerstgenoemde keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, laatstgenoemde pauselijk en keizerlijk notaris en van dat Hof, waarbij Paulus prior, Nicholaus de Messche supprior en Johannes de Limborgh lector, Godefridus Prent en Arnoldus de Mosa, Predikheeren te Maastricht, namens hun klooster eenerzijds, en Johannes de Wesalia en Franciscus Lamberti, respectievelijk *investitus* of *rector presbyter* der kerk van den H. Johannes en van die van den H. Nicolaus aldaar, eene minnelijke schikking aangaan in de geschillen tusschen genoemd klooster en de beide laatsten, welke reeds lang hangende waren bij den cantor der kerk van den H. Petrus te Luik, daartoe als judex aangesteld door den H. Stoel, die reeds over deze punten uitspraak gedaan had, waarvan door voornoemd klooster in beroep is gegaan op den H. Stoel, terwijl over het vierde punt nog geen beslissing gevallen was:

Genoemd klooster zal zonder uitstel ieder der *investiti* voornoemd geven hun aandeel in de onroerende en erfgoederen en in de deswege gedane ontvangsten, zooals dit bepaald is in de gedane uitspraak, de onroerende en erfgoederen ten overstaan van den bevoegden rechter en de ontvangsten en andere goederen door gelijkwaardige, zooals reeds geschied is voor de onroerende en erfgoederen ten overstaan van Godefridus de

[1]) Johannes de Bunde van de adellijke familie van dien naam verschijnt in zijne hoedanigheid van rijproost, *praepositus equitaturae*, van het kapittel met Gisbertus de Bunde, roededrager van dat kapittel, in eene acte van 15 April 1383. Hij overleed 19 Augustus 1410 en werd in de St. Servaaskerk begraven in de kapel van den H. Antonius, thans de kapel van O. L. Vrouw in den Nood.

Vinea en Henricus de Montenaken, schepenen van Maastricht, blijkens de schepenbrieven, en met de overige goederen en ontvangsten, waarmede de *investiti* zich tevreden hebben verklaard, *exceptioni non solutae, non traditae, non numeratae sibi pecuniae penitus renuntiantes,* en geen vordering dier gelden zullen doen, behoudens het vierde deel der roerende goederen, door ridder Arnoldus Nuest aan voornoemd klooster geschonken, ten behoeve van den *investitus* der kerk van St. Jan, en het vierde deel eener zilveren kan, aan genoemd klooster gelegateerd, door Mechtildis Kanegen, voor den *investitus* der kerk van den H. Nicolaus. Daarenboven beloven de prior en broeders voornoemd namens hun klooster dat zij de boden der genoemde *investiti* zullen toestaan, om, bij begrafenis, uitvaart, *septimum, trigesimum* en *primum anniversarium* van alle personen die in hun convent begraven worden, te *numerandum* de gelden die bij die gelegenheden aan het hoogaltaar en vóór de afsluiting van het koor hunner kerk gedurende de hoogmis worden geofferd en zoo deze dan geen boden hebben gezonden, dit zal gedaan worden door de leden van hun convent. Ten slotte werd bepaald, dat, zoo blijken mocht en bewezen zijn, dat het klooster wegens begrafenissen in hun convent van wie ook, eenige andere erfgoederen verkregen heeft, waarvan het vierde deel rechtens *juxta decretalem super cathedram* genoemde rectoren toekomt en hun dat nog niet uitgekeerd is, zij dit ten overstaan der dekenen of vicedekenen van St. Servaas- en O. L. Vrouw-kapittel zonder vorm van proces mogen vorderen. Zoo het klooster vermelde *assignatio* en *satisfacio* van het bedoelde vierde deel na verzoek en gegeven bewijs door de *investiti,* niet wil geven, en dit dezen laatsten bij rechterlijke uitspraak toegewezen is, zal het klooster gehouden zijn niet slechts dat vierde deel, maar ook de genoten voordeelen van dat vierde deel te vergoeden.

.. praesentibus ibidem unacum Godefrido de Vinea et Henrico de Montenaeken scabinis oppidi Trajectensis praedictis, honestis et discretis viris domino Godefrido dicto Felix, domino Wilhelmo de Porta, presbyteris capellanis ecclesiae beatae Mariae oppidi Trajectensis, Gerardo de Geylke clerico matriculario dictae ecclesiae sancti Johannis, Godefrido de Leve, et quam pluribus aliis testibus fidedignis ad praemissa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate Ejusdem (nl. Domini) millesimo trecentesimo septuagesimo quarto, indictione decima tertia, mensis Januarii die quinta, hora Vesperarum vel circiter.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 680.
Onuitgegeven.

397. 1375 Augustus 16.

Wenceslas, hertog van Luxemburg, Lotharingen, Brabant en Limburg en markgraaf van het H. Roomsche Rijk en Johanna, hertogin dier landen en markgravin, verklaren de immuniteit van het dorp en heerlijkheid Berneau [1]) en dat deze vrij is van elke *vollist, bede ende scattinge,* en gelasten hunnen drossaard van het land van Daelhem dat dorp en heerlijkheid *egeinen kort noch scaade en doet voor der beden wille.*

Gegeven te Loven XVI dagen in Oest int jaar ons Heeren 1375.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10180, fol. 15 v. (27 v.).
Onuitgegeven.

398. 1375 October 6.

Paus Gregorius XI hernieuwt en bekrachtigt de bulle van zijnen voorganger Innocentius II van 31 Maart 1139, waarbij deze de kerk van St. Servaas bevestigt in hare bezittingen.

Datum Avinione secundo Nonas Octobris pontificatus nostri anno quinto.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10178 *litt. pontif.* fol. VIII (3) en n. 10180 fol. 38 v. en fol. 191 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 770.
Onuitgegeven.

399. 1375 November 29.

De hertogen Wenceslas en Johanna van Brabant oorkonden, dat zij — *onsen lieven Heere Gode van hemelryck teeren ende te loven ende om sonderlinge gratie, jonsten ende genaeden willen, die wy hebben ende dragen tot onsser Kircken van sinte Servaes te Tricht inden Krisdom van Ludick gelegen, der wy een voecht ende beschermer zyn* en omdat de kanunniken dier kerk beloofd hebben een eeuwigdurig jaargetijde te houden voor hen en hunne voorzaten de Hertogen van Brabant en hun en hunne *ambachtslieden* vergeven hebben zoo zij *enige onpunct-*

[1]) Berneau, thans gemeente der provincie Luik, kanton Daelhem, was voorheen eene heerlijkheid, eene der elf banken van St. Servaaskapittel.

lycken ende onbescheydelicken schaede hun aangedaan hebben, — hun de volgende renten en cijnzen, welke deze verschuldigd zijn, hebben kwijtgescholden, n.l. 4 schellingen en 6 penningen van den landcijns, 4½ penningen uit 't huis gelegen bij 't klooster der Wittevrouwen te Maastricht en bewoond door Gooswyn van St. Joris; 4½ penningen uit het huis *van Duras* bewoond door Henrich die Groot; 2 penningen uit het huis *int eggerixgaet* bewoond door Jan Coen, deze burgers zijn *alle gewinne* verschuldigd te Lenculen; 5 vaten tarwe en 5 vaten gerst *met den rechte* en vier penningen uit vijf morgen land behoord hebbend aan Marie van Bemelen; 1½ penning uit het huis van Jan van Susghen te Lenculen; 6 penningen uit een bunder land bij *Sint-Servaes brueck*; 14 penningen en een hellinc uit twee bunders en zeven en een halve groote roeden land, waarvan tien groote roeden gelegen zijn te Wilre bij Sint Pouwelsland, 10 op *Hermans berch*, 10 bij den windmolen en de overige acht en een half bij Kesselt; verder de volgende cijnzen *van der commuden:* 32 schellingen, 6 penpenningen en 32½ kapoenen; 15 penningen en 1½ kapoen; 5 schellingen en 5 kapoenen; nog 5 schellingen en 5 kapoenen; 2½ schellingen en 2½ kapoen; nog 2½ schellingen en 2½ kapoen; 2 penningen en 1/6 kapoen; ½ penning en 1/22 kapoen.

Gegeven te Bruessel int jaer ons Heeren duysent driehondert vyffentzeventich negenentwintich dage inder maendt van November.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 154; — Ms. fonds Latins, n. 10180, fol. 270; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 697.
Onuitgegeven.

400. 1375 December 18.

Sigerus de Novolapide, deken en het kapittel van St. Servaas nemen de schenking van meerdere jaarrenten en cijnzen aan, hun gedaan door de hertogen van Brabant Wenceslas en Johanna en beloven een jaardienst voor hunne voorouders alsmede op den dag van hun beider overlijden en in de toekomst voor hen een plechtigen dienst te houden *cum campanarum omnium compulsatione ut moris est, et prosternatione duorum vestium deauratarum quatuorque candelarum grossarum circumpositione in chori nostri medio,* en het bedrag dier cijnzen en renten dan te verdeelen onder de kanunniken, kapelanen,

socii en *officiati* die bij die diensten zullen tegenwoordig zijn geweest (zie vorig regest).

Datum anno a Nativitate Domini M°CCC° septuagesimo quinto, mensis decembris die XVIII°.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.
Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 271, waar het jaar is 1373; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol., met als datum 18 October 1375.
Onuitgegeven.

401. 1376 Juni 2.

De *sculteti, scabini, consules, jurati et tota universitas opidi Trajectensis, tam hominum reverendi in Christo patris domini episcopi Leodiensis, quam magnifici principis domini ducis Brabantie*, verklaren, dat zij in dank hebben aangenomen de gelden, welke de deken en het kapittel van St. Servaas voor zich, hunne kapelanen, *socii, choraules* en roededragers welwillend in den loop van dat jaar gegeven hebben *pro munitione et fortificatione dicti opidi de muris et fossatis* en verklaren, dat dezen tot die schenking niet verplicht waren en zij geenszins bedoelen aan hunne vrijheden en privilegien afbreuk te doen.

.. anno a Nativitate Domini M°CCC°LXXVI, mensis Junii die secunda.

Afschrift in: Cartularium III fol. 38; — Ms. *De exordio et vetustate Trajecti ad Mosam*, fol. 53 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178 *litt. episcoporum et prepositorum*, fol. 184; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 679.
Onuitgegeven.

402. 1376 December 19.

Johannes van Arckel, bisschop van Luik, verklaart ongeldig het besluit door de stad Luik en de steden van het land van Luik genomen om de geestelijkheid een derde te laten betalen van de zestienduizend gulden, welke zij beloofd hebben bij het sluiten van den vrede met hem.

Datum et actum Leodii in palatio nostro episcopali presentibus ibidem venerabilibus et circumspectis viris dominis Petro Begonis de Condrosio ac Roberto de Freta de Ardenna archidiaconis, Balduino de Montenaken cantore ac vicedecano ecclesie nostre Leodiensis, Walthero de Charneur ac Conrardo de Driel canonicis Leodiensibus necnon Huberto de Donc thesaurario et canonico ecclesie beate Marie Tra-

jectensis, Johanne de Endmich armigero ac Wilhelmo de Monkenborgh canonico Thenensi testibus ..

.. anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo sexto, indictione decima quarta, secundum stylum curie nostre Leodiensis, mensis Decembris die decima nona, hora misse vel circiter ..

Acte opgemaakt door Johannes Arnoldi junioris dicti quondam de Scorlamento, notaris van het Hof en van het Cathedraal kapittel van Luik.

Afschrift in: Cartularium I, b. *episcopalia*, fol. 16.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. XIV, p. 140.

403. 1377 September 10.

Keizer Karel IV oorkondt, dat de proost, deken en kapittel van St. Servaaskerk, *que ex fundatione Romanorum Imperatorum et Regum predecessorum nostrorum, qui eam ut peculiarem capellam, hiis et aliis multis privilegiis dotaverunt pariter et ornarunt*, bij hem er op gewezen hebben, dat zij steeds de bevoegdheid hebben gehad en nog hebben om door de schepenen hunner banken en heerlijkheden de misdadigers die in die banken en hun district *homicidia, rapinas, incendia, spolia et alia similia aut majora crimina* bedreven hebben of bedrijven, te veroordeelen en voor altijd hun burgerlijke eer te ontnemen, doch dat *propter prohibiciones, comminaciones, concessiones, oppressiones, metum aut vim*, die misdadigers of hunne handlangers de uitvoering dier rechtspraak belemmerden en de rechters geen vonnis durfden vellen, tot groot nadeel van hun recht, dat zij hem verzocht hebben door een geschikt middel daarin te willen voorzien; dat hij, overwegende, dat de kerk van St. Servaas *sacri Imperii capella peculiaris, alium quam Romanorum Imperatorem superiorem in temporalibus non habeat nec cognoscat*, hun de bevoegdheid verleent om zoo dikwijls als de rechters bovengenoemd in de uitoefening hunner rechterlijke macht verhinderd worden en deze niet kunnen ten einde brengen, zij die gevallen mogen doen voortzetten en beëindigen door de schepenen van de proostdij onder leiding van den proost van het kapittel, den rijproost der betrokken bank en den schout van Vleytingen en dat deze uitspraak bindend zal zijn voor geheel het Rijk.

Testes hujus rei sunt: illustres: Wenceslaus Saxonie et

Lunenbergensis dux sacri Imperii Archimarescallus, Sigismundus Marchio Brandenburgensis sacri Imperii archicamerarius; principes electores: venerabilis Johannes archiepiscopus Pragensis Apostolice Sedis legatus, Galeardus Spoletanus Apostolice Sedis nuntius et Wenceslaus Lubucensis ecclesiarum eposcopi; spectabiles: Burchardus de Hardeck et Albertus de Lyndaw comites; nobiles: Petrus de Wartemberg, magister curie, Thuno de Coldicat magister camere imperialis et alii quam plures nostri et Imperii sacri principes, nobiles et fideles presencium sub bulla aurea Typario nostre majestatis impressa testimonio litterarum.

Datum Tangermunde anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, indicione quintadecima, IIII° Idus Septembris, regnorum nostrorum anno tricesimo secundo, imperii vero anno vicesimo tercio.

Acte erkent door Nicolaus proost van Kamerijk, keizerlijk protonotaris namens Ludovicus aartsbisschop van Mainz archicancellarius des Rijks voor Germanië.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in goud, hangende aan een geel en zwart zijden koord. Het zegel stelt voor: den Keizer aanziende gezeten op een troon, dragende op het hoofd de kroon, houdende in de rechterhand den scepter eindigende in eene lelie en met de linker den wereldbol waarop een kruis; rechts van hem het wapen des rijks, links dat van Boheme; omschrift: *Karolus quartus divina favente clementia Romanorum imperator semper Augustus et Boemie rex.* — Keerzijde: eene vesting met poort waarop de woorden: *Aurea Roma;* omschrift: *Roma. caput. mundi. regit. orbis. frena. rotundi.*

Afschrift in: Cartularium II a. *imperialia,* fol. 71 v.; — Ms. fonds Latins, n. 10178, *litterae imperatorum,* fol. XVII; n. 10179, fol. 32 en n. 10180, fol. 64 v. en fol. 288; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 701; — *Varia ... collectanea,* fol. 82.

Onuitgegeven.

404. 1377 September 10.

Keizer Karel IV benoemt den Aartsbisschop van Keulen en de hertogen van Brabant en Gulick tot *conservatores, judices et protectores perpetuos* van de *privilegia, libertates, graciae, jurisdictiones et indulta,* door zijne voorgangers de Keizers, Roomsche Koningen, door hem zelf en anderen gegeven aan den Proost, deken en kapittel van St. Servaaskerk, die in de uitvoering der rechtspraak hunner banken, in hunne privilegiën, immuniteiten en goederen, zoo door geestelijke als wereldlijke vorsten, graven, baronnen, edelen en regeeringen van gemeen-

ten en dorpen belemmerd en benadeeld worden, daar het hun zeer moeilijk en soms te laat is om in dergelijke gevallen bescherming te bekomen van den Keizer of Roomschen Koning, die zij *in temporalibus* tot eenigen *superior* hebben.

Getuigen als in het vorige regest.

Datum Tangermunde anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo indictione quintadecima, IIII° Idus Septembris, regnorum nostrorum anno tricesimo secundo, imperii vero vicesimo tercio.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met gouden zegel aan geel en zwart zijden koord (zie vorig regest).

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, fol. 30, waar de dagteekening is III Idus Septembris (11 September); n. 10180, fol. 63 en fol. 286 met dezelfde dagteekening; — *Varia ... collectanea*, fol. 72.

Onuitgegeven.

405. 1378 April 1.

Johannes van Arkel, bisschop van Luik, geeft een transumpt van zijn charter van 19 December 1376 (zie no. 402), waarbij hij nietig verklaart het besluit van de stad Luik en der steden van het land van Luik, om de geestelijkheid van zijn diocees te doen bijdragen voor een derde deel in de som van zestienduizend gulden, hem door die steden toegezegd bij het stichten van den vrede met elkander.

.. anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, mensis Aprilis die prima.

Afschrift in: Cartularium I. b. *episcopalia*, fol. 16.

Onuitgegeven.

406. 1378 Juni 20.

De voogd, schouten, schepenen, burgemeesters, gezworenen en *tota communitas* van Maastricht, zoo van den Bisschop van Luik als van den Hertog van Brabant, oorkonden dat zij in dank ontvangen hebben de som gelds, welke deken en kapittel van St. Servaas voor zich en hun onderhoorigen welwillend gegeven hebben *pro munitione et fortificatione dicti opidi de muris et fossatis*, verklaren dat deze tot die bijdrage *de jure* niet verplicht waren en geenszins bedoelen hen in hunne rechten en privilegiën te verkorten.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo octavo mensis Junii die vicesima.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 38 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 713; — *Variorum*, tom. III, fol. 569; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 163.

Onuitgegeven.

407. 1380 Mei 29.

Philippus, hertog van Brabant, gelast zijnen schout en zijne schepenen van Maastricht om uitvoering te geven aan het vonnis door het hof der *cameraria* uitgesproken tegen de wanbetalers van cijnzen en de *laatschappen*.

Vermeld in het fragment eener lijst der charters van St. Servaaskapittel op het Rijksarchief te Maastricht, fol. 23.

408. 1381 Juni 27.

Nycolaus, abt der Benedictijner abdij te Gembloux, geeft een vidimus van het charter van 1199, waarbij de deken en het kapittel van St. Servaas verklaren geen recht te bezitten op het domein van Lieshout.

Datum anno a Nativitate Domini M°CCC°LXXX primo, mensis Junii die vicesima septima.

Uitgegeven in: C. R. Hermans, *Bijdragen tot de geschiedenis, oudheden, letteren, statistiek en beeldende kunsten der Provincie Noord-Brabant*, tom. I, p. 201—204.

409. 1382 Mei 24.

Petrus, kardinaal met den titel van den H. Athanasius en aartsdiaken van Hespengouw diocees Luik oorkondt, dat voor zijne archidiaconale rechtbank Ludovicus Poelvaets en Johannes Corenmerke, *mamburni seu provisores fabrice ac luminaris* der parochiale kerk van Fleytynghen, zich beklaagd hebben, dat, hoewel door hen en zeer vele inwoners dier parochie daartoe verzocht de deken en kapittel van St. Servaas nalatig zijn en niet willen laten doen de noodige herstellingen aan hunne kerk en andere werkzaamheden waartoe deze wegens het genot der tiend verplicht zijn n.l. *ad reparacionem defectuum ruinosorum et vitrearum fenestrarum, ad campanam banalem, ad calicem et alia ornamenta summi altaris, .. necnon ad candelas cereas ponderis unius libre singulis annis ac ad tenendum taurum et aprum pro communi utilitate parochianorum*, en zelfs de glazen vensters hebben laten uitbreken en wegnemen; dat hij daarin willende tegemoet komen door minnelijke schikking, na de beide partijen bij monde van haar zaakgelastigden, n.l. Arnoldus gezegd Hane van Vleytingen en Johannes clericus van Laaf-

feld, namens de parochianen dezer plaats en Johannes van Gherdinghen namens deken en kapittel van St. Servaas gehoord te hebben en den raad van bekwame personen te hebben ingewonnen, het kapittel van St. Servaas veroordeelt *ad reparationem defectuum ruinosorum navis dicte ecclesie seu caducorum videlicet ad solam reparacionem cooperture dicti navis in ligneis et tegulis,* volgens gebruik van het Concilie van Maastricht, waartoe Vleytingen behoort, *et trium fenestrarum vitrearum in choro ipsius ecclesie ministrantium et eciam aliarum duarum fenestrarum vitrearum in navi ecclesie predicte lumine juxta crucem infundancium; item ad campanam banalem dicte ecclesie procurandam et ad ornamenta competentia majoris altaris dicte ecclesie atque ad duas candelas ponderis unius libre cereas singulis annis procurandas et ad taurum unum et aprum ipsius loci multitudini utiles educandos tamen et custodiendos ab ipsius loci incolis bona fide;* wat betreft den kelk met toebehoor van het hoogaltaar hunner kerk zullen de inwoners van Vleytingen, zoo deze door hunne schuld of nalatigheid ontbreekt, een nieuwen behoorlijken vóór het feest van Maria Hemelvaart verschaffen en zullen de deken en kapittel in dien tusschentijd een behoorlijken kelk met pateen te leen verstrekken.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo in vigilia supradicti festi Pentecostes.

Afschrift in: Cijnsregister van Vleytingen van 1378, fol. 40 v. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

410. 1383 April 15.

Johannes Drake, schout en schepen, Ghiselbertus Walteri, Servatius Nicolai, Henricus Vos, Anthonius de Ponte, Tilmannus Mosschart en Petrus Arnoldi, schepenen van Sluisen [1]), oorkonden, dat Arnoldus de Stochem [2]), priester, meester van het hospitaal van St. Servaaskapittel, aan Johannes gezegd Nulensone van Elst in erfpacht opgedragen heeft

---

[1]) Sluysen, Sluise, Sluse, een der elf banken van St. Servaaskapittel, thans eene gemeente van Belgisch Limburg onder het kanton Tongeren.

[2]) Arnoldus de Stockheim gezegd Gans is geboortig van het dorp Stockhem. In 1381 werd hij door het kapittel van St. Servaas aan het hoofd gesteld van zijn hospitaal met den naam *magister* of *provisor*. Als zoodanig wordt hij genoemd in eene acte van 1399; hij overleed in de eerste jaren van 1400.

twee bunders en ongeveer vier en een halve groote roeden bouwland onder Sluysen in de vijf volgende perceelen gelegen tegen eene jaarcijns van 20 vaten rogge maat van Tongeren en negen denaren min een copetum, betaalbaar te Maastricht met het feest van den H. Andreas en te leveren op den graanzolder van het hospitaal; dat deze tot onderpand voor die betaling en levering gesteld heeft een mud spelt uit den tuin van Johannes, zoon van Nicolaus Junioris en den tuin van Ghiselbertus Walteri van Malle, te Sluysen gelegen, onder beding, dat zoo die pacht ten deele of in het geheel niet op den gestelden tijd betaald is, Arnoldus of zijne opvolgers de hand zullen kunnen slaan aan het gestelde onderpand en dat het land niet mag gescheiden worden maar in ééne hand moet blijven.

Die perceelen zijn: 21 groote roeden tusschen Sluysen en Elst in het veld *boven Rudenhoven* geheeten tusschen land van Wilhelmus de Ponte; ongeveer drie groote roeden aldaar gelegen naar den kant van Elst nabij het pad *Elsterpetken* geheeten tusschen land van Wilhelmus de Berghe en dat der kinderen van Nicolaus de Sluysis; ongeveer dertien groote roeden ter plaatse *op loere cule* tusschen land, voorheen van de Vrouwe van Gudegoven, thans van de broederschap van kapelanen van het hospitaal van St. Servaas, land van Wilhelmus Spyts en land van de Tafel van den H. Geest van Millen; ongeveer vijf groote roeden tusschen Millen en Sluysen nabij de *mergelcule* en twee en een halve groote roeden daarbij gelegen ter plaatse *op huseler cule* tusschen land van voornoemd hospitaal en land van meester Johannes gezegd Stermer de Vrodener.

De acte werd opgemaakt door Lambertus Liberti de Hoerne, clericus te Maastricht, pauselijk en keizerlijk notaris.

.. presentibus .. Johanne de Bunde canonico et preposito equitature ecclesie sancti Servatii predicte, domino Johanne de Ligno presbytero officiante ecclesiam de Sluysis, Johanne Schwanenbergh locum prepositi dicte ecclesie sancti Servatii protunc ibidem tenente Ghiselberto de Bunde virgifero dicte ecclesie sancti Servatii, Henrico Groman precone prescripto et pluribus aliis testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter de rogatis.

Acta fuerunt hec Sluysis anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo tercio, indictione sexta, mensis Aprilis die decima quinta ..

Afschrift in: *Registrum litterarum ... fraternitatis* B fol. 51 v. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas D.
Onuitgegeven.

411. 1383 April 15.

Schout en schepenen van Sluysen met name Johannes Drake enz. (zie vorig nummer) oorkonden, dat Arnoldus de Stockhem, priester en meester van het hospitaal van St. Servaas, aan Nicolaus, zoon van wijlen Nicolaus de Millen, wonende te Sluysen, voor *22* vaten rogge maat van Tongeren en negen penningen en een copetum 's jaars in erfpacht gegeven heeft ongeveer *2* bunders en 6½ groote roeden akkerland in vijf perceelen onder Sluysen gelegen, welke pacht en cijns jaarlijks geleverd en betaald moeten worden met het feest van den H. Andreas op zijne kosten en risico op den graanzolder van het hospitaal, dat Nicolaus tot onderpand gesteld heeft eene mud spelt 's jaars uit den tuin van Anthonius de Ponte geheeten *op den grooten hoeff*, en daarbij dezelfde voorwaarden zijn gesteld als vermeld in het voorgaand regest.

De perceelen zijn: ongeveer 14 groote roeden tusschen Sluysen en Millen in het *solvelt* tusschen land van bovengenoemd hospitaal en dat van Ricaldus de Leuth; 16 groote roeden tusschen Sluysen en Elst in het veld *boven Rudenhoven* tusschen land van het kapittel van St. Servaas en land van genoemd hospitaal, thans in pacht bij Johannes de Elst; 4 groote roeden *opt roet* aan het *Elstpetken* tusschen land weleer van de vrouwe van Gudegoven, nu van de broederschap van kapelanen van St. Servaaskapittel; 5 groote roeden tusschen Sluysen en Nederheym [1]) ter plaatse *over die Jeker* tusschen land van Thomas Spyt en land van genoemd hospitaal in pacht bij Johannes van Elst; 8 groote roeden ter plaatse *op gein Kelle* nabij land van het hospitaal voornoemd.

Getuigen als in vorig regest.

Acta fuerunt hec Sluysis in pomerio Henrici dicte Groman de Sluysis anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo tertio, indictione sexta, mensis Aprilis die decima quinta.

Afschrift in: *Registrum litterarum ... fraternitatis* B, fol. 48 v.
Onuitgegeven.

---

[1]) Nederheim, een der dorpen van Redemptie, thans gemeente van het kanton Tongeren, Belgisch Limburg.

412. 1386 Mei 7.

Johannes de Wesalia, *investitus seu rector* van St. Janskerk te Maastricht, Reinerus de Wert, schoenmaker en Nicolaus Hoesschen, lakenwever, als *magistri seu gubernatores fabrice seu luminaris* van genoemde kerk, oorkonden, dat zij uit grooten nood en ter voorkoming van nog meer nadeel aan het kapittel van St. Servaas verkocht hebben eene jaarlijksche rente van 20 Luiksche schellingen, welke wijlen Johannes de Schoonouwen, kanunnik en scholaster der kerk van Hoei, bij testament voor zijn jaargetijde aan hunne kerk gelaten heeft, waarvan de helft voor den investitus, uit de weiden, cijnzen en kapoenen van het kapittel van St. Servaas te Binderveld, voor welke helft van den investitus de kerkmeesters voornoemd hem en zijne opvolgers eene rente van 10 schellingen, 15 penningen uit het erf *de Gulke* thans van Lula de weduwe van Christianus de Cacabo op de Munt toewezen.

Op verzoek van Robinus de Swalmen, kanunnik, namens het kapittel werd deze acte verleden voor notaris Lambertus. .. presentibus ibidem unacum honestis viris dominis Robino predicto et Andrea Suderman canonicis predicte ecclesie sancti Servatii, discretis viris domino Gerardo de Gelke presbytero, Huberto de Helmont, Gerardo de Overmunt clericis et Johanne Sleiswent pannifice laico testibus fidedignis dicte Leodiensis diocesis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec in sepedicta ecclesia sancti Servatii in dextro parvo choro sub anno, indictione, mense, die et hora quibus supra (n.l. anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indictione nona, mensis Maii die septima, hora Vesperarum vel quasi.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 141 v.
Onuitgegeven.

413. 1386 October 24.

Acte van Theodericus Andree de Werdena, pauselijk en keizerlijk notaris, meldend dat de kanunniken van St. Servaas met name Gerardus de Redekem, vice-deken en cantor, Johannes Egidii proost van St. Lambert te Luik, Godefridus de Pomerio deken van Aken, Jacobus Lupi deken van St. Paulus te Luik, Gerardus de Monthenaken, Mathias de

Novolapide, Ruthgerus Tengnagel, Andreas Zuderman, Theodricus de Wilre, Johannes Blanckart, Johannes de Bunde, Johannes Logge (?) scholaster, Henricus de Lavatorio, Amelius de Wange, Alanus Avis, Gerardus Flerus, Hermannus de Tongris, Everardus de Reys, Jacobus Zurra, Wilhelmus de Sancta Margaretha, Wilhelmus de Momalia, Henricus de Charnoir, Johannes de Anz en Gyselbertus de Guetsghoeven, hun kapittelvergadering houdende in het huis van hun medekanunnik Mathias de Novolapide voornoemd, gelegen *infra emunitatem* hunner kerk, besloten hebben, dat voor het vervolg van de processen voor hen gevoerd in beroep zal gegaan worden bij het kapittel van St. Lambert te Luik.

.. presentibus ibidem discretis viris domino Henrico de Molendino presbytero, Gerardo de Ghelke et Johanne Boerslap clericis.

Acte daarvan werd opgemaakt door Theodericus Andree de Werdena, pauselijk en keizerlijk notaris.

Anno a Nativitate Ejusdem (nl. Domini) millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indictione nona, mensis Octobris die vicesima quarta hora post Summe Misse decantationem ..

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik fonds St. Lambert, n. 885.
Afgedrukt in: S. Bormans et E. Schoolmeesters, *Cartulaire de l'église Saint Lambert de Liège*, tome IV, p. 646.

414. 1386 November 28.

Gerardus de Redekem, vicedeken en cantor, en het kapittel van St. Servaas, oorkonden, dat zij en het personeel hunner kerk voor hooger beroep evenals de kapittelkerken van Luik onderworpen zijn aan de jurisdictie van het kathedraal kapittel dier stad.

Datum et actum in loco capitulari ecclesie nostre predicte sub anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, mensis Novembris die vicesima octava.

Oorspr. op het Staatsarchief te Luik fonds St. Lambert, n. 886.
Vermeld ibdem p. 647.
Onuitgegeven.

415. 1386 December 1.

Acte van Ulricus Meyer, clericus van het diocees Bremen, pauselijk en keizerlijk notaris, meldend dat Johannes de Cham-

bris J. U. D. kapelaan van Paus Urbanus VI en auditor van de Pauselijke rechtbank, den deken van St. Servaas, Theodericus de Havert veroordeelt tot het herroepen van de besluiten door hem genomen tegen de kapelanen en clerici dier kerk en tot het teruggeven van de in beslag genomen *denarii chorales* over het jaar 1384—1385 ten bedrage van 236 marken en tot betaling der proceskosten door hem nog nader te bepalen.

De zaak was deze. Van onheugelijke tijden af genoten de kapelanen en *clerici chorales* van St. Servaas de opbrengsten en baten van stichtingen voor jaargetijden en sommige feesten, gewoonlijk *denarii chorales* geheeten. Op verzoek van Johannes de Wesalia, *investitus seu rector* der parochiale kerk van St. Jan, hadden de deken en kanunniken van St. Servaas geëischt, zijn coadjutor of kapelaan en zijn matricularius, die niet voor hun leven worden benoemd, doch door den pastoor naar believen worden aangesteld en afgezet, en ook geen deel uitmaakten van het corps van St. Servaaskerk, noch van de kapelanen en clerici dier kerk, te doen opnemen onder het getal dier kapelanen en *clerici*. Dit was tegen de privilegiën en rechten dezer laatsten. De deken liet het niet bij deze vordering maar gelastte Lambertus de Horne, rentmeester dier dinarii en Jacobus Judei, *clericus scriptor* der kapelanen en *clerici*, onder bedreiging van verlies hunner bediening, dien kapelaan en matricularius in te schrijven op de lijst der deelnemers van de *denarii chorales* en hun deze naar rato uit te deelen. Johannes Judei ontstelde, gaf zijn ontslag aan de kapelanen en *clerici chorales*, die in zijn plaats benoemden hun medekapelaan Johannes de Lovanio. De deken en kapittel kwamen tegen die benoeming in verzet en bedreigden deze met excommunicatie en verlies van zijn beneficii die benoeming te aanvaarden, en gaven den ontvanger van het kapittel Wilhelmus gezegd Virgifer last de hoeveelheid graan, welke jaarlijks den kapelanen en *clerici chorales* werd geleverd voor het bakken van brood en hun op die feest- en jaargetijdedagen uitgedeeld, noch aan den secretaris noch aan den bakker dezer te leveren, doch aan den onlangs door het kapittel benoemden schrijver Johannes Judei. Intusschen had de deken die granen van het jaar 1384 Sept. tot Sept. 1385 ten bedrage van 236 marken in beslag laten nemen bij den ontvanger Godefridus gezegd Felix. Inmid-

dels werd die zaak gebracht voor de pauselijke rechtbank, waarin door paus Urbanus VI tot auditor werd aangewezen Andreas Boret J. U. D. zijn kapelaan, kanunnik Wellensis. De procurator van de kapelanen en *clerici chorales* Reynier de Schoonvorst eischte bij monde van meester Symon Sasse herroeping van al hetgeen tegen dezen door den deken en de zijnen was gedaan. Aangezien Andreas dit proces niet kon volvoeren wegens zijn vertrek *ad partes Anglicanas,* benoemde de Paus in zijne plaats tot auditor zijn kapelaan Johannes de Chambris J. U. D., die de procedure voortzette en het hierboven gemeld vonnis velde, dat gehecht werd aan de deur der kerk van den H. Sixtus.

.. presentibus ibidem discretis viris, magistris Joanne Stunke de Marpurg et Walthero Giselberti de Endhoven clericis Maguntine et Leodiensis diocesium, notariis publicis scribisque nostris, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indictione nona, die vero Sabbati prima Decembris, Pontificatus domini nostri, domini Urbani pape sexti predicti anno nono.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas D. Zegel verloren.

Uitgegeven in: *Publications de la Société historique et archéologique* ... tom. V, p. 166.

416. 1388 Mei 6.

Wilhelmus de Breda [1]) deken en de kanunniken van O. L. Vrouw geven in eeuwigdurende pacht aan het kapittel van St. Servaas hun tiende, *linderthiende* geheeten, van meerdere perceelen land tusschen de groote tiend van Maastricht gelegen, voor 5 mudden en 12 vaten graan, half koren, half rogge, 5 schellingen en 6 penningen, 5½ groote ponden was en 5½ kapoen 's jaars, de granen met het feest van St. Andreas op zijn kosten te bezorgen op den graanzolder, de cijns met het feest van St. Petrusbanden (1 Augustus), de was met Allerheiligen en de kapoenen met Kerstmis ten huize van hun rentmeester.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo, mensis Maii die sexta.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 143; — *Diplomata Trajectensia de*

[1]) Wij vinden hem als deken vermeld nog in 1406.

anno 800 ad 1399, fol. 1; — *Registrum documentorum insignis ecclesie collegiate B. Marie Virginis*, tom. I, fol. 73, op het Rijksarchief te Maastricht, fonds O. L. Vrouw. D.
Onuitgegeven.

417. 1388 Mei 15.

Franciscus L a m b e r t i, plebaan der parochiale kerk van den H. Nicolaus te Maastricht, verklaart, dat hij als gedelegeerde van Johannes M a g n i, deken van den H. Bartholomeus te Luik, op diens lastgeving, blijkens acte opgemaakt door den notaris Johannes d e R i v o, den deken van St. Servaas, Theodericus d e H a v e r t, het tegen hem geveld vonnis beteekend heeft en dat heeft laten voorlezen door den priester-notaris Jacobus H e y, en Theodoricus voornoemd een afschrift er van gevraagd heeft dat op zijn kosten door den notaris Henricus S p i l m a k e r anders gezegd G o l l e n gemaakt is.

.. presentibus ibidem discretis viris et honestis dominis Johanne Z a c de Petersen sancti Servatii, Johanne d e P u t e o beate Marie Virginis ecclesiarum Trajectensium presbyteris cappellanis, necnon Thoma D o b b e l s t e e n in artibus magistro et Nicolao d e V o o r e n clericis dicte diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum Trajecti dicte Leodiensis diocesis in domo inhabitationis Wynandi d e H a v e r t, opidani opidi Trajectensis predicti, sub anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo, indictione undecima, mensis Maii die quintadecima, hora vesperorum seu parum post, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Urbani, divina Providentia Pape sexti, anno undecimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Uitgegeven in: *Publications* etc., tom. V, p. 181.

418. 1388 Juli 16.

Johannes M a g n i, deken van den H. Bartholomeus te Luik, gedelegeerde uitvoerder, maakt de geestelijkheid, de notarissen en *tabelliones publici* der stad en van het diocees Keulen, en der bisdommen Luik, Utrecht, Munster, Osnabruk, Minden bekend, dat Godefridus C h r i s t i a n i als procurator der kapelanen en *clerici chorales* van St. Servaas, twee brieven van uitvoering tot hem vanwege den Apostolischen Stoel gericht, en twee openbare acten van twee vonnissen met schatting der kosten, overhandigd heeft, dat hij ter uitvoering dier lastgeving deze

beteekend heeft aan den Bisschop van Luik, den Proost van St. Servaas en bijzonder aan den deken, kanunniken en kapittel dier kerk, alsmede Godefridus Felix, priester en Johannes de Rivo, openbaar notaris, en de 236 marken hunner inkomsten, welke Godefridus voornoemd onder zich hield, heeft doen teruggeven aan bovengenoemde kapelanen en *clerici chorales,* en gelast hen verdere uitvoering hieraan te geven. Dat op zijne lastgeving Franciscus Lamberti, plebaan van St. Nicolaus te Maastricht, namens bovengenoemde kapelanen en *clerici* zijn uitvoering heeft bekend gemaakt aan den deken Theodoricus, waarvan acte is opgemaakt door den notaris Henricus Spylmaker gezegd Gollen, die *tanquam filius inobediens et rebellus* halstarrig geweigerd heeft daaraan gevolg te geven om voormelde som te laten teruggeven en op herhaalde aanmaning geweigerd heeft binnen bepaalden tijd de 53 goudgulden *de camera domini nostri Pape* aan genoemde kapelanen en *clerici chorales* en de zeven pauselijke grooten wegens uitgaven voor deze zaak gemaakt te voldoen. Dat hij bijgevolg hen beveelt, genoemden deken Theodericus de Havert, *propter premissa auctoritate apostolica excommunicatum,* elken Zondag en feestdag tijdens de H. Mis bekend te maken als geëxcommuniceerd, *campanis pulsatis, candelis accensis et in signum ejusdem vere excommunicationis ad terram projectis et extinctis.*

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo mensis Julii die XVI.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.
Uitgegeven in: *Publications* etc., tom. V, p. 184.

419. 1388 Augustus 5.

Extract uit de notulen der vergaderingen van het kapittel, waardoor komt vast te staan,, dat de kanunniken van St. Servaas aan den magistraat der stad Maastricht gegeven hebben honderd mottoenen voor de vestingwerken.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaaskapittel op het Rijksarchief te Maastricht, p. 22.
Onuitgegeven.

420. 1388 Augustus 18.

Franciscus Lamberti maakt Johannes Magni, deken van St. Bartholomeus te Luik, bekend dat hij de hem opgedragen lastgeving heeft volvoerd en het vonnis tegen Theodoricus de

Havert voor het eerst op den feestdag der H. Maria Magdalena (22 Juli) en vervolgens de daaropvolgende Zon- en Heiligendagen tijdens de H. Mis den volke heef bekend gemaakt.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo CCC°LXXX octavo, feria tercia post festum Assumptionis beate Marie Virginis.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D.

Met de gebroken zegels van Johannes Magni en van Franciscus Lamberti: 1. rechts de H. Maagd, links de H. Bartholomeus; daaronder een gedeeld schild: 1. een band; 2. drie lelie's; — 2. vertoont een bisschop; omschrift: *S. ... Nicola ...*

Uitgegeven in: *Publications* ... tom. V, p. 189.

421. 1389 Maart 26.

Johannes Magni, deken van St. Bartholomeus, richt een schrijven tot de geestelijkheid, notarissen en tabelliones publici van de stad en bisdom Keulen en der bisdommen Luik, Utrecht, Munster, Osnabruck en Minden, dat, aangezien Theodoricus de Havert zich niet heeft willen onderwerpen maar halstarrig blijft, hij hernieuwt en verzwaart de tegen hem uitgesproken excommunicatie en verzoekt hen deze elken Zon- en feestdag te hernieuwen en te versterken *candelis accensis et ad terram projectis et extinctis campanisque pulsatis,* hem en zijne familie buiten de kerk te houden, en hunne parochianen en onderhoorigen ernstig te verbieden, dat geen hunner den geëxcommuniceerde *in cibo, potu, furno, molendino, emptione, venditione, colloquio, usu ignis et aque seu aliquo alio mercimonio vel humanitatis solatio participare presumat aut alias quovis modo secum communicet aut conversationem habeat,* zoo lang die excommunicatie bestaat en dat hij, onder bedreiging van geëxcommuniceerd te worden, de tien naaste buren ter rechter en ter linker zijde van den geëxcommuniceerde vermaant na de zeven dagen geen omgang met hem te hebben zoo lang hij geëxcommuniceerd is, en zullen zij niemand van de excommunicatie ontslaan zonder zijne bijzondere opdracht.

Datum Leodii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono, mensis Martii die vicesima sexta.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. Zegel verloren.

Uitgegeven in *Publications* ... deel V p. 191.

422. 1389 April 16.

Johannes de Tongerloe, *officians ecclesiam sancti Jo-*

hannis te Maastricht, deelt Johannes Magni, deken van St. Bartholomeus te Luik mede, dat hij zijne lastgeving tegen den deken Theodoricus de Havert heeft ten uitvoer gebracht volgens zijne aanschrijving voor den eersten keer op Zondag *Judica* [1]) en de volgende Zon- en feestdagen tot op heden en de tien naaste buren ter rechter en ter linkerzijde vermaand heeft binnen de zeven dagen na de aanmaning elken omgang met den geëxcommuniceerde te vermijden.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo CCC°LXXX nono mensis Aprilis die decima sexta.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. Transfix der vorige acte.

423. 1390 December 5.

Paus Bonifacius IX beveelt den Officiaal van Luik de zaak der *clerici perpetui beneficiati, chorales nuncupati* van St. Servaas aan, die zich beklaagd hebben door den deken en de kanunniken dier kerk benadeeld te worden in de vruchten en opbrengsten hunner beneficiën.

Datum Rome apud sanctum Petrum Nonas Decembris pontificatus nostri anno secundo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, met looden bulle aan een koord.

Uitgegeven in: *Publications* ... tom V, p. 398.

424. 1391 Augustus 22.

Ghiselbrecht, Johan, Engherem en Willem Golsteyn verklaren, dat zij de cijnzen en renten, welke de kanunniken van St. Servaas aan wijlen hunnen broeder Rutgerus [2]) dezer *cloestener* nog verschuldigd zijn, geven aan hunnen neef Jan Golsteyn en zij, zoodra deze ze zal ontvangen hebben, genoemde kanunniken kwijting zullen geven.

Gheschreven in den jaere ons Heren dusent drihondert eyn ende neghentich op andach [3]) onser Vrouwen Assumptio.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, bezegeld met de zegels van Ghysbrecht en Engheren voornoemd, die evenwel verloren zijn.

Onuitgegeven.

---

[1]) De Zondag *Judica* viel in 1389 op 4 April.

[2]) Rutger Golsteyn de Bracht, gewoonlijk Rutger de Bracht geheeten, was lid der priesterbroederschap van kapelanen van St. Servaaskerk. Als *cloestener, claustrarius* ontmoeten wij hem in de jaren van 1349 tot 1361, als wanneer hij opgevolgd werd door Henricus de Molendino.

[3]) Andach = de Octaaf.

425. 1392 December 3.

Lambertus v a n d e n B o s c h, man van wapenen, verklaart, dat hij voor zich en zijne erfgenamen van den deken en de kanunniken van St. Servaas in eeuwigdurende pacht genomen heeft eene *area sive domistadium,* waarop vroeger een molen gestaan heeft, te Nedercanne aan de Jeker in de vlakte *dat vonderen* geheeten, voor een jaarlijkschen cijns van 6 vaten rogge, met het feest van den H. Andreas op zijne en zijner erfgenamen kosten en vervoermiddelen te leveren op den graanzolder van het kapittel, en voor zich en zijne erfgenamen onder eede en verband zijner goederen beloofd heeft binnen het jaar en dag op die *area* eenen molen met zijn toebehoor te laten bouwen.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, mensis Decembris die tertia.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.
Onuitgegeven.

426. 1393 Juni 24.

Dyric M a r c h e a l, die men heit van Mobertingen, oorkondt, dat hij geen recht heeft op de tiend te Mobertingen, doch dat deze behoort aan het gods- en gasthuis van Munsterbilsen, aan de kanunniken van St. Servaas en het klooster van Zincke (Sinnich); dat hij van Coengont v a n D u y n e, abdis van Munsterbilsen en van vorige abdissen die tiend en pacht heeft gehad, en deze pachttijd nu verstreken is en ze niet meer bekomen kan.

Hij verzoekt ridder Willeme v a n H a m a l e, heer tot Elderen, deze verklaring in getuigenis der waarheid met hem te zegelen.

Ghegeven in den jare ons Heren dusent drie hondert XC ende III op sinte Johansdach Baptisten inden middezomer.

Oorspr. op het Staatsarchief te Hasselt, fonds kapittel van Munsterbilsen, n. 997; zegels vernietigd.
Onuitgegeven.

427. 1394 Januari 8.

Paus Bonifacius IX maakt op verzoek van den proost en den deken van St. Servaas, sommige leekenbedieningen, en de twee *vicarii perpetui* van onafzetbaar, afzetbaar .... *quorum illa obtinentium aliqui certis officiis deputati; virgiferi seu bastionarii, quidem vero coci, qui dum sit communis refectio canonicorum*

et personarum dicte ecclesie officio coquine presunt; aliqui vero pistores pro panibus coquendis deputati, aliqui et braxatores pro faciendo cervisiam, nonnulli vero excubatores in dicta ecclesia de nocte dormientes et custodientes preciosissimas reliquias plurimorum Sanctorum in eadem ecclesia reconditas, ob quarum venerationem undique peregini concurrunt ibidem; aliqui vero campanatores nuncupantur, pulsantes campanas pro canonicis horis decantandis, suntque etiam in ecclesia supradicta due perpetue vicarie, quarum perpetui vicarii quotidianas habent decantare missas ac etiam ad psallandum juvare in ipsa ecclesia ..

Datum Rome apud sanctum Petrum VI Idus Januarii pontificatus nostri anno quinto.

Afschrift in: Cartularium I. a. *Pontificalia*, fol. 6 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, fol. 1; n. 10179, fol. 791; n. 10180, fol. 40, 232 v.; — Servatius Emondts, *Varia ... collectanea ...* fol. 194.

Onuitgegeven.

428. 1394 Juli 2.

Paus Bonifacius IX, in navolging van zijn voorganger Honorius III, geeft aan de proosten van den H. Georgius te Keulen en van den H. Johannes van Utrecht en den deken van het H. Kruis te Luik last en machtiging om de schenners der privilegiën en immuniteiten van den clerus te Maastricht tot eerbiediging daarvan te dwingen, zelfs met kerkelijke straf.

Datum Rome apud sanctum Petrum VI nonas Julii pontificatus nostri anno quinto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309, met looden bulle aan een hennep koord.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 89 en 250; — Servatius Emondts, *Varia ... collectanea ...* fol. 100 v.

Onuitgegeven.

429. 1394 October 1.

Johannes de Wideux, kanunnik van Luik en inner der rechten van de apostolische kamer voor de diocesen Luik en Utrecht, verklaart dat Hubertus de Lydorp[1]), die bij St.

[1]) Hubertus de Lydorp oefende bij het kapittel van St. Servaas meerdere bedieningen uit, o.a. van commissaris vanwege het kapittel te Guls bij Coblenz, waar het kapittel meerdere wijnbergen en andere goederen bezat. In 1411 werd hij gekozen tot kamerling, *camerarius*, welke waardigheid hij nog bekleedde in 1420. Hij stierf 4 October 1434 en werd in de St. Servaaskerk begraven in de kapel der H. Anna, die gelegen was in den zuidelijken beuk, thans de kapel der H. Barbara.

Servaaskerk verkregen heeft het kanonikaat en de prebende, vacant door het overlijden van Robinus de Swalmen, de wegens die provisie verschuldigde annata aan genoemde kamer voldaan heeft.

Datum sub nostris sigillo et manuali signo anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto mensis Octobris die prima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in roode was, zijnde: gedeeld 1. van vair, 2. een klimmende leeuw; achter het schild uitkomend ten halven lijve een Engel; schildhouders, twee leeuwen; randschrift: *Sigillu Iohanis de Wido.*

Onuitgegeven.

430. 1395 September 19.

Henric here tot Gronselt, drossaard van het land van Valkenburg, Johan van der Lanternen en Johan van Mulken, burgemeesters van Maastricht, Servaas van Mulken[1]) en Johan van den Creeft[2]), schepenen dier stad, doen een scheidsrechterlijke uitspraak in de geschillen wegens Diederich van Havert[3]), voorheen deken van St. Servaaskapittel, ontstaan tusschen den deken en het kapittel dier kerk en hunne *hulperen* eenerzijds en Gerart van Havert[4]) *zijne vrienden ende hulperen* ter andere zijde.

Zij verklaren, dat alle geschillen, twisten enz. tusschen beide partijen tot op den dag van heden *geslicht, gesoent ende geyffent solen syn* en dat *alle rouf, brant, gevanghen, doeden ende alle onbetoilt gelt ter eynre syden of der andere, deynre tieghen dander uyt solen syn.*

De deken en het kapittel van St. Servaas zullen Diederich van Havert ontslaan uit den beloopen ban vóór Pinksteren a.s. en op hunne kosten.

---

[1]) Servatius van Mulken ontmoeten wij als schepen van Maastricht van 1376 tot 1407.

[2]) Johan van den Creeft was nog schepen in 1435.

[3]) Dierich Cromphout van Havert, meester in artis, subdiaken, secretaris en dischgenoot van den Bisschop van Luik 1361, was reeds in 1358 kanunnik van St. Servaas, waar hij vóór 17 Juni 1379 tot deken werd gekozen; hij was raadsheer van den hertog van Brabant en verscheen in die hoedanigheid bij het verdrag 16 Juni 1378 gesloten tusschen den graaf van Vlaanderen, den Bisschop van Luik en den graaf van Loon eenerzijds en den hertog van Brabant en de steden en landen onder zijn beheer ter andere zijde. Hij overleed in 1394.

[4]) Everard de Reys, deken van 1395 tot 1420.

Everart van Reys, thans deken van St. Servaas, die eenigen tijd geleden bekomen heeft het dekenaat *da in geseten hadde Her Dieric van Havert* voornoemd, zal een der zonen van Gerart van Havert, met name Gerrard, eene prebende bij het kapittel van den H. Bartholomeus te Luik bezorgen.

De deken en kapittel van St. Servaas zullen Gerard van Havert betalen de som van 600 rijnsche gulden of hun waarde in andere deugdelijk geld als *der wisseler der stat van Tricht kiesen sal inder tyt der betalinghen,* te weten 200 met het feest van den H. Remigius e.k., 200 met het feest van den H. Andreas, daarna en de resteerende 200 met het feest van den H. Georgius d.a.v. te betalen acht dagen na die vervaldagen *onbevangen tot Tricht in die wissel tot Valkenborch of tot Nederharen.* Dat de deken en kapittel meer dan 400 gulden moeten betalen komt doordat hun medekanunnik Johan Boeckholt de prebende van Dieric voornoemd bekomen heeft.

Ten slotte dat Dierich kwijtschelding zal bekomen van hetgeen hij tegen Johan Gilis, proost van St. Lambertus te Luik, misdaan heeft.

Gegheven ende gesecht inden jaere vander geboirt voorschreven unse Heren duesent driehondert vijfentnegentich des Sondaghs na sinte Lambertsdaghe des heylighen bisscops.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de zegels in bruine was aan perkamenten staart: 1. zegel van Henricus heer van Gronsveld: schild beladen met drie koeken, 2—1; randschrift: *S. Henrici, dni de Gronsvelt;* — 2. dat van Jan van Lanternen: een sautoir vergezeld van vier leeuwen; randschrift: *S'. Johan van der Lante'nen;* — 3. dat van Servaas van Mulken: gefaast van 8 stuk, waaroverheen een valk; — 4. dat van Johan van den Creeft: eene schelp; in het schildhoofd drie kiekens aanziende; randschrift: ... *his de Cancro scabini ... ecten.*

Onuitgegeven.

431. 1396 Januari 12.

Philips, hertog van Bourgondië enz. oorkondt, dat de proost, deken en kapittel van St. Servaas zich beklaagd hebben, dat in den jongstleden zomer ridder Renerus de Berge junior en Egidius Vlamink de Weirst zijne onderdanen met eenige aanhangers gewapend in het dorp Heer, dat onder zijne bescherming staat en behoort aan genoemd kapittel, zijn gekomen, de ingezetenen mishandeld en gevangen genomen hebben, alsmede ossen, koeien, paarden en ander vee geroofd, en genen en

deze over zijn grondgebied gevoerd hebben naar het kasteel van *Erkenheil* (Argenteau), dat van hem te leen wordt gehouden, en zij op de klacht van genoemd kapittel geen restitutie hebben gedaan, doch daarenboven nog eene hoeve van dat kapittel nabij Gulpen in zijn land van 's Hertogenrade verbrand hebben; dat vervolgens zekere ridder Godefridus Bussel, Zacheus de Bunde en Petrus de Lemoel met hunne medeplichtigen zijne landen van Valkenburg en 's Hertogenrade afgeloopen hebben, nog dagelijks afloopen en er blijven overnachten en vertoeven, de onderdanen van genoemd kapittel lastig vallen en berooven, hunne huizen en gebouwen in brand steken, het geroofde en buitgemaakte alsmede de gevangen genomen bewoners door zijne landen vervoerd hebben; dat hij den gouverneur van Limburg en van de andere landen van Overmaas opgedragen heeft onderzoek in te stellen naar gemelde feiten en misdrijven en zoo deze werkelijk bedreven zijn de schuldigen te doen gevangen zetten en zoolang gevangen te houden totdat zij genoemd kapittel en zijn onderdanen volledige herstelling gegeven en ons eene passende boete betaald hebben.

Datum Parisiis die duodecima mensis Januarii anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quinto.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178 *litt. regum et ducum*, fol. XXXIII; — *Liber privilegiorum*, fol. 64.

Afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e sére, tom. IX, p. 78.

432. 1396 Januari 12.

Philippus, hertog van Bourgondië enz. neemt den proost, den deken en de kanunniken van St. Servaas, alsmede hunne *officiarios, censuarios, familiares,* bezittingen en goederen in het hertogdom van Limburg en de landen van Overmaas gelegen, onder zijne bijzondere bescherming en benoemt den gouverneur dier landen en de castellani van Limburg, Valkenburg en 's Hertogenrade tot *gardiatores* dezer en gelast hen zoowel gezamenlijk als ieder afzonderlijk, genoemde proost, deken en kapittel het rustig bezit hunner privilegiën, immuniteiten, goederen en bezittingen te verzekeren.

Datum Parisiis die XII mensis Januarii anno Domini millesimo trecentesimo XC quinto.

Afschrift in: Cartularium II. b. fol. 11 v.; — *Liber privilegiorum*, fol. 75 v.; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. regum et ducum*, fol. XXXI en

Y 375 = 132024
f. 294-295

n. 10179, fol. 39 v.; — Ms Collectie Y n. 375 op de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 80.

Onuitgegeven.

433. 1397 Augustus 7.

Johanna, hertogin van Brabant, verzoekt haren broeder den hertog van Bourgondië, hare schouten, meiers en schepenen het kapittel van St. Servaas te beschermen tegen de vorderingen van Conraad van Schoinvoirt, heer van Elsloo.

Deze had tegen het kapittel een rechterlijke vordering ingesteld tot teruggaaf van een koffer, dat behoord zou hebben aan zijn vader Renard heer van Schonvorst en Sichen, dat zilver en juweelen van groote waarde inhield en volgens zijn zeggen door zijn vader in bewaring gegeven was aan de schatkamer van dat kapittel. Dit evenwel ontkende ooit iets in depôt ontvangen te hebben. Wel is door de toenmalige schatbewaarders gezegd, dat wijlen Johannes de Schoinhauwen eensdaags een gesloten kistje in een ledig koffer, staande in de schatkamer, heeft gelegd en buiten weten van het kapittel den sleutel medegenomen, maar dat gemeld kistje later door een bode van Johannes is teruggehaald. Het kapittel verzoekt de hertogin, die zijne *voechdinne* is, om bescherming in het aangedaan proces.

Gegeven te Bruessel VII dage in Augusto int joir onss Heren M°CCC° seven ende negentich.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 76; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 194; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 719.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 80.

Onuitgegeven.

434. 1397 September 20.

Johanna, hertogin van Brabant en Limburg enz. oorkondt, dat zij van *speciale gracien* en *om de goede gunst ende vrienscap die wi dragen tot onsen lieven, gemynden, vrienden den deken ende der capitlen onser Kercken van Sint Servaes te Tricht,* dezen *erfelic ende immermeer* gegeven heeft haar huis *mitter hoffstat* met verder toebehoor en rechten op het klooster hunner kerk, .. *opter vriheit vanden voirscreven cloester* gelegen onder beding, dat zij haar voor haar leven *gonnen solen int voirscreven huys uut ende in te varen ende onse herberge dair in te*

houden; dat zij op dat huis vestigen zal eene erflijke rente van 4 marken 's jaars, waarvoor deze na haren dood voor haar en hare nakomelingen een jaardienst zullen houden.

Gegeven te Trycht twintich dage in Septembri int jaer ons Heren dusent driehondert seven ende negentich.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 74; — Ms fonds Latins, n. 10180 fol. 193 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399,* fol. 705.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 81.

Onuitgegeven.

435. 1397 September 26.

Henrich van Pere, *knaep van wapenen,* oorkondt, dat door gunst en vriendschap, welke deken en kapittel van St. Servaas hem in zijnen nood en op zijn verzoek bewezen hebben, hij *hon los, ledich man worden* is en verklaart dat hij uit vrijen wil en zonder dwang met opgeheven vingeren *lyfflich ten heylgen* gezworen heeft voornoemden deken en kapittel *die vurscreven manscap* ten ewigen dagen vast, stede ende *onverbroichlich te halden* en nooit daartegen te handelen om welke reden ook.

In orkonde der waerheyt der sachen vurscreven so hayn myn proper siegel aen diesen brief doen hanghen inden jaer ons Heren dusent driehondert seven ende nunzich sesentwintich dage inder maent geheysen September.

Afschrift in: *Liber privilegiorum* ... fol. 75; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 193.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale* ... 3e série, tom. IX, p. 81.

Onuitgegeven.

436. 1397 September 28.

Jan here van Wittam, drossaard van Brabant en zijne zonen de ridders Jan en Henrick van Wittam oorkonden, dat zij op verzoek van de hertogin van Brabant *onser genediger vrouwen van Brabant,* aan het kapittel van St. Servaas hun huis gelegen op het klooster der kerk van St. Servaas geschonken en van alle rechten daarop afstand gedaan hebben, en zij alle bescheiden betreffende dat huis zullen overgeven zoodra die gevraagd worden.

Gegeven te Bruessel XXVIII dage in Septembri int jaer ons Heren M^{0}CCC^{0} negentich ende seven.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 269, v.

Onuitgegeven.

437. 1398 Mei 12.

Martinus de Wyc, priester en meester, Johannes Sac, Gobelinus Menten, Johannes Pruym, Reynerus de Breydeioe, Arnoldus de Stocheim, Johannes de Lovanio, Leonius Cat, Waltherus Coman, Henricus de Aquis, Johannes Bolle, Henricus de Mosa, Reynerus Dolway, Waltherus de Watervliet, Henricus Spilmaker, Reynerus Kellner, Lambertus Cokart, Reynerus Mesmeker, Theodoricus de Achel, Reynerus de Montenaken, Johannes de Aubelen, Paulus Ostienbecker, Gherardus de Ghelke, Nicolaus dictus Colyn, Henricus Broeke, Mathias Meem en Petrus de Ligno, priesters en leden der priesterbroederschap van St. Servaaskerk, oorkonden, dat Johannes de Werve[1]), in leven kanunnik dier kerk, bij testament gesticht heeft eene dagelijksche H. Mis te lezen door de kapelanen van die kerk of andere priesters naar goedvinden der uitvoerders van dat testament, tot lafenis zijner ziel en die van wijlen Waltherus de Campo, kanunnik van St. Jan Evangelist te Luik en van wijlen Conrardus de Dryel, kanunnik der kathedraal aldaar en dat tot stichting dier H. Mis en de salarieering van den priester en den hem dienenden *matricularius* en het bezorgen, van *panem, vinum, lumen, calicem, missale, ornamenta et cetera in hujusmodi missa congrua et oportuna* de testamentaire uitvoerders met name Jacobus Groy, kanunnik der kathedraal van Luik en Gerardus de Redekem[2]), cantor van St. Servaaskerk te Maastricht, de volgende erfgoederen aangeworven en aan hunne broederschap opgedragen hebben: 25 groote en 12½ kleine roeden bouwland te Veldwezelt nabij den *dousberch* naast land van het kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht, midden door welk land de *via molendinorum communis* loopt; 2 bunder, 19 groote en 6 kleine roeden land aldaar gelegen meer naar den kant van Kestelt naast land van Johannes de Cervo, schepen van Maastricht, en land van Nicholaus de Pisen; 9 groote en 13 kleine roeden ook onder Veldwezelt

---

[1]) Als kanunnik van St. Servaas ontmoeten wij hem in eene acte van 10 Januari 1380.

[2]) Gerardus de Redekem, in 1362 vermeld als kanunnik, komt in het volgende jaar voor als vice-deken en is als groot-zanger *cantor* vermeld 11 September 1381; in deze laatste hoedanigheid treffen wij hem nog in 1405. In 1388 was hij ook kanunnik der kathedraal van Luik.

ter plaatse geheeten *Kestelredael* naar den kant van Hees tusschen land van Henricus de Heere te Wyc en dat van Johannes Wythuys, welk perceel gekocht is bij ridder Wilhelmus de Eynenberch; 27 groote en 13 kleine roeden nabij Hees tusschen land van Goeswinus de Betouwen en dat van Margareta Roechs van Hees; 14 groote roeden bij het voorgaande gelegen met eene zijde en een hoek naast land van Florentein Weelde en met de andere zijde naast dat van Henricus de Heere; 20 groote en 12½ kleine roeden aldaar ter plaatse *opt heyl* geheeten tusschen land van Johannes de Kestel en dat van Henricus de Mobertinghen; en 21½ groote roeden bij het voorgaande tusschen land van Johanna Vastrardi van Lenculen, en dat van Henricus Kempen; dat de perceelen vier, vijf, zes en zeven ten behoeve dier H. Mis gekocht zijn bij Johannes Legghen, eertijds scholaster van St. Servaaskerk en al die perceelen roerende zijn van de schepenbank van het kapittel van O. L. Vrouw van Maastricht te Veldwezelt; dat daarbij bepaald is, dat dagelijks de H. Mis zal gelezen worden in eene aan te wijzen kapel om beurt door een kapelaan die een beneficie bezit in de St. Servaaskerk of in eene der naburige kapellen, hetzij hij lid is of niet der broederschap, die dan naar zijne godsvrucht de Mis der overledenen of een andere lezen zal voor de zielerust der bovengenoemden, met dit voorbehoud, dat zoo de celebrans geen Requiemmis leest, hij voor dezer zielen rust de gewone gebeden verrichten zal; dat de priester *celebrans* ontvangen zal acht zwarte mikken, *mickas pistas nigras,* genoemd *grove micken,* waarvan 30 gebakken worden uit een vat, te bakken door een der bakkers der stad aan te wijzen door de broederschap en dat deze aan den *celebrans* op hare kosten bezorgen zal een geschikten *matricularium et servitorem,* leveren zal het missaal, den kelk, de ornamenten, brood, licht en zoo noodig eene andere kapel of ander altaar aanwijzen en verdere benoodigdheden verschaffen; zoo iemand op zijne beurt echter verzuimt de Mis te lezen, zal de onmiddellijk volgende ze lezen en zal deze het aandeel van den verzuimenden genieten; en zal hij die zich verschoont voor het lezen der Mis, 's avonds te voren een of meerdere zijner opvolgers daarvan in kennis stellen en zoo hij uit nalatigheid of minachting of niet kunnen die Mis niet leest en verzuimt daarvan 's avonds te voren te waarschuwen, zal deze de gewone *portio*

niet ontvangen; in geval in de toekomst de kapelanen en beneficieerenden van St. Servaaskerk en der nabij gelegen kapellen, geen lid zijnde hunner broederschap, *voor genoemde portio* niet willen of niet kunnen die Mis lezen, zullen de leden hunner broederschap het doen; zoo door oorlog, hagelslag of onguur weder de granen niet voldoende opbrengen zullen zij het getal acht der brooden kunnen reduceeren; bijaldien de kapelanen, geen lid hunner broederschap voor die verminderde portio de Mis niet kunnen lezen, zullen de leden hunner broederschap het doen en zoo deze en de andere kapelanen verzuimen die H. Mis te lezen of ze niet willen lezen, zullen de deken en de kanunniken hen vermanen ze volgens de gestelde orde te lezen, en indien, na de derde vermaning, daaraan niet is voldaan, zullen deze de hand mogen slaan aan de bovengenoemde perceelen bouwland en ze zich toeëigenen.

Datum anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo trecentesimo nonagesimo octavo mensis Maii die duodecima.

Afschrift in: *Registrum litterarum quas habet fraternitas sacerdotum ecclesie sancti Servatii opidi Trajectensis* ... fol. 66 v. op het Rijks archief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Onuitgegeven.

438. 1399 Juni 21.

Heynrich Clocker der eyrben tzo Achen en zijne echtgenoote Cecilie oorkonden, uit de handen van Andries Zuderman van Dorpmunde, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, Johan van deme Hyrtz, schepen dier stad en Margryete van Vlodorp, uitvoerders des testaments van wijlen Godart van den Bongart, in leven deken van Aken en kanunnik van St. Servaas voormeld, ontvangen te hebben 30 rijnsche gulden, welke deze aan Cecilie verschuldigd was en haar aangevallen waren van wijlen haren man meester Johan den Montzmeyster zo Schonvorst, en geven kwitantie daarvan.

Op hun verzoek zegelen met hen, Godart van Vlodorp, deken en kanunnik van O. L. Vrouw te Aken en ridder Statz van den Bongart.

Gegeven in de jair ons Heren geboyrt dusent driehondert neghen ind negentich des Saterdaichs vor sint Johans dach Baptisten.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegels verloren.

Onuitgegeven.

439. 1399 Juni 29.

Henricus Vriese, pastoor der parochie van den H. Petrus te Aken, verklaart, dat hij van Andreas Zuderman[1]), kanunnik van St. Servaas te Maastricht, Johannes de Cervo[2]), schepen dier stad en Margareta de Vlodorp, *manufideles* of uitvoerders van het testament van wijlen Godefridus de Pomario, deken van Aken, ontvangen heeft een jaarlijkschen cijns van 6 rijnsche goudgulden, welke deze aan zijne kerk gelaten heeft voor de vermeerdering harer jaarrenten en de stichting van zijn commoratio.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono ipso die beatorum Petri et Pauli Apostolorum.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in bruine was aan een perkamenten staart, zijnde een breedarmig kruis, vergezeld in kanton 1 en 4 van eene zespuntige ster en in 2. en 3. van een breedarmig kruis.

Onuitgegeven.

440. 1399 Juli.

Henreyh greve tzo Salmen in Ardennen, zijne kinderen Henreych, Johanna en Maria, verklaren van Andreas Suderman, kanunnik van St. Servaas, Johan van den Hertze, schepen van Maastricht, en Margriete van Vlodorp, uitvoerders des testaments van wijlen Godart van den Boungarten, in leven deken van O. L. Vrouwekerk te Aken en kanunnik van St. Servaas te Maastricht, ontvangen te hebben 37½ rijnsche gulden hun betaald *op der wessele tzo Tricht,* hun aangevallen van wijlen heer Reynart den oude *here tzo Scoenvorst ende tzo Zychen* en bewaard bij Godart voornoemd.

Gezegeld door Heynrich en zijn zoon ook namens zijne dochter en zuster.

---

[1]) Andreas Zuderman van Dorpmunde ontmoeten wij voor het eerst als kanunnik van St. Servaas in de acte van notaris Werdina van 26 October 1386, meldend, dat de kanunniken dier kerk besloten hebben om voortaan van de processen voor hunne kerk gevoerd, in beroep te gaan op het kathedraal kapittel van Luik. In 1409 benoemde Henricus van Rolingen hem tot scheidsrechter in zijn geschil met de stad St. Truiden; hij overleed in dat jaar.

[2]) Johannes de Cervo, van den Hertte, van dem Hyrttz, komt als schepen van Maastricht voor van 1383 tot 1407 en van de proostdij van St. Servaas aldaar van 1373 tot 1410.

Ghegeven inden jair onss Heren Gheburt doemen screef dusent driehondert . XCIX . inden maent Julius.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de twee zegels in bruine was: 1. twee toegewende zalmen in het schildhoofd ? ; 2. zelfde zegel doch kleiner; omschrift: *S.' Henr. ... van Salme.*

Onuitgegeven.

441. 1399 Augustus 7.

Eustacius de Pomerio, ridder, verklaart, dat hij van Andreas Zuderman de Tremonia, kanunnik van St. Servaas, Johannes de Cervo, ingezeten van Maastricht en Margareta de Vlodorp, uitvoerders van het testament van wijlen zijnen broeder, Godefridus de Pomerio, deken van Aken en kanunnik van St. Servaas te Maastricht, op lastgeving van deken en kanunniken van St. Servaas ontvangen heeft tweehonderd rijnsche goudgulden en geeft daarvan kwitantie.

Datum sub sigillo meo proprio presentibus appenso, anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono, mensis Augusti die septima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in bruine was aan een perkamenten staart; zijnde een keper; omschrift: *Segel Uesstade van dem Bungart, ritters.*

Onuitgegeven.

442. 1399 September 15.

Johan van Weirt en Johan van Mulken, burgemeesters van Maastricht en Johan Struver van Hulsberg, deze laatste als gevolmachtigde van Gerart van Havert, van diens vrienden en den heer van Heinsberg, doen scheidsrechterlijke uitspraak in een twist tusschen Gerart voornoemd en den deken Everart van Reyen en het kapittel van St. Servaas in zake dat Everart beloofd had den zoon van Gerart van Havert, eene kanunnikaat met prebende bij de kerk van den H. Bartholomeus te Luik te verschaffen, doch daaraan niet voldaan had en bepalen dat Everart van Reyns, deken voornoemd, Gerart van Havert met Allerheiligen (1 Nov.) betalen zal honderd hollandsche gulden of die waarde in ander geld gangbaar *in die wissel tot Tricht* en binnen de drie weken na deze uitspraak Gairke, den zoon van Gerart van Havert, bezorgen zal een kanunnikaat met prebende bij de kapittelkerk van den H. Bartholomeus voornoemd.

Gegeven inden jaere vander seliger geboirde unse Heren Jhesu Cristi duisent driehondert nuegentich ende nuegen, inden even maende des vyftheenden dagh, geheyten in latynen September.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de zegels in bruine was van de drie scheidsrechters, van Johan van Loon, heer van Heinsberg en Leeuwenberg en Gerard van Havert. 1. Johan van Loon; geschonden en gevierendeeld: 1 en 4 gedeeld: a. gefaast van zes stuk; b. twee toegewende zalmen; 2. en 3. een dubbelstaartig klimmende leeuw, met hartschild waarop (?); — dat van Gerard van Havert: een slangenkopkruis met in het rechter bovenkanton eene ster van zes punten; randschrft: *S.' Gerart ... Havert;* — 3. dat van Johan van Weirt: een keper vergezeld van drie koeken; — 4. dat van Johan van Mulken: gefaast van acht stuk waaroverheen een valk; — 5. dat van Johan Struver van Hulsberg: drie bezanten 2—1; omschrift: *S' Johes. ... Stru ... berg.*

Onuitgegeven.

443. 1399 October 14.

Johan van Weirt, Johan van Mulken, burgemeesters *inden jaere voir sinte Remeys daghe neest leden der stat van Tricht,* en Johan Struver van Hulsberg oorkonden, dat de tijd van drie weken, binnen welke Everard van Reys, deken van St. Servaas, Geirke, den zoon van Gerart van Havert, een kanunnikaat met prebende bij de kapittelkerk van den H. Bartholomeus te Luik bezorgen moet volgens de scheidsrechterlijke uitspraak waaraan deze acte doorstoken is, eerst zal aanvangen met de dagteekening van dezen transfixbrief (zie vorig nummer).

Gegheven inden jaere van der seliger geboirdt unse Heren Jhesu Cristi dusent driehondert nuegentich ende nuegen des veirtheenden daighs Octobris.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de drie zegels aan perkamenten staart. (Zie de beschrijving bij het vorig nummer.)

Onuitgegeven.

444. 1399 November 2.

Philips, hertog van Bourgondië, gelast zijnen senechal van Limburg en der landen van Overmaas, ridder Emoul de Crayenhen, den kastelein van het land van Daalhem te gelasten den deken en het kapittel van St. Servaas in het rustig bezit te laten hunner rechten en rechtspraak in het dorp Berneau, naar

aanleiding dat kort te voren in die plaats een verdronken kind gevonden zijnde, genoemde kastelein zich het recht had aangematigd te oordeelen of dat kind al dan niet op gewijde aarde kon begraven worden. Tegen deze handelwijze protesteerden de schepenen van genoemd kapittel meerdere malen en de kastelein ging zelfs zoo ver, dat hij die schepenen in hechtenis liet nemen. De deken en kapittel hadden zich bij hem beklaagd over deze minachting hunner rechten en rechtspraak, wat tot aanleiding gaf, dat deze brief uitgevaardigd werd.

Hij begint aldus: „Nos bien aimés doyen et chapitre de l'église collégiale de Saint Servais en la ville de Treit sur Moeuse estant en chief et en membres ensemble leurs hommes, subjets, terres, seigneuries et bien quelconques en notre protection et sauvegarde, nous ont fait exposer par leur supplication contenant, que, entre les autres possessions, terres et seigneuries, appartenants aux dits suppliant, â cause de la dite église, iceux suppliant ont une ville appellée Berne, assise en notre chastellenie et terre de Daelhem, et en icelle ville justice haulte, moyenne et basse et cognoissance par leur maire, echevins et autres officiers de tous cas, excepté, que quand aucune personne pour ses démérites y est par leur dite offizier jugé et condamné â mort, leur dit maire et eschevins la douvoient pour faire exécuter livrer aux mettes de leure dite juridiction au chaistelain dudit lieu de Daelhem, les biens toutefois dudit condamné demorant aux dits suppliant .."

Donné â Rouen le 2 jour de Novembre l'an de grace mil treize cent nonante noeuf.

Afschrift in: *Variorum* ... tom. IX, fol. 375.
Onuitgegeven. h

445. 1400 Januari 2.

Laurentius F a b r i, kanunnik *prebendatus* van St. Servaaskerk, geeft Johannes gezegd M e m e n, ook kanunnik *prebendatus* dier kerk, kwitantie van honderd vijftien gulden wegens den koop van het claustrale huis, dat deze bewoont en gelegen is tusschen de proostdij en het huis van Johannes d e A u s.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono mensis Januarii die secunda.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

446. 1400 September 27.

Arnoldus Baldewini de Meghen, kanunnik *prebendatus* van St. Servaas, geeft ter scheidsrechterlijke uitspraak over aan het kathedraal kapittel van Luik de geschillen welke hij heeft met het kapittel van St. Servaas over het beuren der inkomsten zijner prebende.

In cujus rei testimonium presentem scedulam manu propria scripsi anno Domini XIIII^{C} mensis Septembris die XXVII.

Afschrift in: *Liber privilegiorum* ... fol. 77; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 195.

Onuitgegeven.

447. 1400 September 28.

E. de Reys, deken, en het kapittel van St. Servaas verklaren zich te zullen onderwerpen aan de scheidsrechterlijke uitspraak van het kathedraal kapittel van Luik in hun geschil met den kanunnik Arnold Baldewini de Meghen over de inkomsten zijner prebende. (Zie vorig regest.)

.. anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo mensis Septembris die XXVIII.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 77; — Ms fonds Latins, n. 10180 fol. 195.

Onuitgegeven.

448. 1401 Augustus 1.

De deken en kanunniken van St. Servaas hadden bij den Paus geklaagd, dat zij in hunne rechten, bezittingen, goederen zoo geestelijke als tijdelijke benadeeld werden en worden zoo door geestelijke als wereldlijke overheden, gemeentelijke regeeringen en particulieren, en aangezien het zeer moeilijk was en is voor elk geval een beroep te doen op den H. Stoel, vroegen zij den Paus daarin te willen voorzien. Diensvolgens benoemde de Paus de dekenen van O. L. Vrouw ter schreden te Keulen, van den H. Dionysius te Luik en van den H. Petrus te Utrecht tot hunne *conservatores et judices* en geeft hun de macht om te zamen, of twee of een hunner, zelf of door een ander genoemden deken en kanunniken, zoo dikwijls als het noodig mocht zijn, te beschermen tegen hunne belagers en beroovers, welke ook hunne waardigheid zijn moge, met kerkelijke straffen en desnoods met de wereldlijke macht te hulp te roepen.

Datum Rome apud sanctum Petrum kalendas Augusti, pontificatus nostri anno duodecimo.

Afschrift op perkament in het vidimus van 1490 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: Cartularium II. a. *Pontificalia*, fol. 22; — *Liber privilegiorum*, fol. 78; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 84; — ten deele in: *Varia ... collectanea*, fol. 214.

Onuitgegeven.

449. 1403 Januari 29.

Acte van Henricus de Wynhusen, pauselijk en keizerlijk notaris en van het Officialaat van Keuken, meldend, dat Johannes de Novolapide J. U. D., kanunnik *prebendatus* van St. Servaaskapittel, namens deken en kapittel aan Wilhelmus de Ubach, notaris van het Officialaat voornoemd, in erfpacht heeft gegeven het huis geheeten *Tricht* te Keulen *in Australi via* genaamd *Walmergasse*, dat vroeger in erfpacht gegeven was aan Henricus Pestergyn, zijne echtgenoote en erven en dat *propter non solutionem canonis*, aan voormeld kapittel was teruggevallen, welke inerfpachtgeving geschiedde voor zes goudgulden 's jaars, betaalbaar met Kerstmis of binnen de veertien dagen daaraanvolgende en 1 mark te betalen aan den naasten erfgenaam van wijlen broeder Gobelinus *Hardvuyst*, schatbewaarder van het klooster *Tuitiensis* als grondheer; daarbij werd bepaald, dat zoo op den bepaalden tijd die cijns ten deele of in het geheel niet voldaan was het huis met al zijn verbeteringen van zelf vervallen zal aan het kapittel voornoemd; dat Wilhelmus en zijne erven dat huis in goeden staat dienen te houden en de deken van het kapittel naar goedvinden hun wijn er kunnen onderbrengen, en zoo daarvoor geen plaats meer zal zijn, wegens de vele andere er ondergebrachte zaken, welke daaruit niet kunnen verwijderd worden dan tot nadeel van Wilhelmus en de zijnen, deze dan op hunne kosten een alleszins geschikte plaats in de nabijheid van het huis zullen huren; dat zij zelf dat huis zullen bewonen of mogen verhuren aan eerbare lieden en niet aan *suspectis vel diffamatis nec illis qui vulgariter pletzmenger dicuntur.*

.. presentibus ibidem discretis viris Arnoldo de Ketwich et Theodoricus de Kalkar, in curia Coloniensi procuratoribus, juratis testibus ad premissa.

Acta sunt hec in camera consistorii aule Archiepiscopalis Coloniensis, in qua aula jura reddi solent, hora causarum anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo tercio, indictione undecima die vicesima nona mensis Januarii ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel in groene was van het Officialaat van Keulen aan perkamenten staart.
Onuitgegeven.

450. 1405 October 23.

De Officiaal van Coblenz gelast den deken van Guls om Conradus de Brole, ridder, met bedreiging van kerkelijke straffen te vermanen de wijnen en andere goederen van het kapittel van St. Servaas, waarop hij *gerens se pro advocato dicte ville de Guls* beslag heeft doen leggen, onmiddellijk vrij te laten en den voogd, den schout, den *centurio,* de schepenen en andere *procuratores* van Gulse te vermanen den in- en vervoer der wijnen van voormeld kapittel vrijelijk en zonder eenige belemmering te laten geschieden op boete van honderd gulden te betalen aan den Aartsbisschop van Trier.

Datum feria sexta post undecim millium Virginum anno Domini millesimo, CCCC^{o} quinto.

Oorspr. op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

451. 1405 October 26.

Het kapittel van St. Servaas verkrijgt toestemming om te bouwen in een straatje, *ruella,* achter St. Janskerk, op voorwaarde, dat de burgemeesters van Maastricht een sleutel zullen bekomen.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaaskerk op het Rijksarchief te Maastricht.
Onuitgegeven.

452. 1406 Januari 30.

Johannes de Millen, deken, en de leden van het landdekenaat St. Truiden, vergaderd in de kapel *clericorum* van O. L. Vrouw te St. Truiden, doen bij monde van Henricus Mey, vicarius van den aartsdiaken van Hespengouw, uitspraak in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas, vertegenwoordigd door den kanunnik Theodoricus Beyer [1]), en de inwoners van Lens-Saint-Remi [2]) over het onderhoud en de herstellingen van sommige gedeelten der kerk dezer parochie en van eenige ornamenten, namelijk dat volgens gebruik van dat concilie de groote

[1]) Theodoricus Beyer komt als kanunnik nog voor in 1414.
[2]) Lens—St. Remi, eene gemeente van de provincie Belgisch Limburg.

tiend verplicht is tot twee altaardwalen, tot het binden der gradualen en brevieren, tot levering der koorden voor de groote klok, tot de glazen der vensters van het middenschip, tot onderhoud van het dak daarvan, tot het slot en sleutels der kerkdeur en tot den cingel, wat Beyer voornoemd namens zijn kapittel toegeeft en erkent; verder dat de tiend verplicht is *ad ferraturam librorum et ornamentorum ac ad larem sive wardam* der kerk en de herstelling van den vloer en de inwoners tot het aanvoeren der daartoe benoodigde steenen, en dat de groote tiend niet verplicht is voor de levering en onderhoud der overige betwiste ornamenten.

.. presentibus .. Nycholao de Malle et Johanne Decani alias de Rivo clericis et pluribus aliis testibus ad hec vocatis et rogatis.

Afschrift op perkament in *Livre censier de Vleytingen*, beginnend in Mei 1378, fol. 43, op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Onuitgegeven.

453. 1406 September 30.

Godefridus de Campo, deken van het landdekenaat Woensel [1]), geeft goedkeuring aan de stichting van een altaar en beneficie in de parochiekerk *seu quarta capella* van Achel ter eere van God Almachtig, de H. Maagd, de H.H. Michael Aartsengel, Johannes den Dooper, Petrus prins der Apostelen, Stephanus eersten Martelaar, Servatius en Nicolaus, belijders, Katharina en Barbara Maagden en Martelaressen en Alle Heiligen door Theodoricus Johannes de Rodenreyt [2]) de Achel, priester en bewaarder der Relieken van St. Servaaskerk te Maastricht en door hem met inkomsten begiftigd; na zijnen dood hebben zijne wettige erfgenamen het recht van benoeming tot beneficiant daarvan.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto, mensis Septembris die ultima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met het zegel in bruine was van den deken, aan een dubbelen perkamenten

---

[1]) Het landdekenaat van Woensel behoorde tot het Aartsdiakenaat der Kempen.

[2]) Hij was de zoon van Theodoricus de Rodenreyt en van Elisa; hij was priester en notaris van het kapittel van St. Servaas, lid van de broederschap van kapelanen van dat kapittel en werd in 1400 gekozen tot bewaarder der H. Relieken; hij overleed in 1437.

staart: drie molenijzers, 2—1; het schild gehouden door twee Engelen; randschrift: *S. Godefridi de Campo decani Woencelensis.*

Onuitgegeven.

454. 1407 Januari 12.

De bewoners van Zepperen [1]) verklaren, dat, *nae dat raportaat* dat hun *overgebracht* is van Arnold van Reke, zij te Zepperen mogen *opholden* tot zes of zeven bunders *vroenten* gedurende negen jaren, waarvan deken en kapittel van St. Servaas grondheeren zijn en voor elk bunder verschuldigd zijn een oude groot van twee vlaamschen 's jaars.

In oirkonde der waarheyt zoo hebben wyr gemeynte vurschreven omme gebreck eens propres zegels gebeden heeren heer Henric van Meldert officians der kerk van Zepperen en Johannis van Reke meyer nu ter tyt te Zepperen een ygelycke synen properen zegel hier aen te hangen.

Gegeven int jaer ons Heeren duysent vierhondert ende seven des XII dachs in Januari.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 171 v.

Onuitgegeven.

455. 1407 October 19.

Antonius hertog van Brabant bevestigt het privilegie 10 Januari 1315 door zijnen voorganger Jan II geschonken aan de inwoners van Vleytingen, Laaffelt, Elcht en Hees en deszelfs bekrachtiging door den hertog Wenceslaus van 20 Mei 1356.

Datum in oppido nostro Trajectensi sepedicto die XIX mensis Octobris, anno Domini millesimo quadringentesimo septimo.

Afschrift in: Cartularium II. a. *Imperialia*, fol. 95; — Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. regum et ducum*, fol. 1.

Onuitgegeven.

456. 1408 Juni 17.

Jan van Beieren, bisschop van Luik, geeft den deken en kapittel van St. Servaas eene recepisse van de som van 172 fransche kronen, welke dit hem geleend heeft en welke hij vóór het feest van den H. Remigius e.k. (1 October), *infra instans festum beati Remigii,* zal terugbetalen.

Dit stuk werd geteekend door zijnen secretaris Johannes de Weelde en van zijn zegel voorzien.

---

[1]) Zepperen, gemeente van de tegenwoordige provincie Belgisch Limburg, vroeger eene der banken van St. Servaaskapittel.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octavo, mensis Junii die decima septima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas; zegel verloren.

Onuitgegeven.

457. 1408 December 16.

Antonius hertog van Brabant richt een schrijven tot den proost, deken en kapittel van St. Servaas, waarop hij hen aanmaant: „Want onsse lieve vrouwe ende moye wilen die hertoginne van Brabant, daer Godt die siele aff hebbe, ende onse lieve neve Jan van Beieren elect van Ludich ende grave van Loon, mit groeten avis ende voerrede ende mit consent ende accorde van den prelaten, collegien ende anderen geestelicken ende wereltlicken lieden hoire lande om des te bat ende t'eer te comen totten eenicheyt van onsser moeder der heyliger Kercken ende te niette te doen die deirlich scheidinge ende geschille die lange geduert hebben ende noch dueren in achterdeel alle der Kerstenheyt, mit gemeynen overdrage hadden geordoneert, gesloeten ende getermineert, dat sy ende alle hoire onderzaten van hoiren voirscreven landen, alsoe waele die prelaten ende andere geestelicke persone als die weerlicke voerscreven van diene tyt voertaen souden wesen ende bleven neutrael totter tyt toe dat men aen onsse voerscreven moeder der heyligher Kercken hadden eenen warigen vicairis ende herder [1]), gelyc dat by zekeren openen brieven, daerop gemaeckt claerlick blycken mach"; dat hij vernomen heeft, dat sommige zijner onderdanen verkeerdelijk handelende tegen voormelde ordonnantie en „overmits ende by machten van seeckeren bullen ofte anderen brieven die sy zeggen, dat sy hebben van den ghenen die hen paeuse doen nuemen (?)", zich veroorloven prebende en beneficiën te vergeven en daaruit ontzetten personen die wettelijk door de bevoegde prelaten daarmede vergeven zijn, hetgeen tegen genoemd neutraalschap indruischt, beveelt hen „dat ghy den voerscreven wegh van der neutraelscap houdt ende verwairt alsoe verre als u aengaen mach, sonder daertegen te doen of te laten doen biden personen off ondersaeten uwer kercken toebehoirende in eenigher manieren, wetende van waer off daer inne gebreck ware dat wy daertoe zouden verzien alsoe daertoe

[1]) Hier is sprake van de Westersche scheuring of Westersch Schisma, dat van 1378 tot 1417 duurde.

behoiren zoude ende dat andere exemple daeraen nemen souden."

Gegeven in onsse stadt van den Bosch XVI dagen in Decembri int jaer ons Heeren duysent, vierhondert ende Acht.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs Ms. fonds Latins, n. 9308.

Afschrift in: Cartularium II. b., fol. 6; — Ms fonds Latins, n. 10180 *litt. regum et ducum*, fol. VI en n. 10180, fol. 306 v.

Onuitgegeven.

458. 1409 Januari 12.

Godart, Arnt en Jan van Baerloe gebroeders, Margriete van Eynde, Jan Staes Stassenkinder van Bonet, Wouters van Groenendonck, Mary Oeden, Jan Matheis, Jan Tsoens van Baerloe, Reynder van Herent ende Peters *wyff des voerdeckers,* laten en onderzaten van St. Servaaskapittel *binnen der beloecden* van Baerlo bij Testerloo, oorkonden, dat zij van dat kapittel verlof en machtiging verkregen hebben om *op te halden, te graeven, te beluycken* [1]), *te beslichten* [2]) *ende te vreeden* [3]) *de vroente* of beemd van drie bunders in twee perceelen te Baarlo, 's jaars voor twee oude Fransche schilden, onder beding dat zoo bij gebrek van gedeeltelijke of algeheele betaling van dien cijns op den vervaldag het kapittel of zijn gemachtigde de hand mag slaan aan die beemd en ze tot zich nemen zonder iemands tegenspraak, en dat genoemd kapittel heeft toegestaan op *dye vryheyt* hunner woning *pooten* te zetten en die te houden.

Op verzoek van Godart en Arnt van Baerloe zegelde Henrick van Boeck de oorkonde mede.

Gegeven inden jaer der seeliger geboerte onse Heere Jesu Christi doemen schreeff duysent vierhondert ende neghen des twelffden dach in die Loemaendt.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 195 v.

Onuitgegeven.

459. 1409 Januari 22.

Godart van Baerloe oorkondt, dat het kapittel van St. Ser-

---

[1]) afperken, omheinen, omsluiten.

[2]) effen maken, slechten.

[3]) afsluiten; een stuk grond met een tuin, gracht omgeven, zoodanig, dat het op zekere boete verboden werd daarin vee te drijven of daarin te laten weiden.

vaas hem en zijne nakomelingen in erfrecht gegeven heeft ongeveer een *zille waters off wyers* te Baerlo bij Testerloo aan de straat gelegen, voor vier penningen of een halven ouden groot 's jaars, betaalbaar met Kerstmis, waarmede hij en zijne erven mogen handelen naar goedvinden, doch dat zij dat water niet mogen *beluycken off vroeden off such alsoe besluyten* en dat de ingezetenen hun vee daarin mogen drijven en drenken naar genoegen.'

Op zijn verzoek zegelt in zijne plaats Wilhem van Gruysbeeck [1]), schatbewaarder en kanunnik van St. Servaaskapittel.

Gegeven inden jaer van der zeliger gebuert ons Heren Jhesu Christi dusent vierhondert ende neghen des twee ende twintichsten daichs in Januario.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 77; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 195.

Onuitgegeven.

460. 1409 November 6.

Ten overstaan van Johannes de Constantia J. U. L., officiaal van Coblenz, Nycholaus, deken van O. L. Vrouw Wesalensis, diocees Trier, en zegeldrager van het Officialaat van Coblenz, Cono de Wynnenberg en Engelen de Sonnenbergh, mannen van wapenen, als afgevaardigden van den Aartsbisschop van Trier Wernherus, alsmede Fredericus de Sarwerden, Jacobus gezegd Brunesteyn, schepenen van Andernach en Henricus de Rode, priester en cellerarius aldaar, namens den Aartsbisschop van Keulen Fredericus, verklaarde Hubertus, kanunnik van St. Servaaskapittel, dat weinige dagen geleden zekere Theodoricus de Brole de jonge, *militaris*, met behulp van gewapende mannen hem met geweld heeft doen verwijderen van de hoeve van St. Servaaskapittel te Guls, dat dit met verwondering gezien zijnde door zekeren Johannes, vicaris te Guls die naar de reden dezer gewelddaad gevraagd hebbende van Theodoricus vernam, dat hij onder eede last zou geven Hubertus los te laten, waarop Johannes vroeg waarom en

[1]) Wilhem van Gruesbeeck (Gruysbeeck), zoon van Petrus en Margareta geheeten die Grutersse van Sint-Pieter, ontmoeten wij als kanunnik van St. Servaas reeds in 1380. In 1388 studeerde hij aan de Universiteit van Heidelberg en daarna aan die van Keulen. Hij was testamentaire uitvoerder van Arnold van Horn, bisschop van Luik en stierf in 1416.

voor wie hij onder eede dat bevel zou geven, deze tot antwoord verkreeg, dat Hubertus zich tot den Aartsbisschop van Trier of dien van Keulen of dezer commissarissen moest wenden om recht te verkrijgen voor zich en het kapittel van St. Servaas. Als plaats van samenkomst stelde Theodoricus voor Andernach of Coblenz en als dag een der dagen tusschen thans en het feest van den H. Martinus eerstkomende. Op dien dag verschenen Hubertus en zijn medekanunnik Johannes dè Lindersdorp ter opgegeven plaats om te aanhooren de vordering van Theodoricus de Brole, waartegen zij betoogden, dat het hun niet bekend was, dat het kapittel van St. Servaas of iemand in zijn naam den heeren van Brole ooit iets betaald heeft of schuldig is te betalen, noch dat die heeren of iemand in hun naam iets gevorderd hebben of heeft van de bezittingen en goederen van het kapittel. Daarop antwoordde Theodoricus, dat, zoo zij dit onder eede willen bevestigen, hij van zijne vordering zal afzien, dat deze daartegen nogmaals hun bewering herhaalden en deze onder eede willen bevestigen, hoewel Johannes de Lindersdorp meer dan dertig jaren kanunnik van St. Servaaskapittel is, dat eerst ongeveer vier jaren Theodoricus namens zijne ouders, de heeren van Brole, eenig tol van de wijnen van het kapittel te Guls gevorderd heeft, doch dit niet aanvaard is geworden. Daarenboven verklaarden Hubertus en Johannes ook namens hun kapittel, dat, zoo Theodoricus hun of het kapittel dienaangaande een proces wil aandoen, zij bereid zouden zijn ter rechtbank te verschijnen van den Aartsbisschop van Trier of van dien van Keulen. Toen Theodoricus dit hoorde weigerde hij zulks en verliet de vergaderplaats. Daarop werden Hubertus en Johannes door den Officiaal Johannes de Constantia vrijgesproken en hun gelast op boete van 2000 Rijnsche gulden van die uitspraak niets bekend te maken aan Theodoricus.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Johanne de Fryheit de Scheeren, milite, Johanne de Mendrich, vicecurato ecclesie parochialis Andernacensis, Jacobo dicto Rode, pastore in Eyche et Geirlaco, clerico Andernacensi Treverensis diocesis testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis in fidem et testimonium premissorum.

Acta sunt hec in Andernaco in conventu fratrum Minorum (?) anno Domini millesimo quadringentesimo nono, indictione tertia, mensis Novembris die sexta, hora nonarum vel quasi.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.
Onuitgegeven.

461. 1410 Augustus 7.

Testament van Agnesa de Petersheym, waarbij zij aan de broederschap der kapelanen van St. Servaaskapittel voor haar jaargetijde laat eene jaarlijksche pacht van drie vaten rogge [1]) uit vijf groote roeden bouwland te Wilre ter plaatse *op den vriesen paet;* aan Everardus, den natuurlijken zoon van Everardus de Reys, deken van St. Servaas, vier groote en vier kleine roeden bouwland nabij Wilre gelegen en in pacht bij Johannes de Millen, en al haar tinnen schotels; aan de kapel van den H. Jacob te Maastricht een *falea* van vlas om daarvan een kasuifel te laten vervaardigen; voornoemden deken Everardus schenkt zij het haar verschuldigde kwijt, laat hem al hare overige goederen, zoo roerende als onroerende, en benoemt hem tot haar testamentairen uitvoerder.

.. presentibus ibidem honestis viris domino Henrico de Mosa presbytero necnon Wilhelmo Blanckardi clerico, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Dit testament werd verleden ten overstaan van Petrus de Moniouwen, keizerlijk notaris, in het huis waar Agnesa enkele malen verblijf hield, doch toen er ziek lag, welk huis gelegen was achter het claustrale huis van voornoemden deken.

Anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo decimo, indictione tercia, mensis Augusti die septima, hora Vesperarum vel quasi ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

462. 1411 Maart 20.

Jan van Loen, heer te Heynsberg en Leeuwenberg, en Jan van Heynsberch [2]), proost van St. Servaas, verklaren, dat zij geen rechten bezitten op de dorpen Zepperen, Grootloon, Coninxheim en Sluysen, gelegen in het land van Luik en van

---

[1]) De broeder van Agnesa, Jan Polle, deed ten overstaan van de laathof *der Daelhof* te Wilre, ten behoeve der broederschap voernoemd, afstand van zijne rechten op die pacht, behoudens het vruchtgebruik voor zijn leven.

[2]) Proost van St. Servaas was hij van 1411 tot 1419.

Loon, van wie zij schadevergoeding hadden gevorderd wegens den oorlog van den Bisschop van Luik. [1])

.. inden jaer der seliger gebeurten ons Heeren Jesu Christi doe men screef duysent vierhondert ende elff, des twintichsten daechs in Martio.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 158 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 897.

463. 1412 April 12.

De deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat Johannes Mercatoris, priester en rector van het beneficie van den H. Martinus 1e fundatie in hunne kerk, in plaats van eene door hem gedane belofte ter eere van de Allerheiligste Maagd, een H. Mis gesticht heeft op genoemd St. Martinusaltaar, te lezen des Zaterdags en geven daartoe hunne goedkeuring.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, mensis Aprilis die duodecima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: *Registrum litt. fraternitatis* ... A, fol. 113 v.
Onuitgegeven.

464. 1414 October 17.

Acte van Wulpardus Walteri de Opaline van het diocees Utrecht, pauselijk en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, waarbij Nicolaus de Merode en Johannes de Monte, respectievelijk kanunnik der kathedraal en van het kapittel van den H. Dionysius te Luik, en Wilhelmus de Momalia en Johannes de Rivo, respectievelijk kanunnik der kathedraal en van het kapittel van den H. Petrus aldaar, minnelijke uitspraak doen tusschen Johannis de Stralen en Petrus Egidii, respectievelijk kanunnik der kathedraal en van den H. Paulus te Luik, als uitvoerders van het testament van kardinaal Johannes Egidii, proost van Luik, en Theodoricus Beyer, kanunnik van St. Servaas als zaakgelastigde van het kapittel dier kerk, in de geschillen gerezen over het claustrale huis van genoemden kardinaal op het claustrum van St. Servaas gelegen; 1. dat het beslag door den deken en het kapittel van St. Servaas gelegd op de vruchten van Petrus Egidii, kanunnik hunner kerk en uitvoerder van het testament van genoemden kardinaal, opgeheven zal worden en zij deze aan hem zullen overgeven; 2. van

[1]) Diens oorlog met de Luikenaars.

de 180 rijnsche gulden, welke de testamentairen van den kardinaal van deken en kapittel van St. Servaas vorderen, zullen deze 150 behouden en daarmede een jaarcijns koopen tot vermeerdering van den jaardienst van den kardinaal; de deken en het kapittel zullen aan de nalatenschap van den kardinaal teruggeven veertig rijnsche gulden, de helft met Kerstmis en de helft met Paschen d.a.v.; de testamentaire uitvoerders zullen aan deken en kapittel teruggeven al de bescheiden betreffende dat claustrale huis en zullen deze met dat huis naar hun goedvinden kunnen handelen.

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris dominis Johanne Preutout seniore sancte Crucis et Stephano de Ouden parve mense majoris ecclesiarum Leodiensium canonicis prebendatis, testibus ad hoc vocatis et rogatis.

.. anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo quarto decimo, indictione septima secundum stylum venerabilis curie Leodiensis, mensis vero Octobris die decima septima hora post Vesperas ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met teeken van den notaris, zijnde eene zesbladige roos in het hart waarvan twee sleutels kruiselings geplaatst.

Onuitgegeven.

465. 1415 Juni 26.

Johan Bunne, *knecht van waeffenen,* oorkondt, dat hij van Godart van Vloedorp, deken van O. L. Vrouw te Aken, Arnolt van Meroede, kanunnik van St. Lambertus te Luik, ridder Johan van Huelsberch, Hubrecht van Lydorp, kanunnik van St. Servaas te Maastricht en Johanna van Bunne, uitvoerders van het testament van Johan van Bunne, kanunnik van St. Servaas zijn oom, ontvangen heeft dertig rijnsche gulden en geeft kwitantie daarvan.

.. in den jaer uns Heren dusent vierhondert end vunfzeyn des seesendetwintichsten daiges in den braemoent.

Oorspr. op papier op het Rijksarchief te Maastricht met opgedrukt zegel in bruine was van Jan van Bunde, zijnde: een gezoomd schild, waarop drie dwarsbalken met op den zoom negen besanten.

Onuitgegeven.

466. 1415 December 4.

Op verzoek van Everardus de Reys, deken van St. Servaas en de kapelanen dier kerk geeft Johannes de Heynsberch,

proost dier kerk, toestemming tot het oprichten van een gemeenschappelijk altaar, *altare commune,* tusschen de kapel van den H. Nicolaus en de *janua montis* der kerk of op eene andere geschikte plaats om daaraan te kunnen lezen de vele dagelijksche H.H. Missen door de geloovigen gesticht en waarvoor op de reeds bestaande altaren der kerk geen gelegenheid meer bestaat.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto, mensis Decembris die quarta.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10178, *litt. episcoporum et prepositorum,* fol. XIII en fol. XVII (199); — *Registrum litterarum ... fraternitatis* A, fol. 102.
Onuitgegeven.

467. 1416 Juni 11.

Theodoricus graaf van Meurs, aartsbisschop van Keulen en Kanselier des Rijks voor Italië, graaf van Westphalen en Angaria, *conservator, judex et protector omnium et singulorum privilegiorum, libertatum, gratiarum, jurisdictionum et indultorum, jurium, possessionum, rerum et bonorum* van den proost, deken en kapittel van St. Servaas, ingevolge diploma van Keizer Karel IV van 11 September 1377, vaardigt een brief uit tegen Arnoldus de Gudegoven, heer van Meer en *nonnulli alii iniquitatis filii,* die niet alleen voornoemde proost, deken en kapittel in hunne rechten benadeeld, maar ook hunne schepenen en andere rechterlijke ambtenaren gevangen hebben genomen en houden, dezer goederen genaast en ten eigen nutte gebruikt hebben, waarbij een ieder verzocht wordt om Arnoldus en zijne aanhangers bij drie termijnen, elk van vijf dagen, op eene boete van 50 gouden marken, waarvan de helft voor hem en de helft ten behoeve van voornoemde proost, deken en kapittel, aan te manen van hun misdrijven af te zien.

Datum et actum Colonie in curia nostre protunc residentie sita infra emunitatem Sanctorum Apostolorum Coloniensis, anno Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo, die undecima mensis Junii.

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 62 v.; — Ms fonds Latins, n. 10179, fol. 24, en n. 10180, fol. 246 v.
Onuitgegeven.

468. 1417 Januari 2.

Acte van Renerus de Schoenvorst, clericus van het diocees Luik, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris en van het hof van Luik, waarbij Johannes Meem, *magister in artibus* en kanunnik van O. L. Vrouw te Aken, een beroep doet op het Concilie van Constanz tegen Reynerus de Vlatten, clericus van het diocees Keulen, die zich in het bezit gesteld heeft van de hem geschonken prebende bij O. L. Vrouwkerk te Aken, vacant door het overlijden van Wilhelmus de Gruesbeke. .. presentibus honorabilibus viris dominis Andrea Zudermman de Tremonia, Johanne de Pyetershem[1]) et Anania Sliitken, kanunniken van St. Servaas.

Anno a Nativitate Ejusdem (nl. Domini) millesimo quadringentesimo decimo septimo, indictione decima, die vero secunda mensis Januarii hora terciarum vel quasi ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met teeken van den notaris, zijnde op een voetstuk van drie treden eene mispelbloem met een vierkant in het midden.

Onuitgegeven.

469. 1417 Juni 4.

Everardus de Reys, deken, en het kapittel van St. Servaas verklaren, dat wijlen hun medekanunnik Johannis de Werva bij testament in hunne kerk gesticht heeft en van voldoende inkomsten voorzien, eene dagelijksche H. Mis voor het heil zijner ziel en dat zijner vrienden, welke door de kapelanen der kerk gelezen zal worden op het *altare commune,* onlangs met welwillende toestemming van den proost Johannes van Heinsberg opgericht; dat bij genoemde stichting en ook andere niet gedacht is aan vergoeding voor den priester, kapelaan hunner kerk, die die H. Mis op dat altaar lezen zal, en aan de uitgaven voor het onderhoud van dat altaar en der benoodigdheden voor die H. Mis, als zijn: de ornamenten, de boeken, kelk, licht enz.; dat zij op verzoek der kapelanen besloten hebben, dat ieder kapelaan hunner kerk, die priester is, er resideert en de H. Mis op het *altare commune* leest, deelen zal in de emolumenten en baten der overige kapelanen en voor het onderhoud van het benoodigde voor het lezen dier H. Mis eens te betalen 10 schel-

[1]) Johannes de Pyetershem ontmoeten wij als kanunnik reeds in 1412; hij overleed 28 Juni 1428.

lingen, *monete censualis* der stad Maastricht, aan den rentmeester der broederschap van kapelanen.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, mensis Junii die quarta.

Oorspr. met het zegel ad causas van het kapittel in bruine was op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: *Registrum litt. fraternit.* .... A fol. 107.
Onuitgegeven.

470. 1417 October 4.

De proost en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij in erfpacht gegeven hebben hunne goederen onder de heerlijkheid St. Pieter, waar de Bisschop van Luik alleen de heerlijke rechten bezit, en dat die goederen tiendvrij zijn.

Vermeld in het fragment eener lijst der oorkonden van St. Servaaskapittel op het Rijksarchief te Maastricht, p. 25.
Onuitgegeven.

471. 1419 Januari 21.

Mathys Dunnen en Hendrick Bovier, schepenen van Maastricht, geven een vidimus van het charter van Proost Otto van Everstein, deken en het kapittel van St. Servaas van Februari 1250.

.. in den jaere van der seliger Geborte ons Here 1419 den 21 dagh in January.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia ... de anno 1400 ad 1485,* fol. 1003.
Onuitgegeven.

472. 1419 Maart 10.

Acte van Conrardus Radi de Essteyn, clericus van het diocees Trier, Apostolisch en Keizerlijk notaris en *scriba* van Petrus Nardi, auditor van het Hof van Rome, waarbij deze, door Paus Martinus V daartoe aangewezen, in appèl vonnis velt van een vonnis van Henricus Flechel in een proces tusschen het kapittel van St. Servaas en de burgemeesters en schepenen en eenige burgers van Tongeren, van welk vonnis deze laatsten in beroep waren gegaan bij Petrus voornoemd.

Tusschen deken en kapittel van St. Servaas en de burgemeesters, schepenen en burgers van Tongeren alsmede Johannes Sommer, Lambertus Sommer, Johannes Byn, Godefridus Byn, Eustacius Blutscholt, Hermannus Haet,

Egidius Vaes, Tilmannus Coters, Bartholomeus Boesman, Arnoldus Arnoldi Wesemael en Johannes gezegd de Coninxheim, was proces gevoerd voor den deken van O. L. Vrouw ter schreden te Keulen met name Johannes de Stenenbach over den roof door deze laatsten van akkers, landerijen en andere bezittingen van St. Servaaskapittel en waarvan de laatstgenoemden in beroep gingen op voornoemden auditor Henricus Flechel, waar als procurator van het kapittel optrad Michael de Breda; van diens vonnis wenschten zij nogmaals in beroep te gaan en belastte Paus Martinus V daarmede voornoemden Petrus. Na alle bescheiden onderzocht, de procuratoren, zoo dien van het kapittel van St. Servaas met name Gerardus de Werdena en als dien van de tegenpartij met name Johannes de Wachtendunc, gehoord en alles wat gevorderd wordt te hebben volbracht, bevestigde Petrus Nardi het vonnis van den auditor Henricus Flechel. Dit vonnis werd geveld te Florence „in ambitu sive domo capitulari conventus seu monasterii Beate Marie Novelle fratrum Predicatorum, pro loco audientie causarum specialiter deputato, nobis inibi mane hora causarum ad jura reddenda in loco nostro solito pro tribunali sedentibus."

.. presentibus ibidem discretis viris magistris Stephano Pilosi et Johanne Rosenboem notariis publicis scribisque nostris, clericis Ruthenensis et Coloniensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo nono, indictione undecima, die vero Veneris decima mensis Martii.

1420 Juli 31.

Ten einde de kosten te bepalen liet hij Michael de Bredis op diens verzoek en Johannes de Wachtendonck dagvaarden, om voor zijn tribunaal te verschijnen op 31 Juli d.a.v. op welken dag laatstgenoemde niet verscheen en bij verstek veroordeeld werd tot 12 gouden florijnen *de camera* aan het kapittel van St. Servaas te betalen door de regeering van Tongeren en hare aanhangers.

Deze uitspraak had plaats in bijzijn van beide voornoemde getuigen.

.. die vero Luna ultima mensis Julii.

Afschrift in: Cartularium I. b., fol. 18 v.
Onuitgegeven.

473. 1419 October 30.

Acte van Johannes Pot, clericus Trajectensis, openbaar pauselijk notaris, waarbij Petrus, bisschop Condonnensis, om in opdracht van Paus Martinus V, uitvoering te geven aan de drie vonnissen in het *palatium causarum Apostolicum* geveld door Henricus Flechel, Petrus Nardi en Geminianus de Prato decretorum doctores en auditores van dat Hof, ten gunste van deken en kapittel van St. Servaas in hun geschil met de magistraat en burgers van Tongeren en hun aanhangers, den Bisschop van Luik, diens Vicaris en Officialis generalis opdraagt om binnen zes dagen na de ontvangst van dit schrijven en na verzoek van deken en kapittel voornoemd, driemaal telkens met een ruimte van twee dagen genoemde magistraat en aanhangers met den inhoud dezes bekend te maken en drie keer aan te manen, telkens na 10 dagen, om binnen de maand aan genoemde deken en kapittel te betalen 38 gouden florijnen *de camera* wegens gedane uitgaven voor het proces en twintig dergelijke gulden wegens kosten van deze acte van uitvoering, of dienaangaande met genoemde deken en kapittel overeen te komen, onder bedreiging bij niet nakoming van excommunicatie, en het kapittel met *cessio a divinis.*

.. presentibus ibidem honorabilibus viris Bertholdo de Gelria et Godefrido Digkbier, clericis Coloniensis et Leodiensis predicte diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo nono, indictione duodecima, die vero Lune tricesima mensis Octobris, modicum post horam Vesperarum vel quasi ..

Afschrift in: Cartularium I. b., fol. 24.
Onuitgegeven.

474. 1420 November 13.

Anthonis Yserman, schout, Johan van Heeze, Johan van Bloemendaele, Herman van Heeze, Claes van Liebeke, Diderich Lamboy, Johan van Brede en Arnolt van der Moelen, schepenen van Maastricht, oorkonden, dat Mathys van Steyn als *kelleneer* namens deken en kapittel van St. Servaas op het kapittel van O. L. Vrouw wegens

achterstallige pacht bij drie veertiendaagsche nachtingen heeft doen uitwinnen eenen molen buiten de Aldenhofspoort, tusschen den molen van Peter Vissers en een *bruxken daer men geyt ter weeshuys weert van St. Piter* en zij hem deze ten behoeve van St. Servaaskapittel voor een jaar en dag hebben toegewezen, behoudens ieders recht daarop, aan het eind van welk jaar hij voor hunne schepenbank zal moeten terugkomen, *men sal hem dan seggen wat dat recht leert ende cleeren sal van der voerschreeven saecken voirt te doen.*

Gegeven inden jaere ons Heeren 1420 Woensdagh naer St. Marten dach des Heiligen Bisschop.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1024. Onuitgegeven.

475. 1421 October 3.

Theodericus de Rodenryt, meester der broederschap van kapelanen der St. Servaaskerk, en de leden dier broederschap oorkonden, dat hun medelid Theodericus, zoon van Johannes Rodenreyt van Achel, tevens bewaarder der Relieken dier kerk, voor het heil zijner ziel en van die zijner ouders, broeders, zusters en vrienden eene dagelijksche H. Mis gesticht heeft te lezen op het onlangs opgerichte *altare commune* en daarvoor geschonken heeft eene jaarlijksche pacht van 2½ mud rogge uit erfgoederen te Opcanne, welke hij daarvoor gekocht heeft en 200 rijnsche goudgulden om daarmede eene dergelijke pacht te koopen; daarbij werd bepaald, dat om de beurt een lid der broederschap en der kapelanen van de kerk die H. Mis zal lezen met een memento voor wijlen Joannes de Haren, in leven cantor van St. Servaaskapittel, voor welk memento hij zal beuren de daarvoor gestelde vergoeding; voor het lezen der H. Mis zal de celebrans ontvangen vijftien of zestien brooden, *miccae* geheeten, waarvan zestig uit een vat koren gebakken worden door den bakker op aanwijzing der broederschap; deze zal den celebrans bezorgen een geschikten *matricularius* of *servitor* en een rentmeester aanstellen, die de finantiën dier stichting beheeren zal; ook zal zij zorg dragen voor het misboek, den kelk, de ornamenten, brood, wijn, licht en al het verdere benoodigde; de priester die de H. Mis leest zal na de Consecratie der eerste Mis in de kerk zich met de priesterlijke gewaden bekleeden en den kelk gereed maken, opdat hij met de H. Mis kan beginnen onmiddellijk nadat de zegen na de eerste Mis is gegeven, op

verbeurte der vergoeding zoo dit driemaal mocht verzuimd worden; zoo iemand, wiens beurt het is die H. Mis te lezen, die beurt niet kan vervullen, zal hij daags te voren bijtijds zijn *matricularius* verwittigen die daarmede in kennis zal stellen zijn opvolger en zoo hij dit verzuimt te doen zal zijn onmiddellijke opvolger of zijn plaatsvervanger zijn vergoeding genieten, die dan, wanneer het zijne beurt is, de hem toekomende vergoeding nog beuren zal; zoo onverhoopt in de toekomst de kapelanen, geen lid zijnde der broederschap, voor die vergoeding weigeren de H. Mis te lezen, zal zij gelezen worden door de leden der broederschap; zoo tengevolge van oorlog, twist, droogte, regen of andere ongure tijden de opbrengst niet voldoende zal zijn om het gewenschte aantal brooden te kunnen leveren, zal slechts op zooveel dagen die H. Mis worden gelezen als de opbrengst toereikend is. Met Witten Donderdag en Goeden Zaterdag en bij tijden van interdict kan de celebrans de Mis lezen ter plaatse naar zijn genoegen.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo primo, mensis Octobris die tertia.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D, met het gebroken zegel der broederschap in bruine was aan een perkamenten staart. Het zegel stelt voor: den H. Servatius in bisschoppelijk gewaad met mijter op het hoofd en nimbus, gezeten op een zetel, houdende in de rechter hand opgeheven den sleutel en met de linker den kromstaf; randschrift: ... *frat'nitat'* ... *ti* ... *S'vatii tiecten.*

Onuitgegeven.

476. 1421 December *22.*

Acte van Johannes Roseboem, clericus van het diocees Keulen, openbaar pauselijk notaris, waarbij Henricus Raescop, proost der kerk van den H. Simeon te Trier, *judex et commissarius causarum et cause,* ingevolge pauselijke volmacht op verzoek van Henricus de Valle, hun procurator en sindicus, den proost, deken en kapittel van St. Servaas en het overig personeel van dat kapittel ontslaat van de kerkelijke straffen, welke zij beloopen hebben op aandrang van Johannes de Pempelvorde wegens het niet nakomen van monitoriale brieven, uitgevaardigd door den Bisschop van Fricento ingevolge pauselijke machtiging in een geschil tusschen de Pempelvorde en wijlen Godefridus de Vlodorp over het bezit eener prebende en kanunnikaat hunner kerk.

.. presentibus ibidem discretis viris magistro Thoma de Ju-

liaco, palatii apostolici causarum notario et Johanne Heldendorp, clericis Coloniensis et Padeburnensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo primo, indictione quartadecima, die vero Lune vicesima secunda mensis Decembris, pontificatus domini nostri domini Martini pape quinti predicti anno quinto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel van den Bisschop van Electa aan een rood zijden koord. Onder eene gothische nis het beeld der H. Maagd met op den rechter arm het Kindje, beiden met nimbus om het hoofd; vergezeld rechts onder eene nis door den H. Petrus Apostel, houdende in de rechterhand den sleutel en in de linker het Evangelieboek (?), links door een Bisschop, in de rechter hand een boek en in de ander den kromstaf; onder de middelste groep onder eene nis een Bisschop op de knieën in gebed met opgeheven handen, vergezeld rechts en links van een schild beladen met een dwarsbalk waarop drie biljetten; randschrift: *Sigillu. Petri. Dei. gra. epi. electen.* Onuitgegeven.

477. 1422 Juli 8.

Matheus Dunnen, Henric Bovyer, Pouwels van den Byessen en Giselbrecht van Gelck doen als *mynlike mannen* uitspraak in een geschil tusschen de priesters en kapelanen *gemeynlic* van St. Servaaskerk en de erfgenamen van Reyner van Hese, in leven kanunnik van Visé, wegens diens nalatenschap, waarover zij processen gevoerd hebben voor de schepenbank van den Vroenhof te Maastricht, die van Opcanne en *anders woe:* De priesters en kapelanen voornoemd zullen de dagelijksche H. Mis lezen, door Reyner bij testament gesticht, des zomers te acht en des winters te negen uur, alsmede de vier erfjaargetijden houden ook door hem gesticht; daarvoor zullen de erfgenamen verplicht zijn den kapelanen jaarlijks met het feest van den H. Andreas te leveren 6 mudden rogge erfpacht en deze vóór het feest van den H. Remigius (1 October) vestigen op voldoende en soliede erfgoederen van wijlen Renier of op andere. Met het lezen dier dagelijksche H. Mis zal begonnen worden met het feest van den H. Andreas e.k. Vooralsnog zal deze gelezen worden op het altaar van O. L. Vrouw *in den alder capellen* [1]) *van Sint Servaes, doemen gheyt tsint*

[1]) Deze kapel was gelegen tusschen de St. Servaas- en St. Janskerk aan de Zuid-Oost zijde.

Johanskirken waert, totdat een nieuw altaar zal zijn gemaakt *met syne gereytscappe* in de St. Janskerk voor het choor, als wanneer dan regelmatig op dat altaar die H. Mis zal gelezen worden op het uur als boven aangegeven. Wanneer op een of anderen dag ter zelfder ure *den persone van Sinte Johan hinder were, dat die misse dan gedaen woirde, ende were an lyken, an sermonen* of anderszins, dan kan die H. Mis op een vroeger of later uur gelezen worden. Zoo bijgeval een rector dier oude kapel niet toestaat dat die H. Mis er gelezen worde, zullen de kapelanen ze lezen op het altaar gewijd aan alle Heiligen in de St. Servaaskerk, en zal zij gelezen worden door de kapelanen om beurt, die dan beuren zullen uit de *pesterie* (bakkerij) der kerk een *coppe mycken;* en zoo hij, wiens beurt het is, verzuimt die Mis te lezen of te laten lezen, zal hij die vergoeding verbeuren. De kapelanen mogen houden de pacht van de toegewezen landerijen vervallen vóór deze minnelijke schikking. Wat betreft het zilveren kruis, dat Renier gelaten heeft aan Claes van Laeffelt, mits deze daarvoor zooveel zilver geeft als zijn gewicht, zullen de erfgenamen dat bestemmen voor het maken van een kelk voor die Mis.

Met deze uitspraak zijn de beide partijen verzoend en zullen zij gehouden zijn *opten pairdoen* van honderd engelsche nobelen deze na te komen.

Gegeven ende gesaecht int jaer van der gebuerde ons Heren dusent vyerhondert ende twee ende twyntich, acht dage in Julio. Gelyck brieve hebben beyde partien vurgeschreven.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. Zegels verloren.

Onuitgegeven.

478. 1422 Juli 21.

Acte van Servatius Caboutz de Petershem, priester van het Luiksche diocees, openbaar keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, waarbij Johannes de Gruesbeke[1]) legum doctor

[1]) Johannes de Gruesbeke begon zijne studiën aan de universiteit van Parijs in 1405, waar hij behaalde het *inceptio* of *magisterium* in Mei 1407. De rechten studeerde hij aan de universiteit van Bologna, waar hij tot doctor bevorderd werd. Hij vestigde zich daarna te Maastricht en bekleedde zijn kanonikaat bij de St. Servaaskerk. De magistraat van Leuven bood hem in 1426 het professoraat van het burgerlijk recht aan de universiteit aldaar aan, een ambt dat hij tot 1440 uitoefende als wanneer hij naar Maastricht terugkeerde, waar hij in 1445 overleed.

en Godefridus Bothorn, kanunnik van St. Servaaskapittel, alsmede Ludovicus de Busscho J.U.L. en Johannes de Merssen, kanunnik van O. L. Vrouwkapittel, scheidsrechterlijke uitspraak doen in een geschil tusschen deken en kapittel van St. Servaas en Bartholomeus Conrardi *magister sive preceptor* der Antonieten te Maastricht, over het niet aanwezig zijn door dezen laatste in de St. Servaaskerk op de feestdagen van: Kerstmis, Paschen, het feest van den H. Servatius, O. L. Heer Hemelvaart, Pinksteren en het feest der kerkwijding. Zij bepalen, dat Bartholomeus en zijne opvolgers ten allen tijde verplicht zullen zijn op genoemde feestdagen met koorhemd evenals de andere kapelanen in de St. Servaaskerk aanwezig te zijn en de godsdienstoefeningen en processies bijwonen; en zoo hij of zijne opvolgers op een dier feestdagen niet persoonlijk verschijnen, zullen zij voor de feestdagen van den H. Servatius en de kerkwijding twee ponden en voor een der vier andere feesten een pond was aan den deken en kapittel voornoemd moeten leveren *ad luminaria* hunner kerk, buiten en behalve het pond was, dat de *magister seu preceptor* tot heden geleverd heeft en voor het vervolg leveren zal op den vooravond van het feest van den H. Servatius.

.. presentibus ibidem discretis viris dominis Jacobo Sluysman, Wilhelmo de Stavelot presbyteris et capellanis ac supradicto Bernardo Pauli de Noviomagio clerico chorali ecclesie ejusdem Sancti Servatii testibus ad hujusmodi actum vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec in domo prenominati magistri Johannis de Gruesbeke quam infra emunitatem ejusdem ecclesie Sancti Servatii inhabitat.

De beide eerste scheidsrechters werden benoemd 9 Juli in hunne kapittelvergadering door: den deken Johannes de Novolapide J.U.D. [1]), Godefridus Bothorn, Johannes de

[1]) Johannes de Novolapide, van den Nieuwenstein studeerde aan de universiteit van Keulen, waar hij 15 Maart 1392 promoveerde tot doctor in de beide rechten. Hij was in 1387 kanunnik van St. Andreas te Worms en te Heidelberg en te Aken, alwaar hij *scolaris juris civilis* was; in 1390 was hij procureur te Bologna. In 1403 was hij kanunnik van St Maarten te Luik, van St. Servaas te Maastricht, van het Munster te Aken, van O. L. Vrouw te Mainz en pastoor te Kitzingen. In 1420 of het volgende jaar werd hij tot deken van St. Servaas gekozen en stierf in Maart 1450.

Gruesbeke J.U.D., Theodoricus Volquini, Hubertus de Lydorp, Johannes de Pietershem, Ananias Slytken, Joannes Meem, Johannes Makart, Arnoldus de Cigno, Anthonius de Elen, Henricus Bovier en Mathias de Kessel, waarbij als getuigen tegenwoordig waren: Conrardus de Lemmel, pastoor te Mewen, Theodorus de Boschusen, claustrarius van St. Servaaskapittel en Bernardus Pauli de Noviomago, *clericus choralis* van St. Servaas.

De deken en kapittel en de preceptor keurden die uitspraak goed, welke zij ter nakoming met hun zegel bezegelden.

.. anno a Nativitate Ejusdem (nl. Domini) millesimo quadringentesimo vigesimo secundo, indictione quintadecima, die vigesima prima mensis Julii.

Afschrift op perkament in het vidimus van 6 November 1452 der bevestiging en goedkeuring daarvan door den pauselijken Legaat voor Duitschland van 28 Februari te voren.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 99; — Ms fonds Latins, n. 10180 fol. 33 en 210; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1025.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 82.

479. 1423 Juli 1.

Johannes de Novolapide legum doctor, deken, en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat hun kapelaan en bewaarder der Relieken hunner kerk, Theodoricus Joannis de Rodenreyt de Achel hun heeft geschonken eene erfrente van één mark cijns van Maastricht uit het huis van Hermannus Gobbe, *pellifix*, gelegen nabij het *atrium in ordone ex opposito hospitalis* [1]) voor het houden van zijn jaargetijde en beloven, zoolang hij nog leeft hem die rente te zullen laten betalen door hunnen rentmeester en na zijnen dood het jaargetijde te houden.

Datum sub sigillo dicte ecclesie nostre ad causas presentibus appenso anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo tertio, mensis Julii die prima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel *ad causas* in bruine was aan perkamenten staart.

Onuitgegeven.

---

[1]) Het huis op den hoek der Platielstraat en het Vrijthof, thans het huis de „Vogelstruis".

480. 1423 December 3.

Mathees Dunnen en Henric Bovyer, schepenen van Maastricht, oorkonden, dat de deken en kapittel van St. Servaas op 28 November van 1422 en 1423 in hunne kerk, als gebruikelijk plechtig gehouden hebben het jaargetijde der hertogen van Brabant *met eynre ziengender vigilien, met eynen zyngender zielmessen met viere groeten bernenden waskertzen ende met gulden dueken ende bandeken* [1]) *dartu horende* ..

Gegeven int jaer ons Heren dusent vierhondert ende drie ende twintich, drie dage in decembri.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de beschadigde zegels der beide schepenen in bruine was: 1. een stappende leeuw naar rechts; — 2. een getand kruis; in het vrijkwarter een dwarsbalk.

Onuitgegeven.

481. 1425 October 26.

Acte van Henricus Smedekingh van Rekelinchusen, clericus van het diocees Keulen, pauselijk notaris en van het hof van Keulen, waarbij de Officiaal van Keulen verklaart, dat Johannes de Novolapide, legum doctor, deken van St. Servaaskapittel, als *procurator, syndicus seu yconomius* van dat kapittel aan Henricus Rutekoy, burger van Keulen en aan zijne echtgenoote Elsa voor zes Rijnsche goudgulden 's jaars in erfpacht gegeven heeft het huis van dat kapittel te Keulen, *Tricht* geheeten en gelegen in het oostelijk gedeelte der straat *Walmergasse,* welke cijns betaald moet worden met Kerstmis of binnen de veertien daaraanvolgende dagen, en zullen die echtgenooten jaarlijks nog betalen aan den plebaan of pastoor der St. Martinuskerk aldaar een mark met het feest van den H. Joannes den Dooper; dat daarbij bepaald werd, dat zoo die cijns op den gestelden tijd niet betaald wordt, dat huis met de eventueel daaraan gedane verbeteringen terug zal vallen op het kapittel voornoemd en dat het kapittel in den kelder van dat huis zijne wijnen, zoo tiend- als andere wijnen, mag onderbrengen.

.. presentibus Bernardo Somernait clericus Monasteriensis et Gerardo van den Busssche van het diocees Luik.

Acta fuerunt hec in camera consistoria aule archiepiscopalis

[1]) *badequin, baldaquinum,* baldakijn.

Coloniensis, in qua jura reddi solent mane hora causarum sive certiorum .. sub anno a Nativitate Domini M°CCCC° vicesimo quinto indictione quarta juxta stilum [1]), usum et consuetudinem scribendi civitatis et diocesis Coloniensis, die Veneris vicesima sexta mensis Octobris ..

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 60; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1073, waar verkeerdelijk staat de Officiaal van Luik.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 83.

482. 1425 November 13.

De Aartsdiaken van Hespengouw maakt bekend aan den pastoor van Heer en zijne overige onderhoorige priesters en clerici, dat Theodoricus de Laer, rector van het altaar der H. Anna in de kerk van Heer, voornemens is aan Petrus de Monjoyen, priester, voor vier vaten koren jaarpacht in erfpacht te geven een tuin van ongeveer twee en een halve groote roeden behoorende aan genoemd altaar en gelegen tegenover het koor dier kerk tusschen land van Petrus Cloyen en dat van Ludovicus de Nyvels, onder beding dat de rector van dat altaar verschuldigd zal zijn jaarlijks aan den pastoor van Heer van die vier vaten een vat en zes denaren ter waarde van een halve oude groot betalen zal en een oude groot aan de fabriek der kerk en een oude groot aan den grondheer van dien tuin; dat Petrus als onderpand binnen een jaar in dien tuin een huis zal laten bouwen ter waarde van twintig rijnsche goudgulden, en dat Theodoricus hem verzocht heeft die overdracht te willen goedkeuren; dat hij hem gelast op drie Zondagen met tusschenpoozen van veertien dagen telkens in de kerk onder de Hoogmis dit af te kondigen met de bijvoeging, dat zoo iemand meer wil geven en voldoend onderpand, hij dien tuin bekomen zal en dat zoo iemand bezwaar heeft tegen het bod van Petrus, hij Donderdags na de derde aankondiging dit hem te Luik tijdens de Primen kan komen bekend maken.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo XX quinto, mensis Novembris die decima tertia.

Rolandus Roever.

---

[1]) Volgens de jaarstijl van het diocees Keulen, begon sedert 1310 het jaar met Kerstmis, vóór dat jaar met Maria Boodschap 25 Maart.

Oorspr. op perkament op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.

Onuitgegeven.

483. 1426 Januari 3.

De Aartsdiaken van Hespengouw geeft zijne goedkeuring aan het in pacht geven aan Petrus de Monjoyen van een tuin van ongeveer twee en een halve groote roeden tegenover het choor der kerk van Heer en behoorende aan het beneficie der H. Anna dier kerk.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, mensis Januarii die tertia.

Rolandus Roever.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van den Aartsdiaken in bruine was: onder eene gothische nis de H. Maagd staande en aanziende, dragende op den linker arm het Kindje en houdende in de rechter hand een boek; daaronder het wapen van den Aartsdiaken; randschrift: ... *geli* ... *anie in ecc* ... *dien'*. Tegenzegel: drie dwarsbalken, met een vol schildhoofd; daarboven een hoed met koorden waaraan een kwast; randschrift: *S. Angeli* (?) *Archi. Hasbanie.*

Transfix van den proclamatie-brief van 13 November 1425. (Zie vorig regest.)

Onuitgegeven.

484. 1426 Januari 3.

De Aartsdiaken van Hespengouw oorkondt, dat Donderdag na het feest der Besnijdenis des Heeren, op het uur der Primen Lambertus de Monthenaken, procureur van Petrus, luidens acte van den notaris Adam de Os, voor hem te Luik verschenen is en gewacht heeft op de komst van die bezwaar hebben tegen het plan van voornoemden Petrus, dat daar niemand verschenen is en hij hem ontslaat *de die et hora predictis,* behoudens ieders recht.

.. anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, predicta feria quinta, mensis Januarii die tertia.

Rolandus Roever quo ad audiendum.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.

Transfix van de vorige acte.

Onuitgegeven.

485. 1426 Juni 27.

Jan IV, hertog van Brabant, bevestigt, op verzoek van deken en kapittel van St. Servaas, het privilegie hun in 1358 gegeven door de hertogen Wenceslas en Johanna, betreffende hunne rechten op het dorp Berneau en gelast zijn *castellanus, officiati, scabini et quibuscumque aliis terram nostram de Daelhem ex parta nostra regentibus,* dezen in hun rechten op dat dorp niet te bemoeilijken of te laten bemoeilijken.

Datum in opido nostro Bruxellensi mensis Junii die XXVII anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo sexto.

Afschrift op perkament in het vidimus van 17 Februari 1465 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 16 (28), waar het jaar is 1427; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485,* fol. 1080, alwaar na de dagteekening te lezen staat: Supra plicam: per dominum meum ducem praesentibus de suo consilio Guilhelmo comite de Regis, Johanne de Schoonvorst, borghgravio de Montjoie, Joanne de Woude domino de Walheim, Arnoldo de Stavelaet de Uden et pluribus aliis (Erat subscriptum): E. de Dynen.

Onuitgegeven.

486. 1427 Februari 14.

Op verzoek van Roprecht Grave zo Virnenburch, Junchern Philips end Junchern Roprecht gebroederen, zonen van Roprecht voornoemd, eenerzijds, en Jonchern Johan van Schoinforst, burggraaf te Montjoie, hebben de deken en kapittel van St. Servaas in bewaring genomen in *yn beslossen ind zu versigelt schryn mit yren ingesigeln versigelt* zes charters met zegel van: Wenceslas, Roomsch Koning en Koning van Hongarië, Dalmatië, Croatië enz., Anthonis hertog van Brabant, Elisabeth van Goirlitz hertogin te Luxemburg, van Brabant, enz., Philips graaf van Lurey en sant Poull en Friderich oudste zoon te Meurs en graaf van Sarwerden, welke charters betrekking hebben op het slot, stad, land en heerlijkheid van Durby, onder beding dat zij die brieven aan niemand mogen geven zoolang Johan van Schoinvorst voornoemd in leven is en na diens dood op verzoek van graaf Roprecht, juncheren Philips en Roprecht hun de kist met zijn inhoud binnen hunne kerk ter hand te stellen.

.. in den jair onss Heren duysent vierhondert ind seven indt zwintzich jaire, viertzien dage inder maonde februario.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel *ad causas* van het kapittel in bruine was aan perkamenten staart.
Onuitgegeven.

487. 1427 Juni 8.

Aangezien de deken en kapittel van St. Servaas in hunne dorpen en banken de hooge rechtspraak bezitten en misdadigers kunnen vatten, gevangen zetten en veroordeelen en in sommige dier dorpen de gevangenissen zeer *swaeck ende onvaste syn ende die gevangen hen biwilen met crachte ende fortzen opgeslagen daeruuyt gecomen syn ende ewech gevuert syn gewest ende noch mochten werden, waer hen daerop niet versien en worde van remedien,* heeft Philips de Schoone, hertog van Lotharingen, Brabant enz. op verzoek van zijn *geminden meester,* Jan van Gronsselt, kanunnik en rijproost van St. Servaas, genoemd kapittel tot wederopzeggens toe toegestaan, de gevangenen gevat in de dorpen, waar de gevangenis niet veilig is, door zijne landen, dorpen en heerlijkheden te brengen naar de hetzelve toebehoorende stad of dorp, alwaar de rijproost *meyndt wael te vreden te weezen* en beveelt diensvolgens zijne ambtlieden, wien zulks moge aangaan, het kapittel daarin geen moeilijkheid of beletsel te veroorzaken.

Gegeven in onssen borch van Turnhout VIII dage in Junio int jair ons Heeren duysent vierhondert seven ende twintich.

By mynen heere den Hertoghe, dair Engelbrecht greve te Nassow, Wylhem greve te Steyn, die heer van Rotselaer, Jan van Schoinvorst borchgrave te Monyowe, Wylhem van Monthenaken heer te Grasen ende te Wylre ende Jan van Wychen heer te Bouterschem by waren.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs ms. fonds Latins, n. 9308.
Afschrift in: Cartularium II. b., fol. 17; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 245 v. en fol. 269, waar het onderschrift ontbreekt.
Onuitgegeven.

488. 1428 December 30.

Hermannus de Hese en Theodoricus Lamboy, schepenen van Maastricht, oorkonden, dat Johannes de Halen, priester, zijn broeder Macharius, Paulus de Sprankenhage en Hubertus *ant Velt* verklaard hebben van deken en kapittel van St. Servaas voor negen achtereenvolgende jaren, aanvang nemende met het voorgaande feest van Johannes den Dooper,

gepacht hebben hun tiend te Weert voor tien ponden oude grooten van Tours en vijf schellingen n.l. twintig gouden zwaardere Rijnsche gulden, telken vervaldag gangbaar *in cambiis* te Maastricht, een en dertig groote ponden was en een en dertig kapoenen, te leveren en te betalen te Maastricht in het woonhuis van den refterproost van het kapittel of elders naar diens aanwijzing: de was met Allerheiligen, de kapoenen met Kerstmis, de ponden grooten en schellingen half met Paschen en half met het feest van den H. Johannes den Dooper; dat zij gedurende die negen jaren door hunne pachters op dezer kosten de jaarcijnzen van het kapittel binnen de parochie Weert, beloopende een en dertig marken, zeven schellingen en acht penningen, zullen doen innen, en ze aan het kapittel afdragen op de dagen der gelden voornoemd; dat zij ter nakoming van dat alles hun persoon, hebben en goed tot pand hebben gesteld en tot borgen Gerardus de Weert den jonge en Reynerus de Asbrueck, *sutor,* burgers van Maastricht, onder beding dat zoo zij in gebreke zijn de pacht ten deele of geheel op de gestelde tijden te voldoen, de borgen op aanmaning van den refterproost of zaakgelastigde van het kapittel of drager dezes hun intrek zullen nemen in een fatsoenlijk *hospitium* door den refterproost uit de drie *hospitia* te Maastricht aan te wijzen en daar op kosten der pachters voornoemd *ad commestus debitos* volgens gebruik te Maastricht zullen verblijven totdat de achterstallen voldaan zijn; dat zoo binnen dien pachttijd een der borgen komt te overlijden, de pachters binnen een maand een nieuwen borg zullen stellen, anders zal de andere borg zijn intrek nemen in een hospitium *ad commestuum jacenciam* totdat een nieuwe borg zal zijn aangesteld.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo nono, mensis Decembris die penultima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in bruine was van Hermannus de Heze aan een perkamenten staart: gefaast van acht stuk, in het vrijkwartier een hertenschedel; randschrift: *S. Hermani. de. Hese. scabini. traiecten.* — Het zegel van Dierich Lamboy verloren.

Onuitgegeven.

489. 1430 Januari 1.

Jacobus Sluesman, meester, en de leden der broederschap van kapelanen der St. Servaaskerk oorkonden, dat zij van de testamentaire uitvoerders van wijlen Johannes Meem, in leven

kanunnik dier kerk, ontvangen hebben tweehonderd tachtig gulden tot aankoop eener jaarlijksche pacht van twee mudden en twintig vaten koren, maat en pacht van Maastricht, welke Johannes bij testament bestemd heeft voor de stichting van vier H.H. Missen per week, te lezen des Zondags, Dinsdags, Donderdags en Zaterdags en geven daarvan kwitantie.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo nono, mensis Januarii die prima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met beschadigd zegel in bruine was aan perkamenten staart.
Onuitgegeven.

490. 1430 Augustus 30.

Jacobus S l u y s m a n, meester, en de leden der broederschap van kapelanen van St. Servaaskerk oorkonden, dat Hubertus d e L y d o r p, kanunnik dier kerk, voor het heil zijner ziel, dat zijner ouders, broeders en zusters, dat van wijlen kanunnik Andreas S u d e r m a n en van zijne overige vrienden eene dagelijksche H. Mis gesticht heeft te lezen op den tijd en het uur naar hun goedvinden op het altaar der kapel van den H. Maurus, op het graf van Hubertus voornoemd of een ander altaar in de St. Servaaskerk of in dezer kapellen te Maastricht en op de wijze als voor de andere dagelijksche Missen gebruikelijk is door de leden hunner broederschap en de overige kapelanen van St. Servaaskerk en daarvoor gegeven heeft eene jaarlijksche pacht van 5 mudden rogge; daarbij werd o.a. bepaald, dat zoo een kapelaan wiens beurt het is die Mis te lezen op een Dinsdag waarop de Mis gesticht door de testamentaire uitvoerders van wijlen Johannes d e H a r e n, cantor der kerk, gelezen wordt, zal deze die Mis mogen lezen aan het altaar van zijn beneficie; dat ieder der kapelanen die die Mis leest zal genieten vijftien of zestien brooden (mikken, *miccas*). De overige bepalingen zijn dezelfde als die vermeld bij de stichting der dagelijksche Mis door Johannes R o d e n r e y t, bewaarder der Relieken van St. Servaaskerk d.d. 3 October 1421. (Zie n. 475.)

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo, mensis Augusti die penultima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in bruine was der broederschap.
Onuitgegeven.

491. 1434 Maart 9.

Het Concilie van Basel gelast den proost van het kapittel van den H. Paulus [1]) en Wilhelmus de Momalia [2]), kanunnik der kathedraal van Luik, om al wie onrechtvaardig en in het geheim bezitten en houden *„decimas, redditus, census, terras, domos, vineas, prata, pascua, nemora, possessiones, libros, cartas, litteras, scripturas, registra, prothocolla, instrumenta publica et nonnulla alia res et bona,* behoorend aan het kapittel van St. Servaas, onder bedreiging van kerkelijke straf aan te manen, om binnen een bepaalden tijd deze goederen en zaken terug te geven.

Datum Basilee septimo idus Martii anno a Nativitate Domini M°CCCC°tricesimo quarto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D. Onuitgegeven.

492. 1434 Juni 28.

Acte van Wilhelmus Schonairts, clericus van Luik, pauselijk en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, waarbij Johannes de Dono Stephani, proost van St. Paulus, en Wylhelmus de Momalia, kanunnik der kathedraal te Luik, uitvoering geven aan de opdracht hun gegeven door het Concilie van Basel tegen die onrechtmatig en in het geheim goederen en zaken van het kapittel van St. Servaas in bezit houden.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris Bertholdo Onnerweert de Megen et Henrico Wettere clericis Leodiensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum Leodii in choro majoris ecclesie Leodiensis sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto, indictione duodecima, die vero Lune vicesima octava mensis Junii ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D, met het zegel van den proost van St. Pauluskerk in bruine was, voorstellende den H. Paulus, houdend in de rechter hand opgeheven het zwaard en met de linker hand het Evangelieboek; daaronder een getand schild, waarop drie leeuwen naar rechts, 2—1; randschrift: *S. Io: de: barbecho: des: de ... donostephai pposit. S. pau.*

Onuitgegeven.

---

[1]) Johannes de Barbanson gezegd de Donstienne.

[2]) Wilhelmus de Corswarem gezegd de Moumale.

493. 1435 Maart 11.

De Raad van Brabant velt vonnis in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en de ingezetenen van Vleytingen, Hees, Elcht, en Laaffelt en veroordeelen deze laatsten tot betaling aan eerstgenoemde van 200 rijnsche gulden en Meys Taubens, Gysbrecht Bollen, Henric Buttens, Reyner Tharis, Lambrecht van Udenberch, Lupken van Elcht geheeten van Amelsdorp, Jan Bollen geheeten van Caldenberch, Jan van Lynde, Lambrecht Weerts, Wyllem Weerts, Gherit Taubens, Marck Taubens, Lambrecht Conengracht, Jacob Noelmans, Merten Cremer, Jan Wolf, Reyner van Montenaken, Melis Daems, Claes Capuyns, Aernt dye Smeet, Hen van Vucht, Wyllem Meyer, Jan Broeder en Claes Meyns, ingezetenen dier dorpen, om gezamenlijk namens de overige bewoners op den feestdag van den H. Servatius (13 Mei) blootshoofd te verschijnen in de St. Servaaskerk te Maastricht na de primen en vóór het rondtrekken der processie voor het hoogaltaar op het priesterchoor geknield, den deken en den kanunnik vergiffenis te vragen voor die *brocke ende misdaet* tegen hen bedreven en te *beteren* naar zijne ordonnantie, behoudens de rechten van den hertog van Brabant op die dorpen, en tot betaling der kosten van dat proces volgens zijne schatting; dit vonnis zullen de beide partijen moeten nakomen op boete van honderd zilveren marken, waarvan de helft ten behoeve van den hertog en de andere helft ten behoeve van den heer, wiens onderdaan de overtreder is.

De Staten van het land van Luik en van Loon hadden eene schatting uitgeschreven en vorderden deze ook van de dorpen Vleytingen, Hees, Elcht en Laaffelt die in hun gebied gelegen waren. Reeds was dezer kerspelpriester aangeschreven om binnen een aangegeven tijd aan de gedeputeerden, belast met de inning dier schatting, opgaaf te verstrekken van de goederen der ingezetenen.

Deze evenwel richtten tot den deken en het kapittel van St. Servaas, als hun grondheeren, het verzoek hen tegen deze schatting in bescherming te nemen en daarbij te *hulpen* te komen *gelyc een heer synen ondersaten schuldich was te doen,* met toezegging van vergoeding der gemaakte kosten. De deken en kapittel zonden daarop afgevaardigden *in notabelen getal*

tot den kanselier en raad van Brabant, ten einde dezer bemiddeling in te roepen, alsmede tot den Bisschop van Luik, zijn kapittel en de Staten van het land van Luik en Loon met het gevolg dat de ingezetenen vrij bleven van de voorgenomen schatting. De deken en kapittel zonden daarop afgevaardigden tot die dorpen, lieten de bewoners ter vergadering bijeenroepen ten einde hun dat succes mede te deelen en betaling te vragen van tweehonderd Rijnsche gulden wegens gemaakte kosten, hoewel deze hooger beliepen. De ingezetenen gaven tot bescheid dat zij wegens onvoldoend getal binnen een bepaalden tijd eene tweede vergadering zullen beleggen en dan hun antwoord geven. Na dien tijd geen antwoord bekomen hebbend zonden de deken en kapittel een afgevaardigde naar die dorpen om het antwoord te halen, doch deze moest onverrichter zake terugkomen, daar de ingezetenen geen antwoord wilden geven. Daarop togen de deken, de vice-proost, de rijproost en meerdere kanunniken naar Vlytingen op een voogdgedingendag, als wanneer de ingezetenen verplicht waren te *gedynge* te komen, meenende deze vergaderd te vinden, doch het tegendeel was waar; noch schout, noch schepenen, noch inwoners waren verschenen. Na een uur gewacht te hebben lieten de deken en kapittel gedurende twee uren de klok luiden, hetgeen iets ongewoons was en toen ook niemand verscheen lieten zij door hunnen gezworen bode de ingezetenen, die over meerdere plaatsen verdeeld bij elkaar waren, dagvaarden van *der heerlicheyde wegen op die hulde ende eede die sy hun schuldich waren ende gedaen hadde* ter bevoegder plaatse te zamen te komen om samen te onderhandelen; ook daaraan gaven zij geen gevolg. De deken en kapittel, niet alleen om de voornoemde som, maar ook om van *der smaet, schenden ende achterdeel voerschreven richtinge te gecrigen,* lieten de ingezetenen dagvaarden voor de rechtbank van den Aartsbisschop van Keulen als *conservateur* hunner rechten en privilegiën; deze procedure werd niet doorgezet. Inmiddels hadden meerdere ingezetenen dier dorpen te Maastricht *rumoer* gaan verwekken tegen den deken en kapittel voornoemd, tot nadeel van hun invloed aldaar, zonder dat zij in de gelegenheid waren de juiste toedracht der zaak bekend te maken. Deze zagen zich verplicht zich te wenden tot den Hertog van Brabant als hun *patroen en beschermer,* en den Raad van Brabant om het behoud hunner rechten en heerlijkheid en den ingezetenen te gelasten de ge-

vraagde som te betalen en te beteren *die schemptden, smaet ende vercortingen voerschreven.* De ingezetenen weigerden die tweehonderd gulden te betalen, zich beroepende op het privilegie van Jan I hertog van Brabant van 11 Januari 1313, waarbij deze ze onder zijne hoede nam en beloofde ze te beschermen tegen *allen oeverlast, onrecht ende gewonde* gelijk zijne onderdanen te Maastricht — welk privilegie bevestigd werd door den hertog van Brabant Wenceslas en de hertogin Johanna — tengevolge waarvan zij van alle schattingen bevrijd zullen zijn, uitgenomen een jaargeld verschuldigd aan den hertog van Brabant. Na re- en dupliek der beide partijen, na zorgvuldige inzage der voorgebrachte bescheiden, brieven en munimenten en zekere *waarheyden ende getugen,* welke de schepenen van den Vroenhof te Maastricht, met name Gherart Clut en Bartholomeus van Warwelle *onder haer segelen besloeten,* hun hadden toegezonden, velden de Kanselier en Raad van Brabant het bovenvermeld vonnis.

Dit vonnis werd geveld door den Kanselier en de raden met name Raes van Graven, heer van Heverle en Maleven, Wyllem burggraaf van Montenaken, heer te Grafen en te Wylre, Jan die Hertoghe ridder en Henric Magnus.

Den drossaard van Brabant en van Limburg, den schout van Maastricht en alle andere *ambachten, richteren ende dieneren ende hoeren stedehouderen* werd opgedragen dat vonnis aan beide partijen bekend te maken en toe te zien op de nakoming daarvan en onmiddellijk de boete van de overtreders te innen.

Gegeven in onssen stadt van Loeven elliff daege in Meerte, int jaer ons Heeren duysent vierhondert vier en dertich na costumen ons hooffs.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins, n. 9309.

Afschrift in: Cartularium II. b., fol. 18; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 146; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485,* fol. 1171.

Onuitgegeven.

494. 1435 Mei 13.

Ten einde uitvoering te geven aan het vonnis in het voorgaand regest vermeld verschenen Remigius Taubens, Giselbertus Bollen, Henricus Rutgeri, Reynerus Tharis, Lambertus de Udenbergh, Libertus de Ellingh alias de Amelsdorp, Joannes Bollen alias Coudenbergh, Johannes

de Linden, Lambertus Werts, Guilhelmus Weerts, Gerardus Taubens, Marcus Taubens, Lambertus Coenegracht, Jacobus Quodenele (?), Martinus Cramer, Joannes Wolff, Reynerus de Montenaken, Amelius Adae, Nicolaus Capuyns, Arnoldus, der Smit, Henricus de Vucht, Wilhelmus Meyer, Joannes Broeder, en Nicolaus Meyer, ingezetenen van Vleytingen, Hees, Laaffeld en Elcht in de kerk van St. Servaas *discoopertis capitibus post decantationem primarum et ante exitum processionis, que eadem die fiebat, post circuitum ecclesie predicte, in illius choro ante majus altare, supra quod tunc collocatum fuit caput dicti Sancti Servatii* om zich te onderwerpen aan het vonnis van den Raad van Brabant van 11 Maart te voren, dat met duidelijke stem voorgelezen werd door Johannes Tilmanni Le Loos en een notaris en na verzekering verkregen te hebben, dat de in dat vonnis genoemde ingezetenen aanwezig waren en het vonnis tot het einde was voorgelezen, vroegen zij namens al de ingezetenen dier dorpen *cum omni humilitate* vergiffenis aan den H. Servatius en den deken en kapittel voornoemd, welke hun verleend werd. Daarbij was tegenwoordig Reinerus, abt van St. Jacob te Luik van het order der Benedictijnen, *vestibus sacerdotalibus ad instar abbatis insulati* gekleed om de Hoogmis te zingen.

.. presentibus Joanne de Witem domino temporali de Wittem, Waltero Bau de Mechlinio armigeris, et Adolpho Happart et Andrea de Amstenrade villicis, necnon Joanne Marcelii et Petro de Belcke, burgemagistris, Arnoldo de Wange, Theodoro Knoop, Eligio Struyver, Wilhelmo Theodorici Robeler, Joanne de Basilisborn, Joanne de Oost, Wilhelmo de Mulcken et Joanne Clotten juratis dicti opidi Trajectensis, Eligio Bollen alias Corenmarck schulteto, Giselberto Tonis, Giselberto Petri de Ellich, Eustachio Kanen de Vleytingen, necnon Joanne de Montenaken et Mathia de Heukelum de Hese villarum predictarum scabini et multis aliis cum notariis ibidem signatis.

Anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto, indictione decima tertia, die vero Veneris, decima tertia mensis Maii ..

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1163. Onuitgegeven.

495. 1435 Juni 11.

Schrijven van Philips hertog van Bourgondië, Lotharingen en Brabant, aan zijnen neef Johannes van Heinsberch, bisschop van Luik en graaf van Loon, aan het kathedraal kapittel van Luik en de drie Staten van Luik en Loon, die den 5 Juni door een der *meesteren* der stad Luik den ingezetenen van Mechelen, welke zij naar Maastricht ontboden hadden, hebben doen gelasten om binnen de vijftien dagen hun aandeel van de *descriptien ofte tallyen,* te voldoen, welk dorp gelegen binnen *onser palen onder onser proistyen ende kercken van synte Servaes te Tricht, die wy met onsen aengedeelte onser stadt van Tricht ende allen haeren appendicien ende gerichten bynnen der selver onser stadt ende daer buyten geleegen van den Heiligen Roemschen Rycke te leen houden ende ons daer om als haeren oversten voeght ende beschudder toebehoren ende staen te verantwerden,* gelast hen de ingezetenen van dat dorp, waarop de Bisschop van Luik geen recht bezit tenzij de geestelijke jurisdictie, *ongemoyt van den descriptien off tallien* te laten.

Gegeven in onser stadt van Bruessel XI daghe in Junio vurscreven int jaer ons Heeren M°CCCC° vive ende dertich.

Afschrift op papier op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas; — in Ms fonds latins n. 10178 *litter. regum et ducum,* fol. XXXVI en n. 10180, fol. 114 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485,* fol. 1167.

Onuitgegeven.

496. 1435 December 19.

Op verzoek van Matheus de Beke[1]), deken van O. L. Vrouwkapittel te Maastricht, zijn *scriptor* en *familiaris,* benoemt Paus Eugenius IV de dekenen van St. Andreas te Keulen, van St. Pieter te Leuven en van St. Servaas te Maastricht tot *conservatores et judices* der rechten, privilegien en bezittingen van het kapittel van O. L. Vrouw dezer laatste stad.

Matheus de Beke had tot den Paus klachten gericht over het feit, dat zoowel geestelijke als wereldlijke personen alsook gemeenshappen in het diocees Luik als van elders tot groot nadeel van zijn kapittel in bezit houden en in bezit laten nemen zijn *castra, villas et alia loca, terras, domos, possessiones, jura,*

[1]) Matheus de Beke of Beek komt als deken van O. L. Vrouwkapittel voor reeds in 1424 als opvolger van Nicolaas Vrient (Vrients) van Bilsen.

jurisdictiones necnon frustus, census, redditus et proventus dicte ecclesie et nonnulla alia bona mobilia et immobilia spiritualia et temporalia. Aangezien nu het moeilijk is voor ieder geval een beroep te doen op den H. Stoel, vraagt hij den Paus daarin te willen voorzien.

Datum Florentie anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo tricesimo quinto, Idus Decembris pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds O. L. Vrouw met looden bulle aan een koord van hennep.
Onuitgegeven.

497. 1436 Juni 20.

Philips de Goede, hertog van Bourgondië, Lotharingen, Brabant en Limburg enz. gelast zijnen *getruwen raat, kamerlinck ende casteleyn* van Daalhem, ridder Reyner van Bergen om de twee koeien, welke hij in het dorp van Bernau heeft doen in beslag nemen, terug te doen komen aan deken en kapittel van St. Servaas en te herroepen de *kommer* welke hij op het huis en de hoeve van Jan van den Bongart heeft doen leggen en voor het vervolg de rechten en privilegiën van deken en kapittel van St. Servaas te eerbiedigen.

Voornoemde van Bergen had in het dorp Bernau doen *commeren ende rasteren* goederen n.l. twee koeien, behoorende aan een misdadiger, dien hij in Bernau gevangen heeft laten nemen en gevonnissen, welke goederen vanwege het kapittel van St. Servaas reeds gecommert waren. Niettegenstaande deken en kapittel deze terugvorderde, zonder resultaat, zich beroepende op de privilegiën, door den hertog van Brabant verleend en meermalen bevestigd, waaruit duidelijk bleek dat *alle die heerlicheyt, hooge ende legge ende die weerlicke jurisdictie des voerschreven dorps van Berne van rechts wegen toebehoirt alleen den deken ende Capittel voernoempt, uuytgenomen alleen als die schepenen van Berne eenen misdadigen van den live hebben verwyst, soe ist hoer schouth schuldich den misdadigen in bloten live op die palen van Berne te leveren onssen amptman van Daelhem om den misdadigen voert te rechten.* Ook had hij door zijn ambtslieden den schout, schepenen en boden in genoemd dorp van Bernau het huis en hoeve van Jan van den Bongart doen in beslag nemen tot groot nadeel en afbreuk der *heerlicheyt* van deken en kapittel voornoemd.

Deze hadden zich dienaangaande bij den hertog beklaagd en had deze ridder van Bergen doen dagvaarden om den 17en Juni des avonds te verschijnen voor den kanselier en Raad van Brabant te Brussel en den volgenden dag per schrift te antwoorden op de punten van aanklacht van het kapittel. Daaraan had van Bergen niet voldaan, was niet verschenen, maar had zich vergenoegd met te zenden een record door schout en schepenen van 's Gravenvouren, hoofdbank van het land van Daalhem, waarin verklaard wordt, dat zij in dat land *niemandt en kennen hoocheyt noch heerlicheyt, geistelyc noch weerlyck .... dan alleen ons* (nl. den hertog van Brabant) *ende onsen rechten erven.* Daartegen hadden deken en kapittel bij den kanselier en Raad van Brabant het bewijs geleverd, dat hun in het dorp Berneau onder meer toebehoort *alle die heerlicheyt ende jurisdictie hooge ende neder ende dat werlycke gericht ende de bedryf daeraff inder voegen ende moeten boven geschreven* en verzochten den hertog in deze hunne rechten gehandhaafd te blijven en alle *hinder ende letsel aefgedaen te worden* en hun *behoerlycker remedien* daarvoor te verschaffen. De hertog gelast van Bergen om na ontvangst van dezen brief te zorgen dat de twee koeien onmiddellijk aan deken en kapittel worden terugbezorgd en zich te wachten om voor het vervolg inbreuk te maken op dezer rechten, doch hen daarin te laten, te beschutten en te beschermen niettegenstaande het record der schepenen van 's Gravenvouren; ook zal hij het arrest op het huis en de hoeve van Jan van den Bongart doen opheffen en te niet doen.

Gegeven den twintichsten daghe in Junio int jaer ons Heeren duysent vierhondert sesse ende dertich.

Oorspr. op Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins n. 9309. Afschrift in: Cartularium II b., fol. 25; — Ms fonds Latins n. 10180 fol. 104, 231 v. en 309.
Onuitgegeven.

498. 1436 October 25.

Het Concilie van Basel bedreigt met kerkelijke straffen al wie *contra canonicas et legales sanctiones et constitutiones,* de geestelijke personen bemoeilijkt en benadeelt en zich hunne goederen en bezittingen toeëigent en belast met de uitvoering daarvan de dekenen van O. L. Vrouw ter Schreden te Keulen en van St Jan te 's Bosch en den cantor der kathedraal van Luik.

Datum Basilee VIII kalendas Novembris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo sexto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs Ms fonds Latins n. 4309 met looden zegel aan hennep koord.

Onuitgegeven.

499. 1436 November 27.

Acte van Johannes Wydenroydt, clericus van Keulen, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris, waarbij Albertus Varentrap [1]), kanunnik en cantor van Luik, uitvoering geeft aan het besluit van het Concilie van Basel, en met kerkelijke straffen bedreigt al wie tegen de privilegiën en immuniteiten van het kapittel van St. Servaas handelt en dat in zijne bezittingen en goederen benadeelt en benoemt tot zijne subgedelegeerden de dekenen van St. Pieter te Luik, van O. L. Vrouw te Antwerpen en van St. Victor te Xanten.

Datum et actum Basilee in conventu Fratrum Minorum sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo sexto, indictione quarta decima, die vero Martis vicesima septima mensis Novembris ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met zegel in roode was aan hennep koord, voorstellende een medailjon waarin een buste van een man, houdende in de rechterhand een lelietak en in de linker eene lans; daarboven een Engel houdende eene banderole, waarvan het inschrift onleesbaar is; onder het medailjon een schild, waarop een adelaar met uitgespreiden vleugel.

Afschrift in: Cartularium I b., p. 8; — *Liber privilegiorum*, fol. 83; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 196 v.

Onuitgegeven.

500. 1436 December 27.

Roprecht greve ind Philips ind Roprecht jonge greven te Veyrnenburch verklaren, dat zij de zes oorkonden, welke zij en wijlen Johan van Schoinnenvorst aan den deken en het kapittel van St. Servaas ter bewaring gegeven hebben en welke betrekking hebben op het slot, de stad en het land Durby, terug hebben ontvangen en bedanken hen *ynsorderlingen goeder verwaeringen ind leveringen.* [2])

---

[1]) Albertus Warentrappe, grootzanger der kathedraal van St. Lambertus te Luik, wordt op de lijst der kanunniken dier kerk van 1429 vermeld als *foraneus*. Hij overleed 30 September 1438 en werd ter aarde besteld in die kathedraal in de kapel van den H. Lucas.

[1]) Zie regest no. 486.

Gegeven inden jaeren ons Heren duisent veirhondert seys ind dryssich op sint Johans daich Ewangelyste in Decembri.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas met de drie zegels in groene was aan perkamenten staart: 1. dat van Ruprecht van Virnenburg: gebroken, het schild beladen met zeven ruiten, 4. 3.; randschrift ... *ech. van ... irnenb.;* 2. en 3. hetzelfde schild en tot helmteeken twee toegewende olifantstrompen, waartusschen het schild.

Onuitgegeven.

501. 1437 Maart 15.

Brief van het Concilie van Basel aan de dekenen van O. L. Vrouw ter schreden te Keulen, van den H. Dionysius te Luik en den H. Petrus te Utrecht, door Paus Bonifacius IX benoemd en aangesteld tot *conservatores et judices* van St. Servaaskapittel, waarbij dit hunne bevoegdheden bekrachtigt en uitbreidt.

Datum Basilee XVIII (?) kalendas Aprilis anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trecesimo quinto.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs Ms. fonds Latins n. 9310 met looden zegel aan een koord van hennep.

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 82; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 196; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1484,* fol. 1165.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série tom. IX, p. 84.

Onuitgegeven.

502. 1437 April 16.

Op de klacht van den deken en het kapittel van St. Servaas, dat meerdere burgers weigeren het bruggeld te betalen, dat hun toebehoort ingevolge keizerlijke brieven, en ook geweigerd hebben te verschijnen voor de bevoegde rechtbank en het kapittel *vast alrehande saken voergeleght mit bedecten, ontsienden woerden om hen vrese te maken alst schynt,* neemt hertog Philips de Goede, daar hij als *voeght ende patroen* van St. Servaaskerk, van den deken en van het kapittel verplicht is hen in hunne rechten en vrijheden te beschermen en tegen elke onrecht te vrijwaren, den deken en het kapittel *mit hoeren leven, gesynde, haven ende goeden, hen ende onsser voirschreven kercken toebehoerende ende alle hoer heerlicheyden ende onderseten ende hoir goide, buten ende binnen onser voirschreven stat gelegen, genomen ende geset, nemen ende setten mit desen onsen brieve in onsen geleyde, sunderlingen hoeden, salve gardien ende beschermenissen ons tot ewigen dage in hoeren rechten ende vryheiden gehouden ende van onssen wegen van allen ongelyck*

beschudt ende beschermpt te syn, comende, varende, blyvende, keerende ende wederkeerende overal in onsen landen, machten ende gebieden beyde binnen onser voirschreven stat ende daerbuten sonder argelist en beveelt zijnen drossaarden van Brabant en Limburg, zijnen schout te Maastricht en allen *onsen anderen ambachteren, richteren ende dieneren onser voirscreven lande van Brabant ende van Lymborch ende onse andere landen op dese syde ende gheenside der Mazen liggende en haeren stedehouders* dezen brief van salvegarde den burgemeesteren en ingezetenen van Maastricht en wien het aangaan mag, bekend te maken en toe te zien dat niemand daartegen handelt.

Gegeven in onser stat van Bruessel XVI daege in Aprille int jaer ons Heren M. CCCC. seven ende dertich.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het gebroken zegel van den Hertog in roode was aan perkamenten staart.
Afschrift in: Cartularium II b., fol. 8; — Ms fonds Latins n. 10178, *litter. regum et ducum*, fol. XXXVIII en n. 10180, fol. 254.
Onuitgegeven.

503. 1437 Juni 21.

Philips de Goede, hertog van Bourgondië, Lotharingen en Brabant, richt een schrijven tot zijnen neef Jan van Heinsberg, bisschop van Luik en graaf van Loon, aan den vicedeken en het kapittel der kathedraal en aan de drie Staten van het land van Luik en het land van Loon, dat hij vernomen heeft, dat de gedeputeerden van voornoemde drie Staten van de inwoners van Vleytingen, Hees en Mechelen *descriptien of tallien* vorderen, welke dorpen *gelegen bynnen onsen palen onder onsen proestyen ende kercken van sinte Servaes te Tricht, die wy mit onssen aengedeelte mit onsser stadt van Tricht mit allen haeren appendicien ende gerichten binnen derselver onsser stadt ende daerbuten gelegen van den heyligen roemschen Ryck te leen houden ende ons daerom als hoeren here overste voeght ende beschudder toebehoeren ende staen te verantwoorden,* dat zijn neef voornoemd als Bisschop van Luik geen rechten heeft op genoemde dorpen, dan enkel geestelijke jurisdictie, dat noch hij noch zijne voorzaten hem noch zijne voorgangers *egheen recht bedryf of herlicheyt gekent hebben noch en kennen* als graven van Loon, dan alleen den proost, deken en kapittel van St. Servaas en hun dienaren, *behoudelyck onse heirlicheyt ende voeghdien van wegen ende in die stadt des heylichs Rycs,* en

dat die dorpen en meer andere behooren aan de proostdij en kerk van St. Servaas, *hoe wael die aen onsen lande reenen ende palen nye en genegen met uwe lande te schaffen, met orlogen, contribucien, tallien of anderssins ende syn aldaer oic vry alle tallingen, fugitive ende verdeghden derselver uwer lande; ende all were oic en allen uwen landen van Ludick ende van Loon cessie off interdict geleeght, dat en soude nyet slaen op die dorpen ende ingesetenen voerschreven* en verzoekt den Bisschop die dorpen met hun dependentiën *ongemoyt* te laten *vander descriptien of tallien* voormeld.

Gegeven XXI dagen in Junio int jaer ons Heren M. CCCC. seven en dertich.

Oorspr. op het Rijksarchief te Luik, met het gebroken grootzegel van den hertog in roode was.
Afschrift in: Cartularium I b. *ducalia*, fol. 27; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1169.
Onuitgegeven.

504. 1437 Juni 27.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat Mathyas Eycmans, koopman te Maastricht, en zijn vrouw Katharina hun ten overstaan van de bewaarders der Relieken hunner kerk en de laten der *porticus montis* hunner kerk, *prout in talibus fieri est consuetum*, twee *apothecae* gelegen in genoemde *porticus montis*, geschonken hebben, waarvan de eene gelegen tusschen die der voornoemde bewaarders en den muur der kerk en de tweede tusschen die dier bewaarders en die van Elysabeth Quaeerden, die haar apotheca in erfrecht gegeven heeft voor een jaarcijns *et pipire*, en beloven na hun dood hun jaargetijde te zullen houden.

.. anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo septimo mensis Junii die XXVII.

Theodoricus de Achel en Nicolaus Cabouts, bewaarders der H.H. Relieken, verklaren, dat ten hunnen overstaan en van Henricus de Solliers en Henricus gezegd Parisins laten, *mansonarii* van voornoemde *porticus montis*, die overdracht heeft plaats gehad.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 89; — Ms fonds Latins n. 10180 fol. 201 v.
Onuitgegeven.

505. 1437 October 8.

Johannes de Novolapide deken en het kapittel van St. Servaas alsmede de investitus der kerk van St. Jan-Baptist, Johannes de Valle, geven op hun verzoek toestemming aan *religiosis viris fratribus ordinis sancte Crucis sub regula beati Augustini* om binnen de grenzen der parochie van St. Jan Baptist op een terrein, behoorend aan St. Servaaskapittel, eene kerk en klooster te bouwen, te stichten, te laten wijden, en vrijelijk te kunnen begraven, aan hunne vrienden, huisgenooten en gasten de H.H. Sacramenten toe te dienen, den volke het Woord Gods te verkondigen, water te zegenen en andere plechtigheden en gebruiken hunner orde uit te oefenen, onder beding dat op Zon- en feestdagen wanneer in de hoofdkerk gepredikt wordt, dit niet in hunne kerk op dat uur mag geschieden, dat zij ter erkenning van het patronaatsrecht van St. Servaaskapittel aan dit jaarlijks twee en den pastoor van St. Jan zes vaten tarwe met het feest van den H. Andreas zullen leveren *pro omnibus et singulis juribus sibi ratione ecclesie sue debitis, tam canonica portione et funeralibus quorumcumque funerum, quam eciam quarumcumque oblationum;* dat de investitus voornoemd het vierde deel der offers van het altaar, van de was en de rouwkleederen zal hebben en van de nabestaanden eens overledene de volle kerkelijke rechten beuren; dat alle overige giften, legaten, geschenken, welke ook en van waar die komen, aan het klooster zullen blijven; dat de pastoor van St. Jan hun te gelegener tijde de H. Olie zal bezorgen.

.. anno ab Incarnatione Domini millesimo quadringentesimo tricesimo septimo mensis Octobris die octava.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds Kruisheeren, met het gebroken zegel van het kapittel van St. Servaas en van dat van den pastoor van St. Jan in bruine was; van dit laatste nog te zien: een Heilige met nimbus, houdende in de linkerhand opgeheven eene vaas (?); omschr. ... *le investiti S. Joannis.*

Onuitgegeven.

506. 1438 September 30.

Paus Innocentius IV maakt den *conservatores* van St. Servaaskapittel, met name de dekenen van O. L. Vrouw ter Schreden te Keulen, van den H. Dionysius te Luik en van den H. Petrus te Utrecht, benoemd bij bulle van paus Bonifacius IX, bekend, dat twijfel gerezen is omtrent de vraag of die bulle hun

macht geeft om de misdrijven op de kanunniken en verder personeel van St. Servaas bedreven, te vervolgen en te straffen en bepaalt, dat voortaan de kanunniken en onderhoorigen van dat kapittel, zoo zij in hunne zaken, rechten of hunne kerken bemoeilijkt en benadeeld worden, zich op hen kunnen beroepen.

Datum Ferrarie anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo octavo pridie kalendas Octobris pontificatus nostri anno octavo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins n. 9309.

Afschrift in: Cartularium I. *Pontificalia*, fol. II; — *Liber privilegiorum*, fol. 79 v.; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 84 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, p. 780.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 84.

507. 1439 Maart 10.

Philips de Goede hertog van Bourgondië, van Lotharingen, van Brabant en van Limburg oorkondt, dat de deken en het kapittel van St. Servaas hem getoond hebben, dat zij in de dorpen *Vleytingen, Heeze, Lauffelt, Elct, Berge, Sepperen, Grootloon, Coninxhem, Sluysen en Berne, die heerlicheyt hoege, middel ende leghe* bezitten, doch geene sterke gevangenis om de misdadigers op te sluiten, ten gevolge waarvan voorheen vele inconvenienten ontstaan zijn en nog ontstaan zullen, zoo daarin niet wordt voorzien, dat zij in het dorp Heer ook *die heerlicheyt hoeghe, middel ende leghe* bezitten en daar hebben een *goede, vaste ende seker gevanckenisse,* dat zij hem gevraagd hebben om de misdadigers, gevangen in bovengenoemde dorpen en heerlijkheden, door zijne landen te mogen laten voeren door hunne *officieren ende dieneren* naar het dorp Heer, dat hij hun dit *ten gonsten van onsser voirschreven Kercken van Sinte Servaes, die wy in groeten werden hebben* verleent.

Gegeven in onsser stadt van Bruessel X dage in Merte int jaer ons Heeren duysent CCCC^{0} acht en dertich.

Afschrift n: Cartularium II. b. fol. 28; — *Liber privilegiorum*, fol. 89 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1189; — Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 39 v. en fol. 202.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 85.

508. 1439 Maart 17.

Gislenus de Sarto, deken der kerk van den H. Dionysius te Luik, judex en conservator der rechten, jurisdictien, goederen en bezittingen van St. Servaaskapittel, schrijft aan *universis et singulis ecclesiarum parochialum rectoribus, curatis, vicariis, presbyteris, capellanis, notariis publicis et clericis beneficiatis et non beneficiatis van stad en diocees Luik, ingevolge bulle* van Paus Bonifacius IX, de bezitters van goederen, rechten en jurisdictien van het kapittel van St. Servaas of hunne helpers met kerkelijke straf te bedreigen met inachtneming der gebruikelijke termijnen.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono mensis Martii die decima septima.

Afschrift in: Cartularium I. b., fol. 27.
Onuitgegeven.

509. 1440 April 6.

Philips de Goede, verklarende *schuldich (te) syn den voirscreven deken ende Capittel (nl. van St. Servaas) ende onsse voerscreven kercke, ons by den heylighen roemschen Rycke beleent, by haeren rechten te houden ende vuer alle ongelyc te bescudden,* gelast zijnen schout van Maastricht, de ingezetenen die moeilijkheden maken wegens het betalen van het bruggeld, dat van oudsher behoort aan genoemd kapittel, en hun mout elders laten malen dan in den moutmolen geheeten *des hertogen moelen,* dezen daartoe te dwingen, niettegenstaande zij meermalen daartoe aangemaand zijn geworden en zelfs een proces dienaangaande aanhangig is geweest voor den Raad van Brabant.

Gegeven op den sesten dach van Aprille int jaer ons Heeren duysent vierhondert ende viertich na costumen ons hoefs.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms. fonds Latins, n. 9310.
Afschrift in: Cartularium II. b., fol. 30 v.; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 131; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485,* p. 776.
Onuitgegeven.

510. 1440 December 16.

Johan van Heinsberg, bisschop van Luik, neemt den deken en kapittel van St. Servaas, het verder personeel en goe-

deren daarvan in bescherming tegen de ingezetenen van Maastricht, die dezen hadden bedreigd wegens een geschil tusschen hen en genoemd kapittel over de lammertiend en beveelt zijnen schout, schepenen, burgemeesters, gezworenen, raad en burgers *op die hulde, eyde ende getrouwigheyt, die sy ons gedaen hebben in onsen eersten incompste ende op onse vruntschap te verliesen* en op een boete van 16000 overlandsche rynsche gulden, voornoemden deken en kapittel en zijn personeel, zoo geestelijk als wereldlijk, te laten *payselyck ende vreedelyck gaen, staen, wandelen, keeren ende wenden binnen ende buyten de stad, zonder hen, hunnen lyven, gueden ende haven by recht oft anders van uwen wegen, heymelyck oft openbaer hinder, tort, last ende schade te doen of te laeten geschien in eeniger manieren.*

.. in het jaer ons Heere geboirte 1440 den 16e dagh van den maend van December.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 784. Onuitgegeven.

511. 1440 December 16.

Philips de Goede neemt den deken en het kapittel van St. Servaas *haeren familien, dieneren ende gueden* in zijn rijk gelegen onder zijne bijzondere bescherming tegen ingezetenen der stad Maastricht. Deze, die hunne hoeven hadden liggen onder de parochie van St. Jan en onder die van St. Mathias alwaar het kapittel, ingevolge de privilegiën door pausen, keizers en koningen hun geschonken van oude tijden af, de tiend bezaten, zoo groote als kleine, hadden geweigerd de lammertiend te betalen. Daar nu de *saecken van thienden geestelic syn* had het kapittel die weigeraars doen dagvaarden voor het hof van Luik teneinde betaling te bekomen of althans de redenen der weigering te vernemen; dat toen die weigeraars *alsulcke versameningen ende beroeringe inder gemeynten onser voirscreven stad hebben gemaect tegen den deken ende Capittel voirscreven, dat sy hen beduchtende syn vanden wederspannigen ende gemeynten voirscreven opgeloepen ende aen hoeren liven ende goeden gewelt ende mishandelt te werden, dairom sy oic in onser voirscreven stad nyet en souden dorven bliven, wart sake dat sy van ons nyet beschudt noch verantwoert en worden.* Daarom neemt hij genoemden deken en kapittel en de kanunniken en personeel, wier *vooght en beschermer wy syn ende die ons oic van den heiligen Rycke sunderlinge syn bevolen,*

in zijne bescherming en beveelt zijnen schout, onderschout en schepenen, alsmede den burgemeester, gezworenen en raad der stad van zijnentwege, den deken en kapittel voornoemd te beschermen, hunne rechten te verzekeren en het genot hunner privilegiën welke zij van ouds hebben gehad, *latende hen haere saken vander voirscreven thienden, die geestelyck syn, by gebreke van betalingen vervolgen daer sy van rechts wegen behoeren ende dat sy met haeren voirscreven familien ende dieneren doen versekeren van allen den ghenen dar af sy begeren versekert te wesen ende oic beschudden ende doen beschudden van allen ongelyc, sorchen, moyenisse, die men aen hen keren woude of mochte* en gelast hen de overtreders *sonder vertreck richtinge doen geschien ende oic ons ende hen alsulcke beternisse als dairtoe sal behoeren.*

Gegeven des XVIes daighs in December int jair ons Heren M. CCCC. ende veertich.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met zegel van den hertog in roode was aan perkamenten staart.

Afschrift in: Cartularium II. b. *ducalia*, fol. 34 v.; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 160.

Onuitgegeven.

512. Omstreeks 1441.

Klacht van deken en kapittel van St. Servaas aan de hertogen van Brabant wegens hun geschil met de regeerders der stad Maastricht en sommige ingezetenen over de lammertiend. [1])

Vooreerst dient gezegd, dat de stad Maastricht, door het eerbiedigen der rechten, privilegiën en vrijheden van St. Servaaskerk verplicht is vrede en eendracht te verzekeren tusschen den clerus en de ingezetenen, zooals in de open brieven volkomen aangegeven is; dat het recht om binnen die stad tiend te heffen meer dan zeshonderd jaar behoord heeft aan de kerk van St. Servaas en dat zoo dikwijls de betaling dier tiend geweigerd wordt, de vordering moet geschieden voor een geestelijken rechter, aangezien het geldt eene geestelijke zaak; dit alles luidens de brieven daarover handelend.

Dit nu vooropgesteld, dient men te weten, dat voor de betaling van zekere lammertiend, welke door sommige ingezetenen

[1]) In dorso: Doleantie van die van t' Cappittle van S. Servaes contra die Borgemeesters ende Borghers van Maestricht aengaende de Thiende.

geweigerd werd, wij deze hebben laten dagvaarden voor den Officiaal van Luik als zijnde den bevoegden rechter.

Dat daarop burgers verschenen in den raad en daar in tegenwoordigheid der burgemeesters, gezworenen en raden verklaard hebben, hoe zij van wege deken en kapittel door den Officiaal van Luik gedagvaard zijn en aangemaand tot betaling dier tiend, waartoe zij zich niet verplicht achten en hoe wij deken en kapittel hun die tiend zouden willen afpersen, verzoekende en smeekende den raad om van dergelijk geweld en ongehoorde afpersing bevrijd te worden, waarbij zij nog meer andere smadelijke en verachtelijke woorden zonder de minste waarheid gebruikten; dat de burgemeesters daarop ingaand van ons inlichtingen daarover gevraagd hebben, hetgeen plaats vond Maandag 5 December.

Dat zij, hoewel rechtens daartoe niet verplicht, ter wille van den vrede en eendracht met de ingezetenen, eerst mondeling met vele bewijsgronden aangetoond hebben, dat de tiend volgens goddelijk recht behoort aan de kerk enz., zulks met zware bedreigingen tegen de niet-betalers, en dat zij daarna dit op schrift gesteld den toenmaligen burgemeester Godenulus de Eldris (van Elderen)[2]) in eene raadsvergadering overhandigd hebben.

Dat den volgenden dag, zijnde het feest van St. Nicolaus, genoemde burgemeester met eenige burgers in de omgang hunner kerk gekomen is en bij hen er op aangedrongen heeft om van het proces over die tiend af te zien, dat hij anders vreesde, dat er groot gevaar dreigde en meer andere woorden uitte; dat zij hem antwoordden, dat zij dit ingevolge hun eed niet konden doen, doch zich hierin wilden onderwerpen aan de beslissing hunner heeren of dezer afgevaardigden, waarop Godenulus niets antwoordde, doch heenging.

Dat dienzelfden dag eenige burgers, in eene vergadering der gemeente voor de Hal het geval der tiend zooals hiervoren vermeld mededeelden en de vergaderden verzochten daarin te voorzien, dat toen genoemde burgemeester zich wendende tot de aanwezigen dezen ongeveer in deze woorden toesprak dat de vergadering dat heeft begrepen, het voorstel rijpelijk zal overwegen en dan eene beslissing nemen, aangezien dergelijk geval

---

[2]) Godenulus van Elderen (de Eldris) was burgemeester in 1430, 1433, 1436, 1440.

nog nooit zich heeft voorgedaan, en geen nieuwigheden zal toestaan. Over het antwoord den vorigen dag in den raad gegeven en op geschrift hem ter hand gesteld, rept hij geen woord, waardoor hij alsmede de gezworenen en raden hunne kerk grootelijks nadeel, beschaming en schande hebben berokkend, welke zij verzochten goed te maken.

Dat om de zaak nog erger te maken, zekere Tilmannus o p d e n P u t, burger der stad, een der acht commissarissen-afgevaardigden der beide heeren, in eene raadsvergadering in bijzijn der burgemeesters, gezworenen en vergaderde gemeente met luider stem uitgeroepen heeft: dat de Heiligen niet vereerd worden tenzij zij wonderen verrichten, waarmede meerderen der aanwezigen instemden en meerdere dergelijke uitroepen deden; dat zij spoedig zouden doen wat zij van plan zijn door nl. den deken en de kanunniken te bearbeiden *cum fustibus theutonica mit den cloppel* ten einde wij zouden afzien van de vordering der tiend; dat anders de zaak geen eind zal hebben en dergelijke.

Dat de gemeente, zooals hiervoren gezegd, vergaderd op den feestdag van den H. Nicolaas, openlijk tegen hen, zijnde zij de oudste burgers der stad, handelend en tegen hen partij kiezende wegens die tiend, en geen acht slaande op de open brieven wegens het nakomen en eerbiedigen der rechten hunner kerk, het besluit nam, dat zoo wij de zaak der lammertiend niet wilden laten varen, zij andermaal zou vergaderen en dan een geschikt middel aanwenden, tengevolge van welk besluit, als zullen zij naar plicht die zaak verder voortzetten, zij het niet veilig achten langer binnen de stad te blijven, en zonder ons antwoord te hooren of melding daarvan te maken de burgers tegen alle recht op tyrannieke wijze ons gedwongen hebben de stad te verlaten, waardoor wij groote verliezen, beschaming en schanddaden tegen de geestelijke vrijheid geleden hebben.

Dat insgelijks, nadat wij de stad verlaten hadden, zekere Godefridus T h u s, tijdens eene vergadering der gemeente vóór de Hal wegens het benoemen van procuratoren in zake appèl van het opleggen van het kerkelijk interdict, openlijk en met luider stem, zoodat het door de burgemeesters, gezworenen en de gemeente gehoord is, deze en dergelijke uitingen gebezigd heeft: wij zullen met de kanunniken van St. Servaas nooit vrede hebben, tenzij de stad eene som gelds voteert te beuren door hem of hen die een kanunnik zal gedood of zullen gedood hebben.

En daar de burgemeesters, gezworenen en raad met zeker goedvinden oogluikend toelieten dat dergelijke en nog meer andere uitingen gebezigd werden en zelfs voor hen kwetsende en onteerende liederen bij dag en bij nacht gezongen en stroobiljetten bij dag en nacht verspreid werden, op straat en zelfs op het klooster hunner kerk, vragen zij voor God, den H. Servatius en zichzelf eene behoorlijke voldoening.

Dat, aangezien de regeering der stad korten tijd vóór het verlaten der stad, hun claustrarius, Theodoricus Boschusen en Otto van Kanne, roededrager hunner kerk en onlangs nog kort na hun vertrek uit de stad Wilhelmus van Assel, huis- en dischgenoot van kanunnik Theodoricus de Wenarden, die bij deze inwoonde en tot de jurisdictie der kerk behoorde, uit de stad heeft gebannen en onrechtmatig en onbillijk tegen de privilegiën hunner kerk tot een bedevaart en boeten veroordeeld en deze heeft laten afkondigen, deze besluiten niet heeft willen herroepen en voldoening schenken aan God en hun kerk, niettegenstaande zij daartoe door bemiddelaars was aangemaand.

Insgelijks verzoeken zij, dat zoo de regeering of particuliere burgers, direct of indirect, beletselen stellen, wanneer de schouten en schepenen, volgens de privilegiën door koningen en hertogen verleend, recht spraken in zake den moutmolen, de tollen en de burg betreffend, ook wanneer zij namens de heeren aangeschreven wordt en gelast om de schepenen aan te manen, deze dit niet uitstelle en vertrage.

Dat, gemerkt dit alles, het niet meer veilig voor hen is binnen de stad te verblijven en met de ingezetenen samen te wonen, tenzij daarin met geschikte middelen worde voorzien, zij verzoeken door hunne heeren als zijnde de voorname bewaarders der privilegiën hunner kerk en hunne beschermers, met zulke verzekering mogen worden voorzien, dat hun verblijf in de stad veilig en zeker moge zijn en de eeredienst, die jammerlijk langen tijd achterwege is gebleven, naar behooren mag hersteld en voortgezet worden.

En aangezien zij wegens het voortzetten van het proces, en tot het tegengaan van de door de gemeente tegen hen aangewende pogingen en zelfs door de regeering onredelijk *per divina media* de som van 200 rijnsche gulden hebben uitgegeven, verzoeken zij dat deze hun worden terugbetaald, behoudens hier en in al het voorgaande de bepaling, schatting en beperking door

hunne heeren vast te stellen, waaraan zij zich zullen onderwerpen.

Afschrift uit de 15e eeuw op papier op het Staatsarchief te Brussel, fonds: Papiers d'Etat et de l'Audience.

Onuitgegeven.

513. 1441 Mei 18.

Bul van Paus Eugenius IV gericht aan de dekenen van O. L. Vrouw ter schreden te Keulen, van den H. Dionysius te Luik en van den H. Petrus te Utrecht, door Paus Bonifacius benoemd tot beschermers van de rechten en privilegiën van St. Servaaskapittel, waarbij hij hunne macht uitbreidt om met kerkelijke straffen de schuldigen te slaan.

Datum Florentie anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quadragesimo primo, quintodecimo kalendas Junii, pontificatus nostri anno undecimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs, Ms fonds Latins n. 9310, met looden bulla aan een koord.

Afschrift in: Cartularium I. a. fol. 8; — *Liber privilegiorum* fol. 80 v.; — Ms fonds Latins n. 10178 *litterae pontificum* fol. III en n. 10180 fol. 85; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, pag. 782.

Onuitgegeven.

514. 1441 Juni 19.

Acte van notaris Johannes Goetkynt van 's Bosch, priester van het diocees Luik, meldend, dat Bartholomeus de Herkenrade[1]), decretorum doctor, en Godefridus de Vlimen[2]) artium magister, kanunniken van O. L. Vrouw te Maastricht, door den deken en het kapittel dezer kerk, naar de kapittels der secundaire kerken van Luik zijn afgevaardigd en dezen hebben medegedeeld, dat het kapittel van St. Servaas, wegens beleediging, aangedaan door de regeering van Maastricht, de schorsing der goddelijke diensten in zijn kerk heeft afgekondigd; dat het kapittel van O. L. Vrouw door dat van St. Servaas verzocht was om ook voor zijn kerk dit toe te passen ingevolge de verbroedering en verbond tusschen hen beide gesloten; dat het kapittel van St. Servaas dit gedaan heeft met toestemming en raad van den Bisschop van Luik, van de kathe-

---

[1]) Bartholomeus de Herckenrade werd later tot scholaster gekozen en stierf in 1473.

[2]) Godefridus de Vlymen was in 1445 vice-deken en overleed zeven jaar later.

draal en andere kerken dier stad alsmede van bekwame rechtsgeleerden, volgens oud gebruik der kerken van Luik, met welke het kapittel van St. Servaas van langen tijd her eene verbroedering heeft; dat zij namens hun kapittel de vraag stellen, hoe in dezen te handelen; dat zij bij monde van Gerardus Polslouwer, deken van het kapittel van den H. Petrus te Luik, deze haar beslissing vernomen hebben, dat het kapittel van O. L. Vrouw en zijne kerk ook de schorsing van den eeredienst moet afkondigen krachtens de verbroedering welke O. L. Vrouwkerk met die van Luik heeft en dat deze onmiddellijk moet worden afgekondigd en voortduren totdat de beleedigers van St. Servaaskerk eene behoorlijke voldoening aan God en genoemde kerken zullen gegeven hebben.

.. presentibus ibidem discretis viris Johanne de Hanart, capellano ecclesie sancti Martini Leodiensis, Johanne de Ruckelingen sancti Petri et Martino Bolle sancte Crucis Leodiensis ecclesiarum bastionariis testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec in capella una magna versus palatium episcopale ecclesie Leodiensis .... anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo, indictione quinta, mensis vero Junii decima nona, hora decima de mona vel quasi ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds O. L. Vrouw, met het teeken van den notaris.

Onuitgegeven.

515. 1441 Juni *22.*

Philips de Goede, hertog van Bourgondië, van Lotharingen, van Brabant en van Limburg enz. richt een schrijven tot de drossaards van Brabant en van Limburg en alle andere zijne *ambachteren, richteren en dieneren* van Brabant, van Limburg en de landen van Overmaas, waarin hij hun mededeelt, dat hij vernomen heeft den onredelijken *opsette ende gewant* welke de burgemeesters, gezworenen en raad alsmede de burgers van Maastricht gepleegd hebben tegen de kanunniken van St. Servaas, in tegenstrijdigheid met de privilegiën dezen verleend door keizers, koningen en hertogen van Brabant en door hem bevestigd, en van welke kerk hij *weirlicke here, patroen, beschermer ende voeght* is, dat hij tot zijn medeheer de Bisschop van Luik afgevaardigden gezonden heeft om *een goet middel in der*

saecken te vynden, ten einde de deken en kapittel van St. Servaas *vredelic ende onbesorgelic* hadden mogen terugkomen in de stad en de kerk waaruit zij *22* December te voren waren vertrokken, en deze geen resultaat hebben kunnen bereiken, daar die van Maastricht *hen niet en hebben willen geven tot ennigen redeliken wegen off bescheyden ende sunderlinge nyet en hebben willen temelic ende dueghdelyck versekeren die van onssen voirscreven, mer syn so lanck soe meer gebleven in hare onredelicheyt, opsettende, voortkeerende ende hanteerende dagelyx vele onbetroulicke zaken groetelic dragende tegen ons ende onsse hoecheit ende heerlicheit,* dat hij zulks niet langer meer kan dulden, hen gelast de schuldige burgers gevangen te nemen en beslag te leggen op hunne goederen, *die selve doende regeren ende hanteeren ten meerdere oirbaer ende proffyte also ghy bevynden sult dat daer toe behoert* en ze niet eerder vrij te laten dan wanneer ze daartoe bevel hebben gekregen.

Gegeven in onsser stadt van Brussel XXII dage in Junio int jaer ons Heeren M.CCCC. een en veertich.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Afschrift in: Cartularium II. b. *ducalia,* fol. 32 v.; — Ms. fonds Latins n. 10178, *litter. regum et ducum,* fol. XL en n. 10180, fol. 130.
Onuitgegeven.

516. 1441 Juni *26.*

Philips de Goede, als hertog van Brabant schrijft aan zijnen getrouwen *raet, kemerlinc ende drossate* van Daelhem, Reyner van Berge heer te Mersena, van den deken en kapittel van St. Servaas vernomen te hebben, dat in het dorp van Bernau gelegen in het land van Daelhem — waar deze *die heerlicheyt, hooge, middel ende lege alle bedryff daeraff* bezitten en deze uitvoeren door hunnen schout en schepenen, uitgenomen dat de misdadigers *dy lyff hebben verboirt, naedat sy syn verwyst onsen drosset van Daelhem, wordden gelevert in een paer linen cleederen om executien van justicien daeraff te gescien, die sy daeraff hebben* — onlangs eenige zijner gerechtsdienaren gekomen zijn en een knecht gevangen hebben genomen en gevoerd naar Daelhem, waar hij eenigen tijd gevangen is gehouden, hetgeen geschied is zonder dat hij op verzoek van deken en kapittel toestemming had verleend om dien gevangene ter vonnis over te leveren aan het gerecht van dezen te Bernau of hem ter rechtspraak te brengen voor den Raad van Brabant.

dat dit geschied is tot groot nadeel en schade van de heerlijke rechten van genoemd kapittel; dat hij, die verplicht is genoemde deken en kapittel en hun onderhoorigen te houden en bewaren in het bezit hunner rechten, hem gelast het kapittel voornoemd of zijn rechters te Bernau een bundel stroo of iets anders in de plaats daarvan, om dezer heerlijkheid die door de voorschreven gevangenneming *gequest* is te herstellen en gelast hem om den 16 Augustus naar Brussel te komen en den volgenden dag voor den kanselier en Raad van Brabant te verschijnen.

Gegeven in onsser stadt van Brussel XXVI dage in Junio int jaer ons Heren duysent vierhondert ende een ende veirtich.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10180 fol. 140 v. en 310 v.
Onuitgegeven.

517. 1441 Augustus 25.

Op verzoek van Johannes de Novolapide, jurium doctor, deken, Henricus de Valle[1]) scholaster, Egidius Corbelli en Petrus Nepotis[2]), kanunniken van St. Servaas, namens hun kapittel gedaan, hernieuwen de dekenen, vice-dekenen en kapittels der secundaire kerken van Luik, vergaderd in de kapittelzaal der kerk van den H. Petrus aldaar, de van ouds her aangegane broederschap en vriendschap met het kapittel van St. Servaas .. *omnes et singulas veteres confraternitates, amores, collegantias et consuetudines laudabiles* en beloven *pro observantia et defensiones furis vestri, libertatumque, exemptionum ac privilegiorum vestrorum et sepedicte ecclesie vestre fraternaliter adsistemus* tegen al wie deze willen schenden en hen moeilijkheden berokkenen en spreken de hoop uit, dat het kapittel van St. Servaas insgelijks te hunnen opzichte zal handelen .. *et quod singulas contributiones cum aliis nostris confratribus forensibus .. una nobiscum facietis in his et aliis necessitatibus vos nobiscum confirmando,* wanneer dit noodig mocht zijn.

.. sub anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo die vero vicesima quinta mensis Augusti.

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 98; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, p. 1195; — Variorum vol. II, p. 186; — Ms fonds Latins no. 10180, fol. 161 v. en fol. 209.
Onuitgegeven.

---

[1]) Henricus de Valle, van den Dale, ontmoeten wij als scholaster van 1427 tot 1456, in welk laatste jaar hij overleed.

[2]) Petrus Nepotis was magister artium en stierf 1 December 1458.

518. 1441 Augustus 30.

Op verzoek van de dekenen, vice-dekenen en kapittels der secundaire kerken van Luik hernieuwen de deken en het kapittel van St. Servaas de verbroedering, welke tusschen hun beider voorgangers is gesloten .. *omnes et singulas veteres confraternitates, amores, aligencias et consuetudines laudabiles* en beloven deze voor de toekomst trouw te zullen nakomen en de *libertates, francisias, exemptiones ac jura, jurisdictiones et previlegia,* zoowel van hen als van de andere met hen door verbroedering verbondenen, te zullen nakomen en metterdaad beschermen, wanneer zij daartoe zullen verzocht worden en bij te dragen in de kosten, te maken tegen al wie inbreuk zou willen maken op die rechten en privilegiën, van welken stand, stad of waardigheid hij zijn moge.

.. sub anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo, die vero penultima mensis Augusti.

Afschrift op papier uit de 16e eeuw op het Staatsarchief te Luik, fonds St. Lambert.

519. 1441 September 3.

Reglement voor de *praepositi equitaturae, rijproosten,* vastgesteld op de generale kapittelvergadering van 3 September 1441 en ingeboekt in het *liber capitularis.*

1. De bevoegdheid der *prepositi equitaturae, ryproosten* [1]), bestaat in het namens het kapittel uitoefenen van het oppertoezicht in zijn dorpen of banken, en het toezien dat de rechtspraak naar behooren plaats vindt, dat de bedienaren zoo van het kapittel als van de armen, als beheerders der gemeente hunne taak nauwgezet vervullen en het hun toevertrouwd beheer zorgvuldig

---

[1]) De rijproost had tot zijne beschikking een paard, waarmede hij naar de verschillende dorpen reed.

Voor zoover wij konden nagaan was tot in de zestiende eeuw slechts één rijproost. In 1559 werden er twee benoemd, één over de dorpen of banken *cis Mosam* en één voor die *ultra Mosam;* toen werden zij voor negen jaren gekozen.

Sedert 1611 werd hun getal gebracht op drie en wel één voor de dorpen Sichen en Sussen en één voor de overige dorpen *cis Mosam* en de derde voor de dorpen *ultra Mosam,* n.l. Bernau, Berg en Heer.

In 1636 werden zij tot vijf vermeerderd, te weten één voor de dorpen Coninxheim, Grootloon, Sepperen en Sluysen; één voor Vleytingen, Hees en Laaffelt, één voor Sichen en Sussen, één voor Bernau en één voor Berg en Heer.

uitoefenen en daarvan rekenschap doen, den onderdanen een rustig en behoorlijk leven verzekerd worde, de wegen onderhouden en de lasten der gemeente gedragen worden.

2. Te dien einde is de rijproost gehouden jaarlijks, zoo dikwijls mogelijk de hem toevertrouwde dorpen te bezoeken, zoo mogelijk de generale en van tijd tot tijd de gewone rechtszittingen bij te wonen, zoo noodig de gerechtelijke bevorderen, de schouten, schepenen en andere rechtspersonen te ontbieden en inlichtingen bij hen in te winnen over het bestuur der onderdanen en hun toestand en alles te doen wat tot zijn ambt behoort, zonder daarvoor vacatiegelden te vorderen en uitgaven ten laste van het kapittel, tenzij het geldt de verdediging der rechten van het kapittel tegen onrechtmatige bezitters en in gevallen die het kapittel rechtstreeks raken, alsdan is hij verplicht dit bijtijds te waarschuwen en niets op eigen initiatief te beginnen of te ondernemen, doch, zoo hij dit op eigen verantwoording doen wil, zal hij dit mogen zonder dat daaruit eenig nadeelig gevolg voortvloeie ten laste van het kapittel of dat dit genoodzaakt worde onnoodig aan geschillen deel te nemen.

3. Daar in tijden van oorlog hij nauwelijks zijn ambt kan uitoefenen zonder vrijgeleide zal hij dit eenmaal in het jaar verkrijgen en de rijproost, die over een kleiner aantal dorpen gesteld is en minder behoeft uit te gaan, eens om de twee jaar.

4. En daar hij meer bedacht moet zijn om misdrijven te voorkomen dan ze te bestraffen, zal hij, teneinde ze tegen te gaan en ze door vrees voor de straf te voorkomen, strafbepalingen en geschikte besluiten laten afkondigen, evenwel voor buitengewone en zwaardere misdrijven, zooals het opnemen van wapenen tegen roovers of dergelijke gewichtige feiten, zal hij eerst het kapittel daarmede in kennis stellen.

5. Zoo eenig ambtenaar van gebrek bij de uitoefening van zijn ambt wordt aangeklaagd of vermoeden jegens hem geopperd wordt, zal de proost zich daarvan op de hoogte stellen door een algemeen of bijzonder onderzoek, hetzij rechterlijk of anderszins naar zijn goedvinden en door de medeplichtige aanbrengers voor straf te vrijwaren, opdat de misdrijven ontdekt en de schuldigen naar de grootheid van het misdrijf en hun vroeger leven, hetzij strenger of milder gestraft worden.

6. De schouten zullen gehouden zijn het algemeen gerechtelijk onderzoek te bevorderen, waar en wanneer de rijproost het goedvindt en ze niet meer wegens gevaar van mijneed of om

andere redenen jaarlijks op een bepaalden tijd houden, zooals op sommige plaatsen gebruikelijk is.

7. Bijaldien een schuldige liever wenscht eene schikking te treffen met den rijproost, dan de straf door den rechter uit te spreken af te wachten, kan de rijproost over het misdrijf eene schikking aangaan of over de boete of straf onderhandelen, zoo dit slechts plaats heeft in tegenwoordigheid der groot-rekenmeesters voor ernstige gevallen, waarvan de boete 10 goudgulden te bovengaat, voor kleinere gevallen ten overstaan van twee schepenen en den pastoor der plaats, die dan een ververklaring zullen geven van de plaats gehad hebbende schikking en de grootheid der straf of boete — welke verklaring de rijproost bij zijne rekening en verantwoording dient over te leggen —, tenzij de boete de drie goudgulden niet overschrijdt, als wanneer hij alleen met den plichtigen kan schikken; evenwel zal overeengekomen worden, dat hij geen schikking zal sluiten, tenzij de geschade of beleedigde partij door den schuldige voldoening of ten minste eene behoorlijke vergoeding gegeven worde.

8. In gevallen van moord echter en andere buitengewone misdrijven kan de rijproost, zelfs in bijzijn der groot-rekenmeesters geen schikking treffen, tenzij met toestemming van het kapittel.

9. Zoo een verdachte of schuldige, zijne schuld bekennende, liever wil afwachten de straf welke de rechter hem zal opleggen, zal dit moeten gebeuren ten overstaan van den rechter der plaats, waar het misdrijf plaats vond of de schuldige zijne woning heeft, tengevolge van de inhechtenisneming of zooals past volgens het recht of gewoonte; evenwel zoo dat, bijaldien de rijproost een schout, schepen of andere gerechtsdienaar wegens bloedverwantschap, vriendschap of andere reden verdenkt, hij van het kapittel bekomen kan andere personen ter vervanging van dezen of van afwezigen of zelfs van bekwame rechtsgeleerden naar wier gevoelen geoordeeld wordt, zoo het zich handelt van een gerecht waarin geen bekwame rechtsgeleerden zitting hebben en de beraadslaging meer in rechte dan in de gewoonte bestaat

10. Van de boeten en amenden, zoo die bij vergelijk als bij vonnis vastgesteld, geniet de rijproost het derde deel en het kapittel de beide overige derden, tenzij deze de 30 goudgulden overschrijden als wanneer hij slechts het tiende deel geniet;

evenwel dient bemerkt te worden, dat de boete of straf de 30 goudgulden te boven gaat, wanneer van een feit meerdere medeplichtigen zijn, wier gezamenlijke boeten de 30 goudgulden te boven gaan, hoewel de straf van ieder minder dan die som bedraagt; de schout echter, van welke plaats ook, ontvangt van den schuldige zooveel kleine amenden als de rijproost groote, of zooveel malen 21 stuiver als de rijproost goudgulden geniet, zoo evenwel dat hij voor elk misdrijf niet minder dan eene kleine boete of 21 stuivers zal ontvangen, zelfs in het geval de rijproost eene schikking treft voor minder dan drie goudgulden; het gerecht zal van den schuldige ontvangen de gemaakte kosten wegens inlichtingen en rechtspraak, geschat *juxta stilum juris.*

11. Bijaldien de rijproost zich bezwaard meent of het recht van het kapittel geschonden door het geveld vonnis, kan hij in beroep gaan op de elf banken of op die zooals het recht en de gewoonte het eischen, wanneer het zich niet handelt over een halsstraf, overigens bij alle gevallen waar met toestemming van den schuldige kan in beroep gegaan worden; evenwel zal hij moeten toezien zich niet te mengen in misdrijven die met den dood gestraft worden en zulks ter voorkoming van onregelmatigheid en zal derhalve de schout der plaats, onder leiding en raad van den rijproost, de zaak behandelen totdat hij oordeelt de zaak te moeten schorsen; en wanneer deze bemerkt dat de schout en schepenen bij de rechtspraak in gebreke blijven, kan hij ze aanzetten om hun functie goed te vervullen en hun plicht te doen, evenwel in dat geval zal moeten vastgesteld worden welke bloedstraf niet in overweging dient genomen te worden.

12. De boeten van mindere misdrijven, die de kleine niet te boven gaan volgens de schatting hierboven, behooren ten volle aan de schouten en zal daarover geen schikking kunnen getroffen worden, tenzij na eene voorafgaande dagvaarding van den schuldige en diens verklaring voor het gerecht.

13. Ten einde de oorzaak van geschillen tusschen den rijproost en de schouten en de gelegenheid om zich de rechten van eens anders bediening toe te eigenen, weg te nemen, zullen als mindere misdrijven beschouwd worden: het vertreden van graanvelden door niet voldoend bewaakt vee; nalatigheid in het opgezette tijden van met een ophooging omgeven der landerijen aan de wegen of openbare plaatsen; in het zuiveren van de afvoerkanalen der beken en dergelijke en eindelijk alles wat bij ver-

ordening op eene kleine boete of 20 stuivers verboden is en eene hoogere boete niet beloopt; zoo evenwel in die gevallen door personen der plaats of eene andere omstandigheid de schuld bezwaard wordt of door eene veelvuldige herhaling het den schijn verwekt van halstarrigheid en verachting, zoodat dit eene grootere straf dan voornoemde 21 stuivers vereischt, behoort dat geval tot de bevoegdheid en beoordeeling van den rijproost, evenals de hierboven aangehaalde grootere feiten en de 21 stuivers te boven gaande.

14. Ten einde te voorkomen, dat bij het bekend worden van een feit, na nederlegging zijner bediening, door den rijproost begaan, geschil ontstaat tusschen hem en zijn opvolger, zal de ex-rijproost nog drie maanden na het nederleggen van zijn ambt inlichtingen inwinnen over de misdrijven in zijn tijd gebeurd en zal hij gehouden zijn dezelve te behandelen en tot een einde te brengen. En zoo hij reeds zijn rekening en verantwoording aan het kapittel mocht hebben afgelegd, zal hij met terzijdestelling van zijn aandeel, het overige overdragen aan zijn opvolger, tenzij het geldt een groote som die voor verdeeling vatbaar is of in de schatkist gelegd, doch zóó dat zijn opvolger daaraan geen deel meer heeft. Bijaldien na dien termijn van drie maanden voor het eerst een feit mocht ontdekt worden, staat voor den rijproost en zijn opvolger de gelegenheid open om het eerst eene aanklacht te doen, en zal de vervolging, veroordeeling of schikking van dit feit behooren aan die het eerst daarvan zich heeft meester gemaakt.

15. Tot de competentie van den rijproost behooren, onafhankelijk van den schout en de rechtbank, sommige gevallen, die meer aangewezen zijn op gratie dan op de rechtspraak, als daar zijn het toestaan van verlof tot het *ducellenda* [bottelen (?)] en verkoop van bier, het schieten van den vogel, het feestelijk vieren der kerkwijding; het inbrengen van een doode in of uitdragen buiten het rechtsgebied en dergelijken; insgelijks het geven van vrijgeleide aan moordenaars of andere beklaagden, ten einde zich te kunnen verdedigen of vrijstelling te bekomen; van dit laatste geval zal hij binnen drie dagen het kapittel kennis moeten geven om een langeren termijn te bekomen en zal de rijproost evenwel voorzichtig moeten zijn met het toestaan dier drie dagen tenzij het geval ten eenenmale onuitvoerbaar is; insgelijks de toestemming of verbod van jagen en visschen, waaronder evenwel niet vallen zijne medebroeders en hun lasthebber.

16. In de vergoedingen voor dergelijke verloven en gratieverleeningen heeft de rijproost een aandeel gelijk aan het derde deel der boeten en amenden van de misdrijven en zal hij het overige in zijne rekening verantwoorden; daarvan behoeft niets gegeven te worden aan de schouten.

17. Zooveel mogelijk zal de rijproost toezien dat genoemde loonen en boeten, geheel of ten deele, niet verbruikt worden in gastmalen en drinkgelagen en zoo dit gebeurt zal hij de uitgaven daarvoor gemaakt in zijne rekening brengen.

18. Hij zal zorgdragen dat de achterstallige keurmeden wegens eene reëele zaak of hypotheek betaald worden of zal hij op verzoek van den schuldenaar een vergelijk treffen in tegenwoordigheid der groot-rekenmeesters en dit onmiddellijk inboeken in een register daarvoor aangelegd en bewaard in de rekenkamer, waarin vermeld moeten worden de keurmedige goederen met het afschrift hunner verheffingen, de namen van diegenen die de keurmeden verschuldigd zijn, alsook van hen door wier dood de keurmeden openstaan.

19. En ten einde ten allen tijde kan vastgesteld worden welke keurmeden [1]) vacant zijn, zal ieder nieuw gekozen rijproost een lijst ontvangen hunner namen en jaarlijks in de dorpen van zijn ambt zich daaromtrent vergewissen en die namen in zijne rekening aanteekenen met de vermelding of iemand hunner overleden is; voor zijn moeite zal de proost van ieder betaalde keurmede hebben een imperiaal en het overige verantwoorden ten behoeve van het kapittel.

20. Aan het einde zijner bediening zal hij zweeren geen vergelijk, zelfs klein, vrijwillig vergeten te hebben of met voorbedachten raad in de plaats gesteld en dat hij al zijne schikkingen ingebracht heeft, met uitsluiting van bedrog of list. [2])

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, pag. 1201. Onuitgegeven.

520. 1441 September 3.

Reglement voor de religieuzen van het hospitaal van St. Servaaskapittel.

1. De deken en het kapittel van St. Servaas en hun gedele-

---

[1]) Keurmede is het beste stuk of deel van onroerende goederen.

[2]) Dit reglement werd 3 September 1624 door het kapittel herzien en vernieuwd.

geerde provisoren bezitten van onheugelijke tijden af in hun hospitaal het gezag en oppertoezicht, tengevolge waarvan zij het recht hebben om den meester des hospitaals, *magister hospitalis, hospitalarius,* aan te stellen en af te zetten, het hospitaal te bezoeken zoo dikwijls hun goeddunkt en de gewenschte veranderingen en verbeteringen er aan te brengen.

2. Zoowel de meester van het hospitaal als de religieuzen zullen den deken en het kapittel eerbied, getrouwheid en gehoorzaamheid beloven en zullen de religieuzen bij hare gelofte van gehoorzaamheid dit niet aan den Bisschop, maar aan deken en kapittel beloven.

3. Door hare opname als religieuze verkrijgen deze, zoo ieder in het bijzonder als gezamenlijk, geen meesterschap op of bezit van de goederen en inkomsten van het hospitaal, maar behooren deze, zooals tot dan toe, aan de pelgrims, die naar het graf van den H. Servatius komen en in het hospitaal vertoeven.

4. Genoemde goederen en inkomsten kunnen door de religieuzen niet aan anderen overgedragen worden en mogen deze daarvan geen gebruik maken of daarvan genieten op eene andere plaats, in geval zij naar elders moeten vertrekken; ook mogen die goederen voor geen ander doel besteed worden dan tot behoefte der in het hospitaal vertoevende pelgrims.

5. Het beheer dier goederen geschiedt aldus: de meester van het hospitaal zal een register aanleggen, neemt de goederen en inkomsten in ontvangst en zet ze uit ten behoeve van het hospitaal; jaarlijks geeft hij aan deken en kapittel rekenschap van zijn beheer.

6. Van de inkomsten zal de hospitaalmeester den pelgrims verschaffen als gebruikelijk, te weten: graan voor brood, bier en andere zaken naar gelegenheid van den tijd; hij zal de noodige dekking verschaffen voor de religieuzen en de pelgrims, zoo gezonde als zieken en al wat noodig is voor de verzorging en voeding der zieken; dit alles zal de meester aan de overste der religieuzen verstrekken, die hem wekelijks verantwoording zal geven van wat dagelijks is besteed.

7. Het getal der religieuzen zal ten hoogste zes zijn, en het behoort den provisor de postulanten te ondervragen en den deken verslag te geven van hare hoedanigheden, gesteldheid en bezit, opdat zij naar gelang daarvan toegelaten en aangenomen worden; de postulanten behooren voor alles uit een wettig huwelijk geboren te zijn en zal een der provisoren of een ander

door dezen gevraagd haar ontvangen; wat de postulanten inbrengen zal overgegeven worden aan den meester van het hospitaal, die het in overleg met de provisoren ten bate van het hospitaal besteden zal.

8. De religieuzen zullen zelf de pelgrims, die naar het graf van den H. Servatius komen, bedienen en hun des avonds volgens oud gebruik en naar verordening van het kapittel voorzetten brood, bier en erwten.

9. Zij mogen geen zieken, dan alleen zieke pelgrims, naar het graf van St. Servaas gekomen, opnemen, tenzij eene bijzondere stichting gedaan wordt voor burgers, welke stichting het kapittel heeft te aanvaarden en voor voldoende te verklaren.

10. Ook mogen zij niet opnemen potsenmakers, vagebonden, soldaten, vondelingen, pestlijders noch melaatschen, lijders aan de gallische ziekte en andere beruchte zieken, noch gewonden in tweegevecht en zullen zij gebrekkigen wegens ouderdom of blinden niet langer dan drie dagen houden.

11. Zoo iemand in het hospitaal vertoevend door pest wordt aangegrepen, zullen zij hem daaruit niet verwijderen, maar hem in een afzonderlijk vertrek onderbrengen.

12. De zieken van het personeel der kanunniken mogen zij ter verpleging opnemen, ook wanneer deze aan pest lijdende zijn, en zullen goede zorgen voor hen dragen.

13. Zij mogen geen zieke burgers aan huis verplegen, daar overnachten en gedurig hun van dienst zijn; maar die diensten mogen zij alleen in hunne huizen bewijzen aan de kanunniken en hun personeel, tenzij deze verlangen in het hospitaal opgenomen en verzorgd te worden.

14. Zij zullen aan de burgers geen bezoek brengen in hun huizen om raad te geven of om tijdelijk voordeel.

15. Zoowel de meester van het hospitaal als de religieuzen mogen het hospitaal niet bezwaren door onnoodige gastmalen en gastvrijheid voor vreemden, opdat niet de goederen, voor de armen gelaten, tegen den wil der stichters ontnomen worden.

16. De religieuzen zullen den *hospitalarius* en diens *famulus* die door den deken en kanunniken op voorstel van de provisoren aangenomen wordt, eene fatsoenlijke portie, tegen overeen te komen prijs, verschaffen.

17. De meester van het hospitaal heeft er de zielzorg; aan die bediening is verbonden het beneficie in de kapel daarvan

en een der beide stichtingen op het altaar ter eere van den H. Servatius; daarmede en met den kost zal hij tevreden zijn.

18. De goederen en de stichtingen, welke in de toekomst geschonken en gemaakt zullen worden, zullen in het tegenwoordige register onder afzonderlijke hoofdstukken ingeboekt worden met de vermelding der lasten.

19. Die goederen zullen door den meester des hospitaals beheerd en naar eene andere plaats overgebracht worden en zal deze daarvan rekening en verantwoording doen aan den deken en het kapittel evenals van de andere goederen.

20. De deken of vice-deken zit voor bij de keuze der overste door de geprofeste religieuzen, en heeft hij de eindbeslissing, die evenwel moet goedgekeurd worden door het kapittel zonder wiens goedkeuring de keuze niet zal geldig zijn; dit kan om redenen van slecht beheer de overste afzetten en de keuze eener nieuwe gelasten.

Afschrift, naar een afschrift van den notaris van het kapittel Henricus Lenssens in *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1217.
Onuitgegeven.

521. 1441 November 3.

Paus Eugenius IV geeft opdracht aan den abt van St. Michiel te Antwerpen en de dekenen van Sint Gummarus te Lier en van St. Jan te 's Bosch om een eind te maken aan het geschil, reeds lang hangende tusschen het kapittel van St. Servaas en de inwoners van Maastricht, over de lammertiend. Hij geeft een verhaal van het ontstaan en het verloop van dat geschil, en verleent hun de noodige volmacht voor de beëindiging daarvan.

Datum Florentie anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo, quadragesimo primo, tertio nonas Novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

Oorspr. op de Bibliothèque Nationale te Parijs Ms fonds Latins n. 9310, met de bulla aan een hennep koord.
Afschrift in: Cartularium I. a. fol. 25; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1281; — Ms. fonds Latins n. 10180 fol. 86; deze beide laatste afschriften hebben het foutieve jaar 1447.
Onuitgegeven.

522. 1441 November 22.

Paus Eugenius IV verklaart, dat de collatie der parochiekerk van Schijndel behoort aan den proost van St. Servaaskapittel; voorheen behoorde deze aan het kapittel van St. Jan te 's Bosch.

In ruil dezer collatie had de proost van St. Servaas gegeven de hem toebehoorende collatie der kerk van Dinther, welke ruil goedgekeurd was door den hertog van Bourgondië en Brabant Philips. Daarover was nu geschil ontstaan tusschen den proost van St. Servaas Wilhelmus de Gavre en het kapittel van St. Jan te 's Bosch en onderwierpen deze hun geschil aan den Paus.

Datum Florentie anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo [quadragesimo] primo, decima die kalendas Decembris pontificatus nostri anno undecimo.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10179 fol. 66.
Onuitgegeven.

523. 1442 April 18.

Acte van notaris Johannes de Dumo alias de Elsloo, meldend dat Johannes de Novolapide legum doctor, deken en het kapittel van St. Servaas, hun notaris en socius civilis hunner kerk Johannes de Oxhem, wegens het niet goed gebruik van zijne bediening in het proces, dat de burgers van Maastricht tegen hen gevoerd hebben te Rome, uit zijn ambt ontslaan en vervallen verklaren van al de privilegiën en voorrechten daaraan verbonden.

.. presentibus ibidem discretis viris Nicolao Warmenstopper, cappellano in ecclesia sancti Servatii predicta et Giselberto Merans de Wellen clerico Treverensis et Leodiensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini 1442, indictione quinta, die vero decima octava mensis Aprilis ..

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, p. 1217.
Onuitgegeven.

524. 1442 Mei 14.

Paus Eugenius IV geeft opdracht aan de abten van St. Jacobus te Luik en van St. Truiden en aan den proost van Meerssen om een onderzoek in te stellen naar de weigering van den magistraat en inwoners van Maastricht om voort te zetten het beroep op den H. Stoel, ten einde te bekomen de opheffing van het interdict, waarmede de inwoners der stad geslagen waren door het kapittel van St. Servaas en den Bisschop van Luik.

Datum Florentie anno Incarnationis dominice millesimo qua-

dringentesimo quadragesimo secundo predie Idus Maii pontificatus nostri anno duodecimo.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met looden bulla aan een hennep koord.
Onuitgegeven.

525. 1422 Mei 26.

Acte van Lambertus Rait baccalaurus in de beide rechten, priester van het diocees Luik, openbaar pauselijk en keizerlijk notaris, waarbij Jacobus Bont, deken van St. Gummarus te Lier, uitvoering geeft aan de bul van Paus Eugenius IV van 3 November 1441 uitgevaardigd tegen den magistraat en burgers van Maastricht. (Zie vorig regest.)

.. presentibus ibidem venerabilibus et discretis viris dominis Johanne Figuli in discretis licentiato dicte ecclesie beate Marie [1]) necnon Egidio van der Stock, monacho sancti Michaelis Antverpiensis ordinis Premonstratensis canonicis ac Amando Ghereyders rectore parochialis ecclesie de Wesele et Johanne Want laico, dictarum Cameracensis et Leodiensis diocesium testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum in dicto oppido Antwerpiensi et prefata domo canonicali sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo, indictione quinta, die vero Sabbathi vicesimo sexto mensis Maii ..

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 40.
Onuitgegeven.

526. 1442 Juni 5.

Johannes de Novolapide deken en de kanunniken van St. Servaas vaardigen hun mede-kanunniken Johannes de Grousbeke (Groesbeek), doctor der beide rechten, Petrus Nepotis en Nicholaus de Dycke [2]) af om zich in hun naam te onderwerpen aan de beschikking van Philips van Bourgondië en van Brabant en Johannes de Heynsberch bisschop van Luik in hun geschil met de gemeentenaren van Maastricht over de lammertiend.

---

[1]) n.l. van Antwerpen.

[2]) Nicolaas van den Dyck komt als kanunnik voor reeds in 1436, was in 1448 kamerling, werd omstreeks 1456 gekozen tot deken, in welke hoedanigheid wij hem vermeld vinden 15 April van dat jaar; hij stierf tegen het eind van 1478.

Datum Trajecti (?) in dicto nostro loco capitulari anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo, mensis Junii die quinta.

Afschrift op papier gecollationeerd door Loyens op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

527. 1442 Juni 5.

De burgemeesters, gezworenen en raad van Maastricht benoemen Arnoldt van Wange, burgemeester, Dirick Lam-Boy en Gerardt Clut schepenen, Jan Penre en Aert Cobbe gezworenen, Cornelis van Diepenbeeck, Vranck Cornken en Mr. Dionys Kakart burgers, tot hun gevolmachtigden, om zich in hun naam te onderwerpen aan de beslissing van Philips hertog van Bourgondië en Brabant en Jan van Heynsberg, bisschop van Luik inzake hun geschil met het kapittel van St. Servaas over de lammertiend.

.. in het jaer ons Heeren 1442 den 5 Januario.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1237.
Onuitgegeven.

528. 1442 Juni 9.

Uitspraak door Philips de Goede hertog van Brabant en Johan van Heinsberg bisschop van Luik, in het geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en de ingezetenen van Maastricht over „zekere lammerthienden", den hertogsmolen, alwaar de brouwers hun mout moeten laten malen en den tol van een zilveren penning, welke het kapittel voornoemd vordert van elke *wagen, karren ende andere goed lydende ende varende* over de Maasbrug. Het tot stand komen dier uitspraak was zeer bevorderd geworden door den Graaf van Meurs en Saarwerden.

1. Wat betreft het feit, dat de burgemeesters, gezworenen en raad in dezen tegen de privilegiën der stad en ten nadeele van hunne *heerlicheyden* hebben gehandeld, zullen zij hunne commissarissen naar Maastricht afvaardigen, teneinde dit te onderzoeken en *tgebreck modereren ende in behoirlicke state te stellen,* zoodat hun beider *hoge gerichten en heerlicheyden* bewaard zullen worden en blijven en de stad in hare rechten en privilegiën; en den burgemeesters, gezworenen en raad zal kwijt gescholden worden wat zij tot dan toe daarin mochten misdreven hebben.

2. Aangaande de lammertiend, welke het kapittel voornoemd vordert, bepalen zij, dat het kapittel deze zaak zal brengen voor den *behoirliken* rechter en zoo het dit doen wil voor den Officiaal van Luik, en de burgemeesters, gezworenen en raad hen geen *partie* daarin zullen maken, noch openlijk noch in het geheim zich daartegen verzetten.

3. Nopens het recht van het kapittel op den molen zal het deze zaak moeten brengen voor de beide schepenbanken en wel voor die schepenbank waartoe de beklaagde behoort *van hoiren lijve,* en waarover de schepenen een *onvertogen recht* zullen doen; wat betreft de achterstallen nu reeds bekend en in de toekomst nog ontdekt, zal het kapittel recht vorderen *naer costuimen* der plaatsen, zooals dat van oudsher gebruikelijk is.

4. De deken en kapittel mogen vorderen van iederen wagen die over de brug gaat een zilveren penning waarvan dertig eenen overlandschen rijnschen gulden uitmaken en van elke kar en ander goed naar gelang van dien penning; de weerspannigen en overtreders zullen zonder uitstel te recht staan *dair of recht ende justitie geschien,* voor voornoemde schepenen, die verplicht zullen zijn *expedicie van recht dairaff te doin.*

5. De veroordeeling der *dienaren* van deken en kapittel met verbanning uit de stad door de burgemeesters, gezworenen en raad, met name Dierich van Boshuysen, Otto van Kanne en Willem van Assel, zal voor zoover dat nog niet is geschied, herroepen worden en zullen deze *weder inder selver stadt moegen comen ende aldaer voirtaen wesen, bliven, woonen ende verkeeren* als van te voren, behoudens dat zij wanneer zij van iets aangeklaagd mochten worden, voor het kapittel zullen terecht staan.

6. De regeering der stad zal verplicht zijn te zorgen, dat het kapittel van St. Servaas het rustig bezit zijner rechten en privilegiën genieten zal, welke van kracht zullen zijn als voorheen.

7. Van hunnentwege zullen te Maastricht, in bijzijn der hoogschouten, burgemeesters, schepenen, gezworenen en raad *geboden ende proclamatien gedaen wirden,* dat niemand wie hij zij mag misdoen *met wercken of met woirden an live of an goede* van deken en kapittel, *hoeren knechten, dieneren of gesinde,* op verbeurte eener zware straf en boete, *criminele of civile, na gelegentheit vander misdaet ende qualiteit vanden personen dergheenre die de contrarie dede, also dat andere exempel dair an nemen moegen.*

8. Ingeval iemand van het kapittel of zijn *knechten, dieneren ende gesinde* met woorden of met daden zich vergrijpt aan een burger of zijn bezittingen, zal het kapittel deze onmiddellijk straffen naar gelang van de grootte van het misdrijf of de waardigheid van den persoon tegen wie misdaan is.

9. *Tcess* (interdict) gelegd op kerken der stad en alle *geboden, commer ende rastemente gedaen van onser beider wegen ende alle broecken ende misgrypen, dair in onse voirschreven stadt van Tricht of yemant van hen sonderling hon misgrepen mochten hebben inden voirscreven artikelen jegens onser beider heerlicheit of die een van ons of in enigen anderen saken tot diesen daghe toe, selen altemaele afgedain worden, quyt ende vergheven syn ende alle gevangen quyt, oic alle gherasteerde*[1]) *ende gepant goeden wedergekeert.*

10. Om reden dezer kwijtschelding en om *onsse genaeden ende gracien te verwerven* zullen de regeering en de burgerij ieder der beide heeren binnen de vier eerstvolgende jaren betalen 6000 overlandsche rijnsche gulden, te weten met St. Jan Baptist e.k. drie duizend gulden en van de overige drieduizend in de vier eerstvolgende jaren telkens op genoemden feestdag een vierde en zal de regeering der stad aan ieder van hun beiden verschaffen haar *bezegelde brieven van 6000 gulden .. in der besten formen onsser versekerheit wille.*

11. Ten slotte bevelen zij den deken en kanunniken van St. Servaas den magistraat en burgerij van Maastricht aan om voortaan *als goede vrunde in goeder gonsten, payse ende vreden mit mallicanderen leven bliven ende verkeren als sy sculdich syn te doen sonder om eniger zaken wille, die geleden syn enige onminne off ongonste die een tegen den anderen te hebben of te dragen of enich vermaen dair om te doen in enige voegen ....*

Getuigen: de Bisschop van Doornik; 's hertogs neef Frederik graaf te Moers ende te Zarwairden; meester Jan Bont docteur in beiden rechten, archidiaken van Famenne, cancellier van Brabant; meyster Ghysbrecht van Over der Vecht, canonick van Ludick ende licentiaat in loyen, meister Philips van Nanterre oic licentiaat in loyen; meister Anthonis Haneron, proost der kyrcken van Bergen in Henegouwen; Jan heer tot Witham drossete van Valkenborch; Henric van Welkenhuysen; Peter van der Eycken gecommitteert totten

[1]) rasteren = aanhouden, arresteeren.

ontfange generaele van Brabant; meister Claes Clopper; meister Jan de Grote ende mere andere.

Ghegeven negen dage in Junio int jair onss Heren dusent vierhondert twee en vertich.

Oorspr. op het archief der gemeente Maastricht met de zegels van den Hertog en van den Bisschop; dat van deze laatste stelt voor eene vrouw aanziende en ten voeten uit, houdende met de rechterhand twee linten, waaraan een gevierendeeld schild: 1. en 4. gedeeld: a. gedwarsbalkt; b. twee ruggelings toegekeerde zalmen met den kop naar boven, vergezeld van vier kruisjes, 1. 2. 1.; 2. en 3. een klimmende leeuw; inschrift: *S. Johis de Hensberg. epi. leodien. comis lossens.*

Afschrift in: *Liber privilegiorum* fol. 83; — Ms fonds Latins n. 10179 fol. 167 en n. 10180 fol. 87 en 205 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1235.

Gedeeltelijk afgedrukt in: *Bulletin de la Commission royal d'histoire*, 3e série tom. IX p. 86.

529. 1442 Juni 25.

Keizer Frederik IV bekrachtigt de privilegiën en vrijdommen van St. Servaaskapittel alsmede de rechten en jurisdictiën zijner elf banken.

Vermeld in het fragment eener lijst der charters van St. Servaaskapittel, pag. 30.

Onuitgegeven.

530. 1442 Juni 25.

De Officiaal van Luik veroordeelt Arnoldus Capuyn, Tilmannus Buck, Nicolaus Voerster (Vorster) en Walterus de Salyns om de lammertiend aan kapittel van St. Servaas, waarop dit van oudsher een onbetwist recht heeft bezeten, te betalen.

In het vonnis staat volgend aangehaald: „quod licet ecclesie parochialis sanctorum Johannis et Mathie dicti oppidi Trajectensis cum universis suis juribus, bonis, fructibus ac decimis grossis seu majoribus et minutis a tempore et per tempus, cujus initii memoria non existit, ad ipsos dominos at capitulum predictos ratione et ex causa ecclesie sancti Servatii predicte, salvis porcionibus vicariorum earundum ecclesiarum parochialium, qui communiter appellantur ibidem investiti, pleno jure spectaverint et pertinuerint, ac spectare et pertinere dinoscantur palam et publice et notorie; ipsique domini decanus et capitulum antedicti prefatas ecclesias parochiales cum decimis suis universis a tempore predicto et per idem tempus continue, vicariorum

antedictorum pretactis porcionibus salvis, tenuerunt atque possederunt ac in pacifica possessione vel quasi jure ab ipsis reis et ex curiis eorum secuti; in fine libelli annotatur prelibatas decimas infra limites antedictarum parochiarum proveniendi, percipiendi et levandi per se seu alios eorum nominibus a tempore prescripto et citra continue salvis infradicendis fuerunt et esse debeant. Eapropter iidem domini decanus et capitulum in assecutione decime de fetubus omnium in terris ipsis dominis predictis decimalibus depastarum et inibi fetus suos ejicientium, quominus decimam hujusmodi ipsis fetubus lactatis et congruis ad usum percipere potuerint, minime impediri debuerint nec decima hujusmodi eisdem dominis decano et capitulo degenari seu substrahi, sed ut premittetur, fetubus lactatis et congruis ad usum dari debeat."

Arnoldus Capuyn bezat onder de parochie van St. Jan te Tweebergen een hoeve en schaapstal met twaalf schapen, welke hun voedsel daar vonden, zoodat naar schatting jaarlijks het tiend bedroeg een lammetje, waarvan de waarde, wanneer het gezoogd is en geschikt voor het gebruik op tien *bodden* geschat werd. Tilmannus Buck had insgelijks daar ter plaatse een schaapstal met twaalf schapen die er hun voedsel vonden, insgelijks Nicolaus Vorster, terwijl Walterus de Selyns, die gehuwd was met de weduwe van Nycholaus Stephani, een hoeve met schaapstal bezat aan de *Lindercruyspoerte* onder de parochie van den H. Mathias.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo, mensis Junii die vicesima quinta hora prima seu causarum de mane.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 170 v.
Onuitgegeven.

531. 1442 Juli 24.

Op verzoek van proost, deken en kapittel van St. Servaas bevestigt koning Frederik IV de privilegiën, immuniteiten en vrijheden, hun geschonken door zijne voorgangers de keizers en koningen, en meer bijzonder die geschonken door de Roomsche koningen Richard, Henricus VII, Frederik en Karel IV.

Datum Francfordie anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo die vicesima quarta mensis Julii, regni vero nostri anno tertio.

Afschrift op perkament in een vidimus van 1475 op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

Afschrift in: Cartularium II. a. *Imperialia* fol. 78 v.; — Ms. fonds Latins n. 10179 fol. 53 v. en no. 10180 fol. 66 en 208; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485* fol. 1248; — Op papier op de Koninklijke bibliotheek te 's-Gravenhage *Collectio Y* n. 375; — Op papier door den notaris en secretaris van het kapittel Christianus Veestraten op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Y375=132D24
f. 298–299

532. 1442 Juli 26.

Frederik IV Roomsch koning *attendentes .... sincere fidei constantiam et puram devotionem honorabilium decani et capituli ecclesie collegiate sancti Servatii opidi Trajectensis, Leodiensis diocesis, quam erga majestatem nostram et sacrum Imperium Romanum gerere noscuntur indefesse, que ecclesia ex fundacione Romanorum Imperatorum et Regum predecessorum nostrorum sumpsit exordium, qui eam ut peculiarem capellam hiis et aliis multis privilegiis dotaverunt pariter et ornarunt* en om andere redenen bevestigt het kapittel van St. Servaas in het bezit van de hooge en lage rechtspraak in de dorpen Vleytingen, Heze, Here, Slusis, Kunincheim, Zeperen, Nyle alias Groetloen, Berne en Berghe. De *excessus, delicta, forefacta et enormitates* in die dorpen begaan, zullen vervolgd worden *in ambitu ante scolas* van zijne kerk of eene andere tot de kerk behoorende geschikte plaats door den schout van Vleytingen en schepenen, gekozen uit die dier dorpen *prout hucusque juxta observatas consuetudines rationabiles et prescriptas aut alias de jure;* de deken en kapittel en hunne voorgangers of plaatsvervangers hebben in genoemde dorpen, door vonnis der schepenen, de misdadigers volgens de rijks wetten veroordeeld en hen volgens de zwaarte van het misdrijf en billijkheid te *corrigere, punire, mulctare, castigare, proscribere et emendare.*

Datum Frankfordie die vicesima sexta mensis Julii anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo, regni vero nostri anno tertio.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, met grootzegel van den Koning in bruine was aan een koord van groene en grijze zijde.

Afschrift in: *Liber privilegiorum* fol. 97; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485* fol. 1249; — Ms fonds Latins n. 10179 fol. 50 v., met foutieven datum 1402 en n. 10180 fol. 65.

Resumé in: *Bulletin de la Commission royale d'hstoire*, 3e série tom. IX, p. 93.

533. 1442 Juli.

Philips de Goede, hertog van Brabant geeft kwitantie der boete waartoe de stad van Maastricht door hare beide heeren, genoemden Hertog en den Prins-Bisschop van Luik, wegens hare geschillen met het kapittel van St. Servaas over de lammertiend, veroordeeld was.

Vermeld in het fragment eener lijst der charters van het kapittel van St. Servaas pag. 29.

534. 1442 Augustus 20.

Oloph Happart en Willem van den Biesen, schouten, Hendrick Bovier, Dirick Lamboy, Geurt Clut, Geurt van Warwelle, Reynier Proenen, Peter Coenraets, Arnolt Clut, Servaes Kippen, Loues Strycker, Joan Penre en Joan Dwingeland, schepenen *beyder der gerechten* van Maastricht, geven een vidimus van het accoord van 23 April 1349 tusschen het kapittel van St. Servaas en de stad Maastricht over de herstellingen en het onderhoud der Maasbrug aldaar.

.. in het jaer ons Heere 1442 20 daegen in Augusto.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399* fol. 583.

535. 1442 October 3.

Jan Dracken van Sluys, schout van Coninxhem, verzocht namens deken en kapittel van St. Servaas, de schepenen van Coninxheim om *cleernisse* van het aan dezen verschuldigde door de *dienende* landen. Nadat de bezitters van *dienende* landen vijftien dagen nadien opgeroepen waren of zij tegen dat *cleernisse* iets te zeggen hadden, verschenen op een *genachten dach* voornoemde Draecken met Petrus Nepotis rijproost van St. Servaaskapittel namens dit, alsmede Gysbrecht van Eel deken en Herman Hagen kanunnik van het kapittel van O. L. Vrouw te Tongeren, Moes Haezen van Wydse, Mathys van Mallen, Herman Loycx en meer andere, gedagvaard om te aanhooren die *cleernisse* welke de schepenen *opt verbetheren unss huyss ind uns huytz* geven naar hetgeen zij gezien en gehoord hebben en dat zij *van alden heercoemen nae onss banck recht hadden, hueden ende verseeren.*

„Inden yersten yest te wetene soe wat man die dienende landen heeft totter sommen van vier boenre en de vyff groet roeden ind daervan uuttergiften, stoeve offt afflivich woerde, die is onssen Heeren voerscreven schuldich eynen vliegende cuere te

wetene eyn alsullich peert als bynnen eynen jaer inde daghe op die selve lande berch in dael gemaect heeft, mar alsoe lange als eyn man leeft soe mach hy wael met synen guede synen wille doen. Voert meer soe wat man, die vier boenre dienende landtz heeft, is daervan onssen heeren van sint Servaess bovengenoempt jaerlix schuldich eyne hynne, ende vyff eyeren ind desgelycks boenress gelanck nae quantiteyt. Item hetz [1]) te wetene, soe wat landen die den heeren van onsser Vrouwen Tongheren thienden gelden, dat heyten dienende landen. En voert is te weten dat die dienende landen nae quantiteyt boenres gelanck jaerlix schuldich iss denselven unss heeren thien penningen ind den inger, datz [2]) te verstaan die vracht van vyff vaeten terwen Triechtz in Triecht te vueren van den heeren terwe. Ende soe wannee die boede, die dat gewoenlich is te doene bereyt iss die terwe te vueren ende dat condicht dengenen, die deenen dienst schuldich syn teynen genoempden dage ind sy daer boeven ongehoersam blyeven ende synen moet nyet en werven, soe mach der selve boede gaen op die lande totten geenen die ongehoersam iss ind trecken eynen peert syn gereel uut synen halse sonder yemantz calangeeren. Ende off der geen daerboeven ongehoersam blyft, dat laeten wyr voert staen opt lant recht."

In getuigenis der waarheid dezer *cleernisse* zegelden Jan Draecken schout, Gyelis van Hennesdaele, Wyllem Vaes van Lynde, Henrick van Caldenberch, Heynrick van Luyten, Amelyss Feyten, Heynrich Noutz van der Hyeert en Heynrick Hoeffackers, schepenen van Coninxheim met het zegel hunner schepenbank.

Gegeven inden jaer der zaliger geboirten unss lyeven Heeren Jhesu Christi duysent vierhondert twee ind veertich dess derden daichs der maendt van October.

Afschrift in: *Register vanden hynnen ind eyeren ind vracht van den terwen vanden dyenende landen tot Coeninxhem gelegen toebehoerende den eerweerdighen heeren deecken ind Capittel Sint Servaess Tricht gemeynlich van aldtz geheyten Engelgelt*, op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.

536. 1443 November 8.

De burgemeester en gezworenen van Guls verklaren van den deken en het kapittel van St. Servaas ontvangen te hebben *zwey*

[1]) het is.
[2]) dat is.

guldene duycher und eyn koyre cappe also dat wir van den selven vurscreven duycher yn unse kirche zu Gulse sollen laysssen machen eyn casubele und dairzu zwey koyre rucke, mit namen eynen dyaken rocke und eynen subdyaken rocke, bedanken dezen voor deze schenking en verklaren dat deze schenking eene vrijwillige is.

Datum in crastino beati Willibrordi episcopi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

537. 1444 Maart 19.

Op verzoek van deken en kanunniken van St. Servaas .... *venerables seigneurs doyen et capplens de Sant Servas de treit,* verbannen de twee en twintig van Luik Wilheaume dit Clemen de Fletingen, uit het land en bisdom van dien naam .... *est par nous bannis cryeit et publyet à peron à Liège preveit et hoesteit de toutes franchieses et liberteit des deseur nommes pays ....*

.. sous lan de grasche delle Nativiteit nostre Singneur Jhesu Christ mille quatre cens et quarante quatre de mois de Marche le dyesneufeme jour.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.
Onuitgegeven.

538. 1444 Augustus 21.

Acte van notaris Walterus Kyerboem van Alphen, diocees Luik, waarbij tusschen Jacobus Sluysman priester en meester der broederschap van priesters van St. Servaaskapittel, Henricus Sack, Engelbertus Bueten en Wilhelmus de Mauro, leden dier broederschap eenerzijds en Johannes Heerkens anderzijds, door deze broederschap voor het jaar 1444 Juni 24 tot dien datum van 1445 aangesteld tot haren rentmeester en ontvanger harer cijnzen en inkomen zoo te Maastricht als daarbuiten *tam in officio majori quam in aliis minoribus officiis, ejusdem fraternitatis,* de volgende overeenkomst is aangegaan:

---

[1]) Jacobus Sluysman was reeds in 1422 lid der broederschap alsmede rentmeester en *provisor* der arme scholieren *panistae* der kerk; zes jaren later in 1428 werd hij tot meester dier broederschap gekozen.

Johannes Heerkens zal *nomine receptorie predicte,* de cijnzen, inkomsten en opbrengsten der goederen van de broederschap nauwgezet inzamelen en in ontvangst nemen, dezelve met voorweten en raad der leden zorgvuldig beheeren en aan ieder dezer het hem wegens zijn *residentia* toekomende zoo spoedig mogelijk uitkeeren, zoodat hij niet genoodzaakt zal zijn binnen de drie maanden na de aanvaarding van zijn ambt een der leden ter hulp te moeten komen, tenzij hij dit vrijwillig doen wil of een der leden zoo kort er voor staat dat hulpverleening gebiedend noodig zal zijn, na welke trimester hij van het geïnde en ontvangene alsmede van het nog te innen en te ontvangen maandelijks of zelfs wekelijks den leden uitkeering doen zal, tenzij de een of ander langer uitstel wil geven. Andere personen, zoo te Maastricht als daarbuiten, wien de broederschap renten of dergelijken verschuldigd is, zal hij en op de eerste plaats den bakker het verschuldigde op tijd ouder gewoonte voldoen. Van de ontvangsten der verschillende posten zal hij rekening en verantwoording doen aan de broederschap en haar inlichten over den toestand zijner bediening, zoo dikwijls als hij gevraagd wordt en *omnia secularia* zoo in de stad als in de banken *juxta scultetos et scabinos custodire et defendere.* In de kerk zal hij een ieder bekend maken de feestdagen der maanden en met name ze opteekenen en zal hij met den meester der broederschap de landerijen dezer beschrijven en inboeken, alsmede die der mikmissen en die der feestdagen, alsook die opnieuw verpacht worden en hunne limieten. Maandelijks zal hij den leden of ten minste den meester in kennis stellen van de verkochte granen der broederschap en de geïnde pachtgelden naar den gangbaren koers, *secundum censum fori,* zoowel der loopende als van de achterstallen *per cedulas ad hoc oportunas,* opdat dienaangaande geen vergissing of suspicie mocht ontstaan. Zoo een der leden graan noodig heeft, zal hij hem van die der broederschap verkoopen in verhouding zijner *presentie* en volgens den gangbaren prijs te Maastricht. Voor zijn beheer en moeiten zal hij ontvangen van de inkomsten *in officio majori* 20 marken eens, en van die *in officiis minoribus* zal hij 20 marken hebben en zoo dikwijls het geval is, zal hij in gereed geld betalen uit de opbrengsten der jaargetijden in en buiten de kerk te lezen. Voor de achterstallen van de missen op de feestdagen zal hij een jaar ter beschikking hebben onmiddellijk volgend na het afleggen zijner rekening en verantwoording, nl. binnen de

octaaf van het feest van den H. Johannes den Dooper *de officio majori* en voor die *de officio minori* na het feest van den H. Andreas, als wanneer hij naar best vermogen slotverantwoording zal doen op straf van schorsing, behoudens dat hij, wat hij in dien tusschentijd beurt, met voorkennis van den meester en de leden onder hen verdeelen zal. Zoo hij nalatig is in het innen der achterstallen, zal hij het tekort onverwijld met gereed geld aanvullen, tenzij hij zich door eene billijke en aannemelijke reden kan verontschuldigen. En aangezien het jaar van den ontvanger begint en eindigt met het feest van den H. Johannes den Dooper is overeengekomen, om moeilijkheden en twistgedingen te voorkomen, dat, zoo Johannes in dien tusschentijd zou moeten geschorst worden, hij na dat feest van de goederen der broederschap of van de schuldenaren niets in ontvangst zal mogen nemen of beuren, niettegenstaande hij met het feest van den H. Andreas volgende op dat van den H. Johannes den Dooper nog rekening en verantwoording zal geven van de ontvangsten *de officio minori,* en volgens gebruik de *pistoriam observare et tenere apertam apud pistorem.* Hij zal gehouden zijn om de renten en cijnzen der goederen van de broederschap aan wie ook met het feest van den H. Johannes den Dooper of tenminste binnen den tijd tot de keuze en aanstelling van den nieuwen rentmeester, uit te keeren en te betalen en uitzetten, zoodat niemand eenig nadeel ondervinde, welke gelden de nieuwe rentmeester onmiddellijk na de aanvaarding van zijn ambt aan Johannes zal teruggeven.

Tot nakoming dezer bepalingen stelt Johannes zijne goederen en bezittingen tot onderpand en tot borgen Levaldus de Groeselt en Lambertus de Montenaken, priesters en leden der broederschap, die deze borgstelling aanvaarden en der broederschap tot pand stellen hun have en goed, zoo roerend als onroerend, tegenwoordig als toekomend.

.. presentibus ibidem providis viris et discretis videlicet Wilhelmo Gruyter dicte ecclesie sancti Servatii virgifero et Renero dicto Capuyns candelifice, testibus fidedignis ad premissa testificanda vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec in capella sancti Nicholai in venerabili ecclesia sancti Servatii Trajectensis, Leodiensis diocesis penes cameram reliquiarum ejusdem ecclesie sub anno a Nativitate Ejusdem Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto,

indictione septima, mensis Augusti die vicesima prima, hora prima vel circiter . .

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas D., met het teeken van den notaris zijnde een klaverblad.
Onuitgegeven.

539. 1444 September 30 (?).

Jan van Heinsberg, bisschop van Luik, geeft kwitantie der 6000 rijnsche gulden, waartoe de stad Maastricht veroordeeld was wegens hare geschillen en twist met het kapittel van St. Servaas.

Vermeld in het fragment eener lijst der charters van het kapittel van St. Servaas, op het Rijksarchief te Maastricht, p. 30.

540. 1444 October 19.

De proost van St. Servaas Wilhelmus de Gavere[1]) tevens notaris van den Apostolischen Stoel, alsmede deken en het kapittel van St. Jan te 's Bosch, verklaren zich te onderwerpen aan de regeling door Paus Eugenius IV bij zijne bul van 23 November 1411, waarbij deze bepaalt dat voor de toekomst de vergeving der parochiale kerk van Schijndel behoort aan den proost van St. Servaas.

Door bemiddeling van Philips hertog van Bourgondië en Brabant werd de parochiekerk van Dynther, waarvan de vergeving behoorde aan den proost van St. Servaas, bij het kapittel van St. Jan te 's Bosch ingelijfd en geïncoporeerd en werd door diens bemiddeling de vergeving der kerk van Schijndel, dochterkerk van die van Dynther, gegeven aan den proost van St. Servaas; hierover ontstond meermalen geschil tusschen voornoemde proost en kapittel en werd om daaraan een einde te maken de bemiddeling van den Paus ingeroepen.

Datum anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto, die decima nona mensis Octobris.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10179 fol. 65 v.

---

[1]) Willem van Gavere, heer van Liedekerke, burggraaf van Limbricht, van Saint-Amand en Basrode, was zoon van ridder Arnoldt van Gavere, heer van Rassenghen, Lens, Liedekerke enz. en van Margareta van Berghe van Bautersen. Als proost van St. Servaas en aartsdiaken van Kempenland vinden wij hem vermeld reeds 22 Januari 1421; hij overleed 24 April 1454.

541. 1445 Mei 15.

Overeenkomst tusschen het kapittel van St. Servaas en dat van O. L. Vrouw over de tooning der Relieken van dit laatste en bevestiging van de overeenkomst van 12 Mei 1354.

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Johanne de Stypdonck sancti Servatii et Jonatha de Millen beate Marie ecclesiarum predictarum presbyteris capellanis testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, indictione octava, die vero Sabbati quinta decima mensis Maii in vigilia Penthecostes ....

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds O. L. Vrouw.
Afgedrukt in: G. D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het Kapittel van O. L. Vrouw te Maastricht*, tom. I, p. 215; — Fr. Bock et M. Willemsen, *Antiquités sacrées conservées dans les anciennes collégiales de St. Servais et de Notre-Dame à Maestricht. Appendices*, p. XIV.

542. 1445 Juli 11.

De Officiaal van Luik geeft, op verzoek van Theodoricus Thilmanni syndicus en procurator van deken en kapittel van St. Servaas en naar beslissing van zijn *sententiarius* Goswinus de Linden, toestemming om de acte bevattende de overeenkomst tusschen de kapittels van St. Servaas en van O. L. Vrouw betreffende de tooning der Relieken, door deze laatste ter bewaring te stellen in het archief der cathedraal van Luik.

.. presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris magistro Daniele de Broeckhem advocato, Johanne Sceepken et Egidio Jamesguls notario in dicta curia nostra Leodiensi pluribus aliis testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Actum et decretum in loco tribunalis consistorii curie nostre Leodiensis sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo, quadragesimo quinto, indictione octava, mensis vero Julii die vicesima prima, hora prime seu causarum de mane ..

Afschrift in: Cartularium III, fol. 83 v.
Onuitgegeven.

543. 1445 Augustus 3.

Johannes de Curte openbaar en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik verklaart, dat hij op verzoek van Sebastianus

de Viseto[1]) en magister Rolandus de Mera kanunniken van St. Servaas en Theodoricus Tilmanni als procuratoren van deken en kapittel van St. Servaas, ingevolge lastgeving van den Officiaal van Luik, het charter bevattende het getuigenverhoor in zake het geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en dat van O. L. Vrouw over de tooning der Relieken bij gelegenheid der Zevenjarige Heiligdomsvaart opgeborgen hebben in het archief van het kathedraalkapittel van Luik. Daarvan geeft hij volgend verhaal:

„Accessi unacum testibus infrascriptis veterem chorum venerabilis ecclesie Leodiensis et illum introeundo adii quoddam ostium illic versus partem meridonalem stans seratum, clausum et firmatum illoque de mandato venerabilium virorum dominorum et magistrorum Henrici Scatt decani et Henrici de Bakel canonicorum dicte venerabilis ecclesie Leodiensis illuc presentium, per providum virum dominum Wylhelmum Schenert canonicum sancti Martiini in prefata ecclesia Leodiensi unum claustrariorum ejusdem ecclesie de et cum clave quodam ferreo, quam tenebat, reserato et aperto, subintravi locum ipsum unacum testibus infrascriptis usque ad aliud ostium similiter seratum et clausum illoque extunc per providum virum dominum Robertum Bertholdt alterum claustrariorum prefate ecclesie Leodiensis de clave ferreo quodam, quem tenebat, reserato et aperto introivi locum illum, quem domini Henricus decanus et Henricus de Bakelt canonici necnon claustrarii prefati asserebant esse locum archivorum pretacte ecclesie Leodiensis et vestigio quodam magno armario undique ferrato clausoque et firmato, per supra dictum dominum Robertum claustrarium aperto, concernebantur in ipso armario, quam plurima armaria et loca, per intersticia distincta, que asserabant esse archiva dicte ecclesie Leodiensis pro conservatione et custodia litterarum, jurium, chartarum, scripturarum, privilegiorum ejusdem ecclesie adaptata, et continuo rotulum attestationum testium proparte antedictorum dominorum decani et capituli ecclesie sancti Servatii adversus venerabiles viros dominos decanum seu vicedecanum et capitulum ecclesie collegiate beate Marie dicti oppidi Trajectensis in negotio compromissio de et super spolio insolidum ostendendi et publicandi reliquias prefate ecclesie

[1]) Sebastianus de Viseto was kanunnik van St. Servaas, kanunnik van St. Denis te Luik en deken te Visé.

sancti Servatii in septemiis dictis Aexvaert, coram quibusdem arbitris seu compromissariis, per et inter dictas partes dudum electis productorum, clausum et de filis rubris firmatum sigillisque honorabilium virorum dominorum magistrorum, Petri de Molendino[1]) decani ecclesie collegiate sancti Pauli Leodiensis ac Joannis de Kerckem canonici ecclesie collegiate sancti Petri Leodiensis dominorum ex arbitris supratactis eidem rotulo in duabus illius extremitatibus hinc inde affixis sigillatis unacum litteris injunctionis et mandati domini Officialis Leodiensis supratacti ipsi rotulo transfixis, in pixide lignea reclusis in uno archivorum pretactorum custodiendum et conservandum posui, collocavi et immisi et sic loco pretactorum recluso et serato ..

.. presentibus ibidem venerabilibus dominis Henrico Scatter decano et Henrico de Bakel canonico ecclesie Leodiensis ac dominis Wylhelmo Scennart, Roberto claustrariis necnon magistro Johanne de Hugoghen canonico parve mense in ecclesia Leodiensi pretacta, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitatis ejusdem Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, indictione octava, mensis vero Augusti die tertia, hora quasi quarta post meridiem ..

Afschrift in: Cartularium III, fol. 83 v.
Onuitgegeven.

544. 1446 Februari 21.

Philips hertog van Brabant, overdenkende, schuldig te zijn zijne onderdanen en bijzonder de kerk van St. Servaas en alle hare *heerlicheden, ondersaten ende goeden, daer aff wy syn overste voeght ende patroen,* te beschermen, verleent op hun verzoek den proost, deken en kanunniken dier kerk, „dat voirtaen tallen tyden als zy hen vyanden, die hen ofte huere dorpen, laten oft onderseten hadden ontseeght, sullen weten te vynden binnen onsen voirscreven landen, machten off gebieden, hetsy in meyninghen van te schedigen, schedigende schaede gedaen hebbende oft anderssins in wat punten oft manieren dat weer, sy deselve huer vyanden ende huer helperen selen moe-

[1]) Petrus de Molendino, geb. te Nijmegen, was doctor in de beide rechten, werd in 1444 gekozen tot deken der collegiale kerk van den H. Paulus te Luik en overleed 23 Mei 1459.

ghen vervolghen, nedertrecken, aentasten ende vangen ende by hueren amptlieden, vrynden, dieneren ende hulperen doen vervolghen, nedertrecken, aentasten ende vanghen, ende dat alle onse amptlude, dieneren ende onderseten gehouden sullen wesen hen met clockslaege ende anderssins daerinne bistendicheit te doen, gelyck offt weren onse ende onser gemeynre lande vyanden. Ende off inder mangelinghen, die alsoe tusschen huen ende huere vyanden geboeren mochte, enich ongevalle van doetslagen off anders geschiede, daeraff zal men quyt syn tegen den heer ende die partie, behoudelyck dien, dat sy gehouden zullen wesen, alle dieghene, die sy alsoe onder ons zelen hebben gevanghen, onvertegelyck te leveren in handen van onsen naesten amptman, in enighen van onsen sloten oft gevanckenissen om daerover te geschien alzulcke justitie als nae den rechten en privilegien onser voirscreven landen behoirt.'" Hij beveelt zijne drossaarden van Brabant, Limburg, Valkenburg, 's Hertogenrade, Karpen, Wassemberg, Daelhem en Sprimont, zijne schouten van Maastricht en den Vroenhof, zijn overige *ambachteren, ridderen ende dieneren,* hunne plaatsvervangers, alsmede zijne leenmannen, *mansmannen* en onderdanen zijner landen, den proost, deken en kapittel voornoemd in het rustig bezit en genot van dit privilegie te laten en hunne ambtlieden, dienaren ende hulperen daarbij behulpzaam te zijn.

Gegeven in onser stadt van Loeven XXI daeghe in Februario int jaer ons Heeren duisent vierhondert ende vyve en vertich na costume ons Loeffs.

Afschrift in den bevestigingsbrief van Karel den Stoute in Ms fonds Latins n. 10178, *litt. regum et ducum,* fol. XVIII en fol. XLII (169); n. 10179 fol. 186 en n. 10180 fol. 44, fol. 218 en fol. 291; — *Libre privilegiorum* fol. 1 (premier cahier).

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série tom. IX, p. 93.

Onuitgegeven.

545. 1446 April 5.

Dirick Lamboy, Gerard Clut, Reijner Proenen[1]), Servaes Kyps[2]), Loye Stryckers[3]), Joan Penre[4]) en

[1]) Renier Proenen vermeld als schepen reeds in 1428.

[2]) Servaes Kyp, Kyppe, vinden wij als schepen van 1436 tot 1447.

[3]) Loye Stryckers als schepen van Maastricht vermeld van 1441 tot 1454; als schepen der Proostdij van St. Servaas in 1458 en als schepen van St. Pieter bij Maastricht van 1446—1458.

[4]) Als schepen vermeld in 1458.

Johan Bovier[1]), schepenen van Maastricht, oorkonden, dat meyster Peter Neve, Claes van den Dyck en Thomas Azinarii, kanunniken van St. Servaas in hun naam en met toestemming der *clockbruederen* en van het gasthuis dier kerk, alsmede Hendrik van Boedingen als rentmeester namens deken en kapittel van O. L. Vrouw, en namens Johan van Harlem, priester en rector van het beneficie van Maria Magdalena in deze laatste kerk, broeder Pauwel Leuwen, gardiaan der Minderbroeders namens zijn convent, Johan vanden Roeden *schilden* en Gerrit van Bergen meesters van de tafel van den H. Geest met toestemming en *ganssen gevolge* van burgemeesters, gezworenen en raad der stad, heer Gerard vanden Virnenholte, deken en kanunnik der kerk van St. Jan Evangelist te Luik, Goert en Johan Thoreel van Berne gebroeders, Dirick Lambooy voornoemd en Reyner Proenen als *tochter* en diens wettige zonen Arnold en Reyner als erfgenamen, Johan Lamboy de oude en Arnold van Meere, te zamen, voor de jaarlijksche pacht van veertien mudden rogge *guetz weerlix moolen pacht* en maat van Maastricht aan Henrick Tharys, Kerstgen van Noort-Beeke, Gilis van Veuren en Hans van Herle, meesters en gouverneurs van het bouwersgild, ten behoeve daarvan in erfrecht hebben opgedragen den hertogen moutmolen gelegen op de Jeker op den hoek der Witmakerstraat, *onder, boven, voir en agter mit alle haere toebehoortens, mit allen der regten, vryheyden ende gueden alden herkomen gelyck ende alsoe die daertoe behoorende sijn,* behoudens den hertog van Brabant en der erven en *gedelingen* van dien molen en hun erven alle hunne oude rechten, brieven, privilegiën en voorwaarden, welke zij van over menige jaren van dien molen gehad hebben, en die *in hennen gansen aliger magt ende vigoer* blijven zullen, welke pacht jaarlijks op kosten van het gild moet geleverd worden met het feest van den H. Andreas, *met vuegen* dat de vier meesters en gouverneur van het gild en hunne opvolgers laat zullen zijn van het heerschap en de erven van dien molen; dat de voornoemde *gichteren* gezamenlijk en ieder hunner afzon-

[1]) Joan Bovier (Bovyer, Bavier) komt voor als schepen van Maastricht van 1446—1472; schepen van het Hof van Lenculen (Vroenhof) 1445—1469; schepen van Heer en van Heugem 1468; schout van Bemelen 1462; lid van het laathof van het kapittel van O. L. Vrouw te Veldwezelt in 1460.

derlijk voor zijn aandeel beloofd hebben voornoemd gild in het rustig en vredelijk bezit van dien molen te zullen houden en ze tegen elke vordering te vrijwaren; dat daarbij nog bepaald is, dat *des gueden ambagte voerschreven oft den gueden knape desselven ambagts namaals in eenigen tyt nood was sig te behelpen ofte beantwoorden mitten alden principalen brieve, dat dat voorschreven heerschap ende erven van den voorigen maltmoelen hebben, alsoe deck als hon dat des nood gebeurt, soe sullen dat heerschap ende die erven des maltmoelen voerschreven tot versoecke des ambaghs voorschreven ofte der vier meysteren ende gouverneurs des selve ambaghs imanden van hunnentwegen, den sy dat gelieven sullen metten voorschreven principaelen brieven daerby sucken hen ende dengenen daer sy des meede t'schaffen sullen of mogen hebben die brieven laaten sien ende hooren leesen ende sigh daer meede te behelpen wanneer des nood gebeurt sonder argelist;* dat de meesters en gouverneurs voornoemd onder verband hunner goederen beloofd hebben binnen de zes eerstvolgende jaren af te lossen eene jaarlijksche molenpacht van zes mudden rogge, elk jaar een mud met de som van honderd Philippus schilden telkens met het feest van den H. Andreas (30 November) zonder pacht, na dat feest met de pacht. en dat tot meerdere verzekering der regelmatige aflossing dier zes mudden Tilman op den Putte, Hendrick van Linde, Hendrick Tharys, Kerstgen van Noort-Beecke, Gilis van Vueren, Hans van Herle, Willem van Heeze en Lambregt Roeseler, die ter schepenbank verschenen, hun erf en goed tot onderpand gesteld hebben, en dat wanneer deze zes mudden zullen zijn afgelost, de overige op den molen nog gevestigde erfpacht kan worden afgelost, elk mud met honderd Philippus schilden zonder pacht met het feest van den H. Andreas, en met de pacht na dat feest, behoudens den erfelijken grondcijns van 21 schellingen die de kanunniken van St. Servaas als grondheeren uit dien molen beuren en welke den voornoemde *gigteren nae portie belanck* van de voornoemde veertien mudden jaarlijks gekort zullen worden.

De deken en het kapittel van St. Servaas en die van O. L. Vrouw, de gardiaan en convent der Minderbroeders, de burgemeesters, gezworenen en raad van Maastricht verklaren, dat deze opdracht met hun weten, voorkennis en goedkeuring heeft plaats gehad en verklaren, onder aanhechting hunner zegels,

deze voor zich en hunne nakomelingen ten eeuwigen dage onvervalscht te zullen houden.

Gegeven int jaer ons Heeren 1446 op den vyfden dag in den maendt van Aprille. Gelycke brieven hebben die parthyen voorschreven.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1273. Onuitgegeven.

546. 1446 November 16.

Johan van Neuwensteyn, deken en het kapittel van St. Servaas oorkonden, dat zij aan de Kruisheeren, *Cruysbroederen* te Maastricht in erfrecht hebben overgedragen de renten en cijnzen welke zij jaarlijks te vorderen hebben uit de volgende goederen, *want ons die selve Cruysbroeder dairvoir voldaen ende vernuycht hebben,* nl. 14 schellingen en 8 kapoenen uit de hoeve van wijlen Eynenberch; 5 schel. en 4 kap. uit de hoeve van wijlen Willem Gruters; 19 schel. uit het huis met tuin van Nys van Cantelberch, dat thans gekocht heeft *die schoolmeester* Dirich, gelegen *opp die comment* [1]) tusschen het klooster der Kruisheeren en het huis van Jan Vlesschen.

Ghegeven int jaer ons Heren dusent vierhondert ses ende veertich op den sesthienden dach van Novembri.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds Kruisheeren; zegel gebroken.
Onuitgegeven.

547. 1447 October 2.

De leden van het gild der *schreuderen* hadden Reynder Capoen, roededrager van St. Servaaskapittel tot gouverneur van hun ambacht gekozen. Aangezien nu die roededragers *ter stadt correctie niet en staen,* zooals gebleken is bij Johan van Basilisborn die gekozen was tot een der acht commissarissen *ende des niet aennemen noch der stadt recht gehoorsaam syn en woud*, beslist de raad der stad Maastricht dat zoo een nieuwe gouverneur van voornoemd ambacht moet gekozen worden, voortaan daartoe geen roededrager noch *andere die des gelycx tot der stadt recht niet en behooren* gekozen mag worden.

.. Maandag 2 October 1447.

---

[1]) De *Kommel.*

Notulen van den raad in dato; — Afschrift in *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1287.

548. 1448 Januari 20

Acte van notaris Johannes Havermans, meldend, dat Theodoricus de Horst, deken van O. L. Vrouw ter schreden te Keulen en *judex seu conservator jurium, privilegiorum, rerum et bonorum* van St. Servaaskapittel, last geeft onder bedreiging van kerkelijke straffen de leden der broederschap van kapelanen van St. Servaaskapittel, *fratres fraternitatis triginta fratrum hospitalis sancti Servatii*, aan te manen om te herroepen en te niet te doen alles wat zij tegen hun medelid Petrus Tant gedaan en uitgevaardigd hebben, die in zijn geschil met hen in beroep was gegaan bij den deken en het kapittel.

Niet alleen *de jure*, maar ook *ex antiqua laudabile consuetudine hactenus observatum et legitime prescriptum* was het beroep van geschillen tusschen leden dier broederschap van kapelanen op deken en kapittel van St. Servaas als hun onmiddellijke *superiores et judices competentes*. Ongeveer een jaar geleden had wijlen Nicolaus Coperdraet, toen meester der broederschap, Petrus Tant, kapelaan en lid dezer, eene straf opgelegd, welke deze meende, dat onbillijk was en beriep zich op den deken en het kapittel. Om die handelwijze en ten einde hem te dwingen dit te herroepen gaf Nicolaus Petrus een zwaardere straf en ontzegde hem voor zekeren tijd het genot der emolumenten der broederschap. De handelwijze van den meester werd gedeeld door zijn opvolger Nicolaus de Gelick en de leden der broederschap met name Jacobus Sluysman, Lambertus de Montenaken, Johannes de Stipdonck, Johannes Heerken, Wilhelmus de Mauro, Reynerus de Stockem alias de Kessel, Dionysius Cantelberch en de overigen. De deken en kapittel, door deze handelwijze zich gekrengt vindend en aangetast in hunne rechten, riepen de hulp in van Theodoricus de Horst voornoemd. Deze vaardigde een brief uit en richtte dien tot *presbyteris curatis et non curatis, clericis, notariis et tabellionibus publicis quibuscumque*, om bij drie tweedaagsche aanmaning de leden der broederschap aan te sporen, onder bedreiging van kerkelijke straffen, om binnen de negen dagen na nog een aanmaning na elke drie dagen, alles te herroepen wat zij tegen Petrus gedaan hadden, en welke aanmaningen zullen gedaan worden aan allen gezamenlijk in hunne

kapel of ieder afzonderlijk in zijne woning of de parochie waar hij vertoeven zal.

Datum anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo die Sabbathie vicesima mensis Januarii.

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 97.
Onuitgegeven.

549. 1448 Januari 29.

Godefridus Scat de Canne openbaar keizerlijk notaris en van het Hof van Luik maakt Theodoricus de Horst deken van O. L. Vrouw ter Schreden te Keulen bekend, dat hij op verzoek van Johannes de Goch, vice-deken en kanunnik van St. Servaas, uitvoering gegeven heeft aan zijne lastgeving [1]) tegen de leden der broederschap van kapelanen van dat kapittel met inachtneming der termijnen en deze medegedeeld heeft aan genoemde leden, zoo in het algemeen als ieder in het bijzonder en met name Nicolaus Coperdroet investitus de Gelke meester, Levaldus de Guesel, Jacobus Sluysman, Henricus Sack, Petrus Tant, Paulus Perfusen, Wilhelmus de Mauro, Johannes Hercken, Arnoldus Huberti, Johannes Guethem, Dionysius Cantelberch, Nicolaus Dumen, Johannes Corbosch, Johannes Kempener, Theodoricus vanden Laer, Nicolaus Eustachii, Engelbertus Buetens, Johannes Stipdonck, Johannes de Valle rector der kerk van St. Jan te Maastricht, Renerus de Stockem alias de Kessel, Lambertus Fabri, Petrus Kellener, Lambertus de Montenaken, Lambertus Voechs, Walterus Kreyboem en Nicolaus de Tongerloe en deze aangetroffen heeft in hun kapittelzaal, die allen verklaard hebben het door hen tegen Petrus Tant gedane te zullen herroepen.

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris Johanne Bruwer succentore ac Adriano Luscharts chorali ecclesie sancti Servatii predicte necnon Stephano Lamberti de Gorechem clericis Leodiensis et Trajectensis diocesis testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. anno a Nativitate ejusdem Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo, indictione undecima, die Lune vigesima nona mensis Januarii hora primarum vel circiter.

---

[1]) Zie vorig nummer.

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 97.
Onuitgegeven.

550. 1448 April 30.

Frambagh Caldenbergh schout, Joan Doumen, Arnolt Craenen, Peter van Goulem, Peter Rouseler, Jan Offermans en Jan Montenaeken schepenen der bank van Berg, toebehoorende den deken en kapittel van St. Servaas, ookonden dat *die ondersaten ende laeten binnen ende buyten der voorschreven heerlyckheyt van Berge woonende, ende erve ende laetguet hebbende* voor zich en hunne nakomelingen verklaard hebben aan genoemden deken en kapittel, van hun erven, landen en laatgoederen onder Berg gelegen verschuldigd te zijn van elk bunder *naer bunderens belanck* vier penningen, waarvan twaalf een schelling uitmaken en de schelling berekend tegen twee *bescheyden alde vleemsche;* dat die cijns aan genoemden deken en kapittel of hun rentmeester betaald wordt als van oudsher op den *lantchynsdach* te weten Zondag na het feest van den H. Remigius (1 Oct.) of eenen anderen dag naar believen der voornoemde deken en kapittel, en dat zoo iemand op dien *lantchynsdach* of den gestelden dag den cijns niet betaalt aan de heeren voornoemd of hunnen rentmeester, deze zullen mogen *doen penden voor boet ende chyns ofte doen dagh doen met hulpe des gerichts ende voortvaren met den recht als gewoonlyck is naer den banck ende des H. Ryx recht sonder eenige calangie ofte wedersegge der onderseten ofte laeten voorschreven* . .

Gegeven inden jaere der seligher gebuerte ons Heere doen men schreef 1448 den lesten dagh van April.

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485,* fol. 1297.
Onuitgegeven.

551. 1448 Mei 9.

Daengel van Heerderen, meier, Jan van Goch[1]) *vysdeken* indertyt, her Peter van Arssen, her Claes Wendelen, Thomas Azinarii, Lambrecht van Spauwen[2]), her

[1]) Jan van Goch komt als kanunnik voor in de jaren van 1418 tot 1448; in 1420 was hij deken van Heynsberg.

[2]) Lambertus van Spauwen, zoon van Paulus, komt als kanunnik reeds vóór 1441 voor. In 1468 was hij *canonicus senior* en overleed in 1479. Zijne prebende werd gegeven aan Johannes de Glimes.

Henric van Luenen, Willem van Mall[1]) *elmoesenier,* kanunniken van St. Servaas, Dirick Lamboy, Geeret Clut, Aert Capuyn cremer, Bertelmees van Vleytingen, Jan Specht, Jan van Mulken *penre,* laeten des hoefs toehuerende *der camerien der kircken van sint Servoese,* oorkonden, dat Claes van den Dyck, kanunnik en *kaemerlinck* dier kerk, met toestemming van deken en kapittel, ten behoeve der stad Maastricht, *huer te lieve, ter eren en weerdicheyt,* vertegenwoordigd door Ewout Cuper inde roese en Henric van Oderbroeck als peymeesters alsmede Peter van Riempst bode der stad, eene jaarlijksche rente van 22½ penning uit het huis de *lanscroen* en een gedeelte van het *vleyschuys* in de Sint Jorisstraat, tusschen dit *vleyschuys* en het huis de *liebaerde* toebehoorende aan Bertelmees van Vleytingen voornoemd, overgedragen heeft, om een einde te maken aan een geschil dat tusschen het kapittel en de stad over die rente bestond.

Gegeven int jaer ons Heren duysent vierhondert acht ende veertich neegen dage inden May.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.
Onuitgegeven.

552. 1449 Januari 20.

De Officiaal van Luik bedreigt met kerkelijke ban en andere kerkelijke straffen alwie processen over personen of goederen van St. Servaaskapittel voert voor wereldlijke rechtbanken en geeft last een onderzoek in te stellen naar Johannes Ruwet en anderen die tegen dat besluit gehandeld hebben.

Datum a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, mensis Januarii die vicesima.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas. Zegel verloren.
Onuitgegeven.

553. 1449 April 5.

Johannes Goetheer meester en Arnoldus de Guesel, Jacobus Sluysman, Johannes Kempener, Henricus Sack, Nicolaus Eustachii, Petrus Tant, Paulus Perfu-

[1]) Willem van Mall was leenman van het graafschap Loon en was in die hoedanigheid tegenwoordig bij het verhef der heerlijkheid van Steenvoort door Jacoba van Loon—Heinsberg den 31 Augustus 1451.

sen. Engelbertus Buetens, Wilhelmus de Mauro, Fastradus Cowen (Cobben?), Johannes Heerken, Johannes de Valle, Dionysius Cantelberch, Petrus Kellener, Lambertus Voechs, Nicolaus Duymen, Joanne Corbosch, Walterus Kieboem, Nicolaus de Tongerloe, Wilhelmus Tant en Godefridus de Montenaken, leden der broederschap van kapelanen, vergaderd in haar zaal, verklaren op de vragen haar gesteld namens deken en kapittel door dezer scholaster, Roland de Meer, dat zij erkennen en houden dat hunne broederschap onderworpen is aan de onmiddellijke jurisdictie van deken en kapittel en bij dezen in beroep kunnen gaan van hunne onderlinge geschillen en dat zij geen bevoegdheid hebben om, zonder dezer toestemming verordeningen of statuten te maken of ze te gebruiken.

.. presentibus ibidem honestis et discretis viris Theodorico de Boshuysen, claustrario, et Henrico de Pascuis, clericis choralibus ecclesie predicte, necnon Johanne de Ophem clerico secretario opidi Trajectensis, testibus, Leodiensis diocesis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acte opgemaakt door Godefridus dictus Scatz de Can, openbaar keizerlijk notaris en gezworen notaris van het Hof van Luik.

.. anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, indictione duodecima, mensis Aprilis die quinta, hora primarum vel circiter ..

Afschrift op papier door V. V. van der Vrecken op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het teeken van den notaris: Op een voetstuk van twee treden een kolom waarboven een ring waarbinnen een vierkant met ruit waarop de letters *G. G.;* op de eerste schrede de woorden: *God. Scat;* — Ms fonds Latins n. 10180 fol. 164; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485,* fol. 1245; — *Varia Collectanea* fol. 84, met de dagteekening 5 Augustus, fol. 235.

Onuitgegeven.

554. 1450 April 10.

Paus Nicolaus V, overwegende, dat in de kerk van den H. Servatius „diverse venerabiles sanctorum et sanctarum Dei reliquie in capsis et custodiis, auro, gemis et aliis lapidibus preciosis mirabiliter ornatis conservari dicuntur, que utriusque sexus Christi fidelibus, etiam de partibus remotissiomis causa singularis devocionis in copiosa et maxima multitudine quotidie ibidem confluentibus cum reverentia et veneratione

solemnibus ostendi hactenus consueverunt ac dicta ecclesia singularibus dive memorie Romanorum regum et imperatorum contemplatione peccatorum, remissionibus et aliis indulgentiis mirifice decorata existat, necnon communis Christi fidelium partium illarum assertio habeat, quod fideles prefati, qui eandem ecclesiam devote visitaverint plenariam suorum peccatorum remissionem consequentur" en verlangende, dat de godsvrucht dier geloovigen vermeerderd en het heil hunner zielen bevorderd worde, geeft op hun verzoek den deken en zijn opvolgers en het kapittel de bevoegdheid om een of twee geschikte priesters te benoemen om van genoemde geloovigen „in die festivitatis ipsius ecclesie", de biecht te hooren en hen „ab omnibus et singulis suis criminibus, peccatis ac excessibus, nisi talia fuerint propter que sedes apostolica merito consulendi existat" te ontslaan „etiam alicujus super hoc licentia minime requisita."

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

Oorspr. op de Bibliothèque nationale te Parijs, Ms fonds Latins n. 9309.

Afschrift in: Cartularium I. *Pontificalia* fol. 30; — Ms fonds Latins n. 10178, *litt. pontif.* fol XXXVII en n. 10180 fol. 128; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485* fol. 1320.

Onuitgegeven.

555. 1451 April 5.

Theodoricus de Horst, deken van O. L. Vrouw ter schreden te Keulen, rechter en bewaarder der privilegiën, jurisdictien, zaken en bezittingen van St. Servaaskapittel, draagt aan Petrus de Molendino, deken der kerk van den H. Paulus te Luik op, om in de geschillen hangende tusschen deken en kapittel van St. Servaas eenerzijds en Johannes Guether, Johannes Cempener, Paulus Perfusen, Johannes de Valle, Wylhelmus de Mauro, Johannes de Hensbergh, Jacobus Sluysman, Henricus Sack, Petrus Tant, Johannes Heerken, Dionysius Cantelbergh, Nicolaus Duem, Johannes Corbosch, Petrus Synkelborn, Johannes Stypdonck, Reynerus Stochem, Petrus Kellener, Lambertus Voechs, Wylhelmus Tant, Godefridus de Montenaken, Vibanus, investitus der kerk van den H. Mathias te Maastricht, Arnoldus Mulartz, Reynerus Lamberti en Johannes de Aexhem,

priesters kapelanen seu vicarii van St. Servaaskerk anderzijds, de getuigen beider partijen ten zijnen residentiehuize tusschen heden en Zondag Jubilate eerstkomende (16 Mei) te dagvaardigen *ad justitiam* van magister Johannes Hartmannus, syndicus en procurator van deken en kapittel en van magister Gyselbertus Spult, syndicus en procurator van de andere partij.

Datum Colonie sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, die vero Lune quinta mensis Aprilis.

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 106.
Onuitgegeven.

556. 1451 Juni 10.

De Officiaal van Luik gelast *universis et singulis presbyteris, ecclesiarum rectoribus, notariis sive tabellionibus publicis ac clericis aan zijne jurisdictie onderworpen* om Henricus Cauwenberch schout en de schepenen van Tongeren alsmede de burgemeesters, consuls en gezworenen en de overige regeerders dier stad alsook Yda de dochter van Heylwig Oidden burgeres dier stad en hun mombaer Wilhelmus de Violeta te verzoeken en onder bedreiging van excommunicatie en boete van honderd zilveren marken, waarvan de helft ten bate van den prins-bisschop van Luik en de helft ten bate van deken en kapittel van St. Servaas, onmiddellijk of ten minste zonder lang uitstel af te zien van de rechterlijke vervolging tegen de regeerders van Coninxheim en hen te dagvaarden op een geschikten dag voor zijne rechtbank.

Genoemde regeerders en personen hadden de limietsteenen van het dorp Coninxheim uitgetrokken en den schout en schepenen van dat dorp, eene heerlijkheid van St. Servaas, in rechten vervolgd voor de schepenbank van Luik, hetgeen alles inbreuk maakte op de rechten en vrijheden van deken en kapittel van St. Servaas, die te dien einde de bemiddeling inriepen van den Officiaal voornoemd.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo mensis Junii die X.

Afschrift in: Ms fonds Latins, n. 10180, fol. 301.

557. 1451 December 2.

Schout en schepenen van Coninxheim verklaren, dat zij een onbillijk vonnis hebben geveld, de kosten zullen betalen en in

het vervolg recht zullen spreken volgens het recht der elf banken van St. Servaaskapittel.

„.....Sall condich wesen ende openbaer, dat voir ons rechter ende schepenen der dingbanck ende hoeger heerlycheyt van Coninxheim commen syn eerbaere heeren ende wysen heer Henric van Here ryproost, heer Claes van den Dyck, heer Sebastiaen van Weset ende meer andere canonicken gedeputeert in naeme ende van weghen onse zeer eerwerdighe wysen heeren dekens ende capittels der eerwerdiger kercken van sint Servaes Tricht, die welcke overmits Henrich Wouters, gezworen boode der dingbanck ende hoeger heerlicheyt voirscreven hadden doen dachdoen, alsoe hy oock gestonde, den mombaer ons genaedighen heeren van Ludick, borgemeester van Tongeren als vander stadtwegen voirscreven ende alle andere singulare personen, dienende [1]) lande haldende ende hebbende, twelck dachdoen des sondaechs ende tsmaendaechs met sonnen schyn tegen twonsdaechs, eenen daech tusschen beyde wesende, gesciet was, alsoe die selve boode tuyghde, op welcke besceyden dach die voirscreven heeren mit haeren gesatten ende verleenden mombaren aldaer als vanden pandt vanden dienenden landen vander voirder onhorsamheyt, naedat eenen perde dat greel uuyt synen halse gedaen weer etc.; dat wyr opt landt recht gestelt hebben gelyck dat uytwyst een cleernisbrieff voir ons inder voirscreven banck gelesen des derden daechs van October int jaer van XXXXII het tweede voortygene denselven onsen heeren vanden dienende landen bescreven ende besegelt van ons gegeven om niemande daerin te cort te doen ende te weten, dat het landtrecht daervan voorder wysen sal ende hoe dat men die voorder ongehoorsaem gehoorsaem maecken sullen nae den landtrechte naevolgende den iersten voirscreven besegelden cleernisbrieff, versochten van ons scepenen in present der wederpartien voirgenoempt ende begeerden daervan onse voirder cleernisse te hebben, op welcke versueck veele wederworden ende wederantworden gescieden, soo dat ons heeren voirscreven ten uytersten met haeren mombaer sachten, dat, naeden lantrechte ende heylich Rycks rechte, dat wyr scepenen useerden ende gebruyckten, alle daechdoen van dry daeghen vanden geswooren boode met sonnen sceyn

[1]) dienende landen ook dienstlanden geheeten, zouden landen zijn die aan het kapittel van O. L. Vrouw te Tongeren tiend betaalden.

gesciet, eenen dach tusschen beyde wesende, genoch ende van macht weer ende were soude. Ende voirt als dat greel der perden der ongehorsame affgedaen were deselve daerboven noch ongehorsaem bleeff, die dienende landen voirscreven bouwende off andersints, dat men alsdan metten heer der heerlycheyt voirscreven opten selven dienenden landen panden zall ende die panden omslaen ende nae der banckrecht van Coninxhem vervolgen vur inger dienst, boete ende oncost met recht daerop gedaen; maer off die ongehorsame sich absenteerde ende buyten den gerichte ende heerlycheyt van Coninxhem voirscreven bleef, zoo sal men dieselve dienstlanden des ongehorsame uuytnachten inder voirscreven banck van Coninxhem voir all het geene dat voirscreven is. Ende dat het alsoe sculdich sullen syn te gescien, maeckde sich der onser heren voirscreven een partie voir ons wettich hoefft, als voir die thien bancke op die proestye van sint Servaes Tricht tegen iemant die sich tegen hon partie maecken wolde, ind nae dat sich iemant daerin tegen partie maecken en wilde, zoo zyn wir houff sterck (?) teenen [1]) genoemde dagen geweest op der proestien voirscreven omme lerenisse vanden voirscreven beroep te ontfaen. Dat soe gesciet synde ende op ons beste ontheltenisse die leringhe uuytgedragen zoude ende overmits eenen van onse mede scepen uuytgedragen was, met gevolgenisse noch van eenen scepenen hem alremeest sitten sonder voirder gevolgenisse te maenen, soo beroepen ons onse heeren voirscreven van ons overhooft als voir die heeren die scepenen van Acken, om by ons uuytdragen te blyven off ons een beter te leeren, daer niemandt en was die hem wederpartien maecken woude off maeckden, alsoe dat wy scepenen van Coninxhem voirscreven uuyt bedwanck der heren van Acken voir hen kommen syn, thoenende hen daer alle beseyt int geene dat voir ons van voirn te achter gesciet was, ind begeerden nae der heyliger Rycks rechten geleert te worden. Welcke leernisse van ons ontfangen wy sittende inder dingbanck van Coninxhem voirscreven met gemeyne gevolgenisse nae menisse onse scholtet uuytgedragen hebben in deese naevolgende woerden, altoes op verbeteren onser heren van Acken voirscreven, want wir dat clerenisse van de thien bancken opter proestien ontfaen anders ende langer uuytgedragen hebben dan ons geleert was, daer met dat wir den thien bancken voirscreven

[1]) teenen = tegen eenen.

ende ons selven oick te cort gedaen hebben, sullen wir daerom betaelen den cost ind voirt soo blyven wyr scepenen voirscreven by allen punten, gelyck die thien bancken die halden ende ons geleert hebben in desen naevollegen woorden:

Inden iersten blyven wier by die clerenisse te voertyden gegeven bescreven ende besegelt van scholtet ende scepenen van Coninxhem. Ende voirt seggen wier, dat soo wanneer dat men dachdoet met sonnen scynen, eenen dach tusschen beyde wesende, dats te weten dach van drie daeghen, dat het dachdoen genoch ende van weerde is ende syn sall ende dat dachdoen van XV daeghen voirtaen ter nieten. Ende voirt meer vanden dienende landen off saecke waer dat iemant ongehorsaem wer ende sich ongehoirsaem maeckde als dat greel affgedaen were, soe salmen op dat landt moegen panden ende die pande voirt omslaen voir den inger dinst ende oncost. Ende die ongehorsamheyt, want men niet en wiste, wie hooge oft neder die dragen sulde, wart die bevoelen der banck recht van Coninxhem. Ende off die ongehoirsame sich absenteerden ende buten der herlicheyt bleef, soe salmen dat lant met viere genachten [1]) uuyt dimineeren [2]) voer scepenen van Coninxhem, by alsoe dat een recht erfgenaeme bynnen jaer ende dage dat sulde mogen lossen vour inger dienst, boet ende oncost, daerop met rechte gedaen. Ende voirt omme die ongehoirsamheit wille, die wy scepenen van Coninxhem aen ons heeren voirscreven gekeert hebben ende met den rechte gevolcht en hebben, als men sculdich is te doen, daer van sullen wir scepenen den cost selver betaelen."

Dit getuigenis werd bezegeld door de schepenen van Coninxheim met name: Art van Nederhem schout, Gelis van Hennesdale, Henrick Nouts, Henrick van Ludick, Amelis Feyten, Henrick Hoeffackers, Wouter Mombars en Arnt Schaetsen.

.. inden jaere naeden salicher geboorte ons lieve Heeren Jesu Christi dusent vierhondert ende een ende vyfftich opten tweeden dach van December.

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10180, fol. 211 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1314.

Onuitgegeven.

---

[1]) genacht, ghenachte, gheneechte = rechtsdag die van veertien tot veertien dagen gehouden werd.

[2]) dimineeren, diminueeren = verkleinen, verminderen.

558. 1452 Februari 28.

De Kardinaal Nicolaus de Cusa, apostolisch legaat voor Duitschland, bevestigt de scheidsrechterlijke uitspraak gedaan in het geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en den preceptor der Antonieten te Maastrichten over de verplichting van dezen laatste om op bepaalde feestdagen de godsdienstoefeningen in St. Servaaskerk bij te wonen.

Bij de vestiging der Antonieten op een terrein aan de buitenwijk der stad, waarop het kapittel van St. Servaas rechten bezat, werd bepaald, hetgeen door den Paus werd goedgekeurd en bekrachtigd, dat de preceptor verplicht was op de feestdagen van Kerstmis, Paschen, O. L. Heer Hemelvaart en Pinksteren alsmede met het feest van den H. Servatius en dat van de wijding der kerk in koorhemd evenals een kapelaan dier kerk, de godsdienstplechtigheden en processie in de kerk van St. Servaas bij te wonen. Wijlen Bartholomeus Conradi, *qui se gerebat pro preceptore* had geweigerd hieraan gevolg te geven, hetgeen aanleiding gaf tot geschillen met dat kapittel. Teneinde daaraan een einde te maken werd de zaak in handen gesteld van scheidsrechters die 21 Juli 1422 hunne uitspraak deden. (Zie no. 478.)

Datum Colonie sub nostro sigillo anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo die vero ultima mensis Februarii.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas. Zegel verloren. Onuitgegeven.

559. 1452 Maart 1.

Nicolaus de Cusa, kardinaal en pauselijk legaat voor de Duitsche landen, verklaart dat de *capellani, chorales, virgiferi ceterique officiati et ministri* van St. Servaaskapittel gehoorzaamheid en volgzaamheid verschuldigd zijn aan den deken en de kanunniken, niet alleen tengevolge van den eed dien zij bij de aanvaarding hunner bediening afleggen, maar ook dat dit dezen toekomt *de antiqua et approbata ac hatenus observata consuetudine.* Meerdere dezer bedienaars hadden zich daaraan niet gestoord, waarover de deken en de kanunniken zich bij den kardinaal beklaagd hadden. De legaat verklaarde, dat zij verplicht zijn te gehoorzamen aan alle redelijke bevelen en opdrachten hun gegeven, aan de statuten en bepalingen van het kapittel aangaande hen „necnon ad servandum ea et implendum ad

submittendum se correctioni et discipline vestris injunctasque ipsis per vos pro tempore pro suis criminibus, excessibus, negligentiis seu delictis penitentias et satisfactiones, emandas suscipiendas et complendas aliasque ad obedientiam et reverentiam debitam vobis et devotam juxta formam per eos prestiti juramenti sub perjurii, necnon suspensionis ab ingressu ecclesie, subtractionis reddituum et emolumentorum, beneficiorum, officiorum seu serviciorum suorum seu etiam censurarum ecclesiasticarum, si congruis temporum intervallis, contumacia eorum id exigerit, penis compellendi et coercendi .... plenam et liberam tenore presentium concedimus et indulgenus facultatem presentibus perpetuis temporibus duraturis .."

Datum Colonie sub nostro sigillo die prima mensis Martii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo ..

Afschrift: Cartularium I, b. fol. 52; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 105; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 778.

Onuitgegeven.

560. 1452 Juni 3.

Claes Bollen Corenmercks schout van Vleytingen, Loye Bollen Corenmercks, Mathyes van Lauffelt tot Vleytingen, Jan van den Veels ende Lambrecht Cloessoen van Eckelrode tot Heze, Loye van Amelsdorp tot Heze, Frambach Caldenberch tot Berge en Johan Bossart tot Berne, schepenen *der dorpen ende heerlicheyden voirscreven tuebehoerende der eerwerdigher kercken, deken ende Capittel des goeden Sint Servaes te Tricht, richteren en commissarissen der saecken hier onder beschreven,* oorkonden dat genoemde deken en kapittel *in hoenre vollen capittel by den anderen wesende,* hun te zamen zijnde, getoond hebben twee keizerlijke oorkonden, de eene *met eenen groeten guldenen siegel met voelen sydenen vademen aengehangen* aan de kerk verleend door den *alren hoechsten vorst roemsche Conynck geheyten Karolus quartus* en de tweede met *eenen groeten conyncklycken siegel ouch mit voele sydenen vademen daeraene gehangen, gebyelt, geteyckent ende ouck gefigureirt mitter Keyserliker wapenen van den alren hoechsten roemsche Conynck Frederyk nu ter tyt Keyser wesende* en hen verzochten aan de hand van deze twee oorkonden en *op die pene ende broeken* daarin bepaald oordeel te vellen over de klachten welke hun mombaar

Herman Proestmanssoen van Laaffelt tegen Henrick van Luytgen, wonende te Tongeren en schepen van Coninxheim, bij hen zal inbrengen. Dat zij, na inzage genomen te hebben van die beide oorkonden, zitting hebben gehouden in den omgang der kerk van St. Servaas *voer die schoele* en Hendrik van Luytgen gedagvaard hebben *op eynen gelegenen dincklyken dach te weten des Vrydachs nae sint Servaesdach* (19 Mei) *ende voirtaen tot allen genachten* om te aanhooren de klachten tegen hem in te brengen door Herman voornoemd, dat hij, hoewel als schepen van Coninxheim *lyfflich ten heyligen gezworen* had naar de zittingen der schepenbank aldaar te komen, de genachten te houden en eenieder recht te doen ervaren, geweigerd had in de zaak van Gielis van Henesdale mede vonnis te vellen en zelfs de zitting verlaten had *in groeten achterdeyle ende vercorttinge der heerlicheyt* van deken en kapittel voornoemd in hunne bank van Coninxheim, zoodat geen vonnis geveld kon worden, maar beroepen moest worden op *die wettich heuft die thine bancke op die proestdye* te Maastricht; dat hij meermalen mondeling en ook per brief aangemaand was in die schepenbank te komen, de zaak aan te brengen en *lerenisse* dienaangaande te vernemen, dat hij eerst weigerachtig later verschenen was, de *lerenisse* aangenomen had, doch met zijne gezellen die langer en anders *uytgedragen had dan hoens die thene bancke geleert hadden,* dat ook de schepenen van Aken *als oeverhoeff* hem op zijn eed gemaand en aangeschreven hadden tot driemaal toe, „alle die voirscreven saken an te brengen mit synen medegesellen ende leringe te ontfaen ende recht te wysen", hetgeen hij geweigerd heeft te doen, dat zij denzelven verklaren *richteloes, ereloes ende verdeylt* (n.l. *mitten camprechte*) als *van quaden vonnisse te wysen.*

.. in den jaere ons Heeren duysent vierhondert ende tweenvyfftich des derde daechs in Junio.

Afschrift op perkament in het vidimus van 1455 op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas.

Afschrift in: Cartularium II. a. *Imperialia,* fol. 80; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 213; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485* fol. 1328 met den datum 3 Juli.

---

[1]) Coninxheim, een dorp in Belgisch Limburg, voorheen eene der elf banken of heerlijkheden van St. Servaaskapittel.

561. 1452 November 6.

Op verzoek van Arnoldus d'Elderen, scholaster van St. Servaaskapittel, namens zijne medekanunniken geven Arnoldus de Glymes proost van Meerssen en Joannes Rusenere deken van de H. Kruiskerk te Luik een vidimus van de bevestiging door Nicolaus de Cusa, kardinaal met den titel van St. Petrus' banden en pauselijk legaat voor de Duitsche landen van 29 Februari 1452, der scheidsrechterlijke uitspraak in het geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en de Antonieten te Maastricht. (Zie no. 558.)

.. presentibus ibidem venerabilibus et discretis viris magistro Wilhelmo Gregorii litterarum apostolicarum abbreviatore, Christiano Danielis de Lummen Leodiensis et Arnoldo de Lyra, clericis Cameracensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec Leodii in domo inhabitationis prefati domini decani ecclesie sancte Crucis Leodiensis sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo, indictione decima quarta, mensis Novembris die sexta, hora missarum ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas D, met de zegels van den proost van Meessen en van den deken van het H. Kruis te Luik in groene was: 1. Drie gothische nissen: in de middelste de H. Maagd ten voeten uit, gekroond en dragende op den linker arm het Kindje Jesus; in die ter rechterzijde de H. bisschop Remigius met mijter, kromstaf en de duif; in die van links een bisschop (?). Onder de middelste nis een schild waarop een klimmende leeuw, over alles heen een rechter schuinbalk; omschrift: *Sigillum: domini: Anno ... limis: prepositi: ac ...*: 2. gebroken, slechts het beneden gedeelte is nog over en vertoont een schild waarop een kruis gevormd door een open vierkant met vier armen; omschrift: *... ni: sce: crucis: leod:*

562. 1452 December 29.

Op verzoek der dekenen en kapittels van St. Servaas en O. L. Vrouw, bij wien twijfel was gerezen over de *formidabilibus penis* tegen de suppoosten hunner kerk *concubinarii* zijnde verklaart kardinaal Nicolaus de Cusa dat het zijne bedoeling was en is dat met die *formidabiles pene* gestraft zullen worden *omnes et singulos concubinarios juris et facti notorios et tali notorietate recidivos.*

---

[1]) Arnoldus d'Elderen, Eldris, vonden wij in 1468 vermeld als rijproost, *prepositus equitature.*

Datum Colonie sub nostro sigillo die Mercurii vicesima nona mensis Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds O. L. Vrouw met zegel in roode was aan een koord van roode zijde.

563. 1453 Januari 11.

Paus Nicolaus bekrachtigt de goedkeuring en bevestiging door Kardinaal Nicolaus de Cusa, legaat voor Duitschland, gegeven van de scheidsrechterlijke uitspraak in zake het geschil tusschen deken en kapittel van St. Servaas en de Antonieten te Maastricht. (Zie no. 558.)

Datum Rome apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo, tertio Idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto.

Afschrift in: Cartularium I. a. *Pontificalia*, fol. 48.

564. 1453 December 6.

Gielis van der Sargien schout, Johan dommos van der Sargie, Johan Bavyer, Lambrecht Cloessoen van Eckelrode, Wynant van den Hove, Johan Montenaken, Johan van den Veels en Jacop Hekeler schepenen der heerlijkheid en bank van Heer, toebehoorende aan deken en kapittel van St. Servaas, oorkonden, dat eene minnelijke schikking is tot stand gekomen tusschen eerstgenoemden en de burgemeesters en gezworenen der stad Maastricht in zake het geschil over den grondcijns, aan eerstgenoemde verschuldigd van goederen grondcijnsplichtig en gelegen in het dorp en heerlijkheid Heer voornoemd, welke cijns bedroeg voor elke bunder zes penningen, van welke twaalf maken een schelling, en een schelling *twee alde vleems.* Deze minnelijke schikking werd op twee achtereenvolgende Zondagen door den gezworen bode van Heer bekend gemaakt in de kerk zooals gebruikelijk is, en op den eersten daaropvolgenden *genachten dag* afgekondigd, waartoe vanwege het kapittel van St. Servaas als gevolmachtigden gezonden werden Heynrick van Here, rijproost, meester Arnt van Elderen scholaster, meester Arnt van Baest en Wyllem van Malle, en van de tegenpartij de burgemeesters met eenige der gezworenen van Maastricht en zekere *vrunden* als *mynlicke mans,* daarbij waren aanwezig in grooten getale de ingezetenen van Heer en vele burgers van Maastricht. Deze

minnelijke uitspraak bepaalde: 1°. dat voor het loopende jaar en de toekomende jaren de kapittelheeren van St. Servaas voor grondcijns beuren zullen van elke bunder land een schelling makende twaalf penningen, voor elken schelling een zilveren penning geheeten een *alden boddreger* of die waarde in andere gangbare munt, van welke *boddreger* achttien maken een overlandsche rijnschen gulden, munt der vier keurvorsten, *dor aff dat dye eyn ind tseventich ryns gulden inden snyede maecken eyn mercke troys goulds.*

Gegeven int jare ons Heren dussent vyerhondert dry ende vyiftich des donderdaichs ses daghe inden maent Decembry.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met de zegels der schepenbank en van den schout van Heer in bruine was aan perkamenten staart: 1. Op een geruiten achtergrond de H. Petrus staande op een terras naar links houdende in de linkerhand het Evangeliebaek en met de linker den sleutel dien hij overhandigt aan den H. Servatius die in bisschoppelijk gewaad met mijter op het hoofd op de knieën gezeten hem aanneemt; omschrift: *S. Scabirum . . ille . . e . h . . .*; tegenzegel: dezelfde voorstelling met omschrift: *S. Secretu*; 2. de H. Maagd op een zetel gezeten met op den linker arm het Kindje en in de rechterhand eene lelie, vergezeld links van eene zespuntige ster; inschrift: † *S. Sculteti , ville . predicte . veritat.*

Afschrift in: Ms fonds Latins n. 10180 fol. 214 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485* fol. 1325.

565. 1454 Mei 15.

Acte van Nicolaus Eustacii H a e s t de Trajecto, pauselijk en keizerlijk notaris en van het hof van Luik en van Petrus W e y r i s t, clericus van het diocees Luik, openbaar keizerlijk notaris, waarbij Johannes d e N o v o l a p i d e J.U.D., deken van St. Servaaskapittel en Godefridus d e V l y m e n, vice-deken van het kapittel van O. L. Vrouw, mededeelen, dat de kanunniken van dit laatste kapittel in het jaar 1440 in de maand Juli, bij gelegenheid der zevenjarige Heiligdomsvaart, *die aexvaert* geheeten, met plechtigheid en het luiden hunner groote klok de Relieken hunner kerk buiten deze getoond hebben aan de vreemdelingen en op de uren dat die van St. Servaas gewoon zijn hunne Relieken plechtig te toonen, dat die van St. Servaas zich daarover beklaagd hebbende, in opdracht van Paus Eugenius IV, die zaak gebracht hebben voor den *causarum palatii auditor* Germiniano d e P r a t o, dat naderhand door bemiddeling der secundaire kerken van Luik eene minnelijke schikking is tot stand

gekomen, waarbij bepaald werd dat, bij gelegenheid der Heiligdomsvaart in 1447 en de volgende, de kanunniken van O. L. Vrouw hunne Relieken niet buiten de kerk mogen toonen en ook niet mogen laten luiden, en dat zoo die van O. L. Vrouwkapittel bij gelegenheid der Heiligdomsvaart van plan zijn plechtige tooning hunner Relieken te houden, zij daarvan kennis zullen geven, opdat die van St. Servaas hunne zaak dienaangaande kunnen brengen voor voornoemden *auditor* of zijn plaatsvervanger; dat zij diensvolgens bepalen, dat de nieuw te benoemen kanunniken en hunne opvolgers bij hunne aanneming deze overeenkomst beloven zullen na te komen gelijk de tegenwoordige kanunniken van O. L. Vrouw in hunne kapittelvergadering en die van St. Servaas in hunne bijeenkomst zulks beloofd hebben.

De vergadering van die van O. L. Vrouw werd bijgewoond door: Godefridus de Vlymen, vicedeken, Michael de Pascuis[1]), Petrus Bovier[2]), Jacobus metten Clotten[3]), Paulus de Bront[4]), Theodoricus de Volken[5]), Petrus Werden[5]), Arnoldus Vermeffien[5]), Bartholomeus Herckenrode, Johannes de Bloemendale[6]) en Wilhelmus de Horne[7]); die van St. Servaas door: Joannus de Novolapide J.U.D. deken, Joannes de Cock[8]), Henricus de Valle, scholaster, Nicolaus de Dyck kamerling, Sebastianus de Viseto, Bartholomeus de Eyck[9]), Anthonius de Gelen, Joannes de Gruesbeeck, Thomas de Asmariis, Petrus

---

[1]) Michael de Pascuis of van der Weyden was kanunnik reeds in 1445.

[2]) Petrus Bovier als kanunnik vermeld in 1433.

[3]) Jacobus Metten Clotten komt voor al in 1445.

[4]) Paulus de Bront of van Broempt vermeld reeds in 1445, stierf in 1460.

[5]) Theodoricus Volke komt al in 1445 voor, ook Petrus Werden; insgelijks Arnoldus Vermeffien.

[6]) Joannes van Bloemendale vermeld in 1446.

[7]) Wilhelmus de Horne, van Huern, komt als kanunnik voor reeds in 1444.

[8]) Johannes de Cock, de Goch, komt als kanunnik van St. Servaas reeds voor in 1418, in welk jaar hij deken was van Heinsberg.

[9]) Bartholomeus de Eyck oefende bij het kapittel van St. Servaas, waarvan hij kanunnik was al in 1429, meerdere functies uit, o.a. die van grootrekenmeester (1458), camerarius (1463); hij was deken van het kapittel van Eindhoven.

Nepotis, Servatius de Mulcken[1]), Henricus de Heer[1]), Lambertus de Spauwen, Hendricus Muyll[1]) en Hendricus de Lovanio[2]).

.. presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Joanne de Stipdonck sancti Servatii et Jonatha de Millen beate Marie ecclesiarum predictarum presbyteris capellanis, testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Datum et actum in capitulis nostris ad hoc utrobique successive solemniter et capitulariter hincinde indictis sub anno a Nativitate Domini 1454, indictione octava, die vero Sabbathi decimo quinto mensis Maii in vigilia Pentecostes ..

Afschrift in: *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1262. Onuitgegeven.

566. 1454 December 5.

Johan van Heynsbergh bisschop van Luik verklaart, dat de deken en kanunniken van St. Servaas in hunne dorpen *Vleytingen, Heeze, Lauffelt, Elcht, Berge, Sepperen, Groetloen, Coninxhem, Sluysen ind Beerne,* de *heerlicheyt, hoghe ind lege hon gentselich ind tzo male zo behuert, seere sweerlich mit hoemoit wille ind gewalt aldaer overvallen ind vercort werden,* aangezien zij binnen die dorpen geen, doch allen in het dorp Heer een *vast halt offt gevenckenisse* hebben, waar hunne ambtslieden en dieners *die mesdedige ind plichtige seker ind vast setten ind halden mochte, omme hon aldaer ordeil ind vonnisse nae hoeren misdaet te doen geschien ind laten wedervaeren;* dat hij hun toegestaan heeft, dat, zoo dikwijls in genoemde dorpen een misdadige gevangen genomen wordt, deze terstond door zijne onderhoorige landen, bij dag en nacht, heen en weer mag vervoerd worden naar de gevangenis in het dorp Heer, *sonder ons daerinne te misdoen in eeniger wys.*

Gegeven in onsser stadt Ludick int jaer ons Heeren Jhesu Christi duysent vierhondert vier ind vyfftich op den vyffden dach in Decembri.

Ad. de Tremonia.

---

[1]) Servatius Mulcken als kanunnik vermeld in 1435 en Henricus de Heer in 1447, terwijl Henricus Muyll zulks was reeds in 1445 en nog in 1468.

[2]) Henricus de Lovanio verschijnt als kanunnik in acten van 1435 tot 1472. In de kerk van den H. Geest te Roermond stichtte hij een jaargetijde met vier Hornsche gulden.

Afschrift in: Cartularium III, fol. 115 v.; — Ms fonds Latins n. 10180, fol. 50 v. en fol. 273, v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, p. 1355.

Onuitgegeven.

567. 1455 Augustus 3.

Johan van Heynsberch bisschop van Luik, hertog van Bouillon en graaf van Loon oorkondt, dat de deken en kapittel van St. Servaas zich bij hem beklaagd hebben, dat zijne ambtslieden in het dorp van Zepperen, dat hun toebehoort, zich meer rechten en vorderingen toeëigenen, dan rechtmatig is; dat hij met medewerking van zijnen raad en vrienden die zaken onderzocht heeft en ten lesten *mitter waerheyt bevonden* is, dat voorgenoemd dorp *ende heerlicheyt* „mit synen toebehoer denselven deken ende capittel uuyt ghiften der hoegher roemscher Keyseren ende Coningen gansselick toebehoirt, ind dat sy egeynen oeversten en hebben dan dat heyligh roemsche Ryck inder werlicheyt, gelyck dat claerlyck schynt in mennigerleye brieven van hoeghen roemschen Keyseren en Koeningen gegeven, die vur ons exhibeert ende gethoent syn, inden welcken ons ende anderen vursten ende heren sweerlyck verboeden woirt daertegen niet alleyn niet te doen; ind want dan van onssen voirschreven voegdyen wegen, die wy inden selven dorp hebben, behalve die havere ind alde groeten (n.l. achttien vaten haver maat van St. Truiden en vyfteen oude groeten 's jaars) onss nyet meer toe en gehoirt dan dat derde deel van den broeken, die metten gericht des dorps gewesen woirden, dair van dat wy oyck schuldich syn onse derdedeel des redelicks cost, dairop geschiet te dragen als dat claerlyck mit guder waerheyt ende kunden bevonden is, dairvan dat wy wiederom schuldich syn die mesdedigen, die oevermitz schepenen des zelfs dorps verordelt ende verwyst ind ons off onsen stadthelder gelevert woirden, te ontfangen ende nae inhalt der vonnisse sonder verdraich te doen richten ind den vonnis in manieren als dat gewesen woirde ende niet anders genoech te doen, sonder dat onss yet rechts voirder inder heerlicheyt voirscreven in eynger maten moege toebehoeren off dat dat dorp ind heerlicheyt voirscreven van ons off onssen landen voirgenoempt in eenigher manieren te leen off anders hangende off ruerende sy ind dat wy egeyn recht van brant, clockslagh, jaregedinge, guedingen off reynsteyne ind derregelyck te bannen en hebben, want dat

wercken der hoger heerlicheyt syn"; en gebiedt zijne *amptluden, dieneren, onderseten* en bijzonder zijnen *stathelder* zijner *voegdyen* den deken en kanunniken in het volle bezit hunner rechten in het dorp te handhaven en te beschermen en daarop geen inbreuk te maken.

Gegeven in onsser stat Ludick op den derden dach van der maent Augusto inden jaire als man screyff nae der seliger geboirt ons Heeren dusent vierhondert vyff ind vyfftich.

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 53; — *Liber privilegiorum* fol. 106, v.; — Ms fonds Latins n. 10180 fol. 216 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1364.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e serie, tom. I, p. 94.

Onuitgegeven.

568. 1455 September.

Overeenkomst tusschen het kapittel van St. Servaas en de regeering van Maastricht over de herstellingen der Maasbrug.

Vermeld in het fragment eener lijst van charters van St. Servaaskapittel op het Rijksarchief te Maastricht, p. 33.

569. 1455 September 25.

Bartholomeus de Eyck, deken der kerk van de H. Katharina te Eindhoven, geeft een vidimus van het charter van Jan II hertog van Brabant van 9 October 1304 (zie no. 245), waarbij deze bevestigt de privilegiën en immuniteiten van het kapittel van St. Servaas.

Acta fuerunt hec Trajecti dicte Leodiensis diocesis in domo inhabitationis honorabilis viri domini et magistri Petri Nepotis, canonici dicte ecclesie sancti Servatii, site infra emunitatem claustri dicte ecclesie, presentibus ibidem discretis viris Adam de Craka et Cornelio de Varenhovel, clericis sepedicte Leodiensis diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, mensis Septembris die vicesima quinta, indictione tertia.

Acte opgemaakt door den keizerlijken notaris Henricus de Pascuis alias de Asten, clericus van het diocees Luik.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met het zegel in bruine was van den deken aan dubbelen perkamenten staart.

Onuitgegeven.

570. 1455 September 25.

Bartholomeus de Eyck, deken van Eindhoven en kanunnik van St. Servaas, geeft een vidimus van het charter van 14 September 1227, waarbij de bewoners van Maastricht zich verplichten de privilegiën en immuniteiten van het kapittel van St. Servaas te eerbiedigen.

Acta fuerunt hec Trajecti (enz. als in vorig regest).

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, indictione tertia, mensis Septembris die vicesima quinta hora prima vel circiter ..

Afschrift in Cartularium III. fol. 59; — *Liber privilegiorum*, fol. 115; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1345.

Vermeld in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 95.

Onuitgegeven.

571. 1455 September 25.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus van het charter van keizer Rudolf I van 1 November 1273, waarbij deze bevestigt twee charters van keizer Frederik II aan St. Servaaskapittel geschonken respectievelijk van 28 Juli 1215 en 9 September 1236 (zie no. 73 en 129).

Acta fuerunt hec etc. en dagteekening als van no. 569.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met zegel in bruine was aan perkamenten staart.

Onuitgegeven.

572. 1455 September 25.

Acte van notaris Henricus de Pascuis gezegd de Asten, waarbij Bartholomeus de Eyck een vidimus geeft van het charter van Jan van Heynsberg, bisschop van Luik en van Philips van Bourgondië, hertog van Brabant van 9 Juni 1442, waarbij deze een einde maken aan de geschillen tusschen de kanunniken van St. Servaas en de stad Maastricht over de lammertiend, de banaliteit van den molen des hertogs en den tol over de Maasbrug.

Acta sunt hec etc. en dagteekening als van no. 569.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het zegel in bruine was van van Eyck aan perkamenten staart en met het teeken van den notaris.

Dat van Bartholomeus: eene gothische nis, waarin de beeltenis der H. Katharina ten voeten uit en aanziende, de kroon op het hoofd, met de

rechterhand vasthoudend het rad dat op den grond staat en in de linker een zwaard, de punt naar beneden; omschrift: *S. Bartholomei de Eyck decani Endoviensis.*

Het teeken van den notaris: op een voetstuk van drie treden een breedarmig kruis in een cirkel; op de laagste der treden de woorden: *Hen. de Pascuis.*

Onuitgegeven.

573. 1455 September 25.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus der scheidsrechterlijke uitspraak door Arnold graaf van Loon, 24 November 1272 gedaan tusschen het kapittel van St. Servaas en de stad Maastricht (zie no. 189).

Acta fuerunt hec enz. en de dagteekening als van no. 569.

Afschrift in: Cartularium III. fol. 10.
Onuitgegeven.

574. 1455 September 25.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus van het charter van 24 November 1272, waarbij de magistraat der stad Maastricht belooft zich te zullen onderwerpen aan de scheidsrechterlijke uitspraak van den graaf van Loon in zijne geschillen met het kapittel van St. Servaas (zie no. 190).

Acta fuerunt hec Trajecti enz. en dagteekening als van no. 569.

Afschrift in: Cartularium III. fol. 8 v.
Onuitgegeven.

575. 1455 October 4.

Philips de Goede hertog van Brabant oorkondt, dat twijfel ontstaan is of mocht ontstaan tusschen den proost, deken en kapittel van St. Servaas en zijn schout en schepenen van Maastricht over de vraag of de schout en schepenen der proostdij dier kerk bevoegdheid hebben personen aan doodslag schuldig te oordeelen. Het geval was volgend. In Juni l.l. was door Aert Aertszoon en zijne medeplichtigen op St. Servaasklooster doodslag begaan op Jacob Droge n. De schout en schepenen nu der proostdij waren van meening in die zaak recht te mogen spreken en daarmede reeds zoo ver gevorderd waren dat de laatste rechtszitting zou plaats hebben Donderdag a.s. (9 October), zich beroepende op de privilegiën hunner kerk en dat de doodslag plaats heeft gehad op hun klooster, alwaar zij

hooge heerlicheyt bezitten, zulks ook volgens oude gewoonte; de schout en schepenen, burgemeesters en raad der stad oordeelden, dat dat recht behoorde aan de beide heeren der stad en hun beider *hooger heerlicheyt*. Ten einde in deze zaak klaarheid en zekerheid te bekomen heeft hij (de hertog) de beide partijen voor den 16en October e.k. doen dagvaarden voor den Raad van Brabant te Leuven en heeft hij in zijne hoedanigheid van voogd van St. Servaaskapittel en *conservatoir ende beschermer van den rechten ende privilegien der selve onsser hoeger heerlicheyt ende princelycker moegentheyt wegen* de procedure voor de schepenbank van den proost doen opschorten tot vijftien dagen, nadat de twijfel over die jurisdictie zal zijn opgelost, *met rechte off metter mynnen* en zoo mocht blijken volgens de privilegiën hunner kerk dat de schout en schepenen van den proost het recht hebben, de rechtspraak te vervolgen alsof zij niet opgeschort ware geweest.

Gegeven in onsser stadt van Bruessel vier daege in Octobri, int jaer ons Heeren duysent vierhondert vive ende vyfftich.

By mynen Heere des hertoghe, daer ghy heeren Henrich Magnus ende Aerent van Pede, ridderen, Simon van Herboys ende M. Claes Clopper vanden Raede by woirt.

De Thielt.

Afschrift in: Cartularium II. b. fol. 36 v.; — Ms fonds Latins n. 10178 *lit. regum et ducum*, fol. XCIII (170) en n. 10180, fol. 57 v. en fol. 294; — *Diplomata Trajectensia de anno 1400 ad 1485*, fol. 1376.

Onuitgegeven.

576. 1455 December 16.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus der bul van Paus Gregorius IX van 25 November 1232, waarbij deze bevestigt de privilegiën aan St. Servaaskerk geschonken door keizer Hendrick.

Acta fuerunt Trajecti enz. en de dagteekening als van no. 569 met als getuige Eustachius de Tabbartz de Tongris in de plaats van Adam de Craka.

Acte opgemaakt door den notaris Henricus de Pascuis alias de Asten.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas met zegel van de Eyck in bruine was aan perkamenten staart.

Onuitgegeven.

577. 1455 December 16.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus der bul van Paus Innocentius VI van 16 Maart 1356, waarbij deze de privilegiën en immuniteiten van het kapittel van St. Servaas bevestigt.

Acta fuerunt hec Trajecti enz. en getuigen als van no. 576.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het teeken van den notaris Henricus de Pascuis alias de Asten.

Onuitgegeven.

578. 1455 December 19.

Bartholomeus de Eyck geeft een vidimus van het vonnis, ingevolge diploom van keizer Frederik IV door den schout en schepenen der banken, *villae*, van St. Servaaskapittel geveld tegen een hunner medeschepenen, die meineed had begaan.

Datum et actum Trajecti dicte Leodiensis diocesis in domo inhabitationis nostre sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesima quinto, indictione tertia, mensis Decembris die decima nona, hora Vesperarum vel quasi.

Afschrift in: Cartularium II. a. fol. 79 v.

Onuitgegeven.

579. 1455 December 19.

Acte van notaris Henricus de Pascuis alias de Asten, waarbij Bartholomeus de Eyck een vidimus geeft van het vonnis door de schepenen der verschillende *villae* van St. Servaaskapittel geveld tegen Henricus van Luytgen, schepen van Coninxheim.

.. presentibus ibidem discretis viris et honestis Frederico Spirinx et Ada de Craka clericis Trajectensis et Leodiensis dyocesium testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Dagteekening als van vorig regest.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het zegel van Bartholomeus aan een perkamenten staart en het teeken van den notaris.

Onuitgegeven.

580. 1455 December 20.

Acte van Henricus de Pascuis alias de Asten, openbaar keizerlijk notaris, waarbij Bartholomeus de Eyck een vidimus geeft van het charter d.d. 12 October 1455 van den bisschop van Luik, Jan van Heynsberg.

.. presentibus ibidem discretis viris Ada de Craka et Eustachio Tabbartz clericis sepedicte Leodiensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Dagteekening als van regest n. 578.

Afschrift in: Cartularium I. b. fol. 114.
Onuitgegeven.

581. 1456 April 15.

Acte van Johannes de Oxhem pauselijk en keizerlijk notaris en van het Hof van Luik, waarbij eene minnelijke schikking wordt aangegaan tusschen het kapittel van St. Servaas, vertegenwoordigd door Claes van den Dycke deken, Cornelis Willems, Arnolt van Elderen[1]) scholaster, Henrick van Here, Lambrecht van Spauden, meyster Rolant van Meere[2]) en Gerart van Gronselt, tusschen schout en schepenen der beide heeren van Maastricht, schout en schepenen van Heer, Arnolt Proenen burgemeester, Gerart Hameker, Reyner Proenen, Geert van Schonveren, Dryes Coeninx, Arnolt Nouden en Peter van Borne gezworenen, Kerstgen van Udencoven gouverneur der smeden, Jan ten Baert, Jan Lambrecht van Bodingen gouverneur der gewantmakers, Lambrecht Roselere, Lansse van sint Gerlach en Lambrecht opten Putte gouverneurs der brouwers en nog vele gouverneurs van andere ambachten van Maastricht, over den waterloop komende van Heer naar de stad, welke schade berokkent aan de poorters der stad en de ingezetenen van Heer, bij welke minnelijke schikking zij aanvaarden het voorstel van Peter Thoum, Peter Pierkens, Ausem Pierkens, *watermeysteren,* Jacob van den Dycke en Arnolt Boene, *der stad werklude,* Willem Duvel gezworen landmeteren en andere *die hon verstuende,* te weten

---

[1]) Arnold van Hamele gezegd d'Odeur of van Elderen was kanunnik reeds vóór 1452 in welk jaar hij 11 Juli tot scholaster werd gekozen, wat hij bleef tot 1487 als wanneer hij zijn bediening nederlegde of overleed; de processen-verbaal der zittingen van het kapittel melden dat 16 Juni van dat jaar Jan van Heinsberg tot scholaster werd gekozen.

[2]) Roland van Meer ontving 26 Maart 1463 de wijding van het H. Subdiaconaat uit handen van Lodewijk van Bourbon, bisschop van Luik; 11 Juni 1490 stichtte hij in de kapel van het Begijnhof te Breda een altaar ter eere van de H. Maagd, der H.H. Servatius, Monulphus en Gondolphus; kort daarop schijnt hij gestorven te zijn.

„van der herlicheyt van Here al tot ane dat muyrken ane lant Willems van Lodenaken anders geheyten Herleman ende ane die herstraet comende van Aken Trichtwart ende also vort lanxs die herstraet al tot ane dat huysken stoende tegen den syekenhoff oever ende also vort al totter bruggen geheiten hobrugge stoende te wyck voer hobruggenporte gelyke die watermeysteren, der stad werkluden, der lantmeter ende andere, die hon des verstuenden dat gesteken hedden daer dat water synen loupe hebben sal, der willich waterloupe breyt syn sal boven eyn rape ruede haldende sestheene vueten inder breyder."

Deese saken geschieden ende werden ghedoen opter plaetsen by den siekenhoeve, daer woeren by ende ane eirsame lude Arnolt Pronen der jonge, Henrick van Oertbrueck, Peter van Riempst, Wynant Corensnyder, Wynant van den Cruys ende Willem Stampart ende noch veele anderen totten voerschreven saken geruepen sunderlinge ende gebeden.

.. int jaer der Zeliger geboirten ons liefs Heren dusent vierhondert ende sesse ende vyfftich inder vierder indictien inden Aprille des vyffthienden daichs te primetyde off daeromtrent ..

Afschrift in: *Liber privilegiorum*, fol. 91 v.; — Ms fonds Latins no. 10180, fol. 204 v.; — *Diplomata Trajectensia de anno 800 ad 1399*, fol. 1386.

Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, 3e série, tom. IX, p. 95.

582. 1456 November 9.

Acte van notaris Henricus de Pascuis alias de Asten, waarbij Bartholomeus de Eyck een vidimus geeft van het charter van Koning Hendrik VII van 20 September 1234 (zie regest no. 124)).

.. presentibus ibidem discretis viris Eustachio Tabbartz et Cornelio de Varenhoevel sepedicte Leodiensis dyocesis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, indictione quarta, mensis Novembris die nona, hora Vesperorum vel quasi ..

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas.
Afschrift in: Cartularium II. a. *imperialia*, fol. 30.
Onuitgegeven.

583. 1456 December 13.

Scholtet, schepenen, burgemeesteren, kirchmeesteren inde gansche gemeynte van Overweert (Weert) oorkonden, dat de graaf van Horn, heer tot Altena en deken en kapittel van St. Servaas te zamen de tiend der parochie van Overweert beuren behalve *des pastoirs deyl* en waarvoor deze verplicht zijn *den boitge off dat schip* hunner kerk te onderhouden, dat zij „einen nieuwen bouwe aen der selver onser kercken koir buten versueck aen onsen genedigen ende lieven heeren vurscreven gedaen nae ons selver guetduncken bestanden ende gemaeckt hebben, daer mit wyr derselver onsser kercken koir wyder gemaeckt hebben"; dat hunne beide heeren hun daarvoor eene gift van 50 gripen gegeven hebben die hun betaald zijn door bemiddeling van Gerardus van Eyck, rentmeester van het land van Horn; dat zij daarvoor beide heeren *seer dienstlich ende vruntlich* bedanken met de bekentenis dat zij voor het vervolg geen meerdere bijdragen van deken en kapittel vorderen zullen, dan alleen waartoe deze verplicht zijn *totden boitge off schip* hunner kerk.

Op hun verzoek werd het stuk gezegeld door: Lenart ingen Haghe schout, Johan van Loecken, Rutger Geroncks, Daniel van Aelst, Johan Remars, Johan Coelen, Lambrecht van den Winckel en Johan Karys, schepenen van Overweert.

.. int jaer ons Heeren 1456 op sinte Lucien dagh Virginis.

Afschrift in: Variorum vol. IX fol. 793.
Onuitgegeven.

584. 1457 April 4.

Lodewijk van Bourbon bisschop van Luik — bij wien deken en kapittel van St. Servaas zich beklaagd hebben, dat zij in hunne dorpen, banken, Vleytingen, Heeze, Lauffelt, Elcht, Berge, Sepperen, Groetloen, Coninxhem, Sluysen en Beerne, alwaar zij de *heerlicheyt hoghe ind leghe gentselic ind tzo maele* hebben, en geen vast *halt offt gevanckenisse* bezitten om de misdadigers gevangen te zetten tot aan de uitvoering der vonnissen, hetgeen tot groot nadeel strekt hunner heerlicheyt — willende hun daarin te hulp komen *die helpen, stueren, verantwerden ind hoer bystendicheyt doen, dat hon voirschreven heerlicheyt ind rechten in honnen dorperen voirscreven in allen rede-*

licken ind tzementlichen sacken gehalden werden ind voertgancke hebben onbelette ind ongehyndert blyven, ind dat die misdedige ind plichtige van honre misdaet nae ordell ind vonnisse gecorrigeert ind gehandelt werden volgende den selven ind ouch omme sunderlinge liefde ind gonsten wille, die wyr tot onssen Kercken voirschreven altyt gedragen hebben ind noch dragen, geeft hun verlof om de misdadigers in bovengenoemde banken of heerlijkheden gevat bij dag en nacht door zijne landen te mogen voeren naar de gevangenis in hun dorp van Heer, *sonder ons daerin te misdoen in eeniger wys.*

Gegeven in onsser stadt Ludich int jaer ons Heeren Jhesu Christi duysent vierhondert seven ind vyfftich vier daeghe in April.

Afschrift in: Cartularium III. fol. 117.
Onuitgegeven.

585. 1457 Juli 16.

Deken en kapittel van St. Servaas oorkonden, dat Philippus W a l r a m i, kanunnik van Luik, bij testament hun voor zijn jaargetijde gelaten heeft eene erfpacht van drie mud spelt uit land te *Hanreche,* dat die drie mud meerdere jaren door Symon P a i l h e t betaald zijn doch wegens *mercationem seu paucitatem fertilitatis* van dat land tot twee gereduceerd, meerdere jaren niet geleverd en betaald zijn, dat zij besloten hebben om beter nut hunner kerk die pacht voor eene betere te ruilen, en mitsdien ze met de rechten op de achterstallen verkocht hebben aan de abdij van St. Jacob te Luik, waarvan de koopsom hun betaald is door broeder Henricus, rekenmeester dier abdij.

.. sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, mensis Julii die XVI[a].

Afschrift in: *Liber privilegiorum,* fol. 106; — Ms. fonds Latins no. 10180, fol. 215 v.
Regest in: *Bulletin de la Commission royale d'histoire,* 3e série, tom. IX, p. 96.
Onuitgegeven.

586. 1457 December 1.

Wouter v a n d e n B o n g a e r t ambtman, Dirck Claes soen Aert M e e r d e l, Gherit C a n t e l, Henric V r i l i c, Gherit S m y t, Godart M a r b a s en Henric D a s s e n schepenen van Steyn oorkonden, dat zij *gerichtelic ghestanden hebben voir den*

voergebordt buten allen sloeten des sloets tot Steyn en gehoord hebben de scheidsrechterlijke uitspraak van Daem ingheen Hulst, secretaris van Johan van Loon heer te Heynsberch, te Myllen, te Steyn en te Lymmen enz., in een twist tusschen deken en kapittel van St. Servaas en Remeys Haenen, zoon van Stas Haenen, waarbij bepaald werd: dat Remeys voornoemd „sal verloven onsen voergenoempden lieven Heeren synre genaden amptlude, raetslude, lantlude ende onderseten, die nu syn off werden sollen ende allen die synre genaden te verantwerden staen ten ewigen dagen, daer en tegen nu noch nommer te doen noch te werven met recht noch anders, heymelic noch openbaer om gheen voergeschiede sacken in gheenrewys. Oeck sal Remeys voerscreven die eerbare syn heeren Deken ende Capittel van Sunte Servaes voergenoempt, here Henric van Heer honre rytproest, Aert van Nortbeeck honnen rentmeyster tertyt ende alle anderen der heren dekens ende Capittels voerscreven amptlude, dienre of onderseten, die hon nu off hier namels verantwerden staen ten ewigen dagen daer en tegen nu noch nommermeer anders dan met recht met hem selven of overmyts anderen te doen te werven, te doen doen off te doen werven heymelic off openbaer in geynrewys sonder argelist, mer off Remeys Haenen voirschreven eynich recht of vorderinge aen die voergenoempte Heeren Deken ende Capittel of den honnen voergenoempt in enigerwys meynden te hebben, nu of hier nae, dat sal hy gerichtelic moghen sueken bynnen der Heren Deken ende Capittels heerlicheyden enich van sunte Servaes soe verre et dat behoert of daer hon dorpen, heerlicheyden ende gueden gelegen syn, geestelic of weerlic ygelic voer synen behoerlicken rechter ende nyet anders. Ende of Remeys voirscreven eniger tyt beduchte, dat hun die richtere van der heren heerlicheyden ongenedich weren ende merckelicke reden daertoe hedde, soe mach hy sich dan voert der gedinge, wanneer die alt genoch weren, sondert mysdoen ten hoefde beruepen ygelic daer dat geboert ende dat recht vermach; mer des sal Remeys voirscreven onss genedigen heeren van Heynsberch voer sine genaden, synre genaden erven ende naecomelingen heeren te Steyn gevangen blyeven, of hy ommermeer daer en boeven of anders dede dat hy dan tot Steyn inhalden sal, ter irster manighen onss heren genaden, synre genaden erven ende nacomelingen voerscreven ende sich met holt ende iser laten beslaen als men

die gevangen luden pleech ende nommer van Steyn scheiden sonder will onss heren genaden, synre genaden erven ende nacomelingen voerscreven. Ende daer met sal Remeys Hanen claerlic geswoent syn met den heren Deken ende Capittel van Sunte Servaes ende den honnen voirscreven. Ende op die selve tyt heeft Remeys Hanen voirscreven daerby gestaen voer onss als gericht ongevangen, ongespannen, ongehalden, ongehyndert van yemant, los ende vry buten allen sloten" en onder eede beloofd die rechtspraak te zullen nakomen.

Het stuk werd bezegeld door den ambtman Wouter vanden Bongart, Daem ingeen Hulsten met het schepenbankszegel.

Gegeven opten irsten dach in Decembri in den jaer onss Heren Jhesu Christi dusent vierhondert seven ende vyfftich.

Oorspr. ou het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met de zegels aan perkamenten staart: 1. een dwarsbalk, waarop ?; randschrift: . . *Walteri . van . den . Bungar* .; — 2. een schild gehouden door eene vrouw met lang afhangend kleed en waarop drie distelbladeren; 2—1; randschrift: *Sigillum Daem i . gene hu* ...; 3. gebroken, de H. Martinus te paard naar links, afsnijdend een stuk van zijn mantel dat hij geeft aan een bedelaar die achter hem staat; randschrift: ..... *de Ste.*

Onuitgegeven.

587. 1458 Februari 1.

Johan Dwingelant, Henrick van Bodingen, Johannes van Ophem en Dirck Voerse doen in tegenwoordigheid van Jonker Johan heer tot Merode en meer andere *gueder manne ende bystenden* eene minnelijke uitspraak in een geschil tusschen het kapittel van St. Servaas en deszelfs onderhoorigen met name Henrick van Here en Lambrecht van Spauden kanunniken, Laurens Fabri, Jan Heerkens kapelanen, Bertoldus Snoesken *statgeselle,* Johannes Corbosch roededragers van dat kapittel, alsmede schout en schepenen van Heer tot eenre en Reymer Schiffelere van Oyst wegens *schade, cost, last, smaet, injurien ende andere schout soe van syns vaders, synre moeder, syns selffs ende Matheis* Postels *syns swoegers wegen:* 1. de klachten van Reyner tegen Laurens Fabri en de schepenen van Heer worden te niet verklaard; 2. Jan Heerkens, die rentmeester was van deken en kapittel, zal in eene vergadering dezer of ten overstaan van hen zelven, onder eede verklaren, dat hij Reyners vader, moeder

en Matheis Postels niets schuldig is gebleven, en zal, zoo hij dien gedaan heeft, die vordering ongedaan zijn, insgelijks zal dit zijn voor Johannes Corbosch, voor zoover die eisch zijn rentambt betreft; 3. de zuster van Bertoldus zal onder eede verklaren, dat deze *cranck is van memorien ende van synnen* en dat uit zijn register blijkt, dat hij Reyner niets schuldig is gebleven, zoodat ook die eisch vervalt; 4. wat betreft den eisch ten laste van Henrick van Here, Lambrecht van Spauden en van Johannes Corbosch, uitgezonderd wat betreft dezes rentmeestersambt, zal te gelegener tijde beslist worden *by die gemeyne vrunde,* doch zoo dienaangaande geene overeenstemming bekomen wordt, zal Reyner zijne eischen brengen *voer elx behoirliche richtere na gelegenheyt syns heyschs ende anders nyet.* Zoo in het vervolg *ennige twist off stoet* mocht ontstaan tusschen hem en den deken en kapittel, hunne ambtlieden en onderhoorigen, zal hij ze *voir elx behoirlike richter vorderen;* de deken en het kapittel zullen een ieder recht laten wedervaren. Ten einde *alle stoet, cost, schade ende lange gedinge te verhueden* die tusschen beide partijen mochten ontstaan *ende guede mynne ende vruntscap* te houden zullen de deken en het kapittel Reyner met het feest van den H. Petrus geven veertig peters, elk van twee gripen gangbare munt te Maastricht.

Deze uitspraak werd gedaan te Maastricht in de kerk van het Begijnhof. [1])

Geschiet ende gedaen inden jaer ons Heren dusent vierhondert ende acht ende vyfftich des derden daechs inden maent geheyten Sporkille.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht, fonds St. Servaas, met de zegels van Joannes de Merode, Joannes Dwingelant en Dirk Voerse aan perkamenten staart: 1. gevierendeeld: 1 en 4 gepaald van acht stuk; 2. en 3. op een veld met biljetten bezaaid een gekroonde dubbelstaartige leeuw; helmteeken: een bannier-vlugt; omschrift: *S. Io. He'. zo. Merode. und zo. Pet'shem. etc.;* 2. Een klimmende leeuw; omschrift: ... *han Dwingelandt;* 3. een getand kruis; vergezeld in het eerste kwartier van eene zespuntige ster; in het tweede en derde van eene schelp; omschrift: ... *illu . Dierich . Voers.*

Onuitgegeven.

---

[1]) thans de Nieuwenhof.

588. 1458 Juli 10.

De vicedeken en het kapittel van St. Servaas verklaren, dat Theodoricus de Boschuysen hun *claustrarius* en *subditus*, die gedurende zijn leven *residentiam in suo officio claustrariatus faciens personalem ac moram trahens infra emunitatem ecclesie nostre*, zonder testament of uitersten wil overleden is en zijne weduwe Margareta afstand gedaan heeft der nalatenschap *sibi de lege locali in bonis mobilibus competenti*, dat zij, zooals hun plicht is, van die openstaande roerende goederen een inventaris hebben laten maken en daartoe benoemd hebben hun medekanunnik en schatbewaarder Nicolaus Symonis en hun rekenmeester, *computatorem*, Henricus de Valle, die deze taak op zich genomen en voltooid hebben en gevraagd van die opdracht ontheven te worden, wat hem is toegestaan, en aan de schuldeischers het hun verschuldigde uit te betalen, dat, aangezien bij die schuldeischers meerdere zyn quorum *cohertionem ac in quos jurisdictionem* zij niet hebben, doch behooren tot de jurisdictie van den Officiaal van Luik, vragen zij deze om de noodige *litteras citatorum, monitorum et alias nobis dictisque nostris deputatis necessarias* om de schuldeischers, die tot zijne jurisdictie behooren, zoowel *in specie als in genere* op geschikten dag en uur op te roepen in hun kapittelzaal of andere geschikte plaats, de rekening te hooren en ieder te geven wat hem toekomt naar de opbrengst der nagelaten goederen.

Datum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo mensis Julii die decima.

Afschrift in: Cartularium III. fol. 112.
Onuitgegeven.

589. 1458 Juli 13.

De Officiaal van Luik geeft aan de priesters, *clerici* en openbare notarissen, tot zijne jurisdictie behoorend, opdracht om de schuldeischers van Theodoricus de Boshuysen in den brief waarop deze betrekking heeft *specie* genoemd en de andere *in genere*, in sommige parochiekerken van Maastricht openlijk *in ambone*, tijdens de diensten *in genere;* met inachtneming der gebruikelijke termijnen, voor zekeren dag en uur op te roepen om de regeling te hooren en de verdeeling der goederen, naar ieder toekomt. (Zie vorig regest.)

Datum anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo mensis Julii die decima tertia.

Afschrift in: Cartularium III. fol. 113.
Onuitgegeven.

590. 1458 Juli 16.

Henricus de Pascuis *humilis vester, clericus* van het diocees Luik, bericht den vice-deken en het kapittel van St. Servaas, dat hij, krachtens de brieven *juris subsidialis,* Donderdag na het feest der Divisio Apostolorum e.k. (20 Juli) de volgende schuldeischers van Theodoricus Boschusen gedagvaard heeft om te verschijnen in de St. Servaaskerk op het uur van de kapittelvergadering *hora capitulari:* Henricus de Valle, Johannes van der Heggen brouwer, Johannes de Roede schrijnwerker, Petrus Vrerix, Reynerus Duyker, Arnoldus Seentz, Johannes Driessens, Petrus Driessens, Macharius Bock, Gudula de Busco, Aleydis *in lilio,* Catharina van den Put, Martinus de Cimiterio, Johannes Corbosch den oude, Theodoricus Doelmans, Petrus Kemmeeker, Bruno barbier, Godefridus de Spauden, Herbertus de Nortbeke, Jacobus de Buell, Matheus Keutenbruwer, Petrus ten Sterrenberch, Laurentius Pistor, en Johannes Paresis bakker.

Datum et executum anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, mensis Juli die decima sexta.

Transfix van den vorigen brief. (Zie vorig regest.)

Afschrift in: Cartularium III. fol. 113 v.
Onuitgegeven.

591. 1458 Juli 16.

Johannes de Valle, investitus der parochiekerk van St. Jan, maakt den vice-deken en kapittel van St. Servaas bekend, dat hij eenzelfde dagvaarding gedaan heeft als in het vorig regest.

Met dezelfde dagteekening als van dat regest.

Onuitgegeven.

592. 1458 Juli 16.

Hubertus van der Gracht, *investitus* der parochiale kerk van den H. Nicolaus, geeft eenzelfde bericht als in de regesten nrs. 590 en 591.

Met dezelfde dagteekening.

Onuitgegeven.

593. 1459 September 30.

Claes Wammenstopper *als meister ende allen die broderscap vanden priesteren ende capellanen* van St. Servaas oorkonden, dat zij met hun medelid Wilhem van den Moer de volgende voorwaarden zijn overeengekomen betreffende de erfgoederen te Reckhem en Borgharen, welke deze hun heeft opgedragen, en welke hem aangevallen waren na den dood van Margareta, echtgenoote van wijlen Herman van Hese, als vruchtgebruikster en erfgename van haren eersten man Gerart van den Moer: dat zij hem voor zijn leven, met het feest van den H. Andreas, uiterlijk met dat van O. L. Vrouw Lichtmis, leveren zullen twee mud rogge, behoudens dat, zoo in de toekomst *eynich last ende schade aen het land* en de daarop wassende vruchten moge geschieden *des die reyghenoten ende naghebueren van desen ghelyken erve dragen moesten ende ghestoen sollen,* zullen deze zijn ten laste van hem in mindering der twee mudden voornoemd; dat zoo die landerijen *achterwart ghesadt woirden ende men die nyet en kunde verpachten als sy nu gelden* zal dat mindere komen ten zijnen laste; en zoo het hooger verpacht zal zijn en de opbrengst meer zal bedragen dan twee mudden en 12 vaten rogge, zal dat hoogere en meerdere zijn ten zijnen bate; dat na zijn dood een der twee mudden aanvallen zal op de broederschap voornoemd voor de stichting van *ghedenckmisse ende ewighe memorien* van hem, van zijne ouders, dezer vader Gherard van den Moer, van Jan van Grotenroye en van zijne dienstmeid Barbara, te houden elken Dinsdag der maanden Januari, Maart, Mei, Juli, September en October, op welke dagen vier vaten van dat mud rogge in geld onder de kapelanen, die de H. Mis lezen, verdeeld zullen worden; het tweede mud komen zal aan zijne natuurlijke dochter Cristine voor haar leven, op de conditiën zooals het aan Wilhem behoorde, en na haren dood zullen 6 vaten daarvan op elken Dinsdag dier 6 maanden *tuegedaen ende ghemerct* worden en nog zeven vaten te verdeelen onder de *bruederen ende priesteren ter eerster vesperen onsser liever Vrouwen Annunciatien ende hoere messen oevermits die capellans te doen te singhen ende celebreren binnen derselver broderscap,* waarvan ieder lid die daarbij tegenwoordig zal zijn, ontvangen zal twee

semelen van het gewicht van twee weggen; insgelijks zeven vaten *ter eerste vesperen ende messen der heyligher jouffrouwen Sint Barbara* waarvan als voren ieder deelnemende bekomen zal twee *semelen*, welke de broederschap zoo zwaar zal laten bakken als haar goeddunkt; de resteerende vier vaten rogge zullen verdeeld worden onder de kapellanen der kerk, die op den dag van zijn jaargetijde een bezoek zullen brengen op Wilhem's graf.

Gegeven int jaer ons Heren dusent vierhondert ende negen en vyftich des lesten daichs in Septembris.

Oorspr. op het Rijksarchief te Maastricht fonds St. Servaas, met het zegel van Wilhem van der Moer, zijnde: van vair met een keper met in het vrijkwartier gefaast van acht stukken; omschrift: *S. Wilhelm* ...; het zegel der broederschap verloren.
Onuitgegeven.

594. 1460 Maart 10.

Martinus Steenbergh, deken der collegiale kerk van de H. Gudula te Brussel, diocees Kamerijk, geeft een transumpt van het charter van Richard, Roomsch koning van 22 September 1264, waarbij deze bevestigt het privilegie in 1109 aan het kapittel van St. Servaas geschonken door koning Hendrik V.

.. ibidem honorabili ac discreto viro domino Michaele Zonnick presbytero, vicario et Henrico de Pascuis chorisocio antedicte ecclesie St. Servatii Trajectensis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Acta fuerunt hec in camera custodum reliquiarum antedicte ecclesie St. Servatii in choro ejusdem ecclesie stante sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo, indictione octava, die vero Lune decima mensis Marii hora completoria vel circiter.

Afschrift in: Cartularium II. a. *Imperialia*, fol. 4 v.
Onuitgegeven.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Alphabetische index
op de namen van personen en plaatsen.

N.B. Waar bij de Kapittels, Kerken, Schepenbanken enz. geen naam van plaats vermeld is, zijn deze van Maastricht.

A.

A. hertog van Saxen, 77.
Abele, 194.
Abousdayle, Herman, Jan, Lodewijk, Willem, zie: Herman, Jan, Lodewijk, Willem.
Abs-wellen, in het graafschap Loon, 183.
Absalon, abt der Abdij van St.-Amandus, bisdom Doornik, 37.
Aken, *Acken, Aquisgranum,* 18—20, 30, 36, 39, 42, 43, 49, 59, 60, 68, 95, 97, 109—111, 115, 203, 228, 235, 267, 284, 381, 398. — Munster: 66, 80, 82, 104, 124, 284; zijn proosten, zie: Otto; — zijn dekenen, zie: Godart van Vlodorp, Godart van den Bongart, Sibodo (Sybodo); — zijn cantor, zie: Cunradus; — zijne kanunniken, zie: Johannes Meem, Theodoricus Puls, Wilhelmus de Gruesbeke; — Kapittel van St.-Adelbertus, 80; — Kerk van den H. Petrus, 285, pastoor, zie: Herman Vriese.
Achel, *Achele,* 40, 124, 137, 154, 156, 157, 186, 187, 292, 311.
Achel, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Acuria, Johannes de, zie: Johannes.
Ad. de Tremonia, 390.
Adam, kanunnik van St.-Servaas, 51, 53.
Adam, scholaster van St.-Servaas, 96.
Adam, kapelaan van Wilhelmus de Sancta Margareta, cantor van St.-Servaas, 252.
Adam de Baltersoven, 85.
Adam de Berge, 47.
Adam de Crake, clericus, 392, 396.
Adam de Foro, kapelaan van St.-Servaas, 145.
Adam de Haren, 72.
Adam de Mobertingen, 172.
Adam de Os, notaris.
Adela, echtgenoote van Otto van Thuringen, 98.
Adelaidis, echtgenoote van Hilderus, 47.
Adelardus, kanunnik van St.-Servaas, 41.
Adelardus, pastoor te Vleytingen, 29.
Adelbertus, 24.
Adelbertus, aartsbisschop van Mainz, 37.
Adelbertus, proost van St.-Servaas, 32.
Adelbertus, voogd van het kapittel van St.-Maarten te Luik, 29.
Adelbertus de Berge, 29.
Adelbertus de Here, 29.
Adelbraght, *ministerialis* der kerk van den H. Wigbertus, 38.
Adenbach, Gerkinus in der, zie: Gerkinus.

Adolf de la Marck, bisschop van Luik, 146, 151, 163, 172, 173, 178, 180, 232.
Adolffus, 204.
Adolfus, 41.
Adolphus, aartsbisschop van Keulen, 57.
Adolphus, *burgensis*, 34.
Adolfus, graaf van den Berg, 41.
Adolphus Happart, schout, 323.
Adolphus de Nassouwe, 122, 123.
Adolphus de Wambeke, kanunnik van de Kathedraal te Luik, 182.
Adrianus Luscharts, *choralis* van St.-Servaas, 374.
Adula, echtgenoote van Gerardus de Duobus Montibus, 186.
Adulphus de Scarnis, Cistercienser prior, 72.
Aegidius de Haspegouwers, ridder, 250.
Aegidius de Hoelbeke, notaris, 252.
Aelst, Daniel van, zie: Daniel.
Aerent van Pede, ridder, lid van den Raad van Brabant, 395.
Aernt dye Smeet (der Smit), 323.
Aert, Capuyn, 376.
Aert, Aertszoon, 394.
Aert Cobbe, gezworen van Maastricht, 354.
Aexhem, Johannes de, zie: Johannes.
Avechesdal, Alardin, zie: Alardin.
Averboden, abdij, 85.
Avernus, graafschap, 21.
Afflighem, abt, 57.
Avignon, 159, 170, 175, 178, 211, 214, 215, 236, 244, 256, 257.
Avis, Alanus, zie: Alanus.
Agelle, Alardus de, zie: Alardus.
Agnese de Petersheym, 298.
Ahrweiler, *Ahrweilre, Arwilre, Arwylre*, 27, 40, 54, 191, 193.
Aymericus, *episcopus Lodonensis*, 244.
Alanus Avis, kanunnik van St. Servaas, 268.
Alard de Grisegrubbe, 167.
Alardin de Avechesdal, 72.
Alardus, kanunnik van St.-Servaas, 78.
Alardus de Agelle, 155.
Alardus de Vado, 54.
Albeche, Widegobbus, de, 81.
Albero, bisschop van Luik, 35, 41.
Albero, aartsbisschop van Trier, 39.
Albertus, 44.
Albertus, bisschop van Luik, 55.
Albertus, aartsbisschop van Maagdeburg, 69.
Albertus, bisschop Tridentinus, 69.
Albertus, proost van Aken, 43.
Albertus I, roomsch koning, 139.
Albertus Colsop, Albreght Chalsopt, schepen van Maastricht, 124, 140.
Albertus Varentrap (Warentrappe) cantor der kathedraal te Luik, 327.
Albertus Virdunensis, *primicerius*, 41.
Albertus de Lyndaw, graaf, 261.
Albertus de Raat, graaf, 320.
Albus, Godefridus, zie: Godefridus.
Alcuinus, Albuinus, abt van St.-Servaas, 15.
Alicuinus, kanunnik van St.-Servaas, 55.
Aleydis, moeder van Levaldus de Mosa, 252.
Aleydis gezegd Meyerik, 160.
Aleydis in Lilio, 405.
Alewinus, kanunnik van St.-Servaas, 51, 54—56, 58, 59.
Alexander, 48, 152.
Alexander III, paus, 52.
Alexander, bisschop van Luik, 35, 37—39.
Alexander, *camerarius* van St.-Servaas, 50.
Alexander, kapelaan van St.-Servaas, 145.
Alphen, 362.
Alverada, echtgenoote van Petrus, gezegd in Curia, 193.

Almericus, kardinaal diaken, 41—43.
Alteia, Philippus de, zie: Philippus.
Altena, 61, 399.
Altera ecclesia, B. de, zie B.
Altera ripa, Willelmus, de, zie: Willelmus.
Altmannus, 41.
Alsteinus, burgensis, 34.
Amandus Ghereyders, rector der parochiekerk te Wesel, 352.
Amby, 134.
Amelys (Amelyss) Feyten, schepen van Coninxheim, 361, 372.
Amelius de Wange, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Amelius, pastoor te Guls, 225.
Amelsdorp, Loye van, zie: Loye.
Amiens, 178.
Amstenrade, Andreas de, zie: Andreas.
Ananias Slytken (Sliitken), kanunnik van St.-Servaas, 302—311.
Andreas, cantor van St.-Servaas, 41.
Andernach, *Andernacum*, 296, 297.
Andernach, Godefridus de, zie: Godefridus.
Andreas, bisschop van Utrecht, 35. 37, 38.
Andreas, bisschop *Asloensis*, 126.
Andreas de Amstenrade, schout v. Maastricht, 323.
Andreas, Boret J.U.D., kapelaan van Paus Urbanus VI, 270.
Andreas de Fereres, advocaat te Luik, 182.
Andreas de Piperno, 132.
Andreas Suderman (Zuderman), kanunnik van St.-Servaas, 267, 268, 284—286, 302, 318.
Anedessa, Bertoldus, graaf de, zie: Bertoldus.
Anelinus, deken van St.-Servaas, 31, 33, 34.
Angaria, 301.
Angerus, 17.
Anno, aartsbisschop van Keulen, 28.
Ansberti, 21.
Anselmus de Dure, 41.
Ansverus, aartsdiaken, 24.
Ansfridus, 24.
Ansfrithus, 22.
Ante portam cerdonum, Goswyn, zie: Goswyn.
Anthonis Hanneron, proost van Bergen in Henegouwen, 356.
Anthonis Yserman, schout van Maastricht, 305.
Anthonius de Gelen, kanunnik van St.-Servaas, 389.
Anthonius de Ponte, schepen van Sluysen, 264, 266.
Antonis, hertog van Brabant, 293, 294.
Antwerpen, 353; — abdij van St.-Michiel, abt, 351; — kapittel van O.L. Vrouw, deken, 327.
Apeltre, 40.
Apollonius, 47.
Aquis, Carolus, Garsilius, Henricus, Mathias de, zie: Carolus, Garsilius, Henricus, Mathias.
Ardinosus, Wiricus, zie: Wiricus.
Arkel, Johannes van, zie: Johannes.
Argenteau, *Erkenteil*, 279.
Arlon, 67.
Arnestus, aartsbisschop van Praag, 228.
Arnhem, 244.
Arnold, schout van Aken, 111, 112.
Arnold, graaf van Altenach, 57.
Arnold van Elderen (de Eldris), scholaster van St.-Servaas, 386, 387, 397.
Arnold van Elsloo, 36.
Arnold de Gavere, 365.
Arnold de Glymes, proost van Meerssen, 385.
Arnold van Horn, bisschop van Luik, 296.
Arnold, graaf van Loon, 39, 68, 78, 95, 112, 160, 162, 394.
Arnold van Meere, 370.
Arnold van Meroede, kanunnik der kathedraal van Luik, 300.

Arnold (Arnolt) Proenen, burgemeester van Maastricht, 370, 397.
Arnold van Reke, 293.
Arnold Stirbolt, 59.
Arnold van Wange, burgemeester van Maastricht, 354.
Arnoldi junioris, gezegd quondam de Scorlamento, Johannes, zie: Johannes.
Arnoldi, Petrus, zie: Petrus.
Arnoldus, 21, 22, 31.
Arnoldus, kanselier des Keizers, proost van St.-Servaas, 39, 40, 42.
Arnoldus, *cantor* van St.-Servaas, 44, 45.
Arnoldus, kanunnik van St.-Servaas, 54, 72.
Arnoldus, aartsbisschop van Keulen, 41.
Arnoldus, proost van St.-Gereon te Keulen, 81.
Arnoldus, aartsbisschop van Trier, 49.
Arnoldus, proost van Wassenberch, 183, 184.
Arnoldus, monnik van 's-Hertogenrade, 63.
Arnoldus, rector der kapel ter eere van den H. Georgius, 245.
Arnoldus Arnoldi Wesemael, 304.
Arnoldus de Awans, officiaal van Luik, 146.
Arnoldus Baldewini, kanunnik van St.-Servaas, 289.
Arnoldus de Blankenheim, 220, 228.
Arnoldus Capuyn, 357, 358.
Arnoldus de Katwich, procurator van het Hof te Keulen, 290.
Arnoldus de Cigno, kanunnik van St.-Servaas, 311.
Arnoldus Clostermannus, kanunnik van St.-Servaas, 74, 78.
Arnoldus de Diste, 56.
Arnoldus de Duobus Montibus, bijgenaamd Gruel, 46.
Arnoldus de Elslo, 50.
Arnoldus (Arnold) de Ercklent (Ercklentia), kanunnik van St.-Servaas, 74, 75, 78.
Arnoldus Vermeffen, kanunnik van O. L. Vrouw, 389.
Arnoldus de Gudegoven, heer van Meer, 301.
Arnoldus de Guesel, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 301.
Arnoldus, gezegd Hane, 263.
Arnoldus de Heyde, ridder, 168.
Arnoldus de Hovenere, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 179, 188.
Arnoldus Huberti, lid dier broederschap, 374.
Arnoldus in parva cripta, kapelaan van St.-Servaas, 188.
Arnoldus de Lyra, 386.
Arnoldus de Lovanio, 54.
Arnoldus Lupus, 152.
Arnoldus Mompalyr, apotheker te Maastricht, 165.
Arnoldus Mont, laat der thesauraria van St.-Servaas, 177.
Arnoldus, gezegd Mont, 234.
Arnoldus de Mosa, predikheer te Maastricht, 255.
Arnoldus Mulartz, lid der broederschap van kapelanen, 378.
Arnoldus dictus Nauta, 105.
Arnoldus Neus, schout van Maastricht, 184.
Arnoldus Nuest, ridder, 256, man van wapenen, 237.
Arnoldus de Rummen, 228.
Arnoldus de Scarne, 74.
Arnoldus Seentz, 405.
Arnoldus de Stavelaet van Uden, 315.
Arnoldus de Steynvordia, 246.
Arnoldus de Stockheim, kapelaan van St. Servaas, 282.
Arnoldus de Stockhem, notaris, 255.
Arnoldus de Stockhem, gezegd

Gans, meester van het hospitaal van St.-Servaas, 264, 266.
Arnoldus de Suestris, vicaris van St.-Servaaskapittel, 54.
Arnoldus de Tongris, kanunnik van St.-Servaas, 251.
Arnoldus de Wange, 323.
Arnolt Boene, stadswerkman te Maastricht, 397.
Arnolt Clut, schepen van Maastricht, 360.
Arnolt Cramers, schepen van Berg, 375.
Arnolt Heencken, schepen van Vleytingen, 231.
Arnolt van der Moelen, schepen van Maastricht, 305.
Arnolt Nouden, gezworen van Maastricht, 397.
Arnolt Proenen, de Jonge, 398.
Arnulf, koning, 18, 20, 23; keizer, 3, 25.
Arnon, bisschop van Salzburg, 15.
Arnt van Baerloe, 295, 296.
Arnt van Baest, 387.
Arnt Schaetsen, schepen van Coninxheim, 382.
Arnulphus, 21, 34.
Arnulphus, aartsbisschop van Keulen, 43.
Arnulphus, proost van Aken, 34.
Arnulf, graaf van Loon, 32, 34, 35.
Arsen, Petrus van, zie: Petrus.
Asbreuck, Reynerus de, zie: Reynerus.
Asch, *Az*, 48.
Asconis, bisschop Wixionensis, 126.
Asmariis, Thomas, zie: Thomas.
Assel, Willem (Wilhelmus) van, zie: Willem (Wilhelmus).
Atrio, Leo de, zie: Leo.
Aubelen, Johannes de, zie: Johannes.
Audoynus, kardinaal van Montauban, 189.
Aurea barba, Baldewinus de, zie: Baldewinus.
Augusta, 78.
Aus, Johannes de, zie: Johannes.
Ausem Peerkens, *watermeyster* te Maastricht, 397.
Austen, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Auwiria, Johannes de, zie: Johannes.

B.

B., patriarch Aquilegensis, 77.
B. de Altera ecclesia, kanunnik en officiaal van Luik, 115.
Bakel, Henricus de, zie: Henricus.
Bachant, Eustachius de, zie: Eustachius.
Bacheym (Bagheym), 193, 194; — Batholomeus de, zie: Bartholomeus.
Badegerus, 60.
Badigerus, 17.
Baden, 132.
Baerlo, 295, 296.
Baerloe, Arnt, Godart, Jan van, zie: Arnt, Godart, Jan.
Baest, Arnt, zie: Arnt.
Baest, Jan ten, zie: Jan.
Bavyer, Johan, zie: Johan.
Bayart de Gandavo, Johannes de, zie: Johannes.
Baldericus de Vado, 54.
Baldewini, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Baldewinus, Balduinus, kanunnik van St.-Servaas, 41, 54, 55, 58, 59.
Baldewinus, Balduinus, scholaster van St.-Servaas, 44, 45.
Baldewinus, Balduinus, cellerarius, 45, 48.
Baldewinus de Aurea barba, kanunnik van St.-Servaas, 151.
Baldewinus (Balduinus) de Molendino, scholaster van St.-Servaas, 140, 182, 184, 189.
Baldewinus (Balduinus) de Molendino, schatbewaarder van St.-Servaas, 206, 234.
Baldewinus de Monte, kanunnik van St.-Servaas, 221.

Baldewinus de Wolkene, ridder, 105.
Balduinus, aartsbisschop van Trier, 175, 177, 203.
Balduinus, monnik van Herkenrode, 63.
Balduinus, ridder, heer van Lieshout, 55.
Balduinus de Herkenrode, cistercenser, 96.
Balduinus de Montenaken, cantor der kathedraai van Luik, 259.
Bar, Theobaldus de, zie: Theobaldus.
Barbara, tante van Johannes Prume, 251.
Barbanson gezegd de Donstienne, Johannes, zie: Johannes.
Barlaymont, Ludovicus de, aartsbisschop van Kamerijk, proost van St.-Servaas, 11.
Bartholomeus, bisschop Anteradensis, 126.
Batholomeus, bisschop Gaietanus, 126.
Bartholomeus, bisschop de Turtibero, 126.
Batholomeus Conrardi, preceptor of magister der Antonieten te Maastricht, 310, 383.
Bartholomeus de Bacheym (Baggheym), 193, 194.
Bartholomeus Boesman, 304.
Bartholomeus de Eyck, deken van Eindhoven, kanunnik van St.-Servaas, 390, 392—396.
Bartholomeus de Herkenrade, kanunnik van O. L. Vrouw, 339, 389.
Bartholomeus de Reymersbeeck, man van wapenen, 167.
Bartholomeus van Warwelle, schepen van den Vroenhof, 322.
Basel, 319, 328; — concilie, 319, 326—328.
Basilisborn, Joannes de, zie: Joannes.
Basrode, 365.
Bau, Walterus, zie: Walterus.
Baudewin Kese, schepen van Maastricht, 140.
Baudewin van der Molen, zie Baldewinus de Molendino.
Bautershoven, 85.
Beke, Johannes, Mathias de, zie: Johannes, Mathias.
Becelinus, 41.
Beche, Ludovicus de, zie: Ludovicus.
Beeck, 69.
Beche, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Beggendorpe, Rutgerus de, zie: Rutgerus.
Begonis, Petrus, zie: Petrus.
Beyart (Bayart), Joannes, Nicolaus, zie: Joannes, Nicolaus.
Beyer, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Bela, geheeten Annice, 203.
Bemela, Waltherus de, zie: Waltherus.
Bemelen, 48, 134, 370.
Bemelen, Maria van, zie: Maria.
Bene, Gerardus de, zie: Gerardus.
Berg, *Berga, Berge, Berghe,* 4, 40, 120, 332, 343, 349, 359, 375, 390.
Berg, bij Tongeren, 381.
Berge, Adam, Renerus de, zie: Adam, Renerus.
Bergen, *Mons,* 11.
Bergen, Gerrit, Reyner van, zie: Gerrit, Reyner.
Bergen-op-Zoom, 11.
Berghe, Henricus, Mathias, Reynart, Wilhelmus de, zie: Henricus, Mathias, Reynart, Wilhelmus.
Berghe van Bautersen, Margareta van, zie: Margareta.
Berlo, Houterus de, zie: Houterus.
Berna, Gevehardus de, zie: Gevehardus.
Bernardus Humantis, 126.
Bernardus Pauli, *clericus choralis* van St.-Servaas, 310. 311.
Bernardus Somernait, clericus, 312.

Berneau, *Berne*, 4, 71, 226, 227, 229. 235, 257, 287, 315. 325, 332, 341—343, 359, 390, 399.
Bertelmes van Vleytingen, 376.
Bertha van Geilenkirchen, 223.
Bertholdt, Robertus, zie: Robertus.
Bertholdus, bisschop van Bamberg, 122, 123.
Bertholdus, bisschop Brixinensis, 69.
Bertholdus de Gelria, clericus van het diocees Keulen, 305.
Bertoldus, proost van Werden, 130.
Bertoldus, schout, 41.
Bertoldus, 44, 67.
Bertoldus, kanunnik van St. Servaas, 31, 37.
Bertoldus, van de *familia* van St.-Servaas, 37.
Bertoldus Onnerweert, clericus, 319.
Bertoldus Snoesken, *stattgeselle* van St.-Servaas, 402.
Bertoldus Swabbe, 51.
Bertolfus, graaf de Anedessa, 42.
Bertrandus de Liers, ridder, 255.
Bezelinus, kanunnik van St.-Petrus te Trier, 53.
Bethune, Mahaut de, zie: Mahaut.
Betouwen, Goeswinus de, zie: Goeswinus.
Biecht, Ogier van, zie: Ogier.
Biessen, Byessen, Pouwels, Willem van den, zie: Pouwels, Willem.
Biest, Christianus de, zie: Christianus.
Bilrevelt, Godefridus de, zie Godefridus.
Bilsen, 246, 324.
Bilsen, Godefridus de, zie Godefridus.
Bilsteyne, Hermannus de, zie: Hermannus.
Byn, Godefridus, Johannes, zie: Godefridus, Johannes.
Binderveld, *Bilrevelt, Binrevelt*, 246, 256, 267.
Bindolfus, ridder, 55.
Binga, Henricus de, zie: Henricus.
Bingen, 54.
Bisela, Henricus de, zie: Henricus.
Byssolteren, 203, 204.
Blanckardi, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Blankart, Johannes, zie Johannes.
Blankenheim, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Bloemendaele, Johan de, zie: Johan.
Blutscholt, Eustacius, zie: Eustacius.
Bobardus, Conradus de, 73.
Bochout, Henricus, zie: Henricus.
Boeck, Henrick van, zie Henrick.
Boeckolken, Gerardus, zie: Gerardus.
Boene, Arnolt, zie: Arnolt.
Boerslap, Johannes, zie: Johannes.
Boesman, Batholomeus, zie: Bartholomeus.
Bovier (Bovyr), Hendrick, Petrus, zie: Hendrick, Petrus.
Bovingas, 24.
Bovo, *camerarius*, 24.
Bovonis, kanunnik van St. Servaas, 34.
Bolkars (Bolkaers), Henric, Johan, zie: Henric, Johan.
Bolle, Johannes, Martinus, zie: Johannes, Martinus.
Bollen, Gysbrecht, zie: Gysbrecht.
Bollen geheeten van Caldenberch, Johan, zie: Johan.
Bollen gezegd Corenmarck (Corenmercks), Claes, Eligius, Loye, zie: Claes, Eligius, Loye.
Bolliche, Johannes de, zie: Johannes.
Bollo, 59.
Bologna, 309.
Bolre, 46.
Bolsons, Mechtildis, zie: Mechtildis.
Bonaventura, bisschop van Cea, 129.
Bonefant, Gerardus, zie: Gerardus.

Bongart (de Pomerio), Godart, Jan, Stas van den, zie: Godart, Jan, Stas.
Bongaert, Wouter van den, zie Wouter.
Bonifacius VIII, paus, 251.
Bonifacius IX, paus, 274, 275, 328, 331, 333, 339.
Bonifacius, bisschop Kyrlonensis, 169.
Boninga, Henricus de, zie: Henricus.
Bonet, Jan Staes van, zie: Jan.
Bonn, 219.
Bonna, Willelmus de, zie: Willelmus.
Bonne, Eustaes van, zie Eustaes.
Bont, Jacobus, Jan, zie: Jacobus, Jan.
Bont alias van den Broempt, Petrus, zie: Petrus.
Borbonia, Petrus de, zie: Petrus.
Borken, gezegd Sillikinc de, Gerardus, zie: Gerardus.
Borcouts, Cornelius, kanunnik van St.-Servaas en van Kamerijk, 11.
Borgharen, 406.
Borne, Goswinus van, zie: Goswinus.
Borneke, Jan, zie: Jan.
Borslaer, Martinus de, zie Martinus.
Bosch, Lambertus van den, zie: Lambertus.
Boschusen, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Bossart, Johan, zie: Johan.
Bot, Rudolfus, zie: Rudolfus.
Bothorn, Godefridus, zie: Godefridus.
Bouillon, Godfrid van, zie: Godfrid.
Boulandia, Philippus, zie: Philippus.
Bourbon, Lodewijk van, zie: Lodewijk.
Bouterschen, 316.
Boxtel, 124, 137, 187.
Boxtel, Wilhelmus heer van, zie: Wilhelmus.
Brabant, 329, 340; — hertog van, 4, 5, 53, 57, 62, 140, 232, 235, 277, 320, 321, 335, 340, 370; — raad van, 320, 321, 328, 326, 341, 342.
Brabant, Margareta van, zie: Margareta.
Bracht, Rutger(us) van, zie: Rutger(us).
Brandts, Andreas Leonardus Josephus, camerarius van St.-Servaas, 10.
Breda, begijnhof, 397.
Breda, Michael, Wilhelmus de, zie: Michael, Wilhelmus.
Brede, Johan van, zie: Johan.
Bredis, Michael de, zie: Michael.
Breydeloe, Reynerus de, zie: Reynerus.
Bremen, 268.
Bride, Johannes de, zie: Johannes.
Broecke, Henricus, zie. Henricus.
Broeckhem, Daniel de, zie: Daniel.
Broeder, Jan, zie: Jan.
Brogel, Johannes de, zie: Johannes.
Brole, heer van, 297; — Conradus, Theodoricus de, zie: Conradus, Theodoricus.
Bruecke, Henricus de, zie: Henricus.
Brune up Thus, schepen van Maastricht, 140.
Brunni, Philippus, zie Philippus.
Bruno, proost van St.-Servaas, 33.
Bruno, hoogproost van den dom te Keulen, 52.
Bruno, cantor der abdij van Publimont, 43.
Bruno supra domum, schepen van Maastricht (zie ook: Brune up Thus), 152.
Bruno, 481.
Brunshorne, Walterus de, zie: Walterus
Brussel, 28, 128, 159, 162, 172, 213,

216, 227, 239, 258, 280, 281, 315, 324, 329, 332, 341, 342, 395, 407.
Brusthem, Lambertus van, zie: Lambertus.
Bruule, Syfridus de, zie: Syfridus.
Bruwer, Johannes, zie: Johannes.
Buck, Tilmannus, zie: Tilmannus.
Bucco, bisschop van Worms, 35, 38.
Buche, Christianus van, proost van St.-Servaas, enz., bisschop van Mainz, 45.
Buchten, 54.
Bucstelle, Henric de, zie: Henric.
Budingen, Gerlacus de, zie: Gerlacus.
Buell, Jacobus de, zie: Jacobus.
Bueten(s), Engelbertus, zie: Engelbertus.
Buitenaken, *Butenachum praedium*, 42.
Bulincshoven, 192.
Bunde, Gisbertus, Giselbertus, Johannes, Zacheus de, zie: Gisbertus, Giselbertus, Johannes, Zacheus.
Bunne, Johannes van, zie: Johannes.
Burchardus, 41.
Burchardus, bisschop van Kamerijk, 38.
Burchardus, man van wapenen, 167.
Burchardus de Hardeck, 261.
Burcharts, ministerialis beati Wigberti, 38.
Burgedor, Symon de, zie: Symon.
Burgen, 22.
Burghardus, burggraag van Maagdeburg, 228.
Burigricus, 22.
Buren, Osto de, zie: Osto.
Burti, 22.
Busco, Gudula de, zie: Gudula.
Bussche, Gerardus, Ludovicus de, zie: Gerardus, Ludovicus.
Bussel, Godefridus, zie: Godefridus.
Butenacho, Hecelo de, 42.
Buttens, Henric, zie: Henric.

C, K.

C. de Hohenloe, 77.
Cabouts (Caboutz), Nicolaus, Servatius, zie: Nicolaus, Servatius.
Cacabo, Christianus de, zie: Christianus.
Kalkar, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Calcherus, Cistercienser abt, 78.
Caldenberch (Caldenbergh), Frambach, Henrick van, zie: Frambach, Henrick.
Callixtus II, paus, 83.
Kalstere, Petrus de, zie: Petrus.
Kalueten, 39.
Kamerijk, 11; — diocees, 244; — bisschop, 170.
Campenich, Riquinus de, zie: Riquinus.
Campo, Godefridus, Goeswinus, Waltherus de, zie: Godefridus, Goeswinus, Waltherus.
Kanegen, Mechtildis, zie: Mechtildis.
Kanen, Eustachius, zie: Eustachius.
Canne, *Kanne*, 29.
Kanne, Otto van, zie: Otto.
Cantel, Gherit, zie: Gherit.
Cantelberch, Dionysius (Nys), zie: Dionysius (Nys).
Cap, Walterus, zie: Walterus.
Capella, Lambertus, Wilhelmus de, zie: Lambertus, Wilhelmus.
Capoen, Reynder, zie Reynder.
Capua, 69, 70.
Capuyn, Aert (Arnold), zie: Aert (Arnold).
Capuyns, Claes, Renerus, zie: Claes, Renerus.
Karel de Groote, 17.
Karel de Kale, 3, 17, 23, 25.
Karel III, koning van Frankrijk, 20, 21.

Karel IV, keizer, 76, 202, 207—209, 214, 219, 226, 227, 235, 260, 261, 301, 358.
Karel V, keizer, 3.
Karys, Johan, zie: Johan.
Karis van Riempst, schepen van Vleytingen, 231.
Karloman, koning, 18, 25.
Carolus de Aquis, kanunnik en fabriekmeester van St.-Servaas, 170, 171.
Caseus, Daniël, Godefridus, zie: Daniël, Godefridus.
Castel, bisdom, 169.
Castris, Henricus, graaf de, zie: Henricus.
Castrovillano, Guido, Symon de, zie: Guido, Symon.
Cat, Leonius, zie: Leonius.
Catharina van den Put, 405.
Katharina de Wildenborg, 230.
Catzenelleboge, Eberhardus, de, zie: Eberhardus.
Katwich, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Caudenberch (Cauwenberch), Gyselbertus, Henricus de, zie: Gyselbertus, Henricus.
Cecilia, echtgenoote van Heynrich Clocker der eyrben, 284.
Keverenberg, Henricus de, zie: Henricus.
Keysersberg, 210.
Kelveze (Kelfs?), 53.
Kelveze, Rabbodus, Erleboldus, Hermannus, Rutherdus de, zie: Rabbodus, Erleboldus, Hermannus, Rutherdus.
Kellener, Petrus, zie: Petrus.
Cellifex, Hermannus gezegd, zie: Hermannus.
Kellner, Reynerus, zie: Reynerus.
Kellnere gezegd de Pietersheim, Joannes, zie: Joannes.
Kelnere, Johannes, zie: Johannes.
Kemmeeker, Petrus, zie: Petrus.
Kempen, aartsdiakenaat, 292, 365.
Kempen, Henricus, zie: Henricus.
Kempener, Johannes, zie: Johannes.
Kenzwilre (Kentzwilre), Gervasius, Henricus, Renardus, zie: Gervasius, Henricus, Renardus.
Kenterken, Godefridus gezegd, zie: Godefridus.
Kerckem, Johannes de, zie: Johannes.
Cervo, Johannes, zie: Johannes.
Kerstgen van Noort Beek, meester der broederschap van kapelanen, 370, 371.
Kerstgen van Udencoven, gouverneur der smeden van Maastricht, 397.
Kese, Baudewin, zie: Baudewin.
Kessel, Mathias, zie: Mathias.
Kestelt, 282.
Kestelt, Johannes, zie: Johannes.
Keulen, 52, 115, 116, 139, 155, 223, 290, 296, 301, 327, 379, 383, 384; – diocees: 271, 273, 308; – aartsbisschop: 64, 70, 154, 170, 178, 198, 228, zie: Frederik, Hendrik II van Virnenburg, Walram, Wilhelmus; — officiaal: 138, 312; — kathedraal kapittel, 198; — kapittel der H.H. Apostelen, proost; zie: Godefridus, Henricus; deken: Johannes; — kapittel van St. Gereon, proost: Arnoldus; — kapittel van den H. Andreas, proost: Godefridus de Humpest, Guillelmus de Duren; deken; 324; — kapittel van O. L. Vrouw ter schreden, deken, 289, 304, 326, 328, 332, 339; — kapittel van St.-Pieter, kanunnik, zie: Conradus.
Keutenbruwer, Matheus, zie; Matheus.
Chalons, Hugo van, zie: Hugo.
Chalsopt, Albreght, zie: Albreght.
Charneur, Waltherus de, zie: Waltherus.
Charnoir, Henricus de, zie: Henricus.

Chorus, Johannes, rentmeester van St.-Servaaskapittel, 10.
Christiani, Godefridus, zie: Godefridus.
Christianus de Andernaco, kanunnik van St.-Servaas, 158, 159.
Christianus, *ministerialis* van St.-Servaas, 35, 39.
Christianus, van de *familia* van St.-Servaas, 41.
Christianus, brouwer, 185.
Christianus de Biest, 246.
Christianus de Cacabo, 267.
Christianus Danielis, 386.
Christianus de Eckelrode, 190, 191.
Christina, dochter van Godefridus, 50.
Kieboem (Kyeboem), Walterus, zie: Walterus.
Kyersbeche, 39.
Cigno, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Cimiterio, Henricus, Martinus de, zie: Henricus, Martinus.
Kippen (Kyps), Servaes, zie: Servaes.
Kippinc, Lambertus gezegd, zie: Lambertus.
Kyser, Hermannus gezegd, zie: Hermannus.
Citta Nuova, *Civitas Nova,* 169.
Claes Bollen Corenmercks, schout van Vleytingen, 384.
Claes (Nicolaus) Capuyns, 320.
Claes Clopper, lid van den Raad van Brabant, 395.
Claes van den Dyck, kanunnik van St.-Servaas, 370, kamerling van dat kapittel, 376, deken van dat kapittel, 380, 397.
Claes van Laeffelt, 309.
Claes van Liebeke, schepen van Maastricht, 305.
Claes (Nicolaus) Meyns, 320.
Claes Wammenstopper, meester der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 406.
Claes Wendelen, kanunnik van St.-Servaas, 375.
Clemen, Wilheame die, zie: Wilheame.
Clemens IV, paus, 106, 109.
Clemens V, paus, 147, 154, 159, 178.
Clemens VI, paus, 196, 234, 236.
Clery, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Clingemberg, Conradus, zie: Conradus.
Clocker der eyrben, Heynrich, zie: Heynrich.
Cloyen, Petrus, zie: Petrus.
Kloosterrade, *Roda, Rode,* 68, 71; — abt, 71.
Clopper, Claes, zie: Claes.
Clostermannus, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Clotten, Johannes, zie: Johannes.
Clut, Arnolt, Gerardt (Geeret, Gherart, Geurt), zie: Arnolt, Gerardt (Geeret, Gherart, Geurt).
Knoop, Theodorus, zie: Theodorus.
Cobbe, Aert, zie: Aert.
Coblenz, *Confluentia,* 57, 59, 167, 204, 209, 237, 276, 291, 296; — officiaal, 167, 204, 291.
Cokart, Lambertus, zie: Lambertus.
Cock, Johannes de, zie: Johannes.
Coelen, Johan, zie: Johan.
Coelmont, Udo van, zie: Udo.
Coengont van Duyne, abdis van Munsterbilsen, 275.
Coenraets, Peter, zie: Peter.
Colalto, de, markgraaf, 228.
Colencheim, 39.
Colyn, Nicolaus dictus, zie: Nicolaus.
Collays, Maria genaamd, zie: Maria.
Colonia, Franco, Gerhardus, Heinricus, Hilgerus, Ricolphus, zie: Franco, Gerhardus, Heinricus, Hilgerus, Ricolphus.
Colonia gezegd de Lisenkerke, Hermannus, zie: Hermannus.
Colsop, Albertus, zie: Albertus.

Coman, Waltherus, zie: Waltherus.
Conengracht, Lambertus, zie: Lambertus.
Coninx, Dryes, zie: Dryes.
Coninxheim, *Colencheim, Conengesheym, Kunincheim*, 4, 40, 219, 235, 298, 332, 343, 359—361, 379—382, 385, 390, 396, 399.
Coninxheim, Johannes gezegd de, zie: Johannes.
Cono de Minzinberc, 37.
Cono de Wynnenberg, man van wapenen, 296.
Conraad (Koenraad) II (III), keizer, 27, 40—43, 117, 121, 142, 235.
Conraad van Schoenvoirt, heer van Elsloo, 280.
Conrardi, Bartholomeus, zie: Bartholomeus.
Conradus, bisschop Ildesemiensis, 69.
Conradus (Conrardus), bisschop van Spiers, 57, 81.
Conradus, kanunnik van St. Pieter te Keulen, 41, 75.
Conradus de Boparden, notaris, 73.
Conradus de Brole, ridder, 291.
Conradus, graaf van Everstein, 73.
Conradus de Lemmel, pastoor van Mewen, 311.
Conradus de Montenaken, 47, 48.
Conradus, pincerna de Clingemberg, 81.
Conradus Sconewerder, kanunnik van St.-Servaas, 224.
Conradus, graaf Silvestris, 78.
Conrardus, abt van St.-Galles, 81.
Conrardus de Driel (Dryel), kanunnik van St.-Lambert te Luik, 259, 282.
Conrardus de Hubertinghen, 63.
Conrardus de Nithusen, kanunnik van St.-Servaas, 133.
Conrardus puer Bopardia, 57.
Conrardus Radi de Essteyn, notaris, 303.
Conrardus de Suethuesen, kanunnik van St.-Servaas, 124.
Conzenbergh, 193.
Constanz, 302; — concilie, 302.
Constantia, Johannes de, zie: Johannes.
Coperdroet, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Corbelli, Egidius, zie: Egidius.
Corbellus, gezegd Hollenquarts, baljuw van den bisschop van Luik in de Hesbaye, 244.
Corbosch, Johannes, zie: Johannes.
Corenmarkt (Korenmaert), Johan, zie: Johan.
Corensnyder, Wynant, zie: Wynant.
Cornken, Vranck, zie: Vranck.
Corneliemunster, 51; — zijn abt, zie: Lucas.
Cornelis van Diepenbeek, 354.
Cornelis de Varenhovel, clericus, 392, 398.
Cornelis Willems, kanunnik van St. Servaas, 397.
Corswarem, Robertus, zie: Robertus.
Corswarem gezegd de Moumale, Wylhelmus, zie: Wylhelmus.
Cortercem, Lenna, zie: Lenna.
Cosen, Renerus de, zie: Renerus.
Coslar, 40.
Coters (Koters), Tilmannus, zie: Tilmannus.
Cuonradus, kanunnik van St.-Servaas, 41.
Cowen (Cobben), Fastrardus, zie: Fastrardus.
Craka, Adam de, zie: Adam.
Craenen, Arnolt, zie: Arnolt.
Crayenhen, Emoul, zie: Emoul.
Creeft, Johan van den ,zie: Johan.
Kyerboem, Walterus, zie: Walterus.
Crema, Johannes de, kardinaalpriester, 39.
Cristantia, echtgenoote van Arnoldus gezegd Nauta, 105.
Christianus, graaf, 22.

Croempfuyt, Diderich de, zie: Diderich.
Cromphout van Havert, Dierick, zie: Theodorius de Havert.
Cruys, Wynant van den, zie: Wynant.
Krummenauwe, Everardus de, zie: Everardus.
Kuyc, Johannes de, zie: Johannes.
Cuno, monnik van Hersfeld, 38.
Cunradus, cantor van het Munster te Aken, 104.
Cunradus gezegd de Nichus, plebaan der kerk van War, 137.
Cuper in de roese, Ewout, zie: Ewout.
Curia, Godefridus de, zie Godefridus.
Curia, Petrus gezegd in, zie: Petrus.
Curte, Johannes de, zie: Johannes.
Cusa, Nicolaus de, zie: Nicolaus.

D.

Dach Mathias gezegd, zie: Mathias.
Daelhem, 162, 226, 227, 239; — land van 257, 287, 315.
Daem Ingheen Hulst, 401, 402.
Daems, Melis, zie: Melis.
Daengel van Heerderen, meier van den laathof der aalmoezenarij van St.-Servaas, 375.
Dagisburas, graaf, 139.
Dale, Henricus van den, zie: Henricus.
Dampierre, Gui, Maria de, zie: Gui, Maria.
Daniel van Aelst, schepen van Overweert, 399.
Daniel de Broeckhem, advocaat, 366.
Daniel Caseus, 152.
Daniel de Hamal (Hammalle, Hamele, Hamella), kanunnik van St. Servaas, 124, 125, 133, 151, 158.
Danielis, Christianus, zie: Christianus.
Dassen, Henric, zie: Henric.
Decani alias de Rivo, Johannes, zie: Johannes:
Dederic van Havert, kanunnik van St.-Servaas, 231.
Devolen, gardiaan der Franciscanen te Maastricht, 252.
Derr, Johannes de, zie: Johannes.
De Thielt, 395 .
Dewit, secretaris van den Raad van Brabant, 239.
Dyck (Dycke), Claes Nicholaus van den, zie: Claes, Nicholaus.
Dicravan, 17.
Diderich, ministerialis beati Wigberti, 38.
Diderich Crompfuyt, kanunnik van St.-Servaas, 247, zie ook: Dederic van Havert.
Diderich van Oye, ridder, 232.
Diedwinus, bisschop van Luik, 28.
Dierick Cromphout van Havert, kanunnik van St.-Servaas, 277, zie ook: Dederic van Havert.
Dienheim, 34, 37.
Diepenbeeck, 157, 159, 189, 190.
Diepenbeeck, Cornelis van, zie: Cornelis.
Dieze, Gerardus, graaf de, zie: Gerardus.
Diethalmus, bisschop van Constans, 57.
Dyvelich, 203.
Dyvelich, Franciscus de, zie: Franciscus.
Dives, Renerus, zie: Renerus.
Digkbier, Godefridus, zie: Godefridus.
Dilsen, 95, 96, 104, 108, 122, 162.
Dinant, 82.
Dynther, 365; — kerk, 352.
Dionys Kakart, 354.
Dionysius Cantelberch, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 373, 374, 377, 378.
Dirck Claessoen Aert Meerdel schepen van Stein, 400.

Dyric Marcheal geheeten van Mobertin, 275.
Dirck Voerse, 402,403.
Dirick (Diderich) Lamboy, schepen van Maastricht, 305, 354, 360, 369, 370, 376.
Dirck van Boshuysen, 355.
Diste, Arnoldus, Gerardus, zie: Arnoldus, Gerardus.
Ditheren, Winricus, zie: Winricus.
Dobbelstein (Dobbelsteyn), Johannes, Thomas, zie: Johannes, Thomas.
Dodo, 24.
Doelmans, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Doesburg, Gertrudis, gravin van, zie: Gertrudis.
Dolehem, Willelmus de, zie: Willelmus.
Dolway, Reynerus, zie Reynerus.
Dommucus, kapelaan, 24.
Donck, Hubertus de, zie: Hubertus.
Dondersloe, 60.
Doneren, Robertus, de, zie: Robertus.
Dono Stephani, Johannes de, zie: Johannes de Barbanson.
Doornik, 11; — bisschop, 356.
Dornen, 46.
Dorpmunde, 284.
Drake (Dracken, Draecke), Jan, Johannes, zie: Jan, Johannes.
Driel (Dryel), Conradus de, zie: Conradus.
Dryes Coninx, gezworen van Maastricht, 397.
Driessens, Johannes, zie: Johannes.
Drogen, Jacob, zie Jacob.
Druogonus, 24.
Dubele juxta cremii, 55.
Dudekinus (Dodekinus), deken van St.-Servaas, 26, 29, 30.
Dudelinus, cantor van St.-Servaas, 26.
Duvel, Willem, zie Willem.
Duycker, Reynerus, zie: Reynerus.
Duymen, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Duine, 194.
Duyne, Coengont, zie: Coengont.
Duys, Godefridus, zie: Godefridus.
Dumbo, Lambertus, zie: Lambertus.
Duncber, Theodorus, zie: Theodorus.
Dunckel, Lambertus gezegd, zie Lambertus.
Dunckel de Duobus Montibus, Henricus, zie: Henricus.
Dunderslo, 63.
Dunnen, Mathys, zie: Mathys.
Duno, Johannes de, zie: Johannes.
Duobus Montibus, Gerardus, Gysekinus, Godefridus, Henricus, Mechtildis, Theodoricus, Walramus, Willelmus de, zie: Gerardus, Gysekinus, Godefridus, Henricus, Mechtildis, Theodoricus, Walramus, Willelmus.
Duobus Montibus bijgenaamd Gruel, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Duobus Montibus gezegd Griniart, Lambertus, zie: Lambertus.
Duras, Joannes de, zie: Joannes.
Duras, Giselbertus, graaf de, zie: Giselbertus.
Durby, land en stad, 327.
Durby, land en heerlijkheid, 315.
Dure, Anselmus de, zie: Anselmus.
Duren, Guilielmus, zie: Guilielmus.
Dwingland (Dwinglant), Johan, zie Johan.

E.

E., bisschop Papembergensis, 77.
Eberhardus de Catzenellenboge, 122, 123.
Eberhardus, graaf van Everstein, 81.
Eberhardus de Marca, 122, 123.
Eberstein, zie: Everstein.
Eckelrade, Christianus, zie: Christianus.
Eckelrode, Petrus, zie: Petrus.
Eckelrode, Lambrecht Claeszoon van, zie: Lambrecht.

Eckendorp, Ludovicus genaamd de, zie: Ludovicus.
Ekelbertus, bisschop van Bamberg, 81.
Echt, *Ettha*, 23, 35, 40, 89, 90.
Edelhere, ministerialis sancti Wigberti, 38.
Eel, Gysbrecht, zie: Gysbrecht.
Everardus, *cellerarius* van St.-Servaas, 41.
Everardus de Krummenouwe, man van wapenen, 237.
Everardus de Plox, 54.
Everardus (Everard, Everart) de Reys, deken van St.-Servaas, 268, 277, 278, 286, 287, 289, 300, 302.
Everhardus, dapifer de Walpurg, 81.
Everholdus van Gulse, man van wapenen, 167.
Everstein, Adolf, Conradus, Otto, van, zie: Adolf, Conradus, Otto.
Egberti, Walterus, zie: Walterus.
Egbertus, aartsbisschop van Trier, 25.
Eggehart, ministerialis beati Wigberti, 38.
Egidii, Johannes, Petrus, zie: Johannes, Petrus.
Egidius, cantor van O.L. Vrouwkapittel te Tongeren, 131.
Egidius, dapifer, 63.
Egidius Corbelli, kanunnik van St.-Servaas, 342.
Egidius Vaes, 304.
Egidius Vlamink de Weirst, 278.
Egidius de Heppenart, 152.
Egidius Jamesguls, 366.
Egidius van der Stock, monnik van St.-Michael te Antwerpen, 353.
Egidius de Werda, kanunnik van St.-Servaas, 250.
Eyck, Gerardus van, zie: Gerardus.
Eycke, Joannes de, zie: Joannes.
Eycken, Peter van den, zie: Peter.
Eyche, 297.
Eycmann, Mathyas, zie: Mathyas.
Egilulfus, 24.
Eymael, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Eymaele, Lodowicus de, zie: Lodowicus.
Eynde, Margriete van, zie: Margriete.
Eindhoven, 389, 392.
Eynenberch, 372.
Eynenberg (Eynenberch), Theodoricus, Wilhelmus, zie: Theodoricus, Wilhelmus.
Einhard, abt van St.-Servaas, 15, 16.
Eyns, 194.
Eysenhoven, Tilmannus de, zie: Tilmannus.
Elcht, *Ellegh, Elct*, 162, 231, 293, 320, 323, 332, 390, 399.
Elcht geheeten van Amelsdorp, Lupken van, zie: Lupken.
Elderen (Eldris), Arnoud van, Godenulus de, zie: Arnoud, Godenulus.
Electa, bisschop van, 308.
Elen, Anthonius, zie: Anthonius.
Eligius Bollen alias Corenmarck, 323.
Eligius Struyver, 323.
Elisa, echtgenoote van Theodoricus de Rodenryt, 292.
Elizabet, weduwe van ridder Aegidius Haspengouwers, 250.
Elizabeth de Molendino, 184.
Elysabeth Quaeerden, 330.
Ellemudus, Johannes de, zie: Johannes.
Elsa, echtgenoote van Henricus Rutekoy, 312.
Elsloo, 280.
Elsloo, Arnold, Otto van, zie: Arnold, Otto.
Elst, 265, 266.
Elst, Johannes van, zie: Johannes.
Emondts, Servatius, beneficiant van St.-Servaas, 13.
Emoul de Crayenhen, ridder, 287.
Emroldus de Stenberg, 204.

Emundus, adellijk heer, 51.
Endmich, Joannes, zie: Joannes.
Engehardus, bisschop Cicensis, 69.
Engelbert I, aartsbisschop van Keulen, 63—65, 68—73.
Engelbertus, deken van St.-Paul te Luik, 180.
Engelbertus Buetens, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 362, 374, 377.
Engelbertus de la Marck, bisschop van Luik, 205, 207, 219, 234.
Engelbertus, graaf de Monte, 50.
Engelbertus Opilio, 203.
Engelbertus de Schoonvorst, proost van St.-Servaas, 245.
Engelbrecht, graaf te Nassow, 316.
Engeren, Giselbrecht, zie: Giselbrecht.
Engelen de Sonnenbergh, man van wapenen, 296.
Enghelbertus, proost van St.-Salvator te Utrecht, 148.
Enghien, Willem van, zie: Willem.
Engrammus, van de *familia* van St.-Servaas, 36, 41.
Engramus, 34.
Entbroc, 229.
Eppes, Jan van, bisschop van Luik, 83.
Ercklentia, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Erclent, Wynricus de, zie: Wynricus.
Erigonus, 24.
Erleboldus de Kelveze, 54.
Erleboldus Ruffi, 54.
Ermentrudis, 47.
Ernestus, graaf van Velsecki, 57.
Erpo, 48.
Erpze, Gosuinus de, zie: Gosuinus.
Essche, Hermannus de, zie: Hermannus.
Essteyn, Conrardus Radi de, zie: Conrardus.
Eugenius IV, paus, 324, 339, 351—353, 365, 388.
Eustachii, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Eustachius de Bachant, schepen van Diepenbeek, 189.
Eustachius Kanen, 323.
Eustachius de Pomerio, ridder, 286.
Eustachius Sul, deken van O. L. Vrouw te Maastricht, 213.
Eustachius Tabbartz, clericus, 397, 398.
Eustachius, vicarius te Heer, 134.
Eustacius Blutscholt, 303.
Eustacius de Haren, 168.
Eustaes van Bonne, graaf en heer van Humbercourt, 172.
Ewout Cuper in de Roese, peymeester van Maastricht, 376.

F, Ph, V.

F., proost van Wassenberg, 68.
V. V. van der Vrecken, notaris van St.-Servaaskapittel, 377.
Faber, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Fabri, Lambertus, Laurentius, zie: Lambertus, Laurentius.
Vake de Oy, Henricus, zie: Henricus.
Vado, Alardus, Baldericus, Lambertus de, zie: Alardus, Baldericus, Lambertus.
Vaes, Egidius, zie: Egidius.
Vaes van Lynde, Willem, zie: Willem.
Valkenborgh, Johannes de, zie: Johannes.
Valkenburg, 198, 278; — land van, 279, 356.
Valkenburg (Montefalconis, Falkenborgh, Falcomonte), Gosuinus van (de), Walram, zie: Gosuinus (Goeswyn), Walram.
Valke, vrijgoed van Bautershoven 85.
Val-Dieu, 102; — abt, 102.
Valle, Henricus, Johannes de, zie: Henricus, Johannes.
Valle sancti Petri, Lambertus de, zie: Lambertus.

Vallis sancte Marie, klooster, 194.
Val-St.-Lambert, abdij, 85—87.
Vambertus, *22*.
Varenhovel, Cornelius de, zie: Cornelius.
Varentrap, Albertus, zie: Albertus.
Vastrardi, Johannes, zie: Johannes.
Fastrardus, kanunnik van St.-Servaas, 60, *72*, 75, 76, 78.
Fastrardus Cowen (Cobben), lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, *377*.
Veels, Johan van den, zie: Johan.
Veestraten, Christianus, notaris van het kapittel van St.-Servaas, 10.
Veyrnenburch (Virnenburch), Philips, Roprecht, zie: Philips, Roprecht.
Feylen, Amelys, zie: Amelys.
Velke, Henricus de, zie: Henricus.
Veldwezelt, *Wezette*, 125, *282*, *283*, 370.
Felix, Godefridus gezegd, zie: Godefridus.
Velt, Hubertus am, zie: Hubertus.
Veltenche, Gerlacus, graaf de, zie: Gerlacus.
Feltra, *Feltrensis*, 169.
Venutus, bisschop Cathacensis, 169.
Fereres, Andreas, zie: Andreas.
Vermeffen, Arnoud, zie: Arnoud.
Verneburch, graaf van, 103.
Ferrares, *Ferraria*, *332*.
Ferricus, hertog, *21*.
Veteri Capella, Johannes de, zie: Johannes.
Veteri Valkenborgh, Renerus de, zie: Renerus.
Veusels, Willem, zie: Willem.
Viant, Jordanus, zie: Jordanus.
Vibanus, investitus van St.-Mathiaskerk te Maastricht, 378.
Vibeir, 50.
Vienna, Sifridus graaf de, zie: Sifridus.
Vienne, 87, 89; — diocees, 98.
Figuli, Johannes, zie: Johannes.
Philippi, Johannes, zie: Johannes.
Philippus, monnik van Siegburg, 53.
Philippus, bisschop van Cavaillon, pauselijk nuntius, *224*.
Philippus de Alteia, kanunnik van St.-Servaas, 151.
Philippus de Boulandia, 57
Philippus Brunni, deken van St.-Croix te Luik, 180.
Philippus van Heinsberg, aartsbisschop van Keulen, 64.
Philippus de Isenburgh, *220*.
Philippus Monreal, ridder, *203*.
Philippus Walrami, kanunnik van Luik, 400.
Philippus, keizer, *62*.
Philippus II, roomsch koning, 4, 57, 139, 155.
Philippus IV, roomsch koning, *202*.
Philips, koning van Frankrijk, 178.
Philips, hertog van Bourgondië, 178, 197, *278*—280, *287*.
Philips, hertog van Brabant, *263*, *324*.
Philips de Goede, hertog van Brabant, *325*, *329*, *332*—334, *352*, *354*, *360*, *368*, *394*.
Philips de Schoone, hertog van Brabant, *316*.
Philips, jonge graaf van Veyrnenburch, *327*.
Philips, jonker van Virnenburch, 315.
Philips, graaf van Lurey en Sant Poull, 315.
Philips van Nanterre, *356*.
Villers, abdij, 155; — abt, 155, 156.
Vincentius, bisschop Portugalensis, *126*.
Vinea, Godefridus, Johannes de, zie: Godefridus, Johannes.
Violeta, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Virgifer, Wilhelmus gezegd, zie: Wilhelmus.
Virncorns, *192*.

Virnenburch, Philips, Roprecht van, zie: Philips, Roprecht.
Virnenburg, Hendrik II graaf van, zie: Hendrik.
Virnenholte, Gerard van den, zie: Gerard.
Vise, 167; — kapittel van St.Hadelinus; kanunnik, zie: Reyner van Hese.
Viseto, Sebastianus, Winricus de, zie: Sebastianus, Winricus.
Vyss, Hyno gezegd, zie: Heyno.
Visschers, Peter, zie: Peter.
Viterbii, 84, 104, 109.
Vlaanderen, graaf van, 277.
Vlaanderen, Johannes van, zie: Johannes.
Vlamink de Wierst, Egidius, zie: Egidius.
Flaming, Ludovicus, zie: Ludovicus.
Vlatten, Reynerus de, zie: Reynerus:
Flechel, Henricus, zie: Henricus.
Vleytingen, *Fletingis, Fleytyinghen,* 4, 29, 40, 72, 73, 76, 96, 157, 162, 213, 219, 231, 235, 293, 320, 321, 323, 329, 332, 343, 359, 362, 384, 390, 394.
Vleytingen, Bertelmes, Johannes, Lambertus van, zie: Bertelmes, Johannes, Lambertus.
Vlesschen, Jan, zie: Jan.
Fletingis, Giselbertus de, zie: Giselbertus.
Vlimen, Godefridus, zie: Godefridus.
Vlodorp, Gerardus, Godart, Godefridus, Margryete, Reymboldus van (de), zie: Gerardus, Godart, Godefridus, Margryete, Reymboldus.
Florence, *Florentia,* 65, 325, 339, 351, 352.
Florens heren Flormanssone, schepen van Maastricht, 140.
Florentius, van de *familia* van St.-Servaas, 45.
Florentius, schepen van Maastricht, 124, 125.
Florentius, graaf van Holland, 52.
Florentius de Vinea, schepen van Maastricht, 177.
Florentius de Heppenart, 152.
Florentius de Lapide, schepen van Maastricht, 177.
Florentius Weelde, 283.
Flormannus, schepen van Maastricht, 124.
Flormanssone, Florens here, zie: Florens.
Flormanssone, Godevert, zie: Godevert.
Voechs, Lambertus, zie: Lambertus.
Voerse, Dirck, zie: Dirck.
Voerster (Vorster), Nicolaus, zie: Nicolaus.
Voghel, Jan, zie: Jan.
Volken, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Folboldus, 34.
Folboldus (Folbaldus), van de *familia* van St.-Servaas, 31, 36.
Folcoldus, graaf, 32.
Volcwinus, kanunnik van St.-Servaas, 36.
Folon, 50.
Volquini, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Vooren, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Forfinnus, bisschop Hammarensis, 126.
Foro, Adam, Michael de, zie: Adam, Michael.
Foro lignorum, Johannes, Petrus de, zie: Johannes, Petrus.
Forum Julii, 77.
Vos, Henricus, zie: Henricus.
Vouren, Henricus gezegd de, zie: Henricus.
Frabart, Johannes, zie: Johannes.
Fraiture, 101.
Frambach van Caldenbergh, schepen van Vleytingen, 384.

Frambagh Caldenbergh, schout van Berg, 375.
Vranck Cornken, 354.
Vranke van den Rode Scilde, schepen van Maastricht, 140.
Frankfort, *Franchenofort, Frankenfurt, Francfordia,* 18, 62, 64, 73, 358, 359.
Franciscus, bisschop van Perugia, 169.
Franciscus de Dyvelich, man van wapenen, 203.
Franciscus Lamberti, investitus van St.-Nicolaas te Maastricht, 255, plebaan dier Kerk, 271, 272.
Franco, 34.
Franco, kanunnik van St.-Servaas, 33, 34, 54, 55, 59, 60, 72; — cantor van St.-Servaas, 34, 36; — custos van St.-Servaas, 134.
Franco, van de *familia* van St.-Servaas, 41, 45.
Franco, *ministerialis* van St.-Servaas, 35.
Franco de Colonia, kanunnik van St.-Servaas, 72.
Franco de Lata platea, 88.
Franco Pomereus, 47.
Franco de sancto Petro, 72.
Franco de Wackezele, 54.
Frankrijk, 141.
Francus Antarius, 22.
Vrecken, V. V. van der, zie: V. V.
Fredericus, aartsbisschop van Keulen, 34, 35, 296.
Fredericus, *camerarius* van St.-Servaas, 46.
Fredericus, hertog, 28.
Fredericus, hertog van Swaben, 41, 42.
Fredericus de Riferscheyd, 81.
Fredericus de Sarwerden, schepen van Andernach, 296.
Fredericus Spirinx, 396.
Fredericus, zoon van Symon gezegd de Burgedor, 217, 218.
Frederik, roomsch koning, 60—62, 64.
Frederik II, keizer, 3, 32, 60, 65, 67—69, 71, 76, 77, 79, 80, 83, 84, 115, 118, 119, 122, 129, 209, 214, 235, 358, 393.
Frederik IV, keizer, 257—259, 396.
Frederik Barbarossa, 43, 45, 48—52.
Frederik Hendrik, graaf van Oranje, 4.
Frederik, graaf van Meurs en Saarwerden, 356.
Frepont, Jacob van, zie Jacob.
Freeren, *Freres,* 50.
Freris, Nicholaus de, zie: Nicholaus.
Vrerix, Petrus, zie: Petrus.
Freta, Robertus de, zie: Robertus.
Friconto, bisschop van, 307.
Friderich te Meurs, graaf van Saarwerden, 315.
Fridericus, aartsbisschop van Mainz, 23.
Fridericus, bisschop van Spiers, 122, 123.
Fridericus, kanunnik van St.-Servaas, 54.
Fridericus, diaken, 22.
Vrient (Vrients), Nicolaas, zie: Nicolaas.
Vriese, Henricus, zie: Henricus.
Fryheit de Scheeren, Johannes de, zie: Johannes.
Vrilic, Henric, zie: Henric.
Vrishem, Gerlacus de, zie: Gerlacus.
Vroenendael, *Vronendael* onder Sihen, 160.
Vucht, Hen van, zie: Hen.
Vueren, ter, 253.
Vueren, Gilis van, zie: Gilis.
Fulquinus, *burgensis,* 34.
Vurstenberg, Heinricus de, zie: Heinricus.

G.

G., proost van St.-Servaas, 130, 131.
G., aartsbisschop van Salzburg, 77.

G., proost van Heinsberg, 71.
G., dux Hierosolimitanus, 31.
G. de Hohenloe, 77.
G. de Hurne, 52.
G. de Tilia, 54.
Gavere (Gavre), Arnold, Wilhelmus de, zie: Arnold, Wilhelmus.
Gairke (Geirke), zoon van Gerart van Havert, 286, 287.
Galeardus Spoletanus, pauselijk nuntius, 261.
Galopia, Hermannus de, zie: Hermannus.
Gandavo, Gerwinus, Johannes, Petrus de, zie: Gerwinus, Johannes, Petrus.
Garsendonius, bisschop van Mantua, proost van St.-Servaas, 43, 49, 51.
Garsilius, deken van het Munster te Aken, 104.
Garsilius, *sacerdos* van het Begijnhof de Nieuwenhof te Maastricht, 111.
Garsilius de Aquis, kanunnik van St.-Servaas, 124.
Gaspar, Johannes de, zie: Johannes.
Geeret Clut, 376.
Geert van Schonveren, gezworen van Maastricht, 397.
Geverhardus de Berna, auditor van het Hof te Rome, 244.
Gerhardus, kanunnik van St.-Servaas, 44, 48; — cantor, 50, 51.
Gerhardus, bisschop van Brandenburg, 126.
Geilenkirchen, Bertha van, zie Bertha.
Gelck, Giselbertus van, zie: Giselbertus.
Gelke, Gerardus de, zie: Gerardus.
Gelder, Gerard III, Otto, Renard van, zie: Gerard, Otto, Renard.
Geldulphus, *ministerialis* van St.-Servaas, 44.
Geldulphus, zoon van Godefridus, 50.
Gelen, Anthonius de, zie: Anthonius.
Gelfridus, diaken, 24.
Gelis van Hennesdale, schepen van Coninxheim, 382.
Gellick, *Gelke*, 374.
Gellick, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Gelre, graaf van, 187.
Gelrea, Henricus de, zie: Henricus.
Gelria, Bertholdus de, zie: Bertholdus.
Gemblaco, Nicholaus de, zie: Nicholaus.
Gembloux, 263.
Gemert, Gybekinus de, zie: Gybekinus.
Geminianus (Germinianus) de Prato, 305.
Geminoponte, Henricus, graaf de, zie: Henricus.
Genappe, 31.
Gentis Vastaertssoon, schepen van Vleytingen, 231.
Gerard(t) (Geurt) Clut, schepen van Maastricht, 354, 360, 369.
Gerard van den Virnenholte, deken van St. Jan Evangelist te Luik, 370.
Gerard(us), graaf van Gelre, 34, 68.
Gerard III, graaf van Gelder en Zutphen, 90.
Gerard, graaf van Gulik, 154.
Gerard, heer van Horn, 148, 152, 168.
Gerard, graaf van Wassenberg, 30, 67.
Gerardus, 17.
Gerardus (Gherhardus), proost van St.-Servaas, 43, 45, 46, 132.
Gerardus, deken van St.-Servaas, 45.
Gerardus, cantor van St.-Servaas, 70, 72, 74, 75, 78, 89.
Gerardus, camerarius van St.-Servaas, 60.
Gerardus, kanunnik van St.-Servaas, 56, 59, 60, 63, 91, 152.

Gerardus, proost van O. L. Vrouw, 100.
Gerardus, deken van O. L. Vrouw, 101.
Gerardus, bisschop Blandeburgensis, 69.
Gerardus, priester, 22.
Gerardus, voogd, 52.
Gerardus, schout, 60.
Gerardus, graaf, 49.
Gerardus, graaf van Loon, 49.
Gerardus, zoon van Henricus Grael, 117.
Gerardus de Bene, proost van Arnhem, 244.
Gerardus van den Berg, 228.
Gerardus de Blisia, kanunnik van St.-Servaas, 60.
Gerardus de Boeckolken, 125.
Gerardus Bonefant, lid, meester der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 179, 188, 195.
Gerardus van den Bussche, clericus, 312.
Gerardus de Cadiers, priester, 139.
Gerardus, graaf de Dieze, 81.
Gerardus de Diste, 56.
Gerardus de Duobus Montibus, 186.
Gerardus van Eyck, rentmeester van het land van Horn, 399.
Gerardus Flerus, kanunnik van St. Servaas, 168.
Gerardus de Vlodorp, *thesaurarius* van St.-Servaas, 234.
Gerardus de Geylcke, *matricularius* van St.-Janskerk te Maastricht, 252, 256.
Gerardus de Gelke, priester, 267.
Gerardus de Ghelke, clericus, 268.
Gerardus de Honstad, 36.
Gerardus Johannis de Dyssten, openbaar notaris, 180.
Gerardus Jurmt, 246.
Gerardus de Ja Marck, 100.
Gerardus de Montenaken (Monthenaken), kanunnik van St.-Servaas, 221, 267.
Gerardus de Montenaken, schepen van Maastricht, 124.
Gerardus de Novo Opere, kapelaan van St.-Servaas, 145.
Gerardus de Overmunt, clericus, 267.
Gerardus de Ostaden, 35.
Gerardus de Palatio, 139.
Gerardus de Polslouwer, deken van het kapittel van den H. Petrus te Luik, 340.
Gerardus Poitevin, kanunnik van St.-Servaas, 60.
Gerardus de Redekem (Redekeym), cantor en vice-deken van St.-Servaas, 237, 267, 282.
Gerardus de Rennenberg, *eleemosynarius* van St.-Servaas, 51.
Gerardus gezegd Roet, 152.
Gerardus de Rolingen, choralis van St. Servaas, 152.
Gerardus de Satia, 56.
Gerardus de Schoonhoven, 205; — (Scoenhouwen), deken van St.-Servaas, 171, 172.
Gerardus de Schonowen, kanunnik van St.-Servaas, 151, 159.
Gerardus gezegd Scillikinc de Borken, notaris, 190.
Gerardus de Weert, 317.
Gerardus de Werdina, 304.
Gerardus de Wesemale, ridder, 156.
Gerart van Gronsselt, kanunnik van St.-Servaas, 397.
Gerart van Havert, 277, 278, 287.
Gerart Hameker, gezworen van Maastricht, 397.
Gerart van der Moer, 406.
Gerberga, dochter van koning Hendrik I, 22, 23.
Gerkinus inder Adenbach, 192, 193.
Gerdinghen, Johannes, zie: Johannes.
Gervasius, magister van St.-Cunibertus, 51.
Gervasius Kenzwilre, 42.

Gerhardus de Colonia, voogd van Siegburg, 53.
Gerlach, proost van Hersfeldt, 38.
Gerlachus, kanunnik van St.-Servaas, 48, 51, 54.
Gerlacus, abt van Siegburg, 53.
Gerlacus de Budingen, 73.
Gerlacus, graaf de Veltenche, 81.
Gerlacus de Vrishem (Vryshem), kanunnik van St.-Servaas, 151, 159, 171, 172.
Gero, van de *familia* van St. Servaas, 31.
Gerolphus, 17.
Gerolfus, graaf, 21.
Geroldus, priester, 22.
Gerolphus, kanselier des keizers.
Geroncks, Rutger, zie: Rutger.
Gerrit van Bergen, meester van den H. Geest te Maastricht, 370.
Gertrudis, echtgenoote van Abele, 194.
Gertrudis, echtgenoote van Conrad II, roomsch koning, 40.
Gertrudis, echtgenoote van Theodoricus Duncber, 177.
Gertrudis, weduwe van Henricus de Yseren, schepen van Maastricht, 184.
Gertrudis, gravin de Doesburg, 43.
Gerulphus, proost, 17.
Gerwinus, kanunnik van St.-Servaas, 207.
Gerwinus de Gandavo, kanunnik van St.-Servaas, 152, 159.
Gestinghen, 46.
Geurt van Warwellis, schepen van Maastricht, 360.
Ghelke, Gherardus de, zie: Gherardus.
Gherardus de Ghelke, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Gherart Clut, schepen van den Vroenhof, 323.
Gherart van den Meye, schepen van Maastricht, 140.
Ghereyders, Amandus, zie: Amandus.
Gherit Cantel, schepen van Stein, 400.
Gherit Smyt, schepen van Stein, 400.
Gherit (Gerardus) Taubens, 320 323.
Ghysbrecht van Over de Vecht, kanunnik van Luik, 356.
Gybekinus de Gemert, 128.
Gyelis van Hennesdaele, schepen van Coninxheim, 361.
Gielis van Montenaken, schepen van Vleytingen, 231.
Gielis van der Sargien, schout van Heer, 387.
Gilibertus, kanunnik van St.-Servaas, 58.
Gilis van Vueren, meester van het brouwersgild te Maastricht, 370, 371.
Gimmenich, Johannes van, zie: Johannes.
Ginnilo, 24.
Gisbertus (Giselbertus) de Bunde, roededrager van St.-Servaas, 255, 262.
Gysbrecht (Giselbertus) Bollen, 320, 332.
Gysbrecht van Eel, deken van O. L. Vrouw te Tongeren, 360.
Gysekinus de Duobus Montibus, socius choralis van St.-Servaas, 191.
Giselbertus, kanunnik van St.-Servaas, 53, 54, 56, 57, 59.
Gyselbertus, rector van het hospitaal van St.-Servaas, 134.
Giselbertus, broeder van Arnulphus, 34.
Giselbertus, broeder van den diaken Hezelo, 50.
Giselbertus, hertog van Lotharingen, 4, 21—23.
Gyselbertus de Caudenbergh, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 178.
Giselbertus, graaf de Duras, 34.
Giselbertus de Fletingis, 72.

Giselbertus de Gronsveld (de Grunsele), 37.
Giselbertus de Guetsghoven, kanunnik van St.-Servaas, 260.
Giselbertus van der Hoven, schepen van Diepenbeek, 189.
Giselbertus de Hugardis, kanunnik van St.-Servaas, 55.
Giselbertus, graaf van Loon, 26.
Giselbertus Merans de Wellen, clericus van het diocees Trier, 352.
Giselbertus Petri de Ellich, 323.
Giselbertus de Sancto Petro, hospitalarius van St.-Servaas, 204.
Gyselbertus Spult, 379.
Giselbertus Tonis, 323.
Giselbertus Walteri, schepen van Sluysen, 264, 265.
Giselbrecht Engeren, 274.
Giselbrecht van Gelck, 308.
Gisilbartus, 22.
Gislebertus, van de *familia* van St.-Servaas, 50.
Gislenus de Sarto, deken van den H. Dionysius te Luik, 333.
Giso de Hospitali, 152.
Glymes, Arnoldus, Johannes de, zie: Arnoldus, Johannes.
Glopia, Hermannus, zie: Hermannus.
Gobbe, Hermannus, zie: Hermannus.
Gobelinus Hardvuyst, 290.
Gobelinus de Heymersheym, 204.
Gobelinus Menten, kapelaan van St.-Servaas, 245, 282.
Gobelinus de Perschil, 204.
Gocewinus de Haren, 72.
Goch, Johannes de, zie: Johannes.
Godart (Godefridus) van den Bongart (de Pomerio, van den Boungarten), deken van Aken, 267, 284—286.
Godart van Baerloe, 295, 296.
Godart van Vloedorp, deken van Aken, 300.
Godart Marbas, schepen van Stein, 400.
Godeboldus, bisschop van Utrecht, 301.
Godevert Flormanssone, schepen van Maastricht, 140.
Godevert van Lichtenborg, ridder, schout van den bisschop van Luik te Maastricht, 140.
Godefridus, 22, 33, 34, 44, 72.
Godefridus junior, 88.
Godefridus, deken van St.-Servaas, 91, 96, 99, 106; — aartsdiaken van Famenne, 101.
Godefridus, scholaster van St.-Servaas, 70, 72, 89.
Godefridus, kanunnik van St.-Servaas, 48, 51, 53, 72, 93.
Godefridus, van de *familia* van St.-Servaas, 31, 41, 86.
Godefridus, *ministerialis* van St.-Servaas, 35, 39.
Godefridus, proost der kerk van de Apostelen te Keulen, 75.
Godefridus, proost van Xanten, 76.
Godefridus, ministerialis beati Wigberti, 38.
Godefridus, investitus van St.-Mathias te Maastricht, 179, 180.
Godefridus, investitus van Dilsen, 162.
Godefridus, hertog van Leuven, 41.
Godefridus, graaf, 22.
Godefridus, broeder van Engramus, 34.
Godefridus, zoon van Flormannus, schepen van Maastricht, 124, 125.
Godefridus, echtgenoot van Hadewidis, 50.
Godefridus Albus, 47.
Godefridus de Alvetre, 52.
Godefridus de Andernacho (Andernaco), kanunnik van St.-Servaas, 151, 155, 158.
Godefridus de Bilrevelt, man van wapenen, 246.
Godefridus de Bilsen, kanunnik van St.-Servaas, 78.
Godedrifus Byn, 303.

Godefridus Bothorn, kanunnik van St.-Servaas, 310.
Godefridus Bussel, ridder, 279.
Godefridus de Campo, deken van het landdekenaat Woensel, 292.
Godefridus gezegd Caseus, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 178.
Godefridus gezegd Kenterken, 152.
Godefridus Christiani, 271.
Godefridus de Cuch, 41.
Godefridus de Curia, 53.
Godefridus Digkbier, clericus, 305.
Godefridus de Duys, kanunnik van St.-Servaas, 168.
Godefridus de Duobus Montibus, 175.
Godefridus gezegd Felix, 269, 272.
Godefridus gezegd Felix, kapelaan van O. L. Vrouw, 256.
Godefridus de Vinea, schepen van Maastricht, 256.
Godefridus de Vlimen, kanunnik van O. L. Vrouw, 339, 388, 389.
Godefridus de Vlodorp, 307.
Godefridus gezegd Foelix, *socius choralis* van St.-Servaas, 191.
Godefridus de Hompesch, (Humpesch, Hompus), proost van St.-Servaas, 219, 221, 224, 228.
Godefridus de Leve, 256.
Godefridus de Lichtenborg, 136.
Godefridus de Machlinis (Maglis), van de *familia* van St.-Servaas, 41, 50.
Godefridus Merken, laat der thesauraria van St.-Servaas, 177.
Godefridus de Molendino, kanunnik van St.-Servaas, 124, 125.
Godefridus de Mompalir, bewaarder der Relieken van St.-Servaas, 142, 143, 165.
Godefridus de Molre, gardiaan der Franciscanen te Maastricht, 182.
Godefridus de Montenaken, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 377, 378.
Godefridus, graaf van Namen, 41.
Godefridus de Nideken, ridder, 152.
Godefridus Ose, schepen van Maastricht, 124, 125.
Godefridus de Pomerio, zie: Godart van den Bongart.
Godefridus Prenten, dominicaan te Maastricht, 255.
Godefridus Puls, van de *familia* van St.-Servaas, 45.
Godefridus Scat, notaris, 374.
Godefridus de Scoten, 56.
Godefridus de Spauden, 405.
Godefridus Thus, 337.
Godefridus de Wertha, 148, 152.
Godenulus de Elderen, ridder, 96.
Godenulus de Elderen (de Eldris), burgemeester van Maastricht, 336.
Goderamnus, voogd der abdij van St.-Servaas, 24.
Godert der wenne van Caudenberch, schepen van Vleytingen, 231.
Godescalcus, aartsdiaken, 29.
Godescalcus, proost van St.-Servaas, 11, 30.
Godescalcus, kanunnik van St.-Servaas, 63.
Godeschalcus, scholaster van St.-Servaas, 72.
Godfried, markgraaf, 28.
Godfried van Bouillon, 31, 86.
Godfried met den baard, 51.
Godfried, hertog van Lotharingen, 26.
Godicoven, *Kodichoven,* 118.
Goert Thoreel, 370.
Goeswinus, *Janitor* van den bisschop van Luik, 255.
Goeswinus de Betouwen, 283.
Goeswinus gezegd van den Campe, 255.
Golstein (Golsteyn), Rutgerus, Willem, zie: Rutgerus, Willem.
Gooswijn van St. Joris, 258.
Gorechem, 374.
Gozelo, hertog van Lotharingen, 26.
Gozelo de Monte Acuto, 26.

Gosmarus, 33.
Gozolt, kapelaan der abdij van Hersfeldt, 38.
Gozpoldus, aartsdiaken, 24.
Goswin ante portam cerdonum, 252.
Gosuinus de Mayo (Goswin van den Meye), schepen van Maastricht, 140, 152.
Gosuinus de Erpze, 54.
Goswinus, kanunnik van St.-Servaas, 91.
Goswinus nobilis de Borne, 96.
Goswinus de Falcomonte, 39.
Goswinus de Linden, 366.
Goulem, Peter van, zie: Peter.
Gracht, Hubertus van der, zie: Hubertus.
Grael, Henricus, zie: Henricus.
Grave, Paulus gezegd, zie: Paulus.
Grafen, 322.
Graven, Raes van, zie: Raes.
Gravenhage, 's-, 12, 13.
Grasen, 316.
Grathem, 33.
Gregorii, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Gregorius IX, paus, 80, 84, 88, 116, 254, 257, 395.
Gregorius, bisschop van Feltre, 169.
Gregorius van Tours, 2.
Greta de Preschil, 203.
Greta van Wadenheim, 193.
Greuselt, Margareta, zie: Margareta.
Grimby, 136.
Grindale, Walterus gezegd, zie: Walterus.
Griniart (Gryniart), schepen van Maastricht, 124; — (Greniart), Henricus, Lambertus, zie: Henricus, Lambertus.
Grisegrubbe, Alard de, zie: Alard.
Groenendonck, Wouters van, zie: Wouters.
Groesbeke (Grousbeke, Greusbeke), Johannes, Wilhelmus de, zie: Johannes, Wilhelmus.
Groeselt, Levaldus, zie: Levaldus.
Groy, Jacobus, zie: Jacobus.
Groman, Henricus, zie: Henricus.
Gronsselt, Gerart, Henric, zie: Gerart, Henric.
Gronsselt, Jan van, zie: Jan.
Gronsveld, 234.
Gronsveld, Giselbertus, zie: Giselbertus.
Groot, Henrich die, zie: Henrich.
Grootloon, *Groetloen*, 4, 298, 332, 343, 390, 399.
Grotenroye, Jan, zie: Jan.
Grousselt, Henricus, Joan van, zie: Henricus, Joan.
Gruel, Arnoldus, zie: Arnoldus de Duobus Montibus.
Gruytrode, *Roda*, 31.
Grunenbach, Marquardus de, zie: Marquardus.
Gruters, Willem, zie: Willem.
Grutersse, Margareta die, zie: Margareta.
Guda van Rennenberg, abdis van Thorn, 146.
Guede, bisschop Papiensis, 126.
Gudegoven, vrouwe van, 265, 266; — Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Gudula de Busco, 405.
Guesel, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Guethem, Johannes, zie: Johannes.
Guetsghoeven, Giselbertus de, zie: Giselbertus.
Gui de Dampierre, 141.
Guido de Castrovillano, kanunnik van St.-Servaas, 152.
Guilhelmus de Regis, lid van den Raad van Brabant, 315.
Guilielmus, aartsbisschop van Antivari, 169.
Guilielmus de Duren, proost van St. Andreas te Keulen, 219.
Guilielmus Mostaart, kapelaan van Thorn, 204.
Guilielmus de Oys, kanunnik van St.-Servaas, 151, 182.
Guilielmus Pluegmakers, deken van St.-Servaas, 10.

Guillehelmus, prior van Siegburg, 53.
Guillelmus, bisschop van Castel, 169.
Guillelmus, bisschop Sagomensis, 169.
Gule, 225.
Gulick, Gerard, Willem V van, zie: Gerard, Willem.
Gulpen, 279.
Guls, *Gulse, Golse,* 22, 37, 40, 52, 54, 59, 103—105, 119, 167, 175, 177, 196, 203, 204, 209, 214, 217, 218, 237, 276, 291, 296, 297, 361.
Gulse, Everhold van, zie: Everhold.
Gunzelinus, 77.
Guntherus, cantor van St.-Servaas, 48.
Guthem, de, 54.

H.

H., bisschop van Luik, 31.
H., bisschop van Worms, 77.
H., abt van Kloosterade, 68.
H., hertog van Karinthië, 77.
H. de Wassenberg, 53.
H., graaf van Hortemberc, 77.
Haack, Johannes, zie: Johannes.
Hadewidis, zuster van den diaken Hezelo, 50.
Hadewigis, moeder van Joannes en Willelmus Fraibart, 184.
Haenen, Remeys, Stas, zie: Remyes, Stas.
Haet, Hermannus, zie: Hermannus.
Haezen, Moes, zie: Moes.
Havert, Dederic, Gerart, Theodricus, Winandus de (van), zie: Dederic, Gerart, Theodricus, Winandus.
Hage, Lenart ingen, zie: Lenart.
Hagen, Herman, zie: Herman.
Hagenouwe, 84, 118.
Haynonie, Johannes, zie: Johannes.
Haisbergh, Johannes de, zie: Johannes.
Halen, Johannes, Macharius de, zie: Johannes, Macharius.
Hamale, heer tot Elderen, Willem van, zie: Willem.
Hameker, Gerart, zie: Gerart.
Hamele (Hamelle, Hamella), Daniël de, zie: Daniël.
Hamont, 124, 137, 154, 156, 186.
Hane, Arnold gezegd, zie: Arnold.
Haneron, Anthonis, zie: Anthonis.
Hanonie, Johannes, zie: Johannes.
Hans van Herle, meester van het brouwersgild te Maastricht, 370, 371.
Happart, Adolph, zie: Adolph.
Happart de Wyc, Henricus, Johannes, zie: Henricus, Johannes.
Harborch, Renerus de, zie: Renerus.
Harburg, 51.
Hardeck, Burchardus de, zie: Burchardus.
Hardvuyst, Gobelinus, zie: Gobelinus.
Hardinne, graafschap, 24.
Haren, Adam, Eustachius, Gocewinus, Johannes, Ogerus de, zie: Adam, Eustachius, Gocewinus, Johannes, Ogerus.
Hariger, abt van Lobbes, 2.
Harlem, Johan van, zie: Johan.
Harsele, 39.
Hartmannus, Johannes, zie: Johannus.
Haspert, 85.
Hasselt, 13.
Heberstain, Henricus, zie: Henricus.
Hekeler, Jacob van, zie: Jacob.
Heencken, Arnolt, zie: Arnolt.
Heerken(s), Johannes, zie: Johannes.
Heerderen, Daengel van, zie: Daengel.
Heer, *Here, Hyere,* 4, 72, 124, 130, 133, 134, 152, 162, 219, 235, 246,

278, 313, 314, 343, 359, 370, 387, 398, 402.
Heer, — schepenen, zie: Gosuinus. de Mayo.
Heer, Nicolaus, Petrus, Renerus de, zie: Nicolaus, Petrus, Renerus,
Heere, Henricus de, zie: Henricus.
Hees, *Hese, Heze, Heeze,* 4, 28, 29, 40, 46, 49, 71, 231, 235, 283, 293, 320, 323, 329, 332, 343, 359, 384, 390, 394.
Heeze, Herman, Johan, Willem van, zie: Herman, Johan, Willem.
Heverle, 322.
Heggen, Johannes van der, zie: Johannes.
Hey, Jacobus, zie: Jacobus.
Heidelberg, 296.
Heyda, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
H. Amandus, abdij, 37.
H. Benedictus, 4, 37.
H. Monulphus, 2.
H. Servatius, 2, 3.
Heylwigis, zuster van den cantor van O. L. Vrouw, 102.
Heilwigis, weduwe van Wilhelmus, graaf van Meghen, 224.
Heymersheym, Gobelinus de, zie: Gobelinus.
Heynen, 204.
Heyno, zoon van Wyze, 193.
Heyno gezegd Vyss, 193.
Heyno van Rutke, 194.
Heynrick van Here, rijproost van St.-Servaas, 387.
Heynrick Hoeffackers, schepen van Coninxheim, 361.
Heynrick van Luyten, schepen van Coninxheim, 361.
Heynrich Clocker der eyrben, 284.
Heynrich Noutz van der Hyeert schepen van Coninxheim, 361.
Heinricus, bisschop van Luik, 30.
Heinricus, kanunnik van St.-Servaas, 41, 54; — cantor van St.-Servaas, 37; — scolarum magister van St.-Servaas, 48, 50; — camerarius van St.-Servaas, 53.
Heinricus, kanunnik van St.-Petrus te Trier, 58.
Heinrich, sacerdos de sancto Vincentio, 58.
Heinricus, broeder van keizer Otto I, 23.
Heinricus burgensis, 34.
Heinricus, nepos van Nazo, 53.
Heinricus, magister der abdij Publémont, 49.
Heinricus de Bisela, 48.
Heynricus de Kenzwilre, kanunnik van St.-Servaas, 51.
Heinricus de Colonia, 48.
Heinricus de Dichse, 40.
Heinricus de Vurstenberg, 122.
Heinricus dictus Rex, 60.
Heinricus de Smalmecki, 57.
Heinricus de Walpure, dapifer, 57.
Heynsberch, Jan van, zie: Jan.
Heinsberch, Renerus, dapifer de, zie: Renerus.
Heinsberg, heer van, 286.
Heinsberg, Margareta, Theodericus van, zie: Margareta, Theodericus.
Heldendorp, Johannes de, zie: Johannes.
Helyas, 44.
Helyas van de *familia* van St.-Servaas, 45, 50.
Helmerinus, priester, 22.
Helmond, 55.
Helmont, Hubertus de, zie: Hubertus.
Helfenstein, Henricus de, zie: Henricus.
Hen van Vucht, 320, 323.
Hendrik I, de Vogelaar, koning, 27.
Hendrik II, keizer, 22, 27.
Hendrik IV, keizer, 4, 28—31, 35, 75, 80, 115, 116, 121, 122.
Hendrik V, keizer, 34, 55, 56, 60, 61, 69, 70, 108—110, 131, 407.
Hendrik VII, roomsch koning, 64,

68, 71, 72, 74—77, 81, 118, 155, 159, 235, 358, 398.
Hendrik I, hertog van Brabant, 60.
Hendrik II, hertog van Brabant, 159.
Hendrik, hertog van Lotharingen, 56.
Hendrik III, hertog van Limburg, 53, 67.
Hendrik II, graaf van Virnenburg, aartsbisschop van Keulen, 154.
Hendrik III van Gelder, bisschop van Luik, 96, 102, 108, 110.
Hendrick van Boedingen (Bodingen), schatmeester van O. L. Vrouw, 370, 402.
Hendrick Bovier, schepen van Maastricht, 303, 312, 360.
Hendric Pytersheim (Petersheim), van, 151.
Hennesdaele, Gilis van, zie: Gilis.
Hennis de Rupe, Johannes, zie: Johannes.
Henreyk, zoon van Henreyk, graaf te Swalmen, 285.
Henric Bolkars, 231.
Henric de Boxtel (Bucstelle), heer van Oyen, 190.
Henric Buttens, 320, 322.
Henric Dassen, schepen van Steyn, 400.
Henric Vrilic, schepen van Steyn, 400.
Henric, heer tot Gronselt, 277.
Henrick van Grousselt, 239.
Henric van Lichtenborg, ridder, schepen van Maastricht, 140, 152.
Henric van Ludick, zie: Henricus van Luytgen.
Henric van Luenen, kanunnik van St.-Servaas, 376.
Henric Magnus, 322. 395.
Henric van Meldert, pastoor te Sepperen, 293.
Henric van der Molen, burgemeester van Maastricht, 140.
Henric van Odenbroeck, paymeester van Maastricht, 376.
Henric van Welkenhuysen, 356.
Henrick van Boeck, 295.
Henrick van Caldenberch, schepen van Coninxheim, 361.
Henrick van Put, knaap van wapenen, 281.
Henrich die Groot, 258.
Henrich Hoeffackers, schepen van Coninxheim, 382.
Henrick Nouts, schepen van Coninxheim, 382.
Henrick van Oertbrueck, 398.
Henrick Tharys, meester van het brouwersgild te Maastricht, 370, 271.
Henrich Wouters, 380.
Henricus, 31, 44, 68, 72.
Henricus, aartsbisschop van Keulen, 81.
Henricus, bisschop van Luik, 42, 43, 65, 169.
Henricus, bisschop Saxenatis, 126.
Henricus, bisschop van Worms, 73.
Henricus, deken van St.-Servaas, 60, 61, 63, 67, 70, 72, 86—89, 91; — cantor van St.-Servaas, 38, 39, 60; — camerarius van St.-Servaas 44, 45, 91; — cellerarius, 51; — kanunnik, 34, 36, 78; — rector der scholen, 134, 158; — van de *familia* van St.-Servaas, 37.
Henricus, deken van O. L. Vrouw 134; — scholaster van O. L. Vrouw, 70.
Henricus, deken van Utrecht, 85.
Henricus, abt van Hersfeldt, 87.
Henricus, proost der kerk van de Apostelen te Keulen, 91, 111.
Henricus, camerarius de Rabensburch, 81.
Henricus de Aquis, kanunnik van St.-Servaas, 282.
Henricus de Bakel, kanunnik van St.-Lambert te Luik, 367.
Henricus de Berghe, 178, 187, 188.
Henricus de Binga, kanunnik van St.-Servaas, 51.

Henricus de Bochout, 55.
Henricus Bovier, kanunnik van St.-Servaas, 311.
Henricus de Boninga, 41.
Henricus Broeke, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Henricus de Bruke, 157.
Henricus de Burga, 48.
Henricus, graaf de Castris, 81.
Henricus Cauwenberch, schout van Tongeren, 379.
Henricus de Keverenberg, deken van O. L. Vrouw, 139.
Henricus Kempen, 283.
Henricus de Kenzwilre, 42, 48, 51.
Henricus de Charnoir, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Henricus de Cimiterio, 204.
Henricus van den Dale, zie: Henricus de Valle.
Henricus Dunckel de Duobus Montibus, 277.
Henricus de Duobus Montibus, 136.
Henricus gezegd Vake de Oy, schout van Megen, 225.
Henricus de Valle, 307.
Henricus de Valle, scholaster van St.-Servaas, 289, 342; — rekenmeester van St.-Servaas, 404, 405.
Henricus de Velke, dapifer van den graaf van Loon, 96.
Henricus van Verdun, bisschop van Luik, 28.
Henricus Flechel, 303—305.
Henricus Vos, schepen van Sluysen, 264.
Henricus gezegd de Vouren, 198.
Henricus Vriese, pastoor van den H. Petrus te Aken, 285.
Henricus de Gelrea, openbaar notaris, 158.
Henricus, graaf de Geminoponte 57.
Henricus Grael, 117.
Henricus Grinyart, ridder, 152.
Henricus Groman, 265, 266.
Henricus Happart de Wyc, ridder, 152.
Henricus, graaf van Heberstain, 69.
Henricus de Heer (Heere, Here), 283; — kanunnik van St.-Servaas, 390, 397, 402; — rijproost, 380, 401, 403.
Henricus, graaf de Helfenstein, 81.
Henricus, monnik van Herkenrode, 63.
Henricus de Herethals (Herenthals), scholaster van St.-Servaas, 151, 175; — lid der broederschap van kapelanen, 178.
Henricus de Houthorne, cantor van O. L. Vrouw, 142.
Henricus de Hurningh, 43.
Henricus de Yseren, schepen van Maastricht, 184, 226.
Henricus de Lavatorio, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Henricus de Lata platea, van de *familia* van St.-Servaas, 41.
Henricus de Lewenbergh, commandator der Biessen te Maastricht, 254.
Henricus de Lovanio (van Leuven), proost van St.-Servaas, 56, 58, 59; — kanunnik van St.-Servaas, 390.
Henricus de Los, kapelaan van St.-Jacob te Maastricht, 142.
Henricus van Luytgen, schepen van Coninxheim, 382, 385, 396.
Henricus Mey, vicarius van den aartsdiaken van Hespengouw, 291.
Henricus Mesken, laat der thesauraria van St.-Servaas, 177.
Henricus gezegd Milet, 139.
Henricus de Mobertinghen, 283.
Henricus dictus Moerken, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 179.
Henricus de Molendino, priester 268; — claustrarius van St.-Servaas, 274.

Henricus de Molendino, schepen van Maastricht, 155.
Henricus de Montenaken, schepen van Maastricht, 256.
Henricus Morcken, 158.
Henricus de Mosa, priester, 298; — kapelaan van St.-Servaas, 282.
Henricus Muyll, kanunnik van St.-Servaas, 390.
Henricus Mulen, 152.
Henricus gezegd Murken, kapelaan van St.-Servaas, 152.
Henricus gezegd Nordinghen, 197.
Henricus de Paffendorf, aartsdiaken van Trier, 176.
Henricus gezegd Parisius, 330.
Henricus de Pascuis clericus, 405; — chorisocius van St.-Servaas, 407.
Henricus de Pascuis gezegd de Asten, 392, 393, 395, 396, 398.
Henricus Pestergyn, 290.
Henricus de Piasentia, kanunnik van St.-Maarten te Luik, 139.
Henricus de Pytersheim (Pytershem), scholaster van St.-Servaas, 151, 154, 155.
Henricus Raescop, proost der kerk van St.-Simeon te Trier, 307.
Henricus de Rode, priester en cellerarius van Andernach, 296; — voogd der abdij van Hersfelt, 37.
Henricus van Rolingen, 285.
Henricus Rutekoy, 312.
Henricus Sack, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 362, 374, 376.
Henricus Scatt (Scatten), deken van St.-Lambert te Luik, 367, 368.
Henricus gezegd Simplex, clericus, 134.
Henricus Sleswyn, 251.
Henricus Smedekingh, notaris, 310.
Henricus Solliers, 330.
Henricus, graaf van Spanheim, 81.
Henricus Spilmaker, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Henricus Spilmaker, gezegd Gollen, notaris, 271, 272.
Henricus, graaf van Swarzpurg, 228.
Henricus, graaf de Thooindingensis, 220.
Henricus de Thuren, 203.
Henricus gezegd de Uden, 114.
Henricus de Wettere, clericus, 319.
Henricus de Wyc, kanunnik van St.-Servaas, 55.
Henricus de Wynhaven, notaris, 290.
Henricus de Wynningen, gezegd van den Spylhuse, 204.
Henricus de Wolffdale, kanunnik en magister fabrice van St.-Servaas, 170, 171.
Hensbergh, Johannes, zie: Johannes.
Heppenart, Egidius, Florentius de, zie: Egidius, Florentius.
Herbertus de Nortbeke, 405.
Herbays, Simon van, zie: Simon.
Herborch, Reynerus de, zie: Reynerus.
Herbregt van Yseren, schepen van Maastricht, 140.
Herburgis, echtgenoote van Godefridus, junior, 88.
Herkenrode, abdij, 63.
Herkenrode (Herkenrade), Bartholomeus de, zie: Bartholomeus.
Here, Henricus, Renerus, Walramus, Waltelinus de, zie: Henricus, Renerus, Walramus, Waltelinus.
Herenthals, Henricus, Joannes de, zie: Henricus, Joannes.
Heretals, Henricus de, zie: Henricus.
Heribertus (Aquensis), kanunnik van St.-Servaas, 56, 58, 63.
Heribertus de Hese, 42.
Heribertus de Rutta, 59.
Herimannus, kanunnik van den H. Petrus te Trier, 53.
Herimannus, graaf, 23.

Herimannus, palsgraaf van den Rijn, 42.
Herimannus de Cuch, 41.
Herimarus, custos, 22.
Herlaar, Theodericus, voogd van St.-Servaas, 30.
Herle, Hans, Johannes de, zie: Hans, Johannes.
Herman Abousdale (Abousdayle), 247, 248.
Herman Hagen, kanunnik van O. L. Vrouw te Tongeren, 360.
Herman van Heeze, schepen van Maastricht, 305.
Herman van Hese, 406.
Herman Loycx, 360.
Herman Proestmanssoen, 385.
Hermannus, bisschop van Würzburg, 81.
Hermannus, camerarius van St.-Servaas, 52, 124, 125, 133.
Hermannus, deken der Apostelen te Keulen, 52.
Hermannus de Bilsteyne (Bylsteyn), kanunnik van St.-Servaas, 152, 159.
Hermannus de Kelveze, 54.
Hermannus gezegd Cellifex, kapelaan van St.-Servaas, 230.
Hermannus de Colonia, gezegd de Lisenkerken, zie: Hermannus de Lisenkerken.
Hermannus gezegd Kyser, 193.
Hermannus de Essche, 203.
Hermannus de Galopia (Glopia), kanunnik van St. Servaas, 167, 169, 190, 221.
Hermannus Gobbe, 311.
Hermannus Haet, 303.
Hermannus de Hese, schepen van Maastricht, 317.
Hermannus de Lisenkerken (Lisenkarcken, Lisenkercke), camerarius van St.-Servaas, 182, 189, 223.
Hermannus de Os, ridder, 184.
Hermannus gezegd Scheffene de Eysenhoven, 194.
Hermannus de Stockhem, gezegd Pistor, notaris, 231.
Hermannus de Tongris, kanunnik van St.-Servaas, 225, 263.
Hermannus de Wincenberg, graaf, 32.
Herne, 46.
Hersfeldt, abdij, 34; — vorstendom, 37.
Herstal, 17.
Hertogenbosch, 's, 114, 117; — kapittel van St.-Jan, 352, 365; deken, 326, 351; — conventus sancti Wilhelmi de Celi porta, 117.
Hertogenrade, 's, 198, 227; — land van, 279.
Hertoghe, Jan die, zie: Jan.
Herulfus, proost, 22.
Hese, Heribertus, Hermannus, Mabilia, Winandus de, zie: Heribertus, Hermannus, Mabilia, Winandus.
Hezelo, kanunnik van St.-Servaas, 54.
Hezelo, meester van het hospitaal van St.-Servaas, 46.
Hezelo, diaken, 50.
Hespengouw, *Hasbania,* 19—21.
Hessen, 37.
Heukelum, Mathias de, zie: Mathias.
Heugem, 370.
Hyeert, Heynrich Noutz van der, zie: Heynrich.
Hildardus, 24.
Hildebrandus, 47.
Hildegerus, monnik van Siegburg, 51.
Hilderus, 47.
Hilgerus de Colonia, kanunnik van St.-Servaas, 195.
Hilla, echtgenoote van Heyno Vyss, 193.
Hilla, echtgenoote van Henricus gezegd de Vouren, 198.
Hilla, echtgenoote van Heyno Rutke, 194.

Hilla, echtgenoote van Johannes gezegd Schutse de Bacheym, 194.
Hirtz, Johan van deme, zie: Johan.
Hlodowicus, koning, 18.
Hocht, abdij, 78, 99, 100, 136.
Hoeffackers, Heynrick (Henric), zie: Heynrick.
Hoelbeke, Aegidius de, zie: Aegidius.
Hoei, 74, 82, 267.
Hoensberch, Ludovicus de, zie: Ludovicus.
Hoerne, Lambertus Liberti de, zie: Lambertus Liberti.
Hoesschen, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Hove, Wynant van den, zie: Wynant.
Hoven, Giselbertus van der, zie: Giselbertus.
Hovenere, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Hohenloe, G., zie: G.
Holdo, kanunnik van St. Servaas, 60, 63.
Hollinquarts, Corbellus gezegd, zie: Corbellus.
Honno de Sepperen, 80.
Honorius III, paus, 66, 276.
Honorius IV, paus, 129.
Honstad, Gerardus de, zie: Gerardus.
Horn, graaf van, 399; — Gerard, Willelmus, zie: Gerard, Willelmus.
Horne, Lambertus de, zie: Lambertus.
Horrenaert, Johannes, zie: Johannes.
Horst, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Hosdinne, Johannes, zie: Johannes.
Hospitali, Balduinus, Giso de, zie: Balduinus, Giso.
Hostade(n), Gerardus de, 38, 39.
Houterus de Berlo, ridder, 96.
Houthem, klooster van St.-Gerlach, 120, 121; — proost, zie: Willelmus.
Houthorne, Henricus de, zie: Henricus.
Huberti, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Hubertinghen, 229; — Conradus, zie: Conradus.
Hubertus, kanunnik van St.-Servaas, 296, 297.
Hubertus am Velt, 316.
Hubertus de Donck, thesaurarius van O. L. Vrouw, 259.
Hubertus van der Gracht, investitus van St.-Nicolaas te Maastricht, 405.
Hubertus de Helmont, clericus, 267.
Hubertus de Lydorp, kanunnik van St.-Servaas, 276, 300, 311, 318.
Huen, Reynerus, zie: Reynerus.
Hugardis, Giselbertus de, zie: Giselbertus.
Hugo, bisschop van Luik, 60, 68.
Hugo, proost van St.-Servaas, 29.
Hugo, scholaster van St.-Paul te Luik, 73.
Hugo, zoon van Gertrudis, gravin van Doesburg, 43.
Hugo van Chalons, bisschop van Luik, 137, 138.
Hugo de Pierrepont, bisschop van Luik, 73.
Hugoghen, Johannes de, zie: Johannes.
Hugnus, graaf, 22.
Huldertingen, Johannes de, zie: Johannes.
Hulst, Daem ingheen, zie: Daem.
Humbertus, kanunnik van St.-Servaas, 31.
Humpus, Godefridus, zie: Godefridus.
Hurne, G. de, zie: G.
Hurningh, Henricus de, zie: Henricus.

I, J, Y.

J., deken van St.-Lambert te Luik, 86.

Jacob van den Dycke, stads werkman van Maastricht, 397.
Jacob Drogen, 394.
Jacob Hekeler, schepen van Heer, 387.
Jacob van Frepont, 239.
Jacob(us) Lombarder (Lombardus), 125, 133.
Jacobus Bont, deken van St.-Gummarus te Lier, 353.
Jacobus gezegd Brunesteyn, schepen van Andernach, 296.
Jacobus de Buell, 405.
Jacobus metten Clotten, kanunnik van O. L. Vrouw, 389.
Jacobus Groy, kanunnik van St Lambert te Luik, 282.
Jacobus Hey, 271.
Jacobus Judei, clericus, 269.
Jacobus de Leute, ridder, 160, 161.
Jacobus Lupi, deken van St.-Paulus te Luik, kanunnik van St.-Servaas, 267.
Jacobus de Maguncia, camerarius van St.-Servaas, 151.
Jacobus gezegd Raef, schepen van Diepenbeek, 189.
Jacobus gezegd Rode, pastoor te Eyche, 297.
Jacobus de Rupe, kanunnik van St.-Servaas, 137, 151, 159.
Jacobus de Sancto Andrea, meester der Antonieten te Maastricht, 247.
Jacobus Schaefdriesch (Scaefdries, Scavedries, Schabedrys), kanunnik van St.-Servaas, 207, 208, 216, 221.
Jacobus Sluysman (Sluesman), kapelaan van St.-Servaas, 310; lid der broederschap van kapelanen, 374, 376, 378; meester dier broederschap, 317, 318, 362.
Jacobus de Stadiis, 132.
Jacobus de Stadis, camerarius van St.-Servaas, 158.
Jacobus Zurra, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Jamesguls, Egidius, zie: Egidius.
Jan, hertog van Brabant, 154, 178, 183.
Jan I, hertog van Brabant, 127, 128, 132, 139, 147, 322.
Jan II, hertog van Brabant, 162, 208, 293.
Jan III, hertog van Brabant, 202, 205, 207.
Jan IV, hertog van Brabant, 315.
Jan van Abousdayle, 248.
Jan ten Baert, 397.
Jan van Beieren, bisschop van Luik, 293, 294.
Jan van den Bongart, 325, 326.
Jan Bont, aartsdiaken van Famenne, 156.
Jan Borneke, schepen van Maastricht, 140.
Jan Broeder, 320.
Jan Coen, 258.
Jan I van Kuyc, 154.
Jan Draecken (Dracken), schout van Coninxheim, 360, 361.
Jan van den Veels, schepen van Vleytingen, 384.
Jan Vlesschen, 372.
Jan Voghel, schepen van Maastricht, 140.
Jan van Goch, vice-deken van St.-Servaas, 375.
Jan van Gronsselt, rijproost van St.-Servaas, 316.
Jan van Grotenroye, 406.
Jan Heerkens, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 402.
Jan van Heinsberg (Heynsberch), proost van St.-Servaas, 298; bisschop van Luik, 298, 300—302, 324, 329, 333, 353, 354, 365, 390, 391, 393, 396, 397.
Jan die Hertoghe, ridder, 322.
Jan van Lynde (de Linden), 320, 323.
Jan van Loon, heer te Heynsberg en Leeuwenberg, 298.
Jan Matheis, 295.

Jan van Montenaken, schepen van Berg, 375.
Jan van Mulken, 376; — schepen van Maastricht, 140.
Jan, graaf van Namen, 178.
Jan Offermans, schepen van Berg, 375.
Jan Penre, gezworen van Maastricht, 354.
Jan Polle, 298.
Jan Scheiffart de Merode, 230.
Jan Specht, 376.
Jan Staes van Bonet, 295.
Jan van Susghen, 258.
Jan Tsoens, 295.
Jan van Wychem, heer te Boutershem, 316.
Jan here van Wittam, drossaard van Brabant, 281; — drossaard van Valkenburg, 356.
Jan Wolf(f), 323.
Jardegnée, *Gardengeis*, 39, 74.
Yda, gravin van Bouillon, 31.
Yda, dochter van Heylwyg Oidden, 379.
Jesseram, Reinboldus, zie: Reinboldus.
Ingebrandus, 22.
Ingelheim, 26.
Innocentius II, paus, 39, 41.
Innocentius III, paus, 57.
Innocentius IV, paus, 89, 92, 94, 95, 97, 98, 331.
Innocentius VI, paus, 208, 213—215
Yno, magister van de Apostelenkerk te Keulen, 51.
Joan Doumen, schepen van Berg, 375.
Joan Dwingeland, schepen van Maastricht, 360.
Joan van Grousselt, 239.
Joan Penre, schepen van Maastricht, 360.
Joannes, aartsbisschop van Praag, pauselijk legaat, 261.
Joannes, claustrarius van St. Servaas, 158.
Joannes, zoon van Joannes Fraybart, 183, 184.
Joannes van Arckel, bisschop van Luik, 245.
Joannes Beyart de Gandavo, kanunnik van St.-Servaas, 182.
Joannes (Johan) de Basilisborn 323, 372.
Joannes Becker, lector der Franciscanen te Maastricht, 252.
Joannes gezegd Kellenere de Pietershem, kapelaan van St.-Servaas, 222.
Joannes de Corwaremme, kanunnik van St.-Jan te Luik, 182.
Joannes de Duras, 246.
Joannes de Eycke, 252.
Joannes Fraybart, kanunnik en thesaurarius van St.-Servaas, 183, 184.
Joannes de Haren, cantor van St.-Servaas, 221, 224, 236, 306, 318.
Joannes de Herenthals, kanunnik van St.-Servaas, 221.
Joannes de Lobede, notaris, 183, 184.
Joannes de Mestra, clericus, 182.
Joannes de Marka, kanunnik van St.-Jan te Luik, 182.
Joannes de Molenarken, deken van St.-Servaas, 185—187, 191.
Joannes de Montenaken, 323.
Joannes de Oost, 323.
Joannes de Sancto Spiritu, 158.
Joannes (Johannes) de Schoenouwen (Sconouwen), kanunnik van St.-Servaas, 221, 230, 247, 254.
Joannes de Sleyden, 220.
Joannes de Wambeke, kanunnik van St.-Servaas, 221.
Joannes de Woude, heer van Walheim, 315.
Johan van Bloemendaele, schepen van Maastricht, 305.
Johan van Boeckholt, kanunnik van St.-Servaas, 278.

Johan Bovier (Bavyer), schepen van Maastricht, 370, 387.
Johan Bolkars, schepen van Vleytingen, 231.
Johan Bollen, geheeten van Caldenberch, 320.
Johan Bossart, schepen van Vleytingen, 334.
Johan van Brede, schepen van Maastricht, 305.
Johan Karys, schepen van Overweert, 399.
Johan Coelen, schepen van Overweert, 395.
Johan Korenmaert, schepen van Vleytingen, 231.
Johan van den Creeft, schepen van Maastricht, 277.
Johan Dwingelant, 402, 403.
Johan van den Veels, schepen van Heer, 387.
Johan Gillis (Egidii), proost van St.-Lambert te Luik, 278, kanunnik van St.-Servaas, 267.
Johan van Harlem, beneficiant van O. L. Vrouwe kerk, 370.
Johan van Heeze, schepen van Maastricht, 305.
Johan van deme Hirtz (van den Hertze, de Cervo), schepen van Maastricht, 284—286.
Johan van der Lanternen, burgemeester van Maastricht, 277.
Johan van Loecken, schepen van Overweert, 399.
Johan van Loon, heer te Heynsbergh, te Myllen, te Steyn, te Lymmen enz., 401.
Johan, heer van Merode, 402.
Johan van Montenaken, schepen van Heer, 387.
Johan der Montzmeyster zo Schonvorst, 284.
Johan van Mulken, burgemeester van Maastricht, 277, 286, 287.
Johan van Ottay, 239.
Johan Penre, schepen van Maastricht, 369.
Johan Remars, schepen van Overweert, 399.
Johan van den Roedeschilden, meester der tafel van den H. Geest te Maastricht, 370.
Johan Struver van Hulsberg, 286, 287.
Johan Thoreel, 370.
Johan van Weirt, burgemeester van Maastricht, 286, 287.
Johanna, hertogin van Brabant, 215, 217, 226, 227, 252, 257, 258, 280, 281, 315, 322.
Johannes XXII, paus, 170, 175.
Johannes, bisschop van Luik, 240, 244, 246.
Johannes, bisschop Luthomussiensis, kanselier, 228.
Johannes, bisschop van Metz, 81.
Johannes, bisschop van Roskilde, 169.
Johannes, deken van St.-Servaas, 35, 36, 38, 39; — claustrarius, 142—152, 168.
Johannes, magister van het hospitaal van St.-Servaas, 146.
Johannes, investitus van St.-Janskerk te Maastricht, 179, 180.
Johannes, investitus van St.-Pieter, 142, 145.
Johannes, investitus van Stockheim, 162.
Johannes, kanunnik van St. Pieter te Trier, 53.
Johannes, deken der Apostelen te Keulen, 75.
Johannes, deken van Xanten, 76.
Johannes, scholaris van den pastoor van Zepperen, 106.
Johannes, koning van Bohemen, 178.
Johannes, heer van Megen, 114, 116, 225.
Johannes, zoon van Johannes de Fraybart, 177.
Johannes, zoon van Thomas, 193.
Johannes, zoon van Nicolaus Junioris, 265.

Johannes de Acuria, kanunnik van St.-Servaas, 138, 139.
Johannes de Aexhem, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 378.
Johannes de Anz, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Johannes van Arckel, 259.
Johannes van Arkel, bisschop van Luik, 210, 254, 262.
Johannes Arnoldi junioris gezegd quondam de Scorlamento, notaris, 260.
Johannes de Aubelen, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Johannes de Aus, 288.
Johannes de Auwiria, kanunnik van St.-Servaas, 143, 151, 168, 171.
Johannes de Barbanson gezegd de Donstienne, proost van St.-Paul te Luik, 319.
Johannes gezegd de Beke, 229.
Johannes de Beke, ondermeester der school van St.-Servaas, 175.
Johannes de Beke, choralis van St.-Servaas, 215.
Johannes gezegd Beyart (Bayart), kanunnik van St.-Servaas, 143, 151, 158, 163, 165, 206.
Johannes Byn, 303.
Johannes Blanckart, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Johannes de Bloemendale, kanunnik van O. L. Vrouw, 289.
Johannes Boerslap, clericus, 278.
Johannes Bolle, kapelaan van St.-Servaas, 283.
Johannes de Bolliche, heer van Ozeldinga, 206.
Johannes de Bride, kapelaan van St.-Servaas, 152.
Johannes de Brogel, hospitalarius van St.-Servaas, 187.
Johannes Bruwer, succentor van St.-Servaas, 374.
Johannes de Bunde (Bunne), kanunnik van St.-Servaas, 255, 268, 300; rijproost van St.-Servaas, 265.
Johannes van Bunne, 300.
Johannes Bunne, knecht van waeffenen, 300.
Johannes de Cambris (de Chambris) J. U. D., kapelaan van paus Urbanus VI, 268—270.
Johannes de Kelnere, kapelaan van St.-Servaas, 237.
Johannes Kempener (Cempener), lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374, 376, 378.
Johannes de Kerckem, kanunnik van St.-Pieter te Luik, 368.
Johannes de Cervo, schepen van Maastricht, 282, zie ook: Johan van deme Hirtz.
Johannes de Kestelt, 283.
Johannes gezegd Clery, 254.
Johannes Clotten, 323.
Johannes de Cock, kanunnik van St.-Servaas, 389.
Johannes gezegd de Coninxheim, 304.
Johannes de Constantia J.U.L., officiaal van Coblenz, 296, 297.
Johannes Corbosch, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374, 377, 378.
Johannes Corbosch, roededrager van St.-Servaas, 402, 403.
Johannes Corbosch de oude, 405.
Johannes Corenmerke, 263.
Johannes de Kuyc (Kuyck), proost van St.-Servaas, 154, 156, 164, 165.
Johannes de Curte, notaris, 366.
Johannes Decani alias de Rivo, clericus, 292.
Johannes de Derr, man van wapenen, 204.
Johannes Dobbelsteyn, kanunnik van St.-Servaas, 221; cantor dier kerk, 250.
Johannes Drake, schout van Sluyser, 264, 266.

Johannes Driessens, 405.
Johannes de Duno alias de Elsloo, notaris, 352.
Johannes Egidii, zie: Johan Gillis.
Johannes de Ellemudis, 53.
Johannes van Elst, 266.
Johannes de Endmich, armiger, 260.
Johannes de Valkenborgch, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas,178.
Johannes de Valle, lid dier broederschap, 377, 378, investitus van St.-Janskerk te Maastricht, 331, 376, 405.
Johannes Vastrardi, 283.
Johannes de Veteri Capella, 158.
Johannes Figuli, kanunnik van O. L. Vrouw te Antwerpen, 353.
Johannes Philippi, schepen van Megen, 225.
Johannes van Vlaanderen, bisschop van Luik, 129.
Johannes de Vleytingen, 249.
Johannes de Foro lignorum, kapelaan van St.-Servaas, 152.
Johannes Frabart, thesaurarius van St.-Servaas, 177.
Johannes Fraybart, 286; — kanunnik van St.-Servaas, 177.
Johannes de Fryheit de Scheeren, ridder, 297.
Johannes de Gandavo, kanunnik van St.-Servaas, 150.
Johannes de Gaspar, vicedeken van St.-Servaas, 216.
Johannes van Gerdinghen, 264.
Johannes van Gimmenich, 154.
Johannes de Glimes, kanunnik van St.-Servaas, 375.
Johannes de Goch, kanunnik van St.-Servaas, 374.
Johannes Goetkint, notaris, 339.
Johannes de Groesbeeck (Gruesbeeck, Gruesbeke), kanunnik van St.-Servaas, 309—311, 353, 389.
Johannes Guethem, lid der broederschap van kapelanen, 374.
Johannes Haack, kanunnik van St.-Servaas, 204.
Johannes Havermans, notaris, 373.
Johannes de Haisbergh, 197.
Johannes de Halen, priester, 316.
Johannes de Hanart, kapelaan van St.-Maarten te Luik, 340.
Johannes Hanonie (Haynnonie), 122, 123.
Johannes Happart de Wyc, ridder, 152.
Johannes de Haren, zie: Joannes.
Johannes Hartmannus, 379.
Johannes Heerkens, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 373, 377, 378; rentmeester dier broederschap, 362—364.
Johannes van der Heggen, 405.
Johannes van Heinsberg, zie: Jan.
Johannes Heldendorp, clericus, 308.
Johannes Hennis de Rupe, kanunnik van St.-Servaas, 196.
Johannes de Hensbergh, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 378.
Johannes gezegd de Hosdinne, 128.
Johannes de Herle, kanunnik van St.-Servaas en vice-deken, 204—206, 221.
Johannes de Horrenaert, 234.
Johannes de Hugoghen, 368.
Johannes de Huldertingen, kanunnik van O. L. Vrouw te Tongeren, 131.
Johannes van Laaffelt, clericus, 263.
Johannes Legghen, scholaster van St.-Servaas, 283.
Johannes de Ligno, officians ecclesiam de Sluisen, 265.
Johannes de Limborgh, lector der Dominicanen te Maastricht, 255.
Johannes de Lindersdorp, 297.
Johannes de Lobede, keizerlijk notaris, 177.
Johannes de Lovanio, kapelaan van St.-Servaas, 269, 282.

Johannes Logge, scholaster van St.-Servaas, 268.
Johannes Lupus, 152.
Johannes Makart, kanunnik van St.-Servaas, 311.
Johannes Magni, 274.
Johannes Magni, deken van den H. Bartholomeus te Luik, 271, 273.
Johannes Marcelii, 323.
Johannes Meem, (Memen), kanunnik van St.-Servaas, 288, 311, 317, 318; — kanunnik van O.L. Vrouw te Aken, 302.
Johannes de Mendrich, onder-pastoor van Andernach, 297.
Johannes Mercatoris, priester, beneficiant van St.-Servaas, 299.
Johannes de Mersen, kanunnik van O. L. Vrouw, 310.
Johannes de Millen, 298.
Johannes de Millen, kapelaan van St.-Servaas, 390.
Johannes de Millen, deken van het landdekenaat van St.-Truiden, 291.
Johannes de Moerken, 234.
Johannes de Molenarken (Molnarken), deken van St. Servaas, 190, 195, 198.
Johannes de Monte, kanunnik van den H. Dionysius te Luik, 299.
Johannes de Montenaken, heer van Bilrevelt, 246.
Johannes Mostart, schepen van Maastricht, 136.
Johannes, graaf van Nassau, 228.
Johannes de Novolapide (van Neuwensteyn), J.U.D., kanunnik van St.-Servaas, 290; deken, 310—312, 331, 342, 352, 353, 372, 388, 389.
Johannes van Ophem, 402; — secretaris van Maastricht, 377.
Johannes de Oxhem, notaris van het kapittel van St.-Servaas, 352, 397.
Johannes Paresis, 405.
Johannes de Pescheyl, pastoor van Guls, 176.
Johannes de Pietershem (Pyetershem), 151, 152.
Johannes de Pietershem (Pyetershem), kanunnik van St.-Servaas, 302, 311.
Johannes de Ponte, 158.
Johannes gezegd Pontman, choralis van St.-Servaas, 152.
Johannes Pot, notaris, 305.
Johannes Preutout, kanunnik van St.-Croix te Luik, 300.
Johannes Pruym, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Johannes Prume, 251.
Johannes de Puteo, kapelaan van O. L. Vrouw, 271; — rector van het hospitaal van St.-Servaas, 134.
Johannes gezegd Rex, kapelaan van St.-Servaas, 152.
Johannes de Rivo, kanunnik van den H. Petrus te Luik, 299.
Johannes de Reke, meier te Zepperen, 293.
Johannes de Rivo, notaris, 271, 272.
Johannes de Rymst, pastoor van St.-Mathias te Maastricht, 220, 223.
Johannes de Rits, graaf, 220.
Johannes de Rodenryt, bewaarder der Relieken van St.-Servaas, 318.
Johannes de Roede, 405.
Johannes Rosenboem, clericus, notaris, 304, 307.
Johannes de Ruckelingen, roededrager van St.-Pieter te Luik, 340.
Johannes de Rupe, 228.
Johannes Ruwet, 376.
Johannes Sac (de Petersem), kapelaan van St.-Servaas, 271, 282.
Johannes van der Sargien, schepen van Heer, 387.
Johannes gezegd Scat, procurator

aan het Hof van den Officiaal van Luik, 204.
Johannes Sceepken, 366.
Johannes de Schoenvorst (Scoenvoerst), proost van St.-Servaas, 230, 236, 247.
Johannes (Johan) de Schoenvorst (Schoinforst), burggraaf van Montjoie, 315, 316.
Johannes de Schoinhauwen, 280.
Johannes de Schoonouwen (Schoenhouwen, Scoenouwen), kanunnik van St.-Servaas, 205, 207, 237; scholaster, 267.
Johannes Schwanenbergh, 265.
Johannes gezegd Schutze de Bacheym, 194.
Johannes de Segeworp, 187.
Johannes Sleiswent, 267.
Johannes gezegd Snydweynt, 197
Johannes Sommer, 303.
Johannes de Spanheim, 123.
Johannes de Stadis, kanunnik van St.-Servaas, 151, 155.
Johannes gezegd Stermer de Vrodener, 265.
Johannes gezegd Stilken, 125.
Johannes de Stipdonck (Stypdonck), lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 366, 373, 374, 378, 390.
Johannes de Stralen, kanunnik van St.-Lambert te Luik, 299.
Johannes Stunke, clericus, 270.
Johannes Suevi, schepen van Maastricht, 124, 125.
Johannes Supra curiam, 193.
Johannes Tilmanni Le Loos, 323.
Johannes gezegd Tinctor, notaris, 195, 197.
Johannes de Tongerloe, *officians* der kerk van St.-Jan te Maastricht, 273, 274.
Johannes de Wachtendunc, 304.
Johannes van Wadenheym, 193.
Johannes de Wambeke, kanunnik van St.-Servaas, 250.
Johannes Want, 353.
Johannes de Weelde, 293.
Johannes de Werva, kanunnik van St. Servaas, 282, 302.
Johannes de Wesalia, investitus van St.-Janskerk te Maastricht, 251, 255, 267, 269; — rector der scholen van St.-Servaas, 215.
Johannes de Wyc, notaris, 214.
Johannes de Wyck, bewaarder der Relieken van St.-Servaas, 234.
Johannes van Wydenroidt, notaris, 327.
Johannes Wideux, kanunnik van Luik, 276.
Johannes de Witem, heer van Wittem, 323.
Johannes Wythuys, 283.
Jonathas de Millen, kapelaan van O. L. Vrouw, 366.
Jordanus, bisschop Aternensis, 169.
Jordanus, kapelaan van den Roomsch koning, 41.
Jordanus Viant, kanunnik van St.-Maarten te Luik, 244.
Isemburgh, Philippus de, zie: Philippus.
Yseren, Henricus, Herbregt van, zie: Henricus, Herbregt.
Yzerman, Anthonis, zie: Anthonis.
Italië, 301.
Iterus de Ruppe, kanunnik van St.-Servaas, 289.
Judei, Jacobus, zie: Jacobus.
Judeus, Ludovicus gezegd, zie: Ludovicus.
Juleymont, Willelmus de, zie: Willelmus.
Juliaco, Thomas, Wilhelmus de, zie: Thomas, Wilhelmus.
Junioris, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Jurmt, Gerardus, zie: Gerardus.
Jutta, echtgenoote van Lambertus de Capella, 188, 246.
Iwannus (Ywannus), villicus van Aken, 111, 112.

K. zie **C.**

L.

Laeffeld, *Laeffelt, Laefelt, Lauffelt,* 162, 231, 264, 293, 320, 323, 332, 343, 385, 390, 399.
Laeffelt, Claes van, zie: Claes.
Laer, Theodoricus de, zie: Theodoricus.
Lavatorio, Henricus de, zie: Henricus.
Lambertus, 31, 33, 47, 48.
Lamberti, Franciscus, Reynerus, Stephanus, zie: Franciscus, Reynerus, Stephanus.
Lambertus, kanunnik van St.-Servaas, 51, 54, 55, 59, 60; — *ministerialis* van St.-Servaas, 35; — van de *familia* van St.-Servaas, 31, 35, 36.
Lambertus, kapelaan, 24.
Lambertus, custos der kerk van den H. Dionysius te Luik, 73.
Lambertus, prior der abdij Publémont, 49.
Lambertus, monnik van Siegburg, 53.
Lambertus, graaf van Brussel, 28.
Lambertus, graaf van Leuven, 26.
Lambertus, castellanus van Brusthem, 63.
Lambertus, venator van den Bisschop van Luik, 241.
Lambertus van den Bosch, man van wapenen, 275.
Lambertus de Capella, 188, 246.
Lambertus gezegd Kippinc, 197.
Lambertus Cokart, kanunnik van St.-Servaas, 282.
Lambertus Dumbo, van de *familia* van St.-Servaas, 50.
Lambertus gezegd Dunckel, kapelaan van St.-Servaas, 197.
Lambertus de Duobus Montibus gezegd Grinyart, ridder, 136.
Lambertus Fabri, kanunnik van St.-Servaas, 374.
Lambertus de Vado, 54.
Lambertus de Valle sancti Petri, Cistercienser, 72.
Lambertus de Vleytingen, 125.
Lambertus Voechs, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 377, 378.
Lambertus Grinyart, ridder, 152.
Lambertus de Horne, clericus, 269.
Lambertus Liberti de Hoerne, notaris, 265.
Lambertus de Lichtenborg gezegd Grinyart, ridder, 152.
Lambertus de Montenaken (Monthenaken), 314; — kapelaan van St.-Servaas, 364, 373, 374.
Lambertus Rait J.U.B., notaris, 353.
Lambertus Sommer, 303.
Lambertus Spauden (Spauwen), kanunnik van St.-Servaas, 375, 390, 397, 402, 403.
Lambertus de Trajecto gezegd de Sancto Hylario, notaris, 133, 143, 145.
Lamboy, Dirick, Theodoricus, zie: Dirick, Theodoricus.
Lambrecht Claessoen van Eckelrode, schepen van Vleytingen, 384; — schepen van Heer, 387.
Lambrecht Coenegracht (Conengracht), 320.
Lambrecht op ten Putte, gouverneur van het brouwersgild te Maastricht, 397.
Lambrecht Roeseler, 371.
Lambrecht Roselere, gouverneur van het brouwersgild te Maastricht, 397.
Lambrecht van Udenberch, 320, 322.
Lambrecht Weerts (Werts), 320, 323.
Lambrecht van den Winckel, schepen van Overweert, 399.
Lambregt Greniart, ridder, schepen van Maastricht, 140.

Lambregt van Tuenberghen, schepen van Maastricht, 140.
Lanaeken, 32, 68, 70.
Lance, markgraaf, 79.
Lancelinus, provisor van het huis der armen van St. Antonius te Vienne, 89.
Lanklaer, 162.
Landen, Servatius, zie: Servatius.
Lansse van sint Gerlach, gouverneur van het brouwersgild te Maastricht, 397.
Lanternen, Johan van der, zie: Johan.
Lantzerne, de, 193.
Lapide, Florentius de, zie: Florentius.
Lata platea, Franco de, zie: Franco.
Lata Strata, Henricus de, zie: Henricus.
Latuic, 39.
Lauffelt, Mathyes, Nicol van, zie: Mathyes, Nicol.
Laurens Fabri, kanunnik van St.-Servaas, 288; — lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 402.
Laurentius Pistor, 405.
Lede, bosch, 95.
Leeuwen, 246.
Levaldus de Geusel, lid dier broederschap, 371.
Levaldus de Groeselt, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 364.
Levaldus de Mosa, 252.
Leve, Godefridus de, zie: Godefridus.
Legghen, Johannes, zie: Johannes.
Le Loos, Johannes Tilmanni, zie: Johannes.
Lemmel, Conradus de, zie: Conradus.
Lemoel, Petrus de, zie: Petrus.
Lenart ingen Hage, schout van Overweert, 399.
Lenarts, G. J., 12.
Lenna de Cortercem, ridder, 96.
Lens, 24, 74, 365.
Lens-Saint-Remi, 182, 291.
Lens-Saint-Servais, 39, 74.
Lenzeburch, Udelricus, graaf de, zie: Udelricus.
Lenssens, Henricus, notaris, 10.
Leo X, paus, 5.
Leo de Atrio, investitus van Lens-Saint-Remi, 182.
Leo de Atrio, openbaar en keizerlijk notaris, 175.
Leonius Cat, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Leuca, *Lubicensis*, 169.
Leuven, *Loeven, Loven,* 53, 155 162, 257, 309, *322*; — kapittel van St.-Pieter; deken, 324.
Leuven, Godfried (Godefridus), hertog van, 42, 49.
Leute, Jacobus, Wilhelmus de, zie: Jacobus, Wilhelmus.
Leuth, Ricaldus de, zie: Ricaldus.
Leuwen, Pauwel, zie: Pauwel.
Lewenbergh, Henricus de, zie: Henricus.
Libertus, echtgenoot van Christine, 50.
Libertus de Milne, 155.
Librecht Kotus, schepen van Vleytingen, 231.
Licke, Oley, 40.
Lichtenborg (Lichtenberg), Godevert, Godefridus, Henric, Lambertus, Symon de, zie: Godevert, Godefridus, Henric, Lambertus, Symon.
Lydorp, Hubertus, zie: Hubertus.
Liebeke, Claes van, zie: Claes.
Liedekerke, 368.
Lier, 351, 353; — deken van St.-Gummarus, zie: Jacobus Bont.
Liers, Bertrandus de, zie: Bertrandus.
Lieshout, 55, 263.
Liveco, proost van St.-Marie te Luik, 39.

Ligno, Johannes, Petrus de, zie: Johannes, Petrus.
Lillart, Nicolaus gezegd, zie Nicolaus.
Lille-St.-Hubert, 126, 137, 154, 156, 186, 187.
Limbrecht, 365.
Limburg, 162, 198, 227, 239, 279, 287, 329, 340.
Limburg, hertog van, 74, 75.
Limburg, Hendrik, Waleram, hertog van, zie: Hendrik, Waleram.
Limburg (Limporch), Henricus van, 42.
Lymmen, 401.
Limpus, Petrus gezegd, zie: Petrus.
Lynda, Albertus, graaf de, zie: Albertus.
Lynde, Jan van, zie: Jan.
Linden, Goswinus de, zie: Goswinus.
Lindersdorp, Johannes de, zie: Johannes.
Lininghe, Fredericus, graaf de, 81.
Lyon *Lugdunum*, 92, 94, 95, 97, 98, 116; — concilie, 116.
Lyra, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Lyranus, magister van St.-Gereon te Keulen, 52.
Lysenkerken, Hermanus de, zie: Hermanus.
Lythols, 42.
Lobede, Johannes de, zie: Johannes.
Lodenake, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Lodenaken gezegd Herleman, Willem, zie: Willem.
Lodewijk, koning van Frankrijk, 18, 23, 25.
Lodewijk van Overzee, koning van Frankrijk, 22.
Lodewijk XI, koning van Frankrijk, 179.
Lodewijk, koning van Germanië, 17.
Lodewijk de Duitscher, keizer, 3.
Lodewijk van Bourbon, bisschop van Luik, 397, 399.
Lodewijk, graaf van Vlaanderen, 178.
Lodewijk, graaf van Loon, 178.
Lodewijk van Abousdale, 247, 248.
Lodewijk Parradon, 229.
Lodewicus, deken van St.-Servaas, 105, 106, 108.
Lodewicus, schatbewaarder van St.-Servaas, 154.
Lodewicus, paltsgraaf a. d. Rijn, hertog van Beieren, 122, 123.
Lodewicus de Eymaele, 136.
Lodowicus de Montfort, thesaurarius van St.-Servaas, 143.
Loecken, Johan van, zie: Johan.
Lovanio, Arnoldus, Henricus, Johannes de, zie: Arnoldus, Henricus, Johannes.
Logge, Johannes, zie: Johannes.
Loycx, Herman, zie: Herman.
Loye van Amelsdorp, schepen van Vleytingen, 384.
Loye Bollen Corenmercks, schepen van Vleytingen, 384.
Loye (Loues) stryckere, schepen van Maastricht, 360, 369.
Loman, Mathias, zie: Mathias.
Lombardus, Jacobus, zie: Jacobus.
Lombardus gezegd Homedon, Petrus, zie: Petrus.
Longnier, 251.
Longo Campo, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Loon, 329, 330; — land van, 298, 299, 321, 324; — graafschap, 42, 246; — leenhof, 254.
Loon, graaf van, 36, 45, 49, 108, 232; — Arnold, Arnulf, Gerardus, Johan (Jan), Lodewijk, Theodoricus, graaf van Loon, zie: Arnold, Arnulf, Gerardus, Johan (Jan), Lodewijk, Theodoricus.
Lotharius III, roomsch koning, 3, 34, 35; — keizer, 37—39.
Lotharius, graaf de Weda, 81.

Lotharius, proost van Bonn, 52.
Lubbart, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Lucas, abt van Corneliemunster, 51.
Ludovicus (Ludowicus), thesaurarius van St.-Servaas, 91, 96, 156.
Ludovicus de Beche, kanunnik van St.-Servaas, 79.
Ludovicus de Bussche, J.U.L., 310.
Ludovicus, genaamd de Eckendorp, 191.
Ludovicus Flaming, notaris, 244.
Ludovicus de Hoensberch, 122.
Ludovicus Judeus, kanunnik van Loon, 108.
Ludovicus Nyvels, 313.
Ludovicus Poelvaets, 263.
Ludovicus gezegd Romanus, markgraaf van Brandenburg, aartskanselier, 219.
Ludovicus, heer van Diepenbeeck, 189, 190.
Ludowicus, zoon van Heynen, 204.
Ludowicus, kanunnik van den H. Petrus te Trier, 53.
Luenen, Henricus, zie: Henricus.
Luik, *Ludich*, 11, 30, 38, 82, 163, 169, 170, 232, 234, 259, 262, 273, 309, 313, 319, 324, 339, 352, 360, 366, 386, 391, 392, 400; — land, 298, 321; — drie staten van het land, 329; — bisdom, 271, 273; — bisschop, 62, 81, 83, 140, 170, 174, 235, 262, 272, 277, 299, 303, 305, 321, 330, 340, 352, 360, 379, 397; — bisschop, zie: Adolphus de la Marck, Arnold van Horn, Engelbertus de la Marck, Hendrik van Gelder, Hugo van Chalons, Johan van Arkel, Jan van Beieren, Jan van Eppes, Johannes van Vlaanderen, Lodewijk van Bourbon, Theobaldus de Bar; — officiaal, 135, 138, 139, 159, 169, 180—182, 201, 274, 336, 357, 366, 367, 376, 379, 406; zie: Arnoldus de Awans, R. de altera ecclesia; — aartsdiaken, zie: Marcoaldus; — aartsdiakenaat van Famenne, 386; aartsdiaken; Jan Bont; — aartsdiakenaat van Hespengouw, 313, 314; aartsdiaken, zie: Petrus; — — Kathedraal kapittel van St.-Lambert, 73, 83, 84, 148, 151, 182, 240, 244, 267, 268, 278, 285, 289, 299, 326, 327, 367; proost, 278, zie: Johannes Egidii; deken, zie; J., Henricus Scat; cantor; zie: Albertus Varentrop, Franciscus de Medicis; kanunniken; zie: Adolphus de Walbeke, Arnolt van Merode, Conrardus de Dryel, Philippus Walraven, Gysbrecht van Over die Vecht, Henricus de Piasentia, Jacobus Groy, Johannes Stralen; Makarius; Nicolaus de Merode, Remboldus de Vlodorp, Stephanus de Ouden, Walterus de Brunshorn, Wilhelmus de Momalia; — kapittel van St. Barthélémi, 287; deken: Johannes Magni; — kapittel van Ste. Croix, 180, 276, 300, 386; deken; 276, Philippus Brunni, Johannes Rusener; kanunnik, zie: Johannes Preutout; — kapittel van St.-Denis, 289, 328, 331, 333, 339; deken, 161, 289, 328, 331, 339, Gislenus de Sarto; custos: Lambertus; kanunniken, zie: Johannes de Monte, Sebastianus de Viseto; — kapittel van St.-Jan Evangelist; 86, 130, 172, 182, 282, 370; deken, 86, zie: Gerard van Virnenholte; scholaster, zie: Renerus de Goore; kanunniken: Joannes de Corwaremme, Joannes de Marka, Waltherus de Campo; — kapittel van St.-Martin: 28, 85, 86, 242, 340; deken, 85, 86; kanunniken: Jordanus Viant, Wylhelmus Schonert; — kapittel van St.-Paul, 86, 180, 267, 272, 319, 368

378; proost: Johannes de Barbanson gezegd de Donstienne; deken, 86, zie: Engelbertus, Jacobus Lupi, Otto, Petrus de Molendino; scholaster: Hugo; kanunnik, zie: Petrus Egidii; — kapittel van den H. Petrus, 251 255, 327, 340; deken, 327, zie Gerardus Polslouwe; cantor, 251, 255; kanunniken: Johannes de Kerckem, Johannes de Rivo; — secundaire kerken, 342, 343, 388; — abdij St.-Jacques: 323, 352, 400; abt, zie: Reinerus.
Luytgen, Henricus van, zie: Henricus.
Lula, weduwe van Christophorus de Cacabo, 267.
Lummen, 306.
Lupken (Libertus) van Elecht, geheeten van Amelsdorp, 320, 322.
Lupi, Jacobus, zie: Jacobus.
Lupus, Arnoldus, Johannes, zie: Arnoldus, Johannes.
Lurey, Philips, graaf van, zie: Philips.
Luscharts, Adrianus, zie: Adrianus
Luthera, Reynhardus, zie: Reynhardus.
Lutza, 81.
Luxemburg, *Lutzelenburgum*, 68, 160.
Luxemburg, Baldewinus de, zie: Baldewinus; — Waleram, Wilhelmus, graaf de, zie: Waleram, Wilhelmus.

M.

Maagdeburg, 164; — aartsbisschop, 154.
Maastricht, passim; — concilie, 264; — Kapittel van St. Servaas, proostdij, 50; Proosten, zie: Adelbertus, Alcuinus abt, Arnoldus, Bruno, Einhard abt, Engelbertus de Schoonvorst, Garsendonius, Gerardus, Gerhardus, Godefridus de Humpes, Godescalcus, Henricus Lovaniensis, Hugo, Jan van Heynsberch, Johannes de Kuyc, Johannes de Scoenvoerst, Ludovicus van Barlaymont, Otto van Everstein, Otto van Gulick, Theodericus, Tydewinus, Willem van Gavere, Willem van Gulick, Willem Veusels, Wassenaar van Warmond; — dekenen: Anelinus, Dodekinus (Dudokinus), Gerardus van Scoenhouwen, Godefridus, Guillielmus Pleugmekers, Henricus, Joannes de Molenarken, Johannes, Johannes de Novolapide, Lodewicus, Renerus de Veteri Valkenborg, Robinus de Millen Sifridus, Theodricus de Havert; W., Winandus, Winricus; — cantores: Andreas, Arnoldus, Franco, Gevehardus, Gerardus, Gerardus de Redekem, Gunterus, Heinricus, Henricus, Johannes Dobbelsteyn, Johannes de Haren, Simon, Walterus, Wilhelmus; — — scholasters; Andreas Leonardus Josephus Brandts, Baldewinus, Balduinus de Molendino Godefridus, Godescalcus, Heinricus, Henricus de Valle, Henricus de Herenthals, Henricus de Pytersheim, Johannes Hennis de Ruppe, Johannes Logge (Leggen), Matthias, Renerus, Rolandus de Meer, Stephanus, Udelricus, Wilhelmus de Sancta Margareta, Winandus; — camerarii: Alexander, Fredericus, Gerardus Heinricus, Henricus, Herman, Jacobus de Maguncia, Jacobus de Stadis, Willelmus de Oys, Willo; — thesaurarii: Gerardus de Vlodorp, Johannes Frabart, Ludowicus (Ludovicus), Wilhelm van Gruysbeeck; — cellararii: Arnoldus de Ercklentia, Balduinus, Everardus, Heinricus; — eleemo-

sinarius: Gerardus de Rennenberg; — rijproost: Henric van Here; — refterproost; W.; — magistri fabrice; Carolus de Aquis, Henricus de Wolffdale; — kanunniken: Adam, Adelardus, Alanus Avis, Alardus, Alewinus, Alexander, Amelius de Wange, Ananias Slitken, Andreas Suderman (Zuderman), Arnoldus, Arnoldus Baldewini, Arnoldus Clostermannus, Arnoldus de Erclentia, Arnoldus de Tongris, Baldewinus, Baldewinus de Monte, Balduinus de Aurea Barba, Bartholomeus de Eyck, Bertoldus, Bovonis, Cornelius Borcouts, Claes van den Dyck, Claes Wendelen, Conradus de Nithusen, Conradus de Suethuesen, Cornelis Willems, Cuonradus, Daniël de Hamalle, Dideric van Havert, Everardus de Reys, Egidius Corbelli, Eegidius de Werda, Fastrardus, Philippus de Alteia Volcwinus, Franco, Franco de Colonia, Fridericus, Garsilius de Aquis, Gevehardus, Gerardus, Gerardus de Blisia, Gerardus Flerus, Gerardus de Montenaken, Gerardus Poitevin, Gerardus de Schonouwen, Gerart van Gronsselt, Gerhardus de Redekeym, Gerlachus, Gerlacus de Vrisheim, Gerwinus, Gherwinus de Gandavo, Gilibertus, Gyselbertus de Guetsghoeven, Godefridus, Godefridus de Andernaco, Godefridus de Bilsen, Godefridus Bothorn, Godefridus de Duys, Godefridus de Molendino, Godefridus de Pomerio, Godescalcus, Goswinus, Guido de Castrovillano, Heinricus, Heynricus de Kenzwilre, Hendricus de Lovanio, Hendricus Muyll, Henric van Luenen, Henricus de Bonga, Henricus de Charnoir, Henricus de Lavatorio, Henricus de Wyc, Hermannus de Bilsteyne, Hermannus de Galopia, Hermannus de Lisenkerke, Hermannus de Tongris, Hezelo, Hilgerus de Colonia, Holdo, Hubertus de Lydorp, Humbertus, Jacobus Lupi, Jacob de Rupe, Jacobus Scaefdries (Schaefdries), Jacobus Zurra, Jan van Gronsselt, Joannes gezegd Beyaert, Joannes Dobbelsteyn, Joannes de Herenthals, Joannes de Wambeke, Johannes de Acuria, Johannes de Anz, Johannes de Auwiria, Johannes Blankart, Johannes de Bunde (Bunne), Johannes Egidii, Johannes de Gandavo, Johannes de Gaspar, Johannes de Glimes, Johannes de Goch, Johannes de Groesbeeck (Gruesbeke), Johannes Haack, Johannes de Herle, Johannes Logge, Johannes Meem, Johannes de Novolapide, Johannes de Pyetershem, Johannes de Schoenhouwen (Sconouwen), Johannes de Stadis, Johannes de Werva, Lambertus, Lambertus van Spauwen (Spauden), Laurentius Fabri, Ludovicus de Beche, Macharius, Mathias de Aquis, Mathias de Novolapide, Megenfridus, Michael de Pascuis, Nicolaus Beyart (Bayart), Nicolaus Rabet, Nicolaus Simonis, Otto, Otto de Rennenberg, Peregrinus, Peter van Arssen, Petrus, Petrus Ade Erclent, Petrus Neve, Petrus Nepotis, Piligrinus, Rado, Remblo, Reynerus de Scomoywen, Retherus, Rheinherus, Ricaldus de Rosut, Richolfus, Rigaldus de Rosis, Ryquinus de Mastrode, Robertus, Robinus de Melin, Robinus de Swalmen, Rolant van Meere, Rutgherus Tengnagel, Sebastiaan van Weset, Se-

bastianus de Viseto, Servatius de Mulcken, Sigibertus, Symon de Castrovillano, Stephanus, Theodoricus Beyer, Theodoricus de Wenarden, Theodricus de Wilre, Thomas, Thomas Azinarii (de Asmariis), Uda van Coelmont, Warenherus, Wilhelm van Gruysbeeck, Wilhelmus de Longo Campo, Wilhelmus de Manderscheid, Wilhelmus de Momalia, Wilhelmus de Sancta Margareta, Willelmus, Willelmus de Bonna (Bunna), Willelmus de Juleymont, Willem van Mall, Willem van Pietersheim, Willo, Winandus, Wynricus de Erclent Wiricus (Winricus); — vicarii: Walterus, Michael de Zonnick; — bewaarders der Relieken: Baldewinus de Molendino, Godefridus Mompalyr, Johannes de Wyck, Nicolaus Cabouts, Renerus, Theodoricus de Duobus Montibus, Theodorus de Rodenryt, Walterus, Wynandus; — hospitalarii: Gyselbertus, Giselbertus de Sancto Petro, Henricus, Hezelo, Johannes, Johannes, de Brogel, Johannes de Puteo, Rutgherus de Bracht; — broederschap van kapelanen: meesters: Gerardus Bonefant, Jacobus Sluysman, Johannes Goetheer, Martinus de Wyc, Nicolaus Coperdraet, Nicolaus de Gellick, Theodoricus de Duobus Montibus, Theodoricus de Rodenryt; leden: Arnoldus Hovenere, Arnoldus in Parva Cripta, Arnoldus de Stocheim, Dionysus Cantelberch, Engelbertus Bueten, Gerardus Bonefant, Gerardus Mulen, Gherardus de Ghelke, Gyselbertus de Caudenbergh, Gobelinus Menten, Godefridus gezegd Caseus, Henricus de Aquis, Henricus Broecke, Henricus de Heretals, Henricus gezegd Moerken, Henricus de Mosa, Henricus Sack, Henricus, Spelmecker, Hermannus Cellifex, Johannes de Aexhem, Johannes de Aubelen, Johannes Bolle, Johannes de Valle, Johannes Valkenborgh, Johannes de Foro lignorum, Johannes Heerken, Johannes de Hensbergh, Johannes de Lovanio, Johannes de Millen, Johannes Sac, Lambertus gezegd Dunckel, Leonius Cat, Lambertus de Montenaken, Johannes Pruym, Lambertus Cokart, Johannes de Stipdonck, Lambertus gezegd Dunck, Lambertus de Montenaken, Nicholaus de Freris, Nicolaus gezegd Pistor, Nicolaus Wammenstopper, Petrus de Eckelrade, Petrus Sack, Petrus de Sancto Medardo, Petrus Synkelborn, Petrus de Wilre, Reynerus de Breydeloe, Rutgerus de Moneta, Theodoricus de Duobus Montibus, Walterus Coman, Walterus Egberti, Wilhelmus de Stavelot, Wilhelmus Tant; — kapelanen en beneficianten: Adam de Foro, Alexander, Gerardus de Novo Opere, Godefridus gezegd Kenterken, Godefridus de Mompalir, Henricus gezegd Murken, Henricus de Los, Johannes de Bride, Petrus de Ruremunde, Renerus, Wilhelmus gezegd Mus, Servatius Emondts; — clerici chorales: Adrianus Luscharts, Bernardus Pauli, Gerardus de Rolingen, Gysekinus de Duobus Montibus, Godefridus gezegd Foelix, Johannes de Beke, Johannes gezegd Pontman, Sybertus de Buscoducis; — chorisocius; Henricus de Pascuis; — succentor: Johannes Bruwer; — roededragers: Giselbertus de Bunde,

Johannes Corbosch, Otto van Kanne, Reynder Capoen, Walterus, Wilhelmus Gruyter; — campanator: Walterus Kencklym (?); — claustrarii: Henricus de Molendino, Johannes, Petrus de Foro lignorum, Petrus Limpus, Rutgherus Golsteyn de Bracht, Theodoricus de Boschusen; — ministeriales: Christianus, Franco, Geldulfus, Godefridus, Lambertus, Walterus; — de familia: Bertoldus, Christianus, Engrammus, Florentius, Folbaldus, Franco, Gislebertus, Godefridus, Macharius de Mobertingen, Godefridus de Machlinis, Godefridus de Maglis, Helyas, Henricus, Henricus de Lata Strata, Lambertus, Lambertus Dumbo, Walgerus; — rentmeesters: Art van Nortbeke, Johannes Choris; — statgeselle: Bertoldus Snoesken; — notarissen: Christianus Veestraten, V. V. van der Vreeken, Henricus Lenssen, Johannes de Oxhem; — schoolmeester: Henricus; ondermeesters: Johannes de Beke, Johannes de Wesalia; — voogd: Theodoricus de Herlaer.
Kapittel van O. L. Vrouw: 70, 221, 259, 271, 388; — proost: Gerardus; — dekenen: Eustachius Sul, Henricus, Henricus de Keverenberg, Mathias de Basilisborn, Mathias de Beke, Reymboldus de Vlodorp, Wilhelmus de Breda; — vice-dekenen: Gerardus, Godefridus de Vlymen; — cantor: Henricus de Houthorn; — thesaurarius: Hubertus de Donck; — kanunniken: Partholomeus de Herkenrode, Godefridus de Vlimen, Johannes de Merssen, Jonathas de Millen, Otto van Scarlaken, Ricolphus de Colonia; — kapelanen, Godefridus gezegd Felix, Wilhelmus de Porta.
Kerk van St. Jan: 61, 62, 68, 92, 123, 179, 180, 251, 331, 334; — investiti: Johannes de Tongerloe, Johannes de Wesalia; — rector: Johannes de Valle; — matricularius: Gerardus de Geylke.
Kerk van St. Mathias, 179, 180, 334; — investiti: Godefridus, Vibanus.
Kerk van St.-Nicolaas, 123, 405; — investiti: Franciscus Lamberti, Hubertus van der Gracht.
Antonieten: 383, 386, 387; — preceptoren: Bartholomeus Conrardi, Jacobus de Sancto Andrea.
Biessen. — commendator: Henricus de Lewenbergh.
Kruisheeren: 331.
Minderbroeders: 165, 180, 251, 252, 370; — gardianen: Devolen, Paulus Leuwen; — lector: Joannes Becker.
Predikheeren; Prior: Paulus; — supprior: Nicholaus de Messe; — lector: Johannes de Limborgh; — leden: Arnoldus de Mosa, Godefridus Prenten.
Nieuwenhof, 250.
H. Geest: 170; — meesters: Johan van den Roedenschilden, Gerrit van Bergen.
Schouten: Anthonis IJserman, Arnoldus Neus, Oloph Happart, Willem van den Biessen.
Schepenen: Albertus Colsop (Coelsop), Arnolt Clut, Arnolt van der Moelen, Claes van Liebeke, Diderich (Dirck) Lamboy, Florentius, Florentius de Vinea, Florentius de Lapide, Flormannus, Gerardus de Montenaken, Gerardt (Geurt) Clut, Geurt van Warwille, Godefridus, Godefridus de Vinea, Godefridus Ose, Hendrick Bovier, Herman van Heeze,

Henricus Griniart, Henricus de Yseren, Henricus de Molendino, Henricus de Montenaken, Joan Dwingeland, Joan Penre, Johan van Bloemendaele, Johan Bovier, Johan van Breede, Johan van den Creeft, Johan van Heeze, Johannes Suevi, Loye (Loues) Strycker, Mathys Dunnen, Peter Coenraets, Reyner Proenen, Servaes Kype (Kyppe), Servaes van Mulken, Waltherus de Salice.
Vroenhof: — schepenen: Bartholomeus van Warwelle, Gherart Clut.
Burgemeesters: Arnoldt van Wange, Arnolt Proenen, Godenuldus van Elderen (Eldris), Johan van der Lanternen, Johan van Mulken, Johan van Weert.
Gezworenen: Aert Cobbe, Arnolt Nouwen, Dryes Coninx, Geert van Schonveren, Gerart Hameker, Jan Penre, Peter van Borne, Reyner Proenen.
Secretaris: Johannes de Ophem.
Peymeesters: Ewout Cuper in de roese, Henric van Olderbroeck.
Voogd: Ogerus de Haren.
Gilden: Brouwersgild, 370; meesters: Kentgen van Noort Beeck, Gilis van Vueren, Hans van Herle, Henrick Tharys.
Mabertingen (Mobertingen), Macharius de, zie: Macharius.
Mabilia de Hese, 252.
Macarius (Macharius), kanunnik van St.-Servaas, 60, 72, 74, 91.
Macarius, kanunnik van Luik, 148, 158.
Makart, Johannes, zie: Johannes.
Macharius van de *familia* van St.-Servaas, 45.
Macharius, zoon van Libertus, 51.
Macharius Bock, 405.
Macharius de Halen, 316.
Macharius de Mobertingen, 100.
Macharius de Wyck, vicarius van St.-Servaas, 215.
Machlinis, Godefridus de, van de *familia* van St.-Servaas, zie: Godefridus.
Machlis, Rutherus de, zie: Rutherus.
Maeseyck, 95.
Maglis, Godefridus de, zie: Godefridus.
Magni, Johannes, zie: Johannes.
Magnus, Henric, zie: Henric.
Maguncia, Jacobus de, zie: Jacobus.
Mahaut de Béthune, 141.
Mahlen, 28.
Mainz, *Maguntium*, 23, 35, 45, 224; — aartsbisschop, 35.
Mayo, Gosuinus de, zie: Gosuinus.
Malausana, in het diocees Vaison, 161.
Maleven, 322.
Malle, 265; — Nicholaus de, Willem van, zie: Nicholaus, Willem.
Mallen, Mathys van, zie: Mathys.
Mamannus, cantor, 24.
Manderscheid, Wilhelmus, heer in, zie: Wilhelmus.
Manewert bij Guls, 104.
Maranda, weduwe van Gybekinus de Gemert, 128.
Marbas, Godart, zie: Godart.
Marck(a), de la, 61; — Adolf, Eberhardus, Engelbertus, Gerardus de la, zie: Adolf, Eberhardus, Engelbertus, Gerardus.
Marck Taubens, 320.
Marcelli, Johannes, zie: Johannes.
Marcheal geheeten Mobertingen, zie: Dyric.
Marcoaldus, aartsdiaken van Luik, 111.
Margareta, echtgenoote van ridder Arnoldus de Heyda, 168.
Margareta, echtgenoote van Reynerus Quitkinck, 125.
Margartea, echtgenoote van Walterus, man van wapenen, 204.

Margareta, weduwe van Herman van Hese, 406.
Margareta, weduwe van Theodoricus de Boschuysen, 404.
Margareta, dochter van Jan Scheiffart de Merode, 230.
Margareta van Berghe van Bautersen, 365.
Margareta van Brabant, 90.
Margareta van Greuselt, 248.
Margareta die Grutersse, 296.
Margareta de Heinsberg, abdis van Thorn, 204.
Margareta van Pallant, 230.
Margareta de Pietersheim, abdis van Thorn, 168, 196.
Margareta Roechs, 283.
Margareta de Tilia, 54.
Margaretha de Pedisceque, 252.
Margriete van Eynde, 295.
Margriete van Vlodorp, 284—286.
Maria, dochter van Gui de Dampierre, 141.
Maria, echtgenoote van Reynerus de Herborch, 234.
Maria, dochter van Henreyk greve tzo Salmen, 285.
Maria van Bemelen, 258.
Maria genaamd Collays, 254.
Maria Cornelia Thelen, 10.
Mary Oeden, 295.
Marguardus de Grunenbach, 41.
M(arsilius) abt van Kloosterrade, 71.
Marsilius, abt van de abdij Publémont, 49.
Martinus V, paus, 303—305.
Martinus, aartsdiaken, 24.
Martinus Bolle, bastionarius der kerk van het H. Kruis te Luik, 340.
Martinus de Borslaer, schepen van Diepenbeeck, 189.
Martinus de Cimiterio, 405.
Martinus Egidii de Hoelbeke, notaris, 255.
Martinus Steenberch, deken van St.-Gudula, te Brussel, 407.
Martinus de Wyc, priester en meester der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 282.
Masewic, 28.
Mastrode, Riquinus de, zie: Riquinus.
Matheis Postels, 402, 403.
Matheis, Jan, zie: Jan.
Matheus de Beke, deken van O. L. Vrouw, 324.
Matheus Keutenbruwer, 405.
Mathias de Aquis, kanunnik van St.-Servaas, 151.
Mathias de Basilisborn, deken van O. L. Vrouw, 210.
Mathias de Berghe, notaris, 178, 187.
Mathias de Kessel, kanunnik van St.-Servaas, 311.
Mathias gezegd Dach, 203.
Mathyas Eycmans, 330.
Mathias de Heukelum, 323.
Mathias genaamd Loman, 193.
Mathias Meem, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Mathias de Novolapide, kanunnik van St.-Servaas, 267, 268.
Mathias de Strythagen, armiger, 155, 159.
Mathys Dunnen, schepen van Maastricht, 303, 308, 312.
Mathys van Mallen, 360.
Mathys van Steyn, *kellener* van den deken van St.-Servaas, 305.
Matthaeus, bisschop Albanensis, kardinaal, 38.
Matthias, scholaster van St.-Servaas, 60.
Matthyes van Lauffelt, schepen van Vleytingen, 384.
Mauro, Theodoricus, Wilhelmus, zie: Theodoricus, Wilhelmus.
Mechelen a. d. Maas, *Magalinis*, 4, 40, 50, 76, 84, 103, 136, 219, 244, 324, 329.
Mechelen, 210; — kathedraal van St.-Rombout, 210.

Mechtlidis, echtgenoote van Mathias Loman, 193.
Mechtildis de Duobus Montibus, Vrouwe van het Wittevrouwenklooster te Maastricht, 197.
Mechtildis Bolsons, 252.
Mechtildis Kanegen, 256.
Meem, Johannes, zie: Johannes.
Meer, 46.
Meerdel, Dirck Claessoon Aart, zie: Dirck.
Meera (Meer), Rolandus van, zie: Rolandus.
Meerssen, *Mersene,* 17, 186, 341; — proostdij, 352, proost, 352.
Meeswijk, *Maswieck,* 161.
Meffia, Renerus de, zie: Renerus.
Megen, *Meghen,* 114, 117, 172, 175 225, 289, 319.
Megen (Meghen), Johannes, heer van, Wilhelm, graaf van, zie: Johannes, Wilhelm.
Meginfridus, kanunnik van St.-Servaas, 15.
Mey, Henricus ,zie: Henricus.
Meye (Mayo), Gherart, Gosuinus van den, de, zie: Gherart, Gosuinus.
Meyer, Ulricus, Wyllem, zie: Ulricus, Wyllem.
Meyerck, Aleydis gezegd, zie: Aleydis.
Meinherus, aartsbisschop van Trier, 35.
Meyns, Claes, zie: Claes.
Meys Taubens, 322.
Meyskinus, laat der thesauraria van St.-Servaas, 177.
Meisenburg(ch), Walterus de, zie: Walterus.
Meldert, Henric van, zie: Henric.
Meldinghen, 105.
Melin, Robinus, zie: Robinus de Millen.
Melis Daems (Amelius Adae), 320, 323.
Memem, Johannes, zie: Johannes.
Mendrich, Johannes de, zie: Johannes.
Menten, Gobbelinus, zie: Gobbelinus.
Meer, Rolandus de, zie: Rolandus.
Merans de Wellen, Giselbertus, zie: Giselbertus.
Mercatoris, Johannes, zie: Johannes.
Merken, Godefridus, zie: Godefridus.
Merode, Johan, Nicolaus de, zie: Johan, Nicolaus.
Meroede, Arnolt van, zie: Arnolt.
Merssen, Johannes de, zie: Johannes.
Merten Cremer (Cramer), 320.
Mesken, Henricus, zie: Henricus.
Mesch, 46.
Mesmeker, Reynerus, zie: Reynerus.
Messche, Nicholaus de, zie: Nicholaus.
Mestra, Johannes, Nicolaus de, zie: Johannes, Nicolaus.
Metz, *Metis,* 207.
Meurs en Saarwerden, graaf van, 355.
Meurs, Theodoricus, graaf van, zie: Theodoricus.
Meuwen, 63.
Mewen, 42.
Michael de Breda (Bredis), 204.
Michael de Foro, 158.
Michael de Pascuis, kanunnik van O. L. Vrouw, 389.
Michael Zonnick, vicaris van St.-Servaas, 407.
Mihra, Walterus, zie: Walterus.
Milet, Henricus, gezegd, zie: Henricus.
Millen, *Myllen,* 266, 401.
Millen, Johannes, Jonathas, Nicolaus, Robinus van, zie: Johannes, Jonathas, Nicolaus, Robinus.
Milne, Libertus de, zie: Libertus.
Minden, 27; — bisdom, 271, 273.
Minzenbirc, Cono de, zie: Cono.

Moberting(ch)en, Adam, Henricus, Macharius de, zie: Adam, Henricus, Macharius.
Moelen, Arnolt van der, zie: Arnolt.
Moer, Gerart van der, zie: Gerart.
Moerken, Henricus, Johannes de, zie: Henricus, Johannes.
Moes Haezen, 360.
Moha, 151.
Moysis, clericus, 67.
Molen, Henric van der, zie: Henric.
Molenarken (Mollnarken), Joannes de, zie: Joannes.
Molendino, Baldewinus, Elizabeth, Godefridus, Henricus, Petrus, de, zie: Baldewinus, Elizabeth, Godefridus, Henricus, Petrus.
Molre, Godefridus de, zie: Godefridus.
Momalia, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Mombars, Wouter, zie: Wouter.
Mompalyr, Arnoldus, Godefridus Petrus, zie: Arnoldus, Godefridus, Petrus.
Monkenborgh, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Monesheim, 34, 37.
Moneta, Rutgerus, Wynandus de, zie: Rutgerus, Wynandus.
Monyoie, W. de, zie: W.
Moniouwen, Petrus de, zie: Petrus.
Monreal, Philippus de, zie: Philippus.
Mons-en-Puele, 141.
Mont, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Montaubon, 189.
Monte, Balduinus, Engelbertus, Johannes de, zie: Balduinus, Engelbertus, Johannes.
Monteigny, 50.
Montenaken, *Montenacha*, 58.
Montenaken (Monthenaken), Balduinus, Conradus, Gerardus, Gielis, Henricus, Johannes, Lambertus, Reyner, Wyllem van, zie: Balduinus, Conradus, Gerardus, Gielis, Henricus, Johannes, Lambertus, Reyner, Wyllem.
Montjoie, 315.
Mopertingen, *Mobertingen*, 93, 100, 106, 276.
Morcken, Henricus, zie: Henricus.
Mosa, Arnoldus, Henricus, Levaldus de, zie: Arnoldus, Henricus, Levaldus.
Mosschart, Tilmannus, zie: Tilmannus.
Mostaart, Guilielmus, zie: Guilielmus.
Mostart, Johannes, zie: Johannes.
Murken, Henricus, zie: Henricus.
Muhaut, kasteel, 246.
Muyll, Henricus, zie: Henricus.
Mulartz, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Mulchen (Mulken), Johan, Servatius, Wilhelmus van, zie: Johan, Servatius, Wilhelmus.
Mulen, Henricus, zie: Henricus.
Munster, 100, 312; — bisdom, 190, 271, 273.
Munsterbilsen, 275.
Munte, Rubbregt up die, zie: Rubbregt.
Mus, Willelmus, gezegd, zie: Willelmus.

N.

Namen, graaf van, 36; — Jan, graaf van, zie: Jan.
Nanterre, Philips van, zie: Philips
Nardi, Petrus, zie: Petrus.
Nassau (Nassouw, Nassouwe), Adolphus, Engelbrecht, Johannes, Richarda van, zie: Adam, Engelbrecht, Johannes, Richarda.
Nazo, 53.
Nauta, Arnoldus gezegd, zie: Arnoldus.
Nedercanne, 275.
Nederharen, 278.
Nederheim, *Nederheym*, 266.
Nederhem, Art van, zie: Art.
Neeroeteren, 95.

Nepotis, Petrus, zie: Petrus.
Nersa, rivier, 40.
Neus, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Neuwensteyn, Johannes van, zie: Johannes de Novolapide.
Nicholaus, bisschop *Dumacensis*, 169.
Nicholaus van den Dyck, (de Dycke), kanunnik van St.-Servaas, 353, 389.
Nicholaus de Freris, kapelaan van St.-Servaas, 168.
Nicholaus de Gemblaco, pastoor van Diepenbeek, 190.
Nicholaus de Malle, clericus, 292.
Nicholaus de Messche, supprior der Predikheeren van Maastricht, 255.
Nicholaus de Pisen, 282.
Nycholaus gezegd Pistor, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 178.
Nicholaus Stephani, 358.
Nichus, Cunradus, zie: Cunradus.
Nicol van Lauffelt, schepen van Vleytingen, 231.
Nicolai, Servatius, zie: Servatius.
Nicolaus IV, paus, 131, 132.
Nicolaus V, paus, 377, 387.
Nicolaus, abt van Gembloux, 263.
Nicolaus, investitus van Zepperen 93, 94, 106.
Nicolaus de Beche, openbaar notaris, 139.
Nicolaus Beyart (Bayart), kanunnik van St.-Servaas, 206.
Nicolaus Cabouts, bewaarder der Relieken van St.-Servaas, 330.
Nicolaus gezegd Colyn, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Nicolaus Coperdraet (Coperdroet), meester der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, investitus van Gelke, 374.
Nicolaus de Cusa, kardinaal, Apostolisch legaat voor Duitschland, 383, 386, 337.
Nicolaus Duymen (Dumen), lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374, 377, 378.
Nicolaus Eustachii, lid dier broederschap, 374, 377, 378.
Nicolaus Voerster (Vorster), 357, 358.
Nicolaus de Vooren, clericus, 271.
Nicolaus Vrient(s), 324.
Nicolaus de Gellick, meester der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 373.
Nicolaus de Heer, ridder, 71.
Nicolaus Hoesschen, 267.
Nicolaus Junioris, 265.
Nicolaus gezegd Lillart, 114.
Nicolaus de Lubbart, 117.
Nicolaus de Merode, kanunnik van St.-Lambrecht te Luik, 299.
Nicolaus de Mestra, clericus, 182.
Nicolaus de Millen, 266.
Nicolaus Rabet, kanunnik van St.-Servaas, 251, 252.
Nicolaus Serdo, 158.
Nicolaus Simonis, kanunnik van St.-Servaas, 402.
Nicolaus de Sluysis, 265.
Nicolaus de Tongerloe, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374, 377.
Nicolaus Wammenstopper, kapelaan van St.-Servaas, 352.
Nideken, Godefridus de, zie: Godefridus.
Niel alias Grootloon, *Nyle*, 4, 40, 235, 359.
Nivelles, 202; — abdij, 50, 139, 202.
Nyvels, Ludovicus, zie: Ludovicus.
Nymegen, 368.
Nys van Cantelberch, 372.
Nithardus, abt, 22.
Nythuisen onder Wynandsrade, 133.
Nordinghen, Henricus gezegd, zie: Henricus.
Novolapide, Johannes, Mathias, Sigerus de, zie: Johannes, Mathias, Sigerus.

Novo Opere, Gerardus de, zie Gerardus.
Novum Castrum, 206.
Norbertus, aartsbisschop van Maagdeburg 35.
Norbertus, custos, 24.
Noort Beeke, Kerstgen van, zie: Kerstgen.
Noreden, Arnolt, zie: Arnolt.
Norenberg, 63.
Nortbeke, Hubertus de, zie: Hubertus.
Nortbeeck, Aert van, zie: Aert.
Northusen, *Northusia*, 71.
Nouts, Henrick, zie: Henrick.
Nuest, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Nurenberg, *Nurenberc*, 82.

O.

O., abdis van het Munster te Roermond, 90.
O.,hertog van Meranië, 77.
Obertus, bisschop Astensis, 126.
Odricus, priester, 22.
Oderbroeck, Henric van, zie: Henric.
Oeden, Mary, zie: Mary.
Oeren, abdij der H. Maagd, 25.
Oertbroeck, Henrick van, zie: Henrick.
Over de Vecht, Ghysbrecht van, zie: Ghysbrecht.
Overmaas, landen van, 279, 287, 341.
Overmunt, Gerardus de, zie: Gerardus.
Overweert, zie: Weert.
Offermans, Jan, zie: Jan.
Ogier van Biecht, 230.
Ogier (Ogerus) van Haren, voogd van Maastricht, 139, 152; — de jonge, schepen van Maastricht, 140.
Oye, Diderich van, zie: Diderich.
Oyen, *Oia, Oya*, 28, 40, 186, 187, 190.
Oys, Guilielmus, Theodoricus, zie: Guilielmus, Theodoricus.
Oysto de Thorn, genaamd van Covorde, 151.
Onnerweert, Bertoldus, zie: Bertoldus.
Onricus, bisschop Wormatiensis, 69.
Oost, *Oyst*, 402.
Oost, Joannes, zie: Joannes.
Opcanne, 306.
Opgrimby, *Grimbede*, 99.
Ophem, Johannes de, zie: Johannes.
Opilio, Engelbertus, zie: Engelbertus.
Oppenheim, 121—123.
Oreye, *Oerle, Urle*, gemeente van het kanton Waremme, 17.
Os, Adam, Hermannus, Rutgerus de, zie: Adam, Hermannus, Rutgerus.
Ose, Godefridus, zie: Godefridus.
Ozeldinga, 206.
Osnabruk, bisdom, 271, 273.
Ostaden, Gerardus de, zie: Gerardus.
Ostienbecker, Paulus, zie: Paulus.
Osto de Buren, 57.
Otbertus, bisschop van Luik, 33.
Otere, kapelaan der abdij van Hersfeld, 38.
Otmarus, clericus, 16.
Ottay, Johan van, zie: Johan.
Otto, bisschop van Utrecht, 68.
Otto van Everstein, proost van St.-Servaas, 60, 61, 65, 72, 73, 75, 76, 84, 85, 89, 91, 92, 95, 99, 100, 103, 107, 108, 111, 112, 303.
Otto, kanunnik van St.-Servaas, 55.
Otto, deken van St.-Paulus te Luik, 73.
Otto, keizer, 60.
Otto I, keizer, 23—26.
Otto, hertog van Beieren, 220.
Otto van Kanne, 355; — roededrager van St.-Servaas, 338.
Otto van Elsloo, 230.
Otto graaf van Gelder, 57, 61, 90.

Otto, graaf van Gulick, proost van St.-Servaas, 118, 119, 121.
Otto van Rennenberg, kanunnik van St.-Servaas, 151, 159.
Otto de Rineke, 41.
Otto van Scarlaken, kanunnik van O. L. Vrouw, 210.
Otto, graaf van Thecklemburg, 73.
Otto, graaf van Thuringen, 28.
Ouden, Stephanus de, zie: Stephanus.
Oud-Valkenburg, Renerus de, zie: Renerus.
Outhelricus de Horninga, 41.
Oxhem, Johannes van, zie: Johannes.

P.

Paderborn, 308.
Paffendorf, Henricus de, zie: Henricus.
Paganus, hertog, 36.
Pailhet, Symon, zie: Symon.
Palatio, Gerardus de, zie: Gerardus.
Pallant, Margareta van, zie: Margareta.
Palsgraaf a. d. Rijn, Lodewicus, zie: Lodewicus.
Parradon, Lodewijk, zie: Lodewijk.
Paresis, Johannes, zie: Johannes.
Parva Cripta, Arnoldus in, zie: Arnoldus.
Parijs, *Parisiis*, 13, 131, 198, 270, 309.
Parisius, Henricus, zie: Henricus.
Pascuis alias de Asten, Henricus, zie: Henricus.
Pauli, Bernardus, zie: Bernardus.
Paulus, prior der Predikheeren te Maastricht, 255.
Paulus gezegd Grave, 255.
Paulus Ostienbecker, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Paulus Perfusen, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374, 376—378.
Paulus de Spranckenhage, 316.
Pauwel Leuwen, gardiaan der Franciscanen te Maastricht, 370.
Perfusen, Paulus, zie: Paulus.
Pede, Aernt van, zie: Aernt .
Pedisceque, Margaretha de, zie: Margaretha.
Pempelvorde, de, 307.
Penre, Joan, zie: Joan.
Peregrinus, kanunnik van St.-Servaas, 41.
Perigueux, bisdom, 189.
Perschel, Gobelinus de, zie: Gobelinus.
Perugia, *Perusina*, 149.
Pescheyl, Johannes de, zie: Johannes.
Pestergyn, Henricus, zie: Henricus
Peter van Arssen, kanunnik van St.-Servaas, 375.
Peter van Borne, gezworen van Maastricht, 397.
Peter Coenraets, schepen van Maastricht, 361.
Peter van den Eycken, 356, 357.
Peter Visschers, 306.
Peter van Goulem, schepen van Berg, 375.
Peter Neven, kanunnik van St.-Servaas, 370.
Peter Pierkens, *watermeyster* te Maastricht, 397.
Peter van Riempst, 376, 397.
Peter Rouseler, schepen van Berg, 374.
Peter Thoums, watermeyster van Maastricht, 397.
Petershem, 309.
Petersheim (Petersheym), Agnesa, Johannes, Margareta, Willem de zie: Agnesa, Johannes, Margareta, Willem.
Petri de Ellich, Giselbertus, zie: Giselbertus.
Petrus, kardinaal, aartsdiaken van Hespengouw, 263.
Petrus, aartsbisschop Arborensis, 126.

Petrus, bisschop van Citta Nuova, 169.
Petrus, bisschop Condonnensis, 305.
Petrus, kanunnik van St.-Servaas, 60, 72.
Petrus, kapelaan van den hertog van Brabant, 143.
Petrus A. de Erclent, kanunnik van St.-Servaas, 72.
Petrus Arnoldi, schepen van Sluysen, 264.
Petrus Begonis, aartsdiaken van Condroz, 259.
Petrus de Belcke, 322.
Petrus de Bovier, kanunnik van St.-Servaas, 389.
Petrus de Bont alias van den Broempt, kanunnik van O.L. Vrouw, 389.
Petrus, hertog van Borbonia, 228.
Petrus de Kalstere, 155.
Petrus Kellener, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374.
Petrus Kemmeeker, 405.
Petrus Cloyen, 313.
Petrus gezegd in Curia, 193.
Petrus de Eckelrode, kapelaan van St.-Servaas, 195.
Petrus Egidii, kanunnik van St.-Paul te Luik, 295.
Petrus de Foro, beneficiant van St.-Servaas, 185.
Petrus de Foro lignorum, 191, claustrarius van St.Servaas, 181.
Petrus Vrerix, 405.
Petrus de Gandavo, 158, kanunnik van St.-Servaas, 143.
Petrus de Gruesbeke, 296.
Petrus de Heer, ridder, 72.
Petrus de Lemoel, 279.
Petrus de Ligno, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Petrus gezegd Limpus, claustrarius van St.-Servaas, 191.
Petrus Lombardus gezegd Homedon, 125.
Petrus de Molendino, deken van St.-Paul te Luik, 368, 370.
Petrus de Monjoyen, priester, 313, 314.
Petrus de Moniouwen, notaris, 298.
Petrus Mompalyr, 165.
Petrus Nardi, auditor van het Hof van Rome, 303—305.
Petrus Nepotis, kanunnik van St.-Servaas, 342, 353, 389, 390; rijproost, 360.
Petrus de Ruremunde, kapelaan van St.-Servaas, 145.
Petrus Sack, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 378.
Petrus de Sancto Medardo, lid dier broederschap, 179.
Petrus Synkelborn, lid dier broederschap, 378.
Petrus de Sterrenberch, 405.
Petrus Tant, lid der broederschap van kapelanen, 373, 374, 376, 378.
Petrus de Watemberg, 261.
Petrus Weyrist, 388.
Petrus Werden, kanunnik van O. L. Vrouw, 385.
Petrus de Wilre, kapelaan van St.-Servaas, 230.
Piasentia, Henricus de, zie: Henricus.
Pictavia, 154.
Pierkens, Ausen, Peter, zie: Ausen, Peter.
Pierepont, Hugo de, zie: Hugo.
Pietersheim, 237; — Johannes, Margareta de. zie: Johannes, Margareta.
Piperno, Andreas, zie Andreas.
Pytershem (Petershem), Henricus, Johan, Willem van, zie: Henricus, Johan, Willem.
Piligrinus, kanunnik van St.-Servaas, 36.
Pilosi, Stephanus, zie: Stephanus.
Pyne, ridder, 194.
Pisen, Nicholaus, zie: Nicholaus.

Pistor, Laurentius, Nycholaus gezegd, zie: Laurentius, Nycholaus.
Pleugmakers, Guilielmus, zie: Guilielmus.
Plox, Everardus de, zie: Everardus.
Poelvaets, Ludovicus, zie: Ludovicus.
Poitevin, Gerardus, zie: Gerardus.
Polle, Jan, zie: Jan.
Polslouwer, Gerardus, zie: Gerardus.
Pomereus, Franco, zie: Franco.
Pomerio, Eustachius, Godefridus de, zie: Eustachius, Godefridus.
Ponte, Anthonius, Johannes, Wilhelmus de, zie: Anthonius, Johannes, Wilhelmus.
Pontmans, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Porta, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Postels, Matheis, zie: Matheis.
Pot, Johannes, zie: Johannes.
Pouwels van den Byessen, 308.
Prado, patriarchaat, 169.
Prato, Geminianus de, zie: Geminianus.
Preschil, Greta de, zie: Greta.
Preutout, Johannes, zie: Johannes.
Pricena, 79.
Proenen, Arnold, Reynier, zie: Arnold, Reinier.
Proestmanssoen, Herman, zie: Herman.
Prume, Johannes, zie: Johannes.
Puls, Godefridus, Theodoricus, zie: Godefridus, Theodoricus.
Put, Catharina van den, zie: Catharina.
Put, Tilmannus op den, zie: Tilmannus.
Puteo, Johannes de, zie: Johannes.
Putte, Lambrecht, Tilmannus op ten (op den) zie: Lambrecht, Tilmannus.

Q.

Quaeerden, Elysabeth, zie: Elysabeth.
Quitkin, Reynerus gezegd, zie: Reynerus.

R.

R., deken van St.-Maarten te Luik, 86.
R., persona van Thenis, 87.
Raat, Albertus, zie: Albertus.
Rabbodus de Kelveze, 53.
Rabet, Nicolaas, zie: Nicolaas.
Radboud, aartsbisschop van Trier, 18, 19, 21.
Rado, kanunnik van St.-Servaas, 31, 33, 34.
Raef, Jacobus gezegd, zie: Jacobus.
Raes van Graven, heer van Heverle en Maleven, 322.
Raescop, Henricus, zie: Henricus.
Raetplume, Wilhelmus gezegd, zie: Wilhelmus.
Raginerus, hertog, 3.
Ragino, kapelaan, 24.
Rainaldus, hertog Spoleti, 69.
Rait, Lambertus, Rutgerus, zie: Lambertus, Rutgerus.
Ramet-Yvet, 40.
Ramioulle, *Ramet*, 40, 85—87.
Razonus, graaf, 22.
Rassenghen, 365.
Reckheim, 406.
Reke, Arnold, Johannes de, zie: Arnold, Johannes.
Rekelinchusen, 312.
Redekeim (Redekeym), Gerardus de, zie: Gerardus.
Reginaldus, 22.
Reginhardus, diaken, 22.
Regis, Guilielmus de, zie: Guilielmus.
Reyder van Herent, 295.
Reymboldus de Vlodorp, deken van O. L. Vrouw, 221, 224.
Reymer Schiffelere, 402.
Reymersbeeck, 167.

Reymersbeeck, Batholomeus van, zie: Bartholomeus.
Reynaldus, bisschop Messionensis, 126.
Reynart van Berghe, ridder, 231.
Reynart de oude, heer tzo Scoenvorst en tzo Zychen, 285.
Reinboldus de Jesseram, 29.
Reyner van Berge(n), drossaard van Daelhem, 325, 326.
Reynerus van Montenaken, 320, 323.
Reyner (Reinier) Proenen, 370, schepen van Maastricht, 360, 369, gezworen dier stad, 397.
Reyner Tharis, 320, 323.
Reynder Capoen, roededrager van St.-Servaas, 372.
Reyner Tharis, schepen van Vleytingen, 231.
Reinerus, 41, 59.
Reynerus, scholaster van St.-Servaas, 41.
Reynerus Hoen (Huen), landcommandeur der Duitsche Orde, 233, 246.
Reynerus gezegd Quitkin, laat van het kamerhof van St.-Servaas, 124, 125.
Reynerus de Sconoywen, kanunnik van St.-Servaas, 187, 188.
Reinhardus de Schonenforst, 228.
Reinerus, deken van O. L. Vrouw, 70.
Reinerus, deken van St.-Jacques te Luik, 323.
Reinerus, custor der abdij Publémont, 49.
Reynerus de Asbrueck, 317.
Reynerus de Breydeloe, 282.
Reynerus Kellner, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Reynerus Dolway, kanunnik van St.-Servaas, 282.
Reynerus Duyker, 405.
Reynerus de Vlatten, clericus, 302.
Reynerus de Herborch, 234.
Reynerus Lamberti, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 378.
Reynerus Mesmeker, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Reynerus (Renerus) de Stockhem alias de Kessel, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 373, 374, 378.
Reynerus de Wert, 267.
Reynhardus de Lutera, 57.
Reinherus, kanunnik van St.-Servaas, 36.
Reynier de Schoonvorst, 270.
Reynzo, 21.
Reys, Everardus de, zie: Everardus.
Remars, Johan, zie: Johan.
Remblo, kanunnik van St.-Servaas, 75.
Remboldus, 24.
Remeys Haenen, 401, 402.
Renard, graaf van Gelder, 178.
Renard de Schonau, heer te Schoonvorst enz., 230, 280.
Renardus de Kenzwilre, 42.
Renerus, 43, 55.
Renerus, scholaster van St.-Servaas, 39; custos dier kerk, 145.
Renerus de Berge, junior, 278.
Renerus gezegd Capuyn, 364.
Renerus de Cosen, custos Wallecureti, 180.
Renerus Dives, schout van Maastricht, 42.
Renerus de Veteri Valkenburg, zie: Renerus van Oud-Valkenburg.
Renerus de Goore, scholaster van St. Jan te Luik, 172, 173.
Renerus de Harborch, 186.
Renerus de Heer, ridder, 72.
Renerus, dapifer de Heinsberch, 72.
Renerus de Here, custos Wallecurensis van den bisschop van Luik, 182.
Renerus de Meffia, notaris, 138.
Renerus (Renardus) van Oud-Val-

kenberg, deken van St.-Servaas, 133, 179, 228.
Renerus de Schoonvorst, notaris, 302.
Renerus de Scoenvorst, 229.
Renier, hertog van Lotharingen, 18, 20, 21.
Renier Quitkinck, 133.
Rennenberg, Gerardus, Guda, Otto van, zie: Gerardus, Guda, Otto.
Retherus, 48.
Retherus, kanunnik van St.-Servaas, 51.
Rex, Heinricus, Johannes gezegd, Heinricus, Johannes.
Ricaldus de Leuth, 266.
Rycaldus de Rosut, kanunnik van St.-Servaas, 151.
Riccardus, camerarius, 77—79.
Richard, roomsch koning, 3, 109 110, 112, 358, 407.
Richarda de Nassau, 90.
Richoldus, schout van Aken, 49.
Richolfus, 57; — kanunnik van St.-Servaas, 53, 54.
Rychwinus (Riquinus) de Mastrode, kanunnik van St.-Servaas, 151, 159.
Ricolfus de Colonia, kanunnik van O. L. Vrouw, 134, 135.
Riempst, Karis, Peter van, zie: Karis, Peter.
Riferscheyd, Fredericus de, zie: Fredericus.
Rivo, Johannes de, zie: Johannes.
Rigaldus (Rigoldus) de Rositt (Rosith), kanunnik van St.-Servaas, 155.
Rymst, Johannes de, zie: Johannes.
Rineke, Otto de, zie: Otto.
Riquinus de Campenich, 42.
Risemburgis, 112.
Rits, Johannes de, zie: Johannes.
Robeler, Wilhelmus Theodorici, zie: Wilhelmus.
Robertus, aartsbisschop van Trier, 24.
Robertus, bisschop Clomfestrensis, 169.
Robertus, monnik der abdij St.-Amandus, 37.
Robertus, kanunnik van St.-Servaas, 41.
Robertus, *claustrarius* van Luik, 368.
Robertus Bertholdt, 367.
Robertus de Corswarem, 63.
Robertus de Doneren, schepen van Hesdinne, 121.
Robertus de Freta, aartsdiaken van Andenne, 259.
Robinus de Millen (Melin), kanunnik van St.-Servaas, 137; deken van St.-Servaas, 146—148, 151, 154, 156, 161, 253.
Robinus de Swalmen, kanunnik van St.-Servaas, 223, 267, 277.
Robinus de Thenis, 56.
Rockenberg, 46.
Rode, Henricus, Jacobus, zie: Henricus, Jacobus.
Rode de Bacheym, Thito gezegd, zie: Thito.
Rode, Wernherus de, zie: Wernherus.
Rode Scilde, Vranke van den, zie: Vranke.
Rodenryt, Johannes, Theodoricus de, zie: Johannes, Theodoricus.
Roechs, Margareta, zie: Margareta.
Roede, Johannes de, zie: Johannes.
Roedenschilden, Johan van den, zie: Johan.
Roever, Rolandus, zie: Rolandus.
Roermond, 89, 223; — Munsterabdij, 89, 92; abdis, zie: O.; — Karthuizers, 223; — kapittel van den H. Geest, 390.
Roeseler, Lambrecht, zie: Lambrecht.
Roet, Gerardus gezegd, zie: Gerardus.
Rogerus, bisschop van Toul, 81.
Roland(us) de Meer (Mere), kanun-

nik van St.-Servaas, 367, 377, 397.
Rolandus Roever, 313, 314.
Rolduc, abdij, 193.
Rolingen, Gerardus, Henricus van, zie: Gerardus, Henricus.
Romanus, Ludovicus gezegd, zie: Ludovicus.
Rome, 137, 181, 244, 274, 276, 289, 303, 352, 378.
Roprecht, graaf van Virnenburch, 315, 227.
Roprecht, jonkheer van Virnenburg, 315, 327.
Roskilde, *Roskidensis*, 165.
Roselere, Lambrecht, zie: Lambrecht.
Rosenboem, Johannes, zie: Johannes.
Rosis, Rigoldus de, 155.
Rositt, Rigoldus, zie: Rigoldus.
Rosut, Rycaldus, zie: Rycaldus.
Rotgerus, vrije man, 31.
Rothem, *Rotheim*, 50.
Rotselaer, heer van, 316.
Rouaan, 288.
Rouseler, Peter, zie: Peter.
Rubbregt up die Munte, schepen van Maastricht, 140.
Ruckelingen, Johannes de, zie: Johannes.
Rudolf, keizer, 115—119, 121—123, 132, 235, 393.
Rudolphus, bisschop van Luik, 48—52.
Rudolphus, kanunnik van St.-Pieter te Trier, 53.
Rudolphus, graaf van Avernes, 24.
Rudolphus, hertog van Saxen, 228.
Rudolfus Bot, 54.
Ruffi, Erleboldus, zie: Erleboldus.
Rummen, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Rumbla, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Rumboldus de Vlodorp, kanunnik van St.-Lambrecht te Luik, 244.
Rupe, 67.
Rupe, de, 206; — Jacobus, Johannes de, zie: Jacobus, Johannes.
Ruppe, Iterus, zie: Iterus.
Rupertsberg, klooster nabij Bingen, 54.
Rupertus, rijngraaf, hertog van Beieren, 228.
Ruremunde, Petrus de, zie: Petrus.
Rutke, Heyno van, zie: Heyno.
Rutekoy, Henricus, zie: Henricus.
Rutger, aartsbisschop van Trier, 20—22.
Rutger Geroncks, schepen van Overweert, 399.
Rutger Wyntgens, schepen van Vleytingen, 231.
Rutgerus de Beggendorpe, 155.
Rutgherus de Bracht, *claustrarius* van St.-Servaas, 216, 222.
Rutgerus Golsteyn, *cloestener* van St.-Servaas, 274.
Rutgerus de Moneta, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 178.
Rutgerus de Os, kanunnik van Grave, 187.
Rutgerus Rait, beneficiant van St.-Servaas, 185.
Rutgherus Tengnagel, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Ruthardus de Kelveze, 53.
Rutherus de Machlis, 59.
Rutta, Heribertus de, zie: Heribertus.
Ruwet, Johannes, zie: Johannes.

S, Z.

S., bisschop van Regensburg, kanselier, 77.
S., bisschop van Mainz, 77.
Sac, Johannes, zie: Johannes.
Sack, Henricus, Petrus, zie: Henricus, Petrus.
Zacheus de Bunde, 279.
Saint-Amand, heerlijkheid, 365.
Salice, Walterus de, zie: Walterus.
Salyns, Walterus de, zie: Walterus.

Salzburg, 15.
Sancta Margareta, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Sancto Andrea, Jacobus de, zie: Jacobus.
Sancto Hilario, Lambertus de, zie: Lambertus de Trajecto.
Sancto Medardo, Petrus de, zie: Petrus.
Sancto Petro, Franco, Giselbertus de, zie: Franco, Giselbertus.
Sancto Spiritu, Joannes de, zie: Joannes.
Sarabertus, deken en custos, 24.
Saravardus, diaken, 21.
Sarebrukke, Simon, graaf de, 81.
Sargien, Gielis, Johannes van der, zie: Gielis, Johannes.
Sarto, Gislenus de, zie: Gislenus.
Sarwerden, Fredericus de, zie: Fredericus.
Sasse, Symon, zie: Symon.
Satia, Gerardus de, zie: Gerardus.
Scarne, Arnold de, zie: Arnold.
Scarnis, Adolphus de, zie: Adolphus.
Scat(t), Godefridus, Henricus, Johannes, zie: Godefridus, Henricus, Johannes.
Sceepken, Johannes, zie: Johannes.
Scennart (Schenert), Wylhelmus, zie: Wylhelmus.
Schaefdriesch (Scaefdries, Scavedries, Scabedries), Jacobus de, zie: Jacobus.
Schaetsen, Arnt, zie: Arnt.
Scheffene de Eysenhoven, Hermannus, zie: Hermannus.
Scheiffart de Merode, Jan, zie: Jan.
Schillinc, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Schyndel, 365; — parochiekerk, 351.
Schoenvorst, de, secretaris van den Raad van Brabant, 239.
Schoenauwen (Schoonhouwen, Scoenvoerst, Schonowen, Scoenhouwen, Schoenauwen), Gerardus, Johannes de, zie: Gerardus, Johannes.
Schoenvoirt, Conraad van, zie: Conraad.
Schoenvorst, Engelbertus, zie: Engelbertus.
Schoenvorst (Schoonvorst, Scoenvorst, Schonvorst, Schonenforst), Renerus (Reinhardus) de, zie: Renerus (Reinhardus).
Schoinvorst, Johan van, zie: Johan.
Schönau, Renardus de, zie: Renardus.
Schoonvorst, *Schonvorst*, 280, 284.
Sconewerder, Conradus, zie: Conradus.
Scoten, Godefridus, zie: Godefridus.
Schillinc, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Schutze de Bacheym, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Schwanenbergh, Johannes, zie: Johannes.
Sebastianus de Viseto, kanunnik van St.-Servaas, kanunnik van St.-Denis te Luik, 366, 367, 380.
Sebastianus de Weset, zie: Sebastianus de Viseto.
Seentz, Arnoldus, zie: Arnoldus.
Segeworp, Johannes de, zie: Johannes.
Sene, graaf, 77.
Zepperen, *Septemburis, Sepperen*, 4, 39, 79, 91, 93, 94, 106, 182, 183, 229, 235, 293, 298, 332, 343, 359, 390, 399; — pastoor, zie: Nicolaus; — voogd, 80.
Sepperen, Honno de, zie: Honno.
Serdo, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Servaes Kyps (Kippen), schepen van Maastricht, 360, 369.
Servatius Caboutz, notaris, 309.
Servatius Landen, 11.
Servatius de Mulken, kanunnik van St.-Servaas, 390; — schepen van Maastricht, 377.

Servatius Nicolai, schepen van Sluysen, 264.
Sfogilis, diaken, 22.
Sibertus, graaf de Werda, 57.
Sibilla, zuster van Levallus de Mosa, 252.
Sibodo, proost van St.-Adelbertus te Aken, 75; — deken van het Munster aldaar en kanunnik van St.-Servaas, 70, 72, 75, 76, 81.
Sichen, *Sichene,* 4, 40, 230, 280.
Sicgonis, graaf, 27.
Sieburg, 119.
Siegburg, Benedictijner abdij, 52, 106.
Sifridus, aartsbisschop van Mainz, 68, 73, 81.
Sifridus (Syfridus), deken van St.-Servaas, 48, 50, 51.
Syfridus, vir nobilis de Bruule, 119.
Sifridis, graaf de Vienna, 69.
Sigebertus, kanunnik van St.-Servaas, 24.
Sigemarus, van de *familia* van St.-Servaas, 31.
Sigemarus, 33.
Siger, gezegd Syger, 175.
Sigerus de Novolapide, deken van St.-Servaas, 210, 217, 220, 221, 229, 230, 232, 233, 235, 240, 243, 244, 249, 253, 254, 258.
Sigerus van den Nuwensteen, zie: Sigerus de Novolapide.
Sigesmundus, markgraaf van Brandenburg, 261.
Sigewidis, *mulier ingenua,* 33.
Sigibertus, diaken, 21.
Sigibertus, priester, 22.
Sigibertus, proost, 24.
Sigibertus, alumnus van St.-Servaas, 22.
Silva Ketela, 28.
Silfridus, 17.
Silvestris, Conradus, zie: Conradus.
Symeon, bisschop Balneoragensis, 126.
Symon, cantor van St.-Servaas, 54, 55, 58.
Symon, hertog, 39.
Simon, graaf de Spanheim, 81.
Symon de Burgedor, 217.
Simon van Herbays, lid van Raad van Brabant, 395.
Symon de Castrovillano, kanunnik van St.-Servaas, 152.
Symon de Lichtenberg, 228.
Symon Pailhet, 400.
Symon Sasse, 270.
Simonis, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Simplex, Henricus dictus, zie: Henricus.
Synkelborn, Petrus, zie: Petrus.
Sinnich, *Zincke,* 275.
St. Aechtenrode, 230.
Sint-Gerlach; Lansse, zie: Lansse.
St. Gillis te Publémont, abdij, 48.
St. Pieter bij Maastricht, 99, 142, 145, 296, 303, 306, 369.
St. Joris, Gooswyn van, zie: Gooswijn.
St. Truiden, *Sancti Trudonis,* 58, 82, 85, 147, 159, 285, 291, 352.
Sittard, — kapittel van St.-Pieter, 250; kanunnik, zie: Egidius de Werda.
Situs, 36.
Siwardus, bisschop van Minden, 35.
Slachwic, 192.
Sleyden, Joannes de, zie: Joannes.
Sleiswent, Johannes, zie: Johannes.
Sleswyn, Henricus, zie: Henricus.
Sliitken, Ananias, zie: Ananias.
Sluysen, *Slusis,* 40, 49, 219, 235, 264—266, 298, 332, 343, 359, 390, 399.
Sluysis, Nicolaus de, zie: Nicolaus.
Sluysman, Jacobus, zie: Jacobus.
Smalmecki, Heinricus de, zie: Heinricus.
Smeet, Aernt dye, zie Aernt.
Smyt, Gherit, zie: Gherit.

Snydweynt, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Snoesken, Bertoldus, zie: Bertoldus.
Sohaet, 101.
Somernait, Bernardus, zie: Bernardus.
Sommer, Johannes, Lambertus, zie: Johannes, Lambertus.
Zonnick, Michael, zie: Michael.
Sora, 71.
Spanheim, Henricus, Johannes, Simon, graaf de, zie: Henricus, Johannes, Simon.
Spauden, Godefridus de, zie: Godefridus.
Spauwen, Lambrecht van, zie: Lambertus de Spauden.
Specht, Jan, zie: Jan.
Spiers, *Spira,* 82, 83.
Spilmaker, Henricus, zie: Henricus.
Spilman gezegd Gollen, Henricus, zie: Henricus.
Spirinx, Fredericus, zie: Fredericus.
Spyt, Thomas, zie: Thomas.
Spyts, Wilhelmus, zie: Wilhelmus.
Spoletanus, Galeardus, zie: Galeardus.
Sprankenhage, Paulus de, zie: Paulus.
Spult, Gyselbertus, zie: Gyselbertus.
Stadiis, Jacobus de, zie: Jacobus.
Stadis, Johannes, zie: Johannes.
Stavelaet de Uden, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Stavelot, Wilhelmus de, zie: Wilhelmus.
Stas van den Bongart, ridder, 284.
Stas Haenen, 401.
Steenberch, Martinus, zie: Martinus.
Stein, *Steyn,* 400, 401.
Steyn, Mathys, zie: Mathys.
Steyn, Wilhelm, graaf van, zie: Wilhelm.
Steynvelt, heeren van, 194.
Steynvordia, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Stenberg, Emroldus de, zie: Emroldus.
Stephani, Nicolaus, zie: Nicolaus.
Stephanus, bisschop Lubricensis, 169.
Stephanus, bisschop van Metz, 35, 39.
Stephanus, priester, 22; — kanunnik van St.-Servaas, 33, 34, 54—56, 59; — scholaster dier kerk, 36; — scolarum magister dier kerk, 38.
Stephanus Lamberti, 374.
Stephanus de Ouden, kanunnik *parve mense* van St.-Lambertus te Luik, 300.
Stephanus Pilosi, notaris, 304.
Steppo, 48.
Stermer de Vrodener, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Sterrenberch, Petrus ter, zie: Petrus.
Stilken, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Stypdonck, Johannes de, zie: Johannes.
Stockhem, 162.
Stockhem, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Stockhem, alias Kessel, Reynerus, zie: Reynerus.
Stockhem gezegd Pistor, Hermannus, zie: Hermannus.
Stralen, Johannes de, zie: Johannes.
Strycker(e), Loye (Loues), zie: Loye.
Strythagen, Mathias de, zie: Mathias.
Struver van Hulsberg, Johan, zie: Johan.
Struyver, Eligius, zie: Eligius.
Stunke, Joannes, zie: Joannes.
Suderman, Andreas, zie: Andreas.
Suevi, Johannes, zie: Johannes.

Suestris, Arnoldus de, zie: Arnoldus.
Suethuesen, Conradus, zie: Conradus.
Supra curiam, Johannes, zie: Johannes.
Supra domum, Bruno, zie: Bruno.
Zurra, Jacobus, zie: Jacobus.
Susghen, Jan van, zie: Jan.
Sussen, *Susgene*, 4, 40, 343; — kerk, 160.
Zutfen, 61.
Swabbe, Bertoldus, zie: Bertoldus
Swalmen, Robinus, Wernerus de, zie: Robinus, Wernerus.
Zwentibold (Zuentibold), 3, 18—21, 23.

T.

Th., heer van Heinsbergh, 71.
Tabbartz, Eustachius, zie: Eustachius.
Talahem, 23.
Tancradus, 24.
Tangermund, 261, 262.
Tant, Petrus, Wilhelmus, zie: Petrus, Wilhelmus.
Taubens, Marck, Meys, zie: Marck, Meys.
Tellius, aartsbisschop *Brocharensis*, 126.
Telmis, 40.
Tengnagel, Rutgherus, zie: Rutgherus.
Testerloo, 295, 296.
Teudonis, priester, aartsdiaken, 24.
Thalfgang, 22.
Tharys (Tharis), Henrick, Reyner, zie: Henrick, Reyner.
Thebaldus, 17.
Thecklemburg, Otto de, zie: Otto.
Thelen, Maria Cornelia, zie: Maria Cornelia.
Thenis, 57.
Thenis, Robinus de, zie: Robinus.
Theobaldus de Bar, bisschop van Luik, 161.
Theodardus, 72.
Theodericus, aartsbisschop van Trier, 68, 81.
Theodericus, *Serviensis episcopus*, 126.
Theodericus, abt van Siegburg, 104.
Theodericus, proost van St.-Servaas, 55.
Theodericus, proost der kerk van de H.H. Apostelen te Keulen, 41.
Theodericus, graaf van Loon, 220.
Theodericus, vrije man, 31.
Theodericus Andree de Werdina, notaris, 267, 263.
Theodericus, ridder, 167.
Theodericus de Achel, zie: Theodericus de Rodenryt.
Theodericus de Duobus Montibus, schatbewaarder van St.-Servaaskapittel, 179, 186, 188, 195, 206, 234, 243, 249, 250, 311.
Theodericus de Havert, deken van St.-Servaas, 271.
Theodericus de Heinsberg, 73.
Theodericus de Rodenryt, schatbewaarder van St.-Servaas, 282, 292, 306, 330.
Theodericus de Werde, 43.
Theodonis, villa, 22.
Theodoricus, priester, 167.
Theodoricus de Beyer, kanunnik van St.-Servaas, 291, 292, 299.
Theodoricus de Brole, de jonge, *militaris*, 296, 297.
Theodoricus de Kalkar, procurator van het Hof te Keulen, 290.
Theodoricus Doelmans, 405.
Theodoricus Duncber, 177.
Theodoricus de Eynenberg, ridder, 152.
Theodoricus Faber, schepen van Hosdine, 128.
Theodoricus de Volken, kanunnik van O. L. Vrouw, 385.
Theodoricus Volquini, kanunnik van St.-Servaas, 311.
Theodoricus de Havert, deken van

St.-Servaas, 269, 273, 274, 277, 278.
Theodoricus de Horst, deken van O. L. ter schreden te Keulen, 373, 374, 378.
Theodoricus de Laer, beneficant te Heer, 313, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374.
Theodoricus Lamboy, schepen van Maastricht, 316.
Theodoricus de Mauro, 252.
Theodoricus, graaf van Meurs, aartsbisschop van Keulen, kanselier, 301.
Theodoricus de Oys, 181, man van wapenen, 168.
Theodoricus Puls, kanunnik van Aken, 72, 76.
Theodoricus Rumbla, kanunnik van Aken, 72.
Theodoricus Tilmanni (Thilmanni), 366, 367.
Theodoricus de Wenarden, kanunnik van St.-Servaas, 338.
Theodoricus (Theodorus) de Boschuysen (Boschusen), *claustrarius* van St.-Servaas, 311, 338, 377, 404, 405.
Theodorus Knoop, 323.
Theodricus, graaf van Loon, 228.
Theodricus, zoon van Symon gezegd de Burgador, 217, 218.
Theodricus de Wilre, kanunnik van St.-Servaas, 268.
Theodricus, aartsbisschop van Trier, 25.
Theodricus, graaf, 22.
Theophania, keizerin, 25.
Thilmanni, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Thilo, gezegd Rode de Bacheym, 194.
Tholomeus, *Sardanensis episcopus*, 126.
Thomas, *episcopus Agrensis*, 169.
Thomas, kanunnik van St.-Servaas, 48, 51.
Thomas, 193.
Thomasius, graaf Acerranus, 79.
Thomas Azmarii (Asmarii), kanunnik van St.-Servaas, 370, 375, 389.
Thomas Dobbelsteen, clericus, 271.
Thomas de Juliaco, notaris van het Pauselijk Hof, 307, 308.
Thomas Spyt, 266.
Thoreel, Goert, Johan, zie: Goert, Johan.
Thorn, abdij, 151, 168, 196, 204, 210; — abdis, zie: Guda van Rennenberg, Margareta van Heinsberg, Margareta van Petershem; — kapittel, 210.
Thorn genaamd van Covorde, Oysto, zie: Oysto.
Thoum, Peter, zie: Peter.
Thuno de Coldicat, 261.
Thuren, Henricus de, zie: Henricus.
Thus, Brune up, zie: Brune.
Thus, Godefridus, zie: Godefridus.
Tibaldus, proost van St.-Severinuskerk te Keulen, 41.
Tydewinus, proost van St.-Servaas, 26.
Tiethardus, *episcopus Osenbruggensis*, 35.
Tiliabdus, 54.
Tilia, G., Margareta de, zie: G., Margareta.
Tilmannus Buck, 357, 358.
Tilmannus Coters, 304.
Tilmannus de Eysenhoven, 192.
Tilmannus Mosschart, schepen van Sluysen, 264.
Tilmannus (Tilman) op ten Put (op den Putte), 337, 371.
Tina, 205.
Tinctor, Johannes gezegd, zie: Johannes.
Tohenbruch, Wipoldus, zie: Wipoldus.
Tongeren, 62, 82, 303, 305, 360, 379, 380, 385; — kapittel, 131; ka-

nunnik, zie: Egidius; cantor: Johannes de Huldertingen.
Tongerloe, Johannes, Nicolaus de, zie: Johannes, Nicolaus.
Tongris, Arnoldus, Hermannus de, zie: Arnoldus, Hermannus.
Tonherinc, Wynandus, zie: Wynandus.
Tonis, Giselbertus, zie: Giselbertus.
Toul, *Tullis*, 208, 209.
Trajecto gezegd de Sancto Hylario, Lambertus de, zie: Lambertus.
Tremonia, Ad. de, zie: Ad.
Trier, 18—21, 23—25, 33, 154, 175, 176, 196, 203, 307, 352; — diocees, 296; — aartsbisschop, zie: Balduinus de Luxemburg; — aartsdiaken, zie: Henricus de Paffendorf; — kapittel, 175; — kerk van den H. Petrus, 3, 4.
Tsoens, Jan, zie: Jan.
Tuenberghen, Lambregt van, zie: Lambregt.
Tungerlo, 135.
Turnhout, 316.
Tweebergen, *Duos Montes*, 4, 40, 84, 219, 358.

U.

Udelricus, graaf de Lenzeburch, 42.
Udelricus, *magister scholarum* van St.-Servaas, 26.
Uden, Henricus gezegd de, zie: Henricus.
Udenberch, Lambrecht van, zie: Lambrecht.
Udencoven, Kerstgen van, zie: Kerstgen.
Udo van Coelmont (Culmont), *investitus* van Heer, 133, 136.
Ugo, *abbas Morbacensis*, 69.
Uyckhoven, *Udenhoven*, 51.
Ulricus, graaf van Luthemberg, 228.
Ulricus Meyer, clericus van het diocees Bremen, pauselijk en keizerlijk notaris, 268.
Urbanus IV, paus, 104.
Urbanus V, paus, 235, 236.
Urbanus VI, paus, 269, 270.
Urbs Vetera, 127, 132, 133.
Urlo, 60.
Utrecht, bisdom, 271, 273; — kapittel van St.-Salvator, 148, zijn proost, zie: Engelbertus; deken, zie: Henricus; — kapittel van den H. Petrus, zijn dekenen: 289, 328, 331, 339.

V. zie: F.

W.

W., deken van St.-Servaas, 57, 110, 136.
W., refterproost van St.-Servaas, 88.
W., deken van St.-Jan te Luik, 86.
W. de Monyoie, 52.
W. de Rode, schepen van Diepenbeek, 189.
Wackezele, Franco, zie: Franco.
Wachtendunc, Johannes de, zie: Johannes.
Wadenheim, *Waldenheim*, 27, 40.
Wadenheim, Greta, Johannes, zie: Greta, Johannes.
Walbeke, Adolphus de, zie: Adolphus.
Walcelinus, 72.
Waleram, aartsbisschop van Keulen, 178.
Waleram, hertog van Limburg, 81.
Waleram, graaf van Luxemburg, 67.
Walgerus, 2, 17; — van de *familia* van St.-Servaas, 37.
Walgerus, graaf, 22.
Walgrannus, 17.
Walpurg, Everhardus de, zie: Everhardus.
Walpure, Heinricus de, zie: Heinricus.
Walram, heer van Montjoie en Valkenburg, 120.
Walrami, Philippus, zie: Philippus.
Walrammus, 39.

Walramus, 68.
Walramus, aartsbisschop van Keulen 198.
Walramus de Duobus Montibus, 186.
Walramus de Here, ridder, 152.
Waltelinus de Here, ridder, 152.
Walteri, Giselbertus, zie: Giselbertus.
Walteri de Opaline, Wulpardus, zie: Wulpardus.
Walterus, cantor van St.-Servaas, 151, 158; — vicarius van St.-Servaas, 158; — *virgifer* van St.-Servaas, 191.
Walterus, man van wapenen, 204.
Walterus Bau, man van wapenen, 323.
Walterus de Brunshorne, kanunnik van Luik, 148, 152.
Walterus gezegd Cap, schatbewaarder van St.-Servaas, 166, 186.
Walterus Kieboom (Keyboem), lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 374, 377.
Walterus, Kyerboom, notaris, 362.
Walterus Kincklyn, *campanarius* van St.-Servaas, 158.
Walterus Coman, kapelaan van St.-Servaas, 282.
Walterus Egberti, kapelaan van St.-Servaas, 188, 189.
Walterus Giselberti, clericus, 270.
Walterus gezegd de Grindale, schepen van Diepenbeek, 189.
Walterus (Waltherus) de Meisenburg(ch), monnik, 206, 228.
Walterus de Mihra, 59.
Walterus de Salice, schepen van Maastricht, 226.
Walterus de Salyns, 357, 358.
Waltgerus, 24.
Waltherus de Bemela, 48.
Waltherus de Campo, kanunnik van St.-Jan te Luik, 282.
Waltherus de Charneur, kanunnik van Luik, 259.
Waltherus de Watervliet, 282.
Wambeke, Johannes de, zie: Johannes.
Wammenstopper (Warmenstopper), Claes, zie: Claes, Nicolaus.
Wange, Amelius de, zie: Amelius.
Wans, 43.
Want, Johannes, zie: Johannes.
Waremme, kanton, 40.
Warinherus, kanunnik van St.-Servaas, 36.
Warnerus, diaken, 22.
Warnerus (Wernherus) de Bolandia (Bollandia, Boulandia), 49, 57, 69, 73, 77, 81, 122.
Warwelle, Batholomeus, Geurt, zie: Bartholomeus, Geurt.
Wazo, bisschop van Luik, 27.
Wassenberg (Wassenberch), 162, 183.
Wassenberg, Gerard, H. de, zie: Gerard, H.
Wastrode, 40.
Watervliet, Waltherus de, zie: Waltherus.
Wecelo, proost van St.-Andreas te Keulen, 52.
Weda, Lotharius, graaf de, zie: Lotharius.
Weelde, Florentius, Johannes, Theodericus de, zie: Florentius, Johannes, Theodericus.
Weert, *Werta*, 28, 40, 78, 89, 92, 122, 135, 148—152, 317.
Weert *Overweert*, 399.
Weert, Gerardus, de, zie: Gerardus.
Weerts, Lambrecht, Willem, zie: Lambrecht, Willem.
Weyrst, Petrus, zie: Petrus.
Weirt, Johan van, zie: Johan.
Welkenhuysen, Henric van, zie: Henric.
Welle Meyers, schepen van Vleytingen, 231.
Welpesdael, Welpesdale, 54, 71.
Weltwycke, Wernerus van den, zie: Wernerus.

Wenarden, Theodoricus, zie: Theodoricus.
Wenceslas, 226, 227, 252, 315, 322.
Wenceslas, roomsch koning, 315.
Wenceslas van Bohemen, 215, 217, 239, 293.
Wenceslas, hertog van Saxen, 219, 220, 260.
Wenceslas, hertog van Luxemburg, Brabant enz., 228.
Wenceslaus, 257, 258.
Wenceslaus, bisschop *Lowicz*, 261.
Wendelis, Claes, zie: Claes.
Werda, Egidius de, zie: Egidius.
Werde, Theodericus de, zie; Theodericus.
Werden, 130; — kapittel 66, zijn proost, zie: Bertoldus.
Werden, Petrus, zie: Petrus.
Werdena, Gerardus de, Theodoricus Andree de, zie: Gerardus, Theodoricus Andree.
Werdina, notaris, 285.
Werenbertus, 47.
Werva, Johannes de, zie: Johannes.
Wericus, hertog van Brabant, Limburg enz., 220.
Wernerus de Swalmen, ridder, 223.
Wernerus van den Weltwyck, schepen van Megen, 225.
Wernherus, aartsbisschop van Trier, 296, 297.
Wernherus, aartsbisschop van Mainz, 122.
Wernherus de Rode, 49.
Wert, Reinerus de, zie: Reinerus.
Wertha, Godefridus de, zie: Godefridus.
Wesalia, Johannes de, zie: Johannes.
Wesemael (Wesemale), Arnoldus, Gerardus de, zie: Arnoldus, Gerardus.
Weset, Sebastiaan, zie: Sebastiaan.
Westphalen, 301.
Wettere, Henricus de, zie: Henricus.
Wibertus, advocatus, 17.
Wyk, *Wyc*, 44, 211.
Wyc, Henricus, Johannes, Macharius, Martinus, zie: Henricus, Johannes, Macharius, Martinus.
Wychem, Jan van, zie: Jan.
Widekinus, domdeken van Keulen, 52.
Wydenroidt, Johannes, zie: Johannes.
Wideux, Johannes, zie: Johannes.
Wido, kardinaal-diaken, 39.
Wied, Arnold II van, aartsbisschop van Keulen, 43.
Wiesbaden, 83.
Wifridus, kapelaan, 24.
Wigerus, priester, 17.
Wigerus, voogd van St.-Lambertuskerk te Luik, 34.
Wildenberg, Katherina de, zie: Katherina.
Wilheame gezegd Clemen van Vleytingen, 362.
Wilhelmus, aartsbisschop van Keulen, 228.
Wilhelmus, aartsbisschop Chorentiensis, 126.
Wilhelmus, cantor van St.-Servaas, 91, 96.
Wilhelmus, cantor van O. L. Vrouw, 70.
Wilhelmus, voogd van Aken, 111, 112.
Wilhelmus, vrije man, 31.
Wilhelmus de Austen, man van wapenen, 159.
Wilhelmus de Berghe, 265.
Wilhelmus Blanckardi, 298.
Wilhelmus de Breda, deken van O. L. Vrouw, 270.
Wilhelmus de Capella, 188.
Wilhelmus de Corswarem gezegd de Moumale, zie: Wilhelmus de Momalia.
Wilhelmus de Eymael, *obedientiarius* der hoeve van St.-Servaas te Weert, 78.

Wilhelmus de Eynenberch, ridder, 283.
Wilhelmus de Violeta, 379.
Wilhelmus gezegd Virgifer, 269.
Wilhelmus de Gavere (Gavre), proost van St.-Servaas, 352, 365.
Wilhelmus Gregorii, 386.
Wilhelmus de Gruesbeke (Gruesbeeck, Gruysbeke), kanunnik van St.-Servaas, 296, 302.
Wilhelmus Gruyter, *virgifer* van St.-Servaas, 364.
Wilhelmus, heer van Gulick, 57, 220, 228.
Wilhelmus de Juliaco (Willem van Ghulic), proost van St.-Servaas, 140, 141, 143, 164.
Wilhelmus de Leute, 160.
Wilhelmus de Lodenaken, *hospitalarius* van St.-Servaas, 232.
Wilhelmus de Longo Campo, kanunnik van St.-Servaas, 216.
Wilhelmus, graaf van Luxemburg, 35.
Wilhelmus heer van Manderscheid, 206, 230; — Wilhelmus, kanunnik van St.-Servaas, 223, 245.
Wilhelmus de Mauro, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 362, 374, 377, 378.
Wilhelmus, graaf van Meghen, 224.
Wilhelmus de Momalia, kanunnik van St.-Lambert te Luik, 268, 299, 319.
Wilhelmus de Mulcken, 323.
Wilhelmus de Monkenborgh, *canonicus Thenensis*, 260.
Wilhelmus de Ponte, 265.
Wilhelmus gezegd Raetplume, 189.
Wilhelmus de Porta, kapelaan van O. L. Vrouw, 256.
Wilhelmus de Sancta Margareta, kanunnik van St.-Servaas, 221, 268; scholaster dier kerk, 250, 251.
Wylhelmus Scennart, *claustrarius* van St.-Servaas, 368.
Wylhelmus Schenert, kanunnik van St.-Maarten te Luik, 367.
Wilhelmus Schilline, 52.
Wilhelmus Schonairts, notaris 319.
Wilhelmus Spyts, 265.
Wilhelmus de Stavelot, kapelaan van St.-Servaas, 310.
Wilhelmus Tant, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 377, 378.
Wilhelmus Theodorici Robeler, 323.
Wilhem van der Moer, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 406.
Wylhem, graaf te Steyn, 316.
Willelmus, kanunnik van St.-Servaas, 54; — cantor van St.-Servaas, 91.
Willelmus, proost van St.-Gerlach, 120.
Willelmus, bisschop *Prenestinensis*, 38.
Willelmus, zoon van Johannes Fraybart, 177, 183, 184.
Willelmus, zoon van Symon gezegd de Burgedor, 217, 218.
Willelmus de Altera ripa, ridder, 152.
Willelmus de Bonna (Bunna), kanunnik van St.-Servaas, 151, 159.
Willelmus de Boxstel, 154, 156, 157, 187.
Willelmus de Dolchem, 36.
Willelmus de Duobus Montibus, 186.
Willelmus, heer van Horn, 135, 136, 148.
Willelmus de Juleymont, kanunnik van St.-Servaas, 148.
Willelmus gezegd Mus, kapelaan van St.-Servaas, 152.
Willelmus de Oys, kanunnik en *camerarius* van St.-Servaas, 168, 169.
Willelmus, *comes Palatinus*, 35.
Willelmus de Pytershem, ridder, 152.

Willem, roomsch koning, 103.
Willem, graaf van Holland, 178.
Willem van Abousdale, 217, 218.
Willem van Assel, 355.
Willem, graaf van den Berg, 220.
Willem van den Biesen, schout van Maastricht, 360.
Willem Duvel, gezworen landmeter, 397.
Willem, graaf van Enghien, 220.
Willem Vaes van Lynde, schepen van Coninxheim, 361.
Willem Veusels, proost van St.-Servaas, 12.
Willem Golsteyn, 274.
Willem Gruters, 372.
Willem, graaf van Gulick, 141, 178.
Willem van Hamale, heer tot Elderen, ridder, 275.
Willem van Heeze, 371.
Willem van Lodenaken, anders gezegd, Herleman, 398.
Willem van Mall(e), 387; — kanunnik van St.-Servaas, 376.
Wyllem (Wylhelm) Meyer, 320, 322.
Wyllem, burggraaf van Montenaken, heer te Grafen en te Wylre, 322.
Willem, graaf van Namen, 320.
Willem van Oys, 248.
Willem van Pitershem, rijproost van St.-Servaas, 247, 248.
Willem Stampart, 398.
Willem Weerts, 320, 323.
Willems, Cornelis, zie: Cornelis.
Willo, kanunnik van St.-Servaas, 34, *camerarius*, 38, 39, 41.
Wylre (Oud-Vroenhoven), 194, 258, 298, 316, 322.
Wylre, Petrus, Theodricus de, zie: Petrus, Theodricus.
Wimale, 39.
Wynandts, Arnoldus Hyacinthus, proost van St.-Servaas, 11.
Winandus, kanunnik van St.-Servaas, 34, 36; deken, 41; scholaster, 54, 55; custos, 37, 39.
Winandus de Havert, 271.
Winandus de Hese, man van wapenen, 237.
Wynandus de Moneta, 158.
Wynandus Tonherinc, 251.
Winant Carissoen van Elcht, schepen van Vleytingen, 231.
Wynant Corensnyder, 398.
Wynant van den Cruys, 398.
Wynant van den Hove, schepen van Heer, 387.
Winckel, Lambrecht van den, zie: Lambrecht.
Wincenberg, Hermannus de, zie: Hermannus.
Wynhusen, Henricus de, zie: Henricus.
Winesete, 46.
Winitherus, 24.
Wynnenberg, Cono de, zie: Cono.
Wynningen gezegd van den Spylhuse, Henricus de, zie: Henricus.
Winricus (Wiricus), kanunnik van St.-Servaas, 41, 51, 54, 56, 59; — deken, 54—58.
Winricus, *nobilis* de Ditheren, 72.
Winricus de Erclent, kanunnik van St.-Servaas, 55.
Winricus de Viseto, 50.
Winricus de Wivschelen, 28.
Wipoldus, markgraaf de Tohenbruch, 69.
Wiricus, deken van St.-Pieter te Trier, 53.
Wirricus gezegd Ardenosus, 139.
Wize, 193.
Witem, Johannes de, zie: Johannes.
Witgerus, vrijman, 31.
Wythuys, Johannes, zie: Johannes.
Wittam, Jan here van, zie: Jan.
Wittem, 323.
Woensel, landdekenaat, 292.
Woeringen, 154.
Wohtrammus, deken van de Novo Opere, te Keulen, 52.
Wolkene, Baldewinus, zie: Baldewinus.

Wolkerus, deken van St.-Maarten te Luik, 29.
Wolf, Jan, zie: Jan.
Wolfart, 139.
Wolffdale, Henricus, zie: Henricus.
Wolterus, priester, 22.
Woltgerus, 22.
Worms, 75.
Wothelbertus, 22.
Woude, Joannes de, zie: Joannes.
Wouter van den Bongaert, ambtman te Stein, 400, 402.
Wouter Mombers, schepen van Coninxheim, 382.
Wouters van Groenendonck, 295.
Wouters, Henrich, zie: Henrich.
Wulpardus Walteri de Opaline, notaris, 299.

X.

Xanten, 234; — dekenaat 234; — kapittel van St.-Victor, 327; — proost, zie: Godefridus; — deken: zie: Johannes.

ALPHABETISCHE LIJST DER BESCHREVENE ZEGELS.

A.

Angelus, aartsdiaken van Hespengouw, 316.
Albertus de Varentrappe, grootzanger der Kathedraal van Luik, 327.
Arnoldus de Glymes, proost van Meerssen, 386.

B.

Bartholomeus van Eyck, deken van Eindhoven, 393.
Bonaventura, bisschop van Cea, 130.
Broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 307.
Bruno supra domum, schepen van Maastricht, 153.

C, K.

Kapittel van St.-Servaas, grootzegel, 261; zegel *ad causas*, 27, 120, 169.
Karel IV, keizer, gouden zegel, 261.

D.

Daem ingeen Hulst, secretaris van Johan van Loon, 402.
Diderich Crompfuyt van Havert, kanunnik van St.-Servaas, 248.
Dirck Voerse, 403.

E.

Engelbertus van Horn, proost van Utrecht, 153.
Eustacius de Pomerio, ridder, 286.

F, Ph, V.

Philips van Virnenburg, 328.
Franciscus Lamberti, plebaan van St.-Nicolaaskerk te Maastricht, 273.

G.

Gerart van Havert, 287.
Gerardus, heer van Horn van Altena, 153.
Gerlacus de Vrishem, kanunnik van St.-Servaas, 172.
Gielis van der Sargien, schout van Heer, 388.
Godefridus de Campo, deken van het landdekenaat Woensel, 293.
Godefridus de Lichtenberg, ridder, 137.
Godefridus de Nidekem, ridder, 153.
Godefridus gezegd Scatz van Can, notaris, 377.

H.

Heer, schepenbank, 388.
Henric, heer van Boxstel, 190.
Henrich, greve tzo Salmen, 286.
Henric Bovyer, schepen van Maastricht, 312.
Henricus Vriese, pastoor der kerk van den H. Petrus te Aken, 285.
Henricus, heer van Gronsveld, 278.
Henricus de Lichtenborg, ridder, 153.
Henricus de Pascuis gezegd de Asten, notaris, 394.
Herman de Abousdale, 248.
Hermannus de Galopia, kanunnik van St.-Servaas, 168.
Hermannus de Hese, schepen van Maastricht, 317.

I, J.

Joannes Rusenere, deken der kerk van het H. Kruis te Luik, 386.
Joannes de Merode, 403.
Johan van Bunde, *knecht van Waeffenen*, 300.
Johan van den Creeft, schepen van Maastricht, 278.

Johan Dwingelant, 403.
Johan van der Lanternen, burgemeester van Maastricht, 278.
Johan van Loon, heer van Heinsberg en Leuwenberg, 287.
Johan van Mulken, burgemeester van Maastricht, 287.
Johan van Weirt, burgemeester van Maastricht, 287.
Johanna, hertogin van Brabant, 216.
Johannes Bayart, kanunnik van St.-Servaas, 166.
Johannes gezegd Kaex, priester, 167.
Johannes de Kuyc, proost van St.-Servaas, 165.
Johannes de Dono Stephani, proost der kerk van St.-Paulus te Luik, 319.
Johannes de Valle, pastoor van St.-Jan, te Maastricht, 331.
Johannes de Haren, *cantor* van St.-Servaas, 237.
Johannes van Heinsberg, bisschop van Luik, 357.
Johannes Magni, deken der kerk van den H. Bartholomeus te Luik, 273.
Johannes Mostart, schepen van Maastricht, 137.
Johannes de Scoenouwen, kanunnik van St.-Servaas, 237.
Johannes de Wideux, kanunnik van Luik, 277.

L.

Lambertus Griniart, ridder, 153.

M.

Macarius, kanunnik te Luik, 153.
Marcoaldus, aartsdiaken van Luik, 112.
Mathees Dunnen, schepen van Maastricht, 312.

O.

O., abdis der Munsterabdij te Roermond, 91.
Otto van Everstein, proost van St.-Servaas te Maastricht en van het Munster van Aken, 61.

P.

Petrus, bisschop van Electa, 308.
Provincialaat der Duitsche Orde, 247.

R.

Reynerus Hoen, landcommandeur der Duitsche Orde, balie Biessen, 233.
Renerus de Schoenvorst, notaris, 302.
Renerus gezegd de Scoenvoerst, 230.
Robinus de Millen, deken van St.-Servaas, 153.
Ruprecht van Virnenburg, 328.

S, Z.

Servaas van Mulken, schepen van Maastricht, 278.
Stein, schepenbankszegel, 402.

T.

Theodoricus de Eynenberg, ridder, 153.

W.

W., *cantor* van St.-Servaas, 136.
Walterus Kyerboem, notaris, 365.
Wenceslas, hertog van Brabant, 216.
Wilhelmus, heer van Manderscheit, kanunnik van St.-Servaas, 245.
Wilhem van der Moer, lid der broederschap van kapelanen van St.-Servaas, 407.
Willelmus de Juleymont, kanunnik van St.-Servaas, 153.
Willelmus de Oys, *camerarius* van St.-Servaas, 169.
Wouter van den Bongart, ambtman van Stein, 402.
Wulpardus Walteri de Opaline, notaris, 300.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

Blz. 37 2e regel van o. Hensfeld, lees: Hersfeld.

„ 40 no. 42.
1139 Juni *22*.
Zelfde charter.
Afschrift op perkament uit de XIV eeuw in het archief der kerk van St.-Servaas.

„ 49 17e reg. v. d. de komma achter *ejus* moet wegvallen.

„ 68 no. 94.
1222 Mei.
Zelfde charter.
Afschrift op papier door De Fontaine, secretaris van het Kapittel van St.-Servaas, uit *Librum pergameneum privilegiorum Imperialis et liberae Ecclesiae Sti. Servatii*; in het archief der kerk van St.-Servaas.

„ 77 no. 113.
1232 April.
Zelfde charter.
Afschrift op papier, genomen uit het *Registrum privilegiorum Ecclesiae St. Servatii oppidi Mosae Trajectensis,* fol. 33. verso et seq., in het archief der kerk van St.-Servaas.
Een tweede exemplaar, zijnde een afschrift genomen door den scholaster J. H. Cruts, absente secretario.

„ 79 no. 117.
1232 December.
Zelfde charter.
Afschrift op papier door den scholaster J. H. Cruts *absente secretario,* ibidem.

„ 171 17e reg. v. b. overgedragen heeft, lees: overgedragen hebben.

„ 191 no. 304.
1342 November *29*.
Zelfde acte.
Afschrift op perkament uit de XVe eeuw, in het archief der kerk van St.-Servaas.

„ 197 5e reg. v. b. 1345 Juli *2*, lees: 1395 Juli *2*.
Philips II de Stoute, zoon van Jan II, koning van Frankrijk, werd hertog van Bourgondië in 1363 en kreeg eerst omstreeks

1380 Limburg en de landen van Overmaas. Hij overleed 27 April 1404. Het is niet onmogelijk, dat in het origineel charter gestaan heeft MCCCXCV en dat de laatste C voor een L is aangezien.

Blz. 206 12e reg. v. b. Novi Castri, lees: Novum Castrum.

„ 210 4e reg. v. o. Bassilisbun, lees: Basilisburn.

„ 213 1e reg. v. b. Jan I, lees: Jan III.

„ 269 22e reg. v. b. dinarii, lees: denarii.

„ 277 21e reg. v. b.[4]) achter Gerart van Havert moet vervallen en de noot 4 overgebracht worden op de volgende bladzijde.

„ 291 13e reg. v. o. Januari 30, lees: Juni 30.

„ 292 datum van het regest: Anno quadringentesimo sexto mensis Junii die ultima.

„ 310 1e reg. v. b. kanunnik, lees: kanunniken.